Ampliſſimo & Reverendiſſimo Domino,

D. PATRICIO FORBESIO,

Abredonenſi Epiſcopo,
Sanctioris Concilii Scoticani Senatori,
& Univerſitatis Abredonenſis Cancellario.

TAnta ſunt, & tam illuſtria (Reverendiſſime Præſul) tua in Eccleſiam, & Remp. patriam merita, ut nemini mirum videri debeat, cur Amplitudini Tuæ hanc meam Apodixin Catholicam inſcripſerim. Ut enim illius familiæ, cujus tu princeps es, vetuſtatem, ſplendorem, & nativam illam ſolertiam, prætercam; ita omnes vitæ tuæ, jam inde ab ineunte adoleſcentia, rationes inſtituiſti, ut nobiliſſimo cuiqúe in vividæ virtutis exemplum natus videare. Etenim cum veræ nobilitatis ea ſit indoles, ut ad ornamenta illa & oblectamenta, quæ bonarum artium ſtudia affatim ſuggerunt, ſuapte contendat, ubi tamen pravæ educationis labe fuerit inquinata, adeo plerumque degenerare eam videas, ut quovis potius, quam eò quo par eſt, propendeat. Unde perpaucos ex iis, qui tranſmiſſam à

majoribus nobilitatem venditant, invenias, qorum animos corruptissimæ de literarum studiis opiniones non fascinent. Atque hoc, ut in alio omni studiorum genere se exerit, ita maximè in nostro hoc, cui cæteræ omnes disciplinæ, tanquam organicæ & ancillares deserviunt. Quò fit ut, à capessendis muniis Ecclesiasticis, animos habeant aversissimos: quippe quod animarum saluti consulere, abjectius quid opinentur, quam ut eorum scilicet dignitati & natalibus respondeat. Tu verò (Præsul Amplissime) longè aliam viam, ut olim ingressus es, ita deinceps summa cum perseverantiæ laude institisti. Etenim is semper fuisti, qui eam demum veram & genuinam nobilitatem duxeris, quæ animi sit. Hinc intensissimæ illæ curæ eo usque progressæ, ut nihil prius, nihil antiquius habueris, quam mentem omnifaria eruditionis supellectille à teneris annis instruere, eoque omnes cogitationes conferre, ut DEI gloriam, quantum in te sit, promoveas. Bone DEUS! Cum in publica Divini verbi per circumjacentem regionem penuria, tu, memor officii pii patrisfamilias, domi tuæ, sicut alter Abraham, catechisten ageres, quantus, quam celebris illuc piorum è vicinia concursus? At verò ubi postea, matura jam ævo, ad Kethensis Ecclesiæ administrationem publico Ecclesiæ rogatu, aut verius impulsu evocatus

tus fuisti, qua pietate, quanta eloquentia, hominum animos, ut ea ferebant tempora, feroces & intractabiles expugnaris, si quis usquam alius, ego sanè luculentissimus sim testis Tua enim unius opera proximè, secundum Deum factum est, ut provinciam difficillimam alioqui & molestissimam ego, qui tibi in eam, licet indignus & multum dissimilis, successi, facilem admodum & jucundam expertus sim. Sed quid ego tester, cum res ipsa tam apertè loquitur, ut nihil apertius. Usque adeo enim insperato & penè incredibili fructu Evangelii doctrinam in summa illustrium auditorum frequentia prædicasti, ut non modo ex eo grege, sed ex parœciis longo locorum intervallo dissitis complures ab impia & inveterata barbarie, ad pietatem, humanitatem, mansuetudinem fœlicissimè perduxeris. Nec mirum. Siquidem præter eruditionem, modestiam, & quod caput rei est, vitæ sanctimoniam, aliæ insuper in te dotes, atque illæ quidem Heroicæ, splendide elucebant: Subtile & subactum judicium, multo rerum usu collecta prudentia, ingenium peracre, singularis & inconcussa animi præsentia, sermo vehemens, quique ex abdito nescio quomodo subinde feriat, denique, quod imprimis memorabile, tantus in fundendis precibus ardor, ut (quod de Farello dicit Beza) audientes quasi in cœlum usq; subveheres.

 Neque

Neque vero tam angustis limitibus tot tantæque virtutes se coarctarunt. Quia enim *in minimo fidelem te præstitisti, constituit* te Dominus super amplissimam hanc Diœcesin, non sine summo bonorum omnium applausu, quibus illustre quasi signū, ad bene de Ecclesiastica totius hujus regni Repub. sperandum, sublatum videbatur. Nec sanè eorum spem fefellisti. Nam postquam in amplissimum Episcoporum collegium & ordinem cooptatus es, tanta cum dignitate, & authoritate munus à DEO tibi demandatum obiisti, ut tua premere vestigia, nil aliud prorsus sit, quam Ambrosii alicujus, aut Augustini redivivi partes sustinere. Spectemus quæso tot illas à te in Boreali hoc Scotiæ tractu Ecclesias instauratas, quid non hîc laudabile? Imò, quia in re tanta hoc leve est, quid non gloriosum? Si modo ad veram gloriam assequendam quid faciat, oves Christi palabundas ad caulam reducere, reductas salubri pabulo reficere, lupos dies noctesque insidiantes arcere, pastores indignos & oscitantes loco movere, oculatiores, & attentiores eis sufficere, tenui Ecclesiastarum bene merentium conditioni & rationibus consulere, deniq; tanquam è specula prospicere ne quid detrimenti Ecclesia, aut Diœcesis tibi commissa capiat.

Cum verò laboribus ita continuatis, & quodam quasi orbe in se redeuntibus aliquandiu

quandiu exercitus fuisses, & viris omnibus cordatis plenè jam satisfecisses, adeo tamen novam hanc & inusitatam diligentiam non remisisti, ut prima tantum laudis tuæ fundamenta jecisse etiamnùm tibi viderere. Ergo ut virtus tibi gentilitia altius adhuc caput suum erigeret, eos tibi sub conspectu Præsules posuisti, quorum merita in Academiam Abredonensem nunquam satis laudata, nunquam satis laudanda autumo. Cum enim fœlicis memoriæ Episcopi, Elphinstonus, & Dumbarus, quorum Cathedra tibi jam cessit, Abredonensem Academiam aperuissent, apertam (quæ fuit singularis eorum liberalitas) ditassent, ditatam multiplici professionum varietate, ad exemplum Parisiensis & Bononiensis Academiæ, ornassent, injuria tamen temporis omnia *in pejus ruere & retrò sublapsa referri*. Quam nihil tamen desperandum invalescentibus etiam morbis deploratis. Ampl. T. suprà, in ò contrà quam omnes sibi persuaserant, facilè evicit. Cum enim rem difficultatis & laboris plenissimam aggressus esses, cumque alma mater Academia diutino languore confecta vitam tantùm non precariam ægrè traheret, imò jamjamq; animam ageret, tu, viz. non sine Numine, medicam & salutarem manum primus admovisti. Tum verò redditus procuratorum incuria antea dissipati

si non in integrum restituti, id quod unicè tibi in votis fuit, qua tamen fieri potuit, quaq; res ferebat, adaucti sunt: Ædes quæ passim ruinam minabantur reparatæ: Professores, quorum numerus imminutis stipendiis decreverat, ad sua signa & stationes revocati; Quin &, ut præclara ingenia haberent, unde laudis & honesti respectum majore cum studio alerent, adeoq; diligentiam spe præmiorum illectam diligentius acuerent, pro priscis & receptis passim illustrium Academiarum legibus, honorum gradus in alias, atq; alias classes distincti sunt. Ergo jam tandem Regia Academia, postquam gravioribus quibuscunq; ejus morbis à te tanquam altero Æsculapio medicina facta esset, ex desperata valetudine emersit, quin & recollectis ac redintegratis viribus, luctuq; omni, quo antea contabuit, deposito, summo bonorum omnium solatio revirescit. Atque hæc omnia tibi & Episcopo vigilantissimo, & Cancellario lectissimo accepta ferenda sunt; cujus tanta in promovendis Academiæ commodis solertia, tanta dexteritas, ut non modo Professores, quos perpetuo hoc authoramento tibi divinxisti, sed & ipsi Academiæ parietes (ut summi Oratoris verbis utar) gratias tibi agere gestiant.

Præterea, ne ullus esset in hoc regno hominum ordo, qui suavissimos tuarum

virtutum

virtutum fructus non perciperet, Serenissimi & potentissimi nostri Regis secretioribus consiliis es adhibitus; sæpe etiam à supremo Senatu vocatus es ad celebriores Ordinum conventus: In quibus semper usus es ea libertate in ferendo suffragio, eaque authoritate, gravitate, & suaviloquentia in explicandis & firmandis tuæ sententiæ rationibus, ut & Regi, ejusq; Legatis satisfeceris, & populi commodis consulueris, & eorum qui Reip. insidiabantur conatus egregiè dissiparis.

Denique parum tibi visum est præsenti Ecclesiæ prodesse, nisi illustria & nunquam interitura ingenii præstantis, sanctissimæq; diligentiæ monumenta aqud posteros relinqueres. Idcirco *Apocalypsin* B. Ioannis doctissimis diligentissimeque elaboratis commentariis illustrasti. Pastorum Evangelicorum *Vocationem* libello verè aureo ab adversariorum calumniis & cavillationibus vindicasti. Et difficiles ac spinosas quæstiones, quæ de *Natura* & *Notis Ecclesiæ* hac tempestate agitari solent, egregio illo opere, quod *Eubulus* meritò inscribitur, more tuo, id est, disertè, solidè, & dilucidè explicasti.

Hæc habui (Illustrissime Præsul) quæ de Amplit. Tuæ laudibus lectori exhiberem, non quod meritorum tuorum magnitudini oratio nostra par sit, cujus character exilis adeo ac tenuis in graviore hoc

Neque vero tam angustis limitibus tot tantæque virtutes se coarctarunt. Quia enim *in minimo fidelem te præstitisti, constituit* te Dominus super amplissimam hanc Diœcesin, non sine summo bonorum omnium applausu, quibus illustre quasi signũ, ad bene de Ecclesiastica totius hujus regni Repub. sperandum, sublatum videbatur. Nec sanè eorum spem fefellisti. Nam postquam in amplissimum Episcoporum collegium & ordinem cooptatus es, tanta cum dignitate, & authoritate munus à DEO tibi demandatum obiisti, ut tua premere vestigia, nil aliud prorsus sit, quam Ambrosii alicujus, aut Augustini redivivi partes sustinere. Spectemus quæso tot illas à te in Boreali hoc Scotiæ tractu Ecclesias instauratas, quid non hîc laudabile? Imò, quia in re tanta hoc leve est, quid non gloriosum? Si modo ad veram gloriam assequendam quid faciat, oves Christi palabundas ad caulam reducere, reductas salubri pabulo reficere, lupos dies noctesque insidiantes arcere, pastores indignos & oscitantes loco movere, oculatiores, & attentiores eis sufficere, tenui Ecclesiastarum bene merentium conditioni & rationibus consulere, deniq; tanquam è specula prospicere ne quid detrimenti Ecclesia, aut Diœcesis tibi commissa capiat.

Cum verò laboribus ita continuatis, & quodam quasi orbe in se redeuntibus aliquandiu

quandiu exercitus fuisses, & viris omnibus cordatis plenè jam satisfecisses, adeo tamen novam hanc & inusitatam diligentiam non remisisti, ut prima tantum laudis tuæ fundamenta jecisse etiamnùm tibi viderere. Ergo ut virtus tibi gentilitia altius adhuc caput suum erigeret, eos tibi sub conspectu Præsules posuisti, quorum merita in Academiam Abredonensem nunquam satis laudata, nunquam satis laudanda autumo. Cum enim fœlicis memoriæ Episcopi, Elphinstonus, & Dumbarus, quorum Cathedra tibi jam cessit, Abredonensem Academiam aperuissent, apertam (quæ fuit singularis eorum liberalitas) ditassent, ditatam multiplici professionum varietate, ad exemplum Parisiensis & Bononiensis Academiæ, ornassent, injuria tamen temporis omnia *in pejus ruere & retrò sublapsa referri.* Quam nihil tamen desperandum invalescentibus etiam morbis deploratis. Ampl. T. suprà, imò contrà quam omnes sibi persuaserant, facilè evicit. Cum enim rem difficultatis & laboris plenissimam aggressus esses, cumque alma mater Academia diutino languore confecta vitam tantùm non precariam ægrè traheret, imò jamjamq; animam ageret, tu, viz. non sine Numine, medicam & salutarem manum primus admovisti. Tum verò redditus procuratorum incuria antea dissipati

si non in integrum restituti, id quod unicè tibi in votis fuit, qua tamen fieri potuit, quaq; res ferebat, adaucti sunt: Ædes quæ passim ruinam minabantur reparatæ: Professores, quorum numerus imminutis stipendiis decreverat, ad sua signa & stationes revocati; Quin &, ut præclara ingenia haberent, unde laudis & honesti respectum majore cum studio alerent, adeoq; diligentiam spe præmiorum illectam diligentius acuerent, pro priscis & receptis passim illustrium Academiarum legibus, honorum gradus in alias, atq; alias classes distincti sunt. Ergo jam tandem Regia Academia, postquam gravioribus quibuscunq; ejus morbis à te tanquam altero Æsculapio medicina facta esset, ex desperata valetudine emersit, quin & recollectis ac redintegratis viribus, luctuq; omni, quo antea contabuit, deposito, summo bonorum omnium solatio revirescit. Atque hæc omnia tibi & Episcopo vigilantissimo, & Cancellario lectissimo accepta ferenda sunt; cujus tanta in promovendis Academiæ commodis solertia, tanta dexteritas, ut non modo Professores, quos perpetuo hoc authoramento tibi divinxisti, sed & ipsi Academiæ parietes (ut summi Oratoris verbis utar) gratias tibi agere gestiant.

Præterea, ne ullus esset in hoc regno hominum ordo, qui suavissimos tuarum virtutum

virtutum fructus non perciperet, Serenissimi & potentissimi nostri Regis secretioribus consiliis es adhibitus; sæpe etiam à supremo Senatu vocatus es ad celebriores Ordinum conventus : In quibus semper usus es ea libertate in ferendo suffragio, eaque authoritate, gravitate, & suaviloquentia in explicandis & firmandis tuæ sententiæ rationibus, ut & Regi, ejusq; Legatis satisfeceris, & populi commodis consulueris, & eorum qui Reip. insidiabantur conatus egregiè dissiparis.

Denique parum tibi visum est præsenti Ecclesiæ prodesse, nisi illustria & nunquam interitura ingenii præstantis, sanctissimæq; diligentiæ monumenta aqud posteros relinqueres. Idcirco *Apocalypsin* B. Ioannis doctissimis diligentissiméque elaboratis commentariis illustrasti. Pastorum Evangelicorum *Vocationem* libello verè aureo ab adversariorum calumniis & cavillationibus vindicasti. Et difficiles ac spinosas quæstiones, quæ de *Natura* & *Notis Ecclesiæ* hac tempestate agitari solent, egregio illo opere, quod *Eubulus* meritò inscribitur, more tuo, id est, disertè, solidè,& dilucidè explicasti.

Hæc habui (Illustrissime Præsul) quæ de Amplit. Tuæ laudibus lectori exhiberem, non quod meritorum tuorum magnitudini oratio nostra par sit, cujus character exilis adeo ac tenuis in graviore hoc

argumento, ut infra rei dignittatem longè subsidat: neque ut assentationis lenocinio benevolentiam (quæ mihi semper apud te, licet immerenti, prolixè fuit exposita) colligerem; sed ut, pro eo ac debui, præcellentissimas animi tui dotes hîc recognoscerem, easque aliis Ecclesiæ pastoribus, tanquam expressam viri quadrati, & consummatissimi Præsulis effigiem, ad imitandum proponerem. Huc & illud accedit quod in disceptatione hac Theologica, in qua de analysi fidei Christianæ, adeoque immobili & fixa certitudinis nostræ basi agitur, magni, imò maximi apud me momenti sit Amplitudinis Tuæ Patrocinium. Vt enim venerabilis illa tua gravitas, his innixa fulcris, radices jam pridem egit altissimas, ita authoritas in maximis cũ Ecclesiæ, tum Reip negotiis conspicua oculos animosque his, qui causæ nostræ minus favent, fulgore suo usque quaque perstringet. Vnde spes non mediocris mihi iniicitur fore ut & veritati, ed quam unicè collimo, & veritatis assertori, quem, ut alias semper, ita hic vel imprimis esse me profiteor, certissimum adversus calumniatorum dicteria præsidium ab Amplitudine Tua expectandum sit. Quin & a posteris veritatis studiosis, si quando eorum manibus hæc nostra diatribe se offerat, eo majorem initurum me gratiam augeror, quod tuis auspiciis

cum

cum Iesuita juratissimo veritatis hoste; manus conseruerim. Quod reliquum est, DEVM Opt. Max. animitus precor, ut te Præsulem illustrissimum Ecclesiæ, Reipublicæ, & Academiæ, quæ cum prius lateritia esset, (notum illud Augusti dictum) nunc demùm marmorea tuo beneficio facta est, quam diutissimè incolumem & ad optima quæque conservet. Detque clementissimus ille Pater, ut cum senectutem hanc tuam, tanquam extremum ætatis actum, prosperè, beatèque exegeris, tandem aliquando ex longa & laboriosa ærumnosæ hujus vitæ navigatione, in cœlestem illum securitatis & tranquillitatis æternæ portum fœlicissimè devenias.

Reverendissimæ Amplitudini tuæ devotissimus,

ROBERTVS BARONIVS,

Ecclesiastes Abredonensis.

Nobilissimo & Ornatissimo

Juveni,

FRANCISCO HAYO,

Magnanimi & Inclyti Herois,

FRANSISCI ERROLIÆ Comitis, Domini de SLAINS, Magni in Regno Scotiæ Equitum Magistri, & Nobilissimæ ac Antiquissimæ HAYORUM Familiæ Principis, Filio,

SOLLICITATORI SCRIPTIONIS.

S*Esquiannus jam elapsus est (Nobilissime Heros) ex quo in Boreali hac plaga apparuit Georgii Turnebulli, Rhemensis Jesuitæ & Professoris libellus, quem adversus Disputationem nostram de Analysi fidei & Pontificiorum Circulo in vulgus tandem extrusit, quemque idcirco in sua ad Archiepiscopum Rhemensem προσφωνήσει* Tetragonissmum sacrum, *& in prima operis sui fronte* Imagnarii Circuli Quadraturam Catholicam *cojulari titulo inscripsit. Hunc librum tu primùm nactus, per pium quendam & reverendum Symmysten ad me mittendum curasti, serióque hortatus es ut, detecta ejus vanitate, veritati patrocinarer, & intolerabilem superciliosi Jesuitæ fastum comprimerem. At ego ut in arenam hanc descenderem vix ac ne vix quidem à me impetrare posui: Non quod causæ*

diffiderem

diffiderem nostræ, quæ, vel nobis tacentibus, de Adversariis omnibus facilè ipsa per se ipsam triumphabit; sed quod occulto quodam Naturæ genio polemicum hoc scribendi cacoethes à multis jam annis aversatus sim; ac proinde provinciam hanc semper, quoad ejus fieri potuit, studiosissime defugi. Mihi enim, DEUM testem appello, pacatis ingeniis, quibusque optatissima illa Catholicæ Ecclesiæ pax cordi est, nihil acceptius, nihil amabilius esse potest. Accedebat quòd parum, aut potius nihil otii mihi tunc fuerit à laboribus, qua in scholis, qua pro concione quotidie pene subeundis, adeo ut non dies solũ à professionis nostræ legibus mihi appensi sint & numerati ad has curas, sed & horæ. Quin & congredi cum Jesuita, qui, ut otio abundat, ita ad omnem procacis linguæ petulantiam non factus, sed natus est, nihil aliud mihi visum fuit, quam bonas horas, quarum nobis ratio reddenda est, malè collocare. Quia tamen scio Amyclas tacendo periise, ne silentium alioqui justum veritati præjudicio esset verebar. Nam non modo complures infimos eo graviter offensum iri, sed et Adversarios gloriandi, et de veritate, quam hic propugno, triumphandi, occasionem inde capturos videbam. Quin et tu (Clarissime Juvenis) in eadem mecum sententia fuisti: & conflictationem hanc, quantumvis molestam, non posse à me, honore & conscientia salva, recusari, identidem asseverasti. Cæterum non hortatu duntaxat tuo, sed & virtutum tuarum

admiratione

admiratione adductus sum, ut huic veritatis Apologiæ manum admoverem Quem enim non excitent tot illa animi bona, quæ divina benignitas plena manu in te contulit. Siquidem is es quem ab præclaram, & generosissima Hayorum familia dignam virtutis indolem, meritò omnes suspiciunt, ac venerantur. Huic comes accedit singularis & infracta animi sedati, & ad optima quæq; compositi constantia: quæ nullis blandientis fortunæ illecebris, vel transversum ungueem, à veritatis semita & studio hactenus abduci potuit. Quapropter nemo est qui promovendis Ecclesiæ nostræ commodis studeat, quin idem etiam apud DEUM precibus suis enixè contendat, ut eximias illas animi tui desuper illustrati dotes, non tueatur modò, sed & assurgentibus ex piorum omnium sententia incrementis quotidie adaugeat. Vale, generosissime Heros, & qua soles animi frontisque serenitate, has nostras lucubrationes, quales quales, amplectere.

Honori tuo

addictissimus,

R. BARONIUS,

Ecclesiastes Abredonensis.

Epiſtola ad

GEORGI. TURNEBULLUM,

Qua præmonitioni ipſius ad Auctorem, iiſque quæ primo Capite Libri ſui adverſus Diſputationem de Formali Objecto Fidei, &c. effutivit, breviter & perſpicuè reſpondetur.

Robert. Baronius Georgio Turnebullo meliorem mentem, & modeſtiorem *linguam P.*

QVam verum ſit illud Regis Iſraëlitici dictum, * *Ne glorietur accinctus, ſicut diſcinctus*; id vel ex tua Replicatione, Ieſuita Turnebulle, luculentiſſimè patet. Prodis enim in ſcenam velut alter Thraſo, aut Pyrgopolinices, & * *ſuperba vanitatis loquens*, non ſolum diſputationi noſtræ, tãquam juvenilium nugarum farragini, petulantibus jurgiis illudis; ſed etiã fidenter recipis te explicaturum, & ab omnibus difficultatibus, imprimis verò à *Circulo*, vindicaturum Romanæ fidei Analyſin, quam Greg. de Valentia * *rerũ obſcuriſsimarum labyrinthum* rectè indigitavit. At verò ubi tuba cecinit, & ad arma conclamatum eſt, ut viz. *res cum re, cauſa cum cauſa, ratio*

* 1 Reg. 20. 11. * 2 Pet. 2. 18.
* Tom. 3 D. 1 p. 2. Q. 1 Sect. 10 Aug. Cont. Max lib 3. C. 14.

cum

cum ratione concertet. Therſitis inſtar latebras ac diverticula circumſpicis, ne in aperto ab hoſte deprehenſus, debitas arrogantiæ & temeritati pœnas luas. Nam ex argumētis noſtris multa ne extremis quidem digitis attingis; alia attingis quidem, ſed, quaſi ferrum candens manibus apprehendiſſes, confeſtim ea reiicis, [hoc eſt, media et proſyllogiſmos, in quibus eorum vis & efficacia ſita eſt, non ſine fraude prætermittis ac diſſimulas] nec aliter obſtupeſcis, quam

preſſit qui calcibus anguem;

aliis deniq; plenius occurrere videris, ſed Sepiarum more effuſo ambiguæ & ænigmaticæ orationis atramento, non lectori modo, ſed & tibi, ni fallor, tenebras offundis. Miſeret, profecto miſeret me tui, qui dum pro commilitonibus tuis prævaricationis cauſam dicis, turpiſſimam deteſtādi iſtius criminis maculam tibi ipſi inuris, dumque alios à *Circulo* liberare conaris inſignem *Circulatorem* te præbes. Quin & eò magis miſerandus mihi videris, quod, ut ipſe refers, jam ſenex ſis: adeo enim inveteratus ille tuus morbus eſt, ut nec Æſculapii, nec Apollinis ipſius manibus (ut aiunt) facile depelli poſſit. Diſce, quæſo, quid ſit candide & ſincerè agere, & quanquam ſenex ſis, memineris tamen nullam ætatem ad diſcendum ſeram eſſe. *Canities* enim *non eſt corona gloriæ, niſi in*

via

via justitia inveniatur, &c, ut ait Menander.
οὐχ αἱ τρίχες ποιοῦσιν, αἱ λευκαὶ φρονεῖν.
Sed liceat, quæso, nævos illos, quos tu lynceis oculis in nobis animadvertis, alterum ignorantiæ, alterum calumniæ, in veritatis speculo intueri.

Parcius ista viris sunt obiicienda, memento
Novimus & qui te, &c.

Scientiam neminem habere inimicum, præter ignarum assereremus, modo id vel modestia nostra, vel decori ratio pateretur. Verum Comicus nobis nescio quid in aurem insusurrat,

Si dignus ego hac contumelia
Sum maximè, indignus tu qui faceres tamen.

Tu, inquam, qui toties in hac Controversia tergiversaris, toties agumentorum meorum ponderi succumbis, & non modo frivola, sed & desperationis plena effugia pro solidis et germanis responsionibus lectori obtrudis. Vter verò nostrum calumniis delectetur magis, ejus æstimatio, ejus judicium valeat, qui cardiognostes intima pectoris arcana rimatur.: Nec illorũ sententiam detrectamus qui tua cum nostris Aprosopolepti componẽt. Dixi quidem parte prima Disputationis, Sect. 3. vestros Theologos in hoc argumento, quod totius fidei atq; adeo salutis nostræ basis est, insigniter prævaricari, totiqúe orbi Christiano. *Prov.* 16.3.

* *Facetis fabricis, & doctis dolis*

* Plau. Mil. Act. 1.

Glau-

Glaucomam ob oculos objicere.

Nec dixi modo, sed ne ulla calumniæ aut imposturæ subesset suspicio asseverationē meam solidis et perspicuis rationibus firmavi. His in operis tui vestibulo meras easq; tenaces opponis conjecturas ab eorum, quos criminis istius reos peregi, multitudine, eruditione, & sanctitate ductas. At inania hæc sunt avibus abigendis, non viris terrendis comparata crepitacula. Nihil nos, in re tam manifesta, movet eorum multitudo: Novimus enim † *latam esse portam & spatiosam viam, quæ ducit ad perditionem, multosq; esse qui intrant per eam.* Nihil eorundem eruditio aut acumē: nam potest quis || *mysteria omnia omnemq; scientiā novisse* & tamen *charitatem non habere.* Nihil deniq; externa illa sanctitatis species qua Pharisæi, Esseni, Novatiani, Manichæi, Donatistæ, Pelagiani, &c. simplicioribus olim callidè imposuerunt: potest enim quis *in* * *cibos pauperum omnes facultates suas distribuere corpusque suum ut comburatur tradere,* & tamē *charitatē nō habere.* Majoris momēti id esse videtur, quod ex mea accusatione colligis, CHRISTVM permisisse totum terræ salem ita infatuari, *ut nemo post ortum Scholasticæ Theologiæ ante Lutheri tempora sincerè fuerit locutus de fundamento & objecto fidei.* Sed fumos vendis, Turnebulle. Nam post Theologiæ Scholasticæ ortum, non solum Orientales

† Mat. 7.13. || 1 Cor. 13.2. * Ib. v. 3.

Episcopi, Papæ, & Romanæ Ecclesiæ judiciariam infallibilitatem constanter negarunt, sed etiam multi Romanæ obedientiæ Theologi, et juris Canonici Interpretes lōgè aliter de fundamento & objecto fidei senserunt ac scripserunt, quam vestra societas hodie dogmatizat: id quod ex Tract. 4. *, 5. †, & 7. ‖, manifestè percipiet prudens Lector.

Quapropter si quando cum Pontificiis Theologis durius agere videar, memineris mihi tum cum illis, quorū disputationes Scholasticæ in hæc nostra tempora inciderunt, et quidē præcipuè cum Iesuitis, i. Ecclesiæ incendiariis, & perversissimis sanioris omnis doctrinæ corruptoribus, rem esse. Quanquā liquidò hîc mihi jurare liceat, ab omni vel istā, vel quancunq, aliam Adversariorum Societatē, calumniandi studio alienissimū sēper mihi fuisse genium, & ingenium. *M*orem hunc partiariis relinquo qui huic, vel illi sectæ se addixerunt. Candorē ego amo & veritatem, votisq; omnibus expeto, ut relicto insano partium & calumniandi studio in posterū idem non speremus modo, sed & spiremus: utq; CHRISTVS Ecclesiæ suæ, quam non modo Controversiæ Scholasticæ, sed & odia ac dissidia internecina indies lancinant, pristinam illam & incorruptam sanitatem tandem aliquando restituat.

* Cap. 6. † Cap. 19. 20 21. ‖ Cap. 12. & 13

AD GEORGII TURNEBULLI TETRAGONISMUM PSEUDOGRAPHUM Apodixis Catholica,

Sive

APOLOGIA PRO DISPUTATIONE De Formali Fidei Objecto,

Tractatus primus.

In quo titulus seu inscriptio disputationis à jejunia & imperita adversarii cavillatione vindicatur.

Disputationis inscriptio.

DISPUTATIO THEOLOGICA, De formali Fidei objecto, hoc est, de Sacræ Scripturæ Divina, & Canonica authoritate.

CENSURA TURNEBULLI.
Cap. 2. *Sect.* 1.

MISSIS convitiis, quibus contra bonos mores offenduntur animi lectorum, mentes non erudiuntur, ut circulum doctrinæ, quem nobis objicis postea facilius contemplemur, expendenda prius erunt omnia principia, ex quibus tibi videris eum colligere sumpto initio ab ea quæstione

quæstione, quam tu solvere conaris partim in primo totius tuæ disputationis vestibulo, partim in primæ partis Sect. prima, secunda, & tertia. *Quid nempe sit formale objectum Fidei?* Quam ad quæstionem quanti referat hic ante omnia sive bene, sive male respondere perspicuum est, quia sicut primum sciendi principium in omni re controversa est legitima rei definitio, ita primum errandi principium est neglectus, vel perversio germanæ definitionis; nec in ullo rerum genere magis, quam in isto verum est quod notavit philosophus lib. 1. de cœlo, *Parvum in principio errorem in fine fieri maximum.*

2. Ita ergo postquam primum limen tuæ disputationis inscripsisti *De formali objecto Fidei*, mox tuam inscriptionem ita interpretaris, *hoc est, de sacræ scripturæ divina, & canonica auctoritate.* Quæ sane interpretatio, qua quæsituros, Quid nominis videris prævenisse, ad scholasticam nostrorum amussim expensa rideretur a nostris tyronibus tibi mox objecturis omnino similem, sed plane ridiculam philosophi scribentis quæstiones, & inscribentis *de homine*; sed suam inscriptionem mox ita interpretantis, *hoc est de animali rationali habitante in Iaponia, vel apud Orcades.* Sicut enim essentiali conceptui hominis accidentarium est hic, vel ibi habitare, ita formali, & specifico Fidei objecto accidentarium est materiæ scriptæ, vel non scriptæ applicari. Vbi, quæso te, habitabat, ut ita loquar, formale objectum illius fidei, qua justus fuit Abel, justique fuerunt quotquot ante inventas literas Deo placuerunt? Tua inscriptio postulabat essentiam rei subtilius distingui ab accidentario ejus habitaculo, & rem scripturis signatam ab adventitio Charactere, si volebas fallaciam accidentis in circulo tuo adversus nos describendo evitare, dignamve Scholastico pulvere disputationem Academicis proponere. Debebas etiam advertere utrumque Dei Testamentlum ante a primis, propriisque utriusque fidelibus fuisse creditum, quam

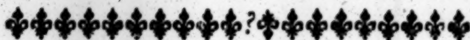
vel

vel vetus a Moyse, cæterisque Prophetis, vel novum ab Evangelistis scriberetur. Quo tamen tempore nemo dixerit suum Fidei objectum formale defuisse. Debebas denique notare quando nominatur formale objectum, nihil vel minus, vel amplius significari, quam quando nominatur objectum specificum, sed formale & specificum esse duo ejusdem ut objecti, ita & significationis epitheta, quibus exprimitur unica ratio, materiam divina fide credendam formaliter ita determinans, & appropriens virtuti hujus nominis, ut ejus tum habitum, tum actum extrinsece specificet. Est enim ipsa forma objective specifica tam actus, quam habitus. Sicut ergo ridendus esset, qui quærenti objectum specificum & essentialem rationem objective specificam Fidei, responderet per adventitium Characterem scripturæ, ita tua disputatio eidem risui exponitur, quando quærenti formale objectum respondet per accidens tam naturæ rei, de qua quæritur adventitium, quam ab eadem separabile.

Detexi, nisi fallor, principium, ex quo per fallaciam accidentis solent tuæ sectæ homines concludere, nihil divina fide credendum esse, nisi quod scripto Dei verbo continetur. Vtrum tu eadem fallacia captus ad eundem scopum collimes? postea videbimus.

AUTHO-

AUTHORIS DUPLICATIO.

CAPUT. I.

An in disputationis titulo seu inscriptione, formale objectum fidei, & sacræ Scripturæ divina authoritas, pro eodem recte accipiantur.

INSCRIPTIONEM MEÆ DISPUTATIONIS quæ sic habet, *de formali objecto fidei, hoc est, de sacræ Scripturæ divina & canonica authoritete*, verbose reprehendis cap. 2. tui libri: quia videlicet hæc exegesis seu explicatio tituli, includit specialem formalis objecti fidei limitationem, qua doctrinæ in sacro codice scriptæ applicatur, cum tamen ex se in differens sit, ut materiæ vel scriptæ vel non scriptæ applicetur. Et hanc tuam rationem confirmas: quia fuit assensus fidei divinæ antequam esset scriptura: v. g. fides qua justus fuit Abel justique fuerunt quotquot ante inventas literas Deo placuerunt, non nitebatur Scripturæ authoritate, & proinde hæc duo *formale objectum fidei*, & *S. Scripturæ divina authoritas*, non æquipollent nec æque late patent.

2. At nodum in Scirpo quæris gloriose miles: Primo enim cum disputatio a me instituta sit, de fidei objecto formali non quidem nude & simpliciter spectato, sed cum limitatione, & respectu ad fidem eam quæ jam a Christianis post conscriptum & consignatum canonem exigitur; quaque ea omnia & sola quæ in Scriptura credenda proponuntur, credere

dere tenemur, tanquam ad salutem necessaria; non immerito, in explicatione tituli disputationi meæ præfixi, istam limitationem expressi, & formale objectum fidei, materiæ in sacro codice scriptæ applicavi. Fateor igitur formale objectum fidei generaliter & absolute consideratum absque ulla limitatione ad præsentem Ecclesiæ statum, esse divinam revelationem in tota sua amplitudine acceptam, seu divinam authoritatem cujuslibet doctrinæ a Deo revelatæ, sive ea scripta sit, sive non scripta. At formale objectum fidei illius, qua creduntur ea, quæ in Scriptura credenda proponuntur, est ipsius Scripturæ divina & canonica authoritas. Si enim quis quærat, cur credam ea quæ in Scriptura credenda proponuntur, est ipsius Scripturæ divina & Canonica authoritas. Si enim quis quærat, cur credam ea quæ in Scriptura credenda proponuntur? Ego aliter respondere non possum, (ut expresse monui parte prima disput. meæ, Sect. 3. S.1.) quam quia Deus ea omnia revelavit, seu quia sacra Scriptura Dei ipsius Verbum est: unde Durandus, lib. 3. sent. distinct. 24. quæst. 1. Sect. 8. *Credere* (inquit) *Scripturam esse a Deo inspiratam est ratio credendi illa quæ in Scriptura traduntur.* Hoc Durandi testimonium in medium attuli loco citato, videlicet sect. 3. S. 1. At tu, qui in tota hac disputatione Jesuiticum candorem adhibes, hoc & fere omnia alia Pontificiorum Theologorum testimonia, a me citata, data opera transilis, idq; ne cogaris fateri (id quod manifestissimum est,) ea quæ a me de formali fidei objecto tradita sunt, etsi vestram sententiam de Scripturæ authoritate evertant, niti tamen communibus & receptis Scholæ vestræ placitis.

3. Secundo recentiores Pontificii dum formale fidei objectum explicant aut describunt, speciales hujusmodi limitationes frequenter adhibent. Stapleт. enim lib. 8. princip. doctrin. cap. 8. & 21. item in relect. controv. 4. q. 1. art. 1. & q. 3. art. 2. necnon in defensione authoritatis Ecclesiasticæ, lib. 1. c. 14. S. 12. dicit totam formalem rationem fidei

nostræ esse *Deum revelantem per Ecclesiam*; hoc est, Ecclesiæ testimonium, quatenus ea est DEI ipsius testimonium. Hæc explicatio formalis objecti fidei, non est æque generalis & tam late patens atque ipsum formale objectum fidei, sed specialis est & ad certam conditionem formalis objecti limitata: neque enim credentum fides, semper fundata est in Ecclesiæ testimonio; v. g. nullo Ecclesiæ testimonio nitebatur fides, qua Adamus justus fuit; item fides qua Patriarchæ, Prophetæ, & Apostoli credebant DEO immediate revelanti. Similiter Ecclesiæ testimonio nunc non nititur primo fides hæreticorum, qui Ecclesiæ authoritatem spernunt, hi enim habent fidem vere divinam articulorum in quibus non errant, quamvis Ecclesiam ut infallibilem fidei regulam non sequantur, ut post Durandum non infeliciter probavit Estius, in 3. sent. dist. 23. Sect. 13. et in Commentariis in 4. cap. 1. epist. Iohan. 2°. Laici illiterati, qui non possunt certo & infallibiliter scire quid ab Ecclesia definitum sit, ut infra patebit. 3. Pastores in concilio definientes controversiam nunquam antea ab Ecclesia definitam: hi enim definiunt ex certa fide, hoc est fide vere divina credunt id verum esse quod definiunt, & tamen eorum fides non nititur ullo priori decreto aut definitione Ecclesiæ.

4. Tertio, Antiquiores scholastici, formale objectum fidei mecum restringunt ad sacram Scripturam, tanquam ad instrumentum per quod DEVS credenda plene & sufficienter revelat: ut patet ex Thoma Aquinate, qui 2°, 2æ, q. 5. art. 3. sic de formali objecto fidei disserit; *Formale objectum fidei, est Veritas prima, secundum quod manifestatur in Scripturis sacris, & doctrina Ecclesiæ, quæ procedit ex Veritate prima: unde quicunque non inhæret, sicut divinæ & infallibili regulæ, doctrinæ Ecclesiæ quæ procedit ex veritate prima in Scripturis Sacris manifestata, ille non habet habitum fidei.* Hic habes, Tumebulle, apud ipsum Angelicum Doctorem, illam limitationem vel applicationem formalis

objecti

objecti fidei, quam ego in disputationis meæ titulo seu inscriptione expressi: dicit enim formale objectum fidei *esse veritatem primam secundum quod manifestatur in Scripturis sacris.* Et proinde ita restringit & limitat formale objectum fidei, ut extendi non possit ad fidem qua justus fuit Abel.

5. At (inquies) proponit aliam limitationem: dicit enim formale objectum fidei esse veritatem primam *secundum quod manifestatur in Scripturis Sacris, & doctrina Ecclesiæ.* Resp. Quid hoc ad rem? proponit quidem aliam limitationem, attamen etiam hanc proponit, & proinde non ita deliravit, ut tecum existimaret hanc limitationem esse ridiculam & absurdam. Instabis & dices; Thomam, addendo illam alteram limitationem, aperte declarare se in ea esse sententia, quod DEVS per Scripturam non revelet plene & sufficienter ea quæ sunt creditu necessaria ad salutem. Resp. Verba Thomæ manifestissime docent illum in ea sententia non fuisse: Doctrina enim Ecclesiæ quam addit sacris Scripturis, non est ex ejus sententia diversa a doctrina Scripturæ, sed tota quanta quanta est, ex Scripturis deprompta est, seu, ut ipsius verbis utar; *procedit ex veritate prima in Scripturis sacris manifestata,* hoc est *procedit ex veritate prima, quatenus ea in Scripturis sacris proponit & explicat seipsam & alia credenda.* Hic enim est sensus verborum Thomæ, ut patet ex Commentario Cajetani in hunc locum.

6. Hoc etiam manifestius patebit, si hæc verba Thomæ conferamus, cum iis quæ ab eodem Doctore alibi dicta sunt: nam 1. part. quæst. 1. art. 8. ad 2. dicit fidem nostram inniti soli revelationi scriptæ. *Sed tamen* (inquit) *sacra Doctrina hujusmodi authoritatibus vtitur quasi extraneis argumentis & probabilibus: auctoritatibus autem canonicæ Scripturæ vtitur proprie ex necessitate argumentando: auctoritatibus autem aliorum Doctorum Ecclesiæ quasi arguendo ex propriis, sed probabilibus. Innititur enim fides nostra revelationi Apostolis & Prophetis factæ,*

 qui

qui Canonicos libros scripserunt: non autem revelationi si qua fuit aliis Doctoribus facta. Hic de sola revelatione Scriptoribus canonicis facta docet quod sit formale fidei objectum, ut diserte fatetur Staplet. lib. 8. de princip. doctrin. cap. 8. sub finem: *Vnde sequitur* (inquit) *non solum ipsam Veritatem primam esse objectum fidei formale, ut Sanctus Thomas docuit 2, 2æ, quæst. 1. art. 1. neque etiam fidem nostram inniti revelationi solum Apostolis & Prophetis facta qui canonicos Libros scripserunt, sicut de illa sola hoc docet sanctus Thomas, part. 1. q. 1. art 8. ad 2. sed præterea, &c.*

7. Item, parte tertia, q. 1. art. 3. idem Angelicus Doctor sic disserit: *Ea enim quæ ex sola Dei voluntate proveniunt supra omne debitum creaturæ, nobis innotescere non possunt, nisi quatenus in Scriptura sacra traduntur, per quam divina voluntas nobis innotescit.* Hic aperte asserit ea omnia, quæ non lumine naturæ, sed lumine fidei nobis innotescunt in sacra Sctiptura plene & sufficienter esse revelata, imo nullum hujusmodi dogma fide divina credi posse, nisi in sacra Scriptura tradatur.

8. I nunc, Turnebulle, & contra vestros Thomæ interpretes, subtiliter disserito de fide Abelis, & eorum omnium, qui ante literas inventas DEO placuerunt, & videlicet, probes formale objectum fidei inepte & ridicule describi, cum materiæ in sacro codice scriptæ applicatur. Illi mecum respondebunt, hanc applicationem, etsi respectu fidei simpliciter & absolute consideratæ non sit de ratione formalis objecti, esse tamen modum quendam, seu conditionem fidei illius, quæ nunc a nobis exigitur post consignatum Scripturæ canonem. Hæc responsio tibi displicere non debet, quia deprompta est ex scriptore Pontificio magni nominis: Cajetanum intelligo, qui 2a, 2æ, q. 5. art. 3. sic explicat id quod a Thoma dictum est de formali objecto fidei, quod videlicet, sit veritas prima ut manifesta in SCRIPTURIS, & doctrina ECCLESIÆ; *Nam* (inquit) *ponit veritatem primam in Scripturis, & doctrina Ecclesiæ*

clesiæ rationem formalem fidei. Veritatem primam quidem ut ipsam rationem credendi: manifestationem autem Scripturæ & Ecclesiæ, ut c nditionem qua veritas prima proponit & explicat se ipsam & alia credenda. Hujusmodi autem conditiones licet respectu fidei simpliciter non sint de integritate formalis objecti fidei, ut patet de fide primi hominis, si in æternum fuisset solus, & de fide Angelorum in sua via, sunt tamen de integritate objecti formalis fidei nostri.

CAPUT. II.

An in Sacræ Scripturæ authoritatem omnes, etiam Laici & illiterati fidem suam resolvant.

1. CONtra id quod superiori capite dictum est de Scripturæ divina & canonica authoritate, quod videlicet post consignatum, Scripturæ canonem sit formalis ratio proper quam omnes credunt, & in quam omnes fidem suam resolvere debent, duo argumenta eaque in speciem non levia adferri solent. Prius est ex Irenæo, qui libro 3. cap. 4. testatur, multas gentes Barbarorum in CHRISTUM credidisse, quamvis nullas apud se scripturas haberent: *Cui* (inquit) *ordinationi assentiunt multæ gentes Barbarorum, eorum qui in CHRISTUM credunt sine charactere vel atramento scriptam habentes in cordibus suis salutem, & veterem traditionem diligenter custodientes.*

2. Posterius peti solet a fide laicorum ἀγραμμάτων seu indoctorum, qui nec Scripturam legere, nec de partium ejus consensu, aut de styli qualitate judicium ferre possunt: immo qui non nisi ex aliorum relatione aut testificatione sciunt doctrinam,

nam, quæ illis credenda proponitur, esse in hac vel illa Scripturæ parte traditam. Hi enim non possunt dici fidem suam in Sacræ Scripturæ authoritatem resolvere: quia videlicet certam, explicitam, & distinctam notitiam de Scripturis, deque doctrina in Scripturis tradita, *qua talis est*, aut de vernaculæ versionis quæ publice in Ecclesia legitur consonantia cum originali editione habere non possunt. Hoc ipsum argumentum a te, mi Turnebulle, allatum est cap. 5. Sect. 2. ubi sic dísseris; *Secunda pars minoris de universali aptitudine non minus patet, quia Scriptura immediate spectata est idonea tantum regula literatis: nec usui esse potest illiteratis, nisi media viva voce legentis.*

3. Vt horum argumentorum solutio clarior & manifestior sit, observationes aliquot de analysi fidei in medium afferam. Prima sit hæc; Theologi orthodoxi, cum dicunt Christianos omnes nunc post constitutum & consignatum Scripturæ canonem, debere fidem suam resolvere in sacræ Scripturæ divinam & canonicam authoritatem, non volunt hunc esse unicum atque solum modum resolvendi fidem, ita viz. ut nullus alius modus sit possibilis, aut ad æternam salutem utilis, sed tantum, hunc modum esse convenientissimum, utilissimum, & certissimum; imo etiam esse necessarium in iis Ecclesiis quibus sacræ Scripturæ innotuerunt. Ratio manifesta est, quia Sacra Scriptura nobis tradita est ut sit suprema et principalis fidei nostræ regula, seu ut loquitur Irenæus, lib. 3. cap. 1. ut sit *columna & fundamentum fidei nostræ*. Et proinde in iis Ecclesiis quibus Scripturæ innotuerunt omnes debent aliquo modo fidem suam resolvere in sacræ Scripturæ divinam & canonicam authoritatem.

4. Secunda observ. Quamvis Christiani omnes nunc debeant fidem suam resolvere in divinam Scripturæ authoritatem, tamen non omnes eodem modo id facere possunt. Nam Pastores & doctiores Laici (qui Scripturam legere, explicare, diversa

ejus loca inter se conferre, deq; styli majestate, & partium consensu judicium ferre possunt) explicite & distincte fidem suam resolvunt in divinam authoritatem Scripturæ, tanquam instrumenti cujusdam authentici & infallibilis, quo doctrina ad salutem necessaria continetur: idque quia explicite & distincte sciunt & credunt, doctrinam quæ iis credenda proponitur, esse divinitus revelatam in Scriptura aut per Scripturam, tanquam per instrumentum authenticum & infallibile. At Laici illiterati fidem suam non nisi implicite, confuse, et virtualiter, resolvunt in divinam authoritatem Scripturæ formaliter acceptæ: quia videlicet illi ut supra dictum est, certam explicitam et distinctam notitiam de Scripturis, deque doctrina in Scripturis tradita qua talis est, aut de vernaculæ versionis quæ publice in Ecclesia legitur consonantia cum originali editione habere non possunt: imo non nisi ex aliorum relatione aut testificatione sciunt doctrinam quæ iis credenda proponitur esse in sacro codice literis consignatam.

5. Tertia observ. Quamvis Laici illiterati fidem suam explicite et distincte non resolvant in divinam authoritatem *Scripturæ formaliter acceptæ*, tamen explicite et distincte fidem suam resolvunt in divinam authoritatem *Scripturæ materialiter acceptæ*, id est, doctrinæ Legis et Evangelii, quæ sacris literis continetur; idque quia quamvis eam doctrinam propter authoritatem Ecclesiæ, seu testificationem doctorum ac sanctorum virorum primo amplectuntur, fide videlicet humana seu acquisita, postea tamen Spiritu DEI intus operante, illisque mentis oculos aperiente, ut intueri possunt mirabilia ex Lege DOMINI, PSAL. 119. vers. 18. ipsi percipiunt doctrinam eam quam Ecclesia iis ex Scriptura credendam proponit non esse humanam, sed divinitus revelatam, juxta illud, *Oves meæ vocem meam audiunt*, IOHAN. 10 VERS. 27. Et illud, *Sermonem quem audistis ex nobis, excepistis non ut sermonem hominum, sed (sicut est vere) ut DEI*

Sermonem qui etiam agit in vobis qui creditis. 1°. ad THESS. CAP. 2. VERS. 13. Credunt igitur laici doctrinam, quæ iis credenda proponitur esse in sacro codice literis consignatam, sed fide tantum humana seu acquisita hoc credunt. At fide divina eaque explicita distincta & certa credunt doctrinam eam non esse humanam, seu humani cerebri figmentum, sed esse divinitus revelatam. Vnde patet hoc esse discrimen inter modum quo indocti, & modum quo docti fidem suam resolvunt: quod quamvis et hi et illi fidem suam explicite et distincte resolvant in divinam authoritatem doctrinæ Legis et Evangelii, tamen soli docti seu literati explicite et distincte fidem suam resolvunt in divinam authoritatem instrumenti, quo ea doctrina scripta continetur, id est, Scripturæ formaliter acceptæ.

6. Quarta observ. His non obstantibus eadem est formalis ratio fidei doctorum & indoctorum, nam sicut assentiuntur eidem doctrinæ, videlicet, doctrinæ Legis & Evangelii quæ in sacris literis scripta est, ita etiam propter eandem formalem, seu objectivam rationem ei assentiuntur, videlicet, quia illa doctrina divinitus revelata est. Tota igitur diversitas inter horum assensus est accidentalis, eaque petita est a diverso modo applicandi objectum formale fidei, viz. DEI revelantis authoritatem, suo objecto materiali, id est, doctrinæ Legis & Evangelii, quæ in sacro codice scripta est. Nam Pastores & doctiores Laici fidem suam explicite & distincte resolvunt in DEI revelantis authoritatem, quatenus ea applicatur & doctrinæ quam DEUS revelavit, & etiam instrumento per quod eam revelavit: credunt enim DEUM illam doctrinam in Scriptura, aut per Scripturam tanquam per instrumentum authenticum & infallibile revelasse. At Laici illiterati fidem suam resolvunt explicite & distincte in DEI revelantis authoritatem, quatenus ea soli doctrinæ applicatur: solummodo enim explicite & distincte credunt DEUM illam doctrinam revelasse; an vero

in Scriptura sacra eam revelaverit, non certo explicite & distincte cognoscunt. Nam ut dixi non nisi ex aliorum relatione aut testificatione hoc sciunt.

7. Hujus observationis veritatem agnoverunt multi scriptores Pontificii, nam mecum fatentur diversitatem seu differentiam assensuum fidei, quæ a diverso modo applicandi DEI revelantis authoritatem rebus credendis petita est, esse extrinsecam & accidentalem. Suarez, disp. 3. de Fide, sect. 10. Sect. 4. *Aliæ vero* (inquit) *partes, ejusdem minoris scilicet de modo, & de medio revelationis etiam claræ sunt ex dictis: quia illæ circumstantiæ tantū in hoc consistunt quod revelatio fiat vel mediate a DEO, vel per aliquem mininistrū suum, vel per prædicationem Apostolorū aut Prophetarū, vel per alium modū traditionis aut propositionis a DEO factæ: hæc autem omnia accidentaria sunt, quia non spectant ad objectū formale, sed ad approximationem seu applicationem illius objecti, &c.*

8. Staplet. libro 8. principiorum doctrinalium, cap. 8. *His* (inquit) *ita positis iterum advertendum est DEVM ut veritatem primam revelantem esse fidei nostræ objectum formale; sive revelantem simpliciter & immediate, sive revelantem ut sic & per certum aliquod medium: & perinde utrumque valere. Neque enim vel in DEO hoc discrimen ponit, vel in nobis quoad certitudinem docendi aut revelandi, sed tantum quoad modum discendi.* Et cap. 21. ejusdem libri, de voce Ecclesiæ, quam in toto complexo formalis objecti fidei ponendam esse putat, ut videlicet formale objectum fidei sit DEUS per Ecclesiam revelans, sic disserit; *Nec tamen sic posita* (supple Ecclesiæ vox) *variat aut mutat rationem objecti formalis, quod est DEVS revelans; quasi alia esset fidei ratio in Patriarchis, Prophetis, & Apostolicis, quam in nobis. Quæ enim per accidens contingunt objecto alicujus habitus, illa non variant illius objecti formalem rationem.* Hæc Stapletonus.

9. Similiter Estius, in 3. sentent. distinct. 23. Sect. 13. *Ad rationem* (inquit) *ex adverso propositam respon-*

respondetur fidei impertinens esse, per quod medium primæ veritati credatur; id est, quo modo DEUS utatur ad conferendum homini donum fidei, quamvis enim nunc ordinarium medium sit Ecclesiæ testificatio & doctrina, (idem de Scriptura dicatur) *constat tamen aliis viis seu mediis fidem collatam fuisse aliquando & adhuc conferri, &c.*

10. Quinta observ. Nihil necesse esset de indoctis & illiteratis hic agere nisi adversariorum infelix & præpostera subtilitas hanc disquisitionem nobis extorqueret: non enim hic quæritur quomodo quilibet privatus aut indoctus Laicus, sed quomodo illi qui certius & accuratius de rebus fidei judicare valent fidem suam in DEI revelantis authoritatem resolvere debeant? Certum enim est & omnes fatentur, aut saltem fateri debent, nullum esse doctrinæ Christianæ instrumentum authenticum & infallibile, in quod Laici omnes explicite & distincte fidem suam resolvere possunt, ut partim patet ex supradictis, partim ex cap. sequenti patebit: & proinde necesse est eos fidem suam explicite resolvere in divinam doctrinæ ipsius authoritatem, Spiritu Sancto per internam illuminationem, & motionem supplente id quod illis ab externis adminiculis deest. At non minus certum & in confesso apud omnes est, est aliquod doctrinæ Christianæ instrumentum authenticum, & infallibile, in cujus divinam & canonicam authoritatem, Pastores Ecclesiæ, & doctiores Laici, (quorum est aliis in amplectanda seu recipienda veritate, & fugiendis hæresibus viam præire) fidem suam principaliter resolvere debent.

11. Hoc instrumentum nos dicimus esse Scripturam Sacram formaliter acceptam: illi vero dicunt id esse definitionem seu decretum Ecclesiæ Catholicæ, ubi per Ecclesiam *Catholicam* intelligunt solam *Romanam*, & per *Romanam* solum *Romanum Pontificem.* Hoc aperte profitetur Valentia, Tom. 3. Disp. 1. q. 1. p. 1. Sect. 6. *Nomine Ecclesiæ* (inquit) *intelligimus ejus caput, id est, Ponti-*

Pontificem Romanum : & Gretſ. defenſ. cap. 10. lib. 3. De verbo, col. 1450. *Quando* (inquit) *dicimus Eccleſiam eſſe omnium controverſiarum Iudicem, per Eccleſiam intelligimus Pontificem Romanum.*

12. Sexta Obſerv. Circa ultimam fidei analyſin triplex eſt inter nos, & Pontificios diſſenſio: 1. Nos in divinam authoritatem ſolius doctrinæ ſcriptæ in ſacro codic, illi vero etiam in traditionum non ſcriptarum authoritatem fidem ſuam ultimo reſolvunt: 2. Nos dicimus inſtrumentum anthenticum & principale, quo doctrina credenda proponitur aut continetur, & in cujus divinam authoritatem fides reſolvi debet, eſſe S. Scripturam: Pontificii vero Papam Romanum, ex Cathedra pronunciantem: Vnde hi dicunt totam completam formalem rationem fidei (ut loquitur Staplet. in Relect. Controv. 4. quæſt. 3. art. 2. concluſione 5.) eſſe DEVM revelantem per Eccleſiam: nos vero dicimus totum complexum, formalis rationis ſeu ultimæ reſolutionis fidei eſſe DEVM revelantem per Scripturam: 3. Nos candide, & ingenue profitemur propoſitiones ſeu principia quibus formale objectum fidei exprimitur (quales ſunt hæ, *Deus hoc vel illud revelavit, Tota doctrina S. Literis comprehenſa eſt divinitus revelata, S. Scriptura eſt DEI verbum*) eſſe prima fidei Chriſtianæ principia, & non reſolvi in alia ulteriora principia, ſed credi propter ſe ita, viz. ut fides noſtra in iis ſiſtat & acquieſcat: Pontificii vero quamvis verbo tenus id ipſum nobiſcum profiteantur, tamen revera fidem ſuam in quoddam ulterius principium reſolvunt, viz. in hoc principium, *Eccleſia dicit DEVM hoc revelaſſe*, aut in hoc, *Eccleſia teſtatur Scripturam eſſe DEI verbum*: imo in nullo credibili ſiſtit aut acquieſcit eorum fides, ſed hoc credunt propter illud, & illud viciſſim propter hoc, ut patebit ex tractatu de Circulo Pontificiorum. Prima diſſenſio ad controverſiam de perfectione ſcripturæ. 2. ad controverſiam de regula fidei. 3. proprie & peculiariter

culiariter ad hanc controversiam de formali objecto fidei pertinet: idque quia Pontificii dicendo, principia exprimentia formale objectum fidei, resolvi in alia ulteriora principia, ipsum formale objectum fidei evertunt, & ex objecto formali, materiale objectum faciunt: id enim est materiale fidei objectum quod creditur propter aliud, hoc est, quod ita creditur, ut fides nostra in eo credendo resolvatur in aliud ulterius principium.

13. His positis, ad priorem objectionem quæ ex Irenæo petita est, Resp. 1. nihil ex Irenæi verbis concludi posse contra nos, qui ultro fatemur, eam fidei analysin quæ in Sacræ Scripturæ authoritatem fit, non esse simpliciter, & absolute necessariam in omnibus Ecclesiis, sed in iis dauntaxat quibus S. Scripturæ innotuerunt. Potuit DEUS olim, immo etiam hodie potest, sine Scriptura Ecclesiam suam colligere & tueri: sed quia hic modus resolvendi fidem in authoritatem DEI, per Scripturam revelantis ea quæ credenda sunt, est utilissimus, certissimus, & ab ipso DEO præscriptus, certe Ecclesiæ illæ quibus Scripturæ innotuerunt graviter peccaverint, si spreta Scripturæ authoritate in Ecclesiæ, Papæ, aut Conciliorum authoritatem fidem suam ultimo & principaliter resolvant. Secundo Resp. Aliam esse rationem istius sæculi (quo gentes barbarorum, de quibus loquitur Irenæus, libro 3. cap. 4. sine Scripturis in fide erudiebantur) et sequentium sæculorum: nam tunc vigebat donum miraculorum quod aliqua ex parte Scripturæ defectum compensabat: quin et extraordinaria tunc fuit Spiritus Sancti assistentia.

14. Ad posterius argumentum breviter respondeo, Laicos illiteratos aliquo modo, hoc est virtualiter et implicite, in Scripturæ divinam et canonicam authoritatem fidem suam resolvere: idque primo, quia doctrinam a Pastoribus Ecclesiæ ex Scripturis propositam, ut divinam seu divinitus revelatam excipiunt et amplectuntur; immo fide explicita et distincta credunt eam esse

talem

talem. Secundo, quia fide humana, eaque moraliter certa, sciunt et credunt doctrinam illam esse revelatam in Scriptura, aut per Scripturam: immo ob id eam primo recipiunt et amplectuntur, quia audiunt tot viros eruditione et pietate insignes, perspicuis Scripturæ testimoniis eam confirmantes: et proinde hi etiam fidem suam resolvunt in divinam authoritatem doctrinæ Christianæ cum respectu aliquo ad instrumentum authenticum et infallibile quo ea doctrina continetur, id est, ad Scripturam formaliter acceptam. Concludo igitur omnium Christianorum fidem esse aliquo modo fundatam in sacræ Scaipturæ divina et canonica authoritate, et in eandem aliquo modo resolvi: unde Cameracensis in recommendatione sacræ Scripturæ, *Habet* (inquit) *domus ista, Catholica scilicet Ecclesia non solum septem columnas, sed & singulas partes suas super Sacræ Scripturæ veritatem fundatas.* Et infra: *Sed audite insuper* (inquit) *qualiter super Sacræ Scripturæ fundamentum tota hæc domus ædificatur, & instruitur omnis Ecclesiæ cœtus, omnis status, omnis gradus, omnis sexus.*

CAPUT. III.

Argumenta superiori capite allata & soluta, efficaciter in ipsos adversarios retorquentur, & ostenditur illiteratos, non posse certius aut distinctius scire, quid ab Ecclesia definitum, quam quid in sacro codice scriptum sit.

1. PRius Argumentum facile retorquetur: nam gentes illæ barbarorum, de quibus loquitur Irene-

Irenæus libro 3. capite 4. ſicut fidem ſuam non reſolvebant in divinam authoritatem Scripturæ formaliter acceptæ, ita etiam fidem ſuam non reſolvebant in definitiones aut decreta Eccleſiæ Romanæ : idque primo, quia illo ſæculo, hoc eſt ſæculo ſecundo nulla extabat Eccleſiæ Romanæ definitio, præter unam contra Quartodecimanos de celebratione Paſchatis, ut patet ex Bellarm. lib. 3. de Verbo, cap. 6. Sect. *Secundo ſæculo*. Secundo, non eſt probabile gentes tanta loci intercapedine diſſitas et remotas a Romana Eccleſia, certam et diſtinctam notitiam de fide et doctrina Romanæ Eccleſiæ habuiſſe. Tertio Irenæus loco citato non dicit eos Fidei ſuæ certitudinem habuiſſe ex definitionibus aut decretis Eccleſiæ, ſed ex interna ſcriptione Sancti Spiritus, et ex vetere traditione.

2. Quod ad poſterius argumentum attinet, fruſtra obganniunt adverſarii eam credendi rationem, quam laici apud nos ſequuntur, eſſe dubiam, periculoſam, & incertam. Nam ipſi nullum alium credendi modum tutiorem hactenus, excogitarunt, imo neque excogitare unquam poterunt. Sicut enim laici illiterati non poſſunt diſtincte & explicite fidem ſuam reſolvere in authoritatem doctrinæ ſcriptæ *quatenus ſcripta eſt*, quia videlicet non poſſunt eam legere, aut de externa phraſi qua illa doctrina proponitur judicare : ita etiam neque in perpetuam univerſalis Eccleſiæ traditionem, neque in Conciliorum aut Pontificum Romanorum judicialem deciſionem, poſſunt diſtincte & explicite fidem ſuam reſolvere : & ſicut certo non ſciunt quid in ſacro codice ſcriptum ſit, quid non ; ita etiam certo ſcire non poſſunt quæ fuerit conſtans & perpetua totius Eccleſiæ doctrina ab ipſis Apoſtolis per quindecim ſequentia ſæcula ad noſtra tempora derivata : aut quid in fidei quæſtionibus a Conciliis aut Pontificibus Romanis determinatum ſit. Ut perpetua Eccleſiæ traditio, aut præſentis Eccleſiæ conſpiratio in doctrina cum antiqua & primitiva Eccleſia cognoſcatur, ingens & fere impoſſibilis labor inſumen-

mendus in Patrum scriptis, in historiis Ecclesiasticis, in Scholasticorum ac modernorum Scriptorum voluminibus evolvendis & legendis. Singula hæc & universa Laicos percurrere oportet, ut intelligant partim quid antiqui Patres docuerint, & num inter se conveniant, partim quid scholastici proposuerint, & num in omnibus Fidei capitibus conspirent, partim denique quid moderni Doctores Pontificii scripserint, & num ab antiqua Patrum doctrina deflexerint. Hoc negotium plenum vigiliarum & sudoris, Laici illiterati (qui istorum Doctorum volumina legere nequeunt) nunquam suscipient: Laici vero doctiores nunquam conficient.

3. Similiter quod ad Conciliorum et Pontificum judiciales determinationes in fidei causis, illæ ex Conciliorum decretis, & Pontificum Decretalibus Epistolis ereundæ sunt: Decisiones, verbi gratia, Patrum Tridentinorum in controversiis quæ hoc sæculo agitantur, ex decretis Concilii Tridentini petendæ sunt. At Laici illiterati istius Conciliabuli canones legere non possunt, & proinde certo scire non possunt quid in illis definitum sit, & quid non sit. Illi non audiunt Pontificem ex Cathedra definientem, sed audiunt Pastores aliquot Pontificios audacter asserentes doctrinam de Meritis operum, de Primatu Pontificis, de purgatorio de Missæ sacrificio, de Transubstantiatione, de Sanctorum invocatione, Imaginum adoratione, &c. esse a DEO per Prophetas & Apostolos revelatam, in Ecclesia Catholica semper receptam, in legitimis œcumenicis Conciliis, & nominatim in Concilio Tridentino definitam fuisse, & nunc ab omnibus per universum orbem Catholicis firmiter credi: hoc, inquam, audiunt, sed an vere ita se res habeat ex particularium aliquot Pastorum asseveratione certo scire non possunt. Paucorum aliquot Pastorum et Episcoporum authoritas non est infallibilis. imo nec authoritas multorum, aut omnium seorsim existentium, hoc est, extra Concilium sententiam suam proferentium.

4. Hoc

4. Hoc patet ex aperta Adversariorum confessione: Bellarm. enim libro 2. de Conciliis, cap. 2. dicit, *Spiritum Sanctum non docere Episcopos seorsim existentes omnem veritatem*; item, *Singulos Episcopos seorsum errare posse.* Suarez, disp. 5. de fide sect. 1. Sect. 11. *Unde* (inquit) *hac ratione docent Theologi non sufficere plures Theologos etiam sanctos & sapientissimos ad confirmandam doctrinam, ut certam & infallibilem, quia sunt homines qui possunt vel decipere vel decipi.* Gregorius de Valentia, tomo 3. disput. 1, quæst. 2. puncto 5. *Synodus* (inquit) *Episcopalis & plures etiam Theologi errare possunt.*

5. Recte igitur concedit Gregorius de Valentia, tomo 3. disput. 1. quæst. 1. puncto 1. Sect. 6. col. 33. fidem illiteratorum implicite & confuse resolvi in authoritatem Ecclesiæ proponentis dogmata fidei: verba ejus hæc sunt; *Porro non est necesse, ut hæc Ecclesiæ propositio, quatenus ex Ecclesiæ sententia fit, & ut est infallibilis, explicite cognoscatur ab omni, eo qui credit: sed satis est ut cognoscatur saltem implicite, & in confuso, sicut cognoscitur a rudioribus, & ab iis, qui non immediate ipsi erudiuntur de fide ab Ecclesiæ Pastoribus, seu Ministris; sed credunt commoti authoritate et testificatione suorum majorum, qui immediate vel mediate ab Ecclesiæ Pastoribus seu Ministris instructi sunt.* Idem etiam asserit ibidem puncto 7. Sect. 1. quæst. 1. sub finem: *Illud tamen* (inquit) *hoc loco est addendum; non esse necesse ut omnes & singuli fideles cognoscant judicium ejus authoritatis, quæ est magistra & judex fidei: satis enim est ut illud vel explicite cognoscant, (sicut cognoscunt ii quorum munus est alios erudire) vel implicite, ut cognoscunt rudiores qui scilicet credunt commoti authoritate aliorum. Nam & hi quoque licet actu quidem non cognoscant judicium authoritatis magistræ fidei, tamen facile possunt illud explicite cognoscere, cum id necesse fuerit, exorta controversia de fide.*

6. Recte hic dicit Valentianus, rudiores non semper explicite & distincte cognoscere sententiam

Ecclesiæ de rebus fidei. Sed quod addit, eos facile cognoscere posse sententiam Ecclesiæ, id est, Papæ, cum id necesse fuerit exorta controversia de Fide, id nullo modo probabile est. Nam non solum difficile, sed etiam impossibile est multis rudibus eam explicite cognoscere: idq; primo, quia nequeunt omnes rudiores ab extremis Europæ, Asiæ, Africæ, Americæ, & Magellanicæ angulis ultimisque Oceani Insulis, ad Papam Romanum accedere. Secundo, ex iis qui Romam venirent, centesimus quisque non posset audire Pontificem de omnibus iis viva voce pronunciantem, de quibus controversiæ maximi momenti exortæ sunt, & quotidie nascuntur. 3. Plurimæ hominum myriades Papam controversias definientem audientes, non intelligerent quid ab eo diceretur, proper linguæ peregrinitatem: non enim *Romanus Apostolatus*, (phrasis est Anglo-Rhemensium, in EPHES. 4. VER. 11.) *Apostolicam facultatem omnium linguarum* sibi annexam habet. 4. Eorum qui linguam qua Papa utitur, sibi habent familiarem magna pars non capit sensum aut mentem Papæ. Hinc tot de constitutionum Papalium sensu digladiationes. 5. Ex iis etiam qui Papæ loquentis mentem assequuntur, quotusquisque est qui infallibiliter discernere valeat utrum ea verba ex Tripode enunciet, an ex privato suo sensu? Unde scient eum qui loquitur esse verum ac legitimum Papam? Vide tract. 5. Cap. 5. ubi ostendo infallibilem certitudinem haberi non posse de hoc vel illo Pontifice quod revera Pontifex sit, & Ecclesiæ Cap. 7. Unde scient infallibilitatem judicii esse annexam Cathedræ Papali? vide TRACT. 7. hujus Operis, qui est de *Primo Credibili*, ubi probatur infallibilitatem Ecclesiæ in definiendis fidei controversiis ex Scripturis demonstrandam esse, nec aliunde firmam & plenam certitudinem fidei de ea haberi posse.

7. Ex iis quæ jam dicta sunt duo colligo consectaria: primo, argumentum illud a Laicorum imperitia petitum, ridicule & inepte admodum ab Adversariis nostris adferri contra nostram de

regula

regula & resolutione fidei sententiam; idque quia contra ipsorum etiam de regula & resolutione fidei doctrinam pariter militat. Secundo, aut dicendum esse fidem Laicorum nullo certo fundamento niti, (quod sane impium dictu est) aut fatendum esse fidem Laicorum interna luce doctrinæ quæ illis credenda proponitur tanquam solidissimo fundamento, & principali assentiendi ratione niti. Nam, ut jam observavi; illi non nisi ex asseveratione paucorum aliquot Pastorum (quorum authoritas infallibilis non est) scire possunt aut quid Prophetæ & Apostoli scripserint, aut quid primitiva Ecclesia crediderit, aut quid Concilia & Pontifices definiverint in causis fidei; aut denique quid Ecclesia Catholica nunc per universum Orbem profiteatur. Ergo nihil horum potest esse Laicis idonea, aut sufficiens causa certitudinis fidei; & proinde dicendum non est eos firmiter & certo credere, quia sciunt ea quæ illis credenda proponuntur esse in sacro codice scripta, aut ab Ecclesia definita, (hæc enim certo scire non possunt, ut jam observavi) sed quia per Spiritus Sancti illuminationem evidenter percipiunt eam doctrinam quæ illis credenda proponitur esse divinitus revelatam.

8. Quamvis Pontificii Doctores nobiscum fateantur Laicos illiteratos a privatis suis Pastoribus in hoc negotio decipi posse, ne tamen Laici hinc arripiant occasionem probandi, aut examinandi doctrinam Pastorum suorum, dicunt errores Laicorum qui cum Pastoribus suis errant, aut cæca fide errores Pastorum suorum amplectuntur, non solum non esse iis perniciosos, sed etiam esse illis vel maxime salutares & ad æternam salutem utiles. Dicunt enim eorum errores in tali casu *esse actus Christianæ obedientiæ, & æternæ vitæ meritorios.* Ita docent Gregorious de Valent. Tom. 3. Disp. 1. Quæst. 2. Part. 5. col. 311. Tolet. de instructione Sacerdotis, Lib. 4. Cap. 3. Sect. 7. et Gabriel Biel, Lib. 3. Sent. Dist. 25. Quæst. unica, Art. 1. Notab.

2, sub

2. sub finem. Hæc doctrina nimis absurda est, & apertis Scripturæ testimoniis contraria. Nam Apostol. IOANN. 1. EPIST. CAP. 4. VERS. 1. jubet *omnes etiam Laicos Spiritus probare, an videlicet a DEO sint.* At Adversarii Laicos, non probare Spiritus, sed errare cum suis Pastoribus jubent. CHRISTVS, MATTH. 15. VERS. 14. loquens de populi Iudaici Doctoribus, Phariseis videlicit dicit, *Si cæcus cæcum ducat, vterque in foveam cadet*; quo proverbio innuit, tam seductos, quam seductores in extremum exitium ruere. At isti seductores solos in exitium ruere, seductos vero cæca sua obedientia salutem æternam mereri & consequi impie ac blaspheme affirmant.

CAPUP. IV.

Ad confirmationem eorum quæ supra dicta sunt, propositiones aliquot notatu dignissimæ, de fide Laicorum ex Suarezio afferuntur & explicantur.

1. PROPOSITIO PRIMA: *Proponis fidem* (id est, doctrinam fide divina credendam) *vel est proximus, vel remotus. Proximum voco ipsum Prædicatorem vel Doctorem qui Fidem docet & suadet. Remotum appello Scripturam, Concilium, aut aliquid simile in quo solet fundari verbum Doctoris ut suam doctrinam, veram fidem esse persuadeat.* Suarez, Disput. 5. de fide in principio.

2. Propositio secunda: *Inter remotum proponentem et proximum quoad nos hæc cernitur differentia: quod proxim⁹ proponens non habet de se authoritatem,*

ut

ut doctrinam suam certam esse ostendat, sed oportet ut aliunde eam confirmet. In proponente autem remoto ut in suo ordine sit sufficiens, debet supponi hæc authoritas, & ideo illud vocatur Regula fidei. Suarez ibid. Hic dicit non esse infallibilem authoritatem in proximis proponentibus, hoc est, in privatis Pastoribus, aut Doctoribus, sed in remotis, hoc est, in Scriptura, Traditione, Conciliis, & Pontifice Romano ex Cathedra definiente.

3. Propositio tertia: *Quoties proximus proponens sufficienter facit credibilem veritatem propositam, ita ut inde oriatur obligatio illam credendi tanquam dictam a DEO, necessarium est ut proponens credatur esse infallibilis authoritatis, seu veritatis actualis in eo quod dicit.* Suarez, prædicta Disput. 5. de Fide, Sect. 1. Sect. 4. quasi diceret: quamvis proponens proximus non sit habitualiter, permanenter, & ex se infallibilis, tamen cum ita proponit fidei dogmata, ut auditores obliget ad credendum illa dogmata, necesse est ejus propositionem, seu prædicationem, qua proponit illa dogmata esse infallibiliter veram, & proinde necesse est eum esse infallibilis authoritatis, & veritatis actualis *in eo quod sic dicit.*

4. Propositio quarta: *Proponens proximus cum authoritatem hanc infallibilem non habeat permanenter, habitualiter, & absolute, proculdubio eam accipit a doctrina quam tradit, & a signis vel regulis quibus illam confirmat.* Ibidem Sect. 5. sub finem. Exempli gratia, Pastor aliquis publice docens, unam esse essentiam in Deitate, & tres personas, quamvis habitualiter, permanenter, & absolute, non sit infallibis, tamen pro tunc, et quatenus hoc docet, est infallibilis, et hanc infallibilitatem accipit a doctrina quam tradit, et a signis vel regulis quibus eam confirmat.

5. Propositio quinta: *Necesse est igitur ut doctrinam suam confirmet aliqua regula infallibili, quia non potest aliter obligare auditores suos ad credendam illam veritatem ut infallibilem.* Ibidem.

6. Propositio sexta: Quia Laici qui per se Scripturam,

turam, Traditiones, et Concil. Canones consulere nequeunt, dubitare possunt an doctrina proposita vere et realiter nitatur authoritate illius regulæ qua proponens proximus doctrinam suam confirmat, *ideo etiam necesse est, ut regulam illam applicet cum morali evidentia, ac certitudine, ita ut de illa non possit rationabiliter dubitari : & ita imprimis necesse est, ut quod proponitur non sit contrarium antiquæ Fidei ; deinde ut publice & in conspectu Ecclesiæ proponatur, sine ulla contradictione ex parte Ecclesiæ, & cum sufficiente attestatione Pastorum ejus*, &c. Ibidem. Et Disput. 4. de Fide, Sect. 5. Sect. 8. Nota hic, (Candide Lector) Laicos Pontificios non habere certitudinem, nisi moralem, (quæ videlicet probabilibus argumentis nititur) de doctrina illis proposita, quod sit a Pontifice aut Concilio definita. Quis negaverit Laicos apud nos parem aut majorem certitudinem habere de doctrina illis proposita, quod videlicet Sacra Scriptura contineatur.

7. Propositio septima : *Addo denique si contingat exteriorem prædicationem fidei & propositionem*, (quæ videlicet fit a proximo proponente) *non esse sufficientem ad formandum judicium, ita firmum & evidens, de credibilitate fidei----tunc per divinam inspirationem & vocationem internam posse compleri hujusmodi credibilitatem.* Suarez, Disput. 4. de Fide, Sect. 5 S. 9. et infra S. 10. *Nam licet simplices homines per se non sint capaces hujus evidentiæ immediate ut sic dicam, & speculative deductæ ex suis principiis & motivis, sunt tamen ejus capaces mediante fide humana, de miraculis, & aliis testibus & testimoniis hujus fidei, & juvari possunt interna DEI illuminatione ut dixi.* Ecce tandem Suarez in nostram it pedibus sententiam, hoc est, nobiscum fatetur id quod Laicis illiteratis ad firmam et plenam fidei certitudinem ab externis adminiculis deest, (quia scilicet de regulis, motivis, et argumentis, quibus doctrina a Pastoribus proposita confirmatur, convenienter, et accurate judicare

non

non possunt) sufficienter compleri et suppleri per internam inspirationem aut illuminationem Spiritus Sancti, qui efficit ut homines quantumvis rudes et simplices percipiant cœlestem istius doctrinæ lucem et majestatem mirabilemque ejus efficaciam. Atque hinc est quod hujusmodi Laici postquam doctrinam Legis et Evangelii fide divina seu infusa crediderunt, ei tam constanter adhæreant, *ut quamvis omnes qui eos docuerunt*, (verba sunt Melchioris Cani, Libro 2. Cap.8. Cap. 47.) *imo adeo Angeli cœlorum iis astruerent oppositum ejus quod fide tenent, non ex eo fides eorum labefactaretur: juxta* PAULI *Apostoli præscriptum, GAL. 1. VER. 8.* Licet nos aut Angelus de Cœlo Evangelizet vobis aliud Evangelium, &c.

TRACT.

TRACTATUS SECUNDUS.

De definitione formalis objecti fidei, ab Authore proposita, parte prima disputationis, Sectione prima.

PARS PRIMA DISP.

In qua Pontificiorum doctrina de formali objecto fidei examinatur, eorumq; fraudes & imposturæ deteguntur.

SECTIO I.

Quid sit objectum fidei materiale, & quid formale.

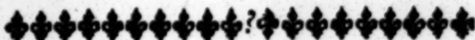
1. MARTINUS BECANUS, *Societatis Jesu Theologus, in Summa Theologiæ, par. 2. Tom. Poster. Tract. 1. cap. 1. Qu. 2. Sect. 4. Satis eleganter & perspicue, definit objectum fidei, tum materiale, tum formale. Materiale fidei objectum* (inquit) est id quod creditur propter aliud, *nempe* propter primam veritatem revelantem, *seu quod eodem redit,* propter primæ veritatis revelationem. *Formale* est id quod non creditur propter aliud, sed est ratio credendi aliud. Potest quidem credi, non tamen propter aliud sed propter se. *Hæc* Becanus.

Sect.

2. Sect. 2. *Materiale & Formale objectum fidei, non minus perspicue & clare, sic definiri possunt. Materiale objectum fidei* Est id quod credimus, *& per quod respondemus, ad quæstionem,* Quid credis? *Formale objectum fidei,* Est id propter quod credimus, *& per quod respondemus ad quæstionem,* Cur credis? *Exempli gratia, ea omnia, quæ in verbo DEI, credenda proponuntur, ut creatio mundi, DEI providentia, redemptio generis humani, sunt materialia fidei objecta: sunt enim id quod credimus: per ea respondetur ad quæstionem* Quid credis? & non propter se, sed propter aliud creduntur, *videlicet propter* authoritatem verbi *in quo credenda proponuntur: formalis enim ratio propter quam ea credimus est, quia a* DEO revelata sunt: *seu quia verbum in quo credenda proponuntur, non hominum sed DEI revelantis verbum est.*

3. Sect. 3. *At verbi DEI authoritas, est formale objectum fidei: nam non creditur* propter aliud, *sed est ratio* credendi omnia alia: *Item hæc, est id,* propter quod credimus, *& per quod respondetur ad quæstionem* Cur credis? *Nam si quæras: cur credam ea quæ in scriptura credenda proponuntur? Respondebo, quia DEVS ea revelavit, seu quia Scriptura DEI verbum est. Si rursus quæras, propter quid credã DEVM ista revelasse seu scripturam DEI verbum esse? Respondebo hoc principium* DEVS dixit, *seu hoc* DEI verbum est, *non credi* propter aliud, *sed* propter se: *Ita loquitur* Becanus *quæst. jam citata* S. *9.* Credo (*inquit*) DEVM hoc revelasse, non propter aliud, sed immediate propter se: *& infra dicit,* assensum fidei, non resolvi ulterius, sed sistere in ipsa revelatione divina (*hoc est in verbi DEI authoritate*) quæ creditur propter seipsam. *Sic etiam* Valent. tom. 3. disp. 1. quæst. 1. punc. 1. S. 10. colum. 37. *Et eadem Quæstione,* punc. 4. S. 1. colum. *61. dicit nos* credere & cognoscere divinam revelationem per seipsam sine alia revelatione.

REPLI-

Replicatio Turnebulli, qua *Definitio formalis objecti fidei suprà proposita oppugnatur.*

Cap. 2. Sect. 3.

ALterum interim, & alterius sophismatis principium quo pariter vel ipse falsus es vel fallere alios voluisti, à te traditur. Sect. 1. §. 2. ubi affirmas sicut materiale objectum fidei definitur per quod respondemus quæstioni, *Quid credis*? Ita & formale per quod respondemus quæstioni, *Cur credis*? Equidem non inficior materiale objectum ita describi posse sine periculo sicut descripsisti. Contendo tamen formale objectum non posse tantam æquivocationem in sua definitione pati, ex quanta respondeti potest quæstioni, Cur credis? Quis enim nescit quod notavit Philosophus 2. lib. poster. Analyt. responderi posse quæstioni propter quid per omnia causarum genera, ut quærenti, Cur credis? Respondere possum non tantùm per objectivam rationem credendi revelatione applicatam, per DEI nempe autoritatem, sed etiam per alia plura credendi principia, ut per piam affectionem credendi quia volo, per efficaciam gratiæ dantis tum velle, tum perficere opus fidei, quia DEUS inspiravit, per prævium judicium prudentiæ de tota rerum revelatarum credibilitate. Quia prudens discretio in regulis credendi fundata sic dictavit. Demum tu ipse 2. p. tuæ disp. q. 8. Sect. 4. tandem advertisti ambiguum esse illud (proper)

& aliquando denotare causam effectivam assensus, aliquando autem objectivam. Cur ego tanta sermonis homonymia obscurare voluisti rem ex se manifestam in prima ejus definitione assignanda? Nonne quia captiosi argumenti, quod sect. 3. §. 4. postea texis, statuendum à te hoc loco erat principium pariter captiosum? Frustra mi homo jacis rete ante oculos pennatorum, quod suo postea loco in aerea filamenta, & nubes retexetur.

4. Huic tuo principio tantopere captioso, consentaneum est aliud a te positum 2. p. tuæ disp. q. 4. ubi prænotato discrimine inter præpositiones (per) & (propter) affirmas quidem scripturam credi per præsentis Ecclesiæ testificationem, primitivæ Ecclesiæ traditionem, & internam Spiritus Sancti operationem: Neges tamen eandem scripturam credi propter aliquid horum, quia præpositio (per) tibi significat usum omnis medii, sine quo fides ordinarie non producitur. At præpositio (propter) non tibi significat aliud quam principale Fidei fundamentum, & objectivam rationem credendi. At contra subtilitatem hanc grammaticam contendo ego non per te, nec propter te, sed præ et sapere omnes Philosophos, qui cum Aristotele 2. poster. Anal. c. 1. & sequentibus docent quatuor generibus contineri omnes, quæ moveri possunt de ullo subjecto, quæstiones. *An sit? Quid sit? Quale sit? Cur vel propter quid?* Et ad hanc postremam responderi posse per omnia media idonea demonstrationi, sive causam hæc denotent effectivam, sive finalem, sive quamvis aliam, unde demonstrationis propter quid assignant iidem Philosophi exempla in omni genere causarum. Quo ergo jure vocabulum tam commune ausus es tu appropriare tuo velut agro? Præsertim ubi adversus violentiam talis appropriationis stant centum & amplius scripturæ testimonia, in quibus præpositio (propter) alias ab objectiva causas denotet.

5. Tertium in objecto Fidei definiendo, vitium à te

te admittitur, sect. 3. §. 1. quando tam ex nostrorum, quam tuorum sententiis colligis, *Formale objectum Fidei saltem respectu eorum, quæ in Scriptura continentur, esse hoc complexum. Totam Scripturam esse DEI verbum.* Quorsum cœlum terræ commisces? Cur non advertis, quod jam ante tibi ostendi ejusdem rationis & speciei essentialis Fidem esse nunc post DEI verbum scriptum, quæ fuit in utroque Testamento, antequam alterutrum scriberetur, nomineque formalis objecti debere intelligi specificum objectum?

AUTHORIS DUPLICATIO.

In qua Adversarii objectiuncula Contra definitionem formalis objecti fidei perspicuè diluitur.

1. FOrmale objectum fidei sic descripsi, parte 1. disp. sect. 1. §. 2. *est id propter quod credimus, & per quod respondemus ad quæstionem, Cur credis?* Hanc descriptionem petulanter, & acerbe carpis, capite 2. §. 3. & hanc tuæ censuræ rationem adfers; quia ad quæstionem, *Cur credis?* non tantum respondere possumus per causam objectivam assensus, id est, per objectum formale, sed etiam per causam effectivam assensus, id est, per efficacem S. Spiritus operationem, & per directivam seu exemplarem causam credendi, id est, per regulam fidei, nec non per alia credendi principia. Hoc autem probas quia Philosophi omnes cum Aristot. libro 2. poster. Analyt. docent ad quæstionem *propter quid*, responderi posse per omnia media idonea demonstrationi seu per omnia causarum genera. Unde concludis nimis generalem, & ambiguam esse definitionem

 for-

formalis objecti fidei à me assignatam: meque de industria hujusmodi definitionem assignasse pro singulari tua sagacitate conjicis, ut videlicet in sententia vestra confutanda captiosis, & ambiguis loquendi modis lectoribus fucum faciam.

2. Ad puerilem hanc, & ineptam tuam objectiunculam, qua me captum, & constrictum stolide somnias, multis modis respondere possum. Primo enim multi ex vestris Theologis generalioribus, & magis ambiguis vocibus utuntur in describendo formali fidei objecto ut, verbi gratia Thomas secunda secundæ, quæst. 1. art 1. Cajetanus ibidem: Durandus in 3. senten. distinct. 24. quæst. 1. §. 16. Suarez, disput. 2. de fide in initio. Becanus, Tract. de Fide, Cap. 1. Quæst. 2. § 1. imò ipse Leo Pontifex (cujus definitionem me pronum venerari jubes Cap. 2. §. *6.*) satis generaliter & ambiguè loquitur cum formale fidei objectum sic exprimit, *Divina est authoritas cui credimus*, id est, divina authoritas est formale fidei objectum; ratio est, quia esse id cui credimus multo latiùs patet, quam formale objectum fidei.

3. Secundo Respondeo, hunc esse sensum meæ definitionis; formale objectum fidei est id per quod fideles ordinariè & communiter respondent ad quæstionem, *Cur credis*? quodq; præcipuè satisfacit iis qui hanc quæstionem proponunt. Hoc soli formali objecto fidei competit: nam ordinariè & communiter ad quæstionem, *Cur hoc vel illud credis*? per formale fidei objectum, & non per alia credendi principia respondemus: item solum formale objectum præcipuè satisfacit iis qui hanc quæstionem proponunt. Hoc patet ex analogia fidei humanæ; cum enim quæro ex aliquo, *Cur hoc vel illud credat*? statim respondet non per causam effectivam, sed per formale objectum sui assensus, dicitque se id credere, quia hic testis fide dignus id affirmavit.

4. Tertiò ipsi Theologi Pontificii formali objecto fidei hoc tanquam ei peculiare ascribunt quod per id ad quæstionem, *Cur credis*? respondendum

fit.

ſit. Nam Gregorius de Valentia, Tom. 3. Diſput. 1. Quæſt. 1. Puncto 1. §. 10. dicit ad quæſtionem, *Cur firmiter & infallibiliter hoc vel illud credis?* reſpondendum eſſe, non per Eccleſiæ teſtimonium, (quod ex te, mi Turnebulle, eſt principale credendi principium) ſed per formale objectum fidei, ſeu quia DEVS *id revelavit.* Similiter Becanus, in opuſculo de circulo Calviniſtico, à §. 23. ad 30. docet quomodo reſpondendum ſit ad quæſtionem, *Quare firmiter & infallibiliter hoc vel illud credis?* & tamen non aliam reſponſionem affert, quam eam quæ à formali objecto fidei petita eſt, ſeu quia DEVS *id revelavit.*

5. Quartò imaginaris (ut patet ex Cap. 3. tui libri, §. 4.) me tam generalem & ambiguam definitionem formalis objecti fidei attuliſſe, ut formale objectum fidei, & regulam fidei confunderem, quia ſcilicet per utrumque reſponderi poteſt ad quæſtionem, *Cur credis?* ſed fallis & falleris, nam ad quæſtionem, *Cur credis?* non tam propriè & appoſitè reſpondetur per regulam, fidei, quam per formale objectum fidei. Hoc patet ex Valentiano & Becano, locis citatis, qui ad quæſtionem, *Cur firmiter & infallibiliter hoc vel illud credis?* non aliter reſpondendum eſſe docent, quam per formale objectum fidei, ſeu quia DEVS *id revelavit.* At per veſtram fidei regulam, id eſt, per Eccleſiæ authoritatem, non putant reſpondendum eſſe ad hanc quæſtionem, ſed ad aliam quandam qua quæritur, *non de cauſa fidei ſecundum ſe, ſed de cauſa acceptationis fidei.* Verbi gratia, ſi quæram quid te impulit & permovit ut in animum induceres credere articulos tam obſcuros & humanum captum excedentes. Ad hanc quæſtionem ſic reſpondendum eſſe dicunt: *Inductus ſum ut hæc crederem authoritate Eccleſiæ, conſenſu tot populorum, miraculis & ſimilibus.* Vt igitur nunc omnem ſcrupulum tibi eximam, utque omnes ſciant te impudenter calumniari, cum fingis me in hac definitione captioſum ſtatuere principium & fundamentum, ex quo poſtea captioſe & ſophiſticè ut

 ais

ais argumentor, palam profiteor me per formale fidei objectum non intelligere quodlibet principium, aut causam credendi, sed causam objectivam principalem assensus fidei, in quam scilicet assensus fidei formaliter, et ultimò resolvitur. Profiteor item et declaro me formale objectum fidei distinguere, semperque distinxisse à fidei regula, unde in meis prælectionibus anni 1628. (quæ nunc in multorum manibus sunt) post disputationem de objecto formali fidei, subjeci disputationem de regula fidei. Neque hac mea declaratione tibi dabitur vel levissima occasio evitandi efficacissima argumenta, quibus absurdam et inexplicabilem vestræ fidei analysin confuto. Iudicet Lector, cum ventum fuerit ad confutationem puerilium subterfugiorum quibus tu subinde uteris, judicet, inquam, an hæc mea declaratio tibi vel unius argumenti solutionem suppeditet aut faciliorem reddat.

6. Quæret aliquis quomodo distinguatur formale objectum fidei, à regula fidei? Resp. distinctionem formalis objecti fidei, á regula fidei variis modis explicari posse: primò enim regula fidei, est quasi *causa exemplaris* fidei, quam videlicet fides in omnibus sequi, & cui se conformare debet: vel ut planius dicam est principium secundum quod credere debemus: at formale objectum est *causa objectiva fidei*, seu est principium propter quod formaliter & principaliter credimus. Secundò regula fidei limitat & determinat eam latitudinem, & extensionem quam fides habet in ordine ad materialia sua objecta, hoc est, docet quot & quæ credenda sunt. At formale objectum fidei specificat, terminat, & fundat assensum fidei. Tertiò effectus regulæ est notitia quæ præcedit actum fidei: nam intellectum instruit & informat proponendo ei ea quæ credenda sunt. At affectus formalis objecti est ipse proprius actus fidei, videlicet, assensus mentis nostræ; nam objectivè movet intellectum ad assentiendum dogmatibus illis, quæ ei credenda proponuntur. Denique regula fidei nihil aliud est, quam

systema,

systema, collectio, aut comprehensio omnium credendorum: at formale objectum fidei, est id propter quod & ipsam regulam fidei & omnia quæ in ea credenda proponuntur fide divina credimus. Unde fides nostra non resolvitur in ipsam regulam, sed in formale fidei objectum, hoc est, DEI revelantis authoritatem isti regulæ applicatam. Si enim quæras, quare Scripturam Sacram ut regulam meæ fidei recipiam? Respondebo, quia DEI verbum est, & quia nobis à DEO tradita est ad fidem nostram regulandam & dirigendam. Si verò quæras, quare hoc vel illud dogma in Scriptura propositum credam? Respondebo, quia illud à DEO qui est prima veritas, in ea regula aut per eam regulam revelatum est.

7. Quintò quod ad argumenti tui confirmationem attinet qua ex testimonio Aristotelis, (asserentis ad quæstionem *propter quid*, responderi posse per omnia causarum genera) probas, ad quæstionem, *Cur credis*? seu propter, *Quid credis*? responderi posse non tantum per formale fidei objectum, seu per objectivam causam credendi; sed etiam per reliquas credendi causas. Respondeo, ineptam et ridiculam esse consequentiam: quamvis enim ad quæstionem, qua de affectione, seu proprietate demonstrabili, quæritur propter quid ea insit suo subjecto, responderi potest per omnia causarum genera: tamen cum quæstio movetur de assensu quem intellectus noster præbet huic vel illi veritati, et cum quæritur propter quid, vel cur ei assentiamur, tunc respondere solemus non per quamlibet causam quæ ad istum assensum producendum concurrit, sed per solam causam objectivam, seu per id quod objectivè nos ad assentiendum movet, Et sanè sic fieri debet; quia illi qui hanc quæstionem proponunt, ordinariè et communiter non quærunt, aut de effectiva, aut de subjectiva, aut de finali nostri assensus causa, sed de sola objectiva causa, seu de ratione propter quam assensum præbemus: et proinde per eam causam convenientissi-

me respondemus, verbi gratia, qui quærit cur præbeam assensum huic conclusioni demonstrabili, *homo est risibilis*, is quærit quodnam sit medium, aut argumentum demonstrativum propter quod isti conclusioni assentior. Sicut igitur omne medium demonstrationis, seu id omne propter quod formaliter, et principaliter assentimur conclusioni demonstrationis, (sive causam denotet effectivam, sive finalem, sive quamvis aliam) semper est formale objectum assensus, quem præbemus conclusioni. Ita etiam id omne propter quod formaliter et principaliter fide divina assentimur alicui veritati credibili, est formale objectum fidei divinæ. Et proinde esse id propter quod credimus (intellige formaliter et principaliter) est quid peculiare formali objecto fidei. Vnde Stapletonus, Lib. 8. principiorum doctrinalium, Cap. 21. et in Relect. Controv. 4. Quæst. 3. Artic. 2. sic definit formale objectum fidei: *Objectum formale fidei, illud est, per quod, & propter quod, formaliter & principaliter credimus.*

8. Hæc definitio Stapletoni planè coincidit cum mea, quamvis enim illa verba, *formaliter & principaliter*, non sunt expressa in mea definitione; habentur tamen in ejus explicatione, Sect. 1. §. 2 ubi formale objectum fidei voco *formalem rationem, propter quam credimus*: item, Sect. 2. §. 1. ubi illud voco, *formalem & principalem causam, cur credimus ea quæ credimus.* Imò similes periphrases formalis objecti habes ferè per totam meam Disputationem.

TRACT.

TRACTATUS TERTIUS.

De revelatione divina quatenus est formale fidei objectum.

SECTIO II.

Omnes ferè, tam Evangelicos, quàm Pontificios, in eo, (saltem verbo tenus) consentire, quod objectum fidei formale, non sit Ecclesiæ testimonium, sed divina revelatio.

1. NON *solum Evangelici, sed etiam Pontificii, docent objectum formale fidei, seu principale fundamentum, nostri assensus, quem præbemus Articulis fidei, non esse Ecclesiæ testimonium, sed DEI ipsius revelationem. Formalis enim, & principalis causa, cur credimus ea quæ credimus, est quia DEVS ea revelavit, vel quia verbum illud, in quo ea credenda proponuntur, verè DEI ipsius verbum est.*

§. 2. *Hanc fuisse sententiam omnium ferè antiquorum Scholasticorum testatur* Valent. To.3. Disp.1. Quæst. 1. Punct. 1. §.4. Colum. 21. *Ita (inquit) docent* Thomas, *hoc Articulo primo.* Alexander Alensis, 3. P. Quæst, 78. Membro 4. Albertus Mag-

nus, in 3. Sentent. Distinct. 23. Art. 7. & 12. Bonavent. Distinct. 24. Art. 1. Quæst. 2. & 12. Altisiodor. Lib. 3. summæ Tractat. 3. Cap. 1. Qu. 3. Richardus, in 3. Sent. Distinct. 23. Art. 4. Qu. 3. Durandus, in 3. Sentent. Distinct. 23. Qu. 7. Num. 12. & Distinct. 24. Qu. 1. Num. 16 & Qu. 2. Num. 4. Gabriel, Distinct. 23. Qu. 2. Art. 1. Marsilius, in 3. Qu. 14. Cajetan. hic Art. 1. &c.

§. 3. *Quod ad recentiores Pontificios attinet, illi etiam omnes, hoc ipsum profitentur.* Bellarm Libro 3. de Verbo, Cap. 10. Resp. ad Argument. 13. Melchior Canus, Lib. 2. de locis, Cap. 8. Pag. 46. Gretser. Append. 2. ad 1. Lib. Bell. de verbo DEI, Colum. 395. & Append. 2. ad Lib. 3. de Verbo, Colum. 1514. Staplet. Lib. 3. de Authorit. Script. Cap. 12. §. 11. Malderus, in secundam secundæ Divi Thomæ, Quæst. 1. Art. 1. §. 8. Object. 3 Gregorius de Valentia, Tom. 3. Disp. 1. Qu. 1. Punct. 1. §. 4. 6. & 10. Vasquez, in primam partem Thomæ quæst. 1. Art. 2. Disp. 5. Cap. 3. Becanus, in summa, Part. 2. Tom. poster. Tract. 1. Cap. 1. quæst. 2. §. 9. & Cap. 8. ejusdem Tract. quæst. 8. §. 8. *Hi Doctores aliique ferè omnes moderni Pontificii docent: Primò Ecclesiæ testimonium non esse principale fundamentum ullius assensus fidei, seu non esse, principalem rationem, propter quam credimus ea quæ credimus: & nominatim, dicunt eum non esse principalem, & formalem rationem, propter quam credimus Verbi DEI authoritatem Secundò Ecclesiæ testificationem, esse tantum conditionem ad credendum requisitam. Tertiò, Fidem eam quæ Ecclesiæ testimonio nititur, non esse Divinam, aut Theologicam, sed alterius inferioris ordinis. Quartò solam revelationem Divinam, seu Verbi DEI authoritatem esse formale objectum fidei, seu principale ejus fundamentum. Quintò, eam non credi propter aliud, ideoque non propter Ecclesiæ testimonium, sed tantum propter se.*

REPLI-

REPLICATIO TURNEBULLI,

qua

Probare conatur Revelationem divinam simpliciter, & per se, non pertinere ad formalitatem objecti fidei.

CVR non meministi, si didiceris, vel si nondum didiceris, cur antequam scriberes, non didicisti, Fidem de qua disputamus, esse virtutem Theologicam, ordinéque generationis, Theologicarum virtutum primam?

Cui proinde solus DEVS ut revelans, vel increata DEI testantis perfectio est objectiva, & specifica ratio assentiendi rebus per eam credibilibus. Scriptura verò etiam, quà DEI Verbum est, nec est DEVS, nec increata DEI perfectio.

Quis puer nescit sicut humanæ Fidei formale objectum est hominis testantis auctoritas, ita divinæ Fidei formale objectum esse DEI testantis auctoritatem? Quis mediocriter Dialectica imbutus, non advertit hoc inter locum intrinsecum ubi à causa vel effectu; & extrinsecum ubi à testantis auctoritate quis arguit, hoc esse discrimen, quòd hinc gignatur Fides, illinc scientia, vel alterius à Fide rationis opinio?

6. Nolo ad hoc confirmandum, quod ex analogia humanæ Fidei jam illustratum, alia nullà probatione indiget, tecum texere longum catalogum nostrorum ita de Theologica Fide concedentium, ubi

guttatim

guttatim ex recentiorum rivulis frustra inquiris, quod uno haustu habere poteras in antiquo fonte. Audi magnum Romanæ Fidei Leonem, & divinæ tam sapientiæ, quàm eloquentiæ Pontificem, Serm. 7. de Nativitate: *Divina* (inquit) *est auctoritas, cui credimus*, ecce formale objectum: *Divina est doctrina, quam sequimur*, ecce materiale objectum Fidei Theologicæ.

7. Nota hic primò, pronúsque venerare Pontificiam utriú que objecti definitionem, unde proprias habes, & definitivas utriúsque objecti differentias, quarum prior est increata, & æterna DEI perfectio, ex duobus ejus attributis omni scientia, & veracitate veluti consurgens, unde formaliter habet DEVS, ut nec falli possit, nec fallere, unóque nomine vocatur à S. Thoma, cæterisque Scholasticis, tum Auctoritas divina, tum Prima veritas in dicendo. Posterior est omnis ab eo revelata doctrina, & assertio quæcunque tanto ex principio credibilis, sive quà dicimus eum dixisse aliquid, sive qua, quod ab ipso dictum est, simpliciter repetimus. In omni enim ejusmodi assertione, nisi credentis intellectus nitatur increata DEI perfectione tanquam proxima & objectiva ratione assentiendi, non operatur ex Fide Theologica. Nam objecta specificè discriminantia virtutes Theologicas, sunt totidem DEI perfectiones paris inter se necessitatis, & æternitatis.

8. Vbi præterea nota distinctionem illam complexorum credibilium in Schola quandoque audiri solitam, quorum alia dicuntur credi, quia DEVS ea dixit, ut CHRISTVM resurrexisse, alia sine alio medio propter se, ut est DEVM hoc, vel illud dixisse, non debere sic intelligi quasi ullum sit testimonium, in quo non distinguatur æterna testantis auctoritas ab effectu verboque temporali tanquam formalis, id est, specifica ratio à materia.

Sed sensus distinctionis est, Ex propositionibus divina Fide credibilibus alias esse, quibus DEI auctoritas tanquam objectiva ratio credendi non applicatur:

plicatur, nisi medio quasi vinculo temporalis revelationis, ut DEVM esse trinum credimus, quia DEVS revelavit; alias verò esse, quibus eadem DEI auctoritas seipsa immediatè sine alio vinculo applicatur, ut est, DEVM hoc vel illud revelasse. Cùm enim temporalis revelatio sit ratio applicans divinam auctoritatem aliis credibilibus, seipsa unitur divinæ auctoritati sine alio vinculo eam applicante. Sicut enim in aliis unionibus contingit, ita in ista ut sit ratio ita nectens inter se extrema, ut ad eam utrique extremo nectendam non sit opus alia ratione formali, cùm sit ex natura sua ipsum formale utriusque vinculum.

9. Tertiò, debes advertere, si quando à nostrorum aliquibus, & gravibus viris analysim Fidei petentibus ab hoc complexo, *Quia DEVS dixit*, Verbum DEI dicatur esse formale objectum Fidei, posse hoc sine errore uno è duobus modis intelligi, vel sensu proprio, vel metonymico: Proprio si principaliter significetur internum & æternum in divina mente dicere omnium in tempore postea credibilium, quod ab increata DEI auctoritate non distinguitur, connotato tamen externo signo temporalis revelationis.

Metonymico verò si intentionaliter, ut ita dicam, accipiatur temporale signum externæ revelationis pro infallibili auctoritate, & æterna præconceptione revelantis per tale signum repræsentata. Qualis etiam æquivocatio aliquando cernitur in nomine auctoritatis, quod aliquando externum testimonium, aliquando internam testantis perfectionem significat: illud metonymicè, hanc propriè. Ratio hujus æquivoci & promiscui usus apud non curantes subtiliorem Scholæ usum est, quia cùm idem sit motus animæ in signum, seu imaginem intentionaliter acceptam, & rem significatam, ut notavit Philosophus, Lib. de Mem. & Reminisc. nil vetat eandem rationem specificam in objecto hujus virtutis posse promiscuè significari sive priori modo, sive posteriori exprimatur. Vbi tamen ad accu-

rationem

ratiorem Scholæ amussim proprietas singulorum terminorum expenditur, fateri oportet, quicquid in objecto Fidei spectatur, creatum & temporale, sive sit res revelata, sive ipsa revelatio, comparari cum increata DEI auctoritate primave veritate, tanquam materiam inde tanquam à formali ratione determinandam in ratione veritatis credibilis Fide divina, ut probatum est. Huc spectat quod

10. Quartò debes notare sicut in explicanda missione divinarum personarum, uno nomine missionis passivæ duo solent à Theologis significari, unum æternum, alterum temporale, nimirum æterna processio, & temporalis effectus, per quem persona procedens novo modo communicatur creaturæ; ita in explicando Fidei objecto, uno nomine divinæ revelationis duo posse significari, tùm æternum conceptum divinæ mentis per modum loquutionis intellectualis, tum temporale signum, quo conceptus ille nobis repræsentatur. Ex quibus duobus solum prius tanquam perfectio increata est per se formale motivum credendi, alterum verò non nisi repræsentativè movet, & fundat assensum; quatenus nimirum est ratio nobis applicans, & præsentans conceptum illum æternum DEI. Qua in applicatione licet mediet tanquam vinculum inter principalem materiam, quæ revelatur, & DEVM revelantem, simpliciter tamen & per se spectat ad materiam, quæ creditur, ut probatum est. Aliunde verò spectatum intentionaliter, seu repræsentativè debet considerari ut signum non tantùm divini conceptus, qui principaliter movet, & fundat assensum credentis, sed etiam rerum à DEO conceptarum, & à nobis credendarum. Siquidem ipsa ratio signi, quo DEI revelatio continetur, utramque significationem ut formam, & materiam ejusdem compositi simul unit, nobisque repræsentat ut simul unitas.

11. Per hanc quartam annotationem possunt reali concordia inter se conciliari contrarii in speciem

ciem modi loquendi Catholicorum Doctorum de formali objecto Fidei, dum alii cum S. Thoma. secunda secundæ, quæst. 1. artic. 1. dicunt illud nihil aliud esse, quam primam veritatem, quo nomine constat intelligi increatam perfectionem DEI Alii verò recentiores aiunt illud conflari partim ex hac increata perfectione DEI, partim ex temporali signo, quo externam revelationem DEVS exequitur tanquam essentialiter necessario ad fundandam Fidem. Sed reipsa non dissentiunt. Nam primi spectarunt duntaxat quod in se semper idem absolutè, ultimo & per se fundat Fidem, tanquam unica principalis ratio eam specificans. Alii verò insuper spectarunt essentialem necessitatem alicujus instrumenti, & signi apti ad divinum DEI loquentis conceptum nostris sensibus intimandum. Sine tali enim signo non potest haberi auditus, nec ex auditu Fides.

Quia tamen hoc signum non nisi ralativè & repræsentativè movet ad credendum, nec semper est idem, sed varium pro DEI arbitrio, idcirco non est ratio principalis, & specificans Fidem, sed quoddam tantùm principalis rationis instrumentum. Simile quid cernitur in objectis aliarum virtutum. Nam ratio principalis, & ex parte objecti specifica observantiæ (verbi gratia) debitæ Regi, est unica Regis Excellentia, & Majestas; Legatus verò, qui nunc unus, nunc alius esse potest in Regis persona representanda, non est proprie loquendo objectum specificum talis observantiæ, sed ministeriale tantùm instrumentum repræsentationis ejusdem objecti deserviens. Si quid præterea hic superest controversiæ inter Catholicos, existimo spectare ad meros modos loquendi, ex quibus mihi placet maximè quam tradidit S. Thomas, loco citato; & ut meliùs intelligas,

12. Debes postremò notare, quod paulò ante jam insinuavi, unum idemque signum temporale, quo DEVS nobis loquitur, diversa consideratione dici posse aliquid utriusque objecti tam formalis, quàm materialis.

Promò,

Primò, quia est ratio alterum alteri applicans & utrumque simul credenti repræsentans. Nam comparatur primæ veritati, sicut in Physicis actualis informatio comparatur ad formam, quæ per talem nexum unitur suæ materiæ, uti suam de hac re sententiam explicat doctissimus Suarez, Disput. 3. de Fide, Sect. 2. Comparatur autem ad res credendas sicut in Physicis conditio sistens materiam suæ formæ. Nam eas ita sistit in esse objectivo credentis, ut in eodem esse objectivo formaliter uniat primæ veritati, tanquam formali rationi assentiendi.

Deinde quia est vinculum medium inter veritatem revelantis, & res principaliter revelatas, proindeque ad ambo extrema, inter quæ mediat, dicit aliquam habitudinem, sed non omninò eandem utrobique. Nam quatenus ad res revelatas comparatur, tanquam ratio quædam instrumentalis suo modo determinans in esse credibili, eatenus concipitur ut aliquid objecti formalis. Nam à formali objecto materiale suam accipit determinationem. Quatenus verò ad primam, & increatam veritatem comparatur, ut aliquid per eam credibile, eatenus induit rationem cujusdam objecti materialis, quod immediatè à revelantis auctoritate suam habet credibilitatem. Complexa enim credibilia, ex quibus materia Fidei Theologicæ integratur, sunt in duplici differentia: quædam simplicia, medioque temporali signo revelata, ut DEVS est Trinus, Mortui resurgent. Alia magis composita, ut DEVS dixit se esse Trinum, vel resurrecturos mortuos. Vtriusque generis propositiones formaliter credibiles facit eadem DEI auctoritas, tanquam ratio utrasque credendi. Nam omnis propositio credibilis est materia Fidei, ut per se patet.

AUTHORIS DUPLICATIO.

CAPUT I.

Objectum formale fidei non esse Deum consideratum solummodo ut verax est.

1. PRaecedenti tractatu, de natura & definitione formalis objecti fidei, disserui, & ad quaestionem, *Quid est formale objectum fidei?* respondi. Superest nunc alia quaestio explicanda, qua, videlicet, quaeritur *quodnam sit formale fidei objectum?* seu cui rei illa definitio formalis objecti fidei propriissime conveniat? Quia autem obscurè admodum & ambiguè de hac quaestione disseris, lucem & conspectum hominum fugiens ne arguantur opera tua, IOAN. 3. 20. ego duabus aut tribus Propositionibus nostram sententiam de formali fidei objecto complectar, & in earum exegesi, tuae disputationis vitia, absurda, & repugnantia apertè ac perspicuè notabo & confutabo.

2. Prima Propositio: DEVS *ut verax est, seu suprema & infallibilis* DEI *authoritas, nudè & per se considerata* (seclusa videlicet ipsius testificatione, aut locutione) *non est tota formalis ratio propter quam credimus fidei dogmata.* Hanc propositionem oppono absurdae & imperitae tuae assertioni, qua simpliciter & sine adjectione affirmas increatam & aeternam DEI perfectionem, hoc est, supremam & infallibilem DEI authoritatem esse formale objectum fidei, Cap. 2. §. 7. & 11. & rursus

Cap. 14

Cap. 14. §. 5. Probatur hæc mea propositio: primò, quia ad formale objectum fidei pertinet manifestare nobis veritatem propositionis cui assentimur, nosque de ea infallibiliter certos reddere, nam alioqui non posset esse formalis aut objectiva ratio nos ad assentiendum inducens & movens. At DEI veracitas nudè & in se spectata non manifestat nobis veritatem propositionis cui assentimur, nec de ea nos infallibiliter certificat; si enim sciam DEUM esse veracem, et non sciam eum hoc vel illud dixisse, ejus veracitas me ad assentiendum movere non potest.

3. Secundo tu ipse Cap. 2. §. 10 dicis æternum conceptum divinæ mentis (quo videlicet DEUS ab æterno intus in mente sua concepit, & per modum locutionis intellectualis dixit ea vera esse quæ jam in Scriptura revelata sunt, ut CHRISTUM esse Redemptorem mundi) esse per se formale motivum credendi. Ergo sola DEI auctoritas non est totum formale motivum credendi. Respondebis DEI auctoritatem seu veracitatem non differre ab æterno ejus conceptu: & sane non vereris hoc asserere, Cap. prædicto, §. 9. Sed nimis apertè, hoc asserendo inscitiam tuam prodis. Vel enim intelligis ea non differre realiter, & hoc sensu asserere potes justitiam aut potentiam DEI non differre ab ejus veracitate seu infallibilitate: item tueri poteris eos qui dicunt justitiam aut potentiam DEI esse formale objectum fidei non assignare objectum formale à DEI veracitate distinctum, seu diversum. Vel intelligis ea non esse distincta DEI attributa quoad nostrum concipiendi modum: et sic absurdissimè erras. Quis enim non novit hæc duo principia multum inter se differre, *DEUS verax est*, &, *DEUS hoc vel illud intus in mente sua concepit aut dixit*. Veracitas enim DEI seu suprema et infallibilis ejus auctoritas, ei necessariò competit, et est absolutè impossibile eam ei non competere. At conceptus ille quo DEUS ab æterno concepit CHRISTUM esse mundi Redemptorem, vel aliquid

aliud

aliud hujusmodi mysterium, potuit (ratione termini, sive ex parte rei conceptæ et decretæ) ei non competere: pendet enim à libero DEI decreto, quo decrevit mittere CHRISTVM in carnem ad redimendum genus humanum.

CAPUT II.

Objectum formale fidei non esse DEUM consideratum solummodo ut intus in mente sua aliquid dicit aut concipit.

1. SEcunda propositio. *DEVS ut intus in mente sua aliquid dicens, id est, cognoscens aut concipiens non est totum formale objectum fidei.* Probatur hæc propositio, quia ut aliquid credatur ob DEI auctoritatem non satis est ut DEVS intus in mente sua illud concipiat, sed etiam requiritur ut exteriori aliqua revelatione id nobis patefaciat ac manifestet, ut supra dictum est, et infra magis demonstrabitur.

2. De interno DEI conceptu duo dicis, quæ probare nec possum, nec debeo.

Prius est, internum DEI conceptum esse per se formale motivum credendi. Posterius est internum illum conceptum posse rectè dici revelationem divinam. Vtrumque hoc habetur in Cap. tuo 2. §. 10. Prius istud probare non possum. Quomodo enim potest internus ille DEI conceptus esse per se formale motivum credendi, cum per se et in se spectatum, à nobis percipi non possit? Quomodo potest id me ad credendum per se movere aut inducere, quod per se, et sine externa revelatione

eam

eam manifestante omnino à me cognosci non potest?

3. Posterius à Suarezio confutatur duabus rationibus, Disput. 3. de fide, Sect. 2. §. 5. *Immerito* (iniquit) *dicunt aliqui ipsam scientiam DEI internam seu increatam esse revelationem: nam scientia DEI non innotescit nobis per se ipsam, sed per aliquid aliud,* viz. *per locutionem: illa ergo locutio* (supple externa et temporalis) *est revelatio. Locutio autem DEI actio transiens est,* &c. Et infra aliam rationem addens: *Confirmatur* (inquit) *quia alias possemus credere omnia quæ scit DEVS, quia omnia essent revelata,* &c.

4. Ex duabus his rationibus Suarezii, formari potest hic syllogismus: Revelatio divina est id per quod veritates fidei hominibus manifestantur: at non per internum conceptum mentis divinæ, sed per locutionem externam et temporalem illæ veritates hominibus manifestantur, ergo sola externa locutio vere et proprie est revelatio divina.

CAPUT III.

Formale objectum fidei esse DEUM quatenus externa aliqua locutione veritates fidei revelat.

1. TErtia propositio: *Tota formalis ratio propter quam credimus, est suprema & infallibilis DEI veritas suo testimonio applicata.* Seu DEVS per externam et temporalem locutionem dogmata fidei revelans et testificans. Hæc credendi ratio aut causa objectiva exprimitur hoc principio: *Prima veritas hoc dixit seu revelavit:* vel ut alii loquuntur, *DEVS qui infallibilis*

est

est hoc dixit: hoc DEI Verbum est. Hoc principium resolvi potest in duo alia principia, quæ si seorsum accipiantur, non totum formale motivum fidei, sed ejus partem tantum exprimunt: videlicet, *DEVS verax est*, & *DEVS hoc dixit.* Ab his duobus principiis intrinsecè et essentialiter pendet fides divina, ut docet Suarez, Disp 2. de fide, Sect. 4. §. 5. et Disp. 3. de fide, Sect. 12. §. 4. Interim notet hic, Lector: hanc propositionem, *DEVS dixit*, ut plurimum ita concipi à nobis, ut totum formale fidei objectum in se contineat: nam cum propositionem hanc proferimus, DEVM concipimus, non simpliciter ut DEVS est, sed ut verax est, atque adeo pro eodem hæc habemus, *Prima veritas hoc dixit*, & *DEVS hoc dixit.*

2. Hæc assertio opposita est sententiæ tuæ de formali objecto fidei: sæpius enim asseris formale objectum fidei nihil aliud esse quam primam veritatem, seu increatam DEI perfectionem: revelationem verò seu testificationem *DEI* agnoscis quidem esse essentialiter necessariam ad assensum fidei, asseris tamen eam simpliciter, et per se spectare non ad formale, sed ad materiale fidei objectum Cap 2. §. 7. 9. 11. et 12. Apertissimè verò hoc dicis §. 10. istius Capitis, ubi sic loqueris, de temporali signo, quo *DEVS* veritates fidei nobis revelat: *Simpliciter tamen & per se spectat ad materiam quæ creditur, ut probatum est.* Idem asseris, Cap. 7. §. 3. ubi etiam hanc controversiam de revelatione divina, qua videlicet quæritur, an ad formale fidei objectum pertineat, dicis esse *nominalem*: et Cap. 2. §. 11. dicis *eam spectare ad meros modos loquendi.*

3. Cui igitur bono, Turnebulle, te tuosque lectores supervacuo litigio de nominali controversia fatigasti, capitibus 2. 7. et 10. clamans verbum *DEI* non esse formale fidei objectum. Nimirum in nominali hac controversia realem dolum commoliris, et viam tibi aperire conaris ad perpetuum tuum effugium, quo argumenta mea non solvis,

sed eludis, Cap. 3. 8. et 14. Quamvis enim alicubi agnoscis, ut jam dictum est, externam revelationem esse conditionem necessariam ad credendum, tamen illis in locis, dum ad ea respondes quæ à me contra vestræ fidei ridiculam analysin allata sunt, dumque asseris formalem et objectivam rationem propter quam creditis *DEUM* hoc vel illud revelasse, aut hoc esse *DEI* verbum, non esse Ecclesiæ testimonium, sed esse *DEI* revelantis authoritatem, nequaquam doces ubi aut quomodo *DEUS* revelet, se hoc revelare, aut hoc esse suum verbum; quasi nimirum sola *DEI* authoritas, absque ulla exteriori revelatione possit esse nobis plena et sufficiens credendi ratio. Sic Cap. 2. §. 7. 9. et 12. dicis hoc principium, *DEUS hoc revelavit*, credi propter primam veritatem, hoc est, increatam *DEI* authoritatem: de revelatione verò, aut testificatione, qua hujus principii veritatem *DEUS* nobis manifestat, altum silentium apud te est. Quasi scilicet ad hanc quæstionem, *Cur credis DEUM hoc vel illud revelasse*? appositè responderi possit; *Quia DEUS verax est, & infallibilis*: sed de his infra fusius disseram.

4. Ne igitur puerile et ridendum hoc effugium in posterum tibi ad votum famuletur, et inserviat, utque omnes sciant quam inextricabilibus vinculis te constrictum, et irretitum detineam, nunc probabo externam revelationem non solum esse conditionem necessariam ad credendum, sed etiam per se pertinere ad formalitatem objecti fidei.

CAPUT.

CAPUT IV.

Probatur revelationem divinam per se pertinere ad formalitatem objecti fidei.

1. PRima ratio peti potest ex S. Scriptura, quæ innumeris in locis externam *DEI* locutionem, seu revelationem, ut argumentum et fundamentum fidei divinæ nobis proponit, ut *EXOD*.20. 1. *Tum elocutus est DOMINVS hæc verba, dicendo.* *SAM*. 2. Cap. 12.7. *Sic ait JEHOVA Deus Israelis.* 1 *REG*. Cap. 13.2. *Altare, Altare, sic ait JEHOVA. ISAI*. Cap. 1,2. *Audite Cæli, & auribus percipe terra, nam JEHOVA loquitur.* & vers. 10. *Audite Verbum JEHOVÆ. JER*. Cap. 1. Ver. 2. *Ad quem fuit Verbum JEHOVÆ*, &c.

2. Secunda ratio sit hæc: tota causa aut ratio propter quam credimus ea quæ credimus, non est quia *DEVS* verax est. Nam ad quæstionem qua quæritur, *Cur credis hoc vel illud verum esse, ut CHRISTVM esse Redemptorem mundi, mortuos esse resurrecturos*, &c. inepte is responderet, nec interroganti satisfaceret, qui diceret se ea credere, *quia DEVS verax est*: nam ex eo quod *DEVS* verax est, non necessario sequitur illa credibilia esse vera nisi aliquid aliud addatur. Ergo, aliquid aliud addendum est ad conplendum formale objectum fidei. At nihil aliud addi potest præter testificationem, aut revelationem *DEI*, ex qua simul cum veracitate *DEI* constituitur hoc principium, integrum formale objectum fidei exprimens, *DEVS, qui verax est, hæc dixit, seu revelavit*; videlicet, CHRISTVM esse

esse Redemptorem mundi, et mortuos esse resurrecturos.

3. Tertiò, Fides pendet ex duobus principiis, quæ necessario præcognosci debent, ut aliquid credatur ob alicujus authoritatem, ut rectè observat Suarez, disp. 2. de fide. sect. 4. §. 5. et disp. 3. sect. 12. §. 1. Vnum est *ipsum hoc dicere*, aliud est *ipsum esse fide dignum*; quamvis enim testis sit fide dignissimus, nisi tamen ipse aliquid dicat, aut testimonium proferat, non possumus ob ejus authoritatem aliquid credere. Tota igitur formalis ratio fidei, propter quam credimus, non est, quia *DEVS* verax, aut infallibilis est; sed quia *DEVS*, qui verax, et prima veritas est, hoc dixit: imò ut rectè etiam monet Suarez, disp. 3. de fide, sect. 12. §. 4. et *6*. Fides nostra ejusque certitudo, non minus dependet ab hoc principio, *DEVS hoc dixit*, quam ab illo altero, *DEVS est verax*.

4. Quartò: à solo formali objecto fidei intrinsecè et essentialiter pendet certitudo assensus fidei, nam tota certitudo assensus petitur à medio, propter quod assentimur. At non à sola *DEI* veracitate, sed etiam ab ejus testificatione, aut revelatione pendet certitudo assensus fidei. Si quis enim certò credat *DEVM esse veracem*, et tamen dubitet *num DEVS id revelaverit, quod ei credendum proponitur*, non potest certò & infallibiliter id credere; ergo etiam revelatio *DEI* pertinet ad formale objectum fidei.

5. Quintò: intellectus tendit in veritatem objecti, ut loquitur Suarez, disp. 3. de fide, sect, 1. §. 7. hoc est intellectus non assentitur nisi ei quod verum illi apparet; ergo, ut idem illic ait, *id quod ostendit veritatem in objecto, est formale objectum cognitionis aut assensus*. At non sola *DEI* authoritas seu veracitas, sed etiam eius revelatio aut testimonium ostendit nobis veritatem eorum quæ nobis credenda proponuntur. Ergo non sola veracitas DEI, sed etiam eius revelatio, pertinet ad formalitatem objecti fidei: minor patet, quia *ad creden-*

credendam hanc vel illam propositionem parum nobis confert, quod DEVS in se verax sit, nisi cognoscatur ipsam primam veritatem suo testimonio talem propositionem confirmasse, & quasi informasse : verba Suarezii sunt, disput. prædicta, sect. 12. §. *6.*

6. Sextò, ipse fateris Cap. 2. §. 12. revelationem, seu testificationem *DEI*, ita se habere ad primam veritatem, sicut in Physicis actualis informatio comparatur ad formam quæ per illam informationem unitur suæ materiæ. Vnde sic argumentor cum Suarezio, disp. 2. de fide, sect. 2. §. 4. *DEVS ipse seu veritas ejus est quasi forma informans materiam fidei* (id est, rem creditam) *in esse credibilis ; testificatio autem est quasi vnio seu informatio talis formæ. DEVS enim absolutè consideratus non informat hanc materiam in esse credibilis, & prima ac fortasse vnica conjunctio, quam in ratione objecti habet ad illam materiam, est testimonium ejus : ergo, sicut formæ informatio, seu vnio ad materiam non est nuda conditio, sed causalitas formalis, ita etiam in præsenti testificatio, aut revelatio DEI, non est nuda conditio, ad credendum requisita, sed est causalitas primæ veritatis, quatenus ea est objectum formale fidei.*

7. Septimò, doctissimi scriptores Pontificii, qui hoc nostro sæculo scripserunt, mecum sentiunt, videlicet, BELLARM. Lib. 3. de Verbo, Cap. 10. respond. ad argument. 13. & 15. Lib. 3. de Justificatione Cap. 8. rat. 1ª, et Lib. *6.* de libero arbitrio, Cap. 3. §. *At Catholici.* GRETSERUS, in defensione, Cap. 10. Lib. 3. de Verbo, Col. 1437. ESTIUS, in 3. Sent. dist. 23, §. 4. VALENTIA, tomo 3. disp. 1. quæst. 1. p. 1. §. 5. col. 23. et 24. STAPLET. princip. doctrin. Lib. 8. Cap. 8. §. *Quod ut intelligatur :* et rursus, Cap. 21. §. *Objectum formale.* BECANUS, in summa Theol. parte 2. tomo posteriori, tract. 1. cap. 1. q. 1. §. *6.* et quæstione 2. §. 5, et *6.* MALDERUS, in secundam secundæ divi Thomæ, q. 1. art. 1. sect. 3. VASQUEZ, in primam partem divi Thomæ, disp. 5. cap. 3. PETRVS TRIGOSVS, in summa Theologica BONAVEN-

TURÆ, quæst. 1. art. 2. dubio 2. & 3. et Suarez, disp. 3. de fide, sect. 2. qui ex professo sententiam tuam oppugnat 3. aut 4. argumentis, meamque propugnat.

8. Hæc etiam sententia fuit antiquorum Scholasticorum, ut docet Suarez, loco jam citato: imò Thomas Aquinas, quem ut tuæ sententiæ authorem & patronum citas, hoc ipsum apertè asserit, ut de eo docent Suarez, ubi supra, Valent. tomo 3. disp. 1. q. 1. p. 1. §. 4. col. 22. et ante eos, Cajetanus, in commentariis, in secundam secundæ, quæst. 1. art. 1. responsione ad dubium secundum: ubi hoc probat ex eo quod Thomas loco à te citato, videlicet, secunda secundæ, quæst. 1. art. 1. dicat fidem nihil credere nisi quod à DEO revelatum est. Hoc etiam manifestius patet, ex verbis Thomæ, prima parte quæst. 1. art. 2. ad secundum, art. 3. in corpore articuli, & art. 8. ad secundum.

CAPUT. V.

Solvuntur Objectiones Adversarii.

1. Revelationem divinam, non esse fidei formale objectum, aut aliquid formalis objecti, probare conaris aliquot argumentis: primum habetur Cap. 2. §. 5 et 7. et rursus Cap. 10. §. 1. et est hujusmodi: Objectum formale virtutis Theologicæ, debet esse quid increatum, videlicet, DEUS vel quod eodem redit perfectio aliqua divinæ naturæ, ut ejus veracitas, aut infallibilitas: at revelatio divina, seu verbum DEI, nec est DEUS, nec increata aliqua DEI perfectio: ergo, non per se pertinet ad formalitatem objecti. Resp. Non necessario requiritur in objecto virtutis Theologicæ, (sive

(sive illud materiale, sive formale sit) ut nihil includat præter ipsum DEUM, aut increatam aliquam DEI perfectionem, sed tantum ut principalis ejus pars sit ipse DEUS, aut aliqua ejus perfectio. Exempli gratia: Objectum spei, non tantum est ipse DEUS qui summum nostrum bonum est; sed etiam ejus visio, aut fruitio, (quæ quid creatum est) quatenus ea adeptio est summi boni, adeoque quatenus efficit unum ultimum finem, cum summo bono ut loquitur Valent. tomo 3. disp. 2. q. 1. p. 1. Hoc est quatenus ex ea & ipso summo bono integratur aut completur unus ultimus finis. Sic objectum formale fidei, non tantum est DEUS, aut DEI veracitas; sed etiam DEI testificatio, aut revelatio, quatenus per eam illa DEI veracitas applicatur rebus credendis, adeoque quatenus ex ea & veracitate DEI integratur aut completur unum formale objectum fidei, videlicet, *prima veritas revelans.*

2. Secunda objectio: Quis puer (inquis) nescit sicut humanæ fidei formale objectum est hominis testantis authoritas, ita divinæ fidei formale objectum, esse DEI testantis authoritatem: Respondeo, pueriliter falleris Turnebulle: nam testantis authoritas non est totum formale objectum fidei humanæ. Hoc disce ex Suarezio, qui loco à me supra citato, videlicet, disp. 2. de Fide, sect. 4. §. 5. dicit fidem humanam pendere ex duobus illis principiis, *iste hoc dixit*, & *iste est fide dignus.* Non solum igitur authoritas, sed etiam testificatio hominis testantis pertinet ad formale objectum fidei humanæ.

3. Tertia objectio ex §. 12. capitis secundi, colligi potest: Ibi enim sic argumentaris; Omnis propositio credibilis fide divina, est materia fidei, seu materiale objectum fidei. At hoc principium, *DEUS hoc dixit, seu revelavit*, est propositio credibilis fide divina, ut per se patet. Ergo, &c. Item, quicquid creditur propter authoritatem DEI, illud est materiale fidei objectum. At hæc proposi-

tio, *DEVS dixit*, creditur propter authoritatem DEI: idque quia nisi intellectus noster in assentiendo nitatur in creata DEI perfectione, hoc est, ejus authoritate, seu veracitate, non operatur ex fide Theologica. Ergo, hæc propositio, *DEVS dixit*, *aut revelavit*, est materiale objectum fidei.

4. Sed apage, Turnebulle, cum ridendo tuo pseudographemate. Thrasonicè quidem loqueris, sed omnino Brisonicè argumentaris. Si hæc tua ratiuncula aliquid roboris haberet, facilè esset concludere ne ipsam quidem DEI veracitatem pertinere ad formale fidei objectum, idque primò; quia omnis propositio fide divina credibilis ex te est materia fidei, seu materiale fidei objectum. At hæc propositio, *Deus est verax*, est talis. Ergo, &c. Secundò, Si id quod creditur proper veracitatem DEI, pertinet ad materiale fidei objectum, pari etiam ratione id quod creditur propter revelationem DEI, pertinebit ad materiale fidei objectum. At DEVM esse veracem creditur propter revelationem aut testimonium *DEI*: fides enim, ut docet Divus Thomas secunda secundæ quæst. 1. art. 1. *non assentit alicui nisi quod à DEO revelatum est.* Hoc etiam apertè colligitur ex dicto Apostoli, ROM. 10. *Fides est ex auditu.* Ergo, *DEVM* esse veracem est materiale fidei objectum. Sicut igitur, *DEVM hoc vel illud dixisse*, creditur propter veracitatem *DEI* revelantis se aliquid revelare, hoc est, ostendentis illam revelationem esse verè divinam: ita etiam, *DEVM esse veracem*, fide divina credimus, quia DEUS in verbo suo revelavit se esse talem. Non enim sufficit naturalis & evidens notitia quam habemus de veritate hujus principii, *DEVS verax est*, non sufficit, inquam, ad credendum fide infusa ea quæ *DEVS* revelat, & proinde oportet ut ipsa *DEI* veracitas credatur fide infusa propter *DEI* revelationem, seu testimonium, ut efficaciter demonstrat Suarez, disput. 3. de Fide, sect. 6. à §. 4. Vide etiam ejusdem Authoris disput. secundam, de Fide, sect. 4. §. 14. ubi dicit, hæc

duo principia ita se mutuo includere, vel à se invicem pendere, ut non videantur inter se habere ordinem prioris vel posterioris in *esse credibilis*, id est, ut neutrum eorum videatur præcognoscendum aut credendum ante alterum. Et hoc confirmat, quia neque fide divina credere possumus, *DEUM aliquid revelasse*, nisi fides nostra nitatur *DEI* veracitate, neque hoc ipsum, videlicet, *DEUM esse veracem*, credi potest fide divina, nisi quatenus à *DEO* dictum vel revelatum est.

5. Ex his percipiet Lector tuum argumentum facillimè in te retorqueri, tibiqúe non minùs quam mihi incumbere necessitatem solvendi hoc argumentum: sed quia plenam & perspicuam responsionem non exspecto à te qui semper ineptè & obscurè respondes; ego tibi viam præibo, & Cap. sequenti ad illud perspicuè respondebo.

6. Dices fortassis, argumentum hoc ineptè in te retorqueri, quia formale objectum fidei, ex tua sententia, non est hoc complexum, *DEUS verax est*, sed hoc incomplexum, *DEI veracitas*. Respondeo primò: Etiam veracitas *DEI*, est quid complexum. Ipsa quidem veracitas per se, est quid incomplexum: at cum *DEO* attribuitur resultat complexum, constans ex *DEO*, & ejus veracitate. Hoc autem facilè probatur, quia quicquid fide divina creditur est complexum, ut docent Thomas, secunda secundæ, quæst. 1. art. 2. Cajetanus, ibidem: Suarez, disput. 2. de fide, sect. 3. §. 1. Valentia, tomo 3. disput. 1. quæst. 1. puncto 2. & alii. At veracitas *DEI* fide divina creditur propter ipsius revelationem: nam ut rectè demonstrat Suarez, disput. 3. de Fide, sect. 6. §. 5. *Veracitas DEI non est formale objectum fidei, ut cognoscitur lumine naturæ, sed ut est supernaturaliter cognita, & credita fide infusa.* Quid autem aliud est credere veracitatem *DEI*, nisi credere *DEUM* esse veracem? Secundò, Formale objectum fidei, non est veracitas *DEI*, nudè & per se considerata, sed suo testimonio applicata, ut dictum est, articulo

primo, hujus Tractatus. At hæc applicatio fieri non potest, nisi in hac propositione, *Prima Veritas hoc dixit*, quæ manifeste est fide divina credibilis.

7. Quarta objectio: Objectum formale fidei est unum & idem respectu omnium credendorum, at externum *DEI* testimonium, non est unum & idem, sed varium & multiplex, variæ enim & diversæ sunt locutiones *DEI* externæ à se invicem: ergo, non est ratio principalis, & specificans fidem. Hoc argumentum proponere videris Cap. prædicto, §. 11. Respondeo, primò: Si revelatio divina, tam varia & multiplex est, (ut tu ais) unde est quod Theologi probant unitatem Theologiæ ex unitate divinæ revelationis? demonstant enim Theologiam esse unam scientiam, quia omnia quæ in ea tractantur, considerantur quatenus sunt divinitus revelata, adeoque quatenus conveniunt in una formali ratione revelationis divinæ. Ita docent Thomas, parte 1. quæst. 1. artic. 3. in corpore articuli: Vasquez, in illum locum, disput. 7. cap. 3. Trigosus, in Summa Theologica Bonaventuræ, quæst. 1. art 2. dubio 2. & 3. et Valentia, tomo 1. disput. 1. quæst. 1. puncto 3. §. 3. Col. 28. Secundò respondeo; Revelatio divina, si ea materialiter consideretur quatenus est talis oratio, aut propositio talem rem significans, proculdubio est varia & multiplex. At si formaliter consideretur quatenus est divina, hoc est, quatenus à *DEO* dicta est, vel ut alii loquuntur, quatenus à *DEO* dicente denominatur, tunc non est varia & multiplex, sed simplex, & una. Omnes enim externæ propositiones, quæ in Sacra Scriptura continentur, in hoc uno conveniunt, *quod à DEO dictæ sunt*. Exempli gratia, hæc propositio, *Verbum caro factum est*, si ea materialiter, & in se spectetur, quatenus est talis propositio, constans his literis & syllabis, & talem rem significans, adeoque quatenus ab aliis propositionibus, aut testimoniis Sacræ Scripturæ diversa est, non est formale objectum fidei meæ. At si consideretur quatenus à *DEO* authore & in-

inſpiratore denominatur, hoc eſt, ſi ſic proponatur illud teſtimonium, *DEUS dixit Verbum eſſe factum carnem*, tunc eſt formale objectum fidei meæ. Hoc patet ex verbis Apoſtoli, 1. THESS. CAP. 2. VERS. 13. *Propterea* (iniquit) *gratias agimus, DEO indeſinenter quod verbum quod audiſtis ex nobis exceperitis, non ut verbum hominum, ſed (ſicut verè eſt) ut verbum DEI, qui etiam operatur in vobis qui creditis.* Hic, illud, *ut verbum DEI*, formale objectum fidei nobis manifeſtat & docet, quo ſenſu verbum DEI ſit fidei noſtræ fundamentum, videlicet cum conſideratur ut verbum DEI eſt.

CAPUP. VI.

An omnis propoſitio fide divina credibilis ſit materiale objectum fidei? & quo ſenſu verum ſit formale objectum fidei, non credi propter aliud?

1. Tertia tua objectio, Turnebulle, quam dixi in te facillimè retorqueri poſſe, hujus quæſtionis explicationem poſtulat. Obiiciebas enim hoc principium, *DEUS dixit*, (idem de illo altero principio, *DEUS verax eſt*, dici poteſt) eſſe materiale fidei objectum, quia eſt propoſitio fide divina credibilis.

Ad hoc nonnulli reſpondent principium illud eſſe & materiale objectum fidei, & etiam formale diverſo reſpectu: eſſe materiale objectum fidei quando ei aſſenſum fidei præbemus, ſeu quando eſt id quod credimus: eſſe verò formale objectum

 fidei,

fidei, quando propter illud assentimur aliis propositionibus credibilibus : seu quatenus est id quo credimus ; hoc est, quatenus est ratio credendi. Hæc videtur fuisse Suarezii sententia, disput. 2. de Fide, sect. 4. §. 4. in fine, et §. 13. ubi dicit, *ipsum formale objectum fidei, posse complexè cognosci, atque ita esse unum ex materialibus cognitis.* Ei etiam astipulatur Malderus, in secundam secundæ Divi Thomæ, quæst. 1. art. 1. sect. 1. *Illud* (inquit) *hic observandum unum & idem posse utriusque rationem subire, ut sit objectum, ut quod, & ut quo. Sicuti lumen ita est id quo videmus, ut etiam ipsum videri queat.* Et ibidem, sect. 3. dicit, revelationem obscuram primæ veritatis, esse objectum fidei formale, cum consideratur non ut terminans assensum fidei, sed ut immediatè ad ipsum movens, et inducens, &c. His adde Staplet. qui lib. 8. principiorum doctrinalium, et in Relect. Controv. 4. quæst. 3. artic. 2. dicit, *id quod credimus, quatenus tale est* : id est, quatenus est id quod credimus, esse materiale fidei objectum.

2. Hæc responsio, ut probabilis defendi potest : sed est alius respondendi modus, qui mihi magis arridet, ideoque eum assertionibus aliquot explicabo. Prima assertio : Materiale objectum fidei, non est id omne quod quovis modo creditur ; sed id quod creditur propter aliud : hoc est, quod ita creditur, ut fides nostra in eo credendo resolvatur in aliud ulterius principium. Hoc manifestè patet ex descriptione illa formalis objecti, quam ex Becano attuli, parte 1. disput. meæ, sect. 1. Is enim asserit formale objectum fidei credi à nobis ; sed addit, *illud credi non propter aliud, sed propter se.* Vt igitur materiale objectum fidei, sufficienter distinguatur à formali, dicendum est illud esse materiale objectum fidei, quod propter aliud creditur.

3. Secunda assertio : Duo illa principia ex quibus integratur et completur formale objectum fidei, videlicet, *DEVS verax est*, seu, est prima

Veritas,

Veritas, &, *DEVS dixit* ; in hoc differunt, quod quamvis ambo concurrant ad certificandum intellectum credentium, de veritate rerum creditarum, et ad patefaciendam earum veritatem, ut dictum est, Cap. 1. Argumento 1. et Cap. 4. argum. 4. et 5. tamen *certitudo fidei nostræ*, præcipuè pendet à priori, hoc est, ab illo principio, *DEVS verax est* : &, *ostensio seu patefactio veritatis*, præcipuè pendet ab illo altero principio, videlicet, *DEVS hoc revelavit, vel dixit.*

4. Tertia assertio : Si duo illa principia seorsim accipiantur, utrumque potest dici in aliud ulterius principium resolvi ; nam, & *DEVM esse veracem*, credo, quia revelavit se esse talem, et DEO revelanti, seu dicenti aliquid credo, quia *verax est* : imò etiam fides qua credo DEVM hoc vel illud dixisse, nititur DEI veracitate, ut monet Suarez loco citato : quamvis veracitas DEI, non sit tota et integra ratio, propter quam credo DEVM aliquid dixisse, ut infra patebit.

5. Quarta assertio : Neutrum tamen resolvitur in aliud principium ulterius *in eo genere in quo excellit* ; nam si quæras cur credam, id est, certum et infallibilem assensum præbeam primæ Veritati, quæ nec falli, nec fallere potest ? non possum respondere per aliud, quam per ipsam primam Veritatem : hoc est, non possum aliter respondere, quam quia est prima Veritas. Item, si quæras, cur credam DEVM hoc vel illud revelasse, seu hanc revelationem esse divinam ? non possum respondere per aliam revelationem (quia eadem quæstio, etiam de illa moveri potest, & sic dabitur processus in infinitum) sed per hanc ipsam : quia videlicet, DEVS revelat & ostendit hanc revelationem esse suam, non per aliam revelationem, sed per eam ipsam, ut postea patebit ex apertis verbis Suarezii, Valentiani, et Becani : idem etiam docent Capreolus, et Caietanus, quos citat Suarez, disput. 3. de Fide, sect. 12. §. 7. et 12.

6. Quinta assertio : Cum revelatio DEI, &

 eius

eius veracitas, simul sumuntur et coniunguntur in principio illo quod plenè et adæquatè exprimit formale objectum fidei, videlicet, in hoc principio, *prima Veritas hoc revelavit*, tunc verissimè dici potest formale objectum fidei non credi propter aliud, nam nullo modo potest dici resolvi in aliud ulterius principium. Ratio est, quia in se continet ultimum seu extremum principium, & *certitudinis*, id est, *veracitatem DEI*, & etiam *patefactionis seu manifestationis*, id est, *revelationem vel testimonium DEI* : Vltra *veracitatem DEI* frustra quæritur aliqua ratio *certitudinis*, & ultra *revelationem DEI* frustra quæritur aliqua ratio *patefactionis*. Si igitur quæras, *Cur credam primæ Veritati revelanti*? Respondeo, per id quod in hoc principio exprimitur, *Quia est prima Veritas*. Si rursus quæras, *Vnde sciam*, & *Cur credam primam Veritatem hoc revelasse*, seu *hanc revelationem esse divinam*? Respondebo, *Quia prima veritas hoc mihi revelavit, non per aliam revelationem, sed per hanc ipsam*.

7. Interim, ut supra monui, hæc propositio, DEVS *dixit*, *seu revelavit*, ut plurimum ita concipitur à nobis, ut totum formale objectum fidei in se contineat. Nam cum propositionem hanc proferimus, DEUM concipimus non simpliciter ut DEUS est, sed ut verax est, atque adeo pro eodem hæc sæpe habemus, *Prima Veritas hoc dixit*, & DEVS *hoc dixit*.

8. Ex iis quæ jam dicta sunt, patet, primò, Objectum fidei purè materiale, esse id quod simpliciter & absolutè creditur propter aliud, hoc est, quod nihil in se continet, in quo tanquam in ultimo principio, fides ullo modo acquiescere potest. Secundò, Omne principium exprimens formale objectum fidei, posse dici credi propter se, & non resolvi in aliud ulterius principium: sed cum hoc discrimine, quod principium plenè & adæquatè exprimens formale objectum fidei, nullo modo possit dici, credi propter aliud, seu resolvi in aliud ulterius principium: principia verò partialia (ex

quibus

quibus integratur & completur principium exprimens totum formale objectum fidei) quamvis aliquo modo credantur propter aliud, et in aliud ulterius principium resolvantur, non tamen possint dici resolvi in aliud principium ulterius *in eo genere in quo excellunt*, ut patet ex assertione 4.

TRACTATUS QUARTUS.

De Pontificiorum prævaricatione, in assignando formali fidei objecto.

SECTIO 3, 4, 5, 6.

SECTIO III.

Insignis Pontificiorum prævaricatio detegitur, qui revelationem divinam esse formale fidei objectum, verbo tenus docent; at revera Ecclesiæ testimonium, pro formali fidei objecto, ejusque fundamento principali, nobis obtrudunt.

1. A*Dversarii nostri profitentur, formalem causam, & rationem, cur ea credunt, quæ in* Scrip.

Scriptura credenda proponuntur, esse quia ea omnia à DEO revelata sunt, *seu quod eodem redit, quia tota hæc Scriptura, primæ Veritatis, hoc est*, DEI ipsius Verbum est. *DEUM enim hoc vel illud revelasse, & hoc DEI Verbum esse, idem valent. DEUM igitur ista omnia revelasse, quæ in Scriptura credenda proponuntur, seu totam Scripturam esse DEI Verbum, formale objectum fidei erit, eorum saltem respectu, quæ in Scriptura credenda proponuntur :* unde Durand. in 3. sent. dist. 24. quæst. 1. §. 8. Credere (*inquit*) Scripturam esse à DEO inspiratam, est ratio credendi illa quæ in Scriptura traduntur.

2. §. 2. *Verè hæc & in speciem præclarè, ab Adversariis dicuntur : at sanè obesæ admodum naris est Homo, qui non advertit, versutos istos sophistas, hîc aliud loqui, & aliud sentire, quod hominibus veritatem & candorem professis omnino indignum est. Ex nova enim & absurda, quam tuentur doctrina, de authoritate Verbi DEI* quoad nos, *sive quoad fidem & persuasionem nostram, quod, videlicet, ex solo Ecclesiæ testimonio, constet DEUM hoc vel illud revelasse, seu hoc Verbum DEI ipsius Verbum esse, apertè sequitur, non revelationem divinam, aut Verbi DEI authoritatem, sed Ecclesiæ testimonium esse formale objectum fidei, seu principale ejus fundamentum : & primum Theologiæ principium non esse* DEUS dixit ; *seu*, Hoc DEI Verbum est : *sed potius*, Ecclesia dicit DEUM hoc dixisse, aut hoc DEI Verbum esse.

3. §. 3. *Hanc esse Adversariorum doctrinam patet ex* Bellarm. Lib. 3. de Verbo, Cap. 10 Resp. ad argument. 13. *&* Lib 4. de Verbo, Cap. 4 §. Quartò, necesse est. *&* §. Quintò, non est satis. Gretsero, in defensione, Cap. 4. Lib. 4. de Verbo, colum. 1574. *&* in Tract. de agnoscendis Scripturis Canonicis, Cap. 7. colum. 1908. Valent. tomo. 3. disput. 1. quæst. 1. punct. 7. §. 5. colum. 122. Staplet. Lib. 1. de authoritate Script. Cap. 9. *&* Cap. 11. Becano, tract. de Fide, Cap. 4. §. 14. Pistor

in

in Lib. de 14. articulis, Cap. 1 &c. *Hi docent primo*, Nos non posse certò scire quid DEVS revelaverit, nisi ex Ecclesiæ testimonio: *unde manifestè sequitur, revelationem divinam, non credi propter seipsam, sed propter Ecclesiæ testimonium, & proinde non esse formale fidei objectum. Secundò*, Nos non posse ex ipsa Scriptura scire, aut esse aliquam Scripturam divinam, aut quæ sit illa. *Tertiò, solum Ecclesiæ testimonium apte reddi, ad quæstionem*, unde scis Scripturam esse divinitus inspiratam?

4. *His positis, sic contra Adversarios probamus, non* DEI *revelationem, sed Ecclesiæ potius testimonium, esse formale fidei Pontificiæ objectum. Primò propter revelationem divinam, seu Verbi* DEI *authoritatem, creduntur ea omnia & sola, quæ in Verbo* DEI *revelata sunt: at propter Ecclesiæ infallibilem testificationem, creduntur à Pontificiis non solum ea quæ in Verbo* DEI *revelata sunt, sed etiam ipsa revelatio divina, seu Verbi* DEI *authoritas. Ergo, Ecclesiæ testimonium potius est formale fidei objectum, quam revelatio divina. Ratio consequentiæ manifesta est: quia formale objectum fidei sic definitur*; Est id propter quod credimus, & per quod responderi potest ad quæstionem, Cur Credis? *Atqui hæc definitio magis competit Ecclesiæ testimonio, quam revelationi divinæ, quia nimirum, propter revelationem divinam, credunt Pontificii sola revelata; at propter Ecclesiæ testimonium, credunt & revelata, & revelationem ipsam. Secundò, Credunt Pontificii ea omnia quæ in* DEI *Verbo credenda proponuntur, quia à* DEO *revelata sunt: esse autem à* DEO *revelata credunt, propter Ecclesiæ testimonium, quia, videlicet, Ecclesia testatur, ea esse à* DEO *revelata. Ergo, à primo ad ultimum, credunt ea omnia, quæ in Verbo* DEI *credenda proponuntur; quia Ecclesia dicit, ea esse à* DEO *revelata. Hæc esse Pontificiorum doctrinæ consentanea, patet ex* Bellarm. *verbis*, Lib. 6. de Libero Arbitrio, Cap. 3. §. At Catholici, &c. Credunt (*inquit*) Catholici id quod credunt, quia DEVS revelavit: DEVM autem revelasse, credunt quoniam

niam Ecclesiam ita dicentem, vel declarantem audiunt. Et idem asserit, Lib. 3. de Verbo, Cap. 10. Responsione ad argumentum 15.

SECT IV.

Communem illam Pontificiorum distinctionem, In se, *&* Quoad nos, *qua utuntur, cum de Scriptura authoritate disserunt, hic locum habere non posse.*

I. Q*Vamvis speciem aliquam veritatis, licet exiguam & fallacem, habeat illa distinctio authoritatis Scripturæ*, In se, *&* Quoad nos, *qua* Cocleus, Staplet. Pistorius, *aliique Pontificii Doctores in Controversia de Scripturæ authoritate utuntur: si quis tamen ista distinctione hic uteretur diceretque, aliud esse principale fidei fundamentum* In se simpliciter & absolutè; *aliud verò esse fundamentum fidei*, Quoad nos; *proculdubio etiam pueri & tyrunculi, ejus subtilem distinctionem risu exciperent. Habitus enim fidei, est habitus*, Quo nos credimus: *objectum materiale fidei est*, Id quod nos credimus: *& objectum formale fidei est* Id propter quod nos credimus. *Illud autem* Propter quod nos credimus, *est fundamentum & formale objectum fidei*, Quoad nos. *Quicquid igitur est fundamentum fidei*, Simpliciter; *illud est fundamentum fidei*, Quoad nos. *Et quicquid non est fundamentum fidei*, Quoad nos, *illud non est fundamentum fidei* Simpliciter: *Si enim nos ad assentiendum principaliter movet, aut movere potest, est fundamentum fidei, &* Simpliciter, *&* Quoad nos; *& rursus si nos non movet, nec movere* potest,

potest, ad assentiendum; tunc neque est fundamentum fidei Simpliciter, *neque* Quoad nos.

SECTIO V.

Confutantur tres celebres distinctiones, quibus Gregorius de Valentia, Gretserus, Becanus, *aliiq; Pontificii Doctores, prævaricationis notam meritò iis inustam diluere conantur.*

1. HIC *igitur Adversarios nostros, prævaricationis & apertæ contradictionis, meritò arguimus: quia, videlicet, aliquando asserunt revelationem divinam, propter seipsam, & non propter Ecclesiæ testificationem credi: aliquando verò propter solam Ecclesiæ testificationem, eam credi debere affirmant: quia, videlicet, nos non certo scimus, (ut illi volunt) utrum illa revelatio sit divina, an non; nisi ex Ecclesiæ testimonio, vide* Bellarm. Lib. 3. de Verbo, Cap. 10. Resp. ad argument. 13.

2. Valent. Becan. Gretser. *qui ex omnibus Pontificiis hanc quæstionem acutissimè pertractarunt, tribus ferè distinctionibus utuntur, ad quas cum argumentorum nostrorum pondere premuntur, subinde recurrunt. Primo distinguunt, inter* Formalem caussam credendi; *&* conditionem ad credendum requisitam. *Secundò, inter* Fidem divinam, *&* humanam: *Quibus* Beccanus *addit tertium genus fidei, videlicet,* Fidem quandam mediam *inter divinam & humanam. Fides divina nititur DEI testimonio: Fides humana nititur testimonio eorum hominum, qui errori obnoxii sunt: denique fides illa media, nititur Ecclesiæ testi-*

testimonio, quæ ex eorum sententia infallibilis est. Tertiò, distinguunt inter Causam acceptationis fidei, *&* causam fidei, secundum se.

3. *His distinctionibus positis, subtiles illi & irrefragabiles Doctores sic disserere solent. Testimonium Ecclesiæ (inquiunt) non est nobis* formalis ratio *aut* causa, cur fide divina *credamus revelationem in Scriptura factam esse verè* divinam, *seu Sacram Scripturam esse* DEI Verbum ; *sed est* conditio ad hoc credendum requisita : *est* ratio *&* fundamentum *non* fidei divinæ, *sed* alterius inferioris ordinis, *quæ* media *est inter* divinam *&* humanam : *hoc est, propter Ecclesiæ testificationem creditur Verbi authoritas, non quidem* fide pure divina, *sed* fide quadam media *inter divinam & humanam. Denique non est* causa fidei secundum se, *in qua, videlicet, tanquam in principali credendi ratione acquiescit fides nostra, qua credimus Scripturæ divinam authoritatem : sed est* causa acceptationis fidei, *quæ primùm nos impulit & permovit, ut vellemus & inciperemus credere, Sacram Scripturam esse divinam, & canonicam. Prima, distinctione utuntur* Valent. tomo 3. disput. 1. quæst. 1. §. 10. *&* Gretser. in tract. de agnoscendis Scripturis canonicis, Cap. 7. colum. 1909. *Secunda, utitur* Becanus, in summa, parte 2. tom. post. tract. 1. Cap. 1. quæst. 2. §. 9. *Tertia, utitur* Valent. tomo 3. disput. 1. quæst. 1. punct. 1. §. 10. *Item,* Becan. Opuscul. tomo 1. opusculo 10. hoc est, in tract. de circulo Calvinistico, à §. 24. ad 30.

4. §. 4. *Difficilis & spinosæ huius Apologiæ Iesuiticæ, summa hæc est. Verbi DEI, aut revelationis divinæ authoritas, duobus modis credi potest ; videlicet, vel fide divina, vel fide quadam inferioris ordinis : cum creditur authoritas Verbi* fide illa quæ inferioris ordinis est, *fundamentum assensus nostri est* Ecclesiæ testimonium : *at cum creditur* fide divina, *testimonium Ecclesiæ est quidem* causa acceptationis fidei, *seu est* prima janua, *qua ad Libros Canonicos credendos itur, ut loquitur* Gretserus,

in

in defens. Cap. 4. Lib. 4. de Verbo, col. 1581. *Item est* conditio necessario requisita, *ad illum actum fidei divinae eliciendum, quo Verbi DEI authoritas creditur : at non est* fundamentum principale, *aut* formalis ratio, propter quam fide divina credimus, illud verbum vere esse DEI ipsius Verbum. *Quod si quaeras ; quo* fundamento *nitatur Pontificiorum* fides divina, *qua credunt Sacrae Scripturae divinam & canonicam authoritatem ? aut, quae sit* formalis & principalis ratio, *propter quam* fide divina *credunt, hoc verbum vere esse* DEI ipsius Verbum ? Gretserus, append. 2. ad Lib. 1. Bellarm. de Verbo, colum. 395. & append. 2. ad Lib. 3. colum. 1514. Item, Becanus, in tract. de Circulo Calvinistico, §. 25. 26. & 29. *Respondent se credere* Scripturam esse DEI Verbum, propter revelationem divinam, *seu* propter DEI revelantis authoritatem.

5. § 5. *Haec Adversariorum responsio, fallax, ambigua, & dolosa est : dicunt enim Scripturae authoritatem credi debere,* propter revelationem divinam : *attamen nec docent, nec docere possunt,* ubinam inveniatur illa divina revelatio, propter quam credunt, Scripturam esse DEI Verbum. *Illa enim* revelatio, *vel est* ipsa Scriptura, *vel est revelatio quaedam divina* à Sacra Scriptura distincta : *hoc est,* est traditio *aliqua divina* non Scripta. *Si est* ipsa Scriptura, *habemus quod volumus : videlicet, Scripturae divinam authoritatem, per ipsam Scripturam sufficienter nobis manifestari : & propter ipsam Scripturam credendam esse : quod apertè repugnat Pontificiorum doctrinae, de Scripturae authoritate. Si est* traditio non Scripta, *eadem quaestio movebitur de illa traditione, unde videlicet constet eam esse divinam ; illa enim traditio non potest esse idoneum fidei meae fundamentum nisi firma & certa fide credam eam DEI ipsius Verbum esse : at unde hoc sciam ? non ex* illa ipsa traditione : *quia sacra Scriptura, (ut docent Pontificii) nos de divina sua authoritate certos reddere nequit. Ergo, pari ratione haec traditio non*

scripta

Scripta, non potest nos de divina sua authoritate certos reddere : hoc diserte fatentur Gregor. de Valent. tomo 3. disput. 1. quæst. 1. punct. 7. §. 12. *&* Gretser. in tract. de agnoscendis Scripturis canonicis, Cap. 4. Colum. 1888. *Non ex* Ecclesiæ testimonio : *quia Ecclesiæ testimonium (fatentibus ipsis Adversariis) non est idoneum fidei divinæ fundamentum : denique istius traditionis non scriptæ authoritas, non scitur ex* aliqua alia traditione *non scripta, quia eadem quæstio de illa altera traditione recurret : unde, videlicet, constet eam esse* verè divinam ? *& sic dabitur* progressus in infinitum. Gregorius de Valentia, tomo 3. disput. 1. quæst. 1. punct. 1. §. 5. Colum. 28. *inexplicabilibus hujus argumenti laqueis constrictus, coactus est fateri* revelationem divinam *non solum* credi propter seipsam, *sine alia revelatione, sed etiam* revelare seipsam. *Hoc est divinam suam authoritatem nobis manifestare :* Fides (*inquit*) præbet assensum revelationi, ut revelatæ, non per aliam revelationem, sed per seipsam.

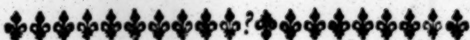

SECTIO VI.

Thomæ Stapletoni *impostura detegitur.*

1. THOMAS STAPLETONVS *bujus argumenti vim percepisse : videtur ideoque* Lib. 3. de authoritate Scripturæ, Cap. 12. §. 11. *non obscurè innuit, Scripturæ divinam authoritatem, non propter*

propter aliquam revelationem externam, *à Scriptura* distinctam, *sed propter* internum Spiritus Sancti testimonium credi: *adeoque illud internum Sancti Spiritus testimonium, esse formale objectum fidei, ejusque fundamentum principale. At nimis insulse in re seria ludit* Staplet. *cum primas partes non publico Ecclesiæ judicio, sed interno Sancti Spiritus testimonio concedere se fingit: quasi hoc testimonium ex Pontificiorum sententia esset principale fidei fundamentum ejusq; objectum formale simpliciter. Formale enim objectum fidei* non propter aliud, sed propter se creditur, & ab eo certitudo fidei nostræ præcipuè pendet: *quemadmodum certitudo scientiæ pendet à principiis propter quæ scimus conclusiones esse veras. At* Stapletonus, *reliquiquè Pontificii, docent, hoc internum Spiritus testimonium,* non propter se, *sed* propter publicum Ecclesiæ judicium *credendum esse: hoc est, ei tum demum fidem adhibendam esse, quando publico Ecclesiæ judicio conforme est. Vide* Staplet. Lib. 9. principiorum doctrinalium, Cap. 3. Bellarm. Lib. 3. de Verbo, Cap. 5. § Octavum testimonium, &c. & eodem Cap. § Quare si quis, &c Gretser. in tract. de agnosc. Script. Cap. 5. colum. 2894. *&* 1902. *Ergo, non internus Sancti Spiritus instinctus, sed publicum & externum Ecclesiæ testimonium, est Pontificiis* formale fidei objectum, *ejusque* fundamentum principale.

Replicatio Turnebulli,

Quam præcedentibus sectionibus opposuit Cap. 3. 6. 10. & 11. sui Libri.

CAP. III.

Ecclesiam non esse Pontificiis formale objectum, sed regulam fidei.

1. TALITER constituto, & explicato principio, quod tam à tuæ Sectæ hominibus, quam à Catholicis debet supponi tanquam certum, videamus, quibus tu argumentis, Sect. 3. conaris probare nostros non nisi verbo tenùs in hoc principium consentire, re verò ipsâ semper Ecclesiæ testimonium, pro formali objecto Fidei vobis obtrudere, eosque consequenter esse insignis prævaricationis in causa, quàm simulant se defendere, deserendâ. Quæ accusatio ne videatur gratis à te ficta, producis è nostris plures docentes non posse à nobis dignosci quid revelaverit DEVS, quæve Scriptura sit canonica, nisi ex Ecclesiæ testimonio; suppositâ verò hac allegatione, tuam accusationem probas bifariam.

2. *Primo propter revelationem divinam creduntur à Pontificiis ea omnia, & sola, quæ in Verbo DEI revelata sunt: At propter Ecclesiæ infallibile testimonium creduntur à Pontificiis non solum quæ Verbo DEI*

DEI revelata sunt, sed etiam ipsa DEI revelatio, verbique DEI auctoritas: Ergo, Ecclesiæ testimonium potius est illius formale objectum, quàm revelatio divina. Ratio consequentiæ (inquis) *manifesta est, quia formale objectum Fidei sic definitur. Est id propter quod credimus, & per quod responderi potest ad quæstionem, Cur credis? Atqui hæc definitio magis competet Ecclesiæ testimonio, quàm revelationi divinæ. Quia nimirum propter revelationem divinam credunt Pontificii sola revelata. Propter Ecclesiæ verò testimonium credunt & revelata, & revelationem ipsam.*

3. *Secundò, credunt Pontificii ea omnia, quæ in DEI Verbo credenda proponuntur, quia à DEO revelata sunt: Esse autem à DEO revelata credunt propter Ecclesiæ testimonium. Quia, videlicet, Ecclesia testatur, ea esse à DEO revelata Ergo, à primo ad ultimum credunt ea quæ in Verbo DEI proponuntur, quia Ecclesia dixit, ea esse à DEO revelata.*

4. De his in speciem duobus tuis argumentis, quæ verè non sunt duo, sed unum inutili tautologia repetitum adversus te. Pronuntio utrumque esse in illo genere captiosarum ratiocinationum, quod Philosophus, 2. Elench. Cap. 7. vocavit omnium ineptissimum propter æquivocationem, in tua definitione formalis objecti, præcedenti meo Cap. detectam, & iterùm hic à te assumptam ad probandam consequentiam prioris argumenti. Sed quàm Sophisticè sic demonstro. Esse id, propter quod credimus, & per quod responderi potest ad quæstionem, Cur credis? potest cum omni proprietate sermonis enunciari non tantùm de formali objecto, sed etiam de pluribus aliis credendi principiis, & nominatim de quavis regula Fidei. Regulam autem Fidei distingui à formali objecto Fidei manifestum est. Nam illa multiplex est, hoc autem unum, & simplicissimum. Illius usus proprius præcedit non tantùm assensum mentis, qui vocatur credere, sed & ipsam voluntatem credendi. Hujus autem usus proprius est proximè fundare, & terminare assen-

ſum. Et regulæ quidem multiplicitas patet tum ex Scripturis canonicis, quæ vel ideò ſic vocantur, quòd ſunt totidem regulæ diverſorum ut plurimùm credibilium, principiaque ſuppeditent totidem demonſtrationum Theologicarum, de rebus credendis; Tum ex Apoſtolis à CHRISTO poſt Aſcenſionem in terra relictis, tanquam vivis regulis, omniumque aliarum regularum interpretibus authenticis. Unde CHRISTI oratio Petro impetravit, ut non deficeret amplius fides ejus, ſed converſus confirmaret fratres. Et univerſè omne principium certum nobis demonſtrans aliquid in particulari eſſe credendum tanquam explicitè, vel implicitè revelatum, eſt regula Fidei.

Denique ſicut in aliis virtutibus non raro contingit, earum regulas exemplares eſſe perſonas tali perfectionis genere illuſtres, ipſáſve ſingulares perſonarum virtutes, quas tamen à formalibus virtutum objectis diſtingui manifeſtum eſt, ita in Fide quis neget poſſe contingere? verbi gratia, Sicut ſanctiſſima CHRISTI humanitas eſt nobis exemplar omnium aliarum virtutum ejus beatitudini non repugnantium, ita Eccleſia per Fidem CHRISTO deſponſata poteſt eſſe omnibus veris Chriſtianis exemplare principium credendi. Licet nec virtutes, quibus perficiebatur CHRISTI humanitas, fuerint formalia objecta ſimilium virtutum nobis conceſſarum, nec Fides Eccleſiæ ſit formale objectum Fidei noſtræ.

Simplicitas autem unius objecti formalis jam præcedenti Cap. oſtenſa eſt; nempe increata DEI auctoritas. Sicut enim unus eſt DEUS, unaque Fides, ita eſt unica DEI auctoritas tanquam ratio proxima, & objectivè ſpecifica Fidei divinæ.

5. Porrò uſum regulæ, quatenus regula eſt, eſſe priorem non tantùm aſſenſu intellectus inde regulato, ſed etiam ipſa voluntate aſſentiendi patet ex ſubordinatione plurium hic virtutum ad idem opus Fidei concurrentium. Licèt enim eliciatur hoc opus ab intellectu, cui tanquam ſubjecto ineſt ejus habitus, imperatur tamen, ut poſtmodum patebit, à pia & religioſa

religiosa voluntate, quæ non esset religiosa, sed superstitiosa, nisi ex prævio judicio prudentiæ nasceretur. Nec prudentia tanquam dux præiret, nisi regulam offerret certam, infallibilem, & a DEO constitutam, unde subsequa voluntas, quæ tantam firmitatem assensus imperat intellectui, cùm in se honestetur, tum ab hæretica pertinacia distinguatur.

6. Hinc disce primò, Quo sensu loquantur nostri, quando quærenti, Cur credis DEUM hoc vel illud revelasse? respondent, Quia Ecclesia ita testatur. Non enim intendunt hoc suo responso assignare formale objectum Fidei, proximámve rationem credendi Fide Theologica, ut tu captiosè fingis, sed regulam duntaxat prudenti necessariam, ut cautè, non temerè; ut religiosè, non superstitiosè velit, possitque quis credere. Nam per hanc regulam discernitur prudens Fides Catholicorum, à temeraria credulitate sectariorum, in iisdem alioqui credibilibus sæpè consentientium. Simile quid accidisset si Ebionitis ab initio sui erroris à Catholico petentibus, Quare credis DEUM revelasse mysterium Trinitatis, & æternæ Nativitatis Filii à Cœlesti Patre? respondisset Catholicus, quia ita testatus est Apostolus Ioannes ante quàm suum Evangelium scriberet. Nam ante scriptum hoc Evangelium, erat ipse in se viva regula credendi, non formale objectum. Hanc prudentiæ regulam sequutus Augustinus, Lib. contra Epistolam Fundamenti, Cap. 5. *Ego* (inquit) *Evangelio non crederem, nisi me Ecclesiæ Catholicæ commoveret auctoritas*, &c. Quia scilicet non nisi ex Ecclesiæ auctoritate potest prudentia dignoscere verum Evangelium ab Apocrypho. Quare ibidem agens Augustinus de Actis Apostolorum, dicit se pariter illi libro, & Evangelio credere. *Quia utramque* (inquit) *Scripturam similiter mihi Catholica commendat auctoritas.*

[illegible]posuit nempe Augustinus, quod invicto argu[illegible]ontra omnes sectarios ex Scriptura nostri demon[illegible]t, Quando CHRISTUS dedit Ecclesiæ ab initio Apostolos, dedisse pariter cum Apostolatu judiciariam potestatem decidendi futuras omnes li-

tes

tes tam de Fide, quàm de moribus, eamqúe non ad breve tempus, sed quamdiu Ecclesia in terris militans per Fidem ambulabit, usúque talis potestatis indigebit, Ephes. 4. *Donec occurramus omnes*, &c. Et certè si de cæteris donis etiam, quæ ad personalem accipientium utilitatem referuntur, verum sit *dona DEI esse sine pænitentia*, Rom. 11. Quantò magis judiciaria hæc potestas in spirituali principatu inclusa, & ad corpus Ecclesiæ in unitate Spiritus conservandum concessa, nunquam ei auferetur. Cùm non minùs, imò magis sit futura semper necessaria post propagatum toto orbe Evangelium, quàm erat in paucis illis credentium primitiis, quando adhuc vivebant Apostoli, ut vel testatur experientia tot hæresium, quæ singulis sæculis novæ semper pullularunt, & nisi per Ecclesiasticos Iudices fuissent compressæ, totum Christianum orbem jam pridem pervertissent. Sicut ergo Apostoli ex spirituali suo principatu super omnem terram fuerunt constiti Iudices controversiarum de Fide; fateri oportet eos, in quibus post mortem Apostolorum, remansit idem principatus, retinuisse pariter potestatem hanc judiciariam, tanquam vivam credendi regulam. Scilicet sicut in civili foro aliud est formale objectum humanæ justitiæ, cujus honestate movetur voluntas Iudicis ad jus dicendum; aliud regula Iustitiæ, quæ non tantùm est lex scripta, vel consuetudo in vim legis firmata, sed etiam ipse Iudex, ad quem tanquam ad justitiam animatam homines confugere notavit Philosophus, Lib. 5. Ethic. Cap. 4. ita in foro Ecclesiastico aliud est formale objectum Fidei divinæ, increata nempe, primaqúe veritas, seu DEI testantis auctoritas, aliud regula Fidei, quæ non tantùm est Scriptura, vel traditio divina non scripta, sed etiam supremus Ecclesiæ Iudex, ad quem tanquam ad Fidem animatam recurrere debent fideles. ‹ sub- ...us Fi-

Nota.

Hoc Parag. 7. (Candide Lector) Adve[illegible]us à proposito digreditur, ut probet Ecclesiæ Catholicæ, id est, Papæ judicium, de rebus fidei esse infallibile.

libile. Sed quam elumbia sint argumenta quibus hoc demonstrare conatur, infra patebit ex Tract. 5. qui est de authoritate Ecclesiæ.

8. Disce præterea ex eodem principio distinguere duos sensus, unum verum, alterum falsum hujus propositionis, DEUM hoc illudve revelasse creditur propter Ecclesiæ testimonium; Est enim falsa propositio, si putes assignari rationem objectivè specificam supernaturalis assensus tantoperè in Scripturis commendari nomine Fidei, Theologicæ aliam ab auctoritate DEI Ecclesiam gubernantis. Est tamen verissima, si sensibilem regulam intelligas à prudentia præmonstratam piæ affectioni, seu religiosæ voluntati credendi; vel si testimonium Ecclesiæ spectetur, non ut est verbum hominum, sed ut est Verbum ipsus DEI.

9. Disce denique contradictione liberare tum hanc propositionem sic intellectam, tum aliam dicentium, DEUM aliquid revelasse credi propter se immediatè, non propter alterius testimonium. Debet enim hæc posterior propositio ita intelligi, ut excludat duntaxat rationem proximam, & objectivam assentiendi à DEI auctoritate distinctam sensu declarato præcedenti Cap. a. n. 7. & deinceps. Nam hoc sensu est vera, nec priori contraria. Si autem quis eam ita intelligat, ut excludat omnem etiam regulam prudentiæ præviæ necessariam nunc populo fideli, erit propositio non tantùm falsa, sed etiam stulta, & indigna homine prudente, ut mox clariùs ostendam.

CAPUT. VI.

Ecclesiam in ordine ad nos præviumque judicium prudentiæ esse cæteris credendi regulis notiorem.

1. MIror te, qui vocaris Magister in Israel, & in Philosophicis disciplinis, tantoperè Ari-

ſtotelicum diſcrimen inter notius natura, & nobis, in præſenti diſputatione averſari, ut Sect. 4. dicas eſſe puerorum & tyrunculorum riſu excipiendum, ſi ad duplex Fidei fundamentum referatur. Ergo, tibi ridiculus Auguſt. cit. ſuperiùs loco. *Ego verò*, inquit, *Evangelio non crederem, niſi me Eccleſiæ Catholicæ commoveret auctoritas.* Certe propter quod unumquodque tale, & illud magis in eodem ordine cauſæ. Pari tamen certitudine credidit Auguſtinus, credimus & nos utramque regulam tam ſcriptam, quàm vivam, quando propter eandem DEI auctoritatem pari tum piæ voluntatis imperio, tum gratiæ divinæ auxilio movetur intellectus ad credendum.

2. Præterea nullum DEI Verbum ſive ſcriptum, ſive ſine ſcriptura traditum, indiget teſtimonio hominum, ut in ſe certum ſit; nec quod ex DEI teſtantis auctoritate certum eſt certitudinem ullam ab hominibus emendicat. Hoc enim ſenſu videtur dixiſſe CHRISTVS: *Ego teſtimonium ab homine non accipio.* Vt tamen alterutrum DEI Verbum nobis, vel in ordine ad nos quibus immediatè non fuit revelatum, tanquam certum innoteſcat, indiget interventu hominum, ſiquidem *Fides eſt ex auditu, Auditus autem non eſt ſine prædicante.* CHRISTVS què tot admiſit teſtes, quot Martyres CHRISTI doctrinam ſanguine ſuo nobis conſignarunt. Ergo, licet ambæ regulæ, tam Scriptura divinitùs inſpirata, quàm Eccleſia divinitùs ſtabilita ſint in ſe pariter certæ, in ordine tamen ad noſtram in credendo prudentiam notior eſt Eccleſia, cujus proprium eſt ſua prædicatione omne DEI Verbum auditui fidelium obiicere; Scripturam canonicam ab Apocrypha diſcernere, & canonicæ Scripturæ ſenſum verum à falſo dijudicare.

3. Denique quod de intelligentiis dixit Philoſophus eas eſſe ſimpliciter, & natura ſua notiſſimas; nobis tamen, qui more veſpertilionum tantam lucem, quanta illis videndis eſſet neceſſaria, non habemus à natura, eſſe obſcuriores rebus ſenſibilibus; poteſt

potest cum proportione accommodari rebus divinitùs revelatis, quæ simpliciter, & habentibus tantam evidentiam attestantis, quantam habent beati Spiritus de rebus, quas à DEO audiunt, sunt omnes pariter, & æqualiter perspicuæ, pariq;ue evidentia credibiles Fide altioris ordinis, quàm viatorum. At nobis in caliginoso loco degentibus, nec nisi per sensibiles regulas ad invisibilia discenda pertingentibus quodam sensu dici potest credibilior regulâ rebus, quæ non nisi per eam innotescunt, esto alio sensu par sit utrobique credibilitas.

4. Sed videamus, quo tu argumento distinctionem hanc à sapientissimis viris traditam, contendis esse puerorum, & tyrunculorum risu excipiendam. *Habitus* (inquis) *Fidei est, quo nos credimus. Objectum materiale Fidei est quod credimus. Objectum formale Fidei est propter quod nos credimus. Idem est ergo utrobique fundamentum principale Fidei tum simpliciter, tum quoad nos, & vicissim non aliud quoad nos quam simpliciter.*

Cur, mi Baro, si vir es, tam simplicis pueri personam hoc argumento induisti, ut patentissima æquivocatione fallere volueris, nisi ipse sis falsus, quando non advertis eodem nomine principalis fundamenti posse duo significari, tum ultimam, & universalem regulam credendi, in qua proximè fundatur prævia prudentia & religio credentium, ut nihil vel temerè, vel superstitiosè credant; tum specificum, & formale Fidei objectum, quo proximè nititur supernaturalis eorundem assensus in res revelatas. Si ad hoc posterius limites tuum sermonum nemini nostrorum quidpiam opponis, quod omnes non concedimus, ut constat ex dictis Cap. 2. Si autem ad regulas credendi extendas, plus conaris concludere, quàm sequatur ex virtute tui antecedentis, ubi nulla mentio talium regularum, inter quas tamen ostendi ego dari unam, quæ in ordine ad nos, nostramqùe prudentiam est cæteris manifestior, licet omnes in se sint paris certitudinis,

nis, pariquè à nobis certitudine Fidei credantur à DEO firmatæ.

PARS QUÆDAM CAPITIS DECIMI;

In qua Adversarius egregium sui acuminis specimen dat solvendo argumentum supra propositum Sect. 5. §. 5.

* Cap. 10. à §. 3. ad 6.

OBiicis multa, quæ tamen reipsa non sunt plura duobus, si tautologiis liberentur. Primum. *Dicunt Pontificii Scripturæ anctoritatem credi debere propter revelationem divinam. Attamen nec docent, nec docere possunt, ubinam inveniatur illa divina revelatio? Vel enim est ipsa Scriptura, vel est Traditio aliqua divina non scripta. Si est Scriptura, habemus,* inquis, *quod volumus, &c. Si est Traditio non scripta, eadem quæstio movebitur de illa Traditione, Vnde videlicet constet eam esse divinam? Illa enim Traditio non potest esse idoneum Fidei meæ fundamentum, nisi firma & certa Fide credam eam esse DEI ipsius Verbum: At unde hoc sciam? Non ex illa Traditione: quia Sacra Scriptura (ut docent Pontificii) nos de divina sua auctoritate certos reddere nequit. Ergo, pari ratione hæc Traditio non scripta non potest nos de divina sua auctoritate certos reddere.*

4. Hujus argùmenti laqueos jactitas esse nobis inexplicabiles, iisqúe constrictum & coactum Gregor. à Valentia concessisse, quod vos contenditis. At ego contendo te non tantùm aberrare à mente sapientissimi

entissimi à Valentia, sed etiam hoc argumento tanquam proprio laqueo captum, ab altissimo idololatriæ patibulo hærere suspensum, nisi advertas quod Capite 2. præmonui nomine divinæ revelationis, quæ quandoque à nostris dicitur formale objectum, & propter se credi, ratioqúe credendi res revelatas, debere principaliter & directè intelligi actum increatum mentis practicæ in DEO per modum loquutionis intellectualis connotato tamen temporali signo, quo primùm innotuit primis Ecclesiæ fundamentis. Taliter autem intellecta revelatio nec in se, nec in signo, quo primùm innotuit, est vel Scriptura, vel Traditio, vel Ecclesiæ testimonium, sed aliquid his omnibus antiquius. Nam quatenus est increata loquutio divinæ mentis, est in DEO, non in cortice literæ, nec aliud reipsa est, quàm prima Veritas & increata perfectio DEI testantis. Quatenus verò temporali signo primùm terminatur,& innotescit,nec dicit Scripturam, nec Traditionem, sed aliquid quod ab utroque supponitur tanquam primarium signum ab utroque suo vicario.

Nam nihil est in Scriptura quod non fuit priùs revelatum, vel Prophetis, vel Apostolis, quàm scriptum, ut Cap. 2. diximus. Imò ipsi scriptores canonici priùs fuerunt divinitùs edocti scribenda, quàm scriberent, alioqúe proinde signo priore nobis jam præterito DEUM fuisse inspiratorem, & dictatorem scribendorum.

5. Si quis hìc instet, & dicat his non obstantibus intellectualem illam loquutionem divinæ mentis non minùs per Scripturam jam nobis applicari ad fundandum in nobis assensum Fidei divinæ, quàm ab initio applicabatur Prophetis, & Apostolis per signa nobis præterita, proindeqúe utrumque signum, tam permanens, quod vocamus Scripturam, quàm illud præteritum esse quodam sensu metonymico formalem objecti rationem repræsentativè, quatenus utroque una DEI auctoritas concipitur repræsentari, & applicari mentibus credentium. Non verebor concedere, quod concedit à Valentia, ita

prorsus se rem habere. Sed nego inde sequi, quod tu contendis de Scriptura in sensu proprio, & Scholastico eam propter seipsam credi, non propter aliud.

Sicut enim honor exhibitus Legato, non propter personam Legati, sed propter personam Regis, à Legato repræsentati exhibetur, ita nec assensus Fidei præbetur Scripturæ propter ipsam, sed propter Primam Veritatem tali signo repræsentatam, mentique fideli applicatam.

CAPUT XI.

De distinctione Fidei in divinam & humanam.

HÆC quoque distinctio à sapientissimis Theologis observata tibi displicet, quando quorundam nostrorum responsionem in ea fundatam, Sect. 5. §. 5. vocas fallacem, ambiguam, dolosam.

Sed miror te tam suspicacem esse, ut fingas dolum ubi nullæ sunt latebræ, quibus abscondatur, nec consequenter ulla suspicandi occasio. Quid enim, quæso te, est in meridie cæcutire, quàm non advertere progressum quo quis ab infidelitate paulatim avertitur, pluribus constare gradibus, quibus conversio ad Fidem sensim promovetur. Licet enim DEO sit facile subitò honestare pauperem, qualiter præter solitum rerum cursum, S. Paulum de repente fecit ex lupo agnum, & ex persequutore Pastorem gregis; viâ tamen ordinariâ, sicut nemo semel bonus de repente fit pessimus; ita nec quispiam animum infideliter pertinacem in errore de repente mutat cum universali, & efficaci proposito credendi, ut oportet, totam

totam doctrinam à DEO revelatam Ecclesiæ.

Quia nempe uterque Sol tam mentium, quam corporum antequam supra nostrum horizontem ascendat, eum aliqua priùs aurora illustrat. Spiritualis autem aurora in infideli mente tunc incipit, quando rationes dubitandi, sive utrinque, sive altera ex parte apparent, & suspicionem gignunt falsitatis in errore nocturno. Promovetur, & augetur tenue hoc auroræ lumen ex aspectu partim Apocalypticarum illarum stellarum, quibus Ecclesia coronatur, partim ipsius Ecclesiæ, quæ tanquam civitas supra montem posita, pharusque Davidica, characteristicis suis insignibus conspicua apparet longissimè venientibus, suique persuasionem gignit, veram quidem, & sæpe tam formaliter, quàm objectivè certam, inferiorem tamen eo assensu, quem postmodum religio imperat, & Fides elicit, ob ipsius DEI jam lucentis auctoritatem.

2. Ad hanc experientiam ex se notissimam accedit ratio non minùs manifesta.

Omnis enim assensus, qui testantis auctoritate nititur, supponit eum, cui creditur, alio priore actu, generéque cognitionis præcognitum. Nec enim Fides potest adhiberi alicui, nisi aliquatenus præcognito. At omnis præcognitio DEI, rerumve divinarum prior assensu Fidei divinæ in primò accedentibus ad Fidem, est inferior ipsâ Fide. Et ut plurimùm naturalis tantùm ordinis, in humana utpotè Fide parentum, vel Philosophica ratione non nisi tenuiter, vel probabiliter penetrata innitens. Unde S. Thomas, prima parte, quæst. 2. art. 2. ad primum, & 22 quæst. 1. art. 5. ad tertium, notat hoc complexum *DEUM esse*, & alia quædam similia non numerari inter articulos Fidei, sed esse præambula ad omnes articulos. *Sic enim* (inquit) *Fides supponit cognitionem naturalem, sicut gratia naturam, & ut perfectio perfectibile.* Quam Sancti Doctoris rationem non cogimur ita interpretari, quasi hujusmodi veritatis nequeant assensu supernaturali Fidei divinæ credi; sed duntaxat quod priùs quàm tanto gradu

certitudinis, tamque sublimi assensu credantur, aliquo alio assensu inferioris ordinis tanquam seminali ratione soleant præcognosci.

3. Quod de infidelibus ad Fidem accedentibus probatum est, potest servata proportione tribui etiam fidelibus, quoties ab eis aliquid noviter addiscitur, ut explicitè credendum, quod priùs in se ignorabant, & implicitè tantùm in alio principio generali credebant. Sic enim Theologica demonstratio, ut infra iterum notabimus, gignit persuasionem suæ conclusionis, certam quidem, inferiorem tamen ea, quam postmodum Fides ex imperio piæ voluntatis, gratiæque auxilio concipit ejusdem conclusionis. Sic tam rudiores de populo, quàm Theologi, sæpe credunt aliqua propter testimonium Ecclesiæ, tanquam inferius motivum, priusquam ex ipsius DEI auctoritate assensum saluti necessarium eliciant. Quis, quæso te, dolus in tanta luce latere potest? Cave ne propria propensio ad hujus nominis artem tibi pariat talem de aliis existimationem. Sicut oculus indebito colore tinctus, omnia sub ejusdem vitii specie apprehendit.

AUTHORIS DUPLICATIO.

CAPUT I.

Confutatur Adversarii Responsio ad argumenta quæ proposita sunt Sect. 3. & 5.

1. IN Responsione tua ad argumenta mea quæ proposui Sect. 3. & 5. quatuor affirmas Cap. 3. tui

ui Lib. Primò, Ea niti captiosa et æquivoca definitione formalis objecti supra à me proposita: idque quia quamvis Pontificii propter Ecclesiæ infallibile testimonium credant, & ea quæ Verbo *DEI* revelata sunt, & ipsam revelationem seu Verbi *DEI* authoritatem, non tamen hinc sequitur Ecclesiæ testimonium esse ipsis formale objectum fidei: & hoc confirmas, quia *esse id propter quod credimus, & per quod responderi potest ad quæstionem, Cur credis?* non tantum competit formali objecto fidei, sed etiam pluribus aliis credendi principiis, & nominatim cuivis regulæ fidei. Secundò, *Regulam fidei* necessariò à *formale objecto fidei* distinguendam esse. Tertiò, Pontificios cum dicunt se credere *DEVM hoc vel illud revelasse, propter Ecclesiæ testimonium* non assignare formale objectum propter quod credunt *DEVM* hoc vel illud revelasse, sed tantum regulam prudenti necessariam, ut caute & religiose possit credere *DEVM* id revelasse, quod ei credendum proponitur. Quartò, Formale objectum propter quod credunt Pontincii *DEVM* hoc vel illud revelasse, *esse increatam DEI authoritatem.* Hoc multis aliis in locis repetis præsertim Cap. 14. §. 5.

2. Hæc tua responsio multis modis repræhendi potest: primò, Enim crimen æquivocationis in describendo formali fiidei objecto, quod tanquam venenatum aliquod telum in primam disputationis meæ sectionem jecisti, supra dilui TRACT. 2.

3. Secundò, Formale objectum fidei ut illic monui, est per quod communiter et ordinariè homines respondent ad quæstionem, *Cur credis?* et per quod præcipuè iis satisfaciunt qui hanc quæstionem proponunt. At vestri Theologi ordinariè et communiter ad quæstionem prædictam respondent, per Ecclesiæ infallibile testimonium; putantque solam Ecclesiæ infallibilem testificationem posse plenè in hoc negotio nobis satisfacere. Afferunt quidem primo loco alias responsiones; sed tandem volunt Christianorum fidem in hac

responsione sistere & acquiescere. Si enim quæram ex Pontificio aliquo, *Cur hunc vel illum articulum fidei credat* ? Respondebit, *Quia DEUS qui prima Veritas est, istum in Verbo suo articulum revelavit.* Si iterum quæram, *Cur credat DEUM istum articulum in Verbo suo revelasse, seu Sacram Scripturam, in qua articulus ille revelatur esse DEI ipsius Verbum* ? Respondebit, *Quia Ecclesia quæ infallibilis est testis veritatis, id asserit.* Per hanc Ecclesiæ testificationem ordinariè & communiter respondent Pontificii, ad quæstionem, *Cur credis hoc verbum esse DEI ipsius Verbum* ? Imò nullam aliam responsionem hic commodè adferri posse putant. Hoc probavi Sect. 3. ex BELLARM qui Lib. 4. de Verbo *DEI*, Cap. 4. §. *Quartò, necesse est*, dicit *nos non certo scire quid DEUS revelavit nisi ex Ecclesiæ testimonio.* Et ex Gretsero qui in Tract. de agnoscendis Scripturis canonicis, Cap. 7. Colum. 1908. dicit *solum Ecclesiæ testimonium aptè reddi ad quæstionem, Unde scis Scripturam esse divinitus revelatam* ? Idem etiam asserit Append. 2. ad Lib. 1. de Verbo, Colum. 395. His adde Stapletonum, Lib. 9. de princip. doctrinal. Cap. 14. sub finem.

4. Tertiò, Nihil tibi proderit illa distinctio *inter fidei regulam*, & *objectum formale*, in qua explicanda & confirmanda contra me qui nunquam eam negavi operam pueriliter ludis : facillimè enim probabo, Ecclesiæ testimonium vobis non esse regulam tantum, sed etiam esse ipsum formale objectum propter quod creditis *DEUM hoc vel illud revelasse*, seu *hoc verbum esse DEI ipsius Verbum.* Patet hoc primò, quia cum intellectus tendat in veritatem objecti, seu assensum præbeat objecto, quatenus id ei verum apparet, necessario sequitur id quod ostendit veritatem in objecto esse formale objectum cognitionis seu assensus, ut expressè docet Suarez, disput. 3. de Fide, Sect. 1. §. 7. At secundum vestram Theologiam Ecclesiæ testimonium, imò solum Ecclesiæ testimonium sufficienter & certitudinaliter ostendit veritatem in hoc objecto credibili *DEUS*

hoc

hoc revelavit, seu *Hæc revelatio est verè divina*. Nam non certò scimus quid *DEUS* revelaverit nisi ex Ecclesiæ testimonio; imò per hoc solum testimonium aptè respondetur ad quæstionem, *Unde scis Scripturam esse divinitus inspiratam*? ut docent Bellarm. & Gretser. locis citatis. Secundò, Si nullam afferre potestis objectivam rationem propter quam creditis revelationem scriptam, seu in Scriptura factam, esse verè divinam, præter Ecclesiæ testimonium, proculdubio Ecclesiæ testimonium est vobis formale objectum, seu formalis ratio propter quam creditis Scripturam esse *DEI* Verbum: at verum est prius; ergo & posterius. Major manifesta est: minor patebit ex argumento sequenti.

CAPUT II.

Prædicta Adversarii Responsio duobus aliis argumentis confutatur.

1. QVartò nimis frigidè & jejunè ad quæstionem, *Cur credis DEUM hoc vel illud revelasse*? respondes, cum dicis te id credere *propter increatam DEI perfectionem seu authoritatem*. Primò enim, DEI authoritas seu veracitas, non est totum formale fidei objectum; nam etiam revelatio divina per se pertinet ad formalitatem objecti, ut suprà fusè probavi. Secundò, Sive pertineat ad formalitatem objecti, sive non, tamen negari non potest eam esse quid necessariò requisitum ad fundandum fidei assensum: *Parum enim nobis confert ad credendam hanc vel illam propositionem quod DEUS in se verax sit, nisi externa aliqua revelatione aut testimonio propositionem illam confirmet, & quasi in-*

formet,

formet, ut monet Suarez, disput. 3. de Fide, Sect. 12. §. 6. & ipse hoc fateris, Cap. 2. §. 11. ubi dicis, *Sine externo aliquo signo aut revelatione non posse haberi auditum nec ex auditu fidem.* Non possumus igitur propter solam DEI veracitatem credere Devm revelasse ea quæ Scripturis continentur, seu Sacram Scripturam esse DEI Verbum, nisi DEVS externo aliquo signo, seu revelatione hoc revelet aut manifestet. Vnde Gretserus & Becanus apertè profitentur, se credere Scripturam esse DEI Verbum propter revelationem divinam locis à me citatis parte prima, disput. sect. 5. §. 4.

2. Quamobrem quæsivi à vobis ibidem, & nunc iterum quæro, *Vbinam exstet illa revelatio propter quam creditis Scripturam esse DEI Verbum? & utrum sit ipsa Scriptura, an vero revelatio à Scriptura distincta?* Si est ipsa Scriptura, tunc sequetur, primò, Scripturæ divinam authoritatem, sufficienter per ipsam Scripturam manifestari: quod aperte repugnat vestræ doctrinæ *de authoritate Scripturæ*, quam tanti fecit Stapletonus, ut ad eam defendendam tres Libros scripserit contra Whitakerum; quibus etiam postea adjecit *Triplicationem*, ut vocant, *inchoatam*. Secundò, sequetur dogma de authoritate Scripturæ non esse ἄγραφον, seu traditionem non scriptam: quia scilicet ex ipsa scriptura sufficienter haberi potest; quod etiam repugnat vestræ doctrinæ de imperfectione Scripturæ. Nam inter cætera argumenta quibus contra Scripturæ perfectionem pugnatis, hoc etiam affertis quod Scripturæ divina authoritas ex ipsa Scriptura sufficienter innotescere nequeat. Si vero est revelatio distincta à Scriptura, eadem quæstio movebitur de illa revelatione (quæcunque ea sit, id est sive sit traditio aliqua non scripta, sive præsentis Ecclesiæ testimonium) unde viz. constet eam esse divinam? utrum per se, an per aliam revelationem? & sic aut dabitur progressus in infinitum, aut tandem deveniendum est ad aliquam revelationem quæ propter se creditur, quæque de divina

sua

ſua authoritate nos certos reddit. Si autem ulla revelatio eſt talis ea proculdubio eſt revelatio ſcripta, ſeu ſacra Scriptura, nam in ea ſuut maximè clara & illuſtria divinitatis indicia.

3. Hoc argumentum propoſui parte 1. Diſp. ſect. 5. §. 5. & fuſius illud proſecutus ſuum parte 2. quæſt. 7. §. 6. & 7. Unde igitur eſt (eximiè Doctor) quod nuſquam in tuo libello aſſignes revelationem aliquam externam, per quam Deus nunc revelat ſeu manifeſtat ſe hoc vel illud revelare? Unde eſt quod diſſimulas & prætermittis hoc argumentum, quod tam aperte à me eſt propoſitum, tamque frequenter inculcatum, quodque inſignem præ reliquis noſtris argumentis efficaciam habet, ad adverſarios quantumvis protervos, ac pervicaces conſtringendos? Hoc non obſcure profeſſus ſum parte 1. ſect. 5. §. 5. idque ut ſi quis mihi obtingeret adverſarius, is facile percipere poſſit, me hujus argumenti ſolutionem ab ipſo imprimis expectare. Cur igitur, mi Turnebulle, tu qui veteranus & palmarius Theologus haberi vis, expectationem meam feſelliſti? Cur ubi res ad manus & pugnam venit, turpi & infelici fuga ex acie te ſubduxiſti? Si te premit neceſſitas & ſententiæ quam tueris abſurditas, confitere, & da gloriam DEO. Sin verò aliter ſe res habet, prodi ex tuo latibulo, & ad has interrogationes ordine reſponde: Prima eſt, *An ſola DEI veracitas abſque externa aliqua revelatione poſſit nos certos reddere de Sacræ* Scripturæ *divina authoritate? & generaliter an poſſit nos certos reddere de veritate hujus principii*, DEUS hoc dixit, ſeu revelavit? Secundo, *Si ad certitudinem fidei noſtræ de divina authoritate revelationis ſcriptæ, ſeu Sacræ Scripturæ, opus ſit revelatione aliqua externa, utrum ea ſit ipſa Scriptura, an verò revelatio à Scriptura diſtincta?* Tertio, *Utrum admittendus ſit proceſſus in infinitum in revelationibus divinis, an verò tandem deveniendum ſit ad aliquam revelationem quæ in ſe tam clara & perſpicua habeat divinitatis indicia, ut non egeat alia revelatione ad manifeſtandam ipſius divinam authoritatem?* Quarto,

tò, *Si ulla talis revelatio detur, an non ea sit Scriptura Sacra in qua sunt plurima eaque clarissima divinitatis indicia?* Nam ut opinor non audebis dicere esse plura divinitatis indicia in testimonio aut decreto Ecclesiæ. Dices fortasse te ad hæc respondisse Cap. 10. ubi prædictum argumentum à §. 5. ad 6. proponitur & solvitur. Respondeo primò, Hoc argumentum non plenè & cum omnibus suis partibus proposuisti, nam præcipuam ejus partem quæ est *de processu in infinitum* in revelationibus divinis, prætermisisti & dissimulasti. Secundò, Nihil ei opposuisti quod vel pueris, & tyrunculis satisfacere possit. Nam id in quo argumenti vis posita est ne extremis quidem digitis attingere ausus es, ut patebit ex Cap. 4.

4. Quinto denique sic demonstro Ecclesiæ testimonium, ex communi et recepta præsentis Ecclesiæ Romanæ doctrina esse formale fidei objectum, aut saltem aliquid formalis objecti, seu aliquam partem formalis objecti. Revelatio divina ex communi & recepta recentiorum Pontificiorum sententia, est pars formalis objecti fidei, seu ut loquitur Suarez, disp. 3. de Fide, sect. 2. §. 4. *per se pertinet ad formalitatem objecti.* At Ecclesiæ testimonium secundum te & quosdam alios tuæ societatis Theologos est revelatio divina. Ergo Ecclesiæ testimonium pars est formalis objecti. Major manifesta est nam tu fateris Cap. 2. §. 11. recentiores Pontificios in ea esse sententia, quod formale fidei objectum confletur & constituatur, partim ex increata DEI perfectione, hoc est, ex ejus veracitate, partim ex temporali signo quo externam revelationem DEUS exequitur. Minorem quoque negare non potes, nam Cap. 7. §. 2. dicis *Supremam Ecclesiæ definitionem de rebus fidei esse infallibile DEI Verbum, & cum veteri revelatione facta Prophetis & Apostolis, integrare unum credibile.* At Verbum DEI, & revelatio divina idem valent, ut cuivis manifestum est. Dicis etiam ibidem à §. 3. ad finem, *veterem revelationem & novam Ecclesiæ definitionem, paris esse authoritatis & certitudinis, &*

pari

pari ratione ad formale objectum fidei pertinere. At vetus revelatio ex communi vestrorum Theologorum sententia est formale objectum fidei, aut saltem aliquid formalis objecti. Ergo ex eorundem sententia Ecclesiæ definitio etiam est formale fidei objectum, aut saltem aliqua ejus pars.

CAPUT. III.

Pontificios repugnantia docere de Ecclesiæ testificatione.

1. NUnc igitur quæro ex te, mi Turnebulle, primo, An recentiores Pontificii candidè & bona fide sententiam suam de formali objecto fidei divinæ explicent, cum Verbum *DEI*, seu revelationem divinam, ad formale objectum fidei tanquam aliquid intrinsecè & essentialiter in eo inclusum referunt: Ecclesiæ verò testificationem, quæ ex ipsorum sententia est revelatio divina, seu Verbum *DEI*, à ratione formalis objecti simpliciter excludunt? Secundò, An sibi constent, cum Ecclesiæ testificationem esse revelationem divinam, seu Verbum *DEI*, modo aiunt, modo negant?

2. Quod dicant Ecclesiæ testificationem esse revelationem divinam, patet ex iis quæ jam dicta sunt: quibus etiam adde impias illas & blasphemas Stapletoni assertiones. *Nunc ergo* (inquit) *supremum externum testimonium in terris, est Ecclesiæ vox.* Lib. 1. de authoritate Ecclesiastica, contra Whittakerum, Cap. 8. §. 6. & Cap. 9. ejusdem Lib. §. 12. *DEUS per Ecclesiam loquens non aliter loquitur, quam si immediatè per visiones aut somnia, aut quovis alio supernaturali revelandi modo nobis loqueretur.* Et Cap. 14. ejusdem Lib. §. 12. *Tota formalis ratio fidei nostræ,* est

est DEUS per Ecclesiam revelans. Lib. etiam tertio ejusdem operis, Cap. 13. §. 5. *Testimonium* (inquit) *DEI per Ecclesiam loquentis, & Ecclesiæ sic loquentis, unum & idem testimonium est, ejusdem fidei, roboris, & authoritatis.*

3. Quod verò negent Ecclesiæ testificationem esse revelationem divinam, patet, quia manifestissimè eam à revelatione divina distinguunt, & aliud huic, aliud illi tribuunt. Valent. tom. 3. disp. 1. quæst. 1. punct. 1. §. 10. dicit revelationem divinam esse causam *fidei secundum se*, Ecclesiæ verò infallibilem propositionem, non esse causam fidei secundum se, sed esse conditionem *ad credendum requisitam:* item esse *causam acceptationis fidei. Cum* (inquit) *ex revelatione redditur ratio credendi propositionem aliquam, redditur ratio per causam, cum autem ex propositione Ecclesiæ redditur ratio credendi revelationem, ratio redditur non per causam credendi, sed per conditionem ad id requisitam.* Becanus Tract. de Fide, Cap. 1. quæst. 1, 2, & 3. dicit *fidem divinam seu infusam niti revelatione divina.* At ibidem quæst 2. §. 9. & Cap. 8. quest. 8. §. 8. dicit *assensum qui nititur authoritate Ecclesiæ, non esse assensum fidei Theologicæ seu divinæ, sed alterius inferioris ordinis.* Quibus verbis apertè distinguit, inter revelationem divinam & Ecclesiæ testificationem. Gretserus Appendice secunda ad Lib. 3. Bellarm. de Verbo DEI, col. 1514, & 1515. *Catholici* (inquit) *principaliter scripturis fidem habent propter divinam revelationem: at ob Ecclesiæ authoritatem non aliter quam ut ob conditionem sine qua non.* Et infra: *Sacris* (inquit) *Literis assensum prebemus primario ob divinam revelationem secundariò ob Ecclesiæ testimonium:* & denique Bellarm. Lib. 3. de Verbo, cap. 10. responsione ad argumentum tertium. *Non* (inquit) *negamus Verbum DEI ministratum per Apostolos & Prophetas esse primum fundamentum nostræ fidei, sed addimus præter fundamentum primum requiri aliud secundarium fundamentum, id est, Ecclesiæ testificationem.* Si Revelatio divina est fundamentum primarium fi-

dei,

dei, Ecclesiæ verò testificatio est fundamentum secundarium, ut docent Bellarm. & Gretser. procul-dubio Ecclesiæ testimonium est quid distinctum à revelatione divina eaque inferius.

CAPUT IV.

Puerilis, Adversarii impostura detegitur, qui dum Cap. 10. *sui libelli primarium ac præcipuum Authoris argumentum solvere conatur, neque directè ad aliquam illius partem respondet, neque id in quo vis argumenti præcipuè posita est, vel extremis digitis attingit.*

CAp. 10. tui libelli, à §. 3. ad *6.* respondere conaris ad argumentum, quod à me parte prima disp. sect. 5. §. 5. propositum est, ad confutandas distinctiones illas quibus palliare conamini capitalem vestrum errorem de formali fidei, objecto; quodque iterum à me parte secunda, quæst. 7. §. *6.* & 7. allatum est ad confirmandam nostram sententiam, de Sacræ Scripturæ divina & canonica authoritate. Sed DEVS bone quam inscitè hic disputas? quam pueriliter & ineptè respondes? immò tot vitiis scatet tua responsio, ut ne minimam quidem responsionis speciem habeat. Ne autem gratis hoc asserere videar, præcipuos tuæ responsionis defectus, breviter notabo & castigabo.

2. In meo argumento quærebam *ubinam sit illa revelatio*

revelatio divina, propter quam Pontificii dicunt se credere Scripturam esse DEI Verbum? & utrum sit ipsa Scriptura, an verò revelatio distincta à Scriptura? Quid tu ad hæc respondes? Primò, cum docendum esset, ubinam sit illa revelatio ob quam vestri Theologi dicunt se Scripturæ authoritatem credere; doces quid intelligendum sit nomine divinæ revelationis cum ea dicitur esse formale objectum fidei. Secundo, dum hoc explicas, delirium tuum reperis de revelatione divina, quod videlicet ejus nomine intelligi debeat æternus & increatus divinæ mentis conceptus, quo videlicet ab æterno intus in mente sua concepit, & per modum locutionis intellectualis dixit ea vera esse, quæ in Scripturis revelata sunt. Sed hoc delirium supra confutatum est, Tract. 3. Cap. 2. & quamvis verum esset, tamen frustra hîc affertur in medium, ubi quæstio movetur de externa & temporali revelatione, per quam DEVS Sacræ Scripturæ divinam authoritatem nobis manifestat. Nam internus ille DEI conceptus, si per se consideretur, est quid arcanum ac nobis incognitum: & ut loquitur Suarez, Disp. 3. de fide, sect. 2. §. 5. *non innotescit nobis per se, sed per aliquid aliud, viz. per locutionem,* supple externam & temporalem. Quamobrem non potest per se nobis manifestare S. Scripturæ divinam authoritatem.

3. Tertiò, igitur agnoscis necessitatem externæ revelationis, ad manifestandam Scripturæ authoritatem: dicisque revelationem divinam præter internum DEI conceptum includere aut saltem connotare *temporale signum*, seu externam & temporalem revelationem. Benè habet ad externam revelationem ventum est. Iam proculdubio satisfacies meæ quæstioni, qua quæro *Vbinam inveniatur illa revelatio, propter quam Pontificii credunt S. Scripturæ divinam authoritatem?* Sed prô pudor! dum in verba sequentia oculos conjicio, extenuatus imo penitus evanescit hæc mea spes.

4. Quartò, dum temporale illud signum describis, apertè indicas te non loqui de signo aliquo præsenti, seu

ſeu de revelatione aliqua nunc extante, ſed *de ſigno nobis* (ut ais) *jam præterito*, hoc eſt, de revelatione olim immediatè à DEO facta Prophetis & Apoſtolis. Dicis enim temporale illud ſignum, quod à revelatione divina connotatur, eſſe ſignum illud quo internus DEI conceptus *primum innotuit primis Eccleſiæ fundamentis*, id eſt, Prophetis & Apoſtolis: & addis ſignum illud neque eſſe Scripturam, neque Traditionem, neque Eccleſiæ teſtimonium, ſed *aliquid his omnibus antiquius*. At non advertis Turnebulle, revelationem illàm quæ olim immediate à DEO facta eſt Prophetis & Apoſtolis, non poſſe ſatisfacere quæſtioni à me propoſitæ, de revelatione per quam DEVS nunc nobis revelat, & manifeſtat Scripturæ authoritatem; idque primo, quia *nobis* (ut ais) *præterita eſt*, & nunc non exſtat. Secundò, quia in ſe ſpectata, & ſecluſa ipſorum Prophetarum & Apoſtolorum teſtificatione, arcana fuit, *aliiſq; qui immediatam revelationem nunquam experti ſunt, ſemper ignota*, ut tu ipſe fateris, Cap. 4. §. 2. Quomodo igitur poteſt ea Scripturæ divinam authoritatem nobis nunc manifeſtare? Tertiò, Si dicas te credere Scripturam eſſe DEI verbum, quia ea omnia quæ Scripturis continentur olim immediate à DEO Prophetis & Apoſtolis revelata ſunt; quæram abs te, *unde hoc conſtet, & per quam revelationem? utrum, viz. per ipſam Scripturam, an vero per revelationem aliquam à Scriptura diſtinctam, quæ nunc exſtat, quæq; non arcana eſt, ſed publica & toti Eccleſiæ nota*? Ad hanc quæſtionem nondum reſpondiſti, &, niſi me animus fallit, nunquam ad eam reſpondebis, ſi inextricabilem, & inexplicabilem veſtrum errorem de Scripturæ authoritate quoad nos ab Eccleſiæ teſtimonio pendente, defendere pergas.

5. Quintò, ut argutum ingenii acumen in ſolvendis argumentis etiam difficillimis oſtendas hanc objectionem contra te ipſam in medium affers. Intellectualis DEI locutio ſeu internus ejus conceptus, non minus nunc per Scripturam, tan-

tanquam per signum permanens nobis manifestatur, & applicatur ad fundandum fidei divinæ assensum quam ab initio manifestabatur & applicabatur Prophetis & Apostolis per signa præterita, id est, per immediatas revelationes. Ergo utrumque signum divini conceptus tam *permanens*, quod vocamus Scripturam, quam illud *præteritum*, id est, immediata revelatio olim Prophetis & Apostolis facta, formale objectum fidei quodam sensu metonymico dici potest. Deinde ad hanc objectionem respondens, *non verebor* (inquis) *concedere quod concedit à Valentia, ita prorsus se rem habere. Sed nego inde sequi quod tu contendis de Scriptura in sensu proprio & scholastico, eam propter se ipsam credi. non propter aliud.* Et infra dicis, *assensum fidei præberi Scripturæ, non propter ipsam Scripturam, sed propter primam veritatem, tali signo repræsentatam mentiq; fideli applicatam.*

6. Pudet me pigetque tui, Turnebulle, qui tam ignavum, & imbellem disputatorem te hic præstas, & ita ad omnem adversarii ictum expositus, nudus, & inermis jaces, ut mihi commiserandi potius, quam feriendi occasionem præbeas: primo enim objectio hæc ridiculè & ineptè à te hic proponitur, ubi non directe & immediate quæritur, an & quatenus Scriptura ad formale fidei objectum pertineat; sed quæstio, movetur de illa revelatione, propter quam dicunt Pontificii, se credere Scripturam esse DEI Verbum: & quæritur ubinam inveniatur illa revelatio? Si ad hanc quæstionem referatur tua objectio omnino otiosa, & impertinens cuivis videbitur. Secundò, dicis te audacter & liberè id concedere quod concedit à Valentia, sed non ex primis quidnam illud sit? imo si respiciamus præcedentem objectionem ad quam hic respondes, non aliud concedis quam quod tua objectio probat, viz. *scripturam quodam sensu metonymico esse formale objectum fidei, quatenus per eam etiam DEI authoritas concipitur* (ut tu loqueris) *repræsentari, & applicari mentibus credentium.* At Valentia loco

loco à me citato Sect. 5. sub finem, non loquitur speciatim de *Scriptura*, sed generaliter loquitur *de revelatione divina*, & de ea id dicit quod tu nondum concedere ausus es, viz. *eam revelare seipsam. Fides enim* (inquit) *praebet assensum revelationi ut revelatae, non per aliam revelationem sed per se ipsam.* Ex hac confessione Valentiani sic argumentatus sum parte 2. quaest, 7. §. 4. *Revelatio divina revelat se ipsam, hoc est divinam suam authoritatem nobis manifestat*, ut fatetur Valentia tom. 3. disput. 1. quaest. 1. part. 1. §. 5. & col. 28. *Ergo etiam revelatio in Scriptura facta se ipsam revelat, hoc est se esse verè divinam ostendit.*

7. Dic igitur, mi Turnebulle, an cum Valentiano concedas *revelationem divinam revelare se ipsam*? et si hoc concedis, dic quid respondeas ad allud consequens, *de revelatione scripta in Sacris Bibliis se ipsam manifestante & revelante*? Denique si hoc consequens tibi displicet, dic *per quam aliam revelationem reveletur nobis Scripturae authoritas*? *quomodo de illius revelationis authoritate certitudinem fidei habeamus*? *& quomodo vitetur processus in infinitum in revelationibus divinis*?

8. Dicis sub finem §. 5. assensum fidei praeberi Scripturae non propter ipsam, sed propter *primam veritatem tali signo repraesentatam, mentique fideli applicatam*: te igitur explica et declara, quid intelligas per *tale signum*, utrum videlicet Scripturam ipsam, an aliquid aliud?

CAPUT.

CAP. V.

Turnebulius cum umbra ſua dimicans caſtigatur : & obiter agitatur illa quæſtio qua quæri ſolet, utrum Eccleſia, an verò Scriptura ſit ſimpliciter & natura notior?

1. CAP. 6. tui libelli ſtrenuè et animoſè cum umbra tua dimicas; primò, enim hunc errorem mihi affingis §. 1. quod in præſenti diſputatione reiiciam Ariſtotelicum diſcrimen inter *notius natura* et *notius nobis*, dicamque illud eſſe puerorum et tyrunculorum riſu excipiendum ſi ad duplex fidei fundamentum referatur. Secundo, diſtinctionem hanc applicas §. 2. et 3. diciſque, *Eccleſiam in ordine ad nos præviumq; judicium prudentiæ eſſe notiorem tum Scriptura, tum Traditione.* Ad quod confirmandum, §. 1. tu præmittis illud dictum Auguſtini quod extat Lib. contra Epiſtolam Fundamenti, cap. 5. *Ego Evangelio non crederem, niſi me Eccleſiæ Catholicæ commoveret authoritas.* Tertiò, Parag. 4. reſpondes ad argumentum à me propoſitum, diciſq; illud meum effatum (*quicquid eſt principale fundamentum fidei ſimpliciter, illud etiam eſt principale fidei fundamentum quoad nos*) verum eſſe ſi intelligatur (prout revera intelligitur) de ſolo formali objecto fidei, non verò ſi extendatur etiam ad regulas fidei : idque quia quamvis omnes regulæ fidei ſint in ſe paris certitudinis, earumq; nulla ſit natura notior reliquis, tamen in ordine ad nos Eccleſia cæteris eſt notior.

2. Hæc

2. Hæc tua animadversio Turnebulle mihi occasionem præbet, quæstiones aliquot explicandi: prima est, Quidnam sit illud quod hic distinguitur, vel cujus distinctio hic consideratur? Secunda, Quænam illius rei distinctio hic rejiciatur? Tertia, An ea meritò rejecta sit? Quarta, An distinctio à te allata admittenda sit, & an rectè applicetur regulis fidei? Quinta, Quis sit sensus istius sententiæ quam ex Augustino citasti? Ad has quæstiones distinctè & ordine respondebo.

3. Quod ad primam quæstionem attinet; id cujus distinctio sect 4. à me consideratur esse ipsum formale objectum fidei patet, primo, Quia tum in præcedentibus, tum in sequentibus sectionibus, & proinde etiam in illa sectione, de formali fidei objecto dissero. Secundò, Quivis percipere potest me ideo distinctionem illo loco propositam rejicere, ne Pontificii ea abutantur ad tegendas & velandas suas fraudes, in assignando formali objecto fidei. Tertiò, Id cujus distinctio illic consideratur est fundamentum principale fidei, ut patet ex tota illa sectione: ergo est formale objectum fidei, nam formale objectum fidei, & principale fundamentum fidei, idem valent. At (inquis) fundamentum principale fidei non solum significat formale & specificum objectum fidei, sed etiam ultimam & supremam credendi regulam: ergo non idem valet, quod formale objectum fidei. Resp. Solum formale objectum fidei verè & propriè dicitur fundamentum principale fidei: nam ut ipse fateris, Cap. 3. §. 4. proprius & peculiaris usus formalis objecti est *proximè fundare & terminare assensum fidei.* Præterea formale objectum fidei, est id propter quod ipsam regulam fidei tanquam certam infallibilem, & à DEO constitutam recipimus, ut tu disertè fateris, Cap. 10. §. 8. Ergo non regula credendi, sed solum formale objectum fidei est præcipuum & principale fidei fundamentum. Quartò, Cum dico ibidem *id propter quod nos credimus esse fundamentum & formale fidei objectum quoad nos*, apertè indicio me formale

male objectum fidei ejusque fundamentum principale pro eodem accipere.

4. Quod ad secundam & tertiam quæstionem attinet, distinctio à me rejecta & refutata non est Aristotelicum discrimen inter *notius natura*, & *notius nobis*, ut tu falsò & impudenter asseris (concedo enim inter ea, quæ à nobis cognoscuntur hoc esse discrimen, quod eorum alia sunt notiora nobis, qualia sunt ea quæ prius à nobis cognoscuntur *cognitione confusa, imperfecta, & originali*. Verbi gratia, effecta, proprietates, & accidentia rerum, priùs à nobis percipiuntur & confusè cognoscuntur quam ipsa rerum essentia: nam per hæc investigatur rerum essentia: alia verò sunt notiora natura, priúsque cognoscuntur *cognitione distincta*, quia videlicet distincta aliarum rerum cognitio per se, & necessario ab his pendet, & proinde oportet hæc priùs à nobis cognosci *cognitione distincta*. Hoc modo causæ sunt notiores effectis, & essentia rerum, proprietatibus ab ea profluentibus) sed est distinctio qua formale objectum fidei, distinguitur in id *quod est formale objectum fidei in se, & id quod est formale objectum fidei quoad nos*? hanc distinctionem meritò à me esse rejectam et efficaciter confutatam apertè fateris, §. 4. illis verbis, *Si ad hoc posterius* (id est, ad formale objectum fidei) *limites tuum sermonem, nemini nostrorum quidpiam opponis, quod omnes non concedimus*.

5. Ad quartam quæstionem primò respondeo, fundamentum principale fidei si propriè accipiatur prout significat, non regulam credendi, sed formale fidei objectum, ridiculè & ineptè distingui in illud fundamentum fidei quod est notius natura, & illud quod est notius nobis. Non enim dantur duo principalia fundamenta, seu formalia objecta fidei, quorum unum sit notius natura, & alterum sit nobis notius, sed unicum tantum & simplex est formale fidei objectum, videlicet, *prima Veritas ut revelans*, seu manifestans dogmata fidei. Si dixeris te latè & impropriè accipere fundamentum principale fidei,

dei, prout significat regulas credendi, tunc secundò respondeo distinctionem illam in se quidem bonam esse, sed male à te applicari: nam cum eam applicas doces quidem, quæ regula fidei sit reliquis regulis *notior nobis*, videlicet quoad *cognitionem confusam & originalem*: non verò doces, immò nec docere potes, quæ inter eas sit *notior, non nobis, sed natura*: hoc est non doces, nec docere potes, quæ earum priùs à nobis cognoscatur *distincta cognitione*, ita videlicet ut distincta aliarum regularum cognitio ab ea pendeat, ejus verò distincta cognitio a reliquis non pendeat, scilicet per se & necessariò.

6. Dico te hoc docere non posse, primò, quia secundum vestram Theologiam inter regulas fidei, id est Scripturam, Traditionem, et præsentem Ecclesiam, est mutua et circularis dependentia, etiam quoad *cognitionem distinctam*. Nam nulla certa cognitio haberi potest de præsenti Ecclesia, quod videlicet sit vera Ecclesia, et infallibilis testis veritatis, nisi ex Scriptura vel Traditione: et rursus, nulla certitudo de Scriptura et Traditione secundum vos haberi potest, nisi per testimonium præsentis Ecclesiæ, ut tu disertè asseris, Cap. 8. §. 11. Secundò, Si ulla regula fidei est reliquis notior natura, ea est regula viva seu animata, id est præsens Ecclesia: nam ea ex te est *prima seu principalis maximéque necessaria regula credendi*: unde Cap. 5. §. 1. tu differis; *Præter Ecclesiam nulla fingi potest regula, tam antiqua, tam universalis, tamque permanens & incorruptibilis. Igitur Ecclesia sola est prima, maximeq; necessaria regula credendi*. Sic etiam cap. 6. §. 4. appellas Ecclesiam in qua proxime fundatur prævia prudentia, et religio credentium, appellas (inquam) eam *ultimam & universalem credendi regulam*. Sic denique Cap. 14. §. 5. dicis *omnium regularum supremam ultimámque esse DEI Ecclesiam nobiscum semper viventem*. At hæc regula non est reliquis regulis credendi notior natura: ergo nulla regula credendi a te assignari potest, quæ reliquis sit natura notior.

7. Dico Ecclesiam non esse reliquis credendi regulis notiorem natura: primò, Quia est re-[illegible]s notior nobis, ut tu asseris; ergo non est etiam [illegible]r natura: ratio consequentiæ est, quia sic co-[illegible]derent, et confunderentur duo membra hujus distinctionis, quam tanti facis, ut ob ejus rej ctionem, me censura non minùs salsa quam falsa perstringas. Secundò, Quia Verbum DEI, quod apud vos dividitur in Scripturam et Traditionem, est principium et causa Ecclesiæ constituendæ, ROM. 10. 17. *est semen ex quo nascitur Ecclesia*. 1. PET. 1. 23. *est fundamentum Ecclesiæ*. EPHES. 2. 20. Ergo est natura prius, et proinde etiam natura notius Ecclesia. Tertiò, Propter Scripturæ authoritatem credunt Pontificii Ecclesiam esse infallibilem credendi regulam. Ergo Scriptura est natura notior Ecclesia, etiam quoad cognitionem distinctam: nam nulla distincta et certa cognitio haberi potest de Ecclesiæ infallibilitate nisi ex Scripturis, ut infra fusius probabitur.

CAPUT VI.

In quo consideratur celebris illa Augustini sententia; *Ego Evangelio non crederem, nisi me Ecclesiæ commoveret authoritas.*

1. AD quintam quæstionem, quod attinet, non solum orthodoxi, sed etiam quidam ex vestris scriptoribus, de illo Augustini dicto duo tradunt, quæ vestra argumenta ab eo petita omnino debilitant et enervant. Primò, docent id intelligendum esse non de Ecclesia præsenti, (quæ a vobis regula

regula viva et animata dicitur, et pro cujus authoritate vos pugnatis) sed vel de Ecclesia privata, quæ, ut loquitur Gerson, tractatu de spirituali animæ, lectione 2. corollario 7. *est e. fidelium congregatio, qui CHRISTUM viderunt, audierunt, & sui testes exstiterunt*; vel de Ecclesia Catholica, *quæ fuit ab initio Christianæ fidei per seriem successionis Episcoporum crescens ad hæc usque tempora*, ut loquitur Driedo, loco infra citato. Secundò, docent Augustinum illic non loqui de *principali fundamento*, propter quod creditur Scripturæ authoritas, sed *de medio per quod homines infideles, & in fide novitii primò perducuntur ad Sacræ Scripturæ cognitionem.* Quod sanè nos omnes fatemur esse Ecclesiæ testimonium, & proinde etiam concedimus Ecclesiam esse notiorem Scriptura; non quidem *cognitione distincta*, (ut patebit ex Tract. 7. de primo credibili) sed *cognitione originali & confusa.*

2. Prius patet ex apertis & manifestis testimoniis Gersonis, Waldensis, Driedonis, & Durandi. Gerson lect. 2. de vita spirituali animæ, corollario 7. *Consequenter* (inquit) *deducitur, quomodo major fuit primitivæ Ecclesiæ authoritas, quoad prædicta, quam nunc sit, & quod non est in potestate Papæ, aut Concilii, aut Ecclesiæ, immutare traditiones datas ab Evangelistis & à Paulo, sicut quidam delirant. Nec habent quoad hoc, quod est facere aliquid esse purè de fide, parem authoritatis firmitatem. Et sic aperitur modus intelligendi illud Augustini*, Evangelio non crederem, nisi me authoritas Ecclesiæ compulisset. *Ibidem enim Ecclesiam sumit, pro primitiva congregatione fidelium eorum qui CHRISTUM viderunt, audierunt, & sui testes fuerunt.* Valdensis in doctrinali fidei, lib. 2. cap. 21. *Sufficiat* (inquit) *universali Ecclesiæ pro præconio potestatis suæ modernæ, quod olim hoc fecerit, unde gloria potestatis ejus, quasi per cujusdam Majestatis imperium, valeret ad posteros: ita quod adhuc sine ejus authoritate Scriptura aliqua nec legi poterit, nec haberi pro certa.*

Et hoc sapuit cum diceret contra Epistolam fundamenti cito post principium Augustinus, Evangelio non crederem, nisi me Catholicæ Ecclesiæ commoveret authoritas. Driedo, tom. 1. lib. 4. cap. 4. *Augustinus* (inquit) *cum dicit*, Ego Evangelio non crederem, nisi me Catholicæ Ecclesiæ commoveret authoritas; *intelligit de Ecclesia Catholica quæ fuit ab initio Christianæ fidei, secundum seriem successionis Episcoporum crescens ad hæc usque tempora: quæ sanè Ecclesia complectitur collegium Apostolorum.* Durandus, lib. 3. dist. 24. quæst. 1. §. 9. *Hoc autem* (inquit) *quod dictum est de approbatione Scripturæ per Ecclesiam, intelligitur solum de Ecclesia quæ fuit tempore Apostolorum, qui fuerunt repleti Spiritu Sancto, & nihilominus viderunt miracula CHRISTI, & audierunt ejus doctrinam, & ob hoc fuerunt convenientes testes omnium quæ CHRISTUS fecit aut docuit, ut per eorum testimonium Scriptura continens facta & dicta CHRISTI approbaretur.* His adde Gulielmum Occam, qui parte 1. dialogi, lib 1. cap. 4. sic disserit, *Hîc Ecclesia Catholica Episcopos & populos à tempore Apostolorum, usque ad hodiernum diem sibimet succedentes importat. Et sic accipit nomen Ecclesiæ Augustinus, cum asserit quod non crederet Evangelium, nisi eum auctoritas Ecclesiæ compelleret. Ista enim Ecclesia Scriptores Evangelii & omnes Apostolos comprehendit, sicut probatum est.*

3. Posterius patet ex Cardinali Cameracensi, qui quæstione 1. in primam sent. art. 3. ad literam f. f. de testimonio Augustini, sic disserit; *Per authoritatem* (inquit) *Augustini non habetur quod ipse crediderit Evangelio per authoritatem Ecclesiæ, tanquam per principium Theologicum, ex quo Evangelium Theologicè probetur esse verum: sed solum tanquam ex causa movente ipsum ad fidem Evangelii; ac si ipse aut alius dixisset, non crederem Evang. nisi me Ecclesiæ sanctitas, aut CHRISTI miracula commoverent: in quo dicto licet fidei Evangelii causa aliqua assignetur: non tamen aliquod principium prius,*

Prius, cujus fides causa sit ut Evangelio credatur. Patet etiam ex Melchiore Can. lib. 2. de locis, cap. 8. pag. 51. *Qua ex re* (inquit) *intelligitur quid sibi voluerit Augustinus, cum ait*, Evangelio non crederem, nisi me moveret Ecclesiæ authoritas. *Et rursum*, per Catholicos Evangelio credideram; *videlicet, negotium Augustino erat cum Manichæis qui absque controversia suo quidem Evangelio credi volebant, & Manichæorum fidem astruere. Rogat igitur Augustinus ecquid facturi sint si in hominem incidant, qui ne Evangelio quidem credat? quove genere persuasionis sint eum in suam sententiam adducturi? Certe se affirmat non aliter potuisse adduci ut Evangelium amplecteretur, quam Ecclesiæ auctoritate victum. Non itaque docet fundatam esse Evangelii fidem in Ecclesiæ authoritate, verum simpliciter nullam esse certam viam qua sive infideles. sive in fide novitii, ad Sacros Libros ingrediantur, nisi Ecclesiæ Catholicæ unum eundemque consensum.* Hactenus Melch. Can. Huic astipulatur Becanus, qui in opusculo de Circulo Calvinistico, §. 30. de hoc dicto Augustini sententiam suam sic proponit; *Loquitur Augustinus de acceptatione fidei, non de fide ipsa secundum se. Nam si sermo sit de fide secundum se, procul dubio credebat Evangelio propter revelationem DEI. At quia sermo erat de acceptatione fidei inquit se authoritate Ecclesiæ induci & permoveri ut fidem Evangelii acceptet, &c.* Hoc quod a Becano hic dicitur de Ecclesia, de quolibet alio fidei motivo dici potest. Vnde idem loco citato, ad quæstionem de *acceptatione illius fidei qua Evangelio creditur*, non tantum respondet per Ecclesiæ testimonium, sed etiam per consensum tot populorum, miracula, et similia. Vide istius opusculi §. 26, 27. 28. et 29.

CAPUT VII.

Iterum in ſcenam producitur Turnebullus cum umbra ſua dimicans, & ob ridiculam ipſius accuſationem merito flagellatur.

1. CAP. 11. tui libri probas doctrinam Eccleſiæ ab accedentibus ad fidem ut plurimum prius credi *fide humana & timida*, quam *divina* & *certa*: meque verboſè reprehendis quod hæc diſtinctio mihi diſpliceat; quodque afferam veſtrorum Theologorum reſponſionem in hac diſtinctione fundatam eſſe fallacem, ambiguam, & doloſam, parte 1. ſect. 5. §. 5. Hic iterum cum larvis luctaris: & proinde dignus es qui denuò vapules. Nam in nulla vel ſect. vel quæſt. meæ diſputationis, imò in nullo illius paragrapho, dixi vel indicavi hanc diſtinctionem mihi diſplicere. Sed contra in meis prælectionibus Ann. 1627. diſp. de objecto formali fidei Cap. 12. paragr. 5. & 6. duas diſtinctiones propoſui, & auditoribus meis commendavi, quæ non ſolum diſtinctionem hanc tuam exprimunt, ſed etiam eam illuſtrant.

2. At (inquis) noſtrorum Theologorum reſponſionem in hac diſtinctione fundatam damnas & rejicis. Reſpondeo: non inde conſequitur diſtinctionem illam in ſe conſideratam, ſed potius veſtram applicationem iſtius diſtinctionis mihi diſplicere. Hoc ex eo patet, quod loco a te citato nullum argumentum afferam contra diſtinctiones illic propoſitas, ſed contra earum applicationem quæ a veſtris Theologis adhiberi ſolet; præſertim contra id quod

dicitis

dicitis Ecclesiæ testimonium quamvis apud vos sit conditio *ad credendum requisita*, item *causa acceptationis fidei*, item *fundamentum fidei humanæ*, ut tu hic loqueris, *vel fidei illius quæ inter divinam & humanam media est*, quæque a Becano *fides inferioris ordinis* appellatur, non tamen esse *fundamentum principale aut formalem rationem propter quam fide divina à vobis creditur Sacræ Scripturæ auctoritas*; quia scilicet formalis ratio propter quam fide divina creditis Scripturæ authoritatem est revelatio divina. Hoc effugium illic confutavi, quia nec docetis, nec docere potestis *ubinam inveniatur illa revelatio propter quam creditis Scripturam esse DEI Verbum*? Præterea quam ridicula sit hæc evasio vel ex eo patet, quod Ecclesiæ testimonium secundum vos sit revelatio divina. Si igitur Ecclesiæ testimonio nititur fides humana ac timida, etiam revelatione divina, seu Verbo DEI nititur fides humana: & rursus si fides divina qua creditur Sacræ Scripturæ authoritas, nititur revelatione divina, nititur etiam Ecclesiæ testimonio.

3. Concludo igitur vestram applicationem hujus distinctionis planè ineptam, & ridiculam esse, teque ignavum & imbellem adversarium esse qui id quod impugno tueri ac defendere non audes, id vero quod nunquam a me, nec ut puto ab ullo alio impugnatum est, strenuè & viriliter propugnas. Si sic pugnare pergas, facilè vinces, & apud sciolos qui tuum acumen admirantur triumphabis. Sed qui absque adversario pugnat, is sine præda aut spoliis triumphat.

TRACTATUS QUINTUS.

De eorum deliramento qui dicunt ſupremam Eccleſiæ definitionem eſſe infallibile DEI Verbum, & S. Scripturæ parem eſſe quoad authoritatem & certitudinem.

SECT VII.

Refutatur eorum deliramentum, qui dicunt Eccleſiæ teſtimonium non eſſe quid diſtinctum à revelatione Divina, & proinde eſſe formale Fidei objectum.

1. SCriptores *quidam Pontificii, ſed obſcuri & infimæ conditionis homines, Doctorum ſuorum ſententia poſthabita, audacter aſſerunt, Eccleſiæ teſtimonium,* non eſt quid diſtinctum à revelatione divina, ſeu à DEI Verbo: *quia videlicet DEUS per Eccleſiam, hoc eſt, per* Pontificem Romanum, *& Concilia ab eo approbata, ſemper &* immutabiliter loquitur: *unde concludunt, Eccleſiæ teſtimonium eſſe* formale fidei objectum, *ejúſque* ſundamentum principale.

2. *Hæc*

2. *Haec sententia insigniter absurda est, & doctorum ac bonorum virorum patrocinio planè indigna. Primò enim: ut Ecclesiae testimonium sit formale fidei objectum, non tantum requiritur, ut in se divinum sit & infallibile, sed etiam ut nobis certò constet illud esse tale. At unde hoc constare potest? Unde sciam primum Canonem quartae Sessionis Concilii* Tridentini (*à quo Pontificii putant tum Scripturae, tum Traditionis authoritatem* quoad nos *pendere*) *esse divinum & infallibilem? Ipsum hoc Decretum, per se non potest nos de divina sua authoritate certos reddere: nam Sacrae Scripturae Canon* (*ut volunt Pontificii*) *hoc praestare non potest. Ergo, multo minus ille Canon Conciliabuli* Tridentini. *Confirmatio Pontificis* Pii iiij. *hîc nobis non satisfaciet: nam eadem quaestio de illa moveri potest: unde videlicet sciamus istius Pontificis testimonium esse divinum & infallibile? Nullum etiam prius decretum Pontificis, aut Concilii alicujus Generalis, in quo statutum est, ut publicum Ecclesiae testimonium pro Divino & infallibili habeatur, nullum* (*inquam*) *tale decretum hunc scrupulum nobis eximet. Nam eadem statim de illo decreto quaestio existet:* unde videlicet, constet illud decretum de infallibilitate Ecclesiae esse Divinum & infallibile? *At neque communia ut vocant fidei motiva* (*qualia sunt testimonia Doctorum, consensus tot populorum, miracula & alia similia*) *efficaciter hoc suadere possint: quia fides quae illis nititur, quaeque* acquisita *dicitur, est conjecturalis, incerta, & fallibilis, fatentibus ipsis Adversariis, ut patebit ex quaestione prima, secundae partis. Denique istius decreti infallibilitas non creditur propter Verbi DEI authoritatem: hoc est, propter testimonia Scripturae aut Traditionis, quae docent* (*ut illi imaginantur*) *Ecclesiae, hoc est, Pontificis & Concilii Testimonium, esse Divinum & infallibile: primò enim hoc posito, Ecclesiae testimonium erit materiale quoddam, & non formale fidei objectum: nam quod propter aliud, & non propter se creditur, illud est materiale fidei objectum, ut patet ex sectione prima. Secundò, Si propter Verbi DEI*

authoritatem, creditur Ecclesiæ testimonium, ejúsque infallibilitas, oportet ut ipsius Verbi authoritas prius credatur. Nunquam enim certò credemus id verum esse, quod Scriptura de Ecclesiæ infallibilitate dicit, nisi prius credamus Scripturam quæ hoc dicit esse DEI ipsius Verbum. Vide Bellarm. libro 4. de Verbo, cap. 4. §. Quarto, necesse est, *&c.* et Gretserum, in tract. de agnoscendis Scripturis, cap. 4. colum. 1885. *At hoc Pontificiorum doctrinæ directè repugnat; dicunt enim neminem posse certò scire, Scripturam esse DEI Verbum, nisi prius audiat Ecclesiæ testimonium, de Scripturæ authoritate, illúdque ut certum & infallibile amplectatur: ergo, oportet ut firma persuasio de infallibilitate Ecclesiæ præcedat eam fidem qua Verbi DEI authoritas creditur. Unde* Bellarm. Libro 3. de Ecclesia militante, Cap. 10. §. Ad hæc necesse est, *sic disserit*; Nam cum Scripturæ, Traditiones, et omnia planè dogmata ex testimonio Ecclesiæ pendeant, nisi certissimi simus quæ sit vera Ecclesia, incerta prorsus erunt omnia.

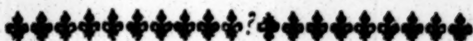
3. *Secundo formale fidei objectum, est id* propter quod omnia credenda creduntur: *at propter testimonium Ecclesiæ præsentis*, Romanæ *videlicet (nam eam solam intelligunt hic Adversarii) non creduntur, imò nec credi possunt, ea omnia quæ credenda sunt. Ergo, Ecclesiæ præsentis testimonium non est formale fidei objectum. Major manifesta est: patet minor; quia Pontificii dicunt hæc omnia esse credenda: Ecclesiam Catholicam esse cœtum hominum, ejusdem fidei professione, & eorundem Sacramentorum communione colligatum sub regimine legitimorum Pastorum, ac præcipuè Pontificis* Romani: *eam deficere, aut errare non posse: ejus notas esse* Antiquitatem, Durationem perpetuam, Amplitudinem, Successionem Pastorum, *&c. denique has notas soli Ecclesiæ* Romanæ *convenire. At hæc præcognoscenda sunt, & credenda, antequam fidem habeamus testimonio Ecclesiæ* Romanæ: *nisi enim hæc præcognoscantur, nos certò scire non possumus,* Romanæ *Ecclesiæ testi-*

testimonium, esse veræ Ecclesiæ testimonium; item, ejus testimonium esse certum & infallibile. Ergo, Ecclesiæ Romanæ *testimonium, non est formalis ratio, propter quam hæc creduntur. Ratio manifesta est; quia id quod necessario creditur, antequam fidem habeamus Ecclesiæ* Romanæ *testimonio, illud non creditur propter Ecclesiæ* Romanæ *testimonium.*

5. *Tertio formale fidei objectum, est id* propter quod omnes credunt : *hoc est, est id quo nititur fides omnium credentium. At fides omnium credentium non nititur testimonio Ecclesiæ; hoc est, testimonio Pontificis & Episcoporum in Concilio congregatorum. Ergo, horum testimonium non est formale fidei objectum. Prob. assumptum : Fides ipsius Pontificis & Episcoporum qui hoc Testimonium dederunt, proprio ipsorum testimonio non nititur, & proinde omnium fides illo testimonio non nititur. Si dixeris cum* Gregorio de Valentia, tom. 3. disput. 1. quæst. 1. punct. 1. §. 5. *& cum* Gretsero, in defensione, cap. 10. lib. 3. de Verbo, colum. 1438. *fidem Pontificis & Episcoporum niti proprio ipsorum testimonio, vel ut loquitur* Valentia, veritate à se manifestata; *statim quæram, quo fundamento nitebatur eorum fides de illis articulis, antequam de iis publicè in Concilio suum testimonium exhibuerunt, aut etiam tunc quando illud exhibebant.* Singuli *Episcopi cum suffragia ferebant, veram esse suam sententiam credebant. At quo fundamento tum nitebatur eorum fides? Non publico istius Concilii testimonio : quia cum suffragia ferebant, Concilii decretum non erat formatum, nec per Pontificis approbationem firmatum, non prioris alicujus Concilii decreto, quia res de qua agitur, fortassis ab Ecclesia prius definita non fuit. Denique non nitebatur Scriptura, aut Traditione divina non scripta, quia tunc sequetur fidem Laicorum, & fidem Episcoporum esse habitus fidei specie diversos, quod est contra Apostolum dicentem,* unam esse fidem, EPHES. 4. vers. 5.

5. *Hoc autem sic declaratur & probatur : habitus & assensus mentis essentialiter distinguuntur, per* diversa principia, *&* objecta formalia, *hoc est, illi habitus & assensus mentis specie differunt, qui nituntur diversis principiis & fundamentis. Ita docet* Aristoteles, Libro 1. Poster. Cap. 23. Aquinas, prima secundæ quæst. 54. Artic. 2. ad secundum. Ferrariensis, 2. contra Gentes, Cap. 4. Paulus Venetus, Tract. de syllogismo demonstrativo, Cap. 12. Masius, in Cap. 23. poster. quæst. 1. conclusione quarta. Smiglecius, parte secunda Logicæ, disput. 17. quæst. 2. conclusione 3. Ruvius, in Logica Mexicana, disp. de Habitibus, tractat. 5. quæst. 1. numero 19. & 40. *&* Conimbricenses, in Cap. 26. 1. Poster. quæst. 1. artic. 2. *At fides Laicorum, & fides Pastorũ Ecclesiæ, ex Pontificiorũ sententia nituntur diversis principiis et fundamentis :nam fides Laicorũ nititur testimonio Pastorum ut principio, & fundamento suo principali : Fides verò Pastorũ ante formatũ Concilii decretum, nequaquam proprio ipsorum testimonio nititur, sed aliquo alio fundamento, Scriptura videlicet, aut Traditione divina non scripta.*

REPLI-

Replicatio TURNEBULLI,

Quam præcedenti ſectioni oppoſuit Cap. 7. & 8.

Caput VII.

Supremam Eccleſiæ definitionem eſſe infallibile DEI *Verbum audacter affirmat Turnebullus, ſed neutiquam probat.*

1. TIBI altè, mihi non ſatis profundè ſapis, Miniſter Baro, quandò prima parte tuæ diſputat. ſect. 7. Scriptores Catholicos, qui Eccleſiæ teſtimonium ſpectantes, non quaſi verbum hominum, ſed ut eſt verè, quaſi Verbum DEI, dicunt DEUM per Eccleſiam nobis loqui, & in loquendo eſſe formale objectum totius Fidei Catholicæ, vocas *Obſcuros, infimæ conditionis homines, quorum ſententia,* inquis, *inſigniter abſurda eſt, & doctorum, ac bonorum virorum patrocinio planè indigna.* Et quam iterùm pluribus impugnas 2. parte tuæ Diſput. quæſt. 1. Si tamen ſapere potuiſſes ad ſobrietatem, debuiſſes nobiſcum in Eccleſia ut à Spiritu ſancto animata diſtinguere duplicem auctoritatem, unam increatam DEI dirigentis, alteram creatam Eccleſiæ ſic directè, ſed DEI munere pariter infallibilem, quarum ſola prior in proprietate ſermonis eſt formale objectum Fidei, poſterior eſt materia quædam credita, & ſimul

mul regula credendi res cæteras revelatas, ut satis ante jam declaratum est. Si quid præterea superest controversiæ, respondeo, & primò hanc conclusionem contra te, omnésque totius mundi Sectarios pariter defigo.

2. Suprema Ecclesiæ de rebus Fidei definitio est infallibile DEI Verbum, & cum veteri revelatione facta Prophetis, & Apostolis, integrat unum objectum Fide Catholica credendum. Neutram partem hujus assertionis fas est negare, vel vertere in dubium. Et prior quidem ejus pars probatur iisdem tum Scripturis, tum rationibus, quibus ante ostendimus Ecclesiam esse ultimam regulam Fidei. Nec enim esse potest vera regula Fidei, nisi credentibus DEUM per eam, & in ea nobis loqui, nec in ulla re alia tam verum esse illud CHRISTI mittentis Apostolos. *Qui vos audit, me audit; & qui vos spernit, me spernit. Qui autem me spernit, spernit & eum qui me misit*, Luc. 10. quam in hac de qua disputamus. Quando nempe in supremo Ecclesiæ Senatu generalis Vicarius CHRISTI Apostolicam sententiam pronuntiat, vel generalis Concilii definitionem confirmat. Qui enim post hujusmodi confirmationem, vel definitionem non vult audire Ecclesiam, habendus est tanquam Ethnicus, & Publicanus, ut idem CHRISTUS monuit Matth. 18. Altera verò pars, quâ dicimus ex suprema Ecclesiæ definitione, & veteri revelatione facta Prophetis & Apostolis integrari unum objectum Fidei, sequitur necessariò ex priore. Nam ubi veritas veteris revelationis nobis proponitur per infallibilem Ecclesiæ declarationem, idem assensus qui præbetur uni, præbetur etiam alteri, nec altera sine altera fundat assensum. Quod non debet sic intelligi, quasi dicamus Ecclesiam in suis definitionibus expectare, vel recipere novas revelationes. Constat enim omnem Fidem, quam vocamus Catholicam, niti fundamento veteri Prophetarum, & Apostolorum, id est, Propheticis, & Apostolicis revelationibus, *Quarum veritas & disciplina*, ut loquitur Concilium Tridentinum,

tinum, Seff. 4 in Decreto de canonicis Scripturis, *continetur in libris scriptis, & sine scripto traditionibus, quæ ipsius CHRISTI ore ab Apostolis acceptæ, aut ab ipsis Apostolis, Spiritu Sancto dictante, quasi per manus traditæ, ad nos usque pervenerunt.* Sed sensus est DEUM cœlesti sua providentia, luminéque gratiæ indeficientis CHRISTI precibus Petro impetratæ ita Ecclesiam regere, ut non patiatur eam in supremo suo Tribunali quidpiam definire, tanquam dogma Fidei, quod non continetur in veteri Prophetarum, & Apostolorum doctrinâ, partim scripta, partim tradita, saltem tanquam in principio, ex quo per necessariam consequentiam deducitur.

3. Cæterùm, quando præterea hîc quæritur, utrum vel vetus revelatio, vel nova Ecclesiæ definitio, vel utraque simul sit formale objectum Fidei? Responsio patet ex dictis Cap. 2. Neutra enim sumpta pro temporali signo, quo DEUS nobis loquitur, est in recto, & in proprietate sermonis formale objectum, sed ratio tantùm applicans, & veluti uniens formali objecto rem principaliter revelatam. In integro enim objecto Fidei distinguenda sunt tria, DEUS revelans, res principaliter revelata, & temporale signum, quo revelantis auctoritas applicatur rei revelatæ, tanquam formalis ratio materiæ credibili. Ex quibus tribus solus DEUS principaliter, & in proprietate sermonis, connotato tamen temporali signo, est formale objectum, ut citato loco probatum est. Temporale verò signum, quia est velut medium vinculum inter materiam credibilem principaliter revelatam, & formalem rationem credendi, sub diversa consideratione spectatur, ut aliquid nunc hujus, nunc illius, quia utramque simul repræsentat mentibus fidelium. Ad materiam tamen credibilem spectat non tantùm ut conditio, vel intentionalis ratio applicans rem principaliter revelatam sed etiam ut pars quædam integrans totam materiam credibilem. Siquidem inter cæteras propositiones credibiles percensentur, quibus dicimus DEUM hoc vel illud revelasse.

Verùm

Verùm quicquid sit de nominali controversia utrum temporale signum, quo DEVS nobis loquitur, spectet ad formale objectum Fidei aliter quàm modo explicato; Certè ad realem controversiam Catholicorum cum omnibus Sectariis, de infallibili auctoritate Ecclesiæ in rebus Fidei explicandis est perinde, utrumvis modum loquendi sequamur. Nam utrovis datur unanimiter nos, quotquot sumus Catholici, contra te, omnesque tuæ sectæ socios

4. Defigimus primò, Supremam Ecclesiæ definitionem de rebus Fidei esse infallibile DEI Verbum. Quia quando eam accipimus à definitoribus, non eam accipimus ut verbum hominum, sed sicut est Verbum DEI. Sic enim de doctrina Ecclesiæ suæque prædicationis dixit Apostolus, 1 Thess 2. nondum scripta.

4. Vnde præterea concludimus secundò, DEVM ita per Ecclesiam sic definientem nobis loqui, ut increatam suam auctoritatem applicet, obligetque rebus definitis non minùs quàm per Scripturam rebus scriptis. Nam omne DEI Verbum est in se paris auctoritatis, & certitudinis, parique modo DEVM obligat, ne vel mentiatur, vel nos fallat. Vnde Sanctus Gregorius, ut in ejus vita refertur, eundem honorem jussit haberi quatuor Conciliis generalibus, qui habetur quatuor Evangelistis. Quia nempe utrobiq; spectavit DEVM nobis loquentem.

5. Postremò concludimus, utrumque DEI Verbum, tum quod vocatur Scriptura, vel Traditio non scripta; tum quod vocatur Ecclesiæ definitio, pertinere ad formale objectum Fidei modo explicato. Quia utroque increata DEI loquentis auctoritas pariter applicatur rebus credendis. Utrumque ergo comparatur ad objectum formale, tanquam instrumentum intentionale ad rationem principaliter specificam.

Cæterùm, quia fortasse dices tuo scopo esse perinde, sive definitio Ecclesiæ dicatur esse formale objectum Fidei, ut non concedimus; sive alterius nominis fundamentum, tanquam aliquid in obli-

quo

quo spectans ad hoc objectum, sensu à nobis jam concesso; tuaque proinde argumenta pariter procedere contra hanc concessionem, ac si ampliùs concederemus; videamus quibus tu arietibus columnam hanc, & firmamentum veritatis conaris demoliri prima parte tuæ Disput. sect. 7. & iterum 2. p. q. 1. & iterum in utraque quæst. appendicis.

CAPUT. VIII.

Adversarius solvere conatur argumenta ab Authore proposita sect. 7.

1. PRIMA tua objectio adversus doctrinam præcedentis capitis est hujusmodi: *Vt Ecclesiæ testimonium sit fundamentum Fidei, requiritur non tantùm ut in se divinum sit, & infallibile, sed etiam ut certò nobis constet illud esse tale. At unde, inquis, hoc connotare potest?* Vbi longa inductione conaris removere omnia principia, ex quibus in ordine ad nos hæc certitudo habeatur. Et exempli loco ponis Canonem primum Sessionis 4. Concilii Tridentini, de quo ita fere disputas: *Canon iste per se non potest nos de divina sua auctoritate certos reddere, cùm non sit efficacior Canone Scripturæ. At Canon Script. ut volum Pontificii, non sufficit per se ad nos faciendos certos de divina sua auctoritate, ergo multò minus novus iste Canon Concilii de sua Confirmatio Pontificis Pii IV. nobis non satisfacit: nam eadem de hac confirmatione quæstio redibit: Vnde, &c. Denique istius Canonis infallibilitas non creditur, inquis, propter testimonia Scripturæ, et Traditionis docentis testimonium Ecclesiæ esse infallibile, quia sic Ecclesiæ testimonium erit materiale quoddam non formale objectum,* quando

quando non propter se, sed propter aliud creditur, supponetque Scripturam & Traditionem aliunde quàm ex testimonio Ecclesiæ creditam, at hoc Pontificiorum doctrinæ repugnat.

2. Verùm totam vim hujus objectionis, & inductionem, quâ nititur, jam prævenimus, ostensa tum necessitate regulæ vivæ, per modum visibilis Iudicis nobiscum semper viventis, tum distinctione hujus regulæ à formali objecto Nam ex iisdem principiis respondetur præsenti tuæ quæstioni, *Vnde hoc constat?* Cæterùm quando de Canone Concilii Tridentini à te allato, ais: Ille non potest per se nos facere certos de sua auctoritate, particula *per se*, potest intelligi bifariam, vel exclusa comparatione cum auctoritate decernentis, vel supposita hac comparatione, sed exclusa tantùm ulteriori regulâ. Si priori sensu loquaris, abs te loqueris, sensus enim hic nec tibi prodest, nec nobis obstat, nullum enim decretum sive divinum, sive humanum, sine respectu ad decernentem, vel confirmantem, dicitur à nobis esse firmum. Si autem posteriori sensu loquaris, propositionem enuncias apertè falsam, & jam à nobis satis refutatam. Nam quando comparatur decretum cum Ecclesia, quæ illud per suos Pastores primùm tulit, & etiamnum ratum habet, semperque habebit, comparatur cum regula viva, & omnium regularum ultima, semperque parata pro se respondere dubitantibus de ejus mente.

Vnde non est simile, quod adversus hoc objicis de inanimato Canone Scripturæ, qui nec est ultima regula, nec potest ad omnem de vero ejus sensu controversiam respondere. Nec proinde in ordine ad nos tam est efficax, sicut nec tam universalis, & sufficiens.

3. Iure, fateor, optimo posse similem interrogationem, sed sine spe probabilis responsi opponi vobis, qui adoratis latebras Ecclesiæ invisibilis, nec potestis ostendere mundo legitimam missionem vestrorum Pastorum continuato filo ab Apostolis descen-

descendentium. Nobis autem quibus Ecclesia est conspicua civitas, supra montem posita, viva, ultimáque regula totius verbi, quod ab ea proponitur, & qui possumus ordinatam à CHRISTO Pastorum nostrorum seriem sine interruptione retexere ab Vrbano VIII. qui nunc fœliciter CHRISTI vices in terra gerit, usque ad Apostolos, otiosæ sunt illæ quæstiones, unde constat lucem diurnam esse à Sole illustrante nostrum Hemisphærium? Vnde cognoscunt agni vultum & balatum maternum? Vnde oves vocem sui Pastoris? Nam Ecclesia est mulier amicta Sole ultimáque regula omnium credibilium, cujus proinde dictamen in omni credito tanquam diurnum Solis lumen, id est, ipsius DEI Verbum, est omnibus CHRISTI tam agnis, quàm ovibus primùm cognitum.

Quam prærogativam non posse Sacræ Scripturæ attribui, jam ante satis probavimus.

4. Secunda objectio. *Tam formale objectum, quàm principale fundamentum Fidei est id propter quod omnia creduntur. At propter testimonium Ecclesiæ præsentis, præsertim Romanæ, non creduntur nec credi possunt omnia, quæ credenda sunt: ergo, &c.* Majorem supponis claram. Minorem probas, *Quia Pontificii dicunt hæc omnia esse credenda, Ecclesiam Catholicam esse cœtum hominum ejusdem Fidei professione, & eorundem Sacramentorum communione colligatum, sub regimine legitimorum Pastorum: eam deficere, aut errare non posse: ejus notas esse Antiquitatem, Durationem perpetuam, Amplitudinem, Successionem Pastorum, &c. denique has notas soli Ecclesiæ Romanæ convenire. At hæc præcognoscenda sunt & credenda antequam Fidem habeamus testimonio Ecclesiæ Romanæ, nisi enim hæc præcognoscantur, nos certò scire non possumus Romanæ Ecclesiæ testimonium, esse veræ Ecclesiæ testimonium. Item ejus testimonium esse certum & infallibile: ergo, Ecclesiæ Romanæ testimonium non est formalis vel fundamentalis ratio, propter quam hæc creduntur. Ratio est manifesta, quia id quod necessariò creditur*

creditur antequam Fidem habeamus Romanæ Ecclesiæ, non creditur propter ejusdem Ecclesiæ testimonium.

Hanc tu objectionem iterum repetis in appendice quæst. 2. sed quàm inutiliter mox patebit.

5. Respondeo igitur testimonium Ecclesiæ tanquam fundamentalem regulam credendi, aliter applicari accedentibus ad Fidem, aliter fidelibus jam habitu, & generatim omnia revelata credentibus. Primò enim accedentibus non est opus applicare unum vel alterum particulare decretum de aliquo dogmate prius inter Christiani nominis Professores controverso: (talis enim applicatio sæpè aptior esset ad impediendum, quam promovendum accessum venientium primò ad Fidem) sed sufficit, quod & magis expedit, ostendere ipsam Ecclesiam tanquam civitatem cœlitus demissam, & universam ejus doctrinam, tanquam divinitùs acceptam generatim proponere quoad præcipuos ejus articulos, qui Symbolo Apostolorum continentur. Supposita enim tali ostensione, tum Ecclesiæ cum suis notis charactericis, tum doctrinæ ab ea creditæ, non est necesse Fide divina & Theologica priùs credi veritatem Ecclesiæ, quàm doctrinæ ab Ecclesia propositæ; ubi simul, & semel generalis præbetur assensus utrique propter ejusdem revelantis authoritatem sic propositam, & generale præcedit in pia voluntate imperium credendi omnia taliter proposita, tanquam à DEO dicta. Prima enim conversio ad Fidem duobus his actibus integratur, altero voluntatis, generali nempe proposito credendi, quod credit Ecclesia sic ostensa, altero intellectus generatim judicantis omnia talis doctrinæ capita esse tum à DEO dicta, tum in se vera.

Dixi signanter Fide divina, & Theologica, quia non nego quod postea patebit per modum præviæ dispositionis præcedere Fidem inferioris ordinis in humanis, ut plurimùm, & creatis motivis fundatam, quâ priùs ex suis notis æstimatur Ecclesia, quàm ejus doctrina universè admittatur. Sed hinc nihil

nihil promovetur tua caussa, ut per se patet. Si autem sit sermo de fidelibus jam habitu, & implicitè omnia credentibus, quibus aliquod Ecclesiæ decretum est applicandum, tanquam regula credendi explicitè aliquod particulare dogma, quod priùs implicitè tantùm credebant, & fortasse nondum didicerant esse revelatum, fateor à talibus semper priùs præcognoscendam, credendamque etiam Fide divina veram Ecclesiam cum suis notis, quàm ejusdem Ecclesiæ testimonium esse possit regula noviter aliquid credendi ex eadem Fide. Nec in hac subordinatione ullum est incommodum, sed processus tantùm Theologicus, vel Catechisticus ab uno credito tanquam à principio generali ad Theologicè, vel Catechisticè concludendum aliquid aliud in particulari pariter credendum esse.

6. Tertia objectio. *Formale objectum, vel principale fundamentum Fidei est, quo nititur Fides omnium credentium. At Fides omnium credentium non nititur testimonio Ecclesiæ, hoc est, testimonio Pontificis, & Episcoporum in concilio congregatorum: ergo, horum testimonium, nec est formale objectum, nec principale fundamentum Fidei. Probatur assumptum. Fides ipsius Pontificis, & Episcoporum, qui hoc testimonium dederunt, proprio ipsorum testimonio non nititur.* Si quis hic cum à Valentia respondeat, Fidem, quam post Concilium conclusum habent Pontifex, & Episcopi de veritate à se manifestata, niti proprio eorum testimonio; Statim instas & quæris: *Quo fundamento nitebatur eorum Fides de iisdem articulis nondum in Concilio definitis, vel tum quando in Concilio nondum concluso, singuli Episcopi suffragium dabant, & testimonium? Non publico testimonio ipsius Concilii nondum firmati, nec prioris alicujus Concilii decreto, quia res de qua agitur fortassis ab Ecclesia definita non fuit. Denique non nitebatur Scriptura aut Traditione, quia sic sequeretur Fidem Laicorum, & Fidem Episcoporum esse habitus Fidei specie diversos, contra Paulum,* Ephes. 4. *una Fides. Nam habitus*

habitus & assensus mentis distinguuntur essentialiter per diversa principia, & objecta formalia. Si ergo Fides Laicorum nititur testimonio Pastorum, horum autem Fides ante formatum Concilii decretum nititur aliquo alio principio diverso, ut Scriptura, & Traditione, alterius rationis erit Fides Laicorum, à Fide Pastorum.

7. Respondeo, & dico tria: primum, Si cupis in Ecclesiæ decreto invenire objectum formale Fidei, debere te illud spectare non ut est verbum hominum: sed sicut est verè Verbum DEI, & in ipso DEI Verbo distinguere temporale signum, quo res à Concilio, vel Pontifice definita applicatur primæ, & increatæ veritati, ab ipsa prima veritate. Nam ut sæpiùs ante notatum est, nihil creatum, vel temporale est in proprietate sermonis formale objectum Fidei Theologicæ, sed increata duntaxat primæ veritatis auctoritas, quæ per omnia temporalia signa quantumvis materialiter diversa, quibus homini loquitur, repræsentatur semper eadem in se, non tantùm speciè, sed etiam numero, tanquam specifica ratio Fidei Theologicæ. Nullatenus ergo sequitur diversam esse Fidem Laicorum, à Fide Pastorum, esto hi ex priori aliqua regula Fidei priùs credant quod in Concilio definitur quàm verè definiatur, siquidem per novam Ecclesiæ definitionem applicatur mentibus fidelium eadem numero increata veritas, tanquam ratio objectivè specifica, quæ per priorem aliquam regulam applicabatur mentibus Theologorum illud in aliquo principio revelato animadvertentium esse pariter revelatum.

8. Dico deinde; Si cupis in Ecclesiæ decreto invenire universalem, principalem, ultimamque regulam Fidei, debere te distinguere personam testantis, vel decementis, quæ semper est eadem CHRISTI Sponsa, Materque credentium, uniformiter de Fide respondens, ab ipso ejus responso, quod varium, & multiplex datur pro varietate dogmatum,

tum, quæ in controversiam adducuntur. Ad uniendam autem Fidem eorum, qui præcedunt aliquam novam Ecclesiæ definitionem, cum Fide subsequentium in communi regula credendi, sufficit unitas testantis, & definientis Ecclesiæ, quæ nunquam moritur, & cujus aliquod prius testimonium semper supponitur à Pastoribus ante creditum, quàm hi ex aliquo Fidei principio quidpiam noviter definiant, siquidem nec Scriptura possunt uti tanquam principio, nisi ab Ecclesia priùs didicissent, quæ sit Scriptura canonica, & quis verus ejus sensus.

9. Dico denique tertiò: Quamvis daremus Physicam aliquam heterogeneiam in assensibus Fidei pro diversitate rerum credibilium, regularúmque credendi, quarum illi sunt totidem signa formalia, & vitales imagines, verbáque mentalia, non propterea cogeremur ullam, vel in infuso habitu Fidei, vel in principali ejus motivo agnoscere varietatem specificam. Nam habitus infusi Theologicarum virtutum imitantur potiùs naturam vitalium potentiarum animæ, quàm habituum à nostris actibus trahentium originem. Unde potest eorum unus confortare obedientialem facultatem animæ ad plures actuum species in eodem increato motivo conspirantes. Sed hujus doctrinæ subtilitas est fortasse tibi, tuísque nimia. Quare à pleniori ejus declaratione abstinebo.

AUTHO-

AUTHORIS DUPLICATIO.

CAP. I.

Petulantem & audacem Adversarii assertionem de suprema Ecclesiæ definitione, quod videlicet infallibile DEI Verbum sit, &c. non niti Scripturæ authoritate.

1. AD tuam assertionem de Ecclesiæ definitione confirmandam, duo tantum hoc Cap. profers Scripturæ testimonia; videlicet dictum CHRISTI, Luc. 10. *Qui vos audit, me audit, & qui vos spernit, me spernit*; & dictum Apostoli, 1 Thess. 2. *Cum accepissetis à nobis verbum auditus DEI, accepistis illud non ut verbum hominum, sed (sicut verè est) ut Verbum DEI*, &c. Ex his testimoniis nunquam tuam assertionem sufficienter probabis: nam prius intelligendum est, primariò & principaliter de ipsis Discipulis quos CHRISTUS, Luc. 10. alloquitur, secundariò verò de omnibus eorum successoribus, hoc est, Ecclesiæ Pastoribus; non tantum quatenus simul congregati fidei controversias definiunt (sic enim hoc præceptum non obligaret nos ad obedientiam præstandam Pastoribus seorsum existentibus, & Verbum DEI prædicantibus, quod nimis absurdum est) sed etiam quatenus soli & separati munere pastorali tanquam Legati DEI funguntur.

guntur. Hoc patet ex verbis Anacleti Papæ, Dist. 21. Cap. In novo, ubi ait; *Qui recipit Episcopos & verba eorum, DEUM recipit, qui autem eos spernit, eum à quo missi sunt & cujus legatione funguntur, spernit.* Idem etiam docent Pontificii interpretes moderni, videlicet Toletus, Stella, Jansenius & alii in suis Annotationibus, in 10. Cap. Lucæ.

2. Sicut igitur non obstante hoc dicto CHRISTI, Pastores seorsum existentes in suis Dioecesibus aut Parœciis, non sunt absolute & in omnibus audiendi & sequendi, sed quatenus præferunt nobis facem Verbi DEI, quæ pura & perfecta lucerna est pedibus, & lux itineri nostro, Psal. 119. 105. Ita etiam non obstante hoc dicto CHRISTI, Pastores & Episcopi in unum congregati, & definientes fidei controversias, non sunt simpliciter & in omnibus audiendi & sequendi, sed tum demum cum eorum decreta, & decisiones Verbo DEI non repugnant. Item sicut ex hoc dicto colligi nequit infallibilitas Pastorum seorsum existentium & prædicantium, ita etiam ex eodem colligi nequit infallibilitas Pastorum in *concilio congregatarum ad definiendas fidei controversias.*

3. Posterius testimonium quod citas ex cap. 2. prioris Epist. ad Thess. nihil omnino pro vobis facit. Nam primò Apostolus illic non loquitur de obedientia aut reverentia quam Thessalonicenses ipsi præstiterunt tanquam Apostolo & infallibili veritatis præconi, sed de obedientia fidei quam præstiterant doctrinæ Evangelii ab ipso annunciatæ. Unde Nicolaus de Gorran interpres Pontificius hoc dictum Apostoli sic explicat: *Hic ostendit de quo gratias agit, videlicet, de hoc quod Verbum DEI dignè susceperunt*; & infra, *Hic ostendit quod Verbum DEI credendo susceperunt.*

4. Secundò quamvis Apostolus hic loqueretur de reverentia sibi exhibita ut Apostolo & infallibili veritatis testi; nihil tamen hoc vestram causam juvaret. Nam primò qui apud vos fidei controversias definiunt, non sunt Apostoli aut Apostolica authoritate prædititi; immò ipse Papa non succedit *Petro*

ut Apostolo, ut docent Bellarm. Lib. 4. de Pontifice, Cap. 25. §. *Respondeo magnum esse discrimen*, &c. Staplt. Lib. 6. princip. doctrin. Cap. 7. & Hartus in Colloquio cum Rainoldo, Cap. 6. sect. 4. pag. 432. Secundo, hoc testimonium non probat vestros controversiarum definitores esse infallibiles veritatis testes, sed hoc supposito quod sint tales (sicut olim erant Apostoli) probat eorum definitionem aut decretum non accipiendum esse ut verbum hominum, sed ut Verbum DEI ipsius.

3. At (inquis) supra Cap. 3. §. 7. probavi supremum Controversiarum definitorem in terris, id est Papam esse infallibilem veritatis testem, argumento sumpto à judiciaria potestate Apostolorum. Quando enim CHRISTVS dedit Ecclesiæ ab initio Apostolos, dedit pariter cum Apostolatu judiciariam potestatem decidendi fururas omnes lites tam de fide, quam de moribus, eámque non ad breve tempus, sed quamdiu Ecclesia in terris per fidem ambulabit, usúque talis potestatis indigebit, *Ephes.* 4. Donec occurramus omnes, *&c.* Sicut ergo Apostoli ex spirituali suo principatu super omnem terram fuerunt constituti judices controversiarum de fide, fateri oportet eos in quibus post mortem Apostolorum remansit idem principatus, retinuisse pariter potestatem hanc judiciariam tanquam vivam credendi regulam. Respond. Distinguendum est inter Apostolorum judiciariam potestatem, & infallibilitatem judicandi isti potestati annexam, cujus respectu Apostoli *viva seu animata credendi regula* meritò dici poterant. Ipsa potestas judicandi de controversiis fidei, non ad breve tempus, sed usque ad consummationem sæculi Ecclesiæ data est, ut tuum argumentum probat. At longè aliter sentiendum est de infallibilitate judicandi Apostolis concessa, déque eorundem *divina* & *canonica* authoritate in tradendis fidei dogmatis. Ea enim Apostolorum sæculo necessaria erat, quia videlicet tunc *fidei canon condendus erat*, & *super Apostolorum fundamentum* superstruenda erat Ecclesia CHRISTI,

STI, *Ephes.* 2.20. At nunc post fidei canonem ab Apostolis consignatum & Ecclesiæ traditum, hoc est postquam Apostoli *Evangelium quod primum præconiaverunt* (ut loquitur Irenæus, Libro 3. Cap. 1) *per DEI voluntatem in Scripturis tradiderunt, fundamentum & columnam fidei nostræ futurum*, non necessariò in Ecclesia requiritur viva aliqua seu animata & infallibilis fidei regula: hoc est, non est necessarium ut illi quorum est de fidei Controversiis judicare, eam habeant Sancti Spiritus assistentiam ut in judicando errare non possint. Habent enim infallibilem fidei regulam, videlicet, Prophetarum & Apostolorum scripta, quam si diligenter scrutentur & fideliter sequantur, errare non possunt.

CAPUT II.

Eandem non niti perpetua Ecclesiæ traditione.

1. AT neque perpetua Ecclesiæ traditione nititur hæc tua assertio: Non enim in medium adferre potes, vel trium aut quatuor Patrum tecum sentientium, clara & manifesta testimonia. Citas quidem pro te dictum Gregorii Magni asserentis quatuor prima Concilia generalia esse recipienda sicut quatuor Evangelia. At primò dico cum Nicolao de Clemangis, in Disput. per scriptum habita super materia Concil. general. si cuncta universalia Concilia sunt ejusdem aut æqualis authoritatis, quare de solis quatuor dicit Gregorius, se illa venerari & suscipere sicut quatuor Evangelia? *Si enim* (inquit) *indiscretæ authoritatis universa credidit, quam ob causam sola illa quatuor pro cultu venerationis nominatim*

nominatim expressit, dubiam de aliis suspicionem in animis hominum relinquens. Secundo, respondeo cum Gulielmo Occam, parte 3. Dialog. Lib. 3. Cap. 13. *Quod hoc intelligendum est de generali Concilio ritè, justè & catholicè celebrato, ita tamen, quod hoc vocabulum* Sicut *omnimodam similitudinem nequaquam importet; sicut nec* Matth. 5. *cum dicit CHRISTVS,* Estote perfecti, sicut Pater vester. *Quamvis enim Generale Concilium aliquid ritè & catholicè definiat & determinet: & ideo sit sicut Sanctum Evangelium suscipiendum; Sanctum tamen Evangelium cum majori reverentia & devotione suscipiendum est, quam Concilium Generale quodcunque.* Hæc Occamus: cui astipulatur Bellarm. Lib. 2. de Conciliis, Cap. 12. *Ad Gregorium* (inquit) *respondeo, illud* Sicut *sonare similitudinem non æqualitatem: ut illud* Matth. 5. Estote perfecti, sicut Pater vester cœlestis perfectus est.

2. At DEO adjuvante infra evidenter probabo antiquiores Ecclesiæ Patres, immò multos scriptores Pontificios, istam sententiam quam tu, tam audacter contra me omnésque Catholicos desigis, aut ignorasse, aut damnasse, & rejecisse. Optatus Milevitanus, & Vincentius Lyrinensis, novam hanc & Jesuiticam Theologiam ignorarunt. Augustinus eam damnavit: & post Augustinum multi Theologi & juris cononici Doctores ac Professores; videlicet, Occam, Cameracensis, Panormitanus, Antoninus Florentinus, Nicolaus de Clemangis, & alii.

CAP.

CAPUT III.

Eam non niti ulla definitione aut decreto Ecclesiæ.

1. DEnique quod ad Ecclesiæ definitionem attinet Pontificii communiter docent, nullam partem Verbi DEI posse à nobis ut Verbum DEI acceptari, nisi ab Ecclesiæ Pastoribus approbetur, & per infallibile ipsorum testimonium commendetur: vide vestrorum Theologorum dicta à me citata Tract. præced. Cap. 1. §. 2. vide etiam Stapletoni, Lib. 9. de princip. doctrin. item tres ejus Libros de authoritate Ecclesiastica contra Whittakerum: nec non Triplicationem inchoatam adversus eundem. Vide denique Gretser. append. 1. ad 1. Lib. de Verbo, col. 386. ubi impiam & blasphemam sententiam Stapletoni asserentis in Triplicatione contra Whittakerum, Cap. 17. non solum Scripturæ authoritatem, sed etiam *ipsam divinitatem DEI & CHRISTI pendere à judiciaria potestate Pontificis Romani,* sic defendit; *At si quis* (inquit) *ipsum Stapletonum legat, rectè hoc ab eo asseri comperiet: addit enim Staplet. divinitatem CHRISTI & DEI pendere à testimonio, & judiciaria potestate Pontificis quoad nos, non in se & à parte rei.*

2. Hoc autem fundamento posito sic argumentor: Ecclesia nondum in generali aliquo Concilio statuit, decrevit, aut definivit, suas definitiones & decreta esse infallibilis & divinæ authoritatis. Ergo, non possumus certò & infallibiliter scire, definitiones Ecclesiæ esse tales. Antecedens patet, quia vestri Scriptores hactenus proferre non potuerunt,

runt, ejusmodi aliquid decretum aut definitionem, in qua videlicet statuitur, omnes Ecclesiæ definitiones de rebus fidei, esse divinæ & infallibilis authoritatis. Si in hoc tibi videntur peccasse, quæso eorum peccatum corrige, & dic in quo Concilio, aut à quo Pontifice hoc definitum sit? Consequentia etiam manifesta est, nam id quod in se divinum & infallibile est, non potest à nobis ut tale acceptari, seu pro tali haberi (secundum Adversariorum doctrinam) nisi ab Ecclesiæ Pastoribus ut tale approbetur, & per eorum infallibile testimonium, hoc est, definitionem aut decretum nobis commendetur. Similiter sic argumentor: Infallibilis Ecclesiæ propositio, id est, Papæ vel per se, vel unà cum Concilio fidei controversias definientis est conditio requisita ad credendum sine qua ordinariè assensus fidei non elicitur, ut docet *Valentianus*, Tom. 3. Disputat. 1. Quæst. 1. puncto 1. Sect. 6. Col. 29. At hæc doctrina de divina & infallibili authoritate decretorum Ecclesiasticorum nondum sic ab Ecclesia proposita est: ergo, non potest, quoad nos esse certa certitudine fidei divinæ. Item, quamdiu doctrina aliqua ab Ecclesia non est definita, tamdiu sine periculo hæreseos possunt Christiani de ea dubitare, immò eam negare, ut patet ex Bellarm. Lib. 4. de Pontifice, Cap. 14. §. *Respondeo imprimis.* Suarez. Tract. de Fide, Disp. 19. Sect. 2. §. 13. & aliis multis. At hæc doctrina quam tu tam audacter hic contra me omnesque Catholicos defigis, non sic ab Ecclesia est definita: ergo, sine periculo hæreseos eam negare possumus.

CAP.

CAPUT IV.

Confutantur responsiones aliquot, aut potius effugia, quibus Adversarius uti poterit ad eludendum argumentum superiori Cap. propositum.

1. AD ea quæ superiori CAP. dicta sunt, respondebis fortassis primò, quamvis nulla exstet Ecclesiæ definitio, de divina et infallibili anthoritate suorum decretorum aut canonum, tamen consensum omnium Christianorum, qui decreta Ecclesiæ Catholicæ, id est, Romanæ, pro DEI ipsius Verbo habent, nobis in hoc negotio satisfacere debere. Sed hæc responsio nulli viro prudenti aut docto satisfacere potest. Primò, Enim Christiani innumeri, ut GRÆCI, ARMENI, ABASSINI, &c. item Protestantes hic in Occidente, negant decreta Romanæ Ecclesiæ esse infallibile DEI Verbum. Secundò, Quo fundamento nititur iste consensus Pontificiorum acceptantium decreta Eccles. Romanæ tanquam infallibile DEI Verbum? Non enim nititur Scriptura aut Traditione, immò quod caput rei est, non nititur ullo decreto aut definitione Ecclesiæ. Tertiò, Vnde constabit de consensu omnium qui in Ecclesiis Romano Pontifici subjectis vivunt? Vnde sciam, non esse aliquos etiamnum in Romana Ecclesia, qui cum Occamo, Cameracensi, Panormitano, Antonino Florentino, Cusano, et aliis, putant decreta Pontificum et Conciliornm non esse infallibilia.

2. Denique consensus ille fidelium nihil aliud est quam *acceptatio Ecclesiæ*, qua definitiones Pastorum Ecclesiæ ut divinas et infallibiles acceptat. At *acceptationem* fidelium, quibus authoritas definitionum Ecclesiasticarum promulgatur et commendatur, necessariò præcedit *approbatio Pastorum:* nam id quod in se divinum et infallibile est, non potest à multitudine credentium ut tale acceptari, *nisi ex Ecclesiæ approbantis judicio & authoritate tanquam medio externo, ordinario, & necessario*, ut loquitur Stapl. in defens. authorit. Eccl. Libro. 3. Cap. 15. Sect. 15. Vnde idem author docet, Pontificios cum asserunt Scripturæ authoritatem quoad nos pendere ab Ecclesiæ testimonio, nomine Ecclesiæ intelligere, *non totam fidelium multitudinem, sed solos Ecclesiarum Pastores ac præpositos*, in Defens. author. Eccles. Lib. 1. Cap. 1. §. 10. Et in Triplicatione adversus Whittakerum, Cap. 10. Hoc etiam tu fateris, cum Cap. 3. tui libri, §. 6. dicis Ecclesiam esse *regulam prudenti necessariam, ut cautè non temerè, ut religiosè non superstitiosè velit possitque quis credere* : et infra, §. 7. aperte ostendis te per Ecclesiam intelligere eos, quibus CHRISTVS dedit *judiciariam potestatem decidendi futuras omnes lites, tam de fide, quam de moribus.* Ex his patet ad prudenter credendam authoritatem definitionis Ecclesiasticæ necessariò, secundùm vestram Theologiam, requiri testimonium, decretum, aut definitionem Pastorum Ecclesiæ; imprimis autem ipsius Papæ ex Cathedra definientis (nam tunc demum est infallibilis) et statuentis omnia Ecclesiæ decreta legitime facta esse quoad authoritatem et certitudinem paria Sacris Scripturis.

3. Dices secundò, Quamvis ad Ecclesiam pertineat omnia alia fidei dogmata definire, et sua authoritate confirmare, non tamen necesse est immò non expedit, ut de authoritate sua in definiendis fidei controversiis decretum aliquod faciat, aut promulget, idque quia Ecclesiæ authoritas in

definiendis

definiendis fidei controversiis, tanquam primum fidei Christianæ principium ab omnibus accipitur, qui Christianorum nomen uspiam profitentur. Respondeo primò, Sic Scripturæ authoritas *ut axioma seu primum principium fidei ab omnibus Christianis accipitur.* Suarez, Disput. 5. de Fide, sect. 3. §. 1. Attamen hoc non obstante vos Scripturam pro plena et perfecta fidei regula habere non vultis, nisi illius authoritas ex ea ipsa sufficienter probetur. Secundò, Si Ecclesia est regula ad prudenter credendum, simpliciter necessaria; nihil omnino, et proinde nec ipsius authoritas absque ejus infallibili testimonio credi potest. Tertiò, Staplet. lib. 8. princip. doctrin. cap. 21. et in relect. controvers. 4. quæst. 3. art. 2. fusè probat non esse absurdum ut Ecclesia sibi testimonium perhibeat. *Nam* (inquit) *& necessarium hoc nobis erat* (*ut ex se patet*) *nec erat ipsi Ecclesiæ inconveniens ut multis exemplis ostenditur.* 4. Denique dogma de Ecclesiæ authoritate non est primum fidei principium ut infra patebit.

4. Dices tertiò, Patres in Concilio congregatos satis apertè declarare sua decreta esse infallibilia, cum eos omnes anathematizant, qui non assentiuntur iis quæ in Concilio definita sunt. Resp. primò, Si firmum & validum esset hoc argumentum, sequeretur Conciliorum decreta esse certa et infallibilia ante confirmationem Papæ: nam etiam ante confirmationem Papæ dicunt anathema contradicentibus. Secundò, dico, Patres in Concilio, cum anathematizant contradicentes, non respicere suorum decretorum authoritatem, sed potius eorum actualem veritatem, et consonantiam cum Scripturis, et Patrum scriptis.

5. Hic obiter, Turnebulle, ex te quæro undenam sit quod Ecclesia Romano-Catholica, ad quam (secundùm vos) pertinet fidei canonem consignare, et omnes fidei regulas quæ verè divinæ & infallibiles sunt, populo Christiano commendare; undenam inquam sit, quod in hac re officio suo

non satisfecerit? Nan primò, Decreta Ecclesiæ sunt (ex te) divina et infallibilis fidei regula. At nihil à Romana Ecclesia de eorum authoritate definitum est. Patres Tridentini decretum pronunciarunt, de divina authoritate traditionum non scriptarum, eàsque Sacris Scripturis exæquarunt: cur igitur simile decretum, de divina et iufallibili authoritate Papæ et Conciliorum non pronunciarunt? Cur non statuerunt & decreverunt, ut Scripturæ, Traditiones, & Ecclesiæ definitiones *pari pietatis affectu suscipiantur*? Secundò, Numerus librorum canonicorum à Concilio Tridentino definitus est: cur igitur similiter, non definiverunt numerum earum Traditionum non scriptaram, quæ revera divinæ & infallibiles sunt? Respondebis fortassis sicut Stapletonus, lib. 1. de defensione authorit. Eccles. Cap. 2. sect. 5. ad similem quæstionem respondit, Ecclesiam nondum determinasse hanc quæstionem, de numero Traditionum non scriptarum, vel *quia omnes Traditiones divinas non expendit, vel quia occasio id faciendi data non fuit, vel quia aliis intenta doctrinis, aut afflictata molestiis de ea re serio cogitare non potuit.* At hæ quidem nullæ omnino causæ sunt, ut rectè observavit Whittakerus, in sua Duplicatione ad istum locum Stapletoni. *Nam Ecclesia* (inquit) *debet DEI Verbum expendere, aut à peccato excusari non potest: neque sufficiet dixisse aliis se rebus intentam fuisse, aut molestiis exercitam aut vexatam, ut ea de re non licuerit seriò cogitare.* Et infra: *Nihil* (inquit) *horum dici potest, nam occasionibus & otio abundavit, & vel expendit satis, vel potuit expendere, ut prætermissi officii ratio nulla nisi insignis negligentia afferri possit.*

CAP.

CAPVT V.

Pontificiorum fidem, qua credunt supremæ definitionis Ecclesiasticæ infallibilitatem, varia & multiplici incertitudine laborare.

1. QVI legunt CAP. 7. tui libelli, in quo non semel, contra me omnesque orthodoxos, intrepidè defigis *supremam Ecclesiæ definitionem esse infallibile DEI Verbum, & cum veteri revelatione Prophetis & Apostolis facta, integrare unum objectum fide Catholica credendum*, putarent illud dogma de divina & infallibili authoritate definitionis Ecclesiasticæ, esse apud vos ita certum, exploratum, & omni ex parte definitum, ut nulla prudenti supersit ratio dubitandi, aut de veritate, aut de sensu hujus propositionis Iesuiticæ: *Suprema Ecclesiæ definitio est infallibile DEI Verbum*. At certè is in vestrorum Theologorum-scriptis parum versatus est, qui non advertit vestram fidem, qua hanc propositionem creditis, varia & multiplici incertitudine laborare.

2. Primò enim multi Pontificii olim de veritate hujus propositionis dubitarunt, immo multi eam apertè damnarunt, & rejecerunt, ut postea patebit; nec ulla hactenus facta est definitio ab Ecclesia de ejus veritate: ergo, plenam fidei certitudinem de ea habere non potestis. Staplet. in relect. controvers. 3. quæst. 4. conclus. 3. dicit eam sententiam quæ asserit Papam posse judicialiter errare, non videri esse *hæreticam*, propter multos Catholicos qui eam sustinuerunt: ergo, neque sententia Protestantium

stantium dicentium Ecclesiæ definitionem esse errori obnoxiam, propriè est *hæretica*: quia scilicet multi Catholici, eam olim sustinuerunt.

3. Secundò dicis supremam Ecclesiæ definitionem *de rebus fidei* esse infallibile DEI Verbum. At cur non asseris supremam Ecclesiæ definitionem, *tam de fide, quàm de moribus*, esse infallibile DEI Verbum, sicut asserit Suarez. disp. 5. de Fide, sect. 7. & 8? Fortassis hoc fecisti, quia sciveras multos eosque non obscuros Theologos in ea esse sententia, quod Ecclesia in definitionibus seu decretis circa morum doctrinam errare possit: atque adeo quod possit judicialiter præcipere vitia & prohibere virtutes. Ex hujusmodi autem pravis & impiis definitionibus circa morum doctrinam necessariò sequitur error in fide. Nam ut docet Bellarm. Lib. 4. de Pontifice, Cap. 5. *Si Papa erraret præcipiendo vitia & prohibendo virtutes, teneretur Ecclesia credere vitia esse bona, & virtutes esse malas, & proinde teneretur errare.* Hoc posito sic argumentor: Qui dicunt Ecclesiam posse errare in præceptis morum, illi id dicunt, unde necessario sequitur Ecclesiam errare posse in fide. At multi Pontificii dicunt Ecclesiam posse errare in præceptis morum: ergo, multi Pontificii id dicunt, unde necessariò sequitur Ecclesiam posse errare in fide. Major patet ex Bellarm. loco jam citato.

4. Minor probatur, primò, ex Melchiore Cano, Lib. 5. Cap. 5. Quæst. 5. pag. 275. *His* (inquit) *argumentis quidam authoritatem Ecclesiasticam infirmare pergunt tantum in judicio morum, nam in fidei decretis firmam esse nobiscum etiam consentiunt.* Secundò, ex Nicolao de Clemangis, nam is in disput. cum Scholastico Parisiensi super materia Concil. gener. apertè asserit Ecclesiam posse errare in præceptis morum: *Ecclesia* (inquit) *militans, sæpè (ut nosti) & fallit & fallitur: non dico in his quæ fidei sunt, sed in aliis quæ vel facti sunt, vel morum, vel judiciorum. Si igitur aut moralia sunt, aut judicialia illa Concilii acta, cum in talibus falli possit Eccle-*

sia

sia non absurdum videtur, &c. Tertiò, Omnes Pontificii fatentur (nam res ita manifesta est ut negare non possint) Stephanum VI. & Sergium III. Pontifices Romanos rem admodum impiam ac illicitam in Concilio Episcoporum definivisse, & præcepisse, videlicet, *ut iterum ordinarentur qui à Formoso Papa ordinati fuerant.* Est enim res illicita eos iterum ordinare qui à quolibet Episcopo semel ordinati sunt.

5. Similiter possumus sine periculo hæreseos ipsis Adversariis fatentibus, dicere Ecclesiam, aut Papam qui Ecclesiæ præest, posse errare in Sanctorum canonizatione, jubendo ut hunc vel illum colamus tanquam sanctum & beatum, qui revera non est talis. Ergo fatentibus adversariis possumus sine periculo hæreseos dicere Ecclesiam posse errare in præceptis morum. Nam si in canonizatione Sanctorum erraret Ecclesia, in moribus quoque graviter falleretur, ut docet Canus, Lib. 5. Cap. 5. Quæst. 5. pag 281. Patet antecedens: Primò, ex Valent. Tom. 3. Disput. 1. Quæst. 1. punct. 7. §. 41. & Cano loco citato, qui dicunt, eos non esse hæreticos, qui Ecclesiæ in canonizatione Sanctorum fidem detrahunt. Secundò, ex Thoma, Quodlibeto 9. art. ultimo, & Antonino parte 3. titulo 12. Cap. 8. §. 2. qui non aiunt *certò* & *firmiter*, sed *piè* credendum esse Ecclesiam in Sanctorum canonizatione non errare. Tertiò, Cajetanus opusculo de indulgentiis, Cap. 8. sententiam eam quæ asserit Ecclesiam aut Pontificem posse errare in Sanctorum canonizatione, non solum putavit non esse hæreticam, sed etiam ut veritati consonam amplexus est.

6. Tertiò, non certò constat, quænam sit suprema Ecclesiæ definitio; utrum videlicet sit definitio Concilii Generalis, an verò sit sententia Papæ judicialiter & ex Cathedra controversias fidei definientis. Vestri quidem nunc communiter docent supremam Ecclesiæ definitionem esse Papæ judicialem & definitivam sententiam, eámque solam per se

esse

esse infallibilem : attamen primò, fatentur hanc suam sententiam non esse *de fide*. Secundò, dicunt eos qui oppositam tuentur sententiam non esse *haereticos*. Tertiò, expressè testantur quaestionem de hac re usque ad hunc diem superesse etiam inter Catholicos. Vide Staplet. in relect. controvers. 3. quaest. 4. conclus. 3. Bellarm. lib. 2. de Conciliis, Cap. 13. §. *Deinde cum*, & cap. 17. §. *Ad hunc locum* : & Withringtonum, in discussione discussionis decreti, magni Concilii Lateranensis, parte 2. sect. 4. §. 12. & parte 3. sect. 2. §. 5. Novi equidem Suarezium, disput. 5. de fide, sect. 8. §. 4. asserere omnes Catholicos nunc amplecti sententiam Papae etiam per se & sine Concilio generali controversias fidei definientis, ut divinam & infallibilem. At hoc esse apertè falsum, patet ex Withringtono, loco proximè citato, videlicet, parte 3. sect. 2. §. 5. *Ex quo* (inquit) *necessariò consequitur, opinionem Parisiensium*, (qui non Papae, sed Concilii sententiam pro suprema Ecclesiae definitione habent) *non solum tolerari & permitti, id est, non puniri, verum etiam ut probabilem, & quae absque ullo haereseos, erroris, temeritatis, alteriúsve peccati lethalis periculo defendi possit, ab Ecclesia approbari.* Item, *Haec sententia* (videlicet de superioritate Concilii supra Papam) *apud plurimos verissima, & fidei Catholicae proxima censetur.*

7. Quartò, quamvis in genere constaret Papae ex Cathedra docentis sententiam esse supremam Ecclesiae definitionem, non tamen constat in particulari sententias *Martini* V. aut *Eugenii* IV. aut *Leonis* X. aut *Pii* IV. Pontificum Romanorum, qui duobus superioribus saeculis Conciliorum decreta confirmarunt, non (inquam) constat eorum sententias aut definitiones, esse sententias summorum Pontificum, hoc est, esse pronunciatas ab iis, qui erant veri Ponifices, & *Petri* Successores. Unde necessariò sequitur nos plenam & firmam fidei certitudinem de authoritate Constantiensis, Basileensis, Lateranensis, & Tridentini Conciliorum non habere.

Quis

Quis enim mortalium omnium certus est aut esse potest *Martinum* V. *Eugen.* IV. *Leonem* X. & *Pium* IV. verè Episcopos, immò vel Sacerdotes, vel baptizatos fuisse, vel ullum unquam Sacramentum aut recepisse, aut aliis ministrasse? Sacramenta apud vos *pendent ab intentione ministri*, hoc est, nullum Sacramentum verè conficitur, nisi Minister cum Sacramentum administrat, intendat id facere, quod facit Ecclesia. At de intentione Ministri conjectare & benè opinari possumus, sed firmam & plenam certitudinem fidei habere non possumus. Unde *Bellarminus*, Lib. 3. de Justificatione, Cap. 8. §. Dicent: *Non potest* (inquit) *quis esse certus certitudine fidei se percipere verum Sacramentum: cum Sacramentum sine intentione Ministri non conficiatur, & intentionem alterius nemo videre possit.* Cum igitur nemo certò scire possit *Martinum* V. *Eugen.* IV. &c. fuisse Christianos seu Baptizatos, item fuisse Sacerdotes aut Episcopos, necessariò sequitur neminem certò scire posse, eos fuisse summos Pontifices, seu veros *Petri* Successores. Nam qui non est Sacerdos aut Episcopus, & multò magis qui non est Baptizatus, is summus Ecclesiæ Christianæ Pontifex esse nequit.

8. Quinto: Vestri Theologi in explicanda judiciaria authoritate Papæ & Conciliorum ea docent, quæ infallibilitatem & Conciliorum & Papæ ipsius funditus evertunt, ut patebit ex Cap. sequentibus.

CAP.

CAPUT VI.

Ostenditur Jesuitarum doctrinam de Conciliorum infallibilitate esse lubricam, ambiguam, incertam, immo apertè ridiculam & absurdam: & ut hoc manifestum fiat, aliquot assertiones Jesuiticæ de Conciliorum infallibilitate examinantur.

PAtet hoc primò, quia strenuè admodum pugnare videntur pro Conciliorum generalium infallibilitate, dicentes *Spiritum Sanctum assistere Episcopis in Concilio congregatis, eosque omnem veritatem docere*; & nobis objicientes illa Scripturæ testimonia quæ pro Conciliorum infallibilitate facere videntur, *Ubi sunt duo aut tres in Nomine meo congregati, illic sum in medio eorum*, Math. 18. *Spiritus veritatis docebit vos omnem veritatem*, Ioan. 16. *Visum est nobis & Spiritui Sancto*, Act. 15. Attamen revera nihil omnino Concilio generali tribuunt, sed hæc & similia Scripturæ testimonia, non ad Conciliorum, sed ad Papæ authoritatem stabiliendam afferunt. Non dicunt enim Concilium generale, ne à Papa quidem convocatum, & ipsius Legatis præsentibus celebratum non posse errare, sed *errorem Concilii generalis, non posse à Papa confirmari*. Hoc autem ex eorum sententia æquè affirmari potest de Concilio Diœcesano, ut patet ex Bellarm. Lib. 2.

de Concil. Cap. 5. aut judicio unius alicujus Doctoris. Nam error privati Doctoris, aut Concilii Diœceſani non poteſt à Papa ex Cathedra definiente confirmari.

Secundò, ridicula admodum eſt hæc ipſorum aſſertio: *Concilia generalia à Papa confirmata errare non poſſunt.* Bellarm. Lib. 2. de Concil. Cap. 2. Iſtius enim aſſertionis hic eſt ſenſus: Concilia generalia poſtquam omnia ſua decreta ediderunt (tunc demum enim à Papa confirmantur Concilii decreta) atque adeo poſtquam Concilia eſſe deſierunt, non poſſunt in edendis decretis errare. Ab hac aſſertione Bellarmini non multum abludit Valentiani poſitio de modo quo providentia DEI adeſt Patribus in Concilio congregatis: *Dicam* (inquit) *equidem eatenus Concilii Patribus CHRISTVM ſua providentia adeſſe, ut eorum doctrina atque definitio per Pontificem confirmetur ſi vera fuerit, ſin autem falſa per eundem corrigatur,* Tomo 3. Diſp. 1. Quæſt. 1. punct. 7. §. 45. Colum. 274. Quaſi diceret: CHRISTVS ſua providentia adeſt Patribus Concilii non quidem cum decernunt aut definiunt, ſed poſtquam decreta ſua ediderunt, & Papæ obtulerunt: item CHRISTVS non aliter adeſt Conciliis generalibus quam privatis Doctoribus, imò ipſis hæreſiarchis: nam Doctoribus quibuſcunque, imò ipſis hæreſiarchis ita adeſt (ex Pontificiorum ſententia) ut eorum doctrinæ à Pontifice confirmetur ſi vera ſit, ſin autem falſa per eundem corrigatur.

3. Tertiò, non minus ridicula & abſurda eſt hæc aſſertio: *Concilia generalia errare non poſſunt, quando Patres in definiendo Papæ inſtructionem ſequuntur.* Bellarm. Lib. 2. de Conciliis, cap. 11. Suarez Tract. de Fide, Diſp. 5. Sect. 7. §. 10. Valentia, Tomo 3. Diſput. 1. Quæſt 1. punct. 7. § 45. colum. 273. Dico hanc aſſertionem eſſe ridiculam, quia iſto modo quodlibet Concilium Provinciale, quilibet Doctor aut Paſtor, imò quilibet ſutor aut ſartor infallibilis erit: nimirum ſi ſequatur Papæ inſtructionem ſeu judicialem deciſionem, quæ ut illi docent in-

infallibilis est. Dico etiam eam esse absurdam & aperte falsam, quia ex ea apertè sequitur Patres in Concilio, non esse *judices*, sed *Papæ consiliarios* tantum. Quomodo enim possunt illi judices haberi, qui in definiendo non propriam, sed alienam, id est, Papæ sententiam sequi tenentur. Absurdum autem est Patres in Concilio non esse judices, sed Consiliarios tantum ut ipsi fatentur, videlicet, Bellarm. Lib. 1. de Concil. Cap. 18. Canus Lib. 5. de locis Theologicis, Cap. 5. quæst. 2. Valentia, Tom. 3. Disp. 1. quæst. 1. punct. 7. §. 45. Col. 274. & alii.

4. Respondebit aliquis: Episcopi in Concilio possunt quidem sequi definitionem aut instructionem Papæ: at non tenentur hoc facere, nec peccant si Papæ judicio se opponant. Hoc disertè asserit Bellarm. Lib. 2. de Concil. Cap. 11. §. Quarrò potest. *Nam* (inquit) *non tenentur Episcopi in Concilio sequi illam Papæ instructionem, alioqui non essent judices, nec essent libera suffragia.* At hæc responsio evertit ipsorum doctrinam de judiciaria infallibilitate Papæ: si enim sententia Papæ cum totam Ecclesiam docet in his quæ ad fidem pertinent, ut loquitur Bellarm. Lib. 4. de Pontif. Cap. 3. in initio, si inquam ea infallibilis est, si pro ipsius Sancti Spiritus voce habenda est, si denique ipsius Vicarii CHRISTI definitio aut determinatio est, proculdubio eam rejicere aut non amplecti insignis audaciæ, imò insolentissimæ insaniæ est. Præterea, illa Papæ instructio aut definitio vel fallibilis, vel infallibilis est; Si fallibilis est, Episcopi in Concilio errare possiut, quamvis eam sequantur, & sic falsa erit Adversariorum assertio in propositione proposita. Si infallibilis est, cur non tenentur Episcopi eam sequi, præsertim cum eorum sententia ex se, & ante Papæ confirmationem infallibilis non sit? quis enim negaverit, hoc æquum esse & rectæ rationi consentaneum, *ut illi qui in definiendo gravissimè errare possunt, ejus judicio se subjiciant qui ab omni errore immunis est.*

5. Meritò

5. Meritò igitur hîc miramur, quod Iohannes de Turrecremata qui infallibilitatem de rebus fidei non in Ecclesia sive Concilio Generali, sed in Papa constituit, tam ingenuè fateatur Lib. 3. Summæ Cap. 64. *potius standum esse judicio totius Concilii, quam judicio Rom. Pontificis, quando contingit Patres in materia fidei à Papa vel ejus Legato dissentire:* Huic astipulatur Andradius, in Defens. Fidei Tridentinæ, lib. 1. pag. 86. At si Papæ judicium de rebus fidei sit longè certius eorum judicio, quia videlicet infallibile est, præferre eorum judicium judicio Papæ non error, sed furor est.

CAPUT. VII.

Duæ aliæ Pontificiorum assertiones de Conciliorum infallibilitate examinantur & confutantur.

1. QVARTò, ridiculè etiam dicunt Ecclesiam in singulis mediis quibus utitur ad dubii dogmatis determinationem, non habere infallibilem & peculiarem Sancti Spiritus assistentiam; at nihilominus in conclusione fidei semper esse certissimam & infallibilem. Item doctrinam Ecclesiæ esse in mediis *discursivam*, in ipsa autem conclusione esse *Propheticam* & *Divinam*: ita Staplet. relect. controv. 4. quæst. 2. in explicatione articuli, notabili 2. 3. & . Cui etiam astipulatur Valentia, Tomo 3. Disp. 4. punct 1. §. 5. in explicatione secundæ difficultatis.

2. Stapletonum hîc pugnantia dicere asserit & probat Rivetus noster in Isagoge ad Sacram Scripturam, Cap. 20. §. 8. Argumentari (inquit) & uti discursu ad conclusionem eliciendam, & tamen

tamen non elicere conclusionem per argumentationem, sed eam aliunde expectare, est velle argumentari, & nolle argumentari. Et planè inutilis est, & nugatorius discursus, ex quo nulla expectatur conclusio, nec umquam fando auditum est media posse esse discursiva, & conclusionem quæ ex dispositione medii sequitur, à discursu non pendere. Si propositio aliqua immediatè inspiretur sine discursu quæ sit Prophetica & Divina, certè non erit conclusio, sed axioma, aut oraculum. Pugnat igitur ut diximus, immò est repugnantia in adjecto, dicere doctrinam quæ per conclusionem ex mediis sequitur non esse discursivam.

3. Idem etiam ibidem, §.9. Bellarminum & decretum Vniversitatis Parisiensis Stapletono opponit. Bellarm. (inquit) de Concil. Lib. 2. Cap. 12. et si multum tribuat conclusionibus Conciliorum à Papa approbatis; concedit tamen, in Conciliis ex Verbo DEI per ratiocinationem deduci conclusiones, i. non esse Propheticas: item decreta Conciliorum & Pontificum de fide pertinere ad fidem, *non quoad verba, sed quoad sensum solummodo:* nec esse hæreticum dicere, in Canonibus Conciliorum aliquod verborum esse supervacuum, aut non rectè positum: cum contra in Propheticis & Apostolicis scriptis, non solum sententiæ, sed etiam verba omnia & singula ad fidem pertineant. Ita non convenit inter fratres istos Cadmeos. Ille vult conclusiones omnes & Canones Conciliorum sine exceptione verbum, continere doctrinam Propheticam & Divinam. Hic verò fatetur divinas & Propheticas literas, à Canonibus Conciliorum, & Pontificum Decretis multum discrepare. Hic vult sensum Canonum illorum aut Decretorum per discursum ex mediis ita colligi, ut conclusio ex præmissis sequatur. Ille contra, doctrinam illam non esse discursivam, & mediorum in conclusione rationem non haberi, & eam esse causam, cur in Decretis Conciliorum argumentorum mentio non fiat: hæc cum antea scripsissemus, postea, cum huc usque pro-

progressus esset Typographus, allatum est nobis Lutetia Parisiorum Decretum Vniversitatis, emissum tertio Decembris *1626.* quo improbatur, & publicè damnatur tamquam à veritate aliena THESIS ad disputandum proposita per Ioannem Testefort Dominicanum, his verbis concepta; *Dices meritò Sacram Scripturam esse eam quæ continetur partim in Bibliis Sacris, partim in Epistolis decretalibus Pontificum Maximorum, quatenus explicant Scripturam Sanctam.* Quæ thesis ad Staplet. sententiam accedit, & à Bellarmino discedit. Viderunt tamen Vniversitatis Rector, Decani, &c. tali conclusione, Sacræ Scripturæ adæquari Bullam BONIFACII VIII. in qua fœde abutitur quibusdam Scripturæ locis, ut se evehat supra id omne quod dicitur DEVS, & similes aliorum Pontificum decretales addi Scripturarum canoni; quam blasphemiam etsi ferre non potuerint, suos tamen habuit fautores, inter Ecclesiasticos, quorum arte factum est, ut os occluderetur renitentibus. Hactenus Rivetus.

4. Præterea hujus doctrinæ absurditas patet ex iis quæ à Suarezio dicuntur de distinctione Prophetiæ à fide, Disput. 8. de Fide, Sect. 5. §. 4. *Quare* (inquit) *non quilibet actus fidei ad Prophetiam spectat, sed actus Prophetiæ addit peculiarem modum, videlicet ut fundetur in revelatione immediatè facta ipsi Prophetæ per DEVM vel Angelum.* At DEVS non immediatè revelat dogmata fidei Episcopis in Concilio, aut Pontifici ex Cathedra definienti; sed per Spiritus sui assistentiam, efficit ut ex iis quæ in Sacris Scripturis revelata sunt, conclusiones fidei ad determinandas controversias deducant & colligant. Ergo, eorum determinatio seu definitio non est Prophetica. Patet assumptum ex communi Adversariorum confessione. Nam Concilia & Pontificem non habere aut scribere immediatas revelationes, docent Bellarm. Lib. 4. de Verbo, Cap. 9. §. 1. et Lib. 2. de Concil. Cap. 12. §. *Dicuntur igitur:* Canus, Lib. 2. de Locis, Cap. 7. §. *Quæ*

Quæ

in re, pag. 39. Alphonsus à Castro, Lib. 1. adversus Hæreses, Cap. 8. Waldensis, Lib. 2. doctrin. fidei, Cap. 22. & 23. Valentia, Tomo 3. Disp. 1. Quæst. 1. punct. 6. Becanus, Tract. de Fide, Cap. 2. Quæst. 5. §. 4. Qui plura de absurdissimo hoc Stapletoni errore videre cupit, consulat Authorem eruditissimæ & accuratæ istius responsionis ad Fischeri Iesuitæ relationem de tertio suo Colloquio.

5. Quinto, dicunt authoritatem, Sacrarum Scripturarum, & decretorum Ecclesiasticorum esse ejusdem naturæ & non differre *essentialiter*: nam sicut istarum, ita etiam horum authoritatem dicunt *esse divinam per assistentiam, divinam per participationem, & humanam divinitus inspiratam*. Bellarm. Lib. 3. de Verbo, Cap. 10. Respons. ad argum. 15. Grets. in Tract. de agnoscendis Scripturis, Cap. 7. col. 1908. Valent. Tomo 3. disp. 1. quæst. 1. punct. 7. §. 2. & 3. Attamen primò, *simpliciter & sine ulla adjectione*, dicunt Scripturæ testimonium *esse divinum*, item *esse DEI Verbum*: Ecclesiæ verò testimonium, dicunt esse *aliquo tantum modo DEI Verbum*. Bellarm. loco jam citato. Item esse *suo modo divinum*. Staplet. controv. 4. quæst. 3. artic. 1. Secundò, dicunt *Verbum DEI ministratum per Prophetas & Apostolos esse fundamentum primarium fidei, testimonium verò Ecclesiæ esse tantum fundamentum secundarium*. Bellarm Lib. 3. de Verbo, Cap. 10 Resp. ad argum. 13. Tertiò, quamvis putent Ecclesiæ definitionem esse humanam divinitus inspiritam, & ad quoddam genus Prophetiæ pertinere quatenus controversiarum definitor, DEI afflatu veritatem infallibiliter testatur; nihilominùs ingenuè fatentur, Ecclesiæ definitiones non esse Scripturis authoritate pares; & Libros qui Decretales Pontificum Epistolas & Conciliorum decreta continent, non esse Sacris & Canonicis Scripturis annumerandos.

6. Certè hæc non benè cohærent, sed apertè sibi invicem repugnant. Si enim Ecclesiæ decreta sunt

ſunt infallibilia, ſique ad genus quoddam Prophetiæ pertinent (quo nihil præclariùs de ipſis Scripturis dici poteſt) non video cur dicendum ſit, Eccleſiæ teſtimonium tantum eſſe *ſuo modo divinum, aut eſſe aliquo modo Verbum DEI*, cum nemo de Sacris Scripturis ita loqui ſoleat: non item video, cur negandum ſit Conciliorum & Pontificum decreta Sacris Literis annumeranda eſſe. Novi equidem veſtros Theologos, inter Scripta Canonica, & Conciliorum ac Pontificum Decreta, quaſdam differentias agnoſcere. Sed primò, illæ extrinſecæ & accidentales ſunt; non igitur impediunt quo minus definitio Eccleſiaſtica Scripturæ exæquetur, præſertim cum utriuſque eadem ſit authoritas *eſſentialiter*. Secundò, Inter ipſas Scripturas Canonicas ejuſmodi differentiæ obſervari poſſunt; quod ſane facile oſtenderem, ſi his immorari liceret. Atque hinc eſt quod Valentia, tomo 3. diſp. 1. quæſt. 1. punct. 7. §. 43. tam jejunè & frigidè de his differentiis loquatur: dicit enim, *ſi ad utriuſque authoritatis quendam quaſi modum reſpiciamus, majoris cujuſdam dignitatis eſſe Scripturæ authoritatem*. Item *habet* (inquit) *ille modus Scriptoris canonici neſcio quid majoris divinitatis*. Hinc eſt quoad Joannes Teſtefort Dominicanus (cujus audax aſſertio à Pariſienſibus condemnuta eſt, *Anno* 1626.) dixerit *Sacram Scripturam contineri partim in Sacris Bibilis, partim in Epiſtolis Decretalibus Pontificum Maximorum*. Hinc denique eſt, quod quidam Theologus Pontificius vir apprimè doctus qui (teſte *Melchiore Cano*, Lib. 5. cap. 5. Quæſt. 3.) tantos habebat in Theologia progreſſus ut cum excellentibus Theologis compararetur, non veritus ſit præſente *Melchiore Cano* dicere definitiones Conciliorum ad Sacram Scripturam pertinere.

CAP.

Caput VIII.

Pontificios plerosque, & nominatim Jesuitas, minus honorificè sentire de authoritate Ecclesiæ Catholicæ, & Conciliorum Oecumenicorum quam Evangelicos.

PAtet hoc primò, quia Evangelici pluris æstimant authoritatem Ecclesiæ Catholicæ propriè & principaliter acceptæ (pro toto cœtu Christianorum qui à prima Evangelii prædicatione usque ad hunc diem fidem Christianam professi sunt) quam authoritatem Ecclesiæ præsentis, id est, in terris nunc degentis, quæ tantum pars quædam est Ecclesiæ Catholicæ propriè & principaliter sic dictæ. Præcipuum enim fundamentum quo fidei nostræ certitudo nititur, post Sacræ Scripturæ Divinam & Canonicam authoritatem, est perpetua totius Ecclesiæ traditio, seu consensus omnium orthodoxorum, qui aut superioribus sæculis exstiterunt, aut etiam hodie existunt; juxta celebrem illam regulam Vincentii Lyrinensis, lib. contra Hæreses, cap. 3. *In ipsa item Catholica Ecclesia magnopere curandum est ut id teneamus, quod ubique, quod semper, quod ab omnibus creditum est: hoc est, etenim verè propriéque Catholicum*, &c.

2. At Jesuitæ pluris æstimant authoritatem Ecclesiæ præsentis, quæ ut supra monui tantum pars est Ecclesiæ Catholicæ propriè sic dictæ. Dicunt enim

enim omnem certitudinem quam habent de doctrina aut fide eorum qui superioribus sæculis exstiterunt, simpliciter & absolutè pendere ab infallibili testificatione præsentis Ecclesiæ: & proinde primas partes in stabilienda fide tribuunt testimonio præsentis Ecclesiæ: Nam in id tanquam in ultimam & supremam fidei regulam resolvunt omnem certitudinem quam habent de perpetua Ecclesiæ traditione. Patet hoc, quia profitentur neminem certò scire posse, aut quid antiqui Patres crediderint, aut quænam dogmata à Conciliis Generalibus & legitimis definita sint, nisi ex testimonio præsentis Ecclesiæ: & proinde nolunt doctrinam præsentis Ecclesiæ, exigi aut examinari à fidelibus ad perpetuam Ecclesiæ traditionem, sed contra ex præsentis Ecclesiæ testimonio judicandum esse de perpetua Ecclesiæ traditione. Unde *Bellarm.* lib. 3. de Eccles. cap. 10. §. *Ad hæc necesse est*, de presenti Ecclesia loquens dicit, *Scripturas, Traditiones, & omnia planè dogmata, pendere ex ejus testimonio:* & lib. 2. de Sacram. cap. 25. *Præterea* (inquit) *omnium Conciliorum veterum, & omnium dogmatum firmitas pendet ab authoritate præsentis Ecclesiæ: non enim habemus testimonium infallibile quod Concilia illa fuerint, & legitima fuerint, & hoc aut illud definierint, nisi quia Ecclesia quæ nunc est, & errare non potest, ita sentit & docet.* Patet similiter ex eo quod de traditionibus docent Valentia, tom. 3. disp. 1. q. 1. p. 7. §. 12. Grets. tract. de agnoscendis Script. Canonicis, col. 888. & alii; videlicet, *Earum & authoritatem & sensum, non posse nobis sufficienter innotescere nisi per infallibilem præsentis Ecclesiæ testificationem.*

3. Ex his patet quam absurda & ridicula sit fidei Pontificiæ resolutio. Credunt enim Pontificii, Ecclesiæ suæ doctrinam esse verè Catholicam, quia S. Script. sententiis, Conciliorum Decretis, & scriptis Patrum in omnibus consona est & conformis. Esse autem iis consonam credunt propter varia testimonia ex S. Scriptura, Patrum scriptis, & Con-

ciliorum decretis deprompta, quæ doctrinæ Pontificiæ favere videntur. Hæc autem testimonia, non in speciem tantum, sed revera iis favere credunt, non quia ex contextu verborum, ex proprietate linguæ, ex scopo Authorum, aut ex aliorum locorum collatione ipsi hoc percipiunt (hoc enim esset ut illi aiunt privato spiritu fidere, & privatis hominibus judicium de veritate doctrinæ committere) sed quia præsens Ecclesia Romana hoc dicit, docet & profitetur; ergo à primo ad ultimum credunt Ecclesiæ suæ doctrinam, esse verè Catholicam & Apostolicam, quia ipsa dicit, eam esse talem.

4. Secundo, Evangelici totam præsentem Ecclesiam per terrarum orbem diffusam præferunt cuilibet parti aut membro ejusdem Ecclesiæ, & proinde eam anteponunt Ecclesiæ Romanæ. Nam in controversiis fidei non multi faciunt judicium hujus aut illius Ecclesiæ particularis. At plurimum tribuunt judicio totius Ecclesiæ præsentis, id est, consensui omnium fidelium: juxta præscriptum Vincentii Lyrinensis, loco citato: *Sequemur* (inquit) *universitatem hoc modo, si hanc unam fidem veram esse fateamur quam tota per orbem terrarum confitetur Ecclesia.* Jesuitæ verò solius Ecclesiæ Romanæ, & Papæ judicium in rebus fidei sequuntur: aliarum verò Ecclesiarum (quæ sanè plurimæ & amplissimæ sunt in *Æthiopia*, *Asia*, *Græcia*, *Russia*, & Septentrionalibus *Europæ* partibus) sententiam de rebus fidei nihil morantur: & ut cum ratione insanire videantur, ab inferis revocarunt & interpolarunt Donatistarum errorem, aut potiùs furorem, qui dicebant Ecclesiam CHRISTI, apud se solos in Africa esse. Sic enim Pontificii jus omne Universitatis ad se traxerunt, & Ecclesiæ Catholicæ appellationem sibi propriam fecerunt, reliquas omnes Ecclesias quæ ulla in re à se dissentiunt ad Catholicam Ecclesiam non pertinere audacter affirmantes.

5. Tertiò, Evangelici concilia antiqua (quæ dogmata fidei contra hæreticos ex Scripturis et ex

sensu

ſenſu antiquæ nondumque corruptæ Eccleſiæ ſtabilierunt, quorumque decreta tanquam pia, ſana, & orthodoxa ab univerſa Eccleſia ſemper approbata ſunt) tanti faciunt, ut eos pro Hæreticis habeant, qui ſerio & obfirmato animo contra eorum definitiones de rebus fidei inſurgunt; utque illorum authoritatem nullo modo præſentis Eccleſiæ judicio ſubjiciant, ſed contra doctrinam præſentis Eccleſiæ ad ea exigendam & examinandam eſſe ſentiant. At Pontificii nolunt doctrinam præſentis Eccleſiæ ad ea examinari ſed contra ſubjiciunt authoritatem veterum Conciliorum judicio præſentis Eccleſiæ, dicuntque eorum firmitatem pendere ab authoritate præſentis Eccleſiæ, & ſpeciatim præſentis Pontificis Romani, ut patet ex ipſorum teſtimoniis ſupra à me citatis §. 2.

6. Quartò, Evangelici docent Concilium generale et legitimum Eccleſiam Catholicam repræſentans, in ſe & ſecluſa Papæ approbatione, eſſe ſupremum in terris controverſiarum Iudicem *propriè ſic dictum*, ejúſque *cenſuræ deciſionibus & decretis, omnes fideles cujuſcunq; ſtatus aut dignitatis etſi papalis exiſtant,* (ut Conſtantienſis et Baſileenſis Conciliorum phraſi utar) *neceſſariò ſubjici adeoq; ſe ſubmittere debere.* Dico autem Concilium eſſe in terris ſupremum Iudicem *propriè ſic dictum,* quia Scriptura Sacra cujus ſententia de rebus fidei ſimpliciter et abſolute ſuprema eſt, et ad quam Conciliorum decreta examinanda ſunt, propriè non eſt *Iudex* ſed *Regula* vel *jus ſcriptum* (ut rectè obſervant Chamierus tom. 1. l. 1. c. 13. Rivetus in ſumma controverſ. tom. 1. tract. 1. q. 8. §. 16. Meiſnerus parte tertia Philoſophiæ ſobriæ, cap. 4. quæſt. 6. &c.) noſtríque Theologi dum contra Pontificios contendant Scripturam eſſe ſupremum controverſiarum judicem, nihil aliud volunt quam eam eſſe *ſupremi judicis, id eſt, DEI ſententiam de rebus fidei,* ſecundùm quam tanquam perfectam regulam tum fidei, tum morum, et judices Eccleſiaſtici judicare, et inferiores ſeu privati, eorundem judicia vel

decreta examinare debent. Si enim Adversarii hoc nobis concederent (ut sanè concedere debent) non amplius in Ecclesia audiretur illa controversia de controversiarum judice.

7. At contra Iesuitæ docent supremam potestatem judicandi de rebus fidei non esse in Concilio Generali Ecclesiam Catholicam repræsentante, sed in Papa, qui Ecclesiæ membrum est. Item Papam *simpliciter & absolutè esse supra Ecclesiam universam, & supra Concilium Generale, ita ut nullum in terris supra se judicium agnoscat.* Item *eum non posse se subjicere sententiæ coactivæ Concilii Generalis* : vide Bell. lib. 2. de Concil. cap. 17. et 18. Valent. tom. 3. disp. 1. q. 1 p. 7. §. 45. Suarezium disp. 5. de Fide, sect. 7. §. 11. et disp. 10. sect. 6. §. 10.

8. Quintò, quia plenam et absolutam fidei certitudinem de Conciliorum infallibilitate non habemus ideo Conciliorum decreta ad Scripturam sacram tanquam ad *supremam seu principalem fidei regulam*, et ad antiquioris Ecclesiæ doctrinam, tanquam ad *regulam inferiorem seu secundariam* examinare solemus. Qua in re Iesuitæ nobis quadantenus consentiunt. Nobiscum enim dicunt Conciliorum decreta ex se non esse certa et infallibilia : item ea indigere externa aliqua authoritate, ut de eorum veritate infallibiliter constet. Tota dissensio in eo est posita, quod illi ex unius particularis hominis, id est, Papæ testimonio, nos verò ex DEI solius in Scriptura loquentis testimonio, de veritate decretorum Synodicorum primariò et principaliter constare posse dicamus. Item quod illi Conciliorum decreta Papæ judicio, nos verò ea DEI Verbo, tanquam supremæ regulæ fidei subjiciamus. Denique quod illi voci Matris suæ, id est, Ecclesiæ Catholicæ, præferant vocem Papæ, qui filius aut membrum Ecclesiæ est ; nos verò voci Matris nostræ, nihil omnino anteferamus, præter Verbum Patris nostri, id est, Scripturam Sacram.

CAP.

CAPUT IX.

De Pontificiorum arrogantia in labefactanda Conciliorum antiquissimorum & celeberrimorum authoritate.

1. DE Pontificiorum audacia in spernendis et reiiciendis iis Conciliorum generalium decretis, quæ ipsis displicent, insignis est confessio Lodovici Vivis, in Scholiis in 20. lib. AVGVSTINI, de Civitate DEI, Cap. 26. *Itaque* (inquit) *illa demum eis videntur edicta & Concilia quæ in rem suam faciunt, reliqua non pluris æstimant quam conventum mulierculArum in textrina vel thermis.*

Præterea non desunt, mi Turnebulle, clara et illustria indicia seu argumenta vestræ audaciæ in reiiciendis et spernendis Conciliorum etiam generalium et legitimorum decretis: ego ex multis pauca in medium afferam. In Concilio Constantinopolitano primo (quod fuit secundum Concilium generale) statuitur, ut Constantinopolitanæ civitatis Episcopus, habeat primatus honorem post Rom. Episcopum, propterea quod Constantinopolis sit nova Roma. Vnde sequitur causam cur Rom. Episcopus primatum habeat ante reliquos Patriarchas esse, quod antiqua Roma sedes esset imperii. De hoc Canone dicit Binius in notis super idem Concilium, *Hunc canonem ab Ecclesia Rom. minimè receptum fuisse constat.* De eodem dicit BARONIVS ANNO 381. numero 35. *Hic canon inter acta Concilii furtivè relatus est.* In Concilio Chalcedonensi, act. 15. exstat Canon qui asserit

 primò,

primò, Rom. Eccles. non à CHRISTO, sed à *Patribus* accepisse primatum. Secundò, rationem hujus Primatus non esse quod Papa sit Vicarius CHRISTI, aut Successor PETRI, sed quia Roma fuit sedes Imperii. Tertiò, Episcopum novæ Romæ, id est, Constantinopoleos, ita debere esse secundum à Romano Pontifice, ut tamen habeat *æqualia cum eo privilegia.* Hunc Canonem Binius, Baronius, & alii, dicunt non esse à Concilio compositum, sed instigante Anatolio Episcopo Constantinop. Iudicibus & Papæ Legatis absentibus, ad Concilium clanculum & furtim additum. De sexta Synodo generali quæ Honorium Papam damnavit ut Hæreticum, dicunt *eam vel corruptam esse, vel per errorem Honorium damnasse.* Bellarm. libro 4. de Pontif. cap. 11. § *Ad tertium respondeo.* De septima Synodo dicunt, *Patres istius Concilii deceptos fuisse ex sexta Synodo.* Bell. ibidem. In Concilio generali quinisexto habetur hic Canon: *Quoniam intelleximus Romanam civitatem in sanctis quadragesimæ diebus in ejus sabbatis jejunare præter traditam Ecclesiæ Consuetudinem, sanctæ Synodo visum est ut in Romanorum Ecclesia Canon inconcussè vires habeat,* &c. De hoc Can. ita loquitur Caranza in summa Concil. pag. 340. *Propter hunc Canonem aliqui Romani non recipiebant hanc Synodum tanquam universalem.*

Digressio de Concilio Chalcedonensi, deque insigni Adversariorum audacia in deprimenda illius authoritate.

3. QVoniam Concilii Chalcedonensis præcedenti paragrapho mentionem fecimus, ut omnes sciant quam apertè in eo Concilio Rom. Pontif. suprematus damnatus sit, quamque superbè Pontificii

tificii hujus Concilii authoritatem spernant, non alienum à proposito existimavi, si de actione 15. & 16 istius Concilii ea observarem quæ notatu maximè digna sunt.

4. In actione 15. istius Concilii, Canone 28. & in actione 16. tria præcipuè consideranda sunt. Primò, id quod sanctissimi illi Episcopi dicunt aut narrant. Secundò, id quod statuunt seu decernunt. Tertiò, eorum concertatio cum Rom. Pont. Legatis. Primò igitur dicunt *Patres dedisse privilegia antiquæ Romæ throno propter imperialem dignitatem civitatis illius*. Ex quo duo colligi possunt. Primò, Papæ primatum non esse à DEO aut CHRISTO, sed à Patribus, id est, ab Ecclesia, *Patres* (inquiunt) *dederunt privilegia antiquæ Romæ throno*. Secundò, rationem hujus Primatus non esse, quod Papa sit Vicarius CHRISTI, aut Successor Petri, sed διὰ τὸ βασιλεύειν τὴν πόλιν ἐκείνην, seu *propter imperium civitatis illius*; ut vertit Caranza.

5. Secundò, statuunt & decernunt ut Episcopus novæ Romæ, id est, Constantinop. ita sit à Rom. Pontif. secundus, *ut paria habeat privilegia & eandem majestatem in Ecclesiasticis negotiis*.

6. Tertiò, Legati Rom. Pontif. cum Canon ille conderetur interesse noluerunt, sed sese de industria è Concilio subduxerunt: postero quidem die adfuerunt, et huic decreto intercesserunt, Papæ causam strenuè agentes. Sed nihil profecerunt; quamvis enim coram judicibus conquesti sunt, decretum hoc non esse factum sine circumventione & coactione, quamvis etiam protulerunt commissionem Papæ Leonis primi huic decreto reclamantis, tamen efficere non potuerunt, quo minùs obtineret decretum. Illis enim dicentibus Episcopos fuisse coactos subscribere, *Episcopi clamaverunt: Nemo coactus est*. Item cum contra eos sententia prolata esset à judicibus, reverendissimi Episcopi, id est, omnes Patres istius Concilii clamaverunt: *Hæc justa sententia, hoc omnes dicimus, hæc omnibus*

placent: Quæ constituta sunt valeant: Omnia rectè decreta sunt.

7. Ad hoc argumentum tribus ferè modis respondere solent Adversarii. Primò, Gretf. in Defens. præfat. Bell. in lib. de summo Pontif. dicit Græcos Patres in Chalced. Synod. nihil aliud fecisse, *quamquod Papæ socium primatus dederunt: quo* (inquit) *aperte præ se tulerunt se non aversari primatum, sed optare ut eo etiam Constantinop. Episcopus potiatur.* Hæc responsio absurdissima est. Nam dare alicui socium Primatus, est Primatum ejus Monarchicum penitus tollere. Monarchica potestas nullum admittit parem: ubi enim plures imperant potestate pares, illic non Monarchia, sed Polyarchia viget.

8. Secundò, Fidelis Annosus, lib. 2. Monarchiæ Eccles. cap. 6. §. 28. dicit Concilium Chalcedonense, nihil dicere vel statuere quod Monarchiæ Romanæ deroget: *Imprimis* (inquit) *non dicit primatum Rom. Pontificis institutum fuisse à Patribus, non enim dicit quod Patres concesserunt privilegia Rom. Pontifici, sed urbi Romæ. Romano enim Pontifici, nihil potestatis vel Patres, vel Concilia contulerunt.* Secundò, *Cum statuunt* (inquit) *ut nova Roma paria privilegia habeat cum Roma veteri, nihil aliud intelligunt, quam Patriarchatum, ut nimirum ipsius Episcopus Patriarcha sit sicut Romanus*, &c. Hunc respondendi modum amplecti videtur Suarez, disp. 10. de Fide, sect. 2. §. 9. Hæc responsio Annosi ridicula, absurda, & veritati apertissimè contraria est. Primò enim, Legati Pontificis publicè in Synodo profitentur *Romanam sedem* per hunc Canonem *humiliari* seu *deprimi*, & insigni *injuria* affici. Verba eorum hæc sunt. *Sedes Apostolica nobis præsentibus humiliari non debet:* item, *contradictio nostra his gestis inhæreat, ut noverimus quid Apostolico viro universalis Ecclesiæ Papæ referre debeamus, ut ipse, de sedis suæ injuria, ut de Canonis eversione ferre possit sententiam.* Secundò, doctissimi scriptores Pontificii fatentur hunc

hunc Canonem derogare Romanæ Monarchiæ, videlicet, Bell. lib. 2. de Pontif. Cap. 17. §. *Quid quod*, et §. *Alterum quod*. Binius in notis in Concilium Chalcedonense, ad illa verba, *Sanctorum Patrum decreta*. Baronius ad annum 451. §. 141. Tertiò, impudentissime mentitur Annosus, cum affirmat Concil. Chalced. non dicere quod Patres concesserunt privilegia Rom. Pontif. sed tantum urbi Romæ: apertè enim dicit Concilium actione 15. Canone 28. & rursus, actione 16. *Patres dedisse privilegia primatus*, τῷ θρόνῳ τῆς πρεσβυτέρης ῥώμης id est, Cathedræ Episcopali seu sedi veteris Romæ.

9. Tertiò, Bell. Baronius, Binius, et Becanus aliter respondent: fatentur enim hunc Canonem Romanæ Monarchiæ derogare, ut jam dictum est, negant tamen argumentum nostrum ab hoc Canone petitum esse validum. Bell. enim lib. 2. de Pontif. Cap. 17. dicit decretum illud *magni quidem esse Concilii, sed non legitimè factum*, & proinde nullius esse roboris vel authoritatis. Hanc Bellarm. responsionem tuetur ac approbat Gretserus in Defensione istius Cap. Binius verò in notis in Concil. Chalced. act. 15. et 16. Baronius ad annum 451. §. 134. et 135. et Becanus in Apologia pro judice controversiarum, Cap. 3. § 86. dicunt hunc Canonem non esse ab ipso Concilio compositum, sed clanculum et furtim ab Orientalibus Episcopis, instigante Anatolio Constantinopolitano, decretis Concilii additum esse, idque absentibus judicibus et Legatis Romani Pontificis.

10 Hæc responsio nulli docto aut prudenti viro satisfaciet. Primò enim quam splendidè mentiantur hic Adversarii facilè est percipere ex verbis Aetii Archidiaconi Constantinopolitani, quæ habentur in actione 16. istius Concilii. *Rogavimus* (inquit) *dominos Episcopos de Roma ut communicarent iis gestis*, (id est, ut interesse dignarentur cum Canon iste conderetur) *illi verò recusarunt dicentes se talia non suscepisse mandata* (nempe à Pontifice)

Retulimus & ad vestram magnificentiam (judices alloquuntur) *& jussistis, ut præsens sanctum Concilium hoc ipsum inspiceret*; id est, ut controversiam illam de privilegis sedis Constantinopolitanæ determinaret : et infra, *Adsunt hic Episcopi qui poposcerunt hanc actionem celebrari, neque in occulto gestum est, neque furtim sunt hæc gesta, sed consequenter & canonicè facta.*

11. Hæc Aetii oratio quam publicè habuit in magno illo Concilio, et cui neque judices, neque Legati Rom. Pontif. nec ullus Episcoporum qui aderant contradixerunt; hæc (inquam) oratio omnes Adversariorum criminationes diluit. Primò enim ex ea patet Legatos Rom. Pontif. sponte discessisse, idq; invitis Patribus qui obnixè eos rogarunt ut gestis adessent. Secundò, Concilium controversiam illam de privilegiis sedis Constantinop. non sine authoritate judicum determinasse. Tertiò, totam illam actionem *consequenter & canonice celebratam esse.*

12. Secundò, quamvis verum esset quod Adversarii dicunt, viz. hunc Canonem clanculum et furtim primò editum esse, non tamen negare possunt, controversiam hanc denuò, coram judicibus, idque præsentibus Rom. Pontif. Legatis, agitatam esse, et legatorum Romanorum objectionibus eventilatis, ac à toto Concilio rejectis, prædictum Canonem ab omnibus Episcopis in Concilio illo congregatis approbatum et confirmatum esse, ut patet ex iis quæ supra dicta sunt.

13. Tertiò, ex hac Adversariorum responsione multa colligi possunt, quæ observatione dignissima sunt; Primò, Adversarios, quamvis profiteantur se *quatuor Concilia Oecumenica tanquam quatuor Evangelia venerari*, revera tamen eorum decretis nihil tribuere, cum doctrinæ aut sententiæ ipsorum adversantur.

14. Secundò, 630. Patres in hoc Concilio Oecumen. congregatos nobiscum sensisse Rom. Pontif. primatum non niti jure divino, sed Ecclesiastico,

et

et proinde eum non esse à DEO constitutum CHRISTI Vicarium in terris; item ejus primatum non esse jurisdictionis aut potestatis, sed ordinis tantum. Constantinopolitanum enim Patriarcham paria seu eadem cum eo habere privilegia, expressè definiverunt; quod sanè verum non esset si Papa jurisdictionem haberet in Episcopum Constantinop. hoc est, si Episc. Constantinop. ei tanquam principi, subditus esset. Denique rationem primatus illius quem habet Papa, non esse quod Papa sit Successor PETRI in Monarchia Ecclesiastica, sed quod Roma olim fuerit sedes Imperii.

Tertiò, eos nobiscum sensisse decreta Conciliorum vim habere posse quamvis à Romano Pontif. non approbarentur. Si enim putassent decreta Conciliorum nullius esse roboris aut auctoritatis nisi à Romano Pontif. confirmarentur, proculdubio audita sententia legatorum huic Canoni se opponentium, et ipsius Papæ per mandatum suum (quod publicè in Concilio lectum est) ei reclamantis, decretum illud statim abrogassent, et incepto destitissent.

15. Hinc patet quomodo respondendum sit Pontificiis objicientibus decretum illud non esse à Papa approbatum, et proinde nullius esse roboris aut auctoritatis. Neganda enim est consequentia, et negationis nostræ ratio petenda est a praxi istorum 630. Patrum, qui senserunt decretum suum de paritate aut æqualitate Patriarchæ Constantinop. cum Rom. Pontif. posse vim legis Ecclesiasticæ obtinere, etiam invito et reclamante Pontifice.

16. Denique ex hac Adversariorum sententia sequetur sanctissimos illos Patres graviter in fide errasse, et unum ex primariis fidei articulis funditus evertisse; idque quia non solum negarunt Rom. Pontif. primatum suum habere ex jure divino, aut ex PETRI successione, sed etiam Monarchiam ipsius penitus sustulere, exaquando ei Episcopum Constantinopolitanum. Quam gravis autem sit hic

error ex Adversariorum sententia, patet ex Bell. verbis in præfat. in libros de summo Pontifice, ubi sic disserit, *Etenim* (inquit) *de qua re agitur cum de primatu Pontificis agitur? brevissimè dicam: de summa rei Christianæ. Id enim quæritur debeátne Ecclesia diutius consistere, an verò dissolvi & concidere?*

17. Hanc meam illationem neque negare possunt Adversarii, neque eam admittere audent. Non possunt negare, quia ex Adversariorum sententia, dogma de Monarchia Papæ divinitus instituta, est primarium et principale Christianæ fidei dogma: sed Concilium generale dogma illud negavit seu sustulit. Ergo gravissimè in fide erravit.

18. At neque eam admittere audent, quia Leo Papa approbavit Concil. Chalced. *in fidei causa*, seu in iis quæ ad fidem pertinent, vide Baronium ad annum. 451. Sect. 3. & 4. Bell. lib. 2. de Pontif. Cap. 22. & Binium in notis in Concil. Chalced. verbo *approbatum*. Ergo hoc Concilium in fide non erravit. Secundò, si Concilium hoc generale et legitimum erravit in fide, sequetur Concil. generalia et legitima in fide errare posse: quod sanè ridicule admodum concedit Bellarm. immemor sententiæ suæ de infallibilitate Conciliorum quam contra nos tuetur: *Respondeo* (inquit) *Concilium legitimũ posse errare in his quæ non legitimè agit*: l. 2. de Concil. Cap. 7. Tertiò, quia si hoc Concilium tam perniciosè in fide errasset, Patres istius sæculi et Concilia post Chalcedonense Concilium celebrata, hunc errorem, immò hæresin ex Adversariorum sententia) proculdubio notassent et damnassent.

CAPUT

CAPUT X.

Papæ judicium de quæstionibus fidei non esse infallibile, & Adversarios in explicanda infallibilitate judicii Papalis non consentire inter se.

1. Hîc primò explicabo distinctiones aliquot, quibus Adversarii in hac disputatione utuntur. Secundò, varias et discrepantes Adversariorum sententias referam, de Papæ infallibilitate in quæstionibus fidei. Tertiò, ostendam ipsos Adversarios (qui infallibilitatem judicii non in Concilio, sed in Papa constituunt) fateri Papam judicialiter errare posse.

2. Quod ad primum attinet, distingunnt hic Adversarii, primò, inter *errare*, & *hæreticum esse*. Nam *hæreticum esse* est aliquid majus quam *errare*: unde Gretserus in Defensione Cap. 6. lib. 4. de Pontif. *Aliud* (inquit) *est errare, aliud hæreticum esse, & pertinaciter in errore persistere.*

3. Secundò, distinguunt inter *errorem manifestum, & non manifestum*: error manifestus, est error contra exploratam Ecclesiæ fidem, ut loquitur Valentia, tomo 3. disput. 1. quæst. 1. punct. 7. §. 41. Col. 233. id est, contra communem et receptam totius Ecclesiæ doctrinam, aut etiam contra expressam ejus definitionem. Error non manifestus, est cum quis errat in quæstione aut controversia aliqua nondum definita ab Ecclesia, seu ut loquitur Valentia loco citato, cum quis errat in rebus alioqui omnino controversis, hoc est, non satis expresse in Ecclesia definitis et determinatis.

4. Tertiò,

4. Tertiò, distinguunt inter errorem *personalem* seu privatum, & *judicialem* seu publicum : unde Stapletonus controversia 3. q. 4. conclus. 1. *Romanum* (inquit) *Pontificem errare in fide potest dupliciter intelligi, primùm quod ut persona particularis possit male sentire de fide, & esse hæreticus: altero modo, quod erroneam & hæreticam doctrinam possit publicè sustinere & Ecclesiæ decernendo tradere.* Hæc Stapletonus. Alii hanc distinctionem sic explicant; Pontifex personaliter, seu ut privata persona errat, quando non vult alios obligare ad recipiendam falsam suam assertionem, sed tantum privatim apud se, veram esse reputat: errat verò jndicialiter quando publicè & ex Cathedra pronunciat id quod falsum est verum esse, obligando alios ad id recipiendum tanquam verum.

5. Ad secundum quod attinet, Pontificii illi qui infallibilitatem judicii non in Concilio, sed in Papa constituunt, nequaquam inter se consentiunt. Primò enim quamvis omnes Pontificii, ut monet Bellarm. lib. 4. de Pontif. Cap. 2. *in eo conveniant quod Papa personaliter & ex ignorantia errare possit*, quidam tamen eorum negant eum ullo modo posse esse hæreticum, id est pertinaciter in errore persistere. Hanc sententiam Pighius defendit ut certam lib. 4. Hierarchiæ Ecclesiast. Cap. 8. Bellarm. dicit eam defendi posse ut probabilem et piam, lib. 4. de Pontif. cap. 6. At Staplet. Controv. 3. q. 4. Conclus. 2. Canus lib. 6. de locis, Cap. 8. Respons. ad argum. 11. et multi alii eam rejiciunt, ut aperte falsam : immò ipse Bellarm. lib. prædicto. Cap. 11. Respons. ad arg. 4. fatetur tria Concilia generalia, videlicet 6. 7. & 8. credidisse Papam posse esse hæreticum, seu personaliter errare posse, hæresin profitendo.

6. Secundò, alii dicunt *Papam ut privata persona est, tam in fide esse defectibilem, quam in moribus peccabilem, atque adeo posse esse hæreticum; sed ut publica persona est, id est, quando de fide consultus, ex officio respondet & decernit, non posse tradere*

hæreticum

hæreticum aliquod dogma. Ita loquitur Stapler. Controv. 3. q. 4. Concluſ. 2. cui aſtipulantur ANGLO-RHEMENSES, in LVC. 22. 31. et Hartus, in Colloq. cum Rainoldo, Cap. 7. ſect. 3. dicentes Papam errare non poſſe cum ſententiam pronunciat in ſuis Conſiſtoriis, Curiis, Conciliis, deliberationibus aut conſultationibus initis pro decidendis illis controverſiis quæ ei proponuntur. Hic modus explicandi Papæ infallibilitatem vix ſatis tutus ipſis Adverſariis videtur. Vnde quidam ex illis non affirmant abſolutè & ſine ulla limitatione Papam quandocunque de fide conſultus ex officio reſpondet & controverſiam judicialiter definit errare non poſſe : ſed hanc limitationem expreſsè addunt, *cum totam Eccleſiam docet, & ad ſententiam ſuam recipiendam obligare vult univerſam Eccleſiam* ; quibus verbis apertè innuunt Papam etiam judicialiter, id eſt in decidendis controverſiis errare poſſe quando non totam Eccleſiam, ſed aliquam ejus partem docet. Ita docent Bellarm. lib 4. de Pontif. Cap. 3. §. 1. Suarez. tract. de Fide, diſp. 5. ſect. 8. §. 4. et Valent. tom. 3. diſp. 1. q. 1. p. 7. §. 40. Col. 226. & 227.

7. Tertiò igitur Bellarm. Valent. Suarez, et alii dicunt, Papam errare non poſſe, *quando totam Eccleſiam docet*, & ut Suarez loco citato loquitur, *quando aliquid authenticè proponit univerſæ Eccleſiæ tanquam de fide divina credendum.* At neque hic modus explicandi ſatis tutus eſt. Primò, quia antiqui Patres putarunt Papam poſſe errare cum totam Eccleſiam docet, ut patebit ex Capite 12. Secundò, Papam docentem totam Eccleſiam de facto erraſſe probabitur Cap. 14. Tertiò, Turrecremata qui ut ſupra monui, infallibilitatem judicii non in Concilio, ſed in ipſo Papa conſtituit, is inquam lib. 2. ſummæ de Eccleſia Cap. 1. p. 112. reſpondens ad argumentum 7. quo objiciebatur Papam poſſe incidere in errorem manifeſtum, ſeu in hæreſin antea damnatam, eámque definire in judicio cum complicibus ſuis ; dicit primò, quoſdam dicere,

dicere, non esse possibile, ut Papa definiat hæresin. Deinde hac responsione rejecta suam proponit: *Nobis* (inquit) *aliter videtur dicendum*, &c. Item lib. 4. part. 2. Cap. 16. *Decimus septimus* (inquit) *modus convincendi specialiter Papam de pertinacia in hæretica pravitate est, si errorem definit solenniter & à Christianis asserit tanquam Catholicum esse tenendum.* Pro hac etiam sententia Valentia loco prædicto citat Sylvestrum in summa, verbo *opinio*, eámque dicit *non esse penitus improbabilem.*

8. Quamobrem quartus modus explicandi infallibilitatem Papæ est quam ex Turrecremata et Sylvestro proponit Valentia loco proximè citato Col. 233. videlicet, Papam posse incidere in errorem manifestum seu hæresin antea damnatam, item *eum posse quantum in se est conari errorem illum manifestum Ecclesiæ obtrudere*, nimirum solenniter eum definiendo, ut loquitur Turrecremata, *fieri tamen non posse ut solenniter definiat errorem non manifestum*, seu ut de re aliqua controversa, nec apud Catholicos satis explorata, judicialiter errorem definiat: ratio hujus assertionis, quam ibidem affert Valentia est, quia si Papa conetur errorem manifestum Ecclesiæ obtrudere, id faciet sine ullo periculo Ecclesiæ utpote quæ cognoscens hujusmodi Papam non pastorem sed lupum et pseudoprophetam esse, facilè sibi à falsa ejus doctrina cavebit. At si in rebus controversis, nec satis expressè in Ecclesia antea determinatis Papa errorem contra fidem definiret, tunc Ecclesia teneretur Papam sic definientem pro Pastore suo agnoscere, (quia videlicet nondum hæresi manifesta notatus est) eúmque omnino audire, id est, sententiam ejus amplecti; & sic Ecclesia universa, non solum posset sed etiam teneretur errare. Concludit igitur Valentia, *Romanum Pontificem quando aliquid novi in controversiis fidei definiendum est errare non posse.*

9. Ex

9. Ex his quæ jam dicta sunt patet multos ex iis qui pro Papali infallibilitate strenuè pugnant concedere Papam posse non solum *personaliter*, sed etiam *judicialiter* errare definiendo *errorem manifestum*. Ridiculum autem est commentum quo Adversarii hoc excusare conantur dicentes *Papam hæresi manifesta notatum desinere esse Papam*, seu ipso facto propter hæresin privari Papali dignitate, & proinde si contingat eum hæresin definire, falsam illam definitionem non Papæ aut sedis postolicæ, sed talis privati hominis definitionem dicendam esse: meritò enim eos qui sic respondent ridet Alphonsus à Castro, lib. 1. adversus Hæreses. cap. 4. *Quod autem* (inquit) *alii dicunt eum qui erraverit in fide obstinatè jam non esse Papam, ac per hoc affirmant Papam non posse esse hæreticum, est in re seria verbis velle jocari. Ad hunc enim modum posset quis citra impudentiam asserere nullum fidelem posse in fide errare, nam cum hæreticus fuerit jam desinet esse fidelis.*

CAP.

CAPUT XI.

Papæ judiciariam infallibilitatem neq; ex Scriptura, neque ex Traditione non ſcripta, ſufficienter probari poſſe.

1. EVANGELICI non credunt Papam cum ex Cathedra totam Eccleſiam docet ab errore immunem eſſe: idque quia nuſquam in Sacra Scriptura dicitur Papam judicialiter errare non poſſe. Nam quod locus ille LVC. 22. *Rogavi pro te, ne fides tua deficiat*, pro judiciaria infallibilitate Romani Pontificis non faciat, variis rationibus oſtendere poſſumus. Primò enim nihil illo loco dicitur *de docendo*, nihil *de tota Eccleſia docenda*, nihil *de quæſtionibus fidei* aut *morum*, nihil *de Papa Romano*.

2. Secundò, Bellarm. lib. 4. de Pontif. Cap. 3. probat CHRISTVM hic non orare pro Eccleſia univerſali, quia illa verba, *Et tu converſus, confirma fratres*, non poſſunt convenire Eccleſiæ univerſali, niſi dicamus totam Eccleſiam eſſe aliquando pervertendam ut poſſit converti. Eodem modo nos probamus CHRISTVM non oraſſe pro omnibus Epiſcopis Romanis, quia illa verba, *Et tu converſus*, &c. iis convenire non poſſunt, niſi dicamus eos omnes eſſe aliquando pervertendos ut poſſint converti.

3. Tertiò, objicientibus negationem Petri, etiam poſtquam CHRISTVS rogavit ut non deficeret fides ejus, ac propterea nec Succeſſores ejus eſſe immunes a lapſu; reſpondet Bellarm. tunc Petrum

Petrum nondum summum Pontificem esse cœpisse. Ex hoc ego sic infero; Si Petrus quando CHRISTVM negavit, nondum erat summus Pontifex, profectò multo minus erat summus Pontifex, quando CHRISTVS pro eo rogavit. Igitur rogavit pro Petro, & non pro summo Pontifice. Quid ergo beneficii potest habere summus Pontifex ex oratione quæ pro Petro nondum summo Pontifice fusa est, si quidem ille succedit Petro, non ut Petrus est, sed ut summus Pontifex est.

4. Quartò, Pontificii hunc locum, nunc *de Petro*, nunc *de Pontifice Romano*, nunc *de Ecclesia Romana* interpretantur. Vide Bellarm. lib. 4. de Pontif. Cap. 3. §. *Respondeo primo.* Et aliter de Petro, aliter de Pontifice, aliter de Eccl. Romana. Aiunt enim CHRISTVM hac sua oratione impetrasse, primò, ut Petrus nec *personaliter*, nec *judicialiter* erraret. Secundò, ut Petri Successores etsi errare possint *personaliter*, tamen *judicialiter* nunquam errarent. Tertiò, ut Romana Ecclesia ne *personaliter* quidem erraret. Quis non perspicit meras has esse verborum præstigias? Vnus enim locus tam varias & contrarias expositiones admittere non potest.

5. Quintò, si DOMINVS orando pro Petro, & Petro & ejus Successoribus judiciariam infallibilitatem impetravit, tunc etiam orando pro reliquis Apostolis, & rogando Patrem suum *ut eos sanctificaret sua veritate*, IOAN. 17. VERS. 17. etiam illis & eorum Successoribus privilegium judiciariæ infallibilitatis impetravit. At falsum est posterius, ut ipsi Adversarii fatentur, ergo et prius. Assumptio manifesta est: probatur propositio, quia nulla firma & solida ratio afferri potest cur vis & efficacia orationis CHRISTI pro Petro ad Successores Petri se extendat, vis verò aut efficacia orationis CHRISTI pro Apostolis ad eorum Successores se non extendat.

6. Præterea

6. Præterea hæc judiciaria infallibilitas Rom. Pontificis Patribus incognita fuit & proinde ex Traditione non ſcripta probari nequit. Hoc patet primò, quia nuſquam in eorum ſcriptis invenitur hoc axioma Ieſuiticum, *Papa in definiendis controverſiis fidei cum totam Eccleſiam docet errare non poteſt.* Legat qui volet Patrum teſtimonia à Bellarm. allata lib. 4 de Pontif. Cap. 3. ad Papæ judiciariam infallibilitatem probandam: & facilè percipiet nihil in iis dici de judiciali & publica controverſiarum deciſione, nihil de Rom. Pontificis infallibilitate in decidendis controverſiis fidei, nihil de illa limitatione quam ipſi addunt, *cum Papa totam Eccleſiam docet, & ad credendum obligare vult.* Ergo illa teſtimonia non probant Adverſariorum poſitionem.

7. Secundò, in diſputationibus contra Hæreticos nunquam utuntur hac argumentandi forma; *hoc dogma judicialiter à Rom. Pontifice definitum eſt, ergo eſt verum:* item, *hoc Concilium à Papa approbatum eſt, ergo ejus decreta ſunt infallibilia.* At ſi vera ſit hæc Adverſariorum ſententia, non potuerunt uti magis evidenti & efficaci demonſtratione ad hæreticos confutandos. Cur igitur hujuſmodi argumentis nunquam utuntur? Cur Auguſt. lib. 3. contra Maximinum Arrianum Cap. 14. authoritate Concilii Ariminenſis preſſus non reſpondet illud Concilium à Rom. Pontifice non eſſe approbatum, & proinde eſſe nullius authoritatis.

CAPUT XII.

Papæ judiciariam infallibilitatem antiquæ et sanæ Ecclesiæ cognitam non fuisse variis exemplis ostenditur.

1. PRobatur hoc primò, ex Historia secundi sæculi nam Victor *Papa* circa annum 198. judicialiter determinavit controversiam de celebratione *Paschatis*, ut docent Bellarm. lib. 3. de Verbo, Cap. 6. & Baronius Anno 198. at nihilominus *Polycrates* et Asiatici Episcopi ei constanter restiterunt, ergo putarunt ejus judicialem decisionem non esse infallibilem.

2. Secundò, ex Historia tertii sæculi: Cornelius enim *Papa* cum Nationali Concilio omnium Episcoporum Italiæ statuit, definivit, et decrevit (ut fatetur Bellarm. loco jam citato et lib. 4. de *Pontif.* Cap. 7. et lib. 2. de Conciliis, Cap. 5. item Gretserus in Defens. lib. 3. de Verbo, Cap. 6. Col. 1326.) Baptisma Hæreticorum esse validum, et ab iis baptizatos, non debere rebaptizari. Eandem etiam sententiam approbavit Stephanus *Papa*, et jussit ut Hæretici non rebaptizarentur. At nihilominus Sanctus Firmilianus, et Sanctus Cyprianus, cum multis *Episcopis* Asiæ & Africæ, contrarium senserunt, & mordicus defenderunt, etiam post definitionem Stephani & Cornelii, quod proculdubio non fecissent si putassent *Papæ* sententiam judicialem esse infallibilem. Nec satisfacit quod dicit Bellarm. istos *Pontifices* non definivisse illud dogma tanquam de fide: quod ex eo probat, quod Stephanus *Papa* non excommunicaverit Cyprianum et alios contrarium sentientes, sed tantum excommunicationem comminatus sit.

3. Nam

3. Nam contrà; primò si excommunicationem comminatus est, ergo, dogma illud definivit tanquam de fide: quis enim rebus incertis, & dogmate adhuc dubio ac nondum definito audeat minari cuiquam separationem ab Ecclesia? Deinde cum judicialiter damnatur aliquis error, vix solet ulla esse pœnæ pronunciatio, sed tantum comminatio. Denique impudens est illud Bellarm. mendacium. Stephanus enim Papa actu excommunicavit Firmilianum et Asiaticos Episcopos cum eo sentientes, ut patet tum ex Epistola Firmiliani ad Cyprianum, tum ex Baronio Anno 258. numero 15. & 16. & Spondano in Epitome Baronii, eodem Anno, numero 5. & 9.

4. Tertiò, in Concilio Generali quarto, hoc est in Concilio Chalcedonensi, quod quinto seculo celebratum est, judicium Leonis I. Papæ Romani, contra Eutychetem Hæreticum fuit Synodice repetitum et examinatum, ut patet ex actione 4. istius Concilii. Ergo Patres in illo Concilio congregati apertè ostenderunt Pontificem Romanum non esse supremum & infallibilem controversiarum judicem. Supremi enim & infallibilis judicis sententia non debet retractari aut examinari ab inferiori judice. Stapletonus Controv. 6. q. 3. art. 5. respondet sententiam Papæ Leonis *non fuisse relectam per modum examinis, sed prorsus per modum sententiæ judicialis, cui cæteri Episcopi parere suasq; sententias accommodare debebant.* At huius responsionis falsitas patet tum ex prædicta actione 4. istius Concilii, tum ex Concilio Generali 5. Collatione 6.

5. Nam quod ad actionem 4. Concilii Chalcedonensis attinet, Iudices illîc jubent ut Patres sententiam suam de Epistola decretali Papæ Leonis proponant, doceántque utrum ea Symbolis, Actis, & Decretis priorum Conciliorum consentanea sit, an verò non sit? Huic mandato Iudicum Patres obtemperantes, respondent eam esse priorum Synodorum actis consentaneam, & ideo profitentur

se

se ei subscribere. Verbi causa, Anatolius Episcopus Constantinop. dixit: *Epistola sanctissimi, & DEO amicissimi Archiepiscopi Leonis consonat Symbolo Patrum qui apud Nicæam, & qui apud Constantinopolim collecti sunt: & etiam iis qui in Epheso sub beatissimo & sanctissimo Cyrillo gesta sunt ab universali & sancto Concilio. Quapropter consensi & eidem Epistolæ libenter subscripsi.* Similiter Marinianus Episcopus Synnadorum dixit: *Consentire novi Epistolam in omnibus Sanctissimi Romanorum Archiepiscopi Leonis expositioni* 318. *Patrum, &* 150. *in Regia Constantinopoli congregatorum. Ideo etiam subscripsi ei.* Et Onesiphorus Episcopus Iconii dixit: *Cum Epistolam Sanctissimi Romanorum Archiepiscopi Leonis nulla in re dissentire videam ab exposita fide Sanctorum Patrum, subscripsi eidem Epistolæ Papæ Leonis.* Reliqui etiam Episcopi de eadem Epistola dixerunt, *Consonat, & subscripsi ei.* Ex his patet Chalcedonenses Patres subscripsisse Epistolæ decretali Leonis Papæ non propter infallibilem ipsius authoritatem, sed propter ejus consonantiam cum doctrina tradita & definita in tribus prioribus Conciliis, id est, in Nicæno, Constantinopolitano, & Ephesino.

6. Idem etiam patet ex Quinto Generali Concilio, Collat. *6.* Nam cum in eo Concilio, sententiæ Patrum Chalcedonensium de Epistola Leonis Papæ deque ejus consonantia cum priorum Synodorum decretis publicè recitatæ essent, *Sancta Synodus dixit: Ex his quæ recitata sunt manifestum factum est, quomodo Sanctæ Synodi ea quæ apud eas proferuntur probare solent. Cum enim illi Sanctissimi Viri qui recitatas Epistolas scripserunt,* (videlicet, Leo Papa & Cyrillus) *sic splenduerunt, tamen Epistolarum earum comprobationem non simpliciter, nec sine inquisitione fecerunt, nisi per omnia cognovissent consonare eas expositioni & doctrinæ Sanctorum Patrum, ad quam & collatio facta est.* Hæc vide apud Binium tomo 2. Concil. parte 1. act. 4. Concil. Chalced.

Chalced. pag. 218. et parte 2. in Actis Concilii Generalis 5. Collat. 6 pag. 101. Vide etiam Collat. 8. ejusdem Synodi, ubi Patres dicunt se ex gestis Concilii Ephesini et Chalcedonensis circa Epistolas Cyrilli et Leonis Papæ percepisse, *quod non aliter oportet suscipi quæ ab aliquo scribuntur nisi prius rectæ fidei Sanctorum Patrum consonare demonstrentur.*

7. Quartò, judiciaria infallibilitas Romanorum Pontificum incognita fuit illis 165. Episcopis in prædicto Concilio 5. Generali, (quod sexto seculo celebratum est) congregatis, ut patet tum ex iis quæ præcedenti §. dicta sunt, tum quia judicialem Vigilii Papæ sententiam, seu Constitutum de tribus Capitulis (quod ad Imperatorem & Synodum transmiserat, & in quo Synodali sententiæ de condemnandis tribus Capitulis planè contradicebat; ut docet Binius in Notis in illud Concilium) damnarunt. Imò ipsum Vigilium omnésque alios qui Theodorum Mopsuestenum damnare nolebant, una generali sententia anathematizarunt. *Si quis* (inquiunt) *defendit eundem Theodorum qui talia blasphemavit, & non anathematizat eum, talis anathema sit.* Vide Collationem 8. istius Synodi, Can. 12. Ad hoc argumentum respondent Baronius, Binius, et alii quæstionem in illo Concilio definitam non fuisse quæstionem de Fide, sed tantum de personis, id est, de Ecclesiastica quorundam hominum damnatione post ipsorum obitum: in quo genere quæstionum omnes fatentur Pontificem posse errare. At contrà in hoc Concilio definitum est, *Hæreticos etiam post mortem ab Ecclesia posse damnari*, ut disertè docet Binius, in Historia 5. Synodi, et patet ex Collatione 8. pag. 113. §. *Et quid oportet?* Hæc controversia de Hæreticorum excommunicatione post mortem, est ex earum numero quas Adversarii vocant *controversias morum*, et in quibus non minus quam in quæstionibus Fidei Pontificem infallibilem esse contendunt: vide Bellarm. lib. 4. de Pontif. Cap. 5.

et

et Suarezium disp 5. de Fide, sect. 8. §. 7. Attamen hoc definiverunt Patres, contra judicialem Vigilii Papæ sententiam, quam in suo *Constituto*, Concilio exhibuit, et cui universam Ecclesiam parere voluit. Ergo non putarunt Papæ judicialem sententiam esse infallibilem. Vide *Constitutum* Vigilii apud Binium, tomo, 2. parte 2. pag. 25. §. *Quibus omnibus*, & pag. 26. §. *His omnibus*; ubi judicialiter & ex Cathedra, hanc sententiam pronunciat: *His omnibus* (jnquit) *& hujusmodi blasphemiis ita à nobis abdicatis atque damnatis hac præsentis* Constitutionis *dispositione quam maxime providemus, ne (sicut supra diximus) personis quæ in pace & communione universæ Ecclesiæ quieverunt, sub hac damnati à nobis perversi dogmatis occasione aliquid derogetur.* Et infra: *Illis Sacerdotibus qui in pace Catholicæ Ecclesiæ sunt defuncti nulla contumelia generetur.*

8. Iam perpende, mi Turnebulle, quantum prædicti 165. Patres, Apostolico supremi tui Iudicis decreto tribuant Collat. 8. pag. 113. *Et quoniam* (inquiunt) *post hæc omnia impietatis illius defensores injuriis contra Creatorem suum dictis gloriantes, dicebant non oportere eum post mortem anathematizare; licet cognosceremus Ecclesiasticam de impiis traditionem, quod & post mortem Hæretici anathematizantur: tamen necessarium putavimus & de hoc perscrutari, & fertur in gestis quomodo diversi hæretici & post mortem anathematizati sunt, per multa manifestatum est apud nos, quod qui hæc dicunt* (videlicet, Vigilius Papa, et alii) *nullam curam DEI judicatorum faciunt, nec Apostolicarum pronunciationum, nec paternarum traditionum.*

9. Quintò, si Patres putassent Papam in definiendis Controversiis errare non posse, cum consuluissent non tantum ut privatum Doctorem, sed ut supremum & infallibilem Iudicem: eumque obnixè rogassent ut judicialiter et ex Cathedra cum intentione totam Ecclesiam docendi, et omnes obligandi ad credendum, obortas in Ecclesia Con-

troversias determinaret. At hoc non fecerunt nec ullum hujusmodi petitionis exemplum hactenus in medium adferre potuerunt Adversarii. Ergo, Patres non crediderunt Papam esse infallibilem Controversiarum de Fide Judicem.

CAPUT. XIII.

Idem ex eo probatur quod Ecclesia antiqua sæpius canones condidit Romano Episcopo refragante.

1. POntificii id quod paragrapho ultimo præcedentis Capitis dictum est confutare conantur argumento petito à praxi Conciliorum antiquorum quæ à Romano Pontifice decretorum suorum confirmationem petierunt. Nam petere eorum confirmationem à Rom. Pontifice est eum consulere tanquam supremum & infallibilem Judicem, & rogare ut judicialiter & ex Cathedra controversias determinet: hic enim est actus maximè judicialis circa Controversias Fidei. Respondeo, illa confirmatio quam illi petebant à Pontifice, nihil aliud fuit, quam ejus consensus aut approbatio: at non tantum ejus assensum expetiverunt, sed & etiam aliorum Episcoporum, quos pro supremis & infallibilibus Judicibus non agnoverunt. Ergo petere Rom. Pontificiis confirmationem non est eum consulere tanquam supremum & infallibilem Iudicem.

2. Instabit aliquis, Pontificis consensus singulari quodam modo expetebatur à Patribus: credebant enim decreta sua irrita esse, nullamque robur aut

aut momentum habere absque ejus approbatione. At hoc de aliis Episcopis non credebant. Ergo, &c. Respond. primò, non verisimile est illos Patres hoc credidisse, cum ne ipsi Pontificii qui post Concilium Tridentinum scripserunt, hoc crediderint, ut patet ex Andradio, qui in defensione Fidei Tridentinæ, lib. 1. pag. 76. dicit Conciliorum decreta omni etiam confirmatione (Papali videlicet) destituta esse firmissima; & pag. 75. dicit viros doctissimos in ea esse sententia quod vis & authoritas canonum Synodicorum non necessario pendeat à *P*apæ confirmatione. Secundò, si *P*atres hoc credidissent non condidissent Canones invito & refragante Episcopo Romano At condiderunt Canones eo invito, ut patet, primò ex Decreto Concilii Chalcedon. de æqualitate Episcopi Constant. cum Rom. *P*ontifice; de quo vide Cap. 9. hujus Tractatus.

3. Secundò, ex Actis Concilii Generalis quinisexti, quod Canones addidit sextæ Synodo & ob id, etiam sexta Synodus vocari solet. Quamvis enim prædictum Concil. Chalcedonensis decretum à Leone *P*apa pluribus Epistolis damnatum & reprobatum sit; nihilominus tamen 227. *P*atres, qui in hoc Concilio quinisexto convenerunt, illud renovarunt & confirmarunt Canone 36. Non conabor absolutam omnibus ac singulis hujus Synodi canonibus authoritatem vendicare: verumtamen hoc obiter moneo Adversarios non facilè posse hujus Synodi authoritatem defugere: idque primò, quia in Concil. Nicæno 2. (quod iis septimum Generale est) *sæpius vocatur Sancta & universalis Synodus Sexta.* Secundò, Tarasius *P*atriarcha Constantinop. ibidem Act. 4. *dicit neminem de Canonibus hujus Synodi dubitare debere.* Tertiò, ibidem actione 8. *C*an. 1. judicialiter & definitivè approbantur *C*anones non solum quinque primarum Synodorum, sed etiam *C*anones sextæ Synodi, id est, Canones à Concilio quinisexto, editi nomine Sextæ Synodi: nam sexta Synodus nullos canones edidit. Quartò, Adrianus *P*apa in Epistola ad Tarasium (quæ extat act. 2. præ-

dictæ Synodi Nicænæ 2.) judicialiter & ex Cathedra hæc verba (secundùm versionem Anastasii, quæ Binio maximè probatur) pronunciat: *Et easdem Sanctas sex Synodos suscipio cum omnibus regulis quæ jure ac divinitus ab ipsis promulgatæ sunt. Inter quas continetur* (citat Canonem 82. Conc. quinisexti) In quibusdam venerabilium, &c. Hîc Adrianus canones Concilii quinisexti ad sextam Synodum refert, eosque non minus quam præcedentium Synod. can. amplectitur. Nam illa verba, JURE AC DIVINITUS (in quibus nonnulli subterfugium quærunt) laudantis potius quam hæsitantis speciem præ se ferunt: nec magis coarctant & limitant sententiam Papæ, de canonibus sextæ Synodi, quam de canonibus priorum Synodorum. Sed hæc missa facio, & hoc unum urgeo (quod ad rem præsentem maximè facit) videlicet, hos 227. Orthodoxos & Catholicos Patres non cum Pontificiis sensisse, Canonum Ecclesiasticorum authoritatem à Papæ approbatione simpliciter, pendere. Si enim in hac sententia fuissent, non renovassent & confirmassent illud Concilium Chalcedonensis decretum, quod à Romana sede sæpius damnatum esse sciebant.

4. Tertiò idem patet ex Historia 5. Concilii Generalis, in quo contra expressam Vigilii Papæ sententiam, immò contra Apostolicum ejus decretum, seu *Constitutum*, ut illic vocatur, quod ad Imperatorem & Concilium transmiserat damnantur tria capitula, omnesque trium Capitulorum defensores; & proinde ipse Vigilius Papa (qui pertinaciter tria Capitula defendebat) anathematizantur Collatione 8. vide acta hujus Synodi apud Binium, item apud Baronium, Anno 553.

5. Quartò, ex actis Concilii Francofurdiensis, quod ipso Baronio fatente annalium tomo 9. Anno 794. numero 1. fuit plenarium & universale Concilium: in ea enim contra Synodum Nicænam secundam ab Hadriano Papa confirmatam, atque adeo contra expressam Papæ sententiam definitum est,

(idque

(idque Legatis Papæ contradicentibus) *Imagines non eſſe adorandas*. Nec veriſimile eſt quod dicit Bellarm. lib. 2. de Concil. cap. 8. Patres illius Concilii putaſſe Papam Hadrianum iſti decreto Concilii Nicæni, de adorandis Imaginibus, non aſſenſiſſe: idque primò, quia res tanti momenti non potuit eſſe incognita tot Epiſcopis, qui teſte Baronio, loco citato, ex Italia, Germania, & Gallia, frequentes Francofurti convenerunt. Deinde Legati Pontificis Rom. ut narrat Baronius eodem anno, numero 28. & adfuerunt, & vehementer contradixerunt iis quæ adverſus Synodum Nicænam ſecundam ibi decreta ſunt. Proculdubio igitur indicarunt Patribus Francofurtenſibus Synodum illam à Papa eſſe confirmatam: item Papæ ſententiam, de adorandis Imaginibus iis expoſuerunt. At illi ea ſpreta & rejecta contrarium definierunt, videlicet Imagines non eſſe adorandas. Ergo non putarunt aut Papæ judicium, de rebus Fidei, eſſe infallibile, aut Concilii Nicæni ſecundi decreta ob Papæ confirmationem eſſe certa & indubitata, aut ipſorum decreta fore irrita ſi Papæ diſplicerent. Si enim in ea fuiſſent ſententia, non edidiſſent decreta Papæ judicio adverſantia.

6. Quintò, ex actis Concilii Pariſienſis celebrati anno 825. in quo decretum ſecundæ Synodi Nicænæ pro cultu Imaginum, & Hadriani Papæ confirmatio & defenſio iſtius decreti, examinantur, dijudicantur, & reprehenduntur, & ſic *judex totius mundi judicatur*, ut loquitur Bellarm. in Appendice ad Tract. de Imaginibus, Cap. 3. Hoc patet ex Epiſtola à Patribus iſtius Concilii ad Lodovicum & Lotharium Imperatores miſſa, in qua non procul ab initio hæc verba habentur: *Et ideo primum Epiſtolam Domini Hadriani Papæ quam pridem pro Imaginibus erigendis Conſtantino Imperatori & Irenæ matri ejus ad eorum deprecationem in tranſmarinis partibus direxit, coram nobis legi fecimus: & quantum noſtræ parvitati res patuit, ſicut juſtè reprehendit illos qui Imagines Sanctorum temerario auſu in*

illis partibus confringere & penitus abolere præsumpserunt, SIC INDISCRETE NOSCITVR FECISSE QVOD SVPERSTITIOSE EAS ADORARI JVSSIT. Pro quarum etiam causa Synodum congregari præcepit, & sua authoritate sub jurejurando censuit ut erigerentur & adorarentur, & sanctæ nuncuparentur, cum eas erigere licitum, adorare verò nefas sit. Hanc Epistolam lege apud Baronium Anno 825. §. 5. De eadem vide Bell. in Appendice ad tractatum de cultu Imaginum: & ne putes horum Conciliorum Francof. videlicet, & Parisiensis decreta piis & doctis Viris displicuisse quod *Papæ* judicio adversarentur, consule Baronium, qui Anno 794. à numero 39. ad 42. docet multos viros eruditione conspicuos & magni in eo seculo nominis, videlicet, Ionam Aurelianensem, Walfridum, Hincmarum, & alios scripsisse contra Imaginum cultum, & secundæ Synodi Nicænæ à Papa confirmatæ adversarios fuisse.

CAPVT XIV.

Papam de facto judicialiter errasse demonstratur.

1. PRimò hîc nobis occurrit Liberius *Papa*, qui cum Arrianis communicavit, & confessioni ab iis editæ in Conc. Sirmiensi subscripsit; unde sic argumentor: Errare in approbandis *Conciliorum* Generalium Actis, Confessionibus, aut Decretis, est judicialiter errare: nam inter omnes actus qui Rom pontifici ascribi possunt, hic maximè judicialis est. At Papa sic errare potest, imò de facto sic erravit, ut patet ex hoc exemplo Liberii papæ. *Primò* enim sententiam *Concilii* Sirmiensis, contra Athana-

Athanasium Orthodoxæ Fidei professorem pronunciatam *suo suffragio comprobavit*, ut loquitur Binius in Notis in 7. Epist. Liberii, Tomo 1. Conciliorum, parte 1. pag. 470.

2. Secundò, primam fidei confessionem ab Arrianis in Concilio Sirmiensi editam *approbavit tanquam Catholicam*, ut loquitur Binius in Notis in 7. Epistolam Liberii Papæ. At ea revera non est Catholica, & graviter errant qui eam Catholicæ veritati consentaneam esse affirmant, videlicet, Bellarm. lib. 4. de pontif. Cap. 9. Baronius Anno 357. §. 9. Binius in Notis in Concilium Sirmiense, & alii Primò enim edita fuit ab hæreticis Arrianis. Secundò fuit ambiguè proposita ad palliandam hæresin, seu ut Binii verbis utar loco citato, *veteratoriè & per summam simulationem edita fuit*. Tertiò, nomen CONSVBSTANTIALIS in magna Synodo Nicæna probatum, quod ut loquitur Baronius Anno 344. §. 5. solidum fidei robur est, de industria omisit, illudque omittendo tacitè negavit consubstantialitatem CHRISTI cum PATRE. Vnde Binius in notis in Conc. Sirmiense, pag. 480. dicit hoc nomen *ad fidem Nicænam explodendam omissum esse*. Quartò, ipsi Adversarii dicunt Athanasium & Occidentales Episcopos hanc confessionem & alias ei similes, *ut futiles erroneas & hæreticas meritò abdicasse, & rejecisse, quia consubstantialitatem Filii cum Patre dolosè reticebant.* Vide Binium, in Notis in Conc. Mediolanense primum, sub Iulio Papa, pag. 422. & in tertiam confessionem Conc. Sirmiensis; Baronium Anno 344. §. 4. & 359. §. 10. & Spondanum Anno 344 §. 2. & 359. §. 4. Ex his patet Liberii error & turpissimus lapsus in actu maximè judiciali. Si enim Athanasius primam Confessionem Concilii Sirmiensis, ut *hæreticam meritò abdicavit*, (verba Binii sunt) quo pacto potuit Liberius eam ut Catholicam approbare. Sique Occidentales Episcopi in Conc. Mediolanensi congregati Confessionem secundi Conc. Antiocheni,

sapientissimè rejecerunt ut futilem sive superfluam & erroneam (verba Baronii sunt) quia nomen CONSVBSTANTIALIS non fuit in ea expressum; proculdubio Liberius debuit primam Confessionem Conc. Sirmiensis rejicere, ut futilem & erroneam, quia videlicet illud ipsum nomen in ea non fuit expressum. Quintò, Patres illam fidei formulam cui Liberius subscripsit *hæresin* vocant, ut disertè fatetur Bellarm. lib. 4. de Pont. cap. 9. *Athanasius verò* (inquit) *& Hieronymus locis citatis apertè dicunt eum tædio exilii inflexum tandem fuisse ad subscriptionem hæreseos.* Sextò, cum controversia inter Catholicos & Hæreticos agitatur de nomine CONSVBSTANTIALIS, utrum videlicet in Confessionibus Fidei exprimi debeat; illæ Confessiones in quibus illud nomen de industria omittitur, simpliciter & absolutè repudiari debent ut hæreticæ. Ergo non debent simpliciter & absolutè approbari, & multo minus debent omninò, seu omni ex parte approbari, ita videlicet *ut in nullo iis contradicamus.* At Liberius hoc modo approbavit Concilii Sirmiensis Confessionem, ut patet ex 7. ejus Epistola ad Episcopos Arianos: *Itaque* (inquit) *amoto Athanasio super quo statuta omnium vestrum à me cum sede Apostolica suscipienda sunt; dico me cum omnibus vobis, & cum universis Episcopis Orientalibus, pacem & unitatem habere. Nam ut verius scitatis me veram fidem per hanc Epistolam meam proloqui: Dominus meus & communis frater Demophilus, qui dignatus est pro sua benevolentia,* fidem veram & Catholicam *exponere quæ Sirmii à pluribus fratribus & Coepiscopis nostris tractata exposita & suscepta est; hanc ego libenti animo suscepi* IN NULLO CONTRADICENS. Hic Liberius cum dicit se *in nullo contradicere*, apertè profitetur se nihil in ea Confessione damnare, & per consequens, non damnare omissionem vocis *Consubstantialis*, quæ ut loquitur Binius, *ad fidem Nicænam explodendam omissa est.*

3. Secundò, Vigilius Papa decretum Quinti Conc.

Conc. Generalis, de Hæreticis post mortem excommunicandis damnavit, ut ex ipsius *Constituti* verbis supra citatis patet. Ergo judicialiter erravit in reprobatione decreti Synodici ad mores pertinente. Ratio consequentiæ est, quia hoc decretum fuit pium & orthodoxum, ut patet primò ex rationibus & argumentis quibus Patres in Collatione 8. id confirmant. Secundò, quia multi Pontifices Romani hanc Synodum approbarunt v. c. Pelagius, Gregorius I, Adrianus I, imò ipse Vigilius tandem abrogato seu revocato suo *Constituto*, *eam sua auctoritate Pontificia confirmavit*, ut loquitur Binius in Notis in Concil. 5 Oecumenicum.

4. Tertiò, Honorius Papa errorem suum Monotheliticum ob quem in duobus Conciliis Generalibus damnatus est, non privatim duntaxat tradidit, sed apertè et publicè professus est, eundemq; fidelibus sequendum tradidit. Stapletonus Controv. 3. quæst. 4. Conclus. 2. dicit Papam judicialiter sententiam suam proponere, *quando de fide consultus ex officio respondet* : idem etiam docet Hartus, in Colloquio suo cum Rainoldo, Cap. 7. sect. 3. pag. 471. editionis latinæ : unde sic argumentor ; Sergius Patriarcha Constantinopolitanus consuluerat Honorium, non ut privatam personam, sed *ut Papam Romanum*, ad quem imprimis tanquam primarium Patriarcham pertineret cura conservandæ veritatis & pacis in universali Ecclesia. Idcirco ait Sergius in Epistola sua ad Honorium Papam, (quæ publicè lecta est in Conc. 6. Act. 12. apud Binium tomo 3. parte 1 pag. 143.) se *rationabile simul & necessarium judicasse*, ut cum de illa controversia rerumque statu certiorem redderet, expetens ejus judicium & rogans, *ut si quid imperfectè ab ipso dictum sit, id per datam sibi à DEO gratiam supplere dignetur* : quibus verbis, ut monet Binius in Notis in Epistolas Honorii, tomo 2. parte 1. pag. 339. *se suaq; omnia censuræ Ecclesiæ & Sedis Apostolicæ subjecit.* De hac gravissima

quæstione consultus à Sergio Honorius qua Papa Romanus, eidem qua Papa respondit, *& impia ejus dogmata confirmavit*, ut loquitur prædicta Synodus 6. act. 13. Ergo, non tantum erravit personaliter, sed etiam judicialiter. Ratio consequentiæ petenda est ex Stapletoni verbis supra citatis, quia quando Papa de Fide consultus ex officio respondet, tunc judicialiter et ex Cathedra sententiam suam pronunciat. Hîc quidam ex Adversariis Actis publicis Conciliorum, & Decretalibus Epistolis Pontificum, fidem derogant, corruptiones ac imposturas Hæreticorum causantur, & ut uno verbo dicam, omnia subvertunt, ne Honorium hæreseos damnatum esse concedant. At littus arant, nam ut monet Staplet. Controv. 3. quæst. 4. Resp. ad argumentum 7. *de damnato Honorio quæ scribuntur maximæ authoritatis & fidei sunt.* Alii verò (inter quos est Stapletonus loco citato) fatentur quidem hanc Historiam, de damnatione Honorii verissimam esse; sed dicunt Patres sextæ Synodi ex falsa informatione, et non intellectis Honorii Epistolis, Honorium hæreticis immeritò connumerasse, et proinde in eo judicio errasse. At primò Adversarii præcipitem et immanem suam audaciam nimis manifestè produnt, cum eorum scriptorum defensionem suscipiunt, quæ à legitimis et Orthodoxis Conciliis Oecumenicis ex matura diuturnaqúe deliberatione, cum totius orbis Christiani unanimi et constanti per tot secula applausu damnata sunt. Secundò, non parum Conciliorum Generalium, et Summorum Pontificum authoritatem elevant, cum dicunt eos errare posse in damnandis vel approbandis eis scriptis, in quibus fidei dogmata tractantur. Hinc enim sequitur eos posse ea scripta ut orthodoxa fidelibus commendare quæ revera pestiferis et detestabilibus hæresibus scatent: sequitur item Pontificem posse errare in approbandis vel reprobandis eis scriptis in quibus Concilii alicujus Canones vel Decreta proponuntur. Non minus enim possibile est ut malè intelligat

telligat Conciliorum Canones, quam ut malè intelligat prædecessorum suorum Decretales Epistolas.

5. Quartò Stephanus VI. & Sergius III. non solum errarunt in præcepto ad mores pertinente, jubendo eos iterum ordinari qui à Formoso Papa ordinati fuerant, ut suprà docui hoc ipso Tractatu Cap. 5. §. 4. sed etiam decreverunt ordines sacros quos ille contulerat non esse ratos (quia videlicet à Papa Iohanne VIII. depositus ac degradatus fuit) qui est error manifestus contra Fidem ut omnes fatentur. Bellarm. lib. 4. de Pontif. Cap. 13. nimis impudenter negat eos tale decretum edidisse. Nam primò, non poterant jubere eos iterum ordinari quos Formosus ordinaverat nisi prius judicialiter declarassent ordines ab eo collatos non esse ratos. Secundò, clarissimi historici contrarium testantur. Verbi causa: Sigebertus in Chronico, pag. 74. Anno 902. ea de re sic loquitur: *Hic* (supple Stephanus) *primùm à Formoso Papa Episcopus Anagninæ Ecclesiæ ordinatus, ipsum Formosum persequitur, & ordinationes ejus omnes irritas esse debere decernit.* Martinus Polonus in Supputationibus, pag. 158. Anno 898. *Hic* (inquit) *à Formoso Papa Episcopus Anagniæ ordinatus, ipsum Formosum persequitur, & omnes ordinationes ipsius irritas esse debere decrevit.* Platina in vita Iohannis X. de Stephano Papa sic loquitur; *Qui* (supple Stephanus) *censuit eos iterum ordinandos esse quos Formosus Papa ad sacros ordines asciverat.*

6. Quintò, de errore Cœlestini Papæ, circa Matrimonii dissolutionem per hæresin, sic disserit Alphonsus à Castro, lib. 1. adversus hæreses, Cap. 4. *Neque hic Cœlestini error talis fuit qui soli negligentiæ imputari debeat: ita ut illum errasse dicamus velut privatam personam, & non ut Papam; quoniam hujusmodi Cœlestini definitio habeatur in antiquis decretalibus in Capite* Laudabilem, *titulo* de Conversione Infidelium, *quam ego ipse vidi & legi.*

CAP.

CAPUT XV.

Ex eo quod Papa potest errare personaliter evidenter probatur eum erare posse judicialiter.

1. SVppono quæstionem illam in qua Pontifex privatim et personaliter errat, esse in Ecclesia determinandam et definiendam judicio et authoritate Romani Pontificis: et quæro quid in hoc casu facturus sit Pontifex, seu qualem sententiam sit publicè & ex cathedra pronunciaturus? Vtrum videlicet publica & judicialis Papæ personaliter errantis sententia futura sit conformis propriæ & privatæ ipsius sententiæ? An verò futura sit ei contraria, ita videlicet ut Pontifex aliud loquatur, aliud sentiat? An denique, DEO intus mentem ipsius illustrante, subitò cum cathedram conscendit sententiam mutaturus sit, ita videlicet ut non solum publica et judicialis, sed etiam privata et personalis ejus sententia sit vera.

2. Si primum dixeris (quod sanè reliquis duobus probabilius est) apertè sequetur Papam judicialiter errare posse. Nam qui personaliter errat, et secundum privatum seu personalem suum errorem sententiam judicialiter pronunciat, is etiam judicialiter errat.

3. Secundum dici non potest: qua enim ratione adduci poterit Pontifex, ut id quod privatim apud se putat esse falsum publice et judicialiter dicat esse verum. Respondent Pontificii: *Quemadmodum Caiphas prophetavit, nesciens quid diceret, cum esset Pontifex illius anni: ita summus Pontifex hæreticus, quamdiu fungitur officio Pontificis poterit definire*

definire veritatem contra propriam ſententiam ex inſtinctu Spiritus Sancti : immo ſummus Pontifex hæreticus intelliget id quod definit, eſſe contrarium propriæ ſententiæ, & nihilominus definiet illud ordinante Spiritu Sancto, qui aſſiſtit officio ſummi Pontificatus. Sed qui ſic reſpondent inſigni injuria afficiunt Spiritum Sanctum, eumque mendacii, & proinde peccati authorem faciunt. Qui enim in re maximè ſeria dicit id eſſe verum, quod putat eſſe falſum, is mentitur : nam mentiri eſt contra mentem ire : item is reluctante & contradicente conſcientia controverſiam definit, & proinde in ea definienda graviter peccat. *Rom.* 14. 23.

4. Si tertium dixeris, ſequetur Papam in caſu hereſeos non debere ab Eccleſia deponi & in ordinem redigi. At abſurdum eſt poſterius & apertè contrarium Canoni Si *Papa*, diſtinct. 40. & ſermoni 2. Innocentii de conſecratione Pontificis : item ſententiæ Hadriani Papæ, & Concilii Romani ſub eo celebrati; & quod majus eſt, ſententiæ Concilii 8. Generalis : vide Bellarm. lib. 2. de Pontif. cap, 30. §. *Tertia opinio.* Ergo etiam abſurdum eſt prius.

5. Probatur propoſitio major : quia ridiculum, immò impium & charitati Chriſtianæ contrarium eſt, eum ob hæreſin deponere qui facillimè ab hæreſi revocari poteſt, ut patet ex dicto Apoſtoli, in Epiſt. ad Tit. cap. 3. v. 10. At nemo mortalium tam facilè ab errore revocari poteſt quam Papa. Si enim de illa ipſa controverſia in qua errat ab Eccleſia conſulatur, ſi rogetur ut ſententiam ſuam de ea judicialiter & ex cathedra ptonunciet ſtatim errorem ſuum deponet, & veritatem amplectetur. Quæ ſanè eſt facillima & expeditiſſima ratio revocandi Pontificem ab errore.

CAP.

CAPUT XVI.

Confutatur responsio Gregorii de Valentia, ad argumentum superiori capite propositum.

1. GRegorius de Valentia, Tomo 3. Disp. 1. Quæst. 2. Punct. 7. §. 41. hoc ipsum argumentum proponit, & ad illud respondere conatur: verba ejus hæc sunt; *Rursus sicut liberè potest (ut admittunt Turrecremata & Sylvester locis paulò superius citatis) velle quantum in se est obtrudere Ecclesiæ privatum errorem suum manifestum: ita etiam videtur posse eadem libertate velle ipsi obtrudere errorem aliquem non manifestum. Fieri igitur potest aliquo casu, ut de re alioqui controversa, nec satis apud Catholicos explorata, errorem definiat.*

2. *Atque id rursus ea re confirmatur. Nam potest accidere, ut quo tempore Pontifex errore non manifesto imbutus esset, eodem tempore necesse esset in Ecclesia determinari controversiam circa materiem illius erroris. Quo casu ut apparet, Pontifex erroneam sententiam suam definiret.*

3. *Respondeo ad hoc argumentum, fidelitatem DEI, qua is ex promissione tenetur communem Ecclesiæ errorem impedire, tunc obstare, quo minus Pontifex errore non manifesto imbutus vellet Ecclesiam ad illum recipiendum obligare: teneretur enim illa tunc errorem ejusmodi recipere, si res esset planè controversa; atque ita teneretur errare, quod est absurdissimum.*

4. *Ad confirmationem autem illius argumenti respondeo, similiter ad fidelitatem DEI erga Ecclesiam spectare, ut impediret in eo casu quo minus per Pontifi-*

cum

cem illum controversia falsò defineretur. *Id quod facere DEVS possit, aut Pontificem de medio tollendo ne ipse, sed successor potius rem decerneret: aut interna mentis illustratione, vel alio aliquo modo Pontificem ab errore revocando. Neque vero hujusmodi providentia DEI in similibus casibus miraculosa esset censenda, sed esset potius quidam effectus ejus legis ordinariæ, qua DEVS per promissiones de veritate factas, sese obstrinxit Ecclesiæ.*

5. *Ac sanè hujus rei exemplum illud proferri potest, quod cùm Ioannes 22. existimaret, Sanctorum animas ante diem judicii divinam essentiam non videre, idque eo tempore, quo in Ecclesia (sicut Canus etiam lib. 6. de locis Theologicis. cap. ult. ad 1. argum. notavit) nondum erat satis explicata hæc controversia. & ad rem definiendam sese compararet; priusquam id faceret, è vita excessit. Quod & illius successor Benedictus* XI. *refert in Extravaganti* Benedictus, *de qua Extravaganti lege Alphonsum à Castro, lib. 3. adversus Hæreses, verbo* Beatitudo, *Hæres. 6.*

6. Hæc Valentiani responsio multis modis peccat, primò enim principium petit cum dicit Ecclesiam in re nondum judicialiter definita teneri recipere sententiam Papæ judicialiter errantis. Sunt miserrima Papæ mancipia, qui hoc statuunt, & Papa qui hoc sibi arrogat profitetur palam & præ se fert diabolicam tyrannidem.

7. Secundò, DEI providentia & fidelitas erga Ecclesiam passa est multos Pontifices Romanos Rempublicam & Ecclesiam turbare, & ut habetur Dist. 40. *Can.* *Si Papa,* innumerabiles populos catervatim secum ad Gehennam ducere. Item passa est Marcellinum Papam sacrificare Idolis, Liberium communicare cum Arrianis & Hæreticam fidei confessionem ab iis editam suo suffragio confirmare, ut patet ex iis quæ dicta sunt cap. 14. Denique providentia DEI passa est Arianam hæresin ita universum orbem occupare, ut scriberet Hieronymus in Dialogo adversus Luciferianos, *ingemuisse totum orbem, & se Arrianum esse, miratum esse.* Vide

Stapleti

Staplet. lib. 2. princip. doctrin. Cap. 18. ubi fatetur non prorsus à veritate aberrare dictum LUTHERI asserentis, *vix quinque toto orbe Catholicos Episcopos reliquos fuisse eosque suis sedibus pulsos, regnantibus ubique Arrianis publico nomine & officio Ecclesiæ.* Cum igitur summa DEI fidelitas erga Ecclesiam suam passa sit hæc fieri, quæro ex Valentiano, unde sciat ad DEI fidelitatem erga Ecclesiam suam spectare ut impediret in casu prædicto quo minus per Pontificem illum controversia falsò definiatur.

8. Tertio, multi Scholastici Doctores (ut infrà patebit) affirmant DEUM salva omnium suarum promissionum veritate quibus Ecclesiæ se obstrinxit permittere posse ut tota Ecclesia repræsentativa, id est Papa et Episcopi omnes cum eo in Concilio Generali congregati in definiendis fidei controversiis errent.

9. Quartò, quod dicit Valentianus de interna mentis illustratione qua Pontifex ab errore revocari potest, id supra à me confutatum est.

10. Quintò, ridiculè etiam dicit DEUM tollendo Papam hæreticum de medio impedire quo minus in definiendis controversiis judicialiter erret. Frustra enim is de medio tollitur ne judicialiter erret qui eam habet Sancti Spiritus assistentiam ut nunquam judicialiter errare possit. At Papa ex Adversariorum sententia hanc Spiritus Sancti assistentiam habet. Ergo is frustra è medio tollitur. Propositio manifesta est, quia frustra adhibentur media præsertim extraordinaria et violenta ad id impediendum quod planè impossibile est. Ineptè et absurdè quis dixerit aliquem de medio tolli ne in aëre volet, aut super aquas ambulet, aut montes transferat: idque quia hæc impossibilia sunt. Ineptè etiam quis dixerit *Petrum* aut *Paulum*, aut aliquem alium ex Apostolorum numero repentina morte extinctum esse ne schismata faceret, aut hæreses disseminaret, aut pacem Ecclesiæ turbaret, idque quia omnes norunt Apostolos hoc modo in DEUM et Ecclesiam

peccare

peccare non potuisse. Ergo pari ratione absurdum et ineptum est dicere Papam qui judicialiter errare non potest è medio tolli ne judicialiter erret.

11. Sextò, hoc Valentiani effugium de Papa hæretico e medio tollendo ne hæresin suam judicialiter et ex Cathedra Ecclesiæ obtrudat, Papæ judiciariam infallibilitatem funditus evertit. Quicunque enim judicialiter erraret si diuturnior lucis hujus usura ei concederetur, is judicialiter errare potest, at Papa personaliter errans si diuturnior lucis hujus usura ei concederetur ex Valentiani sententia judicialiter erraret. Ergo is judicialiter errare potest. Major manifesta est: patet etiam minor, nam Valentianus dicit Papam de medio tolli ne judicialiter erret. Ergo si non de medio tolleretur, sique sententiam pronunciare permitteretur procul dubio judicialiter erraret.

12. Septimò, Pontificii egregiam Sancti Spiritus assistentiam Papæ ascribunt et divinum Papalis infallibilitatis privilegium pulcherrimè explicant cum dicunt Papam personaliter errantem à DEO percuti & occidi ne judicialiter erret. Hoccine est privilegium aut donum quod CHRISTVS oratione sua *Lucæ* 22. Vicariis suis impetravit, ut videlicet si privatos suos errores Ecclesiæ obtrudere conentur, violento & tragico mortis genere in medio dierum suorum abripiantur.

13. Concludo igitur hoc commentum de Papa hæretico è medio tollendo, esse ridiculum & absurdum, immò æternæ & inevitabili contradictioni obnoxium. Quam enim dissona & repugnantia sunt hæc dogmata: Ne tota Ecclesia erret Papa Romanus cum suprema authoritate & judicandi infallibilitate Ecclesiæ tòti præficitur. Et rursus: Ne tota Ecclesia erret, à Papa videlicet seducta, Papa cum tota sua authoritate & infallibilitate è medio tollitur. Item, Papa eam habet Sancti Spiritus assistentiam ut judicialiter & in Cathedra errare non possit: et rursus: Papa si diutius inter homines

nes ageret, non obstante speciali illa Sancti Spiritus assistentia, judicialiter & in cathedra erraret.

CAPUT XVII.

Consideratur Parisiensium Doctorum sententia de authoritate Concilii Generalis, & quatenus ea admitti possit docetur.

1. SUperioribus sectionibus confutavi Jesuitarum doctrinam de authoritate Ecclesiastica, & sufficienter demonstravi Papæ judicialem sententiam (quam Turnebullus supremam Ecclesiæ definitionem appellat) non esse infallibile DEI Verbum. Nunc consideranda venit sententia Parisiensum doctorum, qui de authoritate Ecclesiastica cautiùs & prudentiùs loqui videntur. Dicunt enim supremam potestatem judicandi de controversiis fidei non esse in Papa, sed in Ecclesia, sive Concilio Generali: item sententiam Concilii Generalis ex se & ante Papæ confirmationem esse infallibilem. Hanc sententiam sicut omni ex parte non damnamus, ita simpliciter & absolutè probare non possumus.

2. Primò enim fatemur supremam potestatem Ecclesiasticam judicandi de controversiis fidei esse in Concilio Generali & legitimo: quæ quidem potestas quamvis non sit ex se infallibilis, nec à DEO instituta sit, ut sit suprema & principalis fidei nostræ regula, & proinde non possit per se & sua authoritate obligare fideles ad id credendum quod in Con-

Concilio definitum est, valet tamen ad eum finem consequendum in quem instituta est : hoc est ad vitandam confusionem & Ecclesiarum dilacerationem. Patet hoc primò, quia Concilium potest eos, qui ipsius decretis palam contradicunt excommunicationi & aliis censuris Ecclesiasticis subjicere. Secundò, Conciliorum legitimorum auctoritas insignem vim & efficaciam, præ multis aliis fidei motivis, habet ad persuasionem de veritate doctrinæ in Concilio definitæ, hominum animis ingenerandam. Nam (ut rectè monet doctissimus noster Camero, Tom. 1. Prælect. de Eccl. Tract. de infallibilitate Ecclesiæ) quoties aliquid decretum est à cœtu quodam hominum, qui in aliqua authoritate constituti sunt in Ecclesia, facit hoc ut ne temere, et non adhibita accurata et gravi observatione id rejiciatur.

3. Ex iis quæ dicta sunt patet, Scriptores Pontificios impudenti calumnia petere Ecclesias Reformatas, cum dicunt eas Conciliorum utilitatem non agnoscere, et non pluris facere decretum Conc. generalis, quam sententiam privati alicujus Doctoris. Non tam iniquè de Concil. generalibus judicamus. Nam in iis agnoscimus, 1. Autoritatem divinitus datam definiendi controversias fidei, quam nemo sanæ mentis privatis Doctoribus tribuet 2. Potestatem subjiciendi omnes, qui ipsius decretis repugnant, censuris Ecclesiasticis. 3. Assistentiam Spiritus S. peculiarem, atque adeo majorem ea, quæ Doctoribus seorsum judicantibus competit. 4. Certiora etiam media investigandi veritatem, viz. præcipuorum pastorum totius Ecclesiæ orationes, iejunia, disputationes, &c. 5 Meliorem rationem cognoscendi, quæ sit de orta aliqua quæstione totius Ecclesiæ sententia, et quam traditionem servent Ecclesiæ, ut loquitur Bell. Lib. 4. de Pont. Cap. septimo. 6. Faciliorum rationem reducendi Ecclesiæ decreta et constitutiones ad praxin. Nam, ut monet Bell. loco citato, *quando*

fit

fit generale Concilium omnes Episcopi subscribunt, & profitentur se amplecti illud decretum, & sic deinceps in suis Ecclesiis prædicaturos : quando autem non fit generale Concilium, non est tam facile reducere ad praxin decretum de fide factum.

3. Deniq. potest quivis palam contradicere sententiæ privati alicujus Doctoris, si vel de ea dubitet, vel ob leves et probabiles rationes eam falsam esse putet. At longè aliter sentimus de Conciliorum generalium decretis. Nam qui dubitant de veritate sententiæ à Synodo pronunciatæ, aut ob leves et probabiles rationes eam falsam esse putent, atq. adeo non certò sciunt eam esse talem, tenentur decreto Synodico præstare obedientiam quandam *imperfectā*, quæ, distinctionis causa, *obedientia congrua*, id est, ordini & decoro in tali casu consentanea appellari potest : quæque nihil aliud est, quam Christianæ humilitatis et modestiæ obsequium, quo fideles in hujusmodi casu abstinent à publica seu aperta, tum professione suæ sententiæ, tum damnatione vel confutatione sententiæ à Synodo pronunciatæ : et interim, sollicitè scrutando Scripturas, veritatem indagant, DEUM què orant ut veritatem suam hominibus manifestet, et Synodi lapsus seu errores detegat iis, quibus Ecclesiæ cura commissa est, ut, illis agnitis, contraria doctrina in alio saniore Concilio stabiliatur. Hanc obedientiam probant et fidelibus commendant, Occam Part. 3. Dial. Tract. 1. Lib. 3. Cap. *6.* Gerson Part. 1. Tract. de Exam. Doct. Sect. 1. Consf. 2. Item doctissimi quidam Theologi Ecclesiæ ANGLICANÆ, quorum laboribus plurimum debet universa Ecclesia Reformata. Vide Doctorem RICHARDUM FIELD, Lib. 5. de Eccles. *C*ap. 51. Pag. *666.* Authorem Respons. ad Relationem FISHERI Iesuitæ de tertio suo *C*olloq. Pag. 47 & IACSONUM Lib. 2. *C*omment in Symb. Sect. 1. *C*ap. 4. 5. & *6.*

5. Vt autem hæc melius intelligantur ; Notandum est in decretis Ecclesiæ duo respicienda esse, videlicet,

videlicet, *veritatem* & *authoritatem*: veritatem *divinam*, et authoritatem *humanam ſeu Eccleſiaſticam*. Præcipuè quidem reſpicienda eſt *veritas*. Nam 1. ei non ſolum debetur *obedientia exterior*, ſed etiam *interior* illa quam Apoſtolus *obedientiam fidei* vocat, ROM. 16. 26. 2. Veritatem manifeſtam recipere et amplecti tenemur quamvis ſit ſine authoritate Eccleſiaſtica, immò quamvis ſit Eccleſiaſticæ authoritati conttaria. At authoritati Eccleſiaſticæ, ſi ſit manifeſtè contraria veritati, nequaquam debetur obedientia: Vnde Panorm. in Cap. Significaſti, de Electione, dicit, *vnius privati ſententiam, præponendam eſſe ſententiæ Papæ ſi iſte privatus moveatur melioribus authoritatibus Teſtamenti Veteris & Novi*: & Gerſon, Part. 1. de Exam. Doct. Sect. 1. Conſ. 5. aſſerit *quemcunq. hominem doctum poſſe & debere toti Concilio reſiſtere, ſi videat illud ex malitia vel ignorantia errare.*

6. At ſuo loco et gradu etiam reſpicienda eſt authoritas. Nam primò ſemper et in omni caſu debemus ei *reverentiam*, etiam quando falſa et impia decernit: tunc enim *pius Eccleſiæ filius non perperam ei inſilit, ſed ab ea reverentiali quodam pudore percuſſus abſcedit*, ut loquitur Waldenſis, Tomo 1. Lib. 2. Cap. 27. Secundò, debemus illi etiam *obedientiam externam*, niſi quando evidenti aliquo argumento percipimus eam falſa et impia præſcribere vel definire: tunc enim ſequenda eſt illa aurea regula quæ habetur ACT. 5. 29. *DEO potius quam hominibus obediendum eſt*. Dixi *niſi quando evidenti aliquo argumento*, &c. quia non licet ob leves aut probabiles rationes judicio Paſtorum Eccleſiæ refragari.

7. Patet hoc. Primò, quia, quando ut obediamus decretis Eccleſiæ ſuadet certa et manifeſta authoritas, cui, DEO ipſo jubente, obtemperare debemus, ut verò iiſdem adverſemur ſuadent conjecturæ et incertæ vel probabiles rationes, tunc communis regula eſt ſequenda, *Tene certum, relinque incertum*. Vide Gerardum Tom. *6*. Part, 2. §. 399.

Secundò,

Secundò, qui putant laicos et privatos doctores posse ob probabilia et minus evidentia argumenta decretis Ecclesiæ, palam refragari, illi effrænem iis dant et infinitam licentiam contradicendi quibuslibet decretis Ecclesiasticis. Nam nullum ferè est decretum Ecclesiæ contra quod non possint adferri argumenta aliquam probabilitatis speciem habentia.

8. Quæret aliquis quid hic intelligamus per argumentum evidens, cum dicimus *obedientiam externam* deberi authoritati Ecclesiasticæ, nisi quando evidenti aliquo argumento constat eam falsa et impia præscribere? Resp. Argumentum evidens (definiente Valent. Tom. 3. Disp. 7. Quæst. 3. Punct. 2.) est *non quod ipsi soli subdito ex passione forte videbitur, sed quod judicio aliorum prudentium, & proborum, & peritorum, judicabitur, aut judicari poterit esse tale.* Si igitur aliquis quærat, quis de isto argumento, ejusque evidentia & pondere judicare debeat; Respondeo ex Valentiano, alios pios et doctos viros de eo judicare debere, qui si privatim & apud se censeant illud argumentum magnam evidentis veritatis speciem præ se ferre, summa ope niti debent, ut in alio paris auctoritatis Concilio illa ipsa controversia quæ prius definita est diligentius tractetur & dijudicetur. Nam, ut rectè monet Augustinus, Lib. 2. contra Donatistas, Cap. 3. Concilia plenaria priora posterioribus emendari possunt.

9. Secundò, non damnamus simpliciter et absolutè id, quod Parisienses de Conciliorum infallibilitate docent. Piè enim et *probabiliter* credi potest Concilia verè generalia et legitima, hoc est, legitimè convocata, et procedentia, ita gubernari et dirigi à Spiritu S. ut non errent in dogmatibus fundamentalibus. Vide doctissimi Episcopi Norwicensis librum, qui inscribitur *Orthodoxa fides & via ad Ecclesiam*, Cap. 3. §. 1. Item Respons. R. B. ad Fischeri Iesuitæ relationem de tertio suo Colloq. Pag. 52. Dico hoc *credi posse*, quia certò constat

constat talia Concilia nunquam hactenus errasse in dogmatibus fundamentalibus. Dico hoc *piè* et *probabiliter* credi posse, quia plena et perfecta fidei certitudo de Conciliorum infallibilitate in ejusmodi rebus ex S. Scriptura haberi non potest.

10. Tertiò, id etiam in Parisiensium sententia probamus & laudamus, quod dicant decretis Conciliorum suam apud omnes constare debere authoritatem, sive à Papa confirmentur, sive non. Item quod asserant CHRISTVM peculiarem Spiritus sui assistentiam in determinandis fidei controversiis, non Papæ, sed Ecclesiæ seu Concilio Generali promisisse. Quam enim absurdum est, omnium dogmatum firmitatem à Romani Pontificis authoritate et judicio arcessere, et ultimam fidei analysin in unius hominis pectus facere?

9. Verumtamen in eorum sententia, prout à modernis Pontificiis concipitur, hæc damnamus. Primò, quod per Concilium Oecumenicum seu Generale intelligant Concilium ex solis Episcopis Romano Patriarchæ subjectis conflatum, excludentes reliquos omnes Patriarchas & Episcopos iis subjectos; cum tamen penarium seu universale Concilium *ex quinque Patriarchalibus sedibus colligatur*, ut loquitur Cardinalis Cusanus, lib. 2. Concord. Catholicæ cap. 3. Secundo quod asserant Concilium Generale in nulla Coutroversia, vel fidei, vel morum errare posse. Tertiò, quod hoc dogma de Conciliorum infallibilitate teneant tanquam dogma certum certitudine fidei, et consequenter dicant determinationem Concilii Generalis pro se et sua authoritate obligare non ad id credendum fide divina quod à Concilio definitum est.

CAP.

CAP. XVIII.

Conciliorum infallibilitatem non esse de fide ex eo probatur, quod Patres eam aut ignorarunt, aut apertè negarunt.

1. PAtet hoc primò, quia Patres in suis disputationibus contra Hæreticos in Conciliis Generalibus et legitimis damnatos, nunquam eos nuda illorum Conciliorum authoritate premunt, sed argumentis ex Scriptura et perpetua Ecclesiæ traditione petitis eorum hæreses semper confutant. Quæro igitur cum nihil à sanctissimis illis et doctissimis Patribus prætermissum sit, quod ad rem faceret ut hæreticos ad sanam mentem revocarent, cur nunquam in tot libris et scriptis polemicis de infallibili et divina Conciliorum authoritate ullum verbum faciunt? Cur item hoc principium Pontificium, *Concilium generale & legitimum errare non potest*, nunquam apertè et in ipsis terminis proponunt? Cur denique non clamant Conciliorum decreta esse Spiritus Sancti oracula, iisque non minus quam Sacræ Scripturæ credendum esse? Certè si hoc dogma tunc temporis passim in orbe Christiano receptum fuisset, Patres id subinde ad hæreticorum audaciam comprimendam inculcassent: nam nulla aut brevior, aut facilior via seu ratio confutandi hæreses excogitari potest, si vera sit adversariorum sententia de Conciliorum authoritate.

2. Secundò, hoc etiam patet ex eorum scriptis, nam Athanasius libro de Synodis sic disserit contra Arianos: *Frustra igitur circumcursitantes prætexunt*

ob

ob fidem se Synodos postulare, cum sit divina Scriptura omnibus potentior. *Quod si ad hanc rem usus Synodi desideratur, supersunt acta Patrum: nam neq; in hac parte negligentes fuere qui Nicææ convenerunt, sed ita accuratè scripserunt, ut qui sinceriter eorum scripta legat, facilè reminiscatur ejus in CHRISTVM religionis quæ à Sacris Literis annunciatur.* Hîc Athanasius, primò, peculiarem Scripturæ usum in stabilienda & fundanda fide agnoscit, eamqúe hac in re, id est, in determinandis controversiis de fide, omnibus Conciliis potentiorem esse dicit. Secundò, non urget authoritatem Concilii Nicæni tanquam divinam et infallibilem, sed illud hoc uno nomine commendat, quod diligenter, accuratè, & conformiter Sacris Literis primariam illam de CHRISTI Deitate controversiam definiverit.

3. Optatus Milevitanus contra Parmen. lib. 5. sic disputat adversus Donatistas qui Catholicos ad se venientes rebaptizabant: *Vos dicitis* licet: *nos* non licet. *Inter* licet *vestrum, &* non licet *nostrum, nutant & remigant animi populorum. Nemo vobis credat, nemo nobis; omnes contentiosi homines sumus. Quærendi sunt judices: si Christiani, de vtraque parte dari non possunt, quia studiis veritas impeditur. De foris quærendus est judex: si Paganus, non potest nosse Christiana secreta: si Iudæus, inimicus est Christiani baptismatis. Ergo in terris nullum de hac re reperiri poterit judicium: de Cœlo quærendus est judex. Sed ut quid pulsamus ad Cœlum, cum habeamus hîc in Evangelio testamentum.* Hîc Optatus primò dicit nulli hominum cœtui, sive Catholicorum, sive hæreticorum, propter se, propriámve ipsorum authoritatem, credendum esse: *Nemo* (inquit) *vobis* Donatistis; *nemo nobis* Catholicis *credat.* Longè alia hodie Pontificiis mens est, qui quamvis Ecclesiæ Catholicæ tantum pars sint, eaqúe exigua & morbis gravissimis affecta, volunt tamen omnes credere ea esse vera quæ ipsi docent, ob hanc præcipuè rationem, quia ipsi sic docent.

Secundò, ut omnes sciant eum nulli Concilio Episcoporum, infallibilem authoritatem ascribere, aperte asserit, nullum in Ecclesia haberi posse istius controversiæ judicem, supple *infallibilem & irrefragabilem*, cui videlicet ob propriam ipsius authoritatem sine ulteriori examine credendum est, ut patet ex illis verbis præcedentibus, *Nemo vobis credat, nemo nobis* : & ex ratione ei addita, *omnes contentiosi homines sumus*, quam hîc repetit illis verbis, *quia studiis veritas impeditur.*

4. Ex his patet quam inepta sit Gretseri cavillatio, qui in Defensione Cap. 10. lib. 3. de Verbo, Col. 1460. dicit Optatum hoc dixisse non assertivè, et ex sua sententia, sed per modum concessionis, *ob mores, genium, & conditionem adversariorum, qui jam olim à Melchiade Romano Pontifice, quamvis injustissimè ad alios judices appellarant.* Primò enim qui dicit aliquid per modum concessionis, et ex adversariorum sententia, non solet id probare quod asserit. At Optatus probat id quod asserit, & probationem suam ingeminat: imò verbis immediatè sequentibus omnes ingenii sui nervos intendit in peculiari Scripturæ Sacræ tum utilitate, tum necessitate præ omni judicio Ecclesiastico, ad determinandas fidei controversias explicanda per egregiam et pulcherrimam similitudinem quam his verbis proponit: *Quia hoc loco rectè possunt terrena cœlestibus comparari; tale est quod quivis hominum habens numerosos filios. His quamdiu pater præsens est, ipse imperat singulis: non est adhuc necessarium testamentum.* Sic *& CHRISTUS quamdiu præsens in terris fuit (quamvis nec modo desit) pro tempere quidquid necessarium erat Apostolis imperavit. Sed quomodo terrenus pater, cum se in confinio senserit mortis, timens ne post mortem suam, rupta pace, litigent fratres, adhibitis testibus, voluntatem suam de pectore morituro transfert in tabulas diu duraturas. Et si fuerit inter fratres contentio nata, non itur ad tumulum, sed quæritur testamentum. Et qui in tumulo quiescit, tacitis de tabulis loquitur vivus*

vivus. Cujus est testamentum, in Cælo est. Ergo voluntas ejus velut in testamento, sic in Evangelio inquiratur. Ecce hîc confirmat id quod supra dixerat, docens CHRISTI voluntatem, atque adeo dogmatum fidei veritatem, non in definitionibus judicum Ecclesiasticorum, sed *in CHRISTI testamento, in Evangelio* inquirendam esse. Quis tam impudens est, ut dicere audeat Optatum hæc omnia ex adversariorum sententia dixisse?

5. Deinde id etiam parum satisfacit quod dicit Gretserus de moribus & genio Donatistarum, qui jam olim à Melchiade Papa appellarant. Quamvis enim Papæ judicio non acquieverunt, non tamen à Concilio aliquo Generali (cujus determinatio est supremum judicium Ecclesiæ) appellaverant. Vnde Augustinus, Epist. 162. de hac ipsa Donatistarum causa sic scribit: *Putemus illos Episcopos qui Romæ judicarunt, non bonos judices fuisse; restabat adhuc Ecclesiæ universæ Concilium ubi etiam cum ipsis judicibus causa posset agitari, ut si malè judicasse convicti essent, eorum sententiæ solverentur.* His verbis August. innuit sententiam Concilii Generalis non solum esse *medium evidentius & illustrius ad compescendos importunos hæreticos, quam unius supremi Pastoris decretum* (ut loquitur Stapletonus, Controv. 6. quæst. 3. artic. 5. Resp. ad 4. argumentum) *sed etiam esse simpliciter & absolutè superiorem judicio Papæ.* Aperte enim dicit, *sententiam Papæ posse solvi à Concilio Generali, si male judicasse convincatur.* Potuit igitur Optatus suadere Donatistis, ut quamvis à Papa olim appellassent, tamen definitioni Concilii Generalis, tanquam supremæ & infallibili fidei regulæ, se suamque fidem subjicerent: imò hoc procul dubio fecisset, si Conciliorum decreta esse ipsius Spiritus Sancti oracula putasset.

6. Sufficiunt, ut opinor, ea qua dicta sunt, ad insignem hunc locum Optat. Milevitani, ab adversariorum cavillis vindicandum: progredior ad Augustinum, qui plurimis in locis dicit solas scripturas Sacras esse divinæ & infallibilis authoritatis:

unde manifestè sequitur infallibilem illam authoritatem neque Papæ, neque Conciliis Generalibus competere. *Ego* (inquit) *solis eis scriptorum qui jam Canonici appellantur, didici hunc timorem honoremque deferre, ut nullum eorum scribendo errasse audeam credere, alios autem ita lego, ut quamalibet sanctitate doctrinaque polleant, non ideo verum putem, quia ipsi ita senserunt, sed quia mihi vel per illos authores Canonicos, vel probabili ratione, quod à veritate non abhorreat, persuadere potuerunt.* Hæc August.Epist.19. ad Hieronymum.

7. Tannerus, et reliqui Collocutores Pontificii in Colloquio Ratisbonensi, Sessione 8. item Gretserus, in Defensione, Cap. 10. lib. 1. de Verbo, Col. 189. ad hoc Augustini testimonium respondent, eum hoc loco non conferre Scriptores Canonicos, cum Concilio Generali, aut cum Pontifice Romano; sed cum scriptoribus non canonicis, hoc est, cum singulis Patribus et Doctoribus seorsum scribentibus. Hæc Adversariorum subtilitas facillimè retunditur. Primò enim Augustinus confert Scriptores Canonicos non cum quodam genere scriptorum non canonicorum, hoc est, cum Patribus seorsum et per se scribentibus; sed cum scriptoribus non canonicis quibuscunque, ut patet ex particula exclusiva *solis*: *Ego* (inquit) *solis eis scriptoribus qui Canonici appellantur*, &c. At Papa decretalem Epistolam scribens cum intention totam Ecclesiam obligandi, item Episcopi in Concilio cum decreta sua scripto tradunt; seu ut loquitur Vincentius Lirinensis contra Hæreses Cap 32. *cum ea posteris per scripturæ chirographum consignant*, sunt Scriptores; et non sunt canonici. Ergo honor ille infallibilis authoritatis, de quo loquitur Augustinus, eis tribuendus non est. Oggannit Gretserus loco citato, Concilium Generale definiendo non obtinere locum scriptoris, sed definitoris aut judicis. Resp. ridiculè admodum ea hic opponuntur, quæ non repugnant: nam esse scriptorem, & esse controversiarum definitorem non magis repugnant, quam

esse scriptorem & Prophetam, vel esse scriptorem & Apostolum. Concilium igitur Generale habere potest, imò revera habet rationem utriusque; nam cum controversias definit, sententiam suam per Scripturæ chirographum posteris consignat, ut ait Lirinensis.

8. Secundò, Augustinus non solum Scriptores Canonicos, cum non canonicis, sed etiam Scripturam Sacram, cum omnibus aliis scriptis, sive Patrum, sive Pontificum, sive Conciliorum confert, dicitque se nullum omnino scriptum, præter Scripturam Sacram, tanquam infallibilem fidei regulam sequi. Hoc patet ex ejus verbis eadem Epist. 19. Cap. 3. *Quanquam* (inquit) *sicut paulò ante dixi,* tantummodo *Scripturis canonicis hanc ingenuam debeam servitutem, qua eas* solas *ita sequar, ut conscriptores earum nihil in eis omnino errasse, nihil fallaciter posuisse non dubitem.* Idem etiam patet ex aliis ejus operibus; nam lib. 2. contra Cresconium, Cap. 31. dicit, *nos secundum scripturas de cæteris libris, vel fidelium* (quales sunt libri continentes Conciliorum decreta, & Pontificum rescripta) *vel infidelium, liberè judicare posse.* Item lib. de Natura et Gratia, Cap. 61. dicit, *se esse liberum in quorumlibet hominum scriptis:* & hanc rationem addit; *quia* (inquit) *solis Canonicis debeo sine ulla recusatione consensum.* Libro etiam 11. contra Faustum, Cap. 5. dicit, *opuscula posteriorum quæ innumerabilibus libris continentur, nullo modo sacratissimæ canonicarum Scripturarum excellentiæ coæquari:* item sublata Scriptura ejusq; authoritate, *nullam esse paginam qua humanæ imperitiæ regatur infirmitas:* hoc est, nullam remanere regulam scriptam, quæ ex se infallibilis sit: quod sanè non dixisset, si Conciliorum decreta esse infallibilia putasset. Denique Epist. 112. asserit, nulla testimonia esse certa & infallibilia, præter ea quæ ex scriptura petuntur: *Si* (inquit) *divinarum Scripturarum, earum scilicet quæ Canonicæ in Ecclesia nominantur, perspicua aliquid firmatur authoritate,*

sine ulla dubitatione credendum est. Aliis verò testibus vel testimoniis *quibus aliquid credendum esse suadetur, tibi credere vel non credere liceat*, &c. Hic non loquitur August. de solis privatis testibus eorumque testimoniis (ut fingit Gretserus loco supra citato) nam verba illa, *aliis verò testibus vel testimoniis* generalia sunt, et suo ambitu complectuntur omnia testimonia quæ ex Scripturis non petuntur.

9. Tertiò, quod August. locis supra citatis generaliter dixit de omnibus testimoniis & scriptis præter Scripturas Sacras, id aliis in locis speciatim & nominatim dicit de Conciliis. Nam libro ad Donatistas post collationem Cap. 15. dicit Concilia non esse scripturis comparanda: *Quasi* (inquit) *Episcoporum Concilia Scripturis Canonicis aliquando fuerint comparata.* Item lib. 3. contra Maximinum sic scribit: *Sed nunc nec ego Nicænum, nec tu debes Ariminense, tanquam præjudicaturus, proferre Concilium; nec ego hujus authoritate, nec tu illius detineris: Scripturarum authoritatibus*, &c. Similiter lib. de Vnitate Ecclesiæ, Cap. 18. & 19. sanctissimus hic Pater, non ex hæreticorum quos oppugnabat sententia, aut ob eorum genium & mores, (ut aiunt Theologi Pontificii in Colloquio Ratisb. Sessione 8.) sed manifestissimè ex sua sententia, dicit gravissimam illam quæstionem, *Vbi & quænam sit vera Ecclesia*, neque ex Conciliis, neque ex Patribus, sed ex sola Scriptura determinandam esse. Patet hoc primò, quia Cap. 18. instanter petit à Donatistis ut Ecclesiam suam demonstrent *non in sermonibus & rumoribus Aphrorum, non in* CONCILIIS *Episcoporum suorum, non in literis quorumlibet disputatorum, non in signis & prodigiis fallacibus, &c. sed in præscripto Legis, in Prophetarum prædictis, in Evangelistarum prædicationibus & laboribus, hoc est, in omnibus Canonicis Sanctorum Librorum authoritatibus.* Secundò, quia Cap. 19. hanc suam petitionem repetit, eamque hac ratione confirmat: *Quia* (inquit) *nec nos propterea*

pterea dicimus nobis credi oportere, quod in Ecclesia CHRISTI sumus, quia ipsam quam tenemus commendavit Mileuitanus Optatus, vel Mediolanensis Ambrosius, vel alii innumerabiles nostræ communionis Episcopi, aut quia nostrorum collegarum CONCILIIS *ipsa prædicata est, aut quia per totum orbem in locis sanctis quæ frequentat nostra communio tanta mirabilia vel exauditionum, vel sanitatum fiunt*, &c. Postea ad Scripturæ testimonia accedens, de eis sic loquitur : *Hæc sunt causæ nostræ documenta, hæc fundamenta, hæc firmamenta.* Quasi diceret : non ea de quibus supra loquebar, id est, Patres, Concilia, Miracula ; sed sola Scriptura, fidei nostræ in hac & in aliis controversiis primarium fundamentum esse debet.

10. Denique nusquam magis perspicuis & disertis verbis Conciliorum infallibilitatem negat, & Scripturæ Canonicæ peculiarem eminentiam prædicat, quam celebri illo loco qui habetur lib. 2. de Bapt. contra Donatistas, Cap. 3. *Quis autem* (inquit) *nesciat Sanctam Scripturam Canonicam, tam Veteris, quam Novi Testamenti, certis suis terminis contineri, eamq omnibus posterioribus Episcoporum literis ita præponi, ut de illa omnino dubitari & disceptari non possit, utrum verum vel rectum sit, quicquid in ea scriptum esse constiterit. Episcoporum autem literas* (observet hic, Lector, August. sententiam de Episc. Romani decretalibus Epistolis) *quæ post confirmatum canonem vel scriptæ sunt, vel scribuntur, & per sermonem forte sapientiorem cujuslibet in ea re peritioris, et per aliorum Episcoporum graviorem authoritatem, doctioremq; prudentiam, & per Concilia licere reprehendi: si quid in iis forte à veritate deviatum est. Et ipsa Concilia quæ per singulas regiones vel provincias fiunt, plenariorum Conciliorum authoritati, quæ fiunt ex universo orbe Christiano, sine ullis ambagibus cedere : ipsaq; plenaria sæpe priora posterioribus emendari, cum aliquo experimento rerum aperitur quod clausum erat* (quod fit in quæstionibus facti) *& cognoscitur quod latebat,*

bat, (quod in controversiis fidei evenire solet) *sine ullo typho sacrilegæ superbiæ, sine ulla inflata cervice arrogantiæ, sine ulla contentione lividæ invidiæ*, &c. Tria hic notanda sunt : primum est quod Augustinus comparans Scripturæ authoritatem, cum omni alia authoritate cui aliquid in controversiis tribui solet, non facit specialem aliquam mentionem authoritatis Papalis : quod argumento est Papæ judiciariam authoritatem de rebus fidei ei incognitam fuisse. Secundum est quod dicat *Episcoporum literas quæ post confirmatum canonem vel scriptæ sunt, vel scribuntur*, corrigi & reprehendi posse. Vnde sequitur ipsius Episcopi Romani decretales Epistolas reprehendi posse, nam & hæ post confirmatum canonem scriptæ sunt. Tertium est quod asserit ipsa Concilia *plenaria* seu Oecumenica priora *emendari* à postorioribus.

11. Hic locus Augustini tam apertè Conciliorum Generalium infallibilitatem tollit, ut Adversarios non leviter pungat, ideoque Bellarm. lib. 2. de Conciliis, Cap. 7. & Stapl. ect. Controv. 6. quæst. 3. art. 4. Resp. ad argumentum primum, omni contentione eum nobis eripere conantur. Primò igitur Bellarm. ait fortè loqui Augustinum de Conciliis illegitimis. Sed hæc responsio est conjecturalis & incerta, imò & parum probabilis. Primò enim scopus Augustini loco citato, ut ex ejus verbis patet, est distinguere authoritatem Scripturæ, ab omni alia authoritate, sive Patrum, sive Conciliorum ; & peculiarem quandam dignitatem Sacræ Scripturæ tribuere : idque ut ostendat Donatistarum argumentum ab authoritate Cypriani et Concilii Carthaginensis petitum, non esse validum. Secundò, cum loquitur de Episcopis eorumqúe literis, loquitur generaliter, et non de solis hæreticis : item cum loquitur de nationalibus Conciliis, loquitur generaliter, et non de solis illegitimis. Ergo etiam cum loquitur de plenariis Conciliis, loquitur generaliter et illimitatè. Tertiò, cum dicit in præcedenti membro gradationis,

onis, Concilia nationalia cedere plenariis, præcipuè intelligit plenaria legitima. Ergo in hoc membro immediatè sequenti loquitur etiam de Conciliis plenariis legitimis.

12. Secundò, Bellarm. et cum eo Stapletonus dicunt Augustinum loco citato, non loqui de quæstionibus fidei, sed vel de quæstionibus facti, vel de quæstionibus circa eos ritus & mores qui ex natura sua indifferentes sunt, et juxta temporum, locorum, et personarum mutationes, mutari possunt: nam in his solis Concilia legitima errare concedunt. Bellarm. hanc responsionem (quam ipse in duas patres dividit) duplici ratione confirmat. Prior est quod præcipua quæstio Augustini & aliorum Catholicorum cum Donatistis fuerit de Cæciliano, libros ne sacros tradidisset hostibus fidei, an non? Posterior est, quod August. dicat tunc emendari Concilia priora à posterioribus, quando experimento aliquo aperitur, quod clausum erat. *Experimento enim* (inquit) *aperiuntur quæstiones de facto, vel de moribus, non quæstiones juris universales*. Sed hæc responsio facillimè confutatur. Primò enim, prior illa ratio qua Bellarm. eam confirmat apertè falsa est: nam quæstio quam tunc Augustinus habuit cum Donatistis, erat quæstio fidei seu dogmatica, non verò ritualis, aut de facto. Donatistæ asserebant apud Hæreticos, non esse verum Baptismum, & proinde baptizatos ab hæreticis, cum ad Ecclesiam veniunt, esse in Ecclesia baptizandos: atq; hanc suam sententiam confirmabant authoritate Cypriani, et Concilii Carthaginensis, quod cum Cypriano hunc errorem definivit, ut patet ex eodem hoc libro 2. de Bapt. contra Donat. Cap. 1. Ad hæc respondens Augustinus, ut ostenderet eorum argumentum ab authoritate Cypriani, et Concilii Carthaginensis petitum non esse validum, docet Sacram Scripturam esse præponendam omnibus scriptis, tum Patrum, tum Conciliorum; idque ob hanc rationem, quia de veritate eorum quæ in Scriptura traduntur,

dubitari aut disceptari non potest; cum tamen scripta Patrum, & Conciliorum tum nationalium tum plenariorum decreta reprehendi ac emendari possint. Secundò, posterior ratio qua Bellar. suam responsionem confirmat, parum solida est: nam Augustinus dicit Concilia plenaria priora emendari à posterioribus, non solum quando, *experimento aliquo aperitur quod clausum erat*, quod fit in quæstionibus facti, sed etiam *quando cognoscitur quod latebat*, quod in quæstionibus fidei evenire solet, ut rectè observat Staplet. Controv. 6. quæst. 3. art. 4. ad 1. argum. Tertiò, si Augustinus hic docet Concilia esse errori obnoxia tantummodo in quæstionibus facti, & in constitutionibus de rebus adiaphoris, non appositè respondet, nec satisfacit Donatistis, qui in controversia dogmatica (ut supra monui) eum premebant authoritate Cypriani & Concilii Carthaginensis. Objicere enim potuissent, Patrum & Conciliorum authoritatem, quamvis in quæstionibus facti, aut de ritibus minoris momenti sit, non tamen in quæstionibus fidei defugiendam esse.

13. Tertiò, Stapletonus loco citato prædictæ responsionis infirmitatem percipiens, aliam excogitavit. Dicit enim verborum Augustini sensum esse, *quod Concilia plenaria posteriora* emendant, *id est, perfectius explicant fidem in semine antiquæ doctrinæ latentem quam priora*: ut verbi gratia, Concilium Ephesinum, Chalcedonense, & Constantinopolitanum tertium (quod fuit sextum Generale) perfectius & explicatius proposuerunt doctrinam de persona & naturis CHRISTI, quam Concilium Nicænum 1. Putat igitur Stapletonus verbum *emendari* illo loco, non significare *corrigi*, sed *explicari*, aut *illustrari*. Hæc etiam responsio absurda est, & tanto Doctore indigna. Primò enim violenta est, & peregrinam ac impropriam significationem verbo *emendari* affingit. Secundò, scopus Augustini est ostendere omnia scripta, exceptis Canonicis, sive ea sint Patrum, sive Conciliorum,

ciliorum, esse errori obnoxia, & proinde argumentum Donatistarum, ab authoritate Cypriani, & Concilii Carthaginensis petitum, non esse validum. Tertiò, Augustinus dum assignat discrimen inter authoritatem Canonicam Scripturæ, & authoritatem Ecclesiasticam Patrum, & Conciliorum omnium, id est, & nationalium & plenariorum, hoc privilegium Scripturæ attribuit tanquam quid ei proprium & peculiare, quod de veritate eorum quæ in ea traduntur *omnino dubitari & disceptari non possit.* Ergo putavit hoc privilegium neq; Patribus, neque ulli Concilio competere; & proinde per eum dubitare & disceptare licet de veritate eorum quæ à Conciliis etiam plenariis definita sunt: quod sanè non *explicationem* tantùm, sed & *emendationem* propriè dictam importat. Quartò, cum Augustinus in primo membro gradationis dicit, *Episcoporum literas per Concilia posse reprehendi*, intelligit eas esse errori obnoxias: item cum in secundo membro dicit, *Concilia nationalia plenariis cedere*, indicat Concilia nationalia errare posse. Ergo etiam cum in tertio gradationis membro dicit, *plenaria Concilia priora à posterioribus emendari posse*, intelligit, errata priorum à posterioribus corrigi posse. Nam alioqui gradatio hæc non erit uniformis, ejusqúe membra non cohærebunt. Quintò, si *emendari* hic accipitur pro *explicari*, sequetur unam Scripturæ partem ab alia ejusdem parte emendari, & per consequens Scripturam in hoc non differre à Conciliis plenariis, quod & in se absurdum est, et scopo Augustini contrarium. Nam verbi causa, Novum Testamentum hoc sensu *emendat* Testamentum vetus, vel ut Stapletoni verbis utar, *perfectius explicat fidem in semine doctrinæ* veteris Testamenti *latentem*. Præterea ex puerili hac et ridicula glossa Stapletoni, sequetur ipsam Scripturam à Patribus et Conciliis *emendari*, quia quod obscurius in Scripturis proponitur, id perfectius ab eis explicatur.

14. Ex iis quæ dicta sunt patet Augustini sen-

tentia,

tentia, de infallibilis anthoritatis honore, quod videlicet *solis scriptoribus Canonicis* deferendus sit. Patet item quod per scriptores *alios*, seu *non Canonicos*, intelligat, non solum privatos Doctores, (ut Tannerus, Gretserus, & alii in Colloquio Ratisbonensi, Sessione 8. opinantur) sed etiam Romanos Pontifices, et Episcopos in Concilio congregatos, quatenus sententiam suam, de rebus fidei, scripto ad posteros transmittunt. Hoc jam tribus argumentis (quæ ob Adversariorum pervicaciam paulò altiùs prosecutus sum) efficaciter demonstravi: eis Lectoris gratia coronidis loco addam Gulielmi Ockam Nominalium Scholasticorum Principis sententiam de hoc ipso Augustini dicto: *Notandum autem* (inquit) *quod Augustinus in auctoritate illa loquens de scriptoribus alios à scriptoribus Bibliæ, inter hos scriptores non Canonicos, & illos, non distinguit. Et ideo sive fuerint summi Pontifices, sive alii; sive scripserint aliquid in Concilio Generali, sive extra; consimile de eis judicium est habendum, ut in his quæ scientiæ vel juris sunt, non ideo aliquid putetur certitudinaliter modo prædicto esse verum quia ipsi ita scripserunt, nisi id vel per Scripturam divinam, vel rationes irrefragabiles, aut operationem miraculorum, aut per approbationem universalis Ecclesiæ persuadere valuerint.* Hæc ille parte 3. Dial. tract. 1. lib. 3. Cap. 24.

15. Solent Adversarii quædam ex Augustino pro Conciliorum infallibilitate testimonia adducere: sed ea multum discrepant à tumore et grandiloquentia styli Pontificii (non enim dicunt Conciliorum decreta esse Spiritus Sancti oracula, aut quoad authoritatem & certitudinem esse Sacræ Scripturæ æqualia) & revera nihil probant præter ea quæ nos libenter concedimus: videlicet primò, sententiam Concilii Generalis esse *totius Ecclesiæ sententiam*, Lib. 1. de Baptismo, contra Donatistas, Cap. 18. & lib. 2. Cap. 1. et 4. quod quo sensu verum sit docet Spalatensis Lib. 7. de Rep. Ecclesiastica.

cleſiaſtica. Cap. 3. §. 6. Secundò, Conciliorum Generalium *ſaluberrimam eſſe in Eccleſ. authoritatem*, Epiſt. 118. Tertiò, Cyprianum ab hæreſi excuſandum eſſe quia ejus errore de rebaptizatione Hæreticorum (qui certè fundamentalis non fuit) nondum erat in Concilio plenario damnatus, lib. 1. de Bapt. contra Donat. Cap. 18. Quartò, ſe audacter ſentire contra Cyprianum alioſquè Africanos *propter universæ Eccleſiæ concordiſsimam authoritatem* : ibidem lib. 2. Cap. 4. Quintò, *Non eſſe tutum in ea progredi aliqua temeritate ſententiæ, quæ nullo in Catholico regionali Concilio cœpta, nullo plenario Concilio terminata ſunt* ; ibidem lib. 7. Cap. 53 quod proculdubio intelligendum eſt de iis quæſtionibus quæ ſunt circa res ad ſalutem minus neceſſarias, et in Scripturis non ſatis apertè revelatas : tales enim ſunt illæ quæſtiones de quibus ibi differit Auguſtinus ut ex principio iſtius Capitis patet. Sextò, ſupremum iudicium Eccleſiæ non eſſe Papæ, ſed Concilii Generalis ſententiam, Epiſt. 162. ad Donatiſtarum Epiſcopos. Hæc omnia noſtræ doctrinæ, de Conciliorum authoritate optimè conſonant : & tamen hæc ſunt præcipua, imò niſi fallor, omnia teſtimonia quæ Bellarm. lib. 2. de Conciliis, Cap. 2. & 3. et Staplet. Controv. 6. quæſt. 3. art. 4. adverſus nos ex Auguſtino proferre potuerunt.

16. Ab Auguſtino ad Vincentium Lirinenſem me confero, qui in libello ſuo verè aureo contra Hæreſes, Cap. 1. hanc quæſtionem ex profeſſo tractandam proponit. *quonam modo poſsit Chriſtianus Catholicus, certa quadam & quaſi generali via, Catholica fidei veritatem ab hæreticæ pravitatis falſitate diſcernere* : dicitque ſe hanc quæſtionem, *quamplurimis ſanctitate & doctrina præſtantibus viris propoſuiſſe, & hujuſmodi ſemper reſponſum ab omnibus fere retuliſſe : quod ſive ipſe, ſive quis alius vellet exurgentium hæreticorum fraudes deprehendere, duplici modo munire fidem ſuam Domino adjuvante deberet. Primò ſcilicet divinæ legis auctoritate : tum deinde*

deinde Ecclesiæ Catholicæ traditione. Hic neque Pontificis Romani, neque Concilii Generalis ulla mentio facta est. Ergo Vincentius, et *quamplurimi illi sanctitate & doctrina præstantes* Patres quos ipse se *sæpè* consuluisse affirmat, non putarunt Papæ et Conciliorum authoritatem pertinere ad *certam* illam et *generalem viam* discernendi fidei veritatem ab hæresi. Vt autem insignis hic locus Vincentii melius intelligatur, et ab Adversariorum cavillationibus vindicetur, duæ quæstiones hîc explicandæ sunt. Prior est; Quid hic *per Ecclesiæ Catholicæ traditionem* intelligat Vincentius? Posterior est; quo sensu eam addat divinæ legi, seu Sacræ Scripturæ?

17. Ad priorem quæstionem respondeo, Vincentium per Ecclesiæ Catholicæ traditionem, non intelligere definitionem novi alicujus Concilii Generalis, aut Pontificis pro tempore sedentis, sed partim universalem omnium membrorum præsentis Ecclesiæ consensum, partim constantem & perpetuam antiquæ ac sanæ Ecclesiæ doctrinam, vel professionem. Patet hoc primò, ex ipsis verbis hujus Authoris, Cap. 3. *In ipsa item* (inquit) *Catholica Ecclesia magnoperè curandum est, ut id teneamus, quod vbique, quod semper, quod ab omnibus creditum est: hoc est etenim verè propriéq; Catholicum, quod ipsa vis nominis ratioq; declarat; quæ omnia verè universaliter comprehendit. Sed hoc ita demum fit: si sequamur* Vniversitatem, Antiquitatem, Consensionem. *Sequemur autem Vniversitatem hoc modo, si hanc vnam fidem veram esse fateamur, quam tota per orbem terrarum confitetur Ecclesia. Antiquitatem verò ita, si ab his nullatenus sensibus recedamus, quos sanctos Majores ac Patres nostros celebrasse manifestum est. Consensionem quoque itidem, si in ipsa vetustate, omnium vel certè penè omnium Sacerdotum pariter & Magistrorum definitiones sententiásque sectemur.*

18. Secundò idem patet ex Cap. 4. ubi quæstionem proponit, de ratione discernendi novarum

hæreseon

hæreseon falsitatem à fidei Catholicæ veritate; et ad eam respondens, neque Romanæ Ecclesiæ, neque Papæ pro tempore sedentis, neque novi Concilii universalis meminit, sed ad *Patrum sententias recurrendum*, & *antiquitati inhærendum esse* docet: *Quid* (inquit) *si novella aliqua contagio non jam portiunculam tantum, sed totam pariter Ecclesiam commaculare conetur? Tunc item providebit ut antiquitati inhæreat, quæ prorsus jam non potest ab ulla novitatis fraude seduci.* Similiter Cap. 41. *Deinde* (inquit) *si qua nova exurgeret quæstio, ubi id* (videlicet, antiquæ Ecclesiæ de ea quæstione decretum) *minimè reperiretur, recurrendum est ad sanctorum Patrum sententias*, &c. Observa hîc (candide Lector) quam rudis sit Vincentius Lirinensis, & Theologiæ Pontificiæ penitus ignarus. Si enim quæras ex Theologo aliquo Pontificio; Quæ sit tutissima, & certissima ratio discernendi novarum hæreseon falsitatem? aut quo pacto infallibiliter quis scire possit, quid credendum & tenendum sit in quæstionibus seu controversiis recens ortis? is proculdubio responderet, solam præsentis Ecclesiæ definitionem in hoc casu nobis plenè satisfacere posse: item id solum firmiter credendum esse quod præsens Ecclesia Romana docet, quod præsens Pontifex credendum proponit, aut quod novum Concilium Oecumenicum ad illas controversias determinandas celebratum, definit. At hic modus respondendi Vincentio Lirinensi, & *quamplurimis illis sanctitate & doctrina præstantibus Patribus*, quos ipse consuluit, nunquam in mentem venit. Nam de infallibilitate præsentis Ecclesiæ, Concilii, aut Pontificis in determinandis ejusmodi controversiis altum apud eum est silentium: nec unquam fideles ablegat ad definitiones seu decreta illius regulæ, quam Turnebullus Cap. 4. &. 5. *animatam* vocat, quamque esse supremam seu principalem fidei regulam sæpiùs affirmat.

19. Quæro

19. Quaero igitur ex Adversariis undenam sit, quod doctissimus & sanctissimus hic Pater, ex professo per totum hunc aureum libellum differens de recta ratione discernendi veram doctrinam à falsa, illam rationem quae ex sententia Pontificiorum omnium certissima & tutissima est alto silentio praetermiserit? Gretserus in defensione, Cap. 8. lib. 3. de Verbo, Col. 1396. audacter respondet, rationem illam non esse à Vincentio Lirinensi praetermissam, idque confirmat, quia Vincentius Cap. ultimo sui libelli, Xysti & Coelestini Romanorum Pontificum meminit, eorumque edicta contra Haereticos recitat, & probat: quia item palam scribit per *Apostolica definita*, hoc est, per Romanorum Pontificum sanctiones, & per *Ecclesiastica decreta*, supple Conciliorum, cunctos semper haereticos damnatos esse. Sed frigida & jejuna est haec cavillatio: nam ex verbis Vincentii loco citato id tantum colligi potest quod in confesso apud omnes est, videlicet Pontifices & Concilia controversias definivisse, & haereses damnasse. Loquitur enim de Pontificum, & Conciliorum decretis: at de eorum infallibilitate in decernendo ne verbum quidem apud eum inveniet oculatissimus Lector. Nusquam dicit Papalia & Synodica decreta de rebus fidei esse ex se aut per se infallibilia: nusquam dicit firmam & plenam certitudinem de veritate doctrinae ex iis haberi posse. Sed contra, cum de *generali* illa et *regulari via* discernendi veram doctrinam à falsa verba facit, solam Scripturam et perpetuam Ecclesiae traditionem nobis commendat. Vide cap. 1.2.38.39. et 41. istius libelli.

20. At dicit aliquis; commendat etiam nobis Conciliorum decreta suadetque ut *unius sive paucissimorum temeritati, primum omnium generalia, si qua sunt, universalis Concilii decreta praeponamus*, cap. 38. Respondeo; Quae à Vincentio dicta sunt, de Conciliorum universalium decretis, ea Pontificiorum doctrinam de praesentis Ecclesiae infallibilitate in definiendo, manifestissimè evertunt. Primò enim

enim, non commendat nobis Concilia præsentis Ecclesiæ, neque Papæ pro tempore sedentis judicialem definitionem; sed *Concilia Catholicorum Sacerdotum antiquitus celebrata*, cap. 39. Secundò, ea nobis commendat non ob infallibililem ipsorum authoritatem (nihil enim tale ex ejus verbis colligi potest) sed quia ex eis facillime percipimus, quænam fuerit Patrum istius seculi communis et recepta sententia: eam enim *unius sive paucissimorum temeritati* (qui videlicet isto seculo aliter senserunt) *præponere* debemus, ut ipse docet cap. 38. sub finem: quia item eorum authoritas eò major est quod constantem et perpetuam totius Eccles. orthodoxæ approbationem per tot secula consecuta sint. Tertiò, hunc solum eorum usum esse dicit, ut *hæreseon prophanitates antiquitus convictas damnatásque vitemus*, cap. 39. et proinde non vult ea valere ad novarum hæreseon falsitatem detegendam. Quartò, novas igitur hæreses alia ratione detegendas esse docet, dumque hoc explicat, neque Pontificis pro tempore sedentis, neque Concilii Oecumenici ab eo confirmati, vel confirmandi, meminit; sed ad sanctorum Patrum sententias recurrendum esse asserit cap 41. Vnde evidenter sequitur, eum Papæ et Conciliorum infallibilitatem ignorasse, nihilque de eis accepisse à *quamplurimis illis sanctitate & doctrina præstantibus viris*, quos de gravissima hac quæstione consuluit.

21. Ne autem hæc temerè de Vincentio dixisse videar, et quia hic libellus omnibus ad manum non est, ex locis citatis in medium afferam verba ipsius authoris, qui Cap. 38. sic scribit: *In ipsa item* vetustate, *unius sive paucissimorum temeritati, primùm omnium generalia, si qua sunt, universalis Concilii decreta præponant. Tunc deinde, si id minus est, sequantur quod proximum est, multorum atque magnorum consentientes sibi sententias Magistrorum.* Item cap. 39. *Atque ideo quascunque illas* antiquiores, *vel schismatum, vel hæreseon prophanitates, nullo modo nos oportet, nisi aut sola, si opus est, Scripturarum*

authoritate

authoritate convincere, aut certe jam antiquitus *universalibus Sacerdotum Catholicorum Conciliis convictas damnatásque vitare.* Et Cap. 41. Item diximus, in ipsa Ecclesiæ vetustate, duo quædam vehementer studioséque observanda, quibus penitus inhærere deberent, quicunque hæretici esse nolint. Primum si quid esset antiquitus ab omnibus Ecclesiæ Catholicæ Sacerdotibus universalis Concilii authoritate decretum. Deinde, si qua nova exurgeret quæstio, ubi id minimè reperiretur, recurrendum ad sanctorum Patrum sententias eorum duntaxat, qui suis quique temporibus & locis in unitate communionis & fidei permanentes, Magistri probabiles extitissent. Et quidquid uno sensu atque consensu tenuisse invenirentur, id Ecclesiæ verum & Catholicum absque ullo scrupulo judicaretur.

22. Ad posteriorem quæstionem breviter respondeo, illam *Catholicæ Ecclesiæ traditionem*, quam ad Scripturarum canonem adjungi debere affirmat Vincentius, non esse ex numero earum Traditionum, quas adversus nostram sententiam de Scripturæ perfectione propugnant Pontificii. Illi enim tuentur, & propugnant Traditiones *perfectivas canonis*, id est, complentes & perficientes fidei canonem: dicunt enim regulam fidei, quatenus Sacris Scripturis continetur, esse imperfectam & *partialem*, quia videlicet *non continet totam doctrinam necessariam sive de fide, sive de moribus*, & ideo ad complendum fidei canonem, unamque regulam *totalem* seu integram constituendam, Scripturæ adjiciunt Traditiones non scriptas, hoc est, dogmata de fide & moribus diversa ab eis quæ in sacro codice proponuntur. At Vincentius Scripturarum canonem perfectum esse affirmat, docetque traditiones illas quas fidelibus commendat, non esse perfectivas, sed explicativas canonis, eique subservientes ad verum ejus sensum manifestandum; hoc est, docet eas non esse dogmata de fide aut moribus diversa ab eis quæ Sacris Literis continentur, sed esse explicationes vel expositiones eorum quæ obscurius illic proponuntur. Hoc

aperte

aperte patet ex ejus verbis Cap. 2. Hîc (inquit) forsitan requirat aliquis: cùm sit perfectus Scripturarum canon sibique ad omnia satis superque sufficiat, quid opus est ut ei Ecclesiasticæ intelligentiæ jungatur authoritas? Quia videlicet Scripturam Sacram pro ipsa sua altitudine non uno eodemque sensu universi accipiunt, &c. Et cap. 41. hanc ipsam responsionem repetens, Non quia (inquit) canon solus sibi ad universa non sufficiat, sed quia verba divina pro suo plerique arbitratu interpretantes, varias opiniones erroresque concipiant. Idem etiam patet ex Gnetsero in Defens. Cap. 11. lib. 4. de Verbo DEI, col. 1837. ubi ad hunc locum respondere conatur, sed revera ita respondet, ut concedat Vincentium nobiscum dicere, fidei canonem quatenus Sacris Literis continetur, non indigere ullius traditionis ope ad sui constitutionem, sed sibi ad hoc satis superque sufficere.

CAPUT XIX.

Idem ex Pontificiorum Theologorum scriptis probatur.

1. DOctrinam præsentis Ecclesiæ Romanæ, de Conciliorum infallibilitate, non fuisse communem & receptam totius Ecclesiæ doctrinam eo seculo quo scripsit Gulielmus Ockam, manifestè patet ex ejus verbis prima parte Dialogi, lib. 5. cap. 1. ubi sic scribit: Nunc autem postquam quæsivi, quomodo potest convinci quis esse hæreticus, indagare propono qui possint pravitate hæretica maculari. Et quia omnes Christiani sentire videntur quod tota multitudo Christianorum hæreticari non potest:

potest: quidam autem secundò quod nec Concilium generale: aliqui verò tertiò quod nec Rom. Ecclesia; nonnulli autem quartò quod nec collegium Cardinalium: aliqui verò quintò quod nec etiam Papa potest hæretica pollui pravitate. Ideo de istis quinque, &c. Hic dicit inerrabilitatem (ut ita loquar) totius multitudinis Christianorum credi ab omnibus fidelibus, Conciliorum verò inerrabilitatem seu infallibilitatem tantùm à quibusdam defendi. Præterea Cap. 25. ejusdem libri asserit duas esse assertiones seu opiniones contrarias de generali Concilio. *Vna* (inquit) *est quod hæreticari non potest; alia est, quod hæretica potest labe aspergi.* Hanc posteriorem sententiam ipse amplectitur: ut patet partim ex isto capite 25. item ex 26. & 28. ejusdem libri; partim verò ex libro tertio primi tractatus tertiæ partis, ubi 23 Capitibus, hoc est, à Cap. 4. ad finem libri, hanc sententiam explicat & confirmat: omnésque rationes quæ pro Conciliorum infallibilitate afferri solent docte & perspicuè diluit.

2. Multa eaque notatu dignissima contra Conciliorum infallibilitatem ex locis citatis istius Dialogi in medium adferri possunt: ego brevitatis causa unum tantum aut alterum ex istis locis testimonium proferam. Libro quinto, primæ partis, Cap. 25. docet hic Author, infallibilitatis privilegium non competere Concilio generali, sed tantum toti multitudini fidelium. *Vna* (inquit) *sola est Ecclesia militans quæ contra fidem errare non potest; quia de sola universali Ecclesia militante invenitur in Scripturis authenticis, quod errare non potest. Concilium autem generale licet sit pars Ecclesiæ militantis universalis, tamen non est Ecclesia universalis. Igitur temerarium est dicere, quod Concilium generale contra fidem errare non potest.* Similiter parte 3. tract. 1. lib. 3. Cap. 4. *Est quædam* (inquit) *opinio quæ viam eligens mediam prædictis omnibus in aliquo adversatur: tenens quod Scripturæ divinæ contentæ in Biblia, & ejusdem Sacræ Scripturæ*

Scri-

scriptoribus, & universali Ecclesiæ, atque Apostolis, absque ulla dubitatione in omnibus est credendum. Nullis verò aliis, quantacunque doctrina vel sanctitate præpolleant, est in omnibus absq; omni exceptione fides necessario adhibenda. Ita quod nec in Concilio generali, si esset congregata universalis Ecclesia, nec decretis aut decretalibus vel assertionibus summorum Pontificum, nec Doctorum dictis, (sive fuerint ab Eccl. approbati, sive non fuerint approbati) est necessariò credulitas in omni dicto & casu absque omni exceptione præstanda, &c. Item Cap. 9. ejusdem libri : *Et* (inquit) *si quæratur quis habet judicare, an Concilia fuerint Catholicè celebrata? Respondetur, quod quia non definirent aliquid nisi quod potest elici ex Scripturis divinis, ideo periti in* Scripturis, *& habentes aliarum sufficientem intelligentiam scripturarum, habent judicare per modum firmæ assertionis, quod definita ab iis sunt Catholicè definita.*

3. Petrus ab Alliaco Cardinalis Cameracensis, non solum testatur contrarias fuisse suo seculo Theologorum sententias, de Conciliorum authoritate, sed ipse eam sententiam quæ Concilia etiam generalia esse errori obnoxia asserit, ut probabiliorem amplectitur. Prius patet ex quæstione Vesperiarum, art. 3. ad literam O, ubi dicit *omnes fideles in eo communiter consentire videri, quod tota Ecclesia, sive multitudo omnium Christianorum hæreticari non potest, sive contra fidem errare.* At de Conciliorum authoritate utrum videlicet infallibilis sit, an vero non sit, contrarias esse assertiones affirmat. Et infra sic scribit : *Octava assertio est, quod etiam Concilium generale potest contra fidem errare, quia ipso sic errante, adhuc staret aliquos extra Concilium non errare, & per consequens fidem Ecclesiæ non deficere.*

4. Posterius etiam patet primò, quia in prædicta quæstione Vesperiarum, art. 3. ad literam P. hanc assertionem proponit : *Ex Sacra Scriptura* (inquit) *non convincitur, quod sit aliqua Ecclesia particularis quæ regulæ legis CHRISTI semper conformetur,*

formetur, hoc est, quæ errori obnoxia non sit. Et infra docet se per Ecclesiam particularem intelligere *quamcunque Ecclesiam* seu Christianorum multitudinem *distinctam ab Ecclesia universali*, seu à tota multitudine fidelium. At Concilium generale est multitudo Christianorum distincta à tota multitudine fidelium. Ergo secundùm Cameracensem ex Scriptura non convincitur Concilium generale esse infallibile. Secundò, idem manifestius patet ex quæstione sequenti, quæ inscribitur, *Quæstio de resumpta*, ubi à litera Q, ad finem quæstionis, has tres assertiones tuetur. Primò, *Concilium generale potest difformari legi CHRISTI*; hoc est potest errare. Secundò, *Ecclesia Romana quæ distinguitur à tota Congregatione fidelium sicut pars à toto, potest hæreticari*. Tertiò, *Tota multitudo Clericorum & Laicorum virorum potest à vera fide deficere*. Et in fine istius quæstionis sententiam suam proponit apertissimè his verbis: *Intentio autem meæ conclusionis, sicut patuit ex dictis meis, erat, quod data quacunque Ecclesia particulari certæ denominationis quæ non sit toti congregationi fidelium generalis, verbi causa, Ecclesia Clericorum*, (quæ est, tota multitudo Episcoporum et Presbyterorum) *Ecclesia Italicorum, Ecclesia Gallicorum, &c. ex Scriptura Sacra non convincitur quod semper sit aliqua talis, sive consimilis denominationis, quæ regulæ legis CHRISTI conformetur.*

5. Thomas Valdensis multa de Ecclesiæ authoritate tradit, ex quibus facillimè colligi potest eum isto errore quem jam impugno neutiquam imbutum fuisse. Primò enim is tomo 3. doctrinalis fidei, qui est de Sacramentalibus, titulo 7. Cap. 63. dicit Ecclesiæ authoritatem esse multò inferiorem authoritate Scripturæ. *Hæc ipsa* (inquit) *fides & authoritas Ecclesiæ, quantum hominum supergreditur rationem, tantum fateor divinæ legis authoritati succumbit*. Et infra: *Media ergo est inter supremam auctoritatem Scripturæ, & infimam rationem, fides Ecclesiæ Scripturam venerabiliter attollens*

&

& exhibens, & rationem vagam hominis ad hanc geminam auctoritatem quasi alligans zona Pauli. Secundò, docet præsentem Ecclesiam non habere authoritatem approbandi et determinandi Sacræ Scripturæ libros, tomo 1. doctr. Fidei, lib. 2. Cap. 19: 20, et 21. Vnde graviter de eo conqueritur Melchior Canus, lib. 2. de Locis, Cap. 7. qua videlicet hæc ejus assertio nimium deprimit authoritatem præsentis Ecclesiæ infra authoritatem primæ seu Apostolicæ Ecclesiæ quæ Scripturas canonicas consignavit, & à non canonicis discrevit. *Ad Concilium* (inquit) *universale præcipuè pertinet definire qui liber sit canonicus. Quam quidem propositionem æquo animo paterer ab hæreticis non admitti. Sed illud tamen doleo vehementer quod eam nonnulli fideles inficiantur, in quibus Thomas Valdensis esse videtur, lib. 2. Doctrinalis fidei antiquæ, Cap. 19.* Tertiò, docet (quod maximè notandum est) Ecclesiam eam quæ infallibilis regula fidei est, non esse præsentem Ecclesiam, sive in Concilio, sive extra Concilium dogmata fidei proponentem; sed esse seriem Patrum omnium & fidelium ab Apostolis usque ad nostra tempora succedentium. Sic enim scribit tomo 3. de Sacramentalibus, doctrina 3. folio 5. de hac fidelium serie: *Hæc est sola machina Christiana, quæ cunctas hæreses semel abolevit: ipsa scilicet professio concors sanctorum Patrum, secundùm suorum temporum intervalla reddentium testimonium CHRISTI Verbis, & consuetudini primitivæ.* Similiter Tomo 1. Lib. 2. Cap. 19: *Ecclesia universalis* (inquit) *habet fidem indefectibilem, non quidem in generali Synodo congregata quam aliquoties errasse percepimus*, &c.

6. Nicolaus Archiepisc. Panormitanus, super 1. parte 1. libri Decretalium, tit. *De electione*, cap. *Significasti*, dicit Ecclesiam quæ non potest errare, non esse Concilium generale, sed totam collectionem fidelium. *Puto tamen* (inquit) *quod si Papa moveretur melioribus rationibus & authoritatibus, quam Concilium, quod standum esset sententiæ*

tentiæ suæ. Nam & Concilium potest errare, sicut alias erravit super matrimonium contrahendum inter raptorem & raptam. Et infra: *Nam & in concernentibus fidem, etiam dictum unius privati esset præferendum dicto Papæ, si ille moveretur melioribus rationibus veteris & novi Testamenti, quam Papa. Nec obstat si dicatur quod Concilium generale non potest errare, quia CHRISTVS oravit pro Ecclesia sua ut non deficeret,* &c. *Quia dico quod licet Concilium generale repræsentet totam Ecclesiam universalem, tamen in veritate ibi non est verè Ecclesia universalis, sed repræsentativè, quia universalis Ecclesia constituitur ex collectione omnium fidelium: unde omnes fideles orbis constituunt istam Ecclesiam universalem, cujus caput & sponsus est ipse CHRISTVS.* Et infra: *Et ista est Ecclesia quæ non potest errare. Vnde possibile est quod vera fides CHRISTI remaneret in uno solo: ita quod verum est dicere quod fides non deficit in Ecclesia: sicut jus universitatis potest manere in uno solo aliis peccantibus.*

7. Antoninus Archiepiscopus Florentinus, in Summa Summarum, parte 3. Tit. 23. de Conciliis generalibus, cap. 2. §. 6. hæc omnia quæ à Panormitano dicta sunt de Papa, Conciliis, & Ecclesia universali, amplectitur ejúsque verba prout à me citata sunt fideliter in suum librum transcribit.

8. Cardinalis Cusanus, in Conciliis generalibus, ad hoc ut eorum decreta à nobis acceptentur tanquam certa & infallibilia, quasdam conditiones requirit, ex quibus apertè sequitur decreta Concilii Tridentini, & aliorum Conciliorum quæ nunc à Pontificiis pro verè generalibus habentur, non esse certa & infallibilia. Primò enim requirit *ut ex 5. Patriarchalibus sedibus plenum universale Concilium colligatur,* Lib. 2. de Concordantia Catholica, Cap. 3. Secundò, ut ritè & legitimè celebretur: hoc est (ut ipse explicat) *ut palam non clandestinè celebretur,* & ut in eo *quisque liberam habeat loquendi facultatem:* ibidem. Tertiò, in decretis Conciliorum

rum hoc requirit, *ut ex concordantia & communi omnium conſenſu* (nullo videlicet contradicente) *pronuncietur:* ibidem Cap. 4. Hoc rariſſimè, & ut putat Bellarm. Lib. 2. de Conciliis, Cap. 11. §. *At objiciunt*, nunquam contingit: unde ſequitur pauciſſima admodum decreta Conciliorum etiam generalium & legitimorum eſſe ex ſe certa & infallibilia. Quartò, in iiſdem requirit ut Sacræ Scripturæ et antiquorum Conciliorum decretis conſona ſint; et tum demum dicit ea eſſe certa et infallibilia. Verba ejus notatu digniſſima ſunt: Debet (inquit) ſacrum Concilium univerſale regulis Sancti Spiritus apertis jam in canone Sacræ Scripturæ, ac præteritis Conciliis dirigi, maximè in negotio fidei, & tunc definitio ex allegatis ſumpta abſque errore erit. Unde ſi ea non ſervantur, maximè libera omnium audientia, ac ubi aliqua attentarentur in Synodis quæ obviarent fidei Romanæ Eccleſiæ, proteſtatio juſtè, ac ſimul & appellatio ad aliud futurum Concilium fieri poteſt. Hæc ille Lib. 2. Concordant. Catholicæ, cap. 4. Quintò, quia hæc non ſemper in Conciliis obſervantur, ideo cap. 5. ejuſdem libri ex celebri illa Auguſtini ſententia, *ipſa Concilia plenaria priora poſterioribus emendari poſſunt*, hanc obſervationem colligit: *Similiter eſt notandum experimento rerum, Concilium univerſale plenarium poſſe deficere: quomodo etiam varia talia Concilia fuerunt quæ judicando erraruut.*

9. Nicolaus de Clemangis in diſput. cum Scholaſtico Pariſienſi, quædam etiam tradit quæ cum doctrina Pontificiorum de Conciliorum infallibilitate, manifeſtè pugnant. Primò enim dicit, Concilium generale errare poſſe in controverſiis morum, Collatione priori, pag. 61. & poſteriori, pag. 66. & 67. Secundò, dicit CHRISTI *aſsiſtentiam per directionem, ſeu internam in agendis inſtructionem*, quæ promittitur illis verbis *Matth.* 18. *Vbi duo vel tres*, &c. pertinere ad ſolos Sanctos: item illam promiſſionem quæ habetur, *Iohan.* 16. *Spiritus veritatis docebit vos omnem veritatem*, pertinere ad ſolos ſpirituales;

ſeu ut ipſe ſe explicat, ad eos *qui non ſunt in carne, ſed in ſpiritu*, Col. poſt. p. 67. Ex hac poſitione Nicol. de Clemangis maxima oritur perplexitas & incertitudo de authoritatem decretorum Synodicorum: idque quia de Epiſcoporum ſanctitate qui ea ediderunt, nullam certitudinem habere poſſumus. Tertiò, non obſcurè innuit eam perſuaſionem ſeu fiduciam de Conciliorum infallibilitate qua multi tumeſcunt, eſſe Eccleſiæ admodum perniciosam. Sic enim loquitur Collat. priori, pag. 64. Non debent inſuper, ut videtur, qui Concilium agunt, pro fiducia ac libertate agendi quæcunque libuerit, nimis inniti illi æſtimationi, *GENERALE CONCILIVM SVMVS, FIDENTER AGAMVS, ERRARE NON POSSVMVS.* Et pag. 73. Collat. Poſter. Solebant antiqui Patres Concilium celebraturi, jejuniorum abſtinentia, orandi inſtantia, lachrymarum inundantia, &c. ſancti Spiritus aſſiſtentiam ſuffragiúmque implorare, &c. quid autem neceſſaria erat tanta diligentia, ſi exploratum habebant ſe non poſſe falli aut deficere in his propter quæ fuerant congregati.

CAP. XX.

An rectè dicat Bellarminus omnes Pontificios in eo convenire, quod Papa cum Concilio generali errare non poſſit.

QVidam Pontificii iique ferè rudes & laici, neque Jeſuitarum ſententiam qui in ſolo Pontifice, neque Pariſienſium qui in ſolo Concilio generali infallibilitatem judicii de rebus fidei conſtituunt, defendere audent: ſed id ſolum ſe firmiter
credere

credere profitentur in quo omnes Catholici (ut ait Bellarm. Lib. 4. de Pontif. cap. 2.) conveniunt, videlicet quod *P*apa cum Concilio generali errare non possit. Vt igitur sciamus num Adversarii qui huc confugiunt, fidum & tutum hic receptum habeant, duo nobis consideranda sunt. Prius est; num Adversarii verè & perfectè consentiant in generali illo dogmate de infallibilitate *totius Ecclesiæ repræsentativæ*, quæ non solum *C*oncilium generale, sed etiam summum *P*ontificem in se complectitur? Nam si in eo non consentiunt, nulla planè inter eos est consensio circa ipsam supremam fidei Pontificiæ regulam, à qua Romanæ Ecclesiæ unitas (quam tam insolenter jactant Adversarii) necessariò pendet. Posterius est; num generale illud dogma, in quo Bellarminus omnes Pontificios convenire asserit, sit certum et de fide? Nam si de eo plena et perfecta fidei certitudo haberi non potest, nemo negabit vastam illam fidei Pontificiæ molem fundamento parum stabili inniti.

2. Ad quæstionem priorem tribus assertionibus respondebo. *P*rima sit hæc; Pontificii ne verbo quidem tenus in generali illo dogmate consentiunt. Nam testimonia ex eorum scriptis à me citata capite præcedenti, manifestè docent totam Ecclesiam repræsentativam, imò quod majus est, totam multitudinem *C*lericorum errori obnoxiam esse: item Ecclesiam illam quæ infallibilis fidei et morum regula est, non esse Ecclesiam repræsentativam, sed Ecclesiam universalem propriè sic dictam; id est, totam multitudinem fidelium. Unde patet Authores istos quorum testimonia in medium attuli, videlicet, Gulielmum Ockam, Petrum ab Aliaco, Valdensem, *P*anormitanum, Anton. Florentinum, *C*ardinalem *C*usanum, et Nicolaum de *C*lemangis in quæstione hac de infallibilitate judicii Ecclesiastici ab aliis Ecclesiæ istius Theologis dissensisse.

3. Secunda assertio sit hæc: Plerique Pontificii illudunt orbi *C*hristiano, cum dicunt se credere quod *P*apa cum *C*oncilio errare non possit. Non enim

nim putant subjectum infallibilitatis judiciariæ esse totam Ecclesiam repræsentativam, id est, Papam simul cum Concilio, ita videlicet ut firmitas decretorum Ecclesiasticorum sit et à Papa, et à Concilio, vel partim à Papa, et partim à Concilio; sed contrà, Jesuitæ volunt infallibilitatis illius subjectum esse Pontificem solum, Parisienses verò Concilium solum: & hi à solo Concilio, illi vero à solo Pontifice decretorum Ecclesiasticorum firmitatem esse asserunt. Hoc patet ex Bellarm. qui Lib. 4. de Pontif. Cap. 3. disertè affirmat *totam firmitatem Conciliorum legitimorum esse à Pontifice: non partim à Pontifice, partim à Concilio.* Item ex Staplet. qui controv. 6. qu. 3. art. 5. in explicatione articuli, dicit *Papam adjuncto Concilio nullã potestatem, vel authoritatem, vel etiã certitudinem in judicando novam acquirere.* Et Valentia Tomo 3. Disp. 1. quæst. 1. puncto 7. §. 45. dicit *munus infallibiliter definiendi esse solius potestatis in Ecclesia supremæ*; id est, Papalis potestatis: & *Conciliorum authoritatem ut est quidem infallibilis, non esse aliam quandam authoritatem per se distinctam ab authoritate Pontificis, sed eandem planè*; quia nimirum totam eorum infallibilitatem à Papali confirmatione esse putat. Non minus igitur verum est ex Jesuitarum sententia, *Papam cum Georgio Turnebullo errare non posse*, quam, *Papam cum Concilio generali errare non posse.* Item ex Parisiensium sententia non minus verum est, *Concilium generale cum Episcopo Rhemensi errare non posse*, quam, *Concilium generale cum Papa errare non posse.*

4. Quare sicut illi nos riderent, si diceremus *Concilium cum Scriptura, cum Prophetis, cum Apostolis errare non posse*: ita meritò, sed non sine stomacho, ridemus, cum audimus eos dicentes *Papam cum Concilio errare non posse.* Concludo igitur, consensionem illam Pontificiorum, de qua loquitur Bellarm. Lib. 4. de Pont. cap. 2. non esse firmam & solidam, imò non esse veram & realem? nam hoc modo non solum inter Jesuitas & Parasienses, sed etiam inter nos & omnes Pontificios de infal-

libili-

libili conoroverſiarum judice convenit. Omnes enim fatemur Papam cum Scriptura & Concilio generali errare non poſſe. Imò ſi Ieſuitis ſic nugari placet, dicere poſſunt ſe cum Mahumetanis in hoc conſentire quod Papa cum Alcorano, aut Alcoranum cum Papa, errare non poſſit.

5. Tertia aſſertio: Quamvis conſenſio illa, de qua loquitur Bellarminus, firma, vera, & realis eſſet, non tamen in omni caſu ſufficeret ad conſervandam illam Romanæ Eccleſiæ unitatem, de qua tantopere gloriantur Adverſarii. Quid enim ſi in deciſione alicujus controverſiæ Papa à Concilio diſſentiret? quod ſanè non ſolum eſt poſſibile, ſed etiam ſæpius accidit. Quid hîc facerent Pontificii qui cum Bellarmino, Lib. 4. de Notis Eccleſiæ, cap. 10. dicunt in *Eccleſia Catholica eſſe certam regulam componendarum controverſiarum*? Profectò non ſolum circa ipſam rem controverſam, ſed etiam circa *regulam componendarum controverſiarum* diſſentirent & digladiarentur inter ſe. Quidam enim ex iis judicio Pontificis, alii verò judicio Concilii ſtandum eſſe dicerent: & ſic, ut verbis Suarezii utar diſpu. 5. de Fide, ſect. 7. §. 11. *magna eſſet perplexitas, & magnum ſcandalum Eccleſiæ, ſi Pontifex & Concilium inter ſe diſſentirent.*

CAPUT XXI.

An certum sit & de fide, Papam cum Concilio generali errare non posse?

1. Respondetur negativè ob has rationes: primò, quia id neque apertè est revelatum in Scripturis, neque ex iis quæ apertè revelata sunt evidenter colligi potest. Secundò, quia nihil tale in Patrum scriptis habetur: imò Patres, ut patet ex Cap. 18. infallibilitatem judicii Ecclesiastici, aut ignorarunt, aut aperte negarunt, nullamqúe infallibilem fidei regulam agnoverunt præter Sacram Scripturam & perpetuam Ecclesiæ traditionem. Tertio, multi Theologi Pontificii putarunt totam Ecclesiam repræsentativam, imò quod majus est, totam multitudinem Clericorum errori obnoxiam esse. Vide Guliel. Ockam, parte 1. Dialogi, Lib. 5. Cap. 29. & 31. ubi hanc conclusionem ponit & tuetur; *Tota multitudo Clericorum potest contra fidem Catholicam errare, & per consequens totus Clerus non est illa Ecclesia quæ contra fidem errare non potest.* Vide etiam Cameracensem Quæst. de resumpta, Conclus. 3. à litera S, ad literam T, ubi istam assertionem Gulielmi Ockam de tota multitudine Clericorum, proponit & defendit. Quartò, variæ hodie sunt & olim fuerunt opiniones de authoritate totius Ecclesiæ repræsentativæ, nec adhuc de ea re ulla habetur Ecclesiæ definitio. Ergo infallibilitas totius Ecclesiæ repræsentativæ non est de fide. Hoc argumentum est ad hominem ut loquuntur: nam Adversarii docent dogmata controversa nondumq; ab Ecclesia definita non esse

esse de fide. Quintò, Liberius Papa cum generali Concilio Sirmiensi erravit, ut patet ex iis quæ dicta sunt Cap. 14. Ergo Papa cum Concilio errare potest.

2. Denique Papa judicialiter errare potest, ut supra fusè probavi. Ergo errare potest in approbandis Conciliorum generalium decretis, & per consequens approbare potest errorem à Concilio definitum: & sic simul cum Concilio errabit. Confirmatur hæc nostra illatio, quia fieri potest ut Pontifex personaliter erret cum Concilio; hoc est, ut privatim in mente sua illum ipsum errorem foveat qui à Concilio definitus est: accedente igitur concilii definitione magis in eo errore obfirmabitur: & sic procul dubio eum publicè definiet, & cum Concilio judicialiter errabit. Non habent hic Adversarii quod respondeant nisi fortè cum Valentiano tomo 3. disp. 1. quæst. 1. punct. 7. §. 41. ad arcana providentiæ divinæ confugiant, dicentes fidelitatem DEI qua is ex promissione tenetur communem Ecclesiæ errorem impedire, in ejusmodi casu obstare, quo minus Ecclesia repræsentativa propriè & simpliciter sic dicta erret: hoc est quo minus Pontifex erroneæ sententiæ à Concilio pronunciatæ assensum præbeat, & sic unà cum eo erret. Sed gratis hoc asserunt: nam nihil tale vel ex promissionibus Ecclesiæ datis, vel ex aliis quibusvis Scripturæ testimoniis evidenter colligi potest.

3. Patet hoc primò, quia Patres ex iis Scripturæ testimoniis quæ Adversarii pro infallibilitate Ecclesiæ repræsentativæ adferre solent nunquam eliciunt hanc conclusionem, *Papa cum Concilio errare non potest, aut Concilia à Papa confirmata sunt infallibilia.* Secundò, Theologi Pontificii qui duobus aut tribus ab hinc seculis scripserunt, dilucidè et perspicuè ostendunt, Ecclesiæ repræsentativæ infallibilitatem neq; ex dicto illo CHRISTI, MATTH. 18. *Ubi sunt duo aut tres in Nomine meo congregati, illîc sum in medio eorum*; neque

ex promissione illa quæ exstat 28. ejusdem EVANGELII, *Ecce vobiscum sum usque ad consummationem seculi*; neque ex illis Apostolorum verbis ACTORVM 15; *Visum est Spiritui Sancto & nobis*, sufficienter probari posse. Vide Gulielm. Ockam, parte 3 Dialogi, Tract, 1, Lib. 3. Cap. 9. et Cardinal. Camerac. Quæst. de Resumpta, tit. R. Docent etiam infallibilitatem Ecclesiæ repræsentativæ non posse colligi ex iis Scripturæ testimoniis quibus Theologi probare solent Ecclesiam Catholicam, seu totam multitudinem fidelium, non posse errare. Vide Panormitanum, 1. parte 1. libri Decrtalium, tit. *De Electione*, CAP. *Significasti*; et Antoninum Florentinum, tomo 3. titulo 23. CAP. 2. §. 6. Tertiò, quidam scriptores moderni Ecclesiæ Romanæ jugulant et destruunt præcipua argumenta quæ alii ex prædictis Scripturæ locis adferre solent: ne autem temerè hoc asserere videar ipsorum verba hîc in medium afferam.

4. Ex iis Scripturæ locis quæ probare videntur Ecclesiam non posse errare, neque in credendo, neque in docendo: qualia sunt illa, Super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ Inferi non prævalebunt adversus eam, MATTH. 16: Ego vobiscum sum vsque ad consumationem seculi, MAT. 28. Ecclesia DEI vivi est columna & firmamentum veritatis, 1 TIM. 3. ex iis inquam Bellarm. Lib. 2. de Conciliis, Cap. 2. sic argumentatur: Concilium generale repræsentat Ecclesiam universam, & proinde consensum habet Ecclesiæ vniversalis: quare si Ecclesia non potest errare, neque Concilium Occumenicum legitimum & approbatum potest errare. Hanc consequentiam seu illationm sic evertit Canus, Lib. 5. de locis Theologicis, Cap. 5. quæst. 1. pag. 259. Nec contraria argumenta quicquam efficiunt, nam primum sic refellitur. Fateor equidem quodcunque Concilium generale universalem Ecclesiam repræsentare: sed dum vrges Ecclesiam errare non posse,

verum

verum est id in eo sensu qui à fidelibus accipitur Intelligimus enim TOTAM SIMVL ECCLESIAM, HOC EST, FIDELES OMNES, NON ERRARE. At nihil obstat cur major Ecclesiæ pars non erret. Sic igitur non ego admitto ut totum Concilium cum legatis errare possit. At errare potest major pars Concilii. Similiter Valentianus, tomo 3. disp. 1. quæst. 1. punct. 7. § 45. Deinde (inquit) si maximè concederemus Concilium ἀκέφαλον Ecclesiam simpliciter repræsentare, tamen ex ea re solum consequetur, omnes Patres Concilii ad unum usque errare non posse, SICVT NEC ERRARE POSSVNT SIMVL OMNES FIDELES. At posset tamen nihilominus errare major illorum pars, atque adeo ipsum etiam Concilium, quippe cum ex sententia majoris partis congregatorum decreta Concilii confici soleant.

5. Ex his verbis Cani et Valentiani patet quam infirmum sit hoc Adversariorum argumentum: *Cœtus ille judicum Ecclesiasticorum qui ex Papa & Episcopis in Concilio congregatis constat, Ecclesiam Catholicam perfectè repræsentat. Ergo errare non potest.* Facile enim respondeo negando consequentiam, meæque negationis rationem afferendo ex verbis Melch. Cani. & Gregorii de Valentia. Nam sicut major pars Ecclesiæ Catholicæ errare potest, ita major pars istius cœtus qui ex Papa et reliquis Episcopis in Concilio congregatis constat, errare potest: et per consequens istius cœtus decreta (quæ ex sententia majoris partis congregatorum confici solent) non sunt certa et infallibilia. Ex eo igitur quod Papa et Episcopi in Concilio congregati Ecclesiam Catholicam repræsentant, solum consequitur esse aliquem aut aliquos in eo cœtu qui rectè de rebus controversis sentiunt, sicut semper in Ecclesia Catholica sunt aliqui Orthodoxi. At non sequitur Papam cum majori parte Concilii rectè sentire, ut manifestè patet ex istorum Authorum verbis.

6. Solent etiam Adversarii Conciliorum infallibilitatem probare ex illa promissione CHRISTI quæ exstat MATTH. 18. *Ubi sunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi ego in medio eorum sum.* At Stapletonus Controv. 6. quæst. 3. art. 4. apertè asserit Conciliorum firmitatem propriè non inniti iis verbis: *Ad tertium* (inquit) *dicendum quod firmitas Conciliorum illis CHRISTI verbis propriè non innititur; quia nec CHRISTUS ibi de Conciliis Episcoporum loquitur, sed de quavis fidelium unanimi congregatione; nec etsi CHRISTUS adsit in medio talium, tamen ad omnem effectum adest, aut ad hunc qui est judicare de fide.* Valentia etiam tomo 3. disp. 1. quæst. 1. puncto 7. §. 45. de eisdem Apostolorum verbis sic loquitur: *Hoc argumentum facillimè expeditur. Non enim ad infallibilem certitudinem alicujus sententiæ, in quam plures in Nomine CHRISTI consentiant locus hic Evangelii propriè accommodari debet, sed ad efficaciam consensionis plurium ad id impetrandum, quod unanimiter in CHRISTI Nomine petunt, si id quidem ad eorum salutem expediat. Secus enim, non modo ex illo loco probabitur, infallibilem esse sine Pontificis assensu definitionem Concilii universalis, sed etiam provincialis, imò & Episcopalis, imò & aliorum quorumcunque duorum aut trium in Nomine CHRISTI convenientium ad aliquid statuendum.*

7. Stapletonus loco citato dicit Conciliorum firmitatem præcipuè inniti exemplo primi Concilii Apostolici, seu verbis illis Apostolorum, *Visum est Spiritui Sancto & nobis*, ACT. 15. At Ferus in explicatione istius capitis docet exemplum Concilii Apostolici ineptè adhiberi ad eorum Conciliorum quæ in Ecclesia Romana celebrari solent firmitatem demonstrandam. *Vides igitur* (inquit) *quomodo conveniunt Apostoli. Simpliciter conveniunt, nihil nisi DEUM quærunt, & aliorum salutem expetunt: denique omnia prudenter perpendunt. Quid igitur mirum si in hoc Concilio fuerit Spiritus Sanctus, &c. Nos aliter convenimus, nempè cum magna pompa,*

nósque

nosque ipsos quærimus, atque nobis pollicemur, nihil nobis non licere de plenitudine potestatis.

Et quomodo Spiritus Sanctus eiusmodi conventus probare possit? Hæc ille.

8. Vides jam (candide Lector) quam manifestè quidam Pontificii moderni evertant & destruant ea argumenta quæ ex Scripturis adferri solent ad demonstrandam Ecclesiæ repræsentativæ infallibilitatem: vides etiam quam variæ & discrepantes hac de re sententiæ inter Scholasticos olim fuerint. Id enim apertè patet ex Ockami, Cameracensis, & aliorum testimoniis à me citatis Cap. 19. quibus coronidis loco hic adjiciam verba Ioannis Francisci Pici Mirand. qui sæpius in libro Theorematum testatur nihil certi suo seculo definitum fuisse de infallibilitate judicii Ecclesiastici. Sic enim scribit in Expositione Theorematis 4: Theologorum MVLTI, etiam juris interpretum PLERIQVE, (*non dicit hanc sententiam esse omnium, sed multorum*) voluere Concilium ipsum, si unà cum Pontifice Maximo in iis controversiis, quæ aut ad essentiam fidei, aut ad necessarios benè Christianèque vivendi mores pertinent, sententiam ferat, nullo pacto errare posse——. Restiterunt alii affirmantes errare posse Concilia & jam errasse——. Quod autem Pontifex ipse errare in judicando possit asseverantissimè à plerisque pronunciatur: aiunt enim notissimum esse, Pontificem summum hæreticum fieri posse & deponi à sede. *Et infrà*: Authoritatem verò illam Evangelii (*quæ videlicet habetur LVCÆ 22. 32.*) multipliciter interpretantur; de fide primum eam intelligi debere aiunt quam Petrus confessus est, inquiens, *Tu es CHRISTVS, Filius DEI vivi*: de vltima quoq; ipsius Petri fide, qui quanquam negaturus CHRISTVM fuerat, ad eum tamen rediturus erat, & in ejus gratia stabiliendus. Et quamvis de perseverantia fidei in Ecclesia Romana intelligi

intelligi posse non negent, propriorem nihilominus hunc Evangelii sensum credunt, cum ob alia, tum ob id quod A PLERISQVE NEGATVR ex Scripturis divinis colligi, fidem CHRISTI necessariò in Ecclesia Romana, ut particularis Ecclesia est ab universali distincta, ad usq; finem seculi perpetuandam. Et qui hoc asserunt, sententias quoque illas quæ in Decretorum libro ad hoc ipsum confirmandum ponuntur, nihil adstruere putant. Inter quos Petrus Aleiacensis in quæstione Vespriarum hoc sensit. Abbas quoq; Panormitanus primæ ferè auctoritatis inter professores Pontificii juris, super titulo *De sententia excommunicationis*, in Capitulo eo cujus initium est, *A nobis*, asseverat universalem duntaxat Ecclesiam in fide & ejus articulis errare non posse ———·———. Ex quibus omnibus liquet varias de firmitate judicii Conciliorum & Pontificis sententias à Doctoribus ferri, nec adhuc aliquid (quod sciam) promulgatum est cujus vi ad alterutrum credendum obstringamur. *Idem etiam Theoremate* 8. *dicit*, determinationibus quæ à Concilio vel Pontifice summo fiunt, super iis dubitationibus quæ substantiam fidei concernunt, quoad dum universalis Ecclesia non reclamaret, necessariò credendum esse. *Et in expositione istius Theorematis sic loquitur*; Diximus in Theoremate *quoad dum universalis Ecclesia non reclamaret*, quam particulam ob eorum opinionem addidimus qui credunt posse fieri ut Pontifex summus & Concilium aberret. *Et infra*; Sed esto, inquies, reclamabunt aliqui adversus Pontificem, Conciliumve, aut utrumque, &c. *Ibidem etiam de Panormitano sic scribit*, Panormitanus Abbas affirmat solam universalem Ecclesiam (*non repræsentativam*) non posse errare in fide aut ejus articulis. *Et de Cardinale Cameracensi idem asserit*; Sed multa alia (*inquit*) quoque ad propositum afferri possent: præsertim Cardinalis Cameracensis qui putavit solam universalem Ecclesiam in fide errare non posse.

CAP.

CAPUT XXII.

Quod Ecclesiæ testimonium non sit formale fidei objectum, ubi argumenta ad hoc probandum allata sectione 7. à Turnebulli cavillis vindicantur.

1. EX iis quæ præcedentibus capitibus de Papæ & Conciliorum authoritate dicta sunt, facilè percipere potes, Iesuita Turnebulle, nimis audacem & temerariam esse istam tuam assertionem qua affirmas Cap. 7. §. 6. veterem revelationem in Sacris Literis nobis manifestatam, & definitiones Papæ ac Conciliorum ab eo confirmatorum pariter pertinere ad formale objectum, seu principale fundamentum fidei. Probavimus enim authoritatem Ecclesiæ fidei controversias definientis non esse *divinam*, aut *humanam divinitus inspiratam*, sed humanam simpliciter, & errori obnoxiam, nisi quatenus Sacræ Scripturæ actu conformis est, nam tunc ejus definitio dici potest Verbum DEI, seu Testimonium divinum. Vnde evidenter sequitur Ecclesiæ definitionem simpliciter & absolutè non pertinere ad formale objectum fidei. Idem etiam patet ex argumentis ad hoc probandum allatis sect. 7. quam Lectori exhibui initio hujus 5. Tract. à pag. 193. ad 200. Quia autem in Replicatione tua ad sectionem illam 7. argumenta illic proposita diluere conaris, ideo à tuis cavillationibus ea vindicabo priusquam extremam huic tractatui manum admoveam.

2. Quæ-

2. Quærebam in confirmatione primi argumenti, unde constet primum canonem quartæ Sessionis Concilii Tridentini esse infallibile DEI Verbum ? et primò probabam istum canonem non posse *per se* nos certos reddere de divina sua authoritate ; deinde removebam omnia alia principia fidei, ex quibus Adversarii dicunt, vel dicere possunt, certitudinem de infallibilitate hujus canonis haberi. Respondes Cap. 8. §. 2. afferendo duas acceptiones particulæ *per se*, & earum una rejecta, alteram admittis, dicisq; hunc canonem per se, id est, *non per aliam ulteriorem regulam* nos de divina sua authoritate certos reddere. Sed dum hoc explicas, apertè tibi contradicis : dicis enim Ecclesiam quæ istum canonem condidit, quæque semper parata est respondere dubitantibus de suorum canonum sensu & authoritate, nos certos reddere de istius canonis divina & infallibili authoritate. Dico te hic apertè tibi contradicere, quia si certitudo de hujus canonis infallibilitate habetur non ex ipso hoc canone, sed ex Ecclesia quæ eum condidit, evidenter sequitur te ineptè dixisse hunc canonem *per se* nos certos reddere de infallibili sua authoritate : sequitur item certitudinem de ejus infallibilitate haberi per *ulteriorem regulam*, hoc est, per regulam ab ipso hoc canone distinctam. Nam Ecclesiam esse quid distinctum à quolibet decreto Ecclesiastico & res ipsa clamat, & tu etiam fateris Cap. 8. §. 8. ubi dicis *nos distinguere debere personam Ecclesiæ testantis vel decernentis quæ semper est eadem CHRISTI sponsa, materq; credentium, uniformiter de fide respondens, ab ipso ejus responso seu decreto quod varium & multiplex datur pro varietate dogmatum quæ in controversiam adducuntur.*

3. Præterea manifestè principium petis cum dicis Ecclesiam quæ istum canonem condidit nos certos reddere de illius veritate. Nam initio primi hujus argumenti quæsivi primò generaliter unde constet Ecclesiæ testimonium esse infallibile, seu Ecclesiam

in

in testificando esse infallibilem? Deinde speciatim quasivi unde constet illud particulare testimonium Ecclesiæ, videlicet primum canonem quartæ Sessionis Concilii Tridentini, esse infallibile DEI Verbum? Ad priorem illam quæstionem nihil omnino respondes; sed ad posteriorem statim accedis, & ad eam respondes per id quod prima quæstione in dubium vocatum est, id est, per authoritatem infallibilem ipsius Ecclesiæ *quæ decretum illud per suos Pastores primùm tulit, & etiamnum ratum habet, semperque habebit.* Nondum igitur sublata est argumenti nostri difficultas. Primò enim, quamvis Ecclesia ratum habeat illud decretum, non tamen inde sequitur decretum illud ex se, & sua, ut ita dicam, natura esse infallibile: potest enim Ecclesia approbare & ratum habere scriptum alicujus privati Doctoris: non tamen inde sequitur scriptum illud ex se esse infallibile. Secundò quamvis Ecclesia aliud decretum pronunciaret quo testaretur prius istud decretum esse infallibile, nondum tamen dubitantibus satisfaceret. Nam etiam de posteriori illo decreto quæri potest, unde constet illud esse divinum & infallibile? & sic dabitur progressus in infinitum, si videlicet semper opus est posteriori aliquo decreto ad authoritatem prioribus decretis conciliandam. Hanc rationem, aut saltem aliam huic simillimam, proposui parte 1 disp. sect. 7. §.2. & parte 2. quæst. 1. §.9. sed tu data opera eam transiliisti. Tertiò, quamvis Ecclesia millies diceret aut doceret sua decreta esse infallibilia, nemo tamen ei fidem adhibebit, nisi prius credat Ecclesiam ipsam esse in testificando infallibilem. At unde hoc constare potest? seu quo fundamento nititur hæc persuasio de Ecclesiæ infallibilitate? ad hanc quæstionem nondum respondere potuisti, Turnebulle, quod sanè maximo argumento est fidem tuam qua credis Ecclesiæ infallibilitatem parum firmam & certam esse.

4. At (inquis) otiosa est hæc quæstio qua quæritur, unde constat Ecclesiam esse infallibilem: *nam*

Ec-

Ecclesia est mulier amicta sole, ultimaque regula omnium credibilium, cujus proinde dictamen in omni credito tanquam diurnum solis lumen, id est, ipsius DEI Verbum est omnibus CHRISTI tam agnis, quam ovibus primum, cognitum Resp. primò: hic apertè principium petis. Dicis enim Ecclesiam esse ultimam credendi regulam, ejúsque dictamen esse DEI ipsius Verbum & *primum cognitum*, seu primum principium fidei Christianæ: & proinde otiosam esse prædictam quæstionem. At hæc omnia controversa sunt, & nunc quæstio de iis movetur, unde videlicet constet ea esse vera. Secundò, quæro quid intelligas per Ecclesiæ dictamen cum dicis id esse primum cognitum, seu primum fidei principium? An communem doctrinam seu consensionem omnium Pastorum Ecclesiæ? At neque ea est Christianis omnibus primum cognitum, (nam multi Christiani, præsertim laici, neque sciunt, neque explicitè & certò scire possunt, quænam sit communis doctrina omnium Pastorum Ecclesiæ, ut patet ex iis quæ dicta sunt tractatu 1. cap. 3.) neque ad præsentem quæstionem pertinet: nunc enim non de communi Ecclesiæ consensu, sed de ejus infallibilitate in determinandis fidei controversiis disputamus. An *particulare decretum de aliquo dogmate prius inter Christiani nominis professores controverso*, ut tu loqueris, Cap. 8. §. 5. Ad id te ipso fatente non potest esse Christianis primum cognitum: dicis enim loco citato, *à fidelibus jam habitu & generatim omnia revelata credentibus semper prius præcognoscendam, credendamque etiam fide divina veram Ecclesiam cum suis notis, quam ejusdem Ecclesiæ testimonium esse possit regula noviter aliquid credendi ex eadem fide.* Præterea Ecclesiæ testimonio aut decreto de quacunque re creditur propter ipsius Ecclesiæ in testificando infallibilitatem: nam (ut sæpius monui in disputatione mea) nos non possumus assentiri Ecclesiæ decretis tanquam certis & infallibilibus testimoniis, nisi prius saltem ordine naturæ credamus Ecclesiam in decernendo errare non posse. Ergo ante dicta-

men.

men Ecclesiæ creditur ejus infallibilitas, & per consequens dictamen seu decretum Ecclesiæ non est Christianis primum cognitum. An denique per dictamen Ecclesiæ intelligis non ipsum decretum Ecclesiæ, sed ejusdem in decernendo auctoritatem, ita ut fidei Christianæ primum principium, seu primum credibile sit, *Ecclesia in definiendo errare non potest*, seu *DEVS per Ecclesiam definientem semper & immutabiliter loquitur*. At hoc asserendo tuam vel inscitiam vel impudentiam apertè prodis.

5. Primò enim falsò asseris Ecclesiæ in decernendo infallibilitatem esse primum fidei Christianæ principium: nam infra tract. *de primo credibili* contrarium fusè probabitur. Secundò, id non potest esse primum Christianæ fidei principium quod multi Catholici & Orthodoxi, tum Patres, tum Pontificii Theologi, aut negarunt, aut in dubium vocarunt: nam prima principia certa & indubitata esse debent. At Ecclesiæ in definiendo infallibilitas est talis, ut patet ex hoc ipso tractatu, à capite 10. ad hoc 22. caput. Ergo ea non est primum fidei principium. Tertiò, tu cum reliquis tuæ societatis Theologis, cum dicitis Ecclesiam in definiendo errare non posse, per Ecclesiam intelligitis Papam Rom. nam in eo solo & non in corpore Concilii infallibilitatem judicandi constituitis. At de infallibilitate Papali in definiendo usque ad hunc diem quæstio inter ipsos Pontificios superest, ut patet ex Bellarm. lib. 4. de Pontif. Cap. 2. Ergo ea non potest esse primum fidei principium. Quartò, vel creditis DEVM per Ecclesiam loqui quia ipsa Ecclesia hoc de se testatur, vel quia in decretis & definitionibus Ecclesiæ sunt clara et manifesta divinitatis indicia, vel quia communia fidei motiva hoc suadent, vel denique quia in alia aliqua ulteriori regula fidei, infallibilitas Ecclesiæ revelata est. At neque ex ipsius Ecclesiæ testimonio, neque ex iis divinitatis indiciis quæ insunt aut inesse videntur decretis Ecclesiæ,

neque

neque ex communibus fidei motivis, haberi potest certitudo fidei de veritate istius propositionis, *DEUS per Ecclesiam loquitur*. Ergo oportet ut probetur ex alia ulteriori regula, id est, ex Scriptura vel Traditione: et per consequens, non est primum cognitum in Theologia, seu primum fidei principium. Nam in primo credendi principio fides sistit et acquiescit, nec ad aliud ulterius principium progreditur, ut ex eo de veritate primi principii certitudinem acquirat. Patet major, quia isti propositioni assentiri non possumus nisi aliquo modo ejus veritas nobis manifestetur. At nullus modus excogitari potest quo veritas ejus manifestetur, præter eos quos in majore propositione expressi. Nam quod Cap. 14. §. 5. dicis te credere Ecclesiam esse columnam et firmamentum veritatis propter increatam DEI revelantis authoritatem, id nullo modo meæ quæstioni satisfacit. Cum enim nuda DEI authoritas absque externa revelatione non sufficiat ad fundandum fidei assensum, ut ipse fateris Cap. 2. §. 11. docere debes quomodo, vel per quid, DEUS revelet Ecclesiam esse columnam, &c. Ecce jam tuum tibi eripui subterfugium, et necessitatem tibi imposui respondendi ad quæstionem illam quam dicis esse otiosam. Quod ad minorem nostri syllogismi attinet, ea fuse probabitur in Tractatu *de primo Credibili*, Cap. 5. et 6. Quintò, denique si otiosa est quæstio qua quæritur unde constet DEUM per Ecclesiam loqui, seu Ecclesiæ testimonium esse DEI ipsius Verbum, multò magis otiosa est quæstio vestra, qua ex nostris Theologis quærere soletis, unde constet Scripturam esse DEI Verbum. Ratio manifesta est, quia Scriptura (ut ipse fateris Cap 4. §. 4.) *est divinitus inspirata, & tot tum miraculis, tum vaticiniorum adimpletionibus confirmata, & sanctissimis institutis atque doctrinis* per se ita illustris, *ut de infallibili ejus authoritate nulla prudenti supersit ratio dubitandi*. Præterea de infallibilitate Ecclesiæ in definiendo multi Catholici dubi-

dubitarunt, imò multi eam apertè negarunt. At de infallibili authoritate Sacræ Scripturæ, nemo unquam Catholicus seu Orthodoxus dubitavit. Ergo tolerabilior est nostra quæstio de authoritate Ecclesiæ, quam vestra de authoritate Scripturæ. Tergiversaris igitur, mi Turnebulle, vestræque causæ te diffidere ostendis, cum quæstionem de ratione credendi infallibilitatem Ecclesiæ, tanquam otiosam & superfluam declinas. Multa alia tuæ responsionis vitia hic notare & confutare possum, sed me cohibeo, tibiqúe parco, ne in fatiscentem & prostratum hostem sævire videar.

6. Progredior ad secundum argumentum Sect. 7. à me propositum, in cujus confirmatione probabam doctrinam de natura, notis, & auctoritate Ecclesiæ in genere, non credi propter Ecclesiæ Romanæ testimonium, quia hæc necessariò creditur antequam fidem habeamus Ecclesiæ Romanæ testimonio, ut ibidem probavi §. 3. Cum ad hoc argumentum respondes Cap. 8. §. 5. primò distinguis inter accedentes ad fidem seu credere incipientes & fideles jam habitu & generatim omnia revelata credentes: dicisqúe non opus esse ut accedentibus ad fidem applicetur unum vel alterum particulare decretum de aliquo dogmate prius inter Christianos controverso, sed sufficere ut ostendatur ipsa Ecclesia tanquam civitas cœlitus dimissa, & universa ejus doctrina saltem quoad præcipuos fidei articulos tanquam divinitus accepta proponatur. At si infallibilis Ecclesiæ propositio est *conditio simpliciter necessaria ad credendum*, ut vestri communiter docent, siqúe *prudens & Catholica fides Christianorum, nec stare, nec concipi potest sine conformatione cum judicio Ecclesiæ, tanquam cum exemplari causa fidei Catholicæ*, ut ipse asseris Cap. 8. §. 13. necesse est ut etiam accedentibus ad fidem proponatur aliquod judicium seu testimonium Ecclesiæ cui fidem suam conformare possint. Quod autem dicis sufficere ut incipientibus credere proponatur Ecclesia tanquam civitas cœlitus dimissa,

id parum solidum est. Quæro enim ex te utrum Pastores Ecclesiæ qui proponunt Ecclesiam Romanam tanquam veram CHRISTI Ecclesiam & infallibilem fidei regulam, tantum debeant asserere seu affirmare eam esse talem, an verò debeant ex generali doctrina de natura, notis, & authoritate Ecclesiæ, in Verbo DEI revelata, demonstrare seu ostendere eam esse talem? Si prius dixeris sequetur eos qui apud vos credere incipiunt, non ad prudentem & Catholicam, sed ad brutam & cæcam fidem accedere: sequetur etiam fidem eorundem qua credunt Romanæ Ecclesiæ & veritatem & authoritatem, nullo fundamento niti præter asseverationem paucorum Sacerdotum qui id asserunt, sed non ex Verbo DEI demonstrant. At asseveratio Sacerdotum seorsum prædicantium non est infallibilis, ut vestri Theologi communiter docent. Vide ea quæ à me dicta sunt Tract. 1. Cap. 3. Si posterius dixeris, sequetur eos proponere Romanæ Ecclesiæ infallibilitatem non tanquam supremam fidei regulam, et primum in Theologia principium, sed tanquam regulam inferiorem ab alia superiori regula in esse credibilis pendentem, hoc est ab alia superiori regula, quæ prius natura credi debet, authoritatem suam emendicantem: & sic habemus propositum

7. Secundò dicis veritatem (adde, & infallibilitatem) Ecclesiæ Romanæ non necessariò credi antequam assentiamur Ecclesiæ Romanæ testimonio & doctrinæ quam ea se credere profitetur, id que quia fidelium intellectus *simul & semel generalem præbet assensum utrique propter ejusdem revelantis authoritatem*, &c. At primò hic falsò asseris eos qui credere incipiunt simul tempore assentiri omnibus credendis. Pastores Ecclesiæ non simul, sed successivè proponunt credenda. Neophyti & Catechumeni successivè ea discunt: Denique, DEVS successivè hominum intellectum de credendis illuminat interna operatione Spiritus sui ut fusè probabitur Tract. sequenti Cap. 6.

Ergo

Ergo non simul tempore, sed successivè credunt ea quæ iis credenda proponuntur, primusque actus fidei quem eliciunt non est generalis assensus quo omnibus credendis ob DEI revelantis authoritatem confusè assentiuntur; sed est specialis assensus quam præbent huic vel illi dogmati cujus veritas ex Verbo DEI primò iis manifestata est. Quod autem addis primum fidei actum præsupponere in pia voluntate generale imperium credendi omnia quæ à DEO ad nostram salutem revelata sunt, id minimè sufficit ad tuam sententiam de simultate credendi stabiliendam. Quamvis enim in voluntate ejus qui credere incipit, sit pius quidam credulitatis affectus, seu inclinatio non solum ad id credendum quod jam actu credit, sed etiam ad credenda ea omnia quæ similiter à DEO ad nostram salutem revelata sunt quàm primùm scire poterit ea esse talia, hoc est, esse à DEO revelata; quia tamen objecta fidei non simul, sed successivè, & cum quadam temporis mora ei proponuntur, & manifestantur ut divinitus revelata, quia item is *successivè discit quid sit credendum*, ut ipse loqueris eodem Cap. 8. §. 11. ideo dicendum est voluntatem ejus non simul & semel determinare seu movere ejus intellectum ad omnia fidei dogmata actu credenda, sed primò eum inclinare ad hoc dogma credendum, deinde ad illud, & sic deinceps.

8. Secundò, quamvis id verum esset quod asseris de simultate credendi, negare tamen non potes, inter objecta fidei esse aliquem ordinem naturæ, seu dependentiæ *in esse credibilis*, ita videlicet ut unum fidei dogma prius natura credatur, quam aliud quod ab eo dependet *in esse credibilis*. Sic igitur, ad vitandam omnem ambiguitatem, tuumq; subterfugium tibi eripiendum, argmentum meum propono. Quod secundùm naturæ ordinem necessariò creditur antequam fidem habeamus Ecclesiæ Romanæ testimonio, illud non creditur propter Ecclesiæ Romanæ testimonium. At generalis

ralis doctrina in Verbo DEI expreſsè revelata, de natura, notis, & authoritate Eccleſiæ in genere, et illa ſpecialis doctrina de veritate & infallibilitate Eccleſiæ Romanæ, ſecundùm naturæ ordinem neceſſariò creduntur antequam fidem habeamus Eccleſiæ Romanæ teſtimonio. Ergo non creduntur propter ejus teſtimonium. Patet Major, quia ea credibilia quæ natura priora ſunt, non dependent *in eſſe credibilis*, ab iis quæ ordine naturæ poſterius creduntur, hoc eſt, non creduntur propter ea: nam ſi propter ea crederentur fide divina, tunc præſupponerent ea ut prius credita fide divina, juxta generalem illam regulam; *Propter quod aliquid ſcimus aut credimus, illud ipſum prius à nobis ſciri & credi oportet*: & ſic ea quæ ſunt poſteriora creditu, eſſent priora, & contrà priora eſſent poſteriora. Minor etiam manifeſta eſt, quia propter generalem doctrinam in Verbo DEI revelatam de natura, notis, & authoritate Eccleſiæ, Pontificii fide divina (ut ipſi opinantur) credunt Romanam Eccleſiam eſſe veram, imò unicam CHRISTI Eccleſiam, eamq; in definiendis dogmatibus fidei errare non poſſe: item quia Romana Eccleſia eſt vera Eccleſia, & in definiendo errare non poteſt, firmum et plenum fidei aſſenſum ejus teſtimonio præbent. Ergo utraque hæc doctrina prius ſecundùm naturæ ordinem creditur, ut patet ex prædicta illa regula, *Propter quod aliquid credimus, illud ipſum prius credi oportet.*

Tertiò aſſeris inter Credibilia eſſe aliquem ordinem etiam temporis reſpectu fidei, non quidem divinæ, ſed alterius quæ *inferioris ordinis* eſt, et *in humanis ac creatis motivis fundatur*: dicis enim *Eccleſiam hac fide prius ex ſuis notis æſtimari, quam univerſa ejus doctrina admittatur.* Sed primò malè aſſertionem tuam reſtringis ad fidem illam inferioris ordinis: nam ut ex dictis patet, et ex Tractatu ſequenti magis patebit, inter objecta fidei, etiam quatenus fide divina creduntur, datur ordo cum temporis, tum naturæ. Secundò, quæro quas

quas notas *E*cclesiæ intelligas, cum dicis *E*cclesiam ex suis notis æstimari fide illa inferioris ordinis priúsquam universa ejus doctrina admittatur? Utrum videlicet intelligas notas *E*cclesiæ à vobis ipsis excogitatas, an verò in Verbo DEI revelatas? Si prius dixeris, sequetur illam præviam æstimationem *E*cclesiæ de qua loqueris esse incertam & fallacem: non enim possumus certò judicare de *E*cclesiæ alicujus veritate, nisi ex notis *E*cclesiæ in Verbo DEI revelatis. Si posterius dixeris, tunc malè illam præviam æstimationem ad fidem inferioris ordinis refers: nam ex notis *E*cclesiæ in Verbo *DEI* revelatis, certitudo fidei divinæ de hujus aut illius *E*cclesiæ veritate habetur, immò ea aliunde nunc haberi non potest, ut patebit ex Tractatu de primo Credibili.

9. Quartò, rectè fateris, à fidelibus jam habitu & implicitè omnia credentibus veram Ecclesiam cum suis notis necessariò credi, antequam novo alicui decreto istius Ecclesiæ fidem habeant. At primò non minus rectè, dixisses fideles jam habitu & implicitè omnia credentes, prius saltem ordine naturæ credere Ecclesiæ & veritatem, & authoritatem, quam ulli decreto aut testimonio Ecclesiæ (sive illud vetus, sive novum sit) fidem habeant. Nam quicunque apud vos intrepidè, & sine prævio examine, testimonio Ecclesiæ Romanæ assentiuntur, illi hoc faciunt quia credunt Romanæ Ecclesiæ in testificando infallibilitatem. Ergo illa Romanæ Ecclesiæ infallibilitas prius vel tempore vel natura creditur, quam ejus testimonio fides adhibeatur. Secundò, hinc sequitur, Ecclesiam definiendo controversiam de infallibilitate judicii Ecclesiastici (quæ inter Catholicos & Pontificios agitatur) non posse istam litem dirimere, aut de Ecclesiæ authoritate dubitantibus satisfacere. Cum enim Ecclesiæ infallibilitas in definiendo præcognoscenda & credenda sit, priusquam novæ alicui definitioni Ecclesiasticæ fides adhibeatur, manifestè patet eos qui hac præcognitione & prævia persuasione de judiciaria

diciaria infallibilitate Ecclesiæ nondum imbuti sunt, non posse judicio Ecclesiæ hanc controversiam definientis intrepidè acquiescere. Hæc difficultas vobis est inexplicabilis, nec habetis quod respondeatis: nam neque dicere potestis hanc controversiam per novam aliquam Ecclesiæ definitionem componi posse, ut jam probavi; neque dicere audetis eam aliter posse dirimi, quia de dogmatibus fidei, præsertim si dubia & controversia sint, nulla fidei certitudo, secundum vos, haberi potest nisi per Ecclesiæ definitionem aut infallibile testimonium ut fusè probavi, Cap. 4. hujus Tract. §. 1. 2. & 3.

10. In confirmatione tertii argumenti asserebam fidem Episcoporum in Concilio definientium quæstionem de fide nunquam antea definitam, nullo ecclesiæ testimonio aut decreto niti, quia videlicet nullum ea de re præcessit Ecclesiæ decretum. & inde colligebam primo, Ecclesiæ testimonium non esse adæquatum fidei fundamentum, quia videlicet fides omnium credentium eo non nititur. Secundò, fidem istorum Episcoporum in Concilio, specie differre à fide eorum qui postea propter Concilii definitionem credunt id verum esse quod à Concilio definitum est: idque quia fides horum nititur Ecclesiæ testimonio ut principio & fundamento suo principali. At illorum fides non hoc, sed alio credendi principio nititur.

11. Ad posterius hoc consequens primò respondes, dicísque fidem Laicorum & aliorum qui propter Concilii definitionem credunt, non differre specie à fide Episcoporum definientium quæstionem nunquam antea definitam: idque quia & horum, & illorum fides nititur increata *Primæ* Veritatis authoritate tanquam integra formali ratione credendi. Vt autem hoc confirmes, audacter repetis tuum delirium de *temporali signo*, hoc est, de externa revelatione *per quam increata Veritas mentibus fidelium applicatur*, & asseris eam per se non pertinere ad formalitatem objecti fidei. Sed quam falsa

&

& absurda sit hæc tua assertio, satis superque patet ex Tract. 3. hujus operis, ideoque eam nunc iterum confutare non dignabor.

12. Secundò respondes ad prius consequens, & asseris *unitatem Ecclesiæ definientis & ustamis sufficere ad fidem eorum qui præcedunt novam aliquam Ecclesiæ definitionem, cum fide subsequentium in communi regula credendi uniendam.* At certè non video quo pacto fides Iudicum Ecclesiasticorum quæ præcedit ipsorum decretum, in regula authoritatis Ecclesiasticæ uniri possit, cum fide eorum qui postea isti decreto assentiuntur. Horum enim fides Ecclesiæ judicio tanquam regulæ & causæ exemplari credendi conformis est: eorum verò fides non Ecclesiæ judicio, sed alia aliqua credendi regula nititur, videlicet Scriptura, aut Traditione non scripta.

13. At (inquis) *semper aliquod Ecclesiæ testimonium supponitur à Pastoribus ante creditum quam hi ex aliquo fidei principio quidpiam noviter definiant. Siquidem nec Scriptura possunt uti tanquam principio, nisi ab Ecclesia prius didicissent, quæ sit Scriptura Canonica, & quis verus ejus sensus.* Respondeo: Quamvis generale aliquod Ecclesiæ testimonium ab iis supponatur, non tamen ideo dicendum est eorum fidem infallibili Ecclesiæ testimonio niti, aut ejus judicio tanquam exemplari causæ credendi conformari. Primò enim generale ejusmodi Ecclesiæ testimonium ab iis supponi potest qui graviter in materia fidei errant, aut saltem vobis errare videntur, ut, verbi gratia, ab iis qui docent Papam judicialiter errare posse. At nemo dixerit horum fidem niti infallibili Ecclesiæ præsentis testimonio, aut ei tanquam regulæ conformari. Secundò, niti Ecclesiæ testimonio, aut ejus judicio tanquam exemplari causæ credendi conformari, est hoc, vel illud dogma credere quia Ecclesia id credit, & nobis id ipsum speciatim credendum proponit: specialis enim hæc propositio Ecclesiæ, qua credenda speciatim proponit, ex vestra sententia est condi-

tio necessariò ad credendum requisita, ut patebit ex § sequ. At cum Pastores Ecclesiæ judicant de dogmate dubio, nondumque ab Ecclesia definito, nulla datur talis Ecclesiæ propositio. Ergo eorum fides (si modò fides dicenda sit) non nititur Ecclesiæ testimonio, nec ei tanquam regulæ conformatur.

14. Tertiò, posteriori consequenti iterum occurris & dicis, *quamvis daremus physicam aliquam heterogeneam in assensibus fidei pro diversitate verb. credibilium regularumque credendi, non propterea cogeremur ullam, vel in infuso habitu fidei, vel in principali ejus motivo agnoscere varietatim specificam.* Hæc tua observatio difficultatem qua premeris non tollit. Si enim fides Catholica sit ad unam aliquam regulam, ut verbi gratia, ad Ecclesiam ita alligata ut Catholica esse nequeat, nisi ei conformetur ejusque authoritate nitatur, necessariò sequitur assensum illum qui istius regulæ authoritate non nititur, non esse actum fidei Catholicæ, sed ad aliam speciem fidei, aut saltem ad aliam specient assensus referendum esse. Et sic pro diversitate regularum credendi, variabitur species assensus. At ex communi & recepta vestræ Scholæ doctrina, fides Catholica ita est ad Ecclesiæ testimonium alligata ut nihil certò (certitudine fidei Catholicæ) credi possit, nisi ab Ecclesia quæ infallibilis fidei regula est, credendum proponatur. Patet hoc ex vestrorum Theologorum scriptis: nam Valentia Tomo 3. Disput. 1. Quæst. 1. punct. 1. §. 6. hanc assertionem proponit: *Secundùm Legem DEI ordinariam ut quis per habitum fidei Christianæ alicui veritati revelatæ assentiatur, præter ipsam revelationem necesse est ejusmodi veritatem ab Ecclesia proponi,* &c. Staplet. in Defensione authorit. Ec. lib. 1. Cap. 10. §. 3. dicit articulum de existentia *DEI*, seu *DEUM esse*, non credi à Pontificiis nisi propter Ecclesiam. Et in Triplicatione adversus Whittakerum Cap. 17. asserit *Ecclesiæ judicium circa omnem fidem esse prorsus necessarium,* videlicet ad certitudinem fidei.

Gret-

Gretserus in Append. 1. ad 1 Lib. Bell. de Verbo, DEI dicit Stapletonum rectè asseruisse, *etiam ipsam divinitatem DEI & CHRISTI quod nos pendere à judiciaria potestate Pontificis*: nimirum quia secundùm Papisticam Theologiam nulla certitudo ex Scripturis haberi potest de divinitate *DEI et CHRISTI*, sine judiciaria definitione Pontificis. Tannerus in Examine Relationis Hunnianæ dicit, *sine interpretatione & testificatione Ecclesiæ impossibile fore credere ex sola Scriptura, DEUM esse unum.* Hanc ejus sententiam tuetur & approbat Gretserus loco citato. Denique tu ipse Cap. 3. §. 6. asseris Ecclesiæ judicium esse necessarium, *ut cautè, non temerè, ut religiosè, non superstitiosè velit possitq; quis credere.* & Cap. 8. §. 13. dicis fidem divinam quatenus pius & prudens assensus est *nec stare, nec concipi posse sine confirmatione cum judicio Ecclesiæ.* Ibidem etiam §. 15. asseris, *Ecclesiæ magisterium non esse nudam conditionem accidentariam fidei Catholicæ qua Catholica est, sed principium essentialiter præsuppositum toti laudi & significationi hujus epitheti.*

15. Ex iis quæ dicta sunt patet assensum quem Episcopi in Concilio præbent veritati nunquam antea ab Ecclesia definitæ, non esse assensum fidei Catholicæ, quia ei deest conditio necessariò, requisita ad certitudinem fidei Catholicæ, (videlicet infallibilis Ecclesiæ propositio) & per consequens non materiali tantum et physica, sed etiam formali et specifica differentia differre à fide Catholica qua alii postea ob Concilii decretum veritati definitæ assentiuntur. Cum igitur Episcoporum definientium assensus, non sit actus fidei Catholicæ, vel dicendum est eum esse speciem fidei Thologicæ distinctam à Catholica, vel asserendum est cum Valentiano Tomo 3. Disput. 1. Punct. 1. §. 5. *eum non esse actum elicitum ab habitu fidei, sed ad quoddam genus Prophetiæ potius pertinere, quatenus Definitores, hoc est, Episcopi definientes, DEI afflatu veritatem infallibiliter testantur.*

TRACTATUS SEXTUS, De Ordine Credendi.

CAPVT I.

In quo ostenditur Adversarii subterfugia, absurdásque, & sibi invicem repugnantes assertiones de Credibilium ordine, hunc tractatum Auctori extorsisse.

1. IN mea Disputatione de formali fidei objecto, sæpius vestram fidei analysin confutavi, argumentis ab ordine credendi petitis. Hæc ut declinares, omnem credendi ordinem sustulisti; aut si alicubi eum admittere videaris, statim tui oblitus, eum negas, et turpissimè tibi contradicis, immemor vulgaris illius proverbii, *Oportet mendacem esse memorem.*

2. Dicis quidem alicubi, videlicet Cap. 8. §. 5. pag. 76. & 11. pag. 84 necnon Cap. 15. §. 3. pag. 153. dicis inquam, omnia credenda, id est, formale objectum fidei, & regulam credendi, id est, Ecclesiam, & ea quæ per regulam illam credenda proponuntur, hoc est, doctrinam Ecclesiæ, simul & semel credi, à primò accedentibus ad fidem, id est, ab iis qui incipiunt credere, & actus fidei divinæ elicere; immò audacter asseris, nunquam

nunquam horum unum, prius tempore credi, quam credantur reliqua, quod planè, idem est ac si dixisses horum unum non posse credi ante alterum, secundùm ordinarium modum quo fides operationes suas exercet.

3. At contra Cap 14. §. 6. pag. 146. dicis Ecclesiam ejusque infallibilitatem posse à nobis credi propter DEI authoritatem, adeoq; fide divina, ante dogma de Scripturæ authoritate quod ab Ecclesia credendum proponitur, & rursus dogma de Scripturæ authoritate posse fide divina credi, ante Ecclesiæ infallibilitatem: agnoscisque realem progressum intellectus ab uno horum credibilium ad alterum, intellectus inquam incipientis credere: nam fideles jam habitu, et generatim omnia credentes, ex vestra sententia neque de Verbi DEI authoritate, neque de Ecclesiæ infallibilitate dubitant, et proinde non necesse est ut progrediantur ab uno horum ad acquirendam fidem alterius.

4. Similiter quamvis locis à me primò citatis, omnem credendi ordinem tollere videaris, adeo ut inter credenda secundùm tuam sententiam nihil sit prius aut posterius, tamen aliis in locis agnoscis esse aliquod *primum creditum* in Theologia, et illud nunc dicis esse Ecclesiæ doctrinam, Cap. 8. §. 3 pag. 74. nunc verò dicis esse generale principium in quo et Scripturæ veritas et Ecclesiæ infallibilitas uniuntur, hoc est, *DEI veracitatem*, CAP. 15. §. 3 PAG. 153.

CAPUT. II.

An inter credibilia sit aliquis ordo? Et primò an inter objectum fidei formale & materiale sit aliquis ordo naturæ, seu dependentiæ in esse credibilis?

1. Tres distinctiones hîc præmittendæ sunt. Prima est *credibilium*: vel enim quæri potest, an inter *materiale & formale fidei objectum*, sit aliquis ordo? vel an inter *materialia* fidei objecta sit aliquis ordo? vel denique an sit aliquis ordo inter *regulam fidei principalem*, & ea *quæ propter illius regulæ authoritatem creduntur*.

2. Secunda distinctio est inter ordinem *temporis* & *naturæ*, vel enim est ordo inter Credibilia, quia unum eorum *prius tempore* creditur quam alterum, vel quia unum eorum *prius natura* creditur quam alterum: ita videlicet ut *posterius à priori per se, & necessariò dependeat in esse credibilis*, hoc est, ut pendeat ab eo, vel tanquam à causa propter quam creditur, vel tanquam ab eo quod necessariò prius credi debet.

3. Tertia distinctio est qua *Credibilium prioritas naturæ* distinguitur in *prioritatem causalem*; & *prioritatem secundum subsistendi consequentiam*. Prioritas causalis est, quando unum credibile, est causa objectivè determinans aut movens intellectum ad assentiendum alteri; verbi gratia, hoc principium *DEUS hos articulos revelavit*, objectivè movet intellectum meum ad assentiendum illis articulis, ut infra patebit. Prioritas secundum subsistendi

ſubſiſtendi conſequentiam eſt, quando unum credi poteſt, non credito altero, illud verò alterum credi non poteſt, niſi hoc prius credatur, adeo ut valeat conſequentia, à fide unius credibilis ad fidem alterius; non contrà. Hoc modo prius natura creditur mors CHRISTI, quam ejus reſurrectio, & lapſus generis humani, quam ejuſdem redemptio, ut etiam infra patebit.

4. His poſitis prima aſſertio ſit hæc: *Inter objectum fidei materiale & formale eſt aliquis ordo naturæ ſeu dependentiæ in eſſe Credibilis:* nam objectum formale fidei, prius natura creditur quam materiale, idque prioritate cauſali. Hanc aſſertionem bene explicat & defendit Suarez, Diſp. 2. de Fide, Sect. 4. §. 5. ad finem. Eandem etiam tuetur Becanus Tract. de Fide, Cap. 8. Quæſt. 3. §. 6. et Vaſquez Tomo. 1. Diſp. in primam part. Thomæ Diſp. 5. Cap. 3. & cum his illi omnes qui tuentur habitum fidei eſſe diſcurſivum. Probatur hæc aſſertio, quia medium quod objectivè movet intellectum ad aſſentiendum, neceſſariò debet præcognoſci ab intellectu: nam intellectus non movetur niſi media cognitione, ut loquitur Suarez loco citato, §. 9. hoc eſt non movetur niſi ab objecto quod percipit & cognoſcit: & proinde ipſum medium debet prius percipi & cognoſci ab intellectu. Quare cum objectum formale fidei moveat & trahat intellectum ad aſſentiendum objecto materiali, neceſſariò debet ab intellectu præcognoſci, ſeu prius percipi lumine fidei, quam materiale objectum. Prius ergo credo *DEUM hoc revelaſſe*, quam credo *hoc verum eſſe*, quia DEUM hoc revelaſſe, ſeu revelatio divina eſt formalis ratio propter quam credo hoc verum eſſe.

CAPUT III.

An inter regulam fidei & ea quæ propter authoritatem regulæ creduntur sit aliquis ordo dependentiæ in esse Credibilis?

1. SEcunda assertio. *Divina authoritas regulæ principalis fidei, prius natura creditur, quam illa dogmata, quæ propter illius regulæ authoritatem creduntur : prius (inquam) prioritate causali.* Hæc assertio & in se manifesta est, (quomodo enim credere possumus aliquid ob hujus regulæ authoritatem, nisi prius de hujus regulæ authoritate constet, vide Bellarm. Lib. 4. de Verbo DEI, Cap. 4. Argum. 4. et Gretf. in Tract. de Agnoscendis Scripturis Canonicis, Cap. 4. Col. 1885.) et ex præcedenti assertione quæ jam confirmata est, evidenter colligitur. Nam divina authoritas regulæ est formalis ratio, seu formale objectum propter quod ea creduntur quæ in illa regula continentur. Dico divinam authoritatem regulæ esse formalem rationem, &c. quia ut sæpius monui, non *ipsa regula*, sed *divina authoritas regulæ* est formale objectum fidei. Aliquis igitur actus fidei versatur circa ipsam regulam, priusquam iis assentiamur quæ in ea regula continentur, nimirum actus ille quo credimus DEUM per illam regulam nobis revelare ea quæ credenda sunt. Hoc tu diserte fateris Cap. 6. §. 3. ubi dicis *regulam credendi quodam sensu esse credibiliorem rebus quæ per eam innotescunt :* et Cap. 7. §. 2. *Neque enim* (inquis) *Ecclesia esse potest regula nisi credentibus DEUM per eam & in* ea

ea nobis loqui. Idem etiam asserunt Bellarm. & Gretſ. locis jam citatis, et Staplet. Controv. 4. Quæſt. 3. Art. 2. Reſponſ. ad 3. Arg. Scholaſticorum.

CAPUT IV.

An inter objecta fidei materialia ſit Ordo dependentiæ in eſſe Credibilis?

1. TErtia aſſertio: *Etiam inter objecta fidei purè materialia datur aliquis ordo*: hoc eſt eorum alia prius natura creduntur, alia poſterius: et hæc à prioribus dependent *in eſſe Credibilis.* Vt autem hæc aſſertio planè et diſtinctè confirmetur, nota duplicem inſtitui poſſe collationem materialium objectorum fidei. Vel enim ea quæ immediatè, diſtinctè, et per ſe revelata ſunt, poſſunt inter ſe conferri; vel poſſunt conferri cum aliis, quæ implicitè et virtualiter revelata ſunt, quæque per neceſſariam conſequentiam ex iis colliguntur quæ immediatè revelata ſunt: et ſive hoc ſive illo modo conferantur dari poteſt inter ea aliquis ordo.

2. Si priori modo conferantur: aſſero inter ea dari ordinem naturæ, quicquid contradicant Suarez, Becanus, et alii ex veſtra familia: nam pluralitas Perſonarum in DEITATE prius natura creditur, quàm Incarnatio ſecundæ Perſonæ: lapſus generis humani, quam ejuſdem redemptio: mors CHRISTI, quam ejus reſurrectio: hæc inquam prius creduntur *ſecundum ſubſiſtendi conſequentiam.* Nam à fide incarnationis, ad fidem pluralitatis perſonarum, à fide redemptionis ad

fidem lapsus, & à fide resurrectionis CHRISTI, ad fidem mortis CHRISTI valet consequentia, non contrà. Si enim credis secundam personam Trinitatis esse incarnatam, credis plures esse personas; si credis redemptionem, credis lapsum; et si credis resurrectionem CHRISTI, credis ejus mortem: nam impossibili est, et contradictionem implicat, ut quis credens incarnationem secundæ Personæ, non credat pluralitatem Personarum, et credens redemptionem, non credat lapsum, aut credens resurrectionem CHRISTI, non credat ejus mortem. At non contrà valet consequentia: nam potest quis credere pluralitatem Personarum, et dubitare de incarnatione secundæ personæ, potest credere lapsum generis humani, et dubitare de redemptione, potest credere mortem CHRISTI, et dubitare de ejus resurrectione. Atque hinc est quod Suarez, quamvis Disp. 2. de Fide, Sect. 4. §. 5. oppositam tueatur sententiam tamen, Disp. 12. Sect. 4. §. 11. fatetur cognitionem DEI esse fundamentum aliarum cognitionum, quas videlicet de reliquis fidei articulis habemus: unde colligit, eum qui incipit credere necessariò incipere a cognitione DEI.

3. Si posteriori modo collatio instituatur, longè manifestius est inter ea esse aliquem ordinem, hoc est, eorum alia esse aliis priora creditu, non tantum *secundùm subsistendi consequentiam*, sed etiam *secundùm prioritatem causalem*; quis enim non videt ea, quæ immediatè & explicitè revelata sunt, esse priora creditu, quam ea quæ implicitè & virtualiter in iis revelata sunt, quæque per necessariam consequentiam ex iis colliguntur? quis non videt dogmata ista quæ immediaté & explicité revelata sunt credi à nobis posse nondum creditis dogmatibus illis quæ per necessariam consequentiam ex iis colliguntur, (quando videlicet dubitamus de dogmatibus illis an contineantur implicitè in iis quæ immediatè revelata sunt, & an per necessariam consequentiam ex iis colligantur) cum tamen contrà fieri non possit ut credamus dogmata illa implicitè &

meditatè

mediatè revelata nondum creditis dogmatibus explicitè revelatis ex quibus colliguntur. Hoc enim esset dicere, assensum conclusionis haberi posse, ab eo qui nondum assensum præbet præmissis.

4. Exempli gratia, hæc dogmata sunt immediatè & explicitè revelata; *Peccator pœnitens & fidelis est in statu gratiæ. Peccator impœnitens & infidelis est in statu miseriæ: Cœtus habens has notas & proprietates*, (qua videlicet in Verbo DEI proponuntur) *est vera Ecclesia*. Et (ut ex vestra Theologia exemplum proferam) *Quicunque est Successor Petri, est Caput & Monarcha Ecclesiæ*. Hæc vero dogmata sunt mediatè & implicitè revelata; *Hic homo est in statu miseriæ*, quia videlicet impœnitens est. *Hic in statu gratiæ est*, quia pœnitens & fidelis est: *Hic cœtus est vera Ecclesia*; *Hic homo*, ut Urbanus VIII. *est Caput Ecclesiæ*. Possum credere illa dogmata his non creditis, quia videlicet dubito fortassis an virtualiter in iis contineantur, & an necessariò ex iis colligantur? Vt enim hæc ex prioribus colligantur opus est assumptione aliqua cujus veritas fortassis mihi nondum est evidens: verbi gratia, ut credam hunc cœtum esse veram Ecclesiam non satis est ut credam generalem illam propositionem, *Cœtus habens has notas & proprietates*, (quæ videlicet in Verbo DEI Ecclesiæ attribuuntur) *est vera Ecclesia*: sed etiam oportet me certò scire hunc cœtum illas notas habere. At contrà non possum credere hæc dogmata implicitè & confusè revelata, nisi credam ea quæ immediatè revelata sunt, et ex quibus hæc colliguntur.

5. Patet igitur dogmata immediatè revelata credi prius natura *secundum subsistendi consequentiam*, quam dogmata quæ virtualiter in iis continentur. Sed addo etiam ea prius credi *prioritate causali*: nam assensus fidei quem præbemus dogmatibus virtualiter et implicitè revelatis, vel nititur discursu, ut docent Canus et Vega, vel saltem præsupponit discursum quo dogmata hæc ex iis quæ implicitè revelata sunt, per necessariam consequentiam colliguntur,

guntur, ut docent Suarez, Vasquez, Valentia, Becanus, et alii. Si nititur discursu, tunc assensus quem praebemus dogmatibus explicitè et immediate revelatis, est causa effectiva assensus, quem praebemus iis dogmatibus quae ex illis per necessariam consequentiam colliguntur. Nam in omni discursu assensus, quem praebemus premissis, est causa effectiva assensus, quem praebemus conclusioni. Si tantum praesupponit discursum, tunc dogmata immediatè revelata habent rationem causae objectivae remotè saltem moventis et disponentis intellectum ad assentiendum dogmatibus implicitè et virtualiter revelatis. Quis enim negaverit generalem doctrinam in Verbo DEI revelatam de natura notis, et authoritate Ecclesiae, nos movere et inducere ut credamus hunc coetum esse veram CHHISTI Ecclesiam ?

CAP. V.

An haec dependentia quorundam Credibilium ab aliis in esse Credibilis sit mutua, reciproca, aut circularis ?

1. HVjus quaestionis explicatio necessaria est, partim propter ea quae infra tractabuntur de Circulo Pontificiorum, partim propter absurdissimam illam Stapletoni assertionem, qua in defensione Authoritatis Ecclesiasticae, Lib. 3. Cap. 3. affirmat Ecclesiae authoritatem quoad nos, posse ex Scripturae authoritate pendere, et vicissim Scripturae authoritatem quoad nos, posse ex Ecclesiae authoritate pendere.

2. Hanc.

2. Hanc Stapletoni doctrinam, ut falsam et absurdam meritò damnant Whittakerus, in Duplicatione contra Staplet. Lib. 3. Cap. 3. et Chamierus, Lib. 6. de Canone, Cap. 15. à § 6. ad 11. ut autem illius absurditas manifestius appareat, distinguendum est testimonium in *necessarium*, et non *necessarium*. Necessarium testimonium est quando nulla certitudo de re testata quoad nos haberi potest, nisi per illud testimonium: seu ut aliter dicam, quando certitudo quam habemus de re testata, necessariò et per se pendet ab illo testimonio. Testimonium non necessarium est, quod illustrat aut confirmat rem testatam, ita tamen ut res testata sufficienter aliunde certitudinem suam quoad nos habeat. Hac distinctione posita dico duos diversos testes posse sibi invicem testimonium perhibere, séque mutuò commendare, loquendo de testimonio, quod vel ex utraqúe, vel ex altera saltem parte necessarium non est; qualia sunt mutua illa testimonia CHRISTI de IOHANNE BAPTISTA, & IOHANNIS BAPTISTÆ de CHRISTO; item IOHANNIS Apostoli, de Evangelio suo, et Evangelii istius de IOHANNE, quæ ad suam assertionem confirmandam in medium affert Stapletonus loco citato. At si loquamur de testimonio necessariò, omnino absurdum est, et etiam apertam contradictionem implicat, dicere duorum testium authoritatem quoad nos per se et necessariò pendere à mutuo eorum de se invicem testimonio, aut generaliter dicere dependentiam duorum Credibilium in esse Credibilis esse mutuam et circularem: ut verbi gratia, si quis dicat, authoritatem Scripturæ et Traditionis per se et necessariò quoad nos pendere à testimonio Ecclesiæ, quod videlicet Ecclesia de Scriptura Traditionibus perhibet; et rursus, authoritatem Ecclesiæ per se et necessariò quoad nos pendere à testimonio aliquo Verbi scripti, aut non scripti.

3. Probatur hoc primò, Si Ecclesia perhibeat testimonium quoad nos necessarium de omni verbo

bo DEI, cum scripto, tum non scripto, impossibile est ut fide divina credamus vel hujus vel illius authoritatem nisi propter Ecclesiæ testimonium. Non possumus autem aliquid credere propter Ecclesiæ testimonium, nisi Ecclesia prius apud nos suam obtineat authoritatem, nam propter quod, aliquid scimus aut credimus, illud ipsum à nobis prius sciri et credi oportet, prius inquam, vel tempore, vel saltem natura : idque quia ab ignotis, ut aiunt, nulla fit legitima probatio, omnemqúe caussam aliquo modo suo effectum priorem esse oportet. Ergo necesse est Ecclesiæ authoritatem fide divina credi a nobis ante authoritatem totius verbi DEI, tam scripti, quam non scripti. Si autem creditur ante totius Verbi divini authoritatem, tunc certitudo quam de ea habemus non pendet necessariò ab ulla parte verbi DEI. Nam certitudo illius dogmatis, quod prius natura creditur non pendet ab eo quod posterius creditur, ut patebit ex argumento sequenti. Smiliter si Scriptura aut Traditio perhibeat testimonium necessarium quoad nos de Ecclesia, impossibile est ut credamus Ecclesiæ infallibilitatem nisi propter testimonium Scripturæ aut Traditionis : non autem possumus aliquid credere propter Scripturæ authoritatem, nisi Scriptura (idem de Traditione dicatur) prius apud nos suam obtineat authoritatem.

4. Secundò : Formale objectum fidei prius natura creditur quam materiale : divina authoritas regulæ fidei prius creditur quam ea quæ propter regulæ authoritatem creduntur : & materialia objecta immediatè & explicitè revelata prius quam ea quæ virtualiter in iis continentur. Ergo prius natura habetur certitudo fidei de objecto formali, quam de materiali, de regula quam de regulatis, & de immediatè revelatis, quam de dogmatibus quæ ex iis colliguntur. Si autem certitudo fidei de illis prius natura habetur, non potest fieri ut hæc certitudo per se & necessario pendeat ab iis

quæ

quæ posterius natura, & dependenter ab illis creduntur: nam si ab iis dependeret, tunc præsupponeret ea, ut prius credita, & sic ea quæ sunt posteriora creditu essent priora, et contra priora essent posteriora. Hoc argumentum non absimile est primo argumento quo Aristoteles evertit circularem processum in Demonstrationibus Lib. 1. Poster. Cap. 3.

5. Ex his colligo primò, certitudinem fidei quam habemus de Verbo DEI, (loquor in genere tam de Verbo scripto, quam de Verbo quod ex Pontificiorum sententia est non scriptum) non pendere ab infallibili authoritate Ecclesiæ, quæ ut illi volunt in Verbo DEI revelata est, quæque propter authoritatem alicujus partis Verbi DEI necessariò creditur, et sic est aliquid posterius creditu quam Verbi DEI authoritas. Ratio est, quia certitudo fidei quam habemus de eo quod prius natura creditur non pendet ab eo quod posterius creditur, ut jam dictum est. At Verbi DEI authoritas prius natura creditur quam Ecclesiæ infallibilitas, quæ in Verbo DEI revelata est: est enim formalis ratio propter quam ea omnia creduntur quæ in Verbo DEI revelata sunt. Ergo, &c.

6. Secundò colligo certitudinem fidei quam Pontificii se habere dicunt, de natura, notis, et infallibili authoritate Ecclesiæ, deque veritate horum generalium axiomatum, *Cœtus ille cui conveniunt, Antiquitas, Universalitas, Successio*, &c. *est vera Ecclesia*, item *vera CHRISTI Ecclesia est infallibilis in docendo aut testificando*, non pendere ab his particularibus propositionibus, *Romana Ecclesia est vera Ecclesia*, item *Romana Ecclesia est infallibilis in testificando.* Ratio est, quia generalia illa axiomata immediatè, distinctè, et per se in DEI Verbo revelata sunt, ut illi affirmant. At particulares illæ propositiones non nisi confusè et implicitè in iis revelatæ sunt. Iam autem probavi ea quæ explicitè et per se revelata sunt, prius natura credi, quam ea quæ implicitè, et virtualiter in iis continentur,

et

et proinde certitudinem quam de illis habemus, non pendere ab his quæ implicitè in iis continentur.

7. Ex duobus his consectariis patet quam absurdæ et ineptæ sunt tuæ responsiones quas Cap. 8. tui libelli, argumentis meis ab ordine et ratione credendi petitis opposuisti. Nam ex priori consectario, facilè percipiet prudens Lector, quam absurdè dixeris in Respon. ad Arg. 5. fidem totius Verbi DEI, hoc est, fidem qua creditur authoritas Verbi tam scripti, quam non scripti, pendere ab Ecclesiæ infallibilitate, seu ut tu loqueris, fundari in Ecclesiæ authoritate, tanquam in universali credendi regula. Ex posteriori verò consectario manifestissimè patet te tergiversari, cum in Respon. ad secundum argumentum (quo probabam quædam dogmata non posse credi propter Ecclesiæ Romanæ testimonium, quia necessariò creduntur antequam fidem habeamus Romanæ Ecclesiæ testimonio) dicis omnia fidei dogmata simul et semel credi. Primò, enim quamvis ea omnia simul tempore crederentur, non tamen simul natura: nam quædam prius natura creduntur quam alia, et speciatim quædam prius natura creduntur quam Romanæ Ecclesiæ infallibilis authoritas, unde sequitur ea non credi propter Romanæ Ecclesiæ infallibilem in testificando authoritatem. Secundò etiam falsum est omnia fidei dogmata simul tempore credi ut patebit ex Cap. sequenti.

CAP.

CAPUT VI.

An in eliciendis fidei actibus sit aliquis ordo & successio temporis? seu an unum credibile prius tempore credatur quam reliqua?

1. MAJOR & difficilior est quæstio de ordine temporis in eliciendis fidei actibus, utrum videlicet primò accedentes ad fidem, seu illi qui primò incipiunt exercere fidei actus, simul & semel in uno temporis momento, unoqúe actu credant omnia quæ ab Ecclesiæ Pastoribus credenda esse didicerunt, sive de Ecclesia, sive de Verbo DEI, sive de veritate dogmatum quæ in Verbo DEI revelata sunt? Tu hæc omnia, Turnebulle, simul & semel, unoqúe actu, à primò accedentibus ad fidem fide divina credi affirmas, Cap. 8 §. 5. & 11. idque ut eludas argumenta quæ ab ordine credendi in mea Disputatione allata sunt. At primò non animadvertis argumentorum meorum vim minimè labefactari, aut tolli negando ordinem temporis in eliciendis fidei actibus: firma enim & inconcussa manent, quamdiu verum est inter Credibilia esse aliquem ordinem naturæ, aut dependentiæ in esse Credibilis.

2. Secundò, tu nullo idoneo argumento assertionis tuæ veritatem demonstrasti: quasi scilicet, tua placita, tanquam oracula aut Papalia decreta, sine ulla confirmatione, vel eo nomine quod tua sunt, recipi & admitti debeant.

3. Tertiò,

3. Tertiò, multi Pontificii contrarium asserunt, videlicet Suarez, Disp. 2. de Fide, Sect. 4. §. 11. *Existimo tamen* (inquit) *in initio credendi quando generatur fides distinctis actibus id fieri, & prius ad hoc perveniri ut credatur hoc dictum esse a DEO, & deinde credi dictum ipsum*; non igitur in initio credendi, omnia simul unoque actu creduntur, ut tu asseris. Becanus Tract. de Fide, Cap. 8. Quæst. 3. §. 6. non solum hoc asserit, sed etiam id probat hoc argumento: *Quando creditur unum propter aliud possunt esse duo diversi assensus in intellectu, quorum unus sit via ad alterum. At in fide unum creditur propter aliud, nempe res revelata propter revelationem; ergo possunt esse duo diversi assensus, alter revelationis, alter revelatæ. Et intellectus à priori potest progredi ad posteriorem sive ordine temporis, sive ordine naturæ, & causalitatis.*

4. Quartò, ad verum discursum requiritur pluralitas, vel realis distinctio conceptuum, ut contra SCOTVM docent Vasquez, in primam partem Thomæ, Disput. 222. Cap. 3. & Valentia Tom. 1. Disput. 4. Quæst. 9. Punct. 2. Item quamvis ad veram rationem discursus, mora aliqua aut successio temporis non necessariò requiratur, tamen certum est discursum ordinariè & frequentissimè fieri, cum aliqua mora aut successione temporis, ut docet Smiglecius, in Disput. Logicis, parte 2. Disp. 13. Quæst. 1. Conclus. 3. idque probat, *quia ob imperfectum nostrum cognoscendi modum prius inhæremus uni cognitioni, & in ea immoramur diutius illam penetrando, non ex ea elicimus aliam. Item, non inferimus* (inquit) *consequens nisi ex longa penetratione & mora in antecedente.* Quo posito sic argumentor: Discursus ordinariè & communiter, fit cum aliqua mora & successione temporis, semperque requirit pluralitatem vel realem distinctionem conceptuum. At inter actum fidei divinæ quo creduntur ea quæ explicitè, immediatè, ac per se revelata sunt, et ejusdem fidei actum quo creduntur ea quæ mediatè, et implicitè in iis

revelata

revelata sunt, necessariò intervenit discursus, quo ex iis quæ expresse et explicitè revelata sunt, per necessariam consequentiam colligimus ea quæ virtualiter et implicitè revelata sunt. Ergo hæc ordinariè et communiter non creduntur simul tempore, neque uno et eodem actu. Secundò, speciatim hoc probatur de fide qua credunt Pontificii Romanam Ecclesiam esse Catholicam CHRISTI Ecclesiam, et in Fide errare non posse: Cum enim Scriptura nusquam expresse et explicitè dicat, hanc certam et individuam hominum congregationem, quæ præsenti Romano Pontifici subjecta est, esse veram et Catholicam CHRISTI Ecclesiam, quæ deficere et errare non potest, sed tantum generaliter proponat doctrinam de natura, notis, et proprietatibus Ecclesiæ; oportet ut dogma de Romanæ Ecclesiæ veritate et infallibilitate priusquam ei assensum fidei præbeamus ex Scriptura, colligatur per discursum Theologicum, applicando generalem illam doctrinam Romanæ Ecclesiæ, ad hunc modum: Cœtus ille qui habet has notas, est Catholica CHRISTI Ecclesia, et à vera fide deficere nequit. At sola Romana Ecclesia habet has notas. Ergo Romana Ecclesia est Catholica Ecclesia, &c. Hujus syllogismi major in Scriptura habetur, ut volunt Pontificii: Minoris veritas, in qua notæ veræ Ecclesiæ, Romanæ Ecclesiæ specialiter applicantur, à nobis percipi nequit absque longa et laboriosa disquisitione. Ergo necesse est esse aliquam moram, vel successionem temporis inter assensum quem præbemus majori, et assensum quem præbemus conclusioni hujus syllogismi: & proinde generalis doctrina de natura, notis & proprietatibus Ecclesiæ, & specialis doctrina de veritate & infallibilitate Romanæ Ecclesiæ, non creduntur simul tempore & uno actu.

5. Quintò: Tu ipse Cap. 14, §. 6. fateris intellectum credentis posse progredi, & pervenire ab uno dogmate credito ad aliud dogma credendum. *Nullum ergo* (inquis) *periculum inutilis circuli in*

progressu

3. Tertiò, multi Pontificii contrarium asserunt, videlicet Suarez, Disp. 2. de Fide, Sect. 4. §. 11. *Existimo tamen* (inquit) *in initio credendi quando generatur fides distinctis actibus id fieri, & prius ad hoc perveniri ut credatur hoc dictum esse a DEO, & deinde credi dictum ipsum*; non igitur in initio credendi, omnia simul unoque actu creduntur, ut tu asseris. Becanus Tract. de Fide, Cap. 8. Quæst. 3. §. 6. non solum hoc asserit, sed etiam id probat hoc argumento: *Quando creditur unum propter aliud possunt esse duo diversi assensus in intellectu, quorum unus sit via ad alterum. At in fide unum creditur propter aliud, nempe res revelata propter revelationem; ergo possunt esse duo diversi assensus, alter revelationis, alter revelatæ. Et intellectus à priori potest progredi ad posteriorem sive ordine temporis, sive ordine naturæ, & causalitatis.*

4. Quartò, ad verum discursum requiritur pluralitas, vel realis distinctio conceptuum, ut contra SCOTVM docent Vasquez, in primam partem Thomæ, Disput. 222. Cap. 3. & Valentia Tom. 1. Disput. 4. Quæst. 9. Punct. 2. Item quamvis ad veram rationem discursus, mora aliqua aut successio temporis non necessariò requiratur, tamen certum est discursum ordinariè & frequentissimè fieri, cum aliqua mora aut successione temporis, ut docet Smiglecius, in Disput. Logicis, parte 2. Disp. 13. Quæst. 1. Conclus. 3. idque probat, *quia ob imperfectum nostrum cognoscendi modum prius inhæremus uni cognitioni, & in ea immoramur diutius illam penetrando, tum ex ea elicimus aliam. Item, non inferimus* (inquit) *consequens nisi ex longa penetratione & mora in antecedente.* Quo posito sic argumentor: Discursus ordinariè & communiter, fit cum aliqua mora & successione temporis, semperque requirit pluralitatem vel realem distinctionem conceptuum. At inter actum fidei divinæ quo creduntur ea quæ explicitè, immediatè, ac per se revelata sunt, et ejusdem fidei actum quo creduntur ea quæ mediatè, et implicitè in iis revelata

revelata sunt, necessariò intervenit discursus, quo ex iis quæ expresse et explicitè revelata sunt, per necessariam consequentiam colligimus ea quæ virtualiter et implicitè revelata sunt. Ergo hæc ordinariè et communiter non creduntur simul tempore, neque uno et eodem actu. Secundò, speciatim hoc probatur de fide qua credunt Pontificii Romanam Ecclesiam esse Catholicam CHRISTI Ecclesiam, et in Fide errare non posse: Cum enim Scriptura nusquam expresse et explicitè dicat, hanc certam et individuam hominum congregationem, quæ præsenti Romano Pontifici subjecta est, esse veram et Catholicam CHRISTI Ecclesiam, quæ deficere et errare non potest, sed tantum generaliter proponat doctrinam de natura, notis, et proprietatibus Ecclesiæ; oportet ut dogma de Romanæ Ecclesiæ veritate et infallibilitate priusquam ei assensum fidei præbeamus ex Scriptura, colligatur per discursum Theologicum, applicando generalem illam doctrinam Romanæ Ecclesiæ, ad hunc modum: Cœtus ille qui habet has notas, est Catholica CHRISTI Ecclesia, et à vera fide deficere nequit. At sola Romana Ecclesia habet has notas. Ergo Romana Ecclesia est Catholica Ecclesia, &c. Hujus syllogismi major in Scriptura habetur, ut volunt Pontificii: Minoris veritas, in qua notæ veræ Ecclesiæ, Romanæ Ecclesiæ specialiter applicantur, à nobis percipi nequit absque longa et laboriosa disquisitione. Ergo necesse est esse aliquam moram, vel successionem temporis inter assensum quem præbemus majori, et assensum quem præbemus conclusioni hujus syllogismi: & proinde generalis doctrina de natura, notis & proprietatibus Ecclesiæ, & specialis doctrina de veritate & infallibilitate Romanæ Ecclesiæ, non creduntur simul tempore & uno actu.

5. Quintò: Tu ipse Cap. 14, §. 6. fateris intellectum credentis posse progredi, & pervenire ab uno dogmate credito ad aliud dogma credendum. *Nullum ergo* (inquis) *periculum inutilis circuli in*

progressu

progressu, quo vel ex infallibilitate Ecclesiæ propter DEI authoritatem credita pervenitur ad assensum fidei præbendum huic veritati Scriptura Canonica est Verbum DEI; *vel vicissim ex testimonio Scripturæ propter eandem DEI authoritatem credito pervenitur ad similem assensum fidei præbendum huic veritati*, Testimonium Ecclesiæ est infallibile. Hîc non solum agnoscis authoritatem Scripturæ, & infallibilitatem Ecclesiæ, diversis fidei actibus credi posse, sed etiam intellectum credentis posse progredi, et pervenire ab uno horum prius fide divina credito, ad alterum posterius eadem fide credendum. Dices fortassis, illud quod prius creditur, & à quo ad aliud credendum progredimur, non credi prius tempore, sed natura. At primò, cur non etiam tempore? Nonne possibile, immò probabile est intellectum credentis propter suam infirmitatem, & in credendo tarditatem, nonnunquam cum aliqua mora aut successione temporis progredi à noto ad ignotum, à credito ad non creditum, & ab uno assensu ad alium qui à priori assensu dependet. Secundo, ipse fateris ibidem perventionem seu progressum, quo ab uno istorum credito ad alterum credendum progredimur supponere discursum Theologicum, quo ex uno prius credito, alterum esse consequenter credendum colligimus. At impossibile est duos illos fidei actus, quibus illa credibilia creduntur, & etiam intervenientem discursum quem præsupponit posterior actus, impossibile inquam est, eos in uno & eodem temporis momento, ab uno intellectu exerceri.

6. Ecce, Turnebulle, id quod hîc dicis de Scriptura & Ecclesia, déque reali progressu intellectus ab uno horum prius fide divina credito, ad alterum eadem fide divina posterius credendum, apertè contradicit iis quæ à te dicta sunt, Cap. 8. §. 5. & 11. ubi omnia credibilia simul & semel unóque assensu intellectus credi, immò nunquam aliter rem se habere audacter affirmas. Item repugnant manifestissimè iis quæ à te dicta sunt Cap. 15 §. 3. ubi sic disseris:

differis: *Nam inquis à primò accedentibus ad fidem, utrumque credibile, tum Scripturæ veritas, tum Ecclesiæ infallibilitas simul & semel creditur, quatenus ambæ simul uniuntur in uno generali principio ad quod tanquam ad primum creditum quis ab infidelitate convertitur.* His locis omnino negas illum progressum intellectus quem Cap. 14. concedis ab uno credito, ad aliud credendum. Respondebis fortassis te cap. 15. §. 3. & cap. 8. §. 5. ac 11. loqui de primò accedentibus ad fidem, Cap. verò 14. §. 6. non de iis loqui, sed de fidelibus jam habitu & implicitè omnia credentibus. Sed ni fallor sic respondere non audes, nam illi qui credunt Scripturæ authoritatem nondum credentes Ecclesiæ infallibilitatem, non possunt secundùm vestram sententiam, dici fideles jam habitu credentes, nam ex vestra doctrina, qui infallibilitatem Ecclesiæ non credit, non Catholicus, non Christianus est: unde Cap. 8. §. 11. dicis, *eos qui jam supponuntur conversi ad fidem, debere pariter supponi conversos ad Ecclesiam, tanquam ad regulam credendi.* Vbi innuis neminem posse dici conversum ad fidem nisi qui etiam ad Ecclesiam conversus est. Cum igitur Cap. 14. §. 6. loquaris de iis qui nondum credunt Ecclesiæ infallibilitatem, negare non potes te illic etiam loqui de primò accedentibus ad fidem, & proinde utrobique loqui de uno & eodem hominum genere. Disce igitur, Turnebulle, in posterum cautius loqui. Disce nunc tuo exemplo, quam verum sit illud vulgatum proverbium, *Oportet mendacem esse memorem.*

7. Sexto quamvis concederem tuam sententiam veram esse de iis, qui in adulta ætate ab infidelitate ad fidem convertuntur, tamen nullo modo concedi potest, eam veram esse de iis, qui in infantia baptizati sunt, quando in adulta ætate incipiunt fidem exercere *retinentes adhuc gratiam baptismalem* (ut loquitur Suarez Disput. 6. de Fide, Sect. 7 §. 16.) & proinde habitum fidei, qui in Baptismate infunditur: illi enim sicut gradatim et successivè, in fide erudiuntur, ita etiam gradatim et successivè,

actus

actus fidei exercere possunt. Hoc autem argumentum sic illustratur et confirmatur Pastores Ecclesiæ possunt primò unum dogma proponere, ut verbi gratia, dogma de Sacræ Scripturæ divina et canonica authoritate : possunt item secundo loco proponere dogma de natura, notis, et proprietatibus Ecclesiæ : possunt denique singula dogmata deinceps proponere, quæ sunt creditu necessaria ad salutem. An non fides sistere aequiescere debet. Vnde Vasquez. An non igitur illi qui retinentes fidei habitum in baptismo acceptum incipiunt exercere fidei actus, possunt audita sufficienti explicatione, & confirmatione primi dogmatis ei statim assentiri vi illius habitus etiam cum secundum dogmata non est sufficienter iis propositum : & sic etiam secundo dogmati, cum tertium non est iis sufficienter propositum, & sic deinceps.

8. Septimò. At neque de adultis primo ad fidem accedentibus, hoc est, qui ab infidelitate ad fidem convertuntur, vera est tua sententia : nam illi etiam gradatim & successivè eliciunt actus fidei. Probatur hoc primò, quia cum Catechumeni baptizantur jubentur recitare symbolum, & interogantur an credant. Ergo ante susceptum baptisma, habent fidei actus : hi autem actus fidei (teste Bellarm. lib. 1. de Baptis. cap. 11. in explicatione propos. quintæ) ut plurimum judicio gravium Doctorum, non sunt ex habitu fidei, sed ex auxilio speciali DEI intellectum eorum illuminatis, & voluntatem moventis ad credendos fidei articulos. At divina hæc illuminatio fit successivè & cum aliqua temporis mora. Nam (ut verbis Suarezii vtar Disput. 12. de Fide, Sect. 4. in fine 11. §.) *non potest cum probabilitate affirmari, simul & in uno momento illuminari hominem de omnibus fidei mysteriis, quia hoc excedit hominis capacitatem.* Possiunt ergo adulti, ad fidem accedentes sicut illuminantur successivè, ita etiam successivè credere : hoc est, pro aliquo tempore habere explicitam fidem vnius articuli, cum nondum habent ex-

pligitam

plicitam fidem alterius. Secundò, ſicut ſuperiori argumento, cum de iis qui in infantia baptizati ſunt, & retinent fidei habitum in adulta ætate verba facerem, probavi eos ſucceſſivè elicere actus fidei, quia ſucceſſivè & gradatim in fide erudiuntur, ita etiam Suarez. loco jam citato, §. 12. ſimili argumento probat Catechumenos nondum baptizatos, quia ſucceſſivè inſtruuntur poſſe ſucceſſivè elicere actus fidei, & pro aliquo tempore habere explicitam fidem de uno articulo abſq; explicita fide alterius.

9. Dices fortaſſis primò, DEVM non dare Catechumenis ſufficiens auxilium ad eliciendum vel vnum fidei actum, donec planè ſint inſtructi de omnibus myſteriis credendis. At hanc evaſionem Suarez. loco citato dicit nullo modo eſſe probabilem, eamque duabus rationibus confutat. Dices ſecundò, te concedere cum Suarezio, vnum dogma fidei poſſe explicitè credi ante alterum, & nihilominus veram eſſe tuam aſſertionem de ſimultate credendi, quia cum vnum dogma creditur, omnia alia implicitè creduntur. Sed ſi hoc concedas non potes evitare mea argumenta ab ordine credendi petita, ad quæ reſpondere conaris Cap. 8. Si enim quædam dogmata poſſunt explicitè credi, ante Romanæ Eccleſiæ infallibilem in teſtificando authoritatem, neceſſariò ſequitur illa non credi ob infallibilem Romanæ Eccleſiæ authoritatem, nihil enim credi poteſt ob Rom. Eccleſiæ authoritatem quamdiu ea nobis in ſe & explicitè cognita non eſt.

TRAC-

TRACTATUS SEPTIMUS,

De primo Credibili.

CAPUT I.

An detur aliquod primum fidei principium, & quodnam illud ſit?

1. AD quæſtionem in titulo propoſitam, quatuor aſſertionibus reſpondebo. Prima ſit hæc: *Neceſſe eſt dari aliquod primum Credibile, ſeu principium complexum, quod primùm à fide apprehenditur, & in quo tandem fides ſiſtit, ſeu acquieſcit:* vel ut alii loquuntur, quod primum eſt in productione fidei, quia nimirum fidei aſſenſus primò ei præbetur, ultimum verò in reſolutione fidei, quia fides Chriſtiana in illud ultimò reſolvitur. Probatur hæc aſſertio, quia cum inter credibilia complexa ſit ordo quidam dependentiæ *in eſſe Credibilis*, ſecundùm quem alia Credibilia ſunt aliis priora creditu, alia verò poſteriora; aut dicendum eſt in hac ſerie & ordine Credibilium dari proceſſum in infinitum, quod (ut de Scibilibus docet Philoſophus, 1. Poſter. Cap. 3.) fieri non poteſt, quia infinita animo percurrere non poſſumus: & ſic omnis fides divina è medio tolleretur; aut dicendum eſt hanc dependentiam quorundam Credibilium, ab aliis *in eſſe Credibilis*, eſſe reciprocam

eam et circularem : quod etiam fieri non potest, quia inde (ut patet ex Disput. præcedenti) sequetur idem respectu ejusdem, esse et notius natura et ignotius ; item et prius natura et posterius : quod absurdum est, teste eodem Philosopho, loco citato ; aut denique deveniendum est tandem ad aliquod *primum Credibile*, in quo fides nostra sistere et acquiescere debet : & sic habemus propositum.

2. Secunda assertio : *Primum principium fidei simpliciter & absolutè consideratæ est quodvis principium quo formale objectum fidei exprimitur :* ut verbi gratia hoc principium, *DEUS hoc dixit seu revelavit.* Probatur hæc assertio, quia omnia materialia fidei objecta creduntur propter formale objectum ; ipsum verò formale objectum non creditur propter aliud. Ergo in eo fides sistit et acquiescit. Vnde Vasquez, Tomo 1. Commentariorum in Divi Thomæ summam Disput. 5. Cap. 3. sic de ordine credendi differit ; *Fides* (inquit) *generatur per discursum, ita ut primum principium cui innititur, sit complexum illud DEUS* dixit, *quod est ratio assentiendi, cuicunq; articulo revelato,* &c. Et Suarez Disp. 3. de Fide, Sect. 12. §. 12. de eodem principio differens ; *Dico* (inquit) *principium illud non resolvi in aliud principium à se distinctum, sed seipso credi.* Becanus etiam Tract. de Fide, Cap. 1. Quæst. 2. §. 9. *Credo* (inquit) *DEUM hoc revelasse non propter aliud, sed immediatè propter se.*

3. Tertia assertio : *Primum principium fidei quatenus ea ad supremam, & Catholicam fidei regulam est alligata, est principium illud quo formale objectum fidei, id est, DEI revelantis authoritas illi regulæ applicatur :* ut cum dico, *DEUS per hanc regulam perpetuò & infallibiliter docet ac revelat ea quæ credenda sunt.* Hujus assertionis veritas patet ex iis quæ dicta sunt Tract. præcedenti, Cap. 3. ubi monuimus nihil omnino credi posse propter authoritatem alicujus regulæ, nisi

prius de illius regulæ authoritate constet: primo igitur credendum est, ipsam regulam esse divinæ et infallibilis authoritatis, et deinde propter regulæ authoritatem credenda sunt reliqua credibilia.

4. Quarta assertio: *Primum communissimum & Notissimum principium fidei Christianæ, quatenus ea ad regulam fidei supremam & Catholicam est alligata, est propositio illa in qua DEI revelatis authoritas S. Scripturæ applicatur:* ut cum dico, *S. Scriptura est DEI Verbum: vel, tota doctrina Legis & Evangelii quæ sacro codice continetur est divinitus revelata.* Hæc assertio opposita est sententiæ Pontificiorum asserentium primum principium fidei esse hanc propositionem, *DEVS per Ecclesiam infallibiliter docet, & revelat ea quæ credenda sunt*: vide Malderum Secund. Secundæ q. 1. art. 1. Sect. 6. & Stapl. lib. 8. princip. doctrin. cap. 21. & lib. 9. cap. 3. respons. ad argument. 5. Item in Controversiarum relect. controv. 4. quæst. 3. art. 2. respons. ad arg. ultimum, & in Defens. authorit. Eccles. lib. 3. cap. 16. sect. 4. Vide etiam ipsum Tumebullum, cap. 6. §. 2. ubi dicit, *Ecclesiam in ordine ad nostram in credendo prudentiam esse Scriptura notiorem:* & §. 3. *esse credibiliorem rebus quæ per eam innotescunt:* & cap. 8. §. 3. ubi ait, *doctrinam Ecclesiæ in omni credito tanquam DEI ipsius Verbum esse omnibus CHRISTI tam agnis, quam ovibus primum cognitum.*

CAP.

CAPUT II.

Pontificium dogma de Romanæ Ecclesiæ infallibilitate non esse primum Credibile ex eo probatur, quod clara & distincta fide id credi non possit, nisi alia multa fidei Pontificiæ dogmata præcognoscantur & prius credantur.

1. NOstræ sententiæ veritas facilè apparebit ex confutatione oppositæ sententiæ, quam tuentur Adversarii. Eam enim falsam esse et absurdam patet primò, Quia multa alia dogmata fidei necessariò credenda sunt priusquam isti principio assentiamur. Ergo principium istud non est primum fidei principium. Consequentia manifesta est: nam primum principium fidei est id cui primò fides assensum præbet, et in quod ultimò resolvitur.

2. Quod ad antecedens attinet priusquam ad ejus confirmationem progrediamur, notandum est Pontificios in primo illo ipsorum principio per Ecclesiam intelligere; primò, non totam Ecclesiam CHRISTI, quæ fuit ab initio Christianæ fidei secundùm seriem Episcoporum crescens ad hæc usque tempora, quæ ipsum Apostolorum collegium suo ambitu complectitur; sed præsentem Ecclesiam: vide Valent. Tomo. 3. Disp. 1. Quæst. 1. Punct. 7. §. 12. Bellarm. Lib. 2. de Sacramentis in

genere, Cap. 25. Suarez. Disp. 5. de Fide, Sect. 5. §. 4. Secundò, solam Romanam Ecclesiam, id est Romano Pontifici subjectam. Tertiò, non totam Romanam Ecclesiam, sed solos Prælatos seu Episcopos, ut patet ex Bell. Lib. 2. de Conciliis, Cap. 2. §. *Ex his enim.* Staplet. Lib. 5. doctrin. principiorum, Cap. 1. et in Relectione, Controversia 2. Quæst. 1. et in Triplicatione adversus Whittakerum, Cap. 11. Suarez, disp. 5. de Fide, Sect. 6. §. 9. Valentia, Tomo 3. Disput. 1. Quæst. 1. Punct. 7. §. 16. Col. 145. et aliis. Quartò, non Pastores seorsum consideratos, sed simul in Concilio congregatos. Bellarm. Lib. 2. de Concil. Cap. 2. §. *Alter locus est*, & §. *Ex his enim.* Quintò, non in quolibet Concilio, sed in Concilio à Papa indicto, sub ejus præsidio celebrato, & ab ipso confirmato; quia nimirum is ex eorum sententia est summus Ecclesiæ Monarcha, CHRISTI Vicarius, & Petri Successor, & quia solus ex se infallibilis in docendo est, Suarez. Disp. 5. de fide, sect. 7. & Disp. 11. sect. 3. Bellarm. Lib. 1. de Conciliis, Cap. 12. & 19. & Lib. 2. Cap. 2.

3. His positis multa alia dogmata fidei credenda esse priusquam assentiamur huic principio; patet primò, quia huic principio assentiri non possumus, nisi prius saltem prioritate naturæ (ecce tuum tibi eripio subterfugium Turnebulle) credamus omnia illa dogmata quæ in hoc principio prout illud à vobis concipitur includuntur. Hic enim apud vos est istius principii sensus: *Deus infallibiliter ea quæ credenda sunt docet per solius Rom. Ecclesiæ pastores, non quidem seorsum acceptos, sed simul congregatos in eo Concilio generali, quod à Rom. Pontifice ut Petri successore in Monarchia Ecclesiastica, indictum est, & confirmatum.* Ergo priusquam explicitum & distinctum fidei assensum isti principio præbeamus, oportet ut hæc omnia dogmata credantur. Primò, Romanam Ecclesiam esse Catholicam Christi Ecclesiam. Secundò, Christum

Christum promisisse Pastoribus hujus Ecclesiæ infallibilem assistentiam Spiritus sui. Tertiò, eos tamen non esse ab errore immunes, nisi cum in Concilio generali & legitimo congregantur. Quartò, id solum esse Concilium generale & legitimum, quod à supremo Ecclesiæ Monarcha indictum est, & cui is, aut per se, aut per legatos suos præsidet. Quintò, decreta legitimè indicti & celebrati Concilii non esse infallibilia antequam supremi istius Monarchæ assensu confirmentur. Sextò, Petrum à Christo summum Ecclesiæ Monarcham constitutum esse. Septimo, Monarchiam Petri non fuisse temporariam & cum ipso morituram, sed perpetuam, & ad successores ejus derivandam. Octavò, Romanos Pontifices esse legitimos Petri successores in Monarchia Ecclesiastica. Nonò, eos non posse judicialiter errare, cum controversias fidei definiunt: & speciatim cum Conciliorum decreta, aut approbant, aut improbant.

3. Respondebis fortassis explicitam & distinctam hujus principii conceptionem non esse omnibus necessariam qui eo utuntur. At contrà primò, si ullum fidei dogma explicitè & distinctè credendum est, proculdubio ipsum primum & præcipuum Christianæ fidei principium explicitè & distinctè à nobis concipi ac credi debet. Secundò, si non omnibus, tamen quibusdam explicita & distincta hujus principii conceptio necessaria est. Ergo eorum saltem respectu non erit primum fidei Christianæ principium. Tertiò, qui utuntur hoc principio, possunt vi illius in graves errores induci, si explicitè & distinctè non habeant veram illius conceptionem. Possunt enim putare Episcopos aut seorsum existentes, aut in Concilio nationali congregatos, aut in Concilio generali contra Papam definientes, esse infallibiles in definiendis fidei controversiis. Si autem in hos errores incidant, existimabunt infallibile, immò divinum esse decretum Concilii Constantiensis, & Basiliensis

de authoritate Concilii generalis supra Papam; Item, Concilii Francofordiensis sententiam contra cultum Imaginum. Item, Concilii Chalcedonensis sententiam quæ Papæ Rom. principatum Monarchicum evertit.

CAPUT III.

Variis Scripturæ, Patrum, & ipsorum Pontificiorum testimoniis probatur, Romanæ Ecclesiæ veritatem ex Scriptura tanquam ex priori principio esse demonstrandam.

1. SEcundo Pontificii ex Scriptura tanquam ex priori principio demonstrare debent Romanæ Ecclesiæ & *Veritatem*, quod viz. ea vera Christi Ecclesia sit, et ejusdem *Authoritatem*, seu *Infallibilitatem*, quod videlicet in definiendis fidei controversiis errare non possit: Ergo non Ecclesiæ infallibilitas, sed Scripturæ divina authoritas est primum credendi principium. Consequentia ex se manifesta est. Quod ad antecedens attinet, illud duabus constat partibus: prior est de Ecclesiæ Rom. veritate: posterior de ejusdem infallibilitate. Priorem partem hîc probabo, posteriorem vero cap. 9.

2. Primò igitur, Sacram Scripturam esse principalem regulam per quam vera Ecclesia à falsa dignoscitur, patet, quia Deus in Scriptura testatur ipsam Scripturam in omnibus fidei controversiis, & proinde etiam in hac quæstione de Ecclesia consulendam esse, tanquam principalem fidei regulam.

lam. Esai. 8. versu 20. *Ad legem & testimonium*, &c Ioh. Cap. 5. v. 39. *Scrutamini Scripturas*, &c Item.. Matth. Cap. 7. vers. 15. *Cavete vobis à pseudo-prophetis*, *---ex fructibus eorum cognoscetis eos*, &c. Prima Iohan. cap. 4. vers. 1. *Probate spiritus an ex Deo sint.* Ex his testimoniis patet normam secundam quam de singulis controversiis judicare debemus esse Scripturam: rem vero ad hanc normam examinandam esse ipsos Ecclesiæ pastores, qui sententiam de rebus fidei pronunciant.

3. Secundò, Patres idem docent: Author operis imperfecti homilia 50. *Qui ergo vult cognoscere veram Christi Ecclesiam, unde cognoscet, nisi tantummodo per Scripturas?* August Epist. 166. *In scripturis didicimus Christum: in Scripturis didicimus Ecclesiam*, &c. Item, lib. de unitate Eccles. cap. 2. *Inter nos & Donatistas, quæstio est, ubinam sit Ecclesia? quid ergo facturi sumus? in verbis Donati eam quæsituri, an in verbis capitis sui Domini nostri? Puto quod in illius verbis potius quærere debeamus, qui veritas est & optimè novit corpus suum.* Item, Cap. 3. ejusdem Lib. *Non audiamus, hæc dico, hæc dicis, sed hæc dicit Dominus. Sunt certe libri Dominici, quorum authoritati utrique consentimus, utrique credimus, utrique servimus: ibi quæramus Ecclesiam, ibi discutiamus causam nostram.* Et paulo post. *Nolo humanis Documentis, sed Divinis oraculis sanctam Ecclesiam demonstrari.* Item, cap. 16. *Sed utrum ipsi Ecclesiam teneant, non nisi de divinarum Scripturarum testimoniis ostendant.* De his testimoniis Augustini, ita loquitur Staplet. Lib. 1. princip. Doct. Cap. 24. *Ecce apertissimè dicit Augustinus & in Scripturis quærendam esse Ecclesiam, & ex ipsis demonstrari Ecclesiam. Hoc sanè totum verissimum est, &c.*

4. At si hoc verissimum est, ut fatetur Staplet. necessariò sequitur Scripturam esse Ecclesia notiorem simpliciter, & absolutè (non *aliquando, & ex hypothesi tantum,* ut vult Bellarm. Lib. de notis Eccles. Cap. 2.) nam formalis ratio propter quam credimus hunc vel illum cœtum esse veram Christi

Ecclesiam, est authoritas divina Scripturæ, seu authoritas Dei loquentis in Scriptura, & per eam revelantis notas Ecclesiæ, ut docet Augustinus. Ergo ipsa Scripturæ authoritas necessariò prius natura creditur, quam Ecclesiæ hujus vel illius veritas: nam formale objectum fidei necessariò prius natura creditur, & proinde lumine fidei notius est, quam materialia objecta quæ propter illud creduntur, ut probavi Tract. præcedenti.

5. Respondebis fortasſis, non ex sola Scriptura, sed etiam ex Traditione non scripta veram Ecclesiam demonstrari, quia doctrinam de notis Ecclesiæ habemus etiam per traditionem non scriptam, & per consequens fides qua creditur Ecclesiæ veritas non nititur sola Scriptura. Respondeo primò, quamvis concederemus fidem qua creditur Ecclesiæ Rom. veritas niti etiam Traditione non scripta, tamen haberemus prepositum, & vestra doctrina de Romanæ Ecclesiæ veritate, quod videlicet sit primum fidei principium, corrueret. Quod enim nititur alio priori principio sive illud sit Scriptura sive Traditio, id non potest dici primum principium. Secundò, doctrina de notis Ecclesiæ ex qua colligunt Pontificii Rom. Ecclesiam esse veram Ecclesiam, non potest dici Traditio non scripta, ut infra patebit. Tertio, August. locis supra citatis manifestè asserit fidem qua hujus aut illius Ecclesiæ veritas creditur sola scriptura niti debere. Nam Lib. de Vnitate Eccles. Cap. 3. dicit, *Nolo humanis documentis, sed divinis oraculis Ecclesiam demonstrari.* Et Cap. 16. *Sed* (iniquit) *utrum ipsi Ecclesiam teneant non nisi de divinarum Scripturarum Canonicis libris ostendant.* Hic diserte asserit, nullam esse legitimam veræ Ecclesiæ demonstrationem aut probationem nisi ex Scripturis. Et hanc fuisse mentem Augustini aperte asserit Michael Baius Professor Lovaniensis, in Epistola ad Antonium Genhart, quam præfixit Apologiæ suæ ad objectiones Sanct. Aldegondii: ubi etiam dicit Tiletanum in Apologia pro Concilio Tridentino, Et Taperum in articulo

lo de Ecclesia eodem modo intellexisse Augustinum.

6. Tertiò, ipsi adversarii fatentur fidem qua credunt Rom. Ecclesiam esse veram Christi Ecclesiam, niti Scripturæ authoritate. Staplet. Lib. 1. princip. Doctrin. cap. 24. dicit Ecclesiæ lucem, splendorem, firmitatem, durationem, authoritatem, cæterasque dotes in Scripturis *apertissimè, plenissimè, & copiosissimè describi*. Et paulo post. *Dicimus ergo* (inquit) *& libentissime dicimus cum Augustino in Scripturis quærendam esse Ecclesiam, id est, quæ sint notæ, dotes, & proprietates Ecclesiæ, ex sacræ Scripturæ Oraculis; non ex humanis documentis investigandum esse*. Item, Cap. 25. dicit, *Scripturam esse Ecclesia notiorem, eaque magis claram, hac una in re*, id est, in describenda Ecclesia. Et in Controversiarum Relectione, Controv. 1. quæst. 4. Art. 5. *Notæ* (inquit) *quibus Ecclesia cognoscitur in ipsa Scriptura fundantur*. Et infra: *Non est ergo Scriptura nota Ecclesiæ simpliciter, id est, quoad omnem ejus doctrinam, sed secundum quid, & ex hac parte tantum, quod ejus dotes, qualitatem, & notas, ipsa nobis luculenter describit*.

7. Sic etiam Johannes Pistorius, Lib. de 14. Articulis, Cap. 4. sub finem Cap. fatetur Scripturam ea parte, qua de Ecclesia ejusque conditionibus, ac privilegiis agit, esse nobis ipsa Ecclesia notiorem & certiorem. Et sane hoc negari non potest cum Ecclesia teste August. ex sola Scriptura demonstranda & probanda sit. Omnem enim probationem necesse est esse ex notioribus & clarioribus.

8. Similiter Becan. in Apolog pro Iud. Controvers. cap. 3. §. 6. & 7. concedit hanc propositionem esse veram: *Sola Scriptura primariò & infallibiliter terminat & definit quæstionem de Ecclesia per modum normæ*. Item: *Ex Scriptura* (inquit) *tanquam ex norma primario & infallibiliter demonstratur Ecclesiam esse toto orbe diffusam, & Christum esse illius caput*.

9. Collocutores etiam pontificii in Colloquio Ratisb. Sess. 8. Respons. ad 10. testimonium Chrysostomi hoc ipsum concedunt: *Tantummodo igitur* (inquiunt) *ex Scripturis religionem Christianam cog-*

noscimus, quia tantummodo ex notis in Scriptura declaratis, & non ex aliis cognoscimus quæ sit vera Ecclesia, &c. Et infrà ad primum Augustini testimonium; *Fatemur nos ex Scripturis & Christum, & Ecclesiam discere.*

10. Iohannes Driedo Lovaniensis Academiæ Doctor, hoc ipsum asseruit. Nam Lib. 2. de Dogmatibus Ecclesiæ Cap. 3. in solutione Argumenti quarti, *Proinde* (inquit) *fides non amplius ex personis probanda venit, sed ex sua fide probantur personæ, sicuti ex Scripturis sacris cognoscitur ea quæ nunc est Ecclesia.* Ad hanc autem suam assertionem confirmandam hoc utitur argumento. *In Ecclesia autem quæ nunc est, Christus nec sic præsens propria voce loquitur* (supple prout loquutus est in Ecclesia primitiva seu Apostolica) *nec se loqui ostendit sub attestatione signorum & prodigiorum, nec Spiritus Sanctus in ea jam ita manifestus apparet in signorum & prodigiorum attestationibus:* Et hinc colligit Ecclesiam necessario debere aliunde innotescere, videlicet ex Scripturis. Item, Lib. 4. Cap. 4. *Super omnibus* (inquit) *quæ ex Scripturis manifesta sunt, prior, notior, et vetustior est authoritas Scripturæ quam Ecclesiæ ejus quæ nunc est, nam & hujusmodi Ecclesia, quæ nunc est, quemadmodum in superioribus diximus, ex Scripturis sacris quærenda est & cognoscenda.* Et paulò post, *De Ecclesia autem quæ nunc est, intelligendo eam ut præcisam & abstractam, seu nudam & absque cohærentia in fide & moribus cum Ecclesiis quæ fuerunt in prioribus sæculis, diceret Augustinus: Ego hujus Ecclesiæ homines non agnoscerem esse Ecclesiam Christi, nisi doceret me quatuor Evangeliorum authoritas. Ego Ecclesiæ non crederem, si aliud Evangelium nobis evangelizaret; si Apostolorum doctrinas non doceret.*

11. Sed et ante hos, Henricus Gandavensis in Summa Art. 10. quæst. 1. *Sic quotidie apud illos qui foris sint intrat Christus per mulierem, id est, Ecclesiam, & credunt per istam famam,* &c. Et ibi-

ibidem. *Plus verbis Christi in Scriptura credit, quam Ecclesiæ testificanti, quia propter illam jam credit Ecclesiæ: & si ipsa quidem contraria Scripturæ diceret, ipsi non crederet,* &c. Et Art. 9. quæst. 3. *Quod autem credimus posterioribus circa quos non apparent virtutes divinæ, hoc est, quia non prædicant alia, quam quæ illi in scriptis certissimis reliquerunt; quæ constat per medios in nullo fuisse vitiata ex consensione concordi in eis omnium succedentium usq; ad tempora nostra.*

CAPUT IV.

Ratione etiam probatur Rom. Ecclesiæ veritatem ex Scriptura esse demonstrandam.

1. CAP. præcedente nostram sententiam variis testimoniis Scripturæ. Patrum, et ipsorum Pontificiorum, confirmavi: Nunc Argumentis à ratione petitis utar. *Prima* ratio petitur à modo investigandi veram Ecclesiam. Nam cum certissimus et tutissimus modus investigandi veram Ecclesiam, sit per *Notas & Proprietates* Ecclesiæ, proculdubio certitudo fidei, quam habemus de veritate hujus aut illius Ecclesiæ præcipuè pendet ab eo per quod Deus nos, cum veram Ecclesiam investigamus, infallibiliter certos reddit de præcipuis veræ Ecclesiæ notis. At non per Ecclesiam, neque per Traditionem non scriptam, sed per Scripturam nobis notificat et manifestat notas Ecclesiæ, nosque de iis infallibiliter certos reddit. Ergo, à Scriptura præcipuè pendet certitudo nostræ fidei de veritate hujus aut illius Ecclesiæ.

2. Major manifesta est: probatur minor: et primò quidem, quod Deus non per ipsam Ecclesiam notificet, seu manifestet nobis veræ Ecclesiæ notas, patet,

patet, quia *Notam* oportet esse aliunde notam quam à re cujus est *Nota* : Etenim medium non potest probari per conclusionem; sed contrà medium est argumentum conclusionis, alioqui probabitur ignotum per ignotius. Deinde vera Ecclesia iis qui eam investigant adhuc est ignota : nam est id ipsum de quo dubitatur : Ergo, Ecclesiæ testimonium non potest eos qui ipsam investigant, infallibiliter certos reddere de notis veræ Ecclesiæ.

3. Similiter quod non per Traditionem non scriptam revelentur nobis Ecclesiæ notæ patet, quia ea Doctrina quæ in Scripturis *apertissimè, plenissimè & copiosissimè* proponitur, non potest dici Traditio non scripta. At talis est doctrina de notis Ecclesiæ, ut disertè fatetur Staplet. locis supra citatis. Ergo, &c.

CAPVT V.

Alia etiam ratione id probatur, & speciatim ostenditur fidem qua Pontificii credunt Rom. Ecclesiam esse veram & Catholicam Christi Ecclesiam, non niti communibus fidei motivis.

1. ALia etiam ratione eadem veritas probatur. Nam fides qua creditur Ecclesiæ Rom. veritas, vel nititur communibus fidei motivis, vel ipsius Ecclesiæ præsentis testimonio, quatenus nimirum

nimirum illud ex adversariorum sententia Dei ipsius testimonium est, aut denique nititur verbo Dei antiquitus revelato prophetis et Apostolis, ac per eos Ecclesiæ tradito. At neque nititur communibus fidei motivis, neque testimonio Ecclesiæ præsentis : Ergo nititur Verbo antiquitus tradito, et revelato : et proinde ipsum Verbum Dei, aut saltem aliqua ejus pars, necessariò prius creditur. Probatur assumptio : et primo, quidem quod ad communia fidei motiva attinet (qualia sunt gloria miraculorum, sanctitas vitæ, constantia Martyrum, multitudo Professorum, aliaque similia) fatetur Driedo locis supra citatis veritatem et authoritatem præsentis Ecclesiæ non satis manifestè et evidenter ex iis agnosci.

2. Secundò, Si ex solis motivis fidei, absque ullo alio argumento, aut fundamento, et speciatim absque Ecclesiæ infallibili testificatione, habetur sufficiens fidei certitudo de veritate Ecclesiæ Romanæ, cur non etiam ex iis fidei motivis, absque infallibili Ecclesiæ testificatione haberi potest sufficiens certitudo fidei de veritate totius fidei Christianæ, hoc est, de veritate omnium dogmatum fidei quæ ad salutem necessaria sint? Nam omnia motiva fidei suadent, immo à Deo instituta sunt, ad suadendam veritatem totius doctrinæ Christianæ, ut docent Suarez. Disp. 4. de Fide. Sect. 3. §. 12. Valentia Tom. 3. Disp. 1. p. 4. §. 3. Col. 68. et 69. Et Becanus Tract. de fide, cap. 6. Cur igitur adfirmant adversarii nullam certitudinem de dogmatis fidei haberi posse, nisi infallibilis Ecclesiæ testificatio accedat?

3. Tertiò, & speciatim cur dicunt nullam certitudinem de Scriptura sacra haberi posse, quod videlicet sit Dei verbum, nisi accedat infallibilis Ecclesiæ testificatio? Nonne ipse Bellarm. Lib. 1. de Verbo. Cap. 2. demonstrat Scripturam esse Dei verbum ex variis motivis et argumentis, qualia sunt, veritas vaticiniorum, incredibilis eorum con-

spiratio

ſpiratio, ſingularis providentia Dei Scripturam ſuam ab humana profanatione defendentis, et infinitus prope numerus divinorum miraculorum, quæ facta ſunt ad comprobanda dogmata in Scripturis comprehenſa. Nonne tu ipſe Cap. 4. §. 5. dicis Scripturam *tot tum miraculis, tum vaticiniorum adimpletionibus confirmatam, & ſanctiſsimis inſtitutis atque doctrinis per ſe ita illuſtrem eſſe, ut de infallibili ejus authoritate nulla prudenti ſuperſit ratio dubitandi.* Si hujuſmodi motiva per ſe ſufficiunt ad certitudinem fidei habendam de veritate Eccleſiæ Romanæ; cur non etiam per ſe ſufficiunt ad habendam certitudinem fidei de divina authoritate Scripturæ? & contra ſi hæc per ſe, & abſque infallibili Eccleſiæ teſtificatione non ſufficiant ad certitudinem fidei habendam de Scripturæ authoritate; tunc neque per ſe et abſq; infallibili Eccleſiæ teſtificatione ſufficiunt ad certitudinem fidei habendam de veritate ipſius Eccleſiæ.

4. Quartò, ipſi Adverſarii fatentur aſſenſum qui nititur communibus fidei motivis, non eſſe aſſenſum fidei, ſed *prudentiæ præviæ*, quæ viz. fidem præcedit. Item aſſenſum qui nititur illis motivis eſſe *evidentem*, cum fidei aſſenſus ſit *inevidens* & obſcurus.

5. Quintò, Paulus Rom. 10. 14. & 17. dicit, *totam fidem noſtram niti DEI Verbo.* Ergo nulla ejus pars nititur communibus motivis fidei, quæ ſunt quid diſtinctum à DEI Verbo. Ex his patet craſſum & abſurdum eſſe eorum Pontificiorum errorem, qui fidem qua creditur Eccleſiæ veritas vltimò reſolvunt in communia fidei motiva: quæ videtur fuiſſe ſententia Malderi in Secundam Secundæ Divi Thomæ, q. 1. art. 1. ſect. 6. & Odowardi Weſtoni lib. 3. de triplici hominis officio.

CAP.

CAPUT VI.

Eandem non niti præſentis Eccleſiæ Teſtimonio.

1. SEcundò, quod attinet ad præſentis Eccleſiæ teſtimonium de ſeipſa, quo videlicet teſtatur ſe eſſe veram CHRISTI Eccleſiam, id non eſſe ſufficiens & idoneum fundamentum illius fidei qua creditur Eccleſiæ veritas, patet primò, quia ſi homo aliquis, aut cœtus aliquis teſtimonium perhibeat de ſe ipſo, nec alio argumento aut teſtimonio ſuam aſſertionem de ſe confirmet, teſtimonium ejus non eſt legitimum nec dignum fide, ut patet tum ex dicto CHRISTI Iohan. 5. 31. tum ex expoſitione iſtius dicti quam adferunt ipſi adverſarii, videlicet Staplet. lib. 3. de defenſione authoritatis Eccleſiaſticæ Cap. 5. ad Sect. 1. Gretſ. in defenſione Cap. 7 Lib. 3. de verbo, Col. 1336. & alii.

2. Secundò: Si teſtimonium Scripturæ de ſe ipſa non poteſt nos certos reddere de divina authoritate Scripturæ, tunc teſtimonium Eccleſiæ de ſe ipſa non poteſt nos certos reddere de Eccleſiæ veritate quod videlicet vera CHRISTI Eccleſia ſit: At prius eſt verum ex veſtra ſententia, ut patet ex Bellarm. lib. 4. de Verbo Cap. 4. §. *quartò neceſſe eſt*. Gretſero in defenſ. iſtius Capitis Col. 1575. & 1576. & aliis. Ergo etiam verum eſt poſterius: Nam par vtrobique eſt ratio. Vos enim dicitis Scripturæ teſtimonium de ſe ipſa non poſſe nos certos reddere de divina authoritate Scripturæ, quia nemo credere poteſt id verum eſſe quod Scriptura de ſe ipſa dicit, niſi prius credat Scripturam eſſe DEI verbum. Ergo pari ratione credere non poſſumus Eccleſiæ teſtimonium de ſeipſa eſſe

esse veram, nisi prius credamus Ecclesiam quæ illud testimonium perhibet, esse & veram CHRISTI Ecclesiam, & etiam in testificando esse infallibilem. Non igitur propter Ecclesiæ testimonium, credimus ejus veritatem, sed contrà ob ejus & veritatem, & authoritatem credimus ejus testimonium esse verum.

3. Tertiò, vel credendum est cuilibet cœtui asserenti se esse veram CHRISTI Ecclesiam, ob nudam ipsius assertionem; vel si non cuilibet cœtui, tamen uni præ aliis, videlicet Ecclesiæ Rom. asserenti se esse veram, immò vnicam Ecclesiam credendum est; vel denique si nulli cœtui ob nudam ipsius assertionem credendum est, proculdubio constituenda est aliqua communis regula, ad quam omnes Ecclesiæ, ne Romana quidem excepta, examinandæ sunt, ut per eam vera CHRISTI Ecclesia investigetur. Primum dici non potest, ut omnes fatentur. At neque secundum dici potest: cur enim credendum est potius Romanæ Ecclesiæ ob nudam ejus assertionem quam aliis Ecclesiis? Respondebis fortassis Rom. Ecclesiæ potius credendum esse quam reliquis Ecclesiis, quia *assertio Rom. Ecclesiæ de se ipsa verior est aliarum Ecclesiarum assertione aut testimonio.* At utrum *in se tantum verior est* assertio Ecclesiæ Rom. de se ipsa, an verò etiam *fidelibus verior apparet*? Si tantum in se verior est, non autem fidelibus verior apparet, proculdubio illi non magis assertioni Ecclesiæ Rom. de se ipsa, quam assertioni aliarum Ecclesiarum de se ipsis fidem adhibebunt. Si non tantum in se verior est, sed etiam verior apparet, quæro qua ratione, quove argumento? Respondebis, quia Ecclesia Romana habet certas & indubitatas veræ Ecclesiæ notas. At (inquam ego) unde est hæc vestra, sive persuasio, sive præsumptio? an tantum quia ipsa Rom. Ecclesia hoc de se asserit? Sic etiam aliæ Ecclesiæ non minus constanter idem de se ipsis testantur; An quia ex aliqua communi & infallibili regula percipitis

eas notas Ecclesiæ quas assignant Pontificij esse veras & genuinas Ecclesiæ notas; item, eas soli Rom. Ecclesiæ competere? Ergo dicendum est illud tertium, quod vltimo loco in mea propositione disjuncta positum est: videlicet *aliquam esse regulam communem ad quam omnes Ecclesiæ ne Romana quidem excepta exigi & examinari debent*: nimirum Sacram Scripturam *in qua & CHRISTVM & Ecclesiam didicimus*, ut loquitur August. Epist. 166. Ex ea certò scire possumus, quisnam cœtus sit vera CHRISTI Ecclesia: & proinde in hac controversia de Ecclesia, regula fidei non est ipsa Ecclesia, sed Scriptura. Si autem Scriptura sine Ecclesia testimonio potest hic fidem nostram sufficientem dirigere; cur non etiam in omnibus aliis controversiis religionis?

4. Quartò, fides divina non potest niti, testimonio Ecclesiæ de se ipsa, nisi certò constet illud Ecclesiæ testimonium de se ipsa esse divinum & infallibile. At unde hoc constabit? An ex Verbo DEI sive scripto sive non scripto? Tunc Verbum DEI prius creditur, & sic habemus quod volumus. Nam ut jam sæpius dictum est *propter quod aliquid scimus aut credimus, illud ipsum prius sciri & credi oportet*. An ex alio Ecclesiæ testimonio, quo videlicet testatur suum testimonium de se ipsa esse divinum? Tunc eadem quæstio de illo altero testimonio recurret: & sic dabitur processus in infinitum, An ex ipso hoc testimonio, quia videlicet interna sua luce, virtute & majestate divinitatem suam prodit, hoc est, ostendit se esse revera DEI ipsius testimonium? Non ut opinor hoc dixeris: nam ex vestra sententia, Sacræ Scripturæ testimonia non manifestant suam divinitatem; ergo multò minus illud Ecclesiæ testimonium hoc præstare poterit. An denique ex communibus fidei motivis? At vos ipsi fatemini, ut supra monui, assensum illum, qui nititur communibus fidei motivis, non esse assensum fidei divinæ, sed præviæ prudentiæ quæ videlicet præcedit actum fidei.

CAP.

CAPUT VII.

Concluditur eam niti debere authoritate Sacræ Scripturæ.

1. CUM igitur fides ea (si modò fides dicenda sit) qua creditur Ecclesiæ Rom. veritas, quod videlicet sit vera CHRISTI Ecclesia, neque nitatur communibus fidei motivis, neque ipsius Ecclesiæ Romanæ testimonio, necessariò & inevitabiliter sequitur, eam niti debere Verbo DEI antiquitus revelato, ac per Prophetas & Apostolos Ecclesiæ tradito: & speciatim ea parte Verbi divini, in qua natura, notæ & proprietates Ecclesiæ explicantur: Hinc primò colligo, aliquam partem Verbi divini (late & generaliter hîc accipio Verbum DEI prout complectitur & Scripturam & Traditionem) seu Doctrinæ antiquitus à DEO revelatæ, necessariò credi antequam sciamus Ecclesiam Romanam esse veram CHRISTI Ecclesiam. Nam *propter quod aliquid scimus aut credimus illud ipsum à nobis prius sciri & credi oportet.*

2. Secundò, speciatim colligo Scripturam aut aliquam saltem Scripturæ partem necessariò credendam esse, antequam sciamus Rom. Ecclesiam esse veram CHRISTISI Ecclesiam, idque quia doctrina antiquitus à DEO per Prophetas & Apostolos revelata, de natura, notis, & proprietatibus Ecclesiæ, ex qua videlicet colligunt Pontificij Rom. Ecclesiam esse veram CHRISTI Ecclesiam, non est Traditio non scripta. Ergo est Verbum scriptum, aut saltem aliqua ejus pars. Probatur antecedens quia doctrina ea quæ in Scripturis plenissimè,

plenissimè, apertissimè & copiosissimè proponitur? non potest dici Traditio non scripta, seu Verbum non scriptum: At talis est hæc doctrina, ut patet ex August. testimoniis supra citatis, & ex Stapletoni confessione. Ergo &c.

3. Tertiò, cum Scriptura nusquam expressè & explicitè dicat, hanc certam & individuam hominum congregationem, quæ præsentem Romanam fidem profitetur, & præsenti Pontifici Rom. subjecta est, esse veram & catholicam CHRISTI Ecclesiam, sed tantum generaliter proponat doctrinam de natura, notis, et proprietatibus Ecclesiæ, oportet ut dogma de Rom. Ecclesiæ veritate per discursum Theologicum, seu per necessariam consequentiam ex Scriptura colligatur; atque adeo ut fides qua creditur Romanæ Ecclesiæ veritas præsupponat discursum Theologicum à generali doctrina proposita in Scriptura de notis Ecclesiæ, ad specialem conclusionem de veritate Rom. Ecclesiæ.

4. Hinc iterum colligo doctrinam illam generalem in Scriptura propositam de notis Ecclesiæ, ejusque divinam authoritatem, prius credi, quam dogma de veritate Rom. Ecclesiæ, et proinde hoc dogma non esse *primum Credibile:* Ratio manifesta est, quia in omni discursu Theologico, id à quo discurrimus, et ex quo aliud colligimus necessariò prius à nobis credi oportet: unde Cap. 13 tui libelli §. 4. dicis habitum discursivum Theologiæ *propriè non credere, sed ex creditis discurrere, & ex uno credito monstrare aliud pariter esse credendum.*

CAP.

CAPUT VIII.

Confutatur Sententia Francisci Suarez de ratione credendi præsentis Ecclesiæ Romanæ veritatem.

1. SVarez, disp. 9. de fide, Sect. 9. §. 14. asserit se credere Rom. Ecclesiam esse veram Ecclesiam, non ex vi alicujus syllogismi, aut discursus syllogistici, sed per DEI immediatam revelationem. Et primò dicit *DEUM* hoc olim revelasse, quando per Apostolos revelavit Ecclesiam Apostolicam, quæ videlicet fuit tempore Apostolorum, esse veram CHRISTI Ecclesiam, *Nam* (inquit) *nostra Ecclesia una & eadem est cum Ecclesia Apostolica.*

2. At primò unde constabit præsentem Ecclesiam Romanam esse eandem cum Apostolica Ecclesia? An ex nuda Rom. Ecclesiæ assertione? An verò quia eandem doctrinam profitetur, et easdem notas et proprietates habet. Prius dici non potest: Nam multæ aliæ Ecclesiæ idem de se ipsis affirmabunt; nec ulla ratio afferri potest, cur Romanæ Ecclesiæ ob nudam ipsius assertionem in re tanti momenti credendum sit potius quam aliis Ecclesiis. Dicendum igitur est posterius, et proinde oportet ut certò cognoscamus id quæ certitudine fidei divinæ, quæ doctrina sit doctrina ab Apostolis tradita, item quæ fuerint notæ et proprietates Ecclesiæ Apostolicæ, priusquam credamus Romanam Ecclesiam esse eandem cum Apostolica. Nam propter quod aliquid scimus aut credimus,

credimus, illud ipsum prius à nobis sciri et credi necesse est. Quamobrem non possunt Pontificij credere Romanam Ecclesiam præsentem esse eandem cum Apostolica, nisi præeunte discursu, quo ex doctrina Apostolorum, et ex notis, et proprietatibus Ecclesiæ Apostolicæ in Scriptura propositis colligant Romanam Ecclesiam esse eandem cum Apostolica, quia videlicet profitetur doctrinam Apostolorum, easdemque notas et proprietates habet quas habuit Apostolica. Et sic vera adhuc erit nostra assertio, quod videlicet dogma de veritate Ecclesiæ Rom. non sic primum Credibile, quodque fides hujus dogmatis necessariò præsupponat discursum.

3. Secundò, *DEVS* per Apostolos in Scripturis non tantum revelavit Ecclesiam Apostolicam esse veram Ecclesiam, sed etiam in iisdem Scripturis *apertissimè, plenissimè & copiosissimè revelavit* præcipuas, et certissimas notas quibus in omni seculo usque ad mundi finem, vera Ecclesia à falsa discerni possit. Primò igitur credenda est illa doctrina in Scripturis proposita de notis Ecclesiæ, et deinde per discursum ex ea colligendum est Romanam Ecclesiam esse veram CHRISTI Ecclesiam. 3. deniq; si propter revelationem antiquitus factam de veritate Ecclesiæ Apostolicæ credenda est veritas Romanæ Ecclesiæ, tunc veritas Ecclesiæ Romanæ non est primum Credibile, quia videlicet ante eam necessariò creditur authoritas illius revelationis antiquitus factæ, de veritate Ecclesiæ Apostolicæ.

4. Secundò dicit Suarez ibidem, *DEVM* hoc dogma de præsentis Ecclesiæ Rom. veritate revelasse per Traditionem non Scriptam, et perpetuam Patrum consensionem. Sed de hac Traditione quæro utrum sit divina, an vero humana? Si humana est, non est idoneum fidei fundamentum. Nam fides nititur solo *DEI* Verbo Rom. 10. 17. Si divina, proculdubio per Apostolos primùm est promulgata, et Ecclesiæ tradita; nam ipsi patres Tridentini

Tridentini Seff. 4. in decreto de Canonicis Scripturis, eas solas traditiones volunt esse fidei fundamentum, quæ per Apostolos aut ab Apostolis sunt Ecclesiæ traditæ. Videat Lector Bellarm. Lib. 4 de verbo Cap. 9. regula prima, & etiam ipsius Turnebulli Librum de formali objecto & regula fidei Cap. 7. §. 2. Hoc posito, sic contra hanc Suarezii assertionem argumentor primò; Doctrina ab Apostolis Ecclesiæ tradita de natura, notis, & proprietatibus Ecclesiæ est in Scripturis *apertissimè & plenissimè* proposita. Ergo non potest dici Traditio non scripta. Secundò, quamvis admitteremus eam esse Traditionem non scriptam, tamen adhuc sequeretur aliquod credibile credi, ante dogma de Rom. Ecclesiæ veritate, videlicet dogma de divina authoritate illius Traditionis propter quam Pontificii credunt Ecclesiæ Rom. veritatem. Si enim propter divinam authoritatem illius Traditionis credunt Pontificii Ecclesiæ Rom. veritatem, proculdubio istius traditionis authoritatem prius ab iis sciri & credi oportet. Prius (inquam) prioritate saltem naturæ, ut patet tum ex regula illa toties à me inculcata, *Propter quod aliquid scimus aut credimus*, &c. tum ex iis quæ à me dicta sunt Tract. præced. Cap. 2 3. & 5.

5. Tertiò dicit Suarez ibidem, *DEUM* etiam nunc revelare Romanæ Ecclesiæ veritatem, idque partim per testimonium ipsius Ecclesiæ Romanæ de se ipsa, & partim per evidentia signa credibilitatis, id est, per communia fidei motiva. Sed utraque pars hujus assertionis supra confutata est.

CAP.

CAPVT IX.

Ecclesiæ Romanæ infallibilitatem ex Scriptura tanquam ex priori principio fidei demonstrandam esse.

1. SVperioribus aliquot capitibus probavimus priorem partem nostri argumenti quod videlicet Pontificii propter Scripturæ authoritatem credant Ecclesiæ Rom. veritatem: Nunc verò probabimus (*DEO* adjuvante) eos propter ejusdem Scripturæ authoritatem credere Rom. Ecclesiæ infallibilitatem, & proinde Scripturæ authoritatem necessariò credi debere ante Ecclesiæ infallibilitatem.

2. Sic igitur argumentor: Fides qua creditur Ecclesiæ Rom. infallibilitas, vel nititur communibus fidei motivis; vel ipsius Rom. Ecclesiæ testimonio de se ipsa; vel denique nititur aliqua parte Verbi antiquitus revelati Prophetis & Apostolis, & per eos Ecclesiæ traditi. At neque nititur communibus fidei motivis, neque ipsius Rom. Ecclesiæ testimonio. Ergo nititur illa fides aliqua parte Verbi *DEI*, in quo (ut illi imaginantur) Ecclesiæ Rom. infallibilitas revelatur. Major manifesta est. Prior pars minoris, quæ est de communibus fidei motivis, patet ex iis quæ dicta sunt, parte secunda disputationis meæ, quæst. 1. §. 8. item ex argumentis à me allatis hoc ipso Tract. Cap. 5. Nam illa ipsa argumenta, quæ probant fidem de veritate Rom. Ecclesiæ non niti communibus fidei motivis, probant etiam fidem de infallibili-

tate

tate ejusdem Ecclesiæ communibus fidei motivis niti non posse.

3. Posterior etiam minoris pars, patet ex argumentis Cap. 6 hujus Tract. allatis. Nam ea, sicut probant Ecclesiæ Rom. testimonium non posse satisfacere dubitantibus de ejus veritate, ita etiam non minus efficaciter probant id satisfacere non posse iis qui dubitant de ejus infallibilitate in definiendis fidei controversiis.

4. Probata jam utraque parte minoris, quivis videre potest veram esse hanc conclusionem, in qua assero, fidem Pontificiam de infallibilitate Ecclesiæ necessariò niti aliqua parte Verbi divini olim per Prophetas & Apostolos Ecclesiæ traditi; quo posito sic argumentor: Cum fides Pontificiorum de infallibilitate suæ Ecclesiæ nitatur aliqua parte Verbi *DEI*, vel dicendum est eam niti Scriptura, vel Traditione non scripta. Posterius dici non potest, nam doctrina de infallibili authoritate Ecclesiæ, deque cæteris Ecclesiæ dotibus est *apertissimè*, *plenissimè*, & *copiosissimè* in Scripturis proposita, ut affirmat Staplet. locis supra citatis, & cum eo reliqui omnes Pontificii Scriptores moderni, qui dicunt Ecclesiæ infallibilitatem ex apertissimis Scripturæ testimoniis probari posse. Ergo non potest dici Traditio non scripta. Dicendum igitur est prius, videlicet Ecclesiæ Rom. infallibilitatem credi propter Scripturæ authoritatem: quod sane ipsi adversarii fateri videntur. Nam Bellarm. Lib. 3. de verbo Cap. 10. Resp. ad argumentum 15. loquens de testimoniis Ecclesiæ Concilij & Pontificis, eorum infallibilitatem ex Scripturis cognosci asserit, *De quibus* (inquit) *habemus in Scripturis apertas promissiones quod errare non possint*, *ut Act.* 15. *Visum est Spiritui Sancto & nobis*, & *Luc.* 22. *Rogavi pro te ut non deficiat fides tua.* Sic etiam Staplet. in Triplicatione adversus Whittakerum, Cap. 15. *DEUM* (inquit) *per Ecclesiam loqui non ex solo Ecclesiæ testimonio, sed ex ipsis maximè Scripturis,*

turis, ex fidei symbolo, ex communi omnium Christianorum conceptione certò constat. His adde Valentianum qui Tomo. 3. Disp. 1. quæst. 1. puncto primo. §. 10. sic disserit: *Si rursus interrogetur unde cognoscat, propositionem Ecclesiæ esse infallibilem? similiter dicat se clarè id non nosse, credere tamen fide infallibili ob revelationem Scripturæ testimonium perhibentis Ecclesiæ.*

5. Hinc concludo Ecclesiæ infallibilitatem, non esse *primum Credibile*, quia videlicet creditur propter Scripturæ authoritatem, & proinde necesse est Scripturæ authoritatem ante eam credi, saltem ordine naturæ. Hanc conclusionem Adversarii evitare non possunt, quamvis ad Traditionem non scriptam confugiant, dicantque Ecclesiæ infallibilitatem, credi non propter Scripturam, sed propter Traditionem non scriptam. Adhuc enim sequetur aliquod Credibile credi ante Ecclesiæ infallibilitatem, videlicet authoritatem illius Traditionis non scriptæ propter quam creditur Ecclesiæ infallibilitas.

CAPUT X.

Observatio de Adversariorum impudentia & perversitate in tractatione hujus quæstionis de primo Credibili.

1. NON satis hic admirari possum Theologorum Pontificiorum perversum & in malitia gnavum ingenium, qui quæstionem subinde movent & agitant, de Sacræ Scripturæ authoritate, quærentes à nobis, unde sciamus Sacram Scripturam

esse DEI Verbum. At cum similem quæstionem illis proponimus, de Ecclesia, & ex illis quærimus, unde ipsi sciant Rom. Eccl. esse veram, et infallibilem CHRISTI Ecclesiam ? illi statim excandescunt & acerbè ac contumeliosè in nos invehuntur, dicentes ejusmodi quæstiones esse indignas quæ ab ullo homine Christiano proponantur. Hoc patet ex Stapletono Lib. 3. de Defensione Author. Eccles. Cap. 1. §. 6. Vbi ad quæstionem à Whittakero propositam, quomodo constet hanc esse veræ Ecclesiæ vocem quam præsentem audimus sic respondet, *Et quis hoc quærat, nisi qui Christianus non est ? quid enim Christianus es, & in symbolo profiteris, Credo Ecclesiam Catholicam & adhuc nescis quæ sit vera Ecclesia.*

2. Stapletono adstipulatur Turnebullus Cap. 8. §. 3. *Nobis autem* (inquit) *quibus Ecclesia est conspicua civitas supra montem posita ---- otiosæ sunt illæ quæstiones, unde constat lucem diurnam esse à Sole illustrante nostrum hemisphærium ? Vnde cognoscunt agni vultum & balatum maternum ? Vnde oves vocem sui Pastoris ? Nam Ecclesia est mulier amicta Sole, ultimaque regula omnium Credibilium, cujus proinde dictamen in omni credito, tanquam diurnum Solis lumen, id est, ipsius DEI Verbum, est omnibus CHRISTI tam agnis, quam ovibus primum cognitum.*

3. Similiter Pontificii hoc Principium, *DEVS per Ecclesiam loquitur*, seu Ecclesia testimonium est semper & infallibiliter DEI ipsius testimonium, putant esse quasi per se notum & sua luce clarum, ut patet ex Turnebulli verbis nuper citatis. At illud alterum Principium, *Scriptura est DEI Verbum*, putant esse ex se obscurum, & dubium, nisi ad illud confirmandum adhibeatur Ecclesiæ testimonium de Sacræ Scripturæ divina & canonica authoritate.

4. Item dicunt Scripturæ testimonium de se ipsa (quo videlicet testatur se esse DEI ipsius Verbum) non posse nos certos reddere, de divina

&

& canonica ipsius authoritate, Bellarm. Lib. 4. de verbo, §. *Quarto necesse est*, et Gretserus in Defensione istius Cap. Col. 1574. & 1575. At verò putant, Ecclesiæ Rom. testimonium de se ipsa (quo videlicet testatur se esse Catholicam CHRISTI Ecclesiam, & non posse in definiendis fidei controversiis errare) posse nos infallibiliter certos reddere, de illius Ecclesiæ & veritate, & infallibilitate. Staplet. Lib. 8. Doctr. Princip. Cap. 21. responsione ad quæstionem primam, & in Relectione Controvers. 4. Q. 3. Art. 2. Respons. ad argumentum 4. Et Lib. 1. Defensionis Author. Eccles. Cap. 14. Sect. 8.

5. Sic etiam Gretserus in Defensione Cap. 10. Lib. 3. de Verbo, Col. 1451. ad quæstionem qua quæritur quomodo certi esse possimus Papam non errare, et illa Scripturæ testimonia, *Quodcumque ligaveris*, &c. Matth. 18. *Rogavi pro te ut non deficiat fides tua*, Luc. 22. esse intelligenda de Papa Romano; respondet nos id scire posse, *ex Traditione Ecclesiastica, ex consensu majorum, totiusque antiquitatis suffragio, & textu ipso, si ad ejus lectionem nulla adferatur pervicacia & antecepta persuasio: Denique* (inquit) *velis, nolis, ex ipsius Papæ sententia, ac definitione.*

6. Horum deliriorum absurditas manifestissimè patet ex iis quæ dicta sunt Tract. 5. Cap. 22. Nam primò (ut illic monui) nemo unquam Catholicus aut Orthodoxus dubitavit de veritate hujus principii, *Scriptura veteris & Novi Testamenti est DEI Verbum.* At de veritate istius enunciati, *Supremæ Ecclesiæ definitio est infallibile DEI Verbum*, multi Catholici dubitarunt, imò multi illud apertè negarunt. Ergo tolerabilior est nostra quæstio de ratione credendi Ecclesiæ infallibilitatem, quam illa adversariorum quæstio qua quærunt, unde constet Scripturam esse DEI Verbum. Secundò illud enunciatum *DEVS per Ecclesiam loquitur* non est per se notum, & sua luce clarum, tum quia tot Patres, & Pontificii Theologi de eo dubitarunt,

tum quia ejus veritas ex alio priori principio demonstranda est, ut patet ex Cap. præcedentibus. Tertiò nulla ratio afferri potest cur potius Ecclesiæ, quam Scripturæ, sibi testimonium perhibenti, fides habenda sit. Maximè cum in Sacræ Scripturæ testimoniis sint plura et clariora divinitatis indicia quam in vllo decreto aut definitione Ecclesiæ. Vide Cap. 6. hujus Tractatus.

CAPUT XI

Demonstratio ex Patrum doctrina & praxi, quod non Ecclesiæ, sed Scripturæ Divina & Canonica authoritas, sit primum fidei principium.

1. PRæcedentibus Capitibus probavimus, non Ecclesiæ, sed Scripturæ authoritatem, esse primum Credibile seu primum fidei principium: idque primò, Quia explicita, clara & distincta fide id credi non potest nisi alia multa fidei Pontificiæ dogmata prius credantur: Secundò, Quia propter Scripturæ authoritatem credunt Pontificii fide (ut ipsis videtur) verè divina Romanæ Ecclesiæ, & veritatem & infallibilitatem: & proinde ipsius Scripturæ authoritas necessariò prius (saltem ordine naturæ) credenda est. Nunc igitur alia aliquot argumenta ad nostram sententiam confirmandam duobus istis adiiciemus.

2. Tertium argumentum ex Sanctorum Patrum doctrina & praxi peti potest. Primò enim veritas istius principii Papistici, *Suprema Ecclesiæ definitio, est infallibile DEI Verbum*, incognita fuit (ut probatum

tum est Tract. 5. Cap. 18.) Athanasio, Optato Milevitano, Augustino, Vincentio Lyrinensi, *& quampluirimis illis sanctitate & doctrina praestantibus viris*; quos Vincentius Cap. 1. sui libri se *saepe de certa & generali via* discernendi fidei veritatem ab heresi consuluisse asserit. Ergo principium istud non est primum & communissimum fidei principium: nam non est credibile clarissima illa antiquae Ecclesiae lumina miserabili ipsorum principiorum Theologicorum ignorantia laborasse.

3. Secundò, Patres in disputationibus suis contra Haereticos, nunquam ex hoc principio, id est ex Conciliorum divina & infallibili authoritate ratiocinantur (ut monui Tract. 5. Cap. 18. §. 1.) sed contrà, haereticis eos prementibus authoritate quorundam Conciliorum respondent principalem fidei nostrae normam non esse Concilia generalia, sed Scripturam Sacram. Hoc patet ex Augustino, qui lib. 3. contra Maximinum Arrianum, Cap. 14. sic scribit: *Sed nunc nec ego Nicaenum, nec tu debes Ariminense tanquam praejudicaturus proferre Concilium; nec ego hujus authoritate, nec tu illius detineris. Scripturarum authoritatibus, non quorumcunque propriis, sed utrinque communibus testibus, res cum re, causa cum causa, ratio cum ratione concertet.* Haec ab Augustino dicta sunt non *per modum concessionis*, hoc est, ob Adversarium suum, aut promissionem ullam qua Adversario promiserat se non ex Conciliis, sed ex solis Scripturis adversus eum disputaturum, ut fingit Bellarm. lib. 2. de Conc. Cap. 7. (nam in tota illa disputatione nullum apparet vestigium talis promissionis) sed manifestè ex propria ipsius sententia; ut patet ex ipsis verbis citatis. Primò enim utitur verbo *debes*. Nec tu (inquit) *debes* proferre Ariminense Concilium, nec ego, supple *debeo*, proferre Concilium Nicaenum. Secundò, notanda est illa particula, *tanquam praejudicaturus*, qua innuit eum qui doctrinam aliquam aut sententiam

damnat ob nudam alicujus Concilii authoritatem *præjudicare*, hoc est præsumpta opinione alterius sententiam damnare antequam causa agatur. Tertiò, verba illa, *Nec ego hujus authoritate, nec tu illius detineris* non significant concessionem, alioqui dicendum fuisset, *Nec ego hujus, nec tu illius authoritate detinearis.* Quartò, rationem affert cur ex Scripturis potius quam ex Conciliis disputandum sit, quia videlicet *Scripturarum authoritates non quorumcunque propriæ, sed utrinque communes testes sunt.* Quintò, illa etiam verba notatu dignissima sunt, *res cum re, causa cum causa, ratio cum ratione concertet*: nam & commendant candidam illam & simplicem cum Adversariis ex Scriptura disputandi rationem: & etiam indicant Augustinum hunc modum disputandi ut certissimum & Controversiis fidei convenientissimum præ omnibus aliis approbasse.

4. Tertiò, Patres dicunt Scripturæ divinam authoritatem primò, & maximè esse credendam; item ab ea tanquam à primo fidei principio demonstrationes Theologicas esse petendas. Clemens Alexandrinus Lib. 7. Strom. sic scribit: *Si sit autem demonstratio, necesse est descendere ad quæstiones, & per ipsas Scripturas discere demonstrativè quomodo lapsæ sint Hæreses: & contra quomodo in sola veritate & antiqua Ecclesia sit perfectissima cognitio.* Et infrà: *Ipsa autem* (inquit) *Scriptura tanquam criterio utimur ad res inveniendas. Quicquid autem judicatur* (supple ex Scriptura tanquam ex criterio & priori principio) *non creditur priusquam fuerit judicatum: quare non est principium id quod opus habet judicio. Meritò ergo cum fidei comprehenderimus principium indemonstrabile ex abundanti, & ab ipso principio de principio demonstrationes sumpserimus, voce DOMINI erudimur ad agnitionem veritatis. Non enim absolutè enunciantibus hominibus fidem habebimus, quibus licet etiam enunciare contrarium. Si autem non satis est solum absolutè dicere quod videtur, sed oportet etiam probare quod dictum est,*

non expectamus testimonium quod datur ab hominibus, sed probamus quod quæritur, voce DOMINI *quæ est magis fide digna quam quævis demonstratio,* μᾶλλον δὲ ἣ μόνη ἀπόδειξις οὖσα τυγχάνει, *vel potius quæ est sola demonstratio; per quam scientiam qui solùm gustavere Scripturas, sunt fideles.* Et infra: *Sic ergo nos quoque* ἀπ᾽ αὐτῶν περὶ αὐτῶν τῶν γραφῶν *ex ipsis de ipsis Scripturis perfectè demonstrantes ex fide persuademus demonstrativè.*

5. Insignis etiam est ille locus Augustini lib. 6. Confess. Cap. 5. *Persuasisti mihi* (DEUM alloquitur) *non qui crederent libris tuis, sed qui non crederent esse culpandos. Nec audiendos si qui mihi forte dicerent, unde scis illos libros unius veri & veracissimi* DEI *Spiritu esse humano generi subministratos?* Id ipsum enim maximè credendum erat *quoniam nulla*, &c. Observa hîc prudens Lector, quam longè de ipso primo fidei principio dissentiat Augustinus à præsentis Ecclesiæ Romanæ Doctoribus. Illi enim sæpius ex nobis quærunt unde sciamus Scripturam esse DEI Verbum? At quæstiones de Ecclesiæ Romanæ veritate & infallibilitate ut otiosas rejiciunt, dicuntque eos non esse audiendos qui quæstiones illas afferunt. Contrà verò Augustinus loco citato dicit eos non esse audiendos qui quærunt unde sciamus *libros illos esse* DEI *Spiritu humano generi subministratos*; & hanc suæ assertionis rationem affert, quia *id maximè credendum est*, hoc est, quia id primò & ante omnia alia credi debet. At quæstionem illam, *Ubi & quænam sit vera Ecclesia* ex Scriptura determinandam esse asserit lib. de Unitate Ecclesiæ, Cap. 18. 19. & multis aliis locis. Vide. Tract. 5. Cap. 18. §. 9. & Cap. 3. hujus Tract. §. 3. & 5.

CAP. XII.

Idem probatur ex veterum Pontificiorum ſcriptis.

QUartum argumentum ex veterum Pontificiorum ſcriptis depromi poteſt. *Primò* enim quidam ex iis apertè aſſerunt Scripturam eſſe principium ſcientificum in Religione Chriſtana; Petrus de Aliaco, quæſt. prima, in primum Sentent. Artic. 3. litera E E, ſic ſcribit: *Item tunc ſolum dicimus aliquid Theologicè probari quando ex dictis Sacræ Scripturæ concluditur.* Et infra, *Ex eab deſcriptione patet quæ ſint principia Theologiæ. Sunt enim ipſæ Sacri Canonis veritates : quoniam ad ipſas fit ultimata reſolutio Theologici diſcurſus et ex iis primò ſingulæ conclusiones Theologicæ deducuntur.* Et ante hunc Lyranus prologo in Tobiam: *Sicut in Philoſophia veritas cognoſcitur, per reductionem ad prima principia per ſe nota : ita & in Scripturis a Sanctis Doctoribus traditis veritas cognoſcitur quantum ad ea quæ ſunt fide tenenda per reductionem ad Scripturas Canonicas.*

2. Secundò, non minùs evidenter ex eorum ſcriptis patet dogma de Eccleſiæ judiciaria infallibilitate non eſſe primum fidei principium. Primò enim quidam ex illis qui putarunt ſupremam Eccleſiæ definitionem eſſe infallibilem, amplexi ſunt ſententiam eam ut probabilem, & non ut certam certitudine fidei. Exempli gratia, Iacobus Almainus Doctor Pariſienſis Opuſculo de ſuprema poteſtate Eccleſiaſtica & Laica, Quæſt. 1. Cap. 16. ſic proponit ſententiam ſuam de infallibilitate Concilii generalis : *Et ſic reſolutoriè tenendum eſt, &* eſt probabilius *quod Concilium ritè congregatum non poteſt errare in fide, & bonis moribus.* Secundò, plerique

rique Doctores Iuris Canonici intrepidè affirmarunt supremam Ecclesiæ definitionem esse errori obnoxiam, ut testatur Almainus loco citato: *Circa primum* (inquit) *Panormitanus in* Cap. Significasti, *ponit oppositum, & dicit, & plerique Iuristæ cum eo, quod falsum est quod Concilium non possit errare.* Tertiò, nec solum Juristæ, sed etiam clarissimi istius Ecclesiæ Theologi in ea fuerunt sententia, ut patet ex eorum testimoniis à me citatis, Tract. 5. Cap. 19. quibus nunc quædam alia adjiciam ex Tomo 1. Operum Thomæ Valdensis, quem Stapletonus lib. 9. Princip. Doctrinalium, Cap. 12. *nobilissimum Authorem* appellat, ejusque *magnam in Ecclesia laudem esse dicit*, ibidem Cap. 14.

3. Is lib. 2. Doctrinalis fidei Antiquæ Cap. 19. sic scribit: *Hæc est Ecclesia Symbolica, Ecclesia CHRISTI inquam Catholica, & Apostolica, mater credentium populorum, quæ fidem habet indefectibilem secundùm promissum CHRISTI ad Petrum qui tunc figuram gessit Ecclesiæ.* Ego rogavi pro te Petre ut non deficiat fides tua. *Non est ergo specialis Ecclesia. Non Africana, ut Donatus dixit. Nec utique particularis illa Romana. Sed universalis Ecclesia, non quidem in generali synodo congregata, quam aliquotiens errasse percepimus, velut illa Ariminensis congregata sub Tauro præfecto, & illa Constantinopolitana sub Iustiniano minore tempore Sergii Papæ secundùm Bedam, & quædam aliæ: sed est Ecclesia CHRISTI Catholica per totum mundum dispersa, à baptismo CHRISTI per Apostolos & cæteros successores eorum ad hæc tempora devoluta, quæ utique veram fidem continet, & testimonium CHRISTI fidele, sapientiam præstans parvulis, inter extremos errores stabilem retinens veritatem* Et infrà: *Sed hic intentiè quæritur à quibusdam, quæ est illa Ecclesia quam dicimus in materia fidei definire? Nunquid clerus, aut prælati Ecclesiæ, vel ipsorum Ecclesiæ in congregatis conciliis? sed hos omnes frequenter errasse cognoscimus. Quæ est ergo Ecclesiæ quæ non potest deficere?*

deficere? Quod si sit hæc vniversalis Ecclesia, quam à baptismo CHRISTI vsque ad hæc tempora nostra durasse prædiximus, & per totam terram ad omnes gentes esse diffusam, quis ipsam totam simul adire potest, ut interroget? Ad hoc dubium iterum videamus praxim Apostolorum, in determinando suum articulum. Item: *Posset forsan alicujus unius sapientis fidelis esse suspicio, posset unius Episcopi, & apud pertinacem aliquem est alicujus cleri, sive Vniversitatis, sive Synodi Episcopalis, sive etiam decreti communis in Romana Ecclesia, immò forsan & generalis Concilii Patrum orbis: quia nulla harum est Ecclesia Catholica symbolica, nec vendicat sibi fidem dari sub pœna perfidiæ: sed qui sanctionibus sanctorum Patrum Ecclesiæ Catholicæ & Apostolicæ, id est, per totum mundum expansæ & à sanctis Apostolis constitutæ, & per successiones Patrum qui usque ad nostra tempora claruerunt, non statim obedit, ipse filius protervia sine omni scrupulo damnatur à singulis. Hac ergo fortissima praxi, hac forma vincendi tutissima vsus est Augustinus contra Iulianum.* Item, *Ecce Ecclesiam* (inquit) *sanctorum Patrum successivè qui vtique certiores judices esse debent in causa fidei quam Synodus antistitum generalis——————————— Nec movere quenquam debet quod talem concordem professionem Patrum præposui decreto generalis Concilii etiamsi de toto orbe existentes convenerint Episcopi.*

4. Sic etiam scribit Cap. 27. ejusdem libri: *Iam ut ad definitionem Ecclesiæ Catholicæ redeamus, videtis sequendam esse in Ecclesia Catholica gradatim auctoritatem multiplicem, Doctorum scilicet Catholicorum omnium, Antistitum sanctorum magis, Ecclesiarum Apostolicarum potius, & ex eis amplius Romanæ Ecclesiæ: & abundantius his omnibus auctoritatem Concilii generalis: nec tamen alicui jam dictæ ita obediendum censeo, & tam prona fide sicut primæ fidei Scripturæ vel Ecclesiæ CHRISTI symbolicæ: sed sicut institutionibus seniorum & monitioni paternæ Obediatur, dico, sine scrupulis quæstionum, cum omni modestia*

modestia mentis & reverentia corporis, cum acceptatione & fiducia in verbis docentis: nisi quatenus aliquid doceat is qui docet quod jam justè proscripsit superioris auctoritas, cui tamen tunc pius Ecclesiæ filius non perperam insilit, sed ab eo reverentiali quodam pudore percussus abscedit. Ibi enim requiritur ut sit fides copiosior ubi subest auctoritas gravior.

CAPUT. XIII.

Ejusdem veritatis confirmatio ex recentium Pontificiorum testimoniis.

1. QUintò, eadem veritas ex ipsorum Adversariorum confessionibus confirmari potest. Nam Alphonsus à Castro, Lib. 1. adversus Hæreses, Cap. 2. sic scribit: Nam sicut in aliis Scientiis, prima earum principia nullus qui eas profitetur negat; ita in negotio fidei pro unico & indubitato principio, à quolibet qui se pro Christiano gerit haberi debet verum esse quicquid in sacris codicibus continetur.

2. Melchior Canus, Lib. 1. Cap. 3. elenchum locorum Theologorum proponens dicit, *primum locum esse authoritatem Sacræ Scripturæ*: & Lib. 2. Cap. 1. appellat hunc locum *fundamentum*, seu principium: *Nisi enim* (inquit) *fundamentum hoc fideliter jeceris, quicquid in Theologia superstruxeris corruet. Corruetque adeo civitas illa DEI cujus fundamenta in montibus sanctis, & in Scripturis, &c.*

3. Bellarminus in præfatione sua generali in Controversias, sic scribit: *Neque enim disputari potest, nisi prius in aliquo communi principio cum Adversariis*

is conveniamus. Convenit autem inter nos & omnes omnino Hæreticos, Verbum DEI esse regulam fidei ex qua de dogmatibus judicandum sit: esse commune principium *ab omnibus concessum, &c.*

4. Petrus Trigosus, in *Summa* Theologica Bonaventuræ, Quest. 1. Artic. 3. Dubio 3. Est enim (inquit) velut quoddam axioma & primum principium Sacram Scripturam esse verissimam quia evidens est DEUM non posse mentiri. Cum ergo quilibet Christianus fateatur esse Sacram Scripturam inspiratam à *DEO* tanquam fidei nostræ firmissimum fundamentum, tenendum est Sacram Scripturam esse veracissimam: & hoc velle probare, ut ait Alphonsus à Castro, 1. Lib. Hæresium, Cap. 2. est summa dementia; quia tanquam primum principium est præsupponendum. Quod etiam docet Basilius super Psal. 115. quod sicut quælibet scientia supponit sua principia, ita Theologia præsupponit Scripturam Sacram esse certissimam. Hæc ille.

Franciscus Suarez, Tract. de Fide. Disput. 5 §. 3. *sic scribit*: Supponimus dari in Ecclesia quosdem libros quos Canonicos vocamus, in quibus Verbum *DEI* scriptum contineri credimus: quæ suppositio tanquam *dignitas seu primum principium* accipitur ab omnibus, qui Christianorum nomen profitentur: & ideo inter eos probandum non est, ut rectè Castro, Lib. 1. contra Hæreses, Cap. 2. notavit; quia nulla doctrina juxta Philosophum probat prima sua principia.

6. *Denique vis veritatis tibi etiam, mi Turnebulle, hujusmodi confessionem extorsit. Cap.*4. §. 4. De Scriptura (*inquis*) in genere loquendo fatentur omnes, non tantum Catholici, sed etiam Sectarii, paucis Libertinis exceptis, eam esse regulam infallibilem, quippe quæ fuit divinitus inspirata & tot tum miraculis, tum adimpletionibus vaticiniorum confirmata, & sanctissimis institutis atque doctrinis *per se ita illustris*, ut de infallibili ejus autoritate nulla prudenti superfit ratio dubitandi.

TRACTA-

TRACTATUS OCTAVUS

De Circulo Pontificiorum.

SECTIO VIII.

De Circulo Pontificiorum, ubi Malderi, Valentiani, Becani, *aliorúmque hunc Circulum perrumpere conantium deliria confutantur.*

1. ANTONIUS RUVIUS *non obscuri nominis Iesuita*, in Logica sua Mexicana, Quæst. 2. in Cap. 3. 1 Poster. numero 29. & 30. *dicit*, *Circulum in demonstrationibus duo requirere, ut sit formalis & perfectus*; *prius est*, ut ab eodem in idem fiat: *posterius est*, ut per eandem viam fiat: *hoc est, ut fiat* servato eodem cognitionis genere, *seu* (*ut alii loquuntur*) *nulla nova cognitioni terminorum comparata*. Tannerus in Disput. de Fide, Spe, & Charitate, These. 80. & Gretserus, in Tract. de Agnoscendis Scripturis, Cap. 4. Col. 1838. *ad eundum ferè modum Circulum definiunt*: Est progressus (*inquiunt*) ab eodem ad prorsus idem, nulla interim terminorum variatione, quoad notitiæ rationem interveniente: *Quod tum demum accidit, quando consequens ex antecedente illatum*, nulla alia præterquam antecedentis

cedentis notitia fultum, & probatum, *mox iterum* ad sui antecedentis probationem, *assumitur. Secus est, quando consequens*, aliunde magis cognitum, *quam ex antecedente* ad suum antecedens probandum, aut notificandum *assumitur, tunc enim* non Circulus, *sed* Regressus *est. Vide etiam*. Conimb. in 1. Poster. Cap. 3. Quæst. 1. Art. 2.

2. *Hoc posito contra Pontificios sic argumentamur. Vbicunque fit progressus* ab eodem ad idem, eodem modo cognitum, *ibi fit Circulus formalis, & propriè dictus. At in hoc negotio sic procedunt Pontificii: Nam propter Verbi DEI authoritatem*, Fide Divina creditam, *credunt Ecclesiæ in testificando infallibilitatem*, idque Fide Divina: *& rursus; propter Ecclesiæ in testificando infallibilitatem*, Fide Divina creditam. *Hic credunt verbi authoritatem, idque* Fide Divina. *igitur est processus, à Verbi DEI authoritate*, Divina Fide *credita, ad eandem Verbi authoritatem* Fide Divina creditam, *& proinde est*, ab eodem ad idem, eodem modo cognitum, *seu ut loquitur* Ruvius, *est* ab eodem ad idem, per eandem viam.

3. *Respondet* Malderus Antverpiensis *Episcopus*, in secundam secundæ Divi Thomæ, Quæst. 1. Art. 1. §. 7. Non servari hic eandem viam: *Nam Verbi authoritas creditur propter Ecclesiæ testificationem infallibilem, tanquam propter aliquid* notius nobis: *Et rursus, Ecclesiæ infallibilitas in testificando, creditur propter* verbi *authoritatem, tanquam propter aliquid* prius & notius natura. *At gratis hoc à* Maldero *asseritur. Primo enim quando fit processus ab eo quod notius nobis est, ad id quod est notius natura, & rursus ab eo quod notius natura est, ad id quod est notius nobis, ut ab effectu ad causam, & rursus à causa ad effectum, manifestè* variatur notitiæ ratio, nam notitia *quæ priori processu acquiritur, est* confusa *&* imperfecta: notitia *verò quæ posteriori processu acquiritur, est* distincta *&* perfecta. *At hic secus se res habet. Nam hic ex verbi authoritate, cognoscitur Ecclesiæ infallibilitas* cognitione fidei Divinæ, *& rursus ex Ecclesiæ infallibili testificatione, cognoscitur verbi*

autho-

authoritas eadem cognitione, fidei Divinæ. *Pontificii enim sicut* fide Divina propriè sic dicta *credunt Ecclesiæ infallibilitatem propter verbi authoritatem : ita etiam* fide Divina propriè dicta *credunt verbi authoritatem, illiusque fidei, ut supra probavi,* nullum fundamentum assignare possunt, præter Ecclesiæ infallibile testimonium. *Vtraque igitur hæc cognitio ejusdem planè naturæ et dignitatis est. Et proinde non variatur hîc notitiæ ratio.*

4. *Secundò, quæro ex Pontificiis cur dicant Verbi authoritatem esse* Natura priorem *Ecclesiæ infallibilitate ? Respondebunt (nam aliter respondere non possunt) Verbi authoritatem esse natura priorem infallibilitate Ecclesiæ, quia Ecclesiæ infallibilitas* in Verbo revelatur, & propter Verbi authoritatem creditur. *At ob eandem rationem, Ecclesiæ infallibilitas, erit* prior natura *verbi authoritate : nam ex Pontificiorum sententia,* per solum testimonium Ecclesiæ, extrinsecus nobis revelatur verbi authoritas, et propter illud solum creditur.

5. *Tertiò, cum propter Ecclesiæ infallibile testimonium fide verè Divina creditur verbi authoritas, ejus infallibilitas,* ex Malderi *sententia, est nobis notior authoritate Verbi, et proinde creditur ante Verbi authoritatem : vel igitur creditur* fide Divina *seu* infusa, *ante verbi authoritatem, vel* fide acquisita. *Non fide Divina : quia fides Divina nititur authoritate Verbi* DEI, *eamq; præsupponit ut nobis notam. Ergo, si creditur ante Verbi authoritatem, non creditur fide Divina. Si verò creditur, ante Verbi authoritatem, fide acquisita tantum, quæ ut loquitur* Valentia, *incerta et fallibilis est, jam non est idoneum fundamentum illius actus fidei Divinæ, quo Verbi* DEI *authoritas creditur.* Quicquid enim est fidei Divinæ fundamentum principale, illud ipsum fide firma, certa, & infallibili credi debet.

6. Gregorius, de Valentia, Tom. 3. Dispnt. 1. Quæst. 1. Punct. 1. §. 10. *dicit, Ecclesiæ infallibilitatem, credi ob Verbi authoritatem, tanquam ob causam* principalem, *propter quam credimus : Verbi*

bi verò authoritatem credi ob Ecclesiæ Testimonium, non tanquam ob causam credendi principalem, *sed tanquam ob* conditionem requisitam *ad Verbi authoritatem credendam, & proinde progressum hîc fieri* ab eodem ad idem, *sed* per diversam viam. *Hoc* Valentiani *effugium prius confutatum est*, Sectione *videlicet quinta; ubi probavimus Ecclesiæ testimonium Pontificiis, esse veram ac propriè dictam* causam credendi, *& non* conditionem *tantum.*

7. Becanus *Opuscul. Theologicorum*, Tom. 1. Opusc. 10. de Circulo Calvinistico; *item, in* Compendio Manualis, Lib. 3. Cap. 10. *dicit, Pontificios in circulo non agitari, quia videlicet, non probant Ecclesiam per Scripturam, aut Scripturam per Ecclesiam, apud eos qui utramque negant, sed apud eos qui earum alteram admittunt, alteram negant: v. g. si quis admittat Scripturam, & neget Ecclesiæ infallibilitatem: ex Scriptura contra eum probari potest Ecclesiæ infallibilitas: & sic si alius admittat Ecclesiæ infallibilitatem, & negat Scripturæ authoritatem, facilè apud eum probatur Scripturæ authoritas ex Ecclesiæ testimonio.*

8. Hoc Becani responsum, difficultatem non exhaurit: non solum enim hîc Adversarios arguimus, quod circulariter progrediantur in disputationibus suis, contra eos, qui vel Scripturæ, vel Ecclesiæ authoritatem negant: sed etiam quod circulariter progrediantur in stabilienda sua fide, & in reddenda fidei suæ ratione, credentes Scripturæ authoritatem propter Ecclesiæ infallibile testimonium, & rursus Ecclesiæ infallibilitatem propter Scripturæ authoritatem: quod sanè non minus absurdum est, quam si quis diceret, parietes inniti fundamento; & rursus fundamentum inniti parietibus.

9. *Hujus responsi infirmitatem percepisse videtur* Becanus: *ideoque in Opusculo de* Circulo Calvinistico, *alio excogitato commento tria asserit: Primò enim dicit distinguendum esse inter* causam acceptationis fidei, *&* causam fidei secundùm se: *hæc distinctio supra explicata est Sectione* 5. *Secundò, cum quæritne*

quæritur de causa fidei secundùm se, *dicit sistendum esse gradum in revelatione Divina, tanquam* in ultimo resolutionis termino : *v. g. si quæras ex* Becano *an credat Evangelium* Matthæi *esse Divinum*? *Respondet* Becanus, *se id credere fide Divina, non quia Ecclesia hoc asserit, sed quia* DEVS *revelavit :* Nec aliam (*inquit*) hìc debes expectare resolutionem. Est enim hæc ultima, idque quia revelatio Divina, est unica ratio fidei nostræ, & proinde in ea quiescendum est. *Tertiò, quando instituitur quæstio de* causa acceptationis fidei, *dicit, Fideles resolvere suum assensum, in illud* motivum, *quo inducti ac persuasi sunt, ut vellent, et inciperent, credere Evangelium illud esse verè Divinum.*

10. Hic Becanus ingenti conatu, magnas agit nugas. Primò enim dicit se credere Divinam et Canonicam authoritatem Evangelii, propter revelationem Divinam. Attamen ut supra Sectione quinta monui, nec docet, nec docere potest, ubinam inveniatur illa revelatio, propter quam Evangelii authoritas credenda est. Secundò, dicit in revelatione Divina sistendum, et non ad Ecclesiæ testimonium progrediendum esse. Cum tamen Pontificii communiter asserant, nos non posse certò scire, quid DEVS revelaverit, seu (quod eodem redit) hanc aut illam revelationem esse verè Divinam, nisi ex Ecclesiæ testimonio. Vide Bellarm. Lib. 3. de Verbo DEI, Cap. 10. Responsione ad Argumentum 13. et Lib. 6. de Libero Arbitrio, Cap. 3. §. At Catholici : Ipsa igitur revelatio, nos de Divina sua authoritate, certos reddere nequit : et proinde fides nostra in ea sistere non potest : sed necessario ulterius progreditur, et ad Ecclesiæ testimonium transit, ut ex eo firmam persuasionem, de istius revelationis, Divina authoritate, hauriat.

SEC.

SECTIO IX

Consideratur novus ille modus, quo Gretserus & Tannerus *Pontificios à Circulo vindicare conantur.*

1. MAldero, Valentiano, *et* Becano *deficientibus*, *opem ferunt populares*, Tannerus *videlicet* in Disput. de Fide, Spe, & Charitate, Thesi. 80. *et* Gretf. in Tract. de Agnosc. Script. anonicis Cap. 4. Col. 1888. et 1889. *Affirmant enim, primò, non omnem Circulum esse vitiosum et improbandum, sed tum demum, quando consequens ex antecedente illatum*, nulla alia præterquam antecedentis notitia fultum & probatum, *mox iterum, ad sui antecedentis probationem assumitur: secus verò esse, quando consequens*, aliunde magis cognitum, *quam ex antecedente, ad suum antecedens probandum, et notificandum assumitur. Secundò, hoc in præsenti quæstione accidere afirmant: quando enim propter Ecclesiæ testimonium, creditur Scripturæ authoritas, dicunt Ecclesiæ infallibilitatem, tunc non credi*, ex ipsius Scripturæ authoritate, *sed* ex communibus fidei motivis. *Similiter, quando, propter Scripturæ testimonia creditur Ecclesiæ infallibilitas, Scripturam tunc, spectari affirmant, non prout præcisè*, ex infallibili Ecclesiæ authoritate, & propositione discitur: *sed*, ut ex communibus fidei motivis suadetur ipsius authoritas.

2. *Hæc doctrina, absurda, inepta, & omnino ridicula est: si enim Verbi* DEI *authoritas, quando adhibetur ad Ecclesiæ infallibilitatem suadendam, non propter Ecclesiæ infallibile testimonium, sed propter communia fidei motiva creditur, quæro ex* Gretsero *&* Tannero *utrum illa fides qua tunc creditur Verbi authoritas,*

authoritat, sit certa, *an verò* incerta *&* fallibilis. *Non dixerint eam esse certam: Primò, quia omnes Pontificii dicunt,* verbi authoritatem non posse certò cognosci, aut credi, nisi ex infallibili Ecclesiæ testificatione, *Secundò, Fides ea quæ nititur* communibus fidei motivis, *non est divina,* (*ut fatentur ipsi Pontificii*) *sed conjecturalis, incerta, & fallibilis. Si dixerint Fidem eam* qua tunc *creditur Verbi DEI authoritas, esse incertam; sequetur, Ecclesiæ infallibilitatem, quæ propter Verbi DEI authoritatem, creditur, non posse firma, aut certa fide à nobis credi. Quicunque enim verbi DEI authoritatem, certo cognitam, & perspectam non habet, is non potest, propter verbi DEI authoritatem firma aut certa fide credere Ecclesiam esse infallibilem.*

3. Similiter, si Ecclesiæ infallibilitas, quando adhibetur ad suadendam Verbi *DEI* authoritatem, non ex ipsius Verbi *DEI* authoritate, sed ex communibus fidei motivis cognoscitur, & creditur: quæro utrum illa fides qua tunc creditur Ecclesiæ infallibilitas, sit certa, an verò incerta? Non dixerint eam esse certam. Primò, quia illi omnes fatentur, Ecclesiæ infallibilitatem, & reliqua omnia in verbo revelata, propter solam revelationem Divinam, seu Verbi *DEI* authoritatem, firmiter & certo credi posse. Secundò, Fides infallibilitatis Ecclesiæ, aut cujuslibet alterius rei quæ non nititur Verbi DEI authoritate, sed communibus fidei motivis est incerta & fallibilis, ut jam sæpius monui. Si dixerint Fidem eam qua tunc creditur Ecclesiæ infallibilitas, esse incertam, sequetur Ecclesiæ infallibile testimonium non esse idoneum fundamentum, illius actus fidei divinæ quo creditur Verbi DEI authoritas. Verbi enim DEI authoritatem firma & certa fide credimus: fundamentum autem fidei certæ, & infallibilis debet & in se certum esse, et à nobis certò cognosci, aut credi.

4. Sic igitur, contra Tannerum & Gretserum, concludimus: Verbi DEI authoritas Fide Divina

creditur

creditur A Pontificiis propter Ecclesiæ in testificando infallibilitatem, non ex communibus fidei motivis, sed ex ipso verbo cognitam, & creditam; & rursus, Ecclesiæ infallibilitas Fide Divina creditur à Pontificiis, propter Verbi DEI authoritatem, non ex communibus fidei motivis, sed ex infallibili Eccl. testimonio cognitam & creditam. Erg. hic consequens ex antecedente illatum, nulla alia, præterquam antecedentis sui notitia fultum & probatum, mox iterum ad sui antecedentis fidem stabiliendam assumitur. Hoc est, infallibilitas Ecclesiæ quatenus est ex DEI verbo, tanquam ex antecedente, cognita, & credita, adhibetur ad antecedentis sui fidem stabiliendam, id est, ad Verbi DEI authoritatem suadendam, & rursus verbi DEI authoritas, quatenus est ex infallibili Ecclesiæ testificatione, tanquam ex antecedente quodam, cognita, & credita, adhibetur ad antecedentis sui fidem stabiliendam; id est, ad infallibilitatem Ecclesiæ, in testificando suadendam; proinde progressus hic est merè Circularis.

REPLI-

REPLICATIO TURNEBULLI,

Quam præcedentibus ſectionibus oppoſuit Cap. 13. & 14.

CAPUT VII.

De quaternario virtutum in Catholico fidei fundamento conſpirantium.

1. FREQUENS tibi occaſio deceptionis, Miniſter Baro, indiſtinctio plurium virtutum, quas in obliquo unica vox fundamenti fidei non ſine homonymia connotat. Nam alia virtus formaliter credit, id eſt, elicit actum credendi, alia movet efficaciter ad credendum, alia per ſingulas occaſiones ipſam legem, preceptúmque credendi denunciat; alia denique universè docet monſtratque quid ſit credendum. Quas tu diverſorum habituum functiones ſi potuiſſes, ut oportet, diſtinguere ab invicem tanquam totidem regiones, & latera quadratæ civitatis à Deo cœlitus dimiſſæ, nequaquam tam juveniliter in imaginario tuo circulo tripudiaſſes Sect. potiſſimum 8. tuæ Diſputat. Quod tuum tripudium ſequenti ego cap. perpendam & videbo, quàm ſit ad numerum.

2. Prima

2. Prima interim virtus, cui cæteræ in materia præsentis capitis serviunt, sit ipse supernaturalis habitus Fidei Theologicæ, quem in fundamentum totius justificationis, & in connaturale, proximumq; credendi principium Deus nostris mentibus infundit. Cujus proinde actus, ut dici solet, elicitus est assensus, quem intellectus præveniente gratia confortatus, præbet tam rebus revelatis, quàm divinæ revelationi propter divinam revelantis auctoritatem. Nec in hoc habitu probanda est opus jam immorari quando cap. 2. satis est explicatum specificum ejus objectum. Nec quæstio an detur sit jam disputanda, sed supponenda, nisi velimus plura quàm est necesse, vel à te negentur, in hanc disputationem adducere.

3. Porrò antequam cæteræ tres virtutes, quarum functiones ad ponendum aliquod Fidei Fundamentum concurrunt, explicentur, duo sunt hîc principia prænotanda.

4. Primum. Licet assensus Fidei ab intellectu habitúque intellectuali eliciatur ; imperari tamen à voluntate, tanquam opus credenti liberum, ut passim nostri docent cum S. Thoma 2. 2. q. 1. Art. 4. & q. 2. Art. 1. 2. & 9. & quæst. 4. Art. 2. & cum Concilio Trident. Sess. 6. Can. 6. Nec alia potest esse mens Scripturæ sive quando contrariam incredulitatem tribuit duritiæ cordis, id est, obstinationi pertinacis voluntatis. Esa. 6. Ioan. 12. Luc. 18. sive quando ait corde credi ad justitiam, Rom. 10. id est, intimo affectu voluntatis ; sive denique quando actum hunc commendat tanquam moraliter bonum & meritorium, Genes. 15. Lucæ 2. Rom. 4. Hebr. 11. Vnde Concilium Arausic. 2. can. 5. *Sicut* (inquit) *augmentum, ita etiam initium Fidei ipse credulitatis affectus, &c. est per gratiæ donum, id est, per inspirationem Spiritus sancti corrigentem voluntatem nostram ab infidelitate ad Fidem.* Nempe ut rectè Augustinus Tract. 16. in Ioan. *Cætera potest homo nolens, credere autem non nisi volens.* Cujus rei ratio patet ex obscuritate propria rerum à nobis creden-

credendarum Fide divina. Vnde Fides Heb. 11. definitur, *argumentum non apparentium.* Vbi enim tam revelatio, quàm res revelata, est obscura, non movetur intellectus ad assensum, nisi aliunde, quàm ab objecto determinetur, & inclinetur. Atqui nullum aliud sufficiens, vel connaturale principium hujus determinationis, & inclinationis fingi potest, quàm voluntas. ut vel patet à simili in humanis confirmatque experientia qualis de hujusmodi, assensu haberi potest, præsertim quoties contra occurrentes credendi difficu ltates pugnare oportet.

5. Alterum principium pariter hic prænotandum est, quod in primo totius Theologiæ prolegomeno adverti solet, tum de necessitate,, tum de distinctione scientiæ Theologiæ ad habitu Fidei. De necessitate quidem ad quatuor illos fines ab Augustino lib. 14. de Trinit. cap. 1. animadversos, ad Fidem nempe saluberrimam gignendam in Catechumenis, nutriendam in Neophytis defendendam, & roborandam in reliquo corpore militantis Ecclesiæ adversus hæreses. Quibus enim argumentis ostendunt Theologi rectam in Deum fidem supernaturalium revelationum esse singulis hominibus necessariam ad salutem; pariter etiam demonstrant in Ecclesia credentium necessariam esse ob dictos fines disciplinam pastoralem, quæ primò sciat dogmata Fidei ad salutem necessaria bene proponere, reddereque credibilia populo, tum discernere conclusiones Fidei consentaneas à repugnantibus, ut has damnet, illas verò probet; Fidem insuper ipsam ab objectis infidelium vendicare; Demum ut loquitur D. Petrus, *Rationem petentibus reddere de ea quæ est in nobis spe.* Distinctio verò hujus scientiæ ab ipsa Fide patet, quia Fidei est credere. At Theologia propriè non credit, sed ex dictis discurrit, & ex uno credito monstrat aliud pariter esse credendum, tanquam in illo implicitè revelatum; detegitque omnes errores creditis contrarios. Sicut ergo, aliud est credere, aliud ostendere

ostendere quid sit consequenter credendum, vel à credente cavendum, ita non est idem habitus credendi, & ex creditis discurrendi, vel arguendi.

5. His duobus principiis prænotatis assero primò præter infusum divinitus habitum credendi qui elicit proximéve producit supernaturalem assensum in veritates revelatas, ad integrè stabiliendam Ecclesiæ Fidem, necessarias insuper esse tres alias virtutes suis quasque fundamentis innixis, quæ partim imperent, partim dictent eundem assensum. Nam imprimis voluntati necessaria est Religio, aliave perfectio appetitui rationali supernaturaliter infusa, cujus efficaci motione captivetur intellectus in obsequium divinæ auctoritatis. Quia ut disputat S. Thomas 2.2. quæst.4.art.2. actus pendens à duabus potentiis, ut perfecto modo fiat, requirit vtramque potentiam perfectè dispositam. Actus nempe liber credendi requirit, ut & voluntas infuso habitu disponatur ad imperandum, & intellectus alio ejusdem ordinis habitu instruatur ad eliciendum talem assensum. Licet autem habitus huic imperio voluntatis serviens, non semper sit idem, sed interdum Charitas, interdum alia virtus, ex propria tamen conditione talis materiæ, Religio imperium hoc sibi præ cæteris vendicat, quando ex intentione adorandi Deum, captivat intellectum in obsequium Fidei. Nec enim ullum aliud genus adorationis Deo debitæ magis est necessarium quàm quo prima, supremáque animæ facultas, tanquam intellectuale genu coram tanta excellentia curvatur, credendo veritates, quas non videt. In intellectu insuper practico necessaria est Prudentia, quæ sicut omnium aliarum virtutum est auriga & moderatrix, ut loquitur S. Bernardus, ita nisi per singulas occasiones volenti credere præmonstret certam, & à Deo constitutam regulam credendi, nec nomen suum merebitur, nec impediet quo minùs & affectus credendi sit superstitiosus, & assensus, qui præbetur sit temerarius. *Qui enim citò,*

id

id est, sine sufficienti regula credendi, *credit, levis est corde*. Eccles. 19. In intellectu demum speculativo, saltem Pastorum, & Doctorum, requiritur Theologia, sine qua nec Ecclesiæ corpus, nec Fides, & Pietas, quibus vivit Ecclesia, possiunt stare, vel conservari, ut ratio ex pluribus hujus scientiæ finibus paulò ante petita satis ostendit.

6. Assero secundò pro hac virtutum diversitate, diversarum quoque acceptionum fundamenta Fidei posse distingui. Nam aliud est, quo tanquam proxima, & objectiva ratione assentiendi nititur, nempe Deus ipse revelans; Aliud quo proximè movetur religiosa voluntas ad imperandum hunc assensum, ipsa nempe honestas illius subjectionis, quâ captivatus intellectus subditur divinæ auctoritati. Aliud quo tanquam regula viva nititur Prudentia dictans eumdem assensum, viva nempe vox Ecclesiæ. Aliud denique quo tanquam principio supposito colligit Theologia, seu doctrina Catechistica quid consequenter sit credendum, vel cavendum; nempe quodcumque principium Theologicæ demonstrationis.

7. Verùm ut iste quaternarius fiat illustrior, & fundamentum prudentiæ in omnibus omnium temporum sectariis summopere semper desideratum studiosiùs commendetur, adverte Aristotelicum illud discrimen inter prudentiam & calliditatem, in eodem alioqui materiali dictamine sæpe conspirantes, quòd illa præsupponat, hæc non præsupponat appetitum rectum, unde honestetur. Appetitum autem rectum ab orthodoxa prudentia in quadriga Fidei regenda præsuppositum quatuor omnino illustrant honestates, totidem characteristicis notis, ex quibus tetragrammaton nomen Ecclesiæ componitur, respondentes; quarum sicut neglectus perdit Fidem, & hæreses gignit, ita debitus cultus fundat, & conservat Fidem. Quatuor Ecclesiæ characteres notissimi, & à Nicæna Synodo in suo Symbolo expressi sunt quibus inscribitur, *Vna, Sancta, Catholica, Apostolica*. Vnitati debetur charitas, fugaqué

ſchiſmatis; Sanctitati debetur religioſa veneratio numinis aſſiſtentis, & dirigentis; Vniverſitati Catholici corporis debetur Pietas partium ſingularum ceu Iuſtitia generalis, Apoſtolatui denique communis *Paſtoris* debetur obſervantia ſingularis. Nemini deperit Fides, niſi naufragium ante paſſo circa bones hos mores. Si vis in Fide non errare, inſeparabili amore amplectere Eccleſiæ unitatem animo religioſè firmo venerare ſanctitatem; latitudinem longitudinemq; continuam, & ſpatia tam fluentia, quàm permanentia Catholici nominis conſtanter ſuſpice, Apoſtolico Patri ſolve, quem debet filius, cultum, & auditum. Talibus fundamentis nixa Fides nunquam nutabit. Tali quadrigæ inſidens, præſidensq; Prudentia inſigne orthodoxæ aurigæ nunquam deponet.

Tales ad angulos, turreſqúe angulares quadrata Civitas æternum ſubſiſtet adverſus omnes portas inferorum.

8. Ecce, mi Baro, quot, & quantarum virtutum incogitantia te decepit de fundamento Fidei diſputantem, nec advertentem qualiter hæc Dei dona in homine Chriſtiano, præſertim Theologo ſuis numeris abſolvendo, ſint inter ſe connexa, ſeqúe invicem ſub diverſis reſpectibus, atque ſenſibus cùm fundent, tum conſervent.

CAP.

CAPUT XIV.

Ex principiis capite praecedente positis, Papisticam Fidei analysim ab omni circulo liberare conatur Turnebullus.

1. SECT. tua 8. §. 2. tale formas argumentum, quo putas nos in resolvenda Fide nostra concludi circulo inevitabili. *Vbicunque*, inquis, *fit progressus ab eodem ad idem eodem modo cognitum, ibi sit circulus formalis, & propriè dictus. At in hoc negotio sic procedunt Pontificii. Nam propter Verbi Dei authoritatem Fide divina creditam credunt Ecclesiae in testificando infallibilitatem, idque Fide divina.* Et rursus, *Propter Ecclesiae in testificando infallibilitatem Fide divina creditam credunt verbi authoritatem, idque Fide divina. Hîc igitur est processus à Verbi DEI authoritate Fide divina credita, ad eandem Verbi authoritatem Fide creditam: & proinde est ab eodem ad idem per eandam viam.*

2. Majorem propositionem hujus argumenti nescivisses, nisi quod ultrò videris fateri, à nostris Ruvio, Tannero, Gretsero didicisses, quam proinde nec tibi negabo.

3. Minorem verò assumis apertè falsam, ex captiosa quidem, & æquivoca tua definitione formalis objecti Fidei consequentem, sed in suis omnibus principiis satis à me jam refutaam. Nec valet, quod in ejus probationem affers. Particula enim *propter* in posteriore probationis membro, si sumatur eodem sensu, quo sumitur in priore membro, efficiet sensum falsum. Nam Ecclesiæ in testando

infallibilitas creditur quidem à nobis Fide divina, non est tamen nobis formale objectum Fidei, sed regula duntaxat credendi, ut capite meo 3. et sequentibus satis declaravi. Si autem sumatur alio sensu, nempe ad regulam, rationémve tantùm exemplarem nostræ in credendo prudentiæ demonstrandam, significabit quidem veritatem, sed alterius viæ in isto regressu notandæ; quàm quæ in progressu prioris membri supponitur. Siquidem alterius ordinis & quasi viæ causa est formale objectum Fidei, alterius verò regula prudenter credendi. Ergo non minùs falsò quàm sophisticè concludis per eandem viam fieri hunc regressum. Quomodo, mi Baro, iterum hic non metuisti, ne quispiam tibi exprobaret illud Ecclesiast. 37. *Qui sophisticè loquitur, odibilis est*, presertim in illo genere sophismatis, quod 2. Elench. cap. 7. Philosophus vocat omnium ineptissimum.

3. Cæterum quia valde metuo ego, ne sis de numero eorum, quibus lacte opus potius hic sit, quàm solido cibo, & qui exercitatos non habent sensus in analytica doctrina de circulo & regressu demonstrativo, non gravabor in tui, & similium gratiam rem totam amplius declarare.

Majorem ergo tuam propositionem à nostris acceptam non nisi sensu ab iisdem intento intellectam admitto: nempe de progressu & regressu purè illativo, fundato utpote in sola vi formalis consequentiæ, ad suadendum uni, & eidem intellectui principium, à quo totus profluxit. Vbi adverte duas à me conditiones exigi, ut major tibi propositio concedatur. Prior est, ut intelligatur de progressu purè illativo spectante vim formalis consequentiæ, supposito antecedente, cujus assensui assensus conclusionis necessariò, unóque filo annectitur.

Alioqui ubi non fit progressus taliter illativus à noto ad minùs notum, sed dispositivus & sensim per intervalla perfectivus, qualis est à minùs perfecta persuasione ad perfectiorem, alio postea lumi-

ne,

ne, radióve luminoso stabiliendam, nullus committitur circulus formalis, si conclusio priùs quidem demonstrata, sed aliunde magis illustrata, sive propter meliorem apprehensionem terminorum, sive alia ex causa resumatur, & reciprocetur ad melius notificandum antecedens, ex quo profluxit, ut passim docent sapientiores Philosophi ad 1. & 2. lib. Posterior analyt. Ratióque cogit fateri tali regressu non peti nugatoriè vel inutiliter principium; sed novo, utilíque lumine magis confirmari, ita ut tam hic regressus, quam prior progressus sit à notiori ad minùs notum. Unde frequenter Aristoteles hujusmodi regressu est usus, ut vel citati à te auctores cum S. Thoma 2. de cœlo, lect.16. probant pluribus exemplis, tam Physicis, quàm Logicis. Circulus verò sophisticè nugatorius tunc tantum contingit quando conclusio aliqua nullo alio lumine, quam primi sui antecedentis nota mox reciprocatur ad idem suum antecedens alicui persuadendum. Hoc enim est inutiliter petere, & repetere principium.

4. Altera conditio pariter necessaria est, ut ordinetur totus discursus tam ab initio, quam in regressu ad suadendum uni, eidemque intellectui. Alioqui respectu diversorum nullus est circulus, v. g. contra Iudæum ex authoritate veteris Testamenti, quam ille concedit, probare veritatem novi, quam negat, & contra Manichæum ex authoritati novi Testamenti, quam ille admittit, probare sanctitatem & veritatem veteris, quam negat. Ratio cur ambæ istæ conditiones sint necessariæ, ad circulum patet ex analogia circuli Mathematici, à quo ad nugatorium sophistarum circulum, Logici nomen hoc transtulerunt. Nam sicut Mathematicus circulus non est nisi ubi una eademque linea totam hujus nominis figuram complectitur, ut patet ex 1. Euclid. definit. 15. ita nec circulus mentalis, vel sophisticè nugatorius fingi debet, nisi ubi unus, idemque velut radius notionalis ad idem penitus punctum, seu principium notificandum reducitur,

à quo totus profluxit. Alioquin si aliunde aliquid novæ lucis oriatur, jam non est idem radius, sed alius, ex quo, & priore simul junctis ad eundem velut angulum componendum concurrentibus, si aliqua veluti figura consurgat, ea non erit circularis, sed alterius nominis aliqua. Et idem dicendum in casu, quo discursus ad rem diversis intellectibus persuadendum refertur. Nam identitas numerica motus tam circularis, quàm recti, præsupponit numericam identitatem mobilis, quod alterutro cietur. Diversi vero intellectus, quibus fit persuasio, sunt diversa veluti mobilia.

5. Sub talibus ergo conditionibus, intellectam propositionem tuam majorem perlubenter concedo. Sed minorem tuam sub iisdem conditionibus assumptam contendo esse manifestè falsam. Ejusque falsitatem possum tibi bifariam ostendere. Primò quia in nullo vero circulo datur ultimum punctum, sed quovis assignato potest assignari aliud ulterius, & ulterius in eadem lineâ cùm non sit major ratio sistendi mentem in uno, quàm quovis alio ejusdem peripheriæ. At quærenti à me, alióve quovis Catholico, Cur, vel propter quid credis hoc vel illud dogma Fidei? Respondemus assignatione plurium punctorum ultimorum totidem veluti lineas terminantium, & respondentium totidem diversis sensibus ejusdem quæstionis æquivocæ. Nulla ergo umbra circuli est in nostro responso. Majorem suppono notam ex terminis. Minorem ut ostendam, distinguo tres principales sensus ejusdem quæstionis æquivocæ, *Cur credis?* Primum, de specifico, & formali objecto Fidei Theologicæ. Secundum de regula prudenter credendi, seu de principio notificante nobis quid sit credendum. Tertium, de principio in genere causæ aliquantenus efficientis determinante, vel inclinante intellectum ad assensum.

6. Primo sensui formaliter, ultimoque respondemus per increatam Dei revelantis auctoritatem. Nec hoc responso ullum in eadem virtutis linea ul-

terius

terius expectandum est; sive quæstio proponatur simpliciter hoc modo. Quare credis Deum esse trinum, vel Ecclesiam esse columnam, & firmamentum veritatis? sive hoc alio modo magis composito. Quare credis Deum dixisse se esse trinum, &c. Omnium enim credibilium Fide Theologica tam simplicium, quàm compositorum ratio formalis sub qua, & principaliter objectiva credendi est una, eademque Dei perfectio, ut cap. meo 2. satis contra te probavi.

Secundo autem sensui ejusdem quæstionis respondere possumus per varias regulas credendi, ex quibus Theologico, vel Catechistico discursu discimus, quid in singulis dogmatibus sit prudenter credendum, & quarum omnium suprema, ultimàque est Dei Ecclesia nobiscum semper vivens, sempérque parata per Pastores de dubiis respondere. Nec in hac externarum regularum serie, lineáque prudentiæ quicquam datur hoc puncto ulterius, ut cap. meo 5. & 6. satis ostendi.

Tertio demum sensui respondere possumus per varia principiorum efficientium genera, in quorum singulis assignetur tum primum, tum ultimum sine ullo colore circuli sophistici. Si enim sit sermo de principio proximo physicè productivo hujus assensus respondemus per vitalem facultatem intellectus habitu divinitus infuso, vel alio supernaturali principio supplente defectum habitus confortatam cooperante nobiscum Deo idem opus. Si autem sit sermo de principio determinante intellectum ex se indifferentem ad exercitium talis operis, respondemus per piam & religiosam voluntatem credendi, quam prævenienti, & adjuvanti gratiæ Dei referimus acceptam. Si demum sit sermo de principio eundem intellectum determinante ad specificationem operis ex se supernaturalis? Respondemus per ejusdem Dei gratiam, sive habitualiter infusam, sive in supplementum habitus assistentem, quæ nativam nobis vim evehit ad ordinem divinum.

6. Alterum principale argumentum, quo tuæ

Minoris falsitas fit manifesta, sumo ex discrimine superiùs explicato inter Fidem, & Theologiam, tanquam inter matrem & filiam, intèrque proprias utriusque functiones, ubi ostendimus. Fidem formaliter non discurrere ab uno principio revelato ad aliud inde colligendum, licet supponat discursum Theologicum, vel Catechisticum, tanquam præsentativum materiæ credendæ, cui deinde intellectus credentis aliunde motus, & tractus præbet assensum simpliciter, & prudenter adhæsivum. Vnde nunc sic argumentor. Ille progressus non potest censeri circularis, qui non est formaliter, & omnino illativus, & ubi assensus ultimus non fundatur proximè in vi, & necessitate consequentiæ ex aliquo antecedente, ut in explicanda tua majore satis est ostensum. At assensus Fidei non est taliter illatus ex aliquo antecedente, cui ex necessitate cohæret, cùm sit liber, & ex immediato imperio piæ voluntatis adhæsivus veritati propositæ, altiorisqúe ex se ordinis, atque certitudinis majoris tota vi consequentiarum Logicarum, ut præcedenti cap. ostensum est.

6. Nullum ergo periculum inutilis circuli in progressu, quo vel ex infallibilitate Ecclesiæ propter DEI auctoritatem credita pervenitur ad assensum Fidei præbendum huic veritati, *Scriptura canonica est Verbum DEI*; vel vicissim ex testimonio Scripturæ propter eandem DEI auctoritatem credito, pervenitur ad similem assensum Fidei præbendum huic veritati, *Testimonium Ecclesiæ est infallibile*. Ratio patet ex ibidem dictis, quia neutra perventio clauditur in syllogismo, vel discursu, quem supponit, sicut assensus conclusionis fundatus proximè in vi consequentiæ clauditur unaqúe cum assensu præmissarum componit unam orationem mentalem. Sed utraque præventio supponit alium assensum inferioris ordinis, Theologicum nempe, vel Catechisticum fundatum in vi consequentiæ & præsentativum materiæ credendæ.

7. Dicet forte aliquis, Licet hoc modo satis liberetur

retur ipse assensus Fidei à circulo, propter supernaturalem excellentiam talis actus liberi, non apparere tamen quomodo non sit circulus in primo discursu Theologico, vel Catechistico presentativo materiæ credibilis, quando primùm ab infallibilitate Ecclesiæ propter Dei auctoritatem credita probat Theologus Scripturam aliquam esse Dei verbum, tum vicissim ex Scripturæ testimonio propter eandem Dei auctoritatem credito, concluditur ab eodem Theologo infallibilis auctoritas Ecclesiæ.

Respondeo satis caveri circulum in hoc toto discursu per diversos respectus vel personarum inæqualiter, vel circa diversa errantium, quarum aliis prior pars objecti discursus accommodatur, aliis posterior; vel temporum, in quorum uno quis per priorem partem hujus discursus est ex Ecclesiæ testimonio erudiendus, vt credat Scripturam; in alio per posteriorem confirmandus, ut Fidem ante susceptam de infallibilitate Ecclesiæ non deserat; vel denique regularum credendi, quasi totidem causarum, sibiqúe invicem causarum, ex mutua comparatione magis illustrabilium, & per se invicem proinde demonstrabilium. Et quidem ubi sunt diversi errones, alter contra Ecclesiæ, alter contra Scripturæ auctoritatem, si Theologus illum ex Scriptura, hunc ex Ecclesiæ testimonio redarguat, nullum describit Circulum, sed utrumqúe seorsim adversarium ex principio nondum dimisso revocat ad sanam mentem circa dimissum. Vbi verò diversis temporibus unus, & idem homo est diversimodè affectus indigusqúe vel primæ instructionis, vel novæ confirmationis in veritate priùs accepta satis cavetur circulus per ipsam temporum discretionem luminumqúe diversorum vicissitudinem non uni obumbrationi obnoxiam.

Nam ut ante ostendi, circulus in hoc genere non est, nisi ubi unus, idemqúe numero radius notio-

nalis ad principium, à quo totus profluxit, notificandum frustra reducitur.

Vbi denique diversorum generum regulæ credendi ex mutua comparatione per se invicem demonstrantur, ut uniformis omnium concordia melius appareat, nullus est circulus, sed regressus talis, qualem in diversis generibus causarum probant cum Aristotele sapientiores omnes Philosophi.

Circulus autem in hoc genere tunc tantum potest contingere, quando sine ulla totidem respectuum diversitate unus, idemque numero intellectus uno, eodemque velut radio notionali non interrupto, nec aliunde aucto, sed continuato quasi filo reducitur ad petendum inutiliter principium, à quo moveri cœpit.

AUCTORIS DUPLICATIO.

CAPVT I.

An progressus fidei Pontificiæ à Scriptura ad Ecclesiam, & rursus ab Ecclesia ad Scripturam sit per eandem viam?

1. MVlta reperio, mi Tumebulle, in Cap: 13. tui LIBRI, quæ animadversione, & castigatione digna sunt, quia tamen generalis est doctrina, quam illic proponis de quaternario numero virtutum in Catholico fidei fundamento con-

conspirantium; quia item non tam de ea quam de ejus applicatione, quam facis CAP. 14. præcipuè laborandum est, idcirco omisso CAP. 13. progredior ad sequens istud Caput in quo Papisticam fidei analysin ab omni Circulo liberare coaris.

2. Initio istius Capitis in medium affers meum syllogismum, quo evidentissimè demonstro vestrum progressum in stabilienda fide esse reciprocum & circularem. Et primò quidem majorem nostri argumenti propositionem concedis, sed addito puerili & insulso sarcasmo *Majorem* (inquis) *propositionem hujus argumenti nescivisses, nisi quod vltro videris fateri, à nostris, Ruvio, Tannero, Gretsero, didicisses, quam proinde nec tibi negabo.* Quasi scilicet vera doctrina de Circulo & Regressu in demonstrationibus non aliunde quam ex Iesuitarum scriptis depromi posset. Rident fatuitatem tuam Adolescentes nostri, qui in Scholis Philosophicis tot Philosophorum, tam veterum, quam recentiorum, libros quotidie volvunt, quique ex scriptis antiquorum interpretum Aristot. ex rectæ rationis amussi, & ex præceptorum suorum accuratis & doctis prælectionibus de nuperis Iesuitarum argutiis libere judicant, easque sæpissimè ut futiles & ineptas rejiciunt. *At* (inquis) *vltrò videris fateri te propositionem istam à nostris didicisse.* Mirabilis conjector & interpres alienæ mentis es. Sed hoc vitio plerumque laborant tuæ conjecturæ quod in tuo cerebro, & non in meis verbis fundamentum habeant. Quilibet Lector, cui vel mica salis est, facilè percipiet me Gretseri & Tanneri testimoniis propositionem istam confirmasse, non quod eorum authoritatem magni æstimem, sed quia argumentum Adversariorum testimoniis munitum, efficacius & validius adversus eos concludit.

3. Deinde ad assumptionem nostri syllogismi accedis, & ut ostendas Pontificiorum in stabilienda sua fide progressum, à Scriptura ad Ecclesiam, & vicissim

vicissim ab Ecclesiæ ad Scripturam non esse circulum *formalem*, seu non fieri *per eandem viam*; dicis Pontificiorum fidem qua credunt Ecclesiæ infallibilitatem niti Verbi DEI auctoritate tanquam formali objecto fidei, eorundem verò fidem qua credunt Verbi DEI authoritatem niti Ecclesiæ infallibili testimonio, non tanquam formali objecto, sed tanquam regula fidei. Hunc esse verborum tuorum sensum manifestè patet: dicis enim particulam *propter* in priori meæ probationis parte (ubi assero Ecclesiæ infallibilitatem à vobis credi propter Verbi DEI auctoritatem) denotare vel demonstrare formale objectum fidei: & nihilominus admittis eam probationis meæ partem ut veram. Posteriorem verò partem dicis non esse veram nisi particula *propter* alio sensu sumatur, nimirum *ad demonstrandam fidei regulam*; & inde colligis progressum hunc non esse per eandem viam.

4. At primò si Verbi Dei authoritas est formale Fidei objectum, cur Cap. 10. tui libri §. 1. tam acerbè & contumeliosè in me inveheris quod dixerim parte 1. Sect. 5. §. 5. & parte 2. quæst. 7. Scripturæ divinam & canonicam auctoritatem esse formale Fidei objectum? Non enim illîc dico ipsam Scripturam nudè & in se spectatam, sed divinam Scripturæ auctoritatem esse formalem & objectivam Fidei nostræ rationem ut patet ex titulo nostræ Disputationis atq. ex locis à te citatis, & manifestius ex parte prima Sect. 2. §. 1. & 3. Item Sect. 3. §. 1. Similiter cur dicis cap. 2. §. 5. Scripturam etiam *quatenus Dei Verbum* esse non esse formale Fidei objectum. Nam si Verbi scripti authoritas est formale Fidei objectum, ut tu hic fateris, tunc etiam Scriptura quatenus est Dei Verbum est formale fidei objectum. Credere enim propter Scripturæ Divinam authoritatem, & credere propter Scripturam quatenus ea Dei verbum est idem valent.

5. Secundò falsò asseris Ecclesiæ testimonium & authoritatem ex vestra sententia ad formale Fidei objectum

objectum non pertinere, sed tantum esse regulam credendi. Patet hoc ex iis quæ à me Tract. 4. Cap. 1. & 2. dicta sunt quibus nunc addam apertam Thomæ Stapletoni confessionem. Is enim Lib. 8. principiorum Doctrinalium, Cap. 21. dicit, *Formalem rationem Fidei non esse Deum revelantem simpliciter, sed ut sic, id est per Ecclesiam.* Et in Controv. Relectione, Controv. 4. quæst. 3. Art. 2. hanc conclusionem proponit: *Tota completa formalis ratio Fidei nostræ ordinariè loquendo, & ultimum in quod omnis Fides nostra resolvitur ordinariè loquendo est Deus per Ecclesiam revelans.*

6. Præterea, si authoritas Verbi Dei antiquitus Ecclesiæ traditi, est formale Fidei objectum, etiam Ecclesiæ in testificando infallibilitas, seu ut planius dicam, divina et infallibilis authoritas testimonii Ecclesiastici est formale Fidei objectum. At prius est verum, ut ipse hic fateris. Ergo verum est posterius. Probatur propositio, quia ex vestra sententia, Deus tam verè et propriè dicitur loqui per Eccl. quam per Scripturam, & Traditionem. Vnde Cap. 7. §. 6. tui libri dicis, *increatam Dei loquentis authoritatem non minus applicari rebus credendis per Ecclesiam, quam per Scripturam, & Traditionem.* Ergo si harum authoritas est formale Fidei objectum, etiam istius authoritas pro formali Fidei objecto habenda est.

7. His positis sic ostendo vestrum progressum in stabilienda fide esse circularem. Divina & infallibilis authoritas verbi antiquitus Ecclesiæ traditi est formalis ratio propter quam creditis Divinam et infallibilem authoritatem testimonii Ecclesiastici: et rursus divina et infallibilis authoritas testimonii Ecclesiastici est formalis ratio propter quam creditis divinam et infallibilem authoritatem verbi antiquitus traditi Ecclesiæ. Hoc est creditis Ecclesiæ testimonium esse divinum et infallibile, quia Deus per verbum antiquitus Ecclesiæ traditum, id est, Scripturam et Traditionem id revelavit, & rursus creditis Verbum antiquitus Ecclesiæ

tra-

traditum esse divinum et infallibile, quia Deus id per Eccl. testimonium revelavit. Ergo vester progressus in stabilienda vestra fide est verè et formaliter circularis. Nam in duabus partibus istius processus non variatur genus assensus, quia in utraque intelligitur assensus Fidei divinæ, ut monui Sect. 8. §. 2. & 3. neque variatur principium credendi, quia in utraque exprimitur & assignatur formalis & objectiva ratio credendi, ut patet ex iis quæ dicta sunt.

8. Præterea sicut vester progressus in stabilienda fide per formale suum objectum est reciprocus & circularis; ita etiam reciprocus & circularis est vester progressus in stabilienda fide per suas credendi regulas. Nam Verbum antiquitus traditum vobis est regula propter quam creditis Ecclesiam Romanam esse infallibilem Fidei regulam: id enim creditis propter doctrinam de natura, notis, & authoritate Ecclesiæ quam Deus in Verbo suo revelavit, nec aliunde certam Fidei persuasionem de eo habere potestis, ut patet ex TRACT. 7. CAP. 4. 5. & 6. Et rursus, Ecclesia Romana est vobis regula, imò sola & unica regula propter quam creditis verbum antiquitus auditum esse certam & infallibilem fidei regulam: nam secundùm vestram Theologiam nemo certò scire potest hos vel illos libros, item has vel illas traditiones ad Canonem fidei pertinere, nisi ex præsentis Ecclesiæ Romanæ testimonio.

CAP.

CAPUT II.

An fides Pontificia sistat in aliquo ultimo puncto, seu in aliquo primo Credibili?

1. AD fidei vestræ analysin à Circulo liberandam CAP. 14. tui Libri, §. 5. distinguis tres sensus principales hujus quæstionis, *Cur credis*? & pro eorum numero tribus assertionibus doces quomodo fidem vestram resolvatis. Prima assertio est hæc: Cum quæstio movetur de specifico & formali objecto fidei Theologicæ, ultimò respondemus, per increatam DEI revelantis authoritatem. Nec hoc responso ullum in eadem virtutis linea ulterius est expectandum. Secunda est hæc: Cum quæstio movetur de regula prudenter credendi, respondere possumus per varias fidei regulas quarum omnium suprema ultimaque est DEI Ecclesia, &c. Tertia sic proponi potest; Cum quæstio movetur de principio in genere causæ efficientis determinante vel inclinante intellectum ad assensum, respondere possumus per varia principiorum efficientium genera. Harum assertionum ultima seu tertia admitti potest ut vera: at duæ priores sunt apertè falsæ.

2. Primò enim falso asseris DEI authoritatem, seu veracitatem esse totum formale fidei objectum: probavimus enim TRACT. 3. etiam revelationem divinam ad formalitatem objecti fidei propriè & per se pertinere.

3. Secundò, sive pertineat ad formalitatem objecti fidei, sive non, certam est eam esse quid necessariò requisitum ad fundandum fidei assensum, ut

ut monui TRACT. 4. CAP. 2. §. 1. Et proinde quærenti *Cur credis* ? non per solam primam veritatem, sed per primæ Veritatis revelationem respondere debemus, nam alioqui ei plene non satisfaciemus. Non enim satis est ut dicas te hoc vel illud credere, quia DEVS verax est, sed oportet ut dicas te id credere, quia DEVS qui Prima Veritas est, id revelavit; seu propter primæ veritatis revelationem.

4. Tertiò: at neq; in primæ veritatis revelatione sistit et acquiescit Pontificiorum fides. Nam adhuc quæri potest, et ipsi subinde quærunt, *unde constet hanc revelationem esse Primæ Veritatis revelationem, seu hoc verbum esse DEI Verbum* ? Et ad hanc quæstionem non per hanc ipsam revelationem, sed per aliquam aliam respondent: hoc est credunt hanc revelationem esse divinam propter illam: et rursus, illam revelationem propter aliam. Ergo, vel iis est procedendum in infinitum, vel redeundum in circulum. In infinitum procedere non possunt, quia non potest assignari infinitus numerus revelationum divinarum: et proinde necesse est in circulum redeant dicentes se hanc revelationem credere propter illam, et illam rursus propter hanc. Et certè Adversarii hoc nimis apertè faciunt. Credunt enim revelationes in Scriptura factas esse divinas, seu Scripturam esse DEI Verbum, non propter ipsam Scripturam, sed propter Traditionem non scriptam, quam etiam esse DEI Verbum affirmant. Traditionem autem non scriptam credunt esse DEI verbum, non propter se, sed quia DEVS per præsentem Ecclesiam loquens id testatur. Denique DEVM loqui per præsentem Ecclesiam, seu Ecclesiæ testimonium esse DEI ipsius Verbum credunt, quia DEVS in Verbo suo, id est, aut in Script. Sacra, aut in Traditione non scripta id revelavit.

5. Quartò, falsò asseris fidem vestram resolvi in Ecclesiam tanquam in ultimam et supremam fidei regulam. Primò enim ultima regula fidei est

ea.

ea, cujus authoritas non pendet ab alia ulteriore regula. At vos talem regulam assignare non potestis. Nam secundùm vestram Theologiam authoritas Scripturæ pendet ab Ecclesia: et rursus authoritas Ecclesiæ à Scriptura: ideoque Capite præcedente dixi vos in stabilienda vestra fide circulariter progredi ab hac regula ad illam, et ab illa rursus ad hanc. Secundò, speciatim manifestum est, Ecclesiam non esse ultimam fidei regulam: nam ejus veritas, et authoritas necessariò ex Scriptura demonstranda est, ut patet ex TRACT. præcedente, de primo Credibili.

CAPUT III.

An concedendum sit Pontificiorum progressum in stabilienda fide non esse circularem, quia non est illativus.

1. ALIO subterfugio uteris CAPITE 14. §. 3. & 6. dicis enim §. 3. progressum illum non esse Circularem, qui non est *purè illativus, spectans vim formalis consequentiæ.* & § 6. ex hoc fundamento sic argumentaris: *Ille progressus non potest censeri circularis, qui non est formaliter, & omnino illativus, & ubi assensus ultimus non fundatur proximè in vi, & necessitate consequentiæ ex aliquo antecedente, ut in explicanda tua majore satis est ostensum. At assensus fidei non est taliter illatus ex aliquo antecedente, cui ex necessitate cohæret, cùm sit liber, & ex immediato imperio piæ voluntatis adhæsivus veritati propositæ, altiorisque ex se ordinis, atque certitudinis majoris tota vi consequentiarum Logicarum, &c.*

2. At

2. At primò in assumpt. istius syll. id sumis tanquam certum quod tamen dubium et controversum est, viz. *actum fidei non esse discursivum.* Contrariam enim sententiam tuentur Durandus, Gabriel. Almaynus, Marsilius, Aureolus, Canus, Vega, Vasquez, Becanus, & alii non obscuri Theologi Pontificii.

3. Secundò, falsò asseris in propositione majore solum progressum illativum esse circularem. Nam ubicunq. hoc creditur propter illud, & illud rursus propter hoc servato eodem cognitionis genere, progressus est formaliter circularis, nec in Theologia est tolerandus, sive interveniat discursus, sive non, ut patet ex Tract. 6. Cap. 5. ubi probavi dependentiam Credibilium ab aliis in esse objecti Credibilis non esse reciprocam et circularem.

4. Tertiò, vanitas hujus subterfugii ex eo patet, quod, quivis vindicare se posset à Circulo hoc modo, etiam quamvis manifestissimè reus sit Circuli commissi: ut v. g. si quis dicat se credere hoc esse verum, quia DEVS id revelavit, et rursus dicat se credere DEVM id revelasse, quia est verum, is manifestissimè Circulum committet. At tamen is facilè se potest à Circulo vindicare, si utatur tuo subterfugio. Poterit enim dicere assensum quem præbet illis Credibilibus non esse fundamentum in vi alicujus consequentiæ, seu illationis, sed esse liberum, et ex immediato imperio piæ voluntatis elicitum.

5. Quartò, si in actibus fidei non potest committi circulus, quia scilicet illi actus non nituntur discursu, cur objicitis nobis Circulum? Cur dicitis nostrum progressum in stabilienda fide esse formaliter Circularem? Nostra enim fides non magis nititur discursu, aut illationibus syllogisticis, quam vestra.

6. Quintò, teipsum corrigis paragrapho secundò: dicis enim *nullum committi Circulum formalem ubi progressus non est purè illativus, & ubi à*

minus

minus perfecta persuasione ad perfectiorem, alio posteà lumine, radiòve luminoso, stabiliendam, procedimus. Hæc clausula benè additur. Nam si varietur genus cognitionis, procul dubio non committitur Circulus. At hæc clausula pro vobis nihil omnino facit. Nam vester progressus est ab eodem ad idem servato eodem genere cognitionis, ut patet ex Cap. 1. et infrà magis patebit.

CAPUT IV.

An Pontificii sine Circulo demonstrare possint Ecclesiæ infallibilitatem ex Scriptura, & etiam Scripturæ authoritatem ex Ecclesia, adversus eos qui harum alteram admittunt, & alteram negant?

1: NON tantum vos damnamus quod circulariter progrediamini in stabilienda vestra fide, credentes Scripturæ authoritatem propter Ecclesiam, et contrà: Sed etiam quod Circulum committatis in Catechumenis erudiendis de Scripturæ, et Ecclesiæ authoritate. Proponitis enim iis Ecclesiæ infallibilitatem tanquam rationem propter quam credenda sit Scripturæ authoritas: et vicissim Scripturæ authoritatem proponitis tanquam rationem propter quam credenda sit Ecclesiæ infallibilitas.

2. Respondes §. 7. istius CAP. tribus modis caveri Circulum in hoc discursu Catechistico, seu

seu præsentativo materiæ credibilis. Et primò quidem dicis Circulum hîc caveri per diversos respectus personarum circa diversa errantium. *Nam* (inquis) *ubi sunt diversi errones, alter contra Ecclesiæ, alter contra Scripturæ authoritatem, Theologus nullum Circulum describit, si illum ex Scriptura, hunc ex Ecclesiæ testimonio redarguat*: hoc est, si adversus illum Ecclesiæ infallibilitatem demonstret ex Scriptura quam admittit, & contrà adversus hunc Scripturæ authoritatem probet per testimonium Ecclesiæ de cujus infallibilitate non dubitat.

3. Hæc tua responsio quamvis in se spectata aliquam veritatis speciem præ se ferat, tamen cum vestræ Theologiæ principiis non benè consentit & conspirat. Nam ex iis facilè ostendam eos operam ludere qui adversarios Ecclesiæ infallibilitatem negantes, ex Scripturis erudire conantur.

4. Primò enim assensus ille quem gignit ista demonstratio infallibilitatis Ecclesiasticæ ex Scriptura vel est certus, vel incertus. Si incertus, tunc frustra adhibetur illa demonstratio. Si certus, tunc sequetur infallibilem certitudinem de dogmatis fidei haberi posse ex sola Scriptura, absque infallibili Ecclesiæ testificatione: quod est contra Pontificios asserentes nullam controversiam ex Scripturis sufficienter determinari: item nullum dogma ob Scripturæ authoritatem firmiter credi posse nisi accedat infallibilis Ecclesiæ interpretatio, et testificatio.

5. Secundò, Pontificii varia quidem afferunt Script. testimonia ad probandam Eccl. infallibilitatem. At cum istorum locorum expositio dubia et controversa sit, quomodo probabunt illa testimonia ita interpretanda esse sicut illi ea interpretantur? Non ex collatione istorum locorum cum aliis Scripturæ locis: neque ex antecedentium et consequentium pensiculata consideratione; quia hæc media, ex Pontificiorum sententia, seclusa Eccl. authoritate, et interpretatione ne ad unum Script.

locum

locum rectè intelligendum valent, ut docent Gretserus Tract. de agnoscendo legitimo Scripturæ sensu; Staplet. in Controversiarum Relect. Controv. 6. Quæst. 7. Valentia, Tomo 3. Disp. 1. Quæst. 1. Punct. 7. §. 4. et alii. Non possunt igitur ex sola Scriptura eos infallibiliter certos reddere de vero illorum locorum sensu.

6. Dicet aliquis: quamvis hic modus investigandi Scripturæ sensum in se non sit certus, valet tamen ad Adversarium convincendum, et ad os ei obturandum. Resp. Homo Christianus in disputationibus Theologicis hunc scopum sibi propositum habere debet, ut non tantum de Adversario victoriam reportet, sed etiam ut eum ad certam & infallibilem veritatis cognititionem perducat. At hoc fieri non potest per sola media incerta & dubia: qualia ex Adversariorum sententia, sunt locorum Scripturæ collatio, et antecedentium ac consequentium consideratio.

7. Instabit aliquis: Hæc media etsi ad fidei certitudinem acquirendam non sufficiant, viam tamen aperiunt, & adversarium ad eam quodammodo præparant & disponunt. Respondeo: Si tantum hæc viam aperiunt, & non ad ipsam fidei certitudinem perducunt, tunc primò sequetur Pontificios posse quidem ex solis Scripturis disputare adversus eum, qui Ecclesiam esse infallibilem negat non tamen posse ex iis solis apud eum demonstrare, seu efficaciter probare Ecclesiæ infallibilitatem. Secundo sequetur alia media adhibenda esse ad eam demonstrandam & ad adversarium perducendum ad fidei catholicæ certitudinem: nimirum Scripturis adjungendam esse infallibilem præsentis Ecclesiæ Romanæ interpretationem. Nam de judicio & sententia Patrum qui istos Scripturæ locos exposuerunt, non certò constat, ut putant adversarii, nisi ex infallibili præsentis Ecclesiæ Romanæ testimonio; quo seposito nullum fore litigandi finem asserunt.

8. Sic igitur instituendus erit istius argumentationis

tionis processus: Quicquid Scriptura docet, verum est. At Scriptura docet Romanam Ecclesiam esse infallibilem, LVC. 22. *Rogavi pro te, ne fides tua deficiat.* Ergo, id verum est. Hujus syllogismi majorem concedent illi qui Scripturæ authoritatem admittunt, Ecclesiæ verò Romanæ infallibilitatem negant. At minorem iidem intrepidè negabunt: et pro sua sententia citabunt scripta Patrum, et veterum Pontificiorum, qui istum locum LVC. 22, aliter exposuerunt, quam hodie Pontificii eum exponunt. Necesse est igitur ut Papistica istius loci interpretatio sic demonstretur: Quicquid Romana Ecclesia docet, verum est. At Romana Ecclesia docet hunc esse istius loci sensum. Ergo, &c. Hîc pro medio adhibetur prioris syllogismi conclusio dubia, et controversa, videlicet Romanæ Ecclesiæ infallibilis authoritas; et proinde hîc fit processus ab eodem ad idem, hoc est, Romanæ Ecclesiæ infallibilis authoritas ad seipsam demonstrandam adhibetur.

9. Tertiò, Pontificios non posse iis satisfacere, qui de Ecclesiæ infallibilitate dubitant, ex eo patet, quod nullam credendi regulam assignare possunt in qua eorum fides, qui de Ecclesiæ infallibilitate dubitant, sistere et acquiescere possit. Non ipsius Ecclesiæ testimonium; tum quia ejus infallibilitas est id de quo dubitatur: tum quia nudum Ecclesiæ de se ipsa testimonium non est fundamentum illius fidei qua creditur Ecclesiæ infallibilitas, ut præcedenti Tractatu Cap. 6. probavi: et ipsi Adversarii hoc fatentur, ut patet ex Stapletoni verbis à me citatis ibidem Cap. 9 §. 4. Non Scripturam, aut Traditionem non scriptam, aut Symbolum Apostolorum, aut aliquid hujusmodi; quia horum authoritas, et legitimus sensus, ab infallibili Ecclesiæ testimonio, ex Adversariorum sententia, necessariò pendent: & proinde nihil ob horum authoritatem credere possumus, nisi prius credamus Ecclesiam,

quæ

quæ iis testimonium perhibet esse infallibilem. Ergo, necesse est eos qui de Ecclesiæ infallibilitate dubitant, etiam de horum authoritate dubitare; & proinde secundùm vestram Theologiam hi non habent ubi pedem figant.

CAPVT V.

An Pontificii sine Circulo possint unum & eundem hominem primò ex Ecclesiæ testimonio de Scripturæ authoritate, & deinde ex Scriptura de Ecclesiæ infallibilitate erudire?

1. SEcundò, dicis *in vestro discursu Catechistico caveri Circulum per diversos respectus temporum: in quorum uno* (inquis) *per priorem partem hujus discursus Catechumenus est ex Ecclesiæ testimonio erudiendus, ut credat Scripturam; in alio per posteriorem confirmandus, ut fidem ante susceptam de infallibilitate Ecclesiæ non deserat.* His verbis doces quo ordine Catechumenis proponi debeant Ecclesiæ infallibilitas, & Scripturæ authoritas (innuis enim Ecclesiam cum infallilili sua authoritate primò iis proponi debere tanquam regulam propter quam credenda est Scripturæ authoritas, & eorum omnium veritas quæ Scriptura continentur) & simul etiam ostendis hunc processum ab Ecclesia ad Scripturam, & vicissim à Scriptura ad Ecclesiam non esse circularem, quia in priore parte processus Catechumenis proponitur infallibile Ecclesiæ testimonium de Scriptura ut propter illud credant Scripturæ

Scripturæ authoritatem : in posteriori vero, Scripturæ testimonia de Ecclesia iis proponuntur, non ut credant Ecclesiæ infallibilitatem (hanc enim primò ab eis credi opinaris) sed ut confirmentur in fide ante suscepta de Ecclesiæ infallibilitate. Hoc effugium multa falsa et absurda complectitur.

2. Primò enim regula illa cujus authoritas fidelibus proponitur tanquam primò credenda, & tanquam regula propter quam omnes aliæ fidei regulæ recipiendæ sunt, non debet ab aliis regulis pendere in esse objecti Credibilis. At Pontificii non possunt ullam talem regulam assignare ; quia, ut supra monui, credunt hanc regulam esse infallibilem propter illam, & vicissim illam ut infallibilem recipiunt propter hanc. Ergo non possunt in discursu suo Catechistico aliquem ordinem observare in regulis fidei proponendis.

3. Secundò, absurdè & impiè asseris Ecclesiæ (supple Romanæ) infallibilitatem primò proponendam esse Catechumenis, tanquam principium propter quod Scripturæ authoritas credi debet. Nam contrà Scripturæ authoritas est primum fidei Christianæ principium, eaqúe nititur fides illa (si modo fides dicenda sit) qua creditur Ecclesiæ Romanæ infallibilitas, ut patet ex TRACTATV *de primo Credibili*.

4. Tertiò, hinc patet regressum qui fit à Scriptura ad Ecclesiam in posteriori parte istius processus non fieri ad confirmandam, sed potius ad acquirendam illam fidem de infallibilitate Ecclesiæ : & per consequens totum hunc processum esse uniformem, & formaliter circularem, hoc est, per eandem viam fieri servato eodem cognitionis genere. Ratio manifesta est, quia nullum principium, aut fundamentum fidei excogitari potest quo nitatur fides de infallibilitate Ecclesiæ præter divinam & Canonicam authoritatem Scripturæ, in qua, ut Adversarii imaginantur, Ecclesiæ infallibilitas revelata est.

CAP.

CAPVT VI.

An diversæ regulæ Fidei per se invicem absque Circulo demonstrari possint?

1. TErtiò, dicis *Circulum in vestro discursu Catechistico caveri per diversos respectus regularum credendi, quasi totidem causarum, sibiq; invicem causarum, ex mutua comparatione magis illustrabilium, & per se invicem demonstrabilium.* Et infra sic scribis: *Ubi denique diversorum generum regulæ credendi, ex mutua comparatione per se invicem demonstrantur, ut uniformis omnium concordia melius appareat, nullus est Circulus, sed regressus talis qualem in diversis generibus causarum probant cum Aristotele sapientiores omnes Philosophi.*

2. Hîc primò asseris regulas fidei per se invicem demonstrari. Secundò, innuis finem hujus reciprocæ demonstrationis esse ut regulæ fidei ex mutua hac comparatione *magis illustrentur, & ut uniformis omnium concordia melius appareat.* Tertiò dicis hunc regressum *esse talem, qualem in diversis causarum generibus probant Aristoteles & ejus interpretes.*

3. Quod ad primum, & secundum attinet, ea vestram causam minimè juvant. Non enim damnamus reciprocam demonstrationem regularum credendi, si fiat tantum hoc fine, ut ex mutua comparatione magis illustrentur, & ut earum consensus appareat. At vos longe aliter demonstratis regulas fidei per se invicem: nimirum, probatis Scripturam esse DEI Verbum ex Ecclesiæ testimonio, ut Scripturæ sua constet authoritas, quæ alioqui ei constare non posset: & rursus ex Scrip-

tura probatis Ecclesiam esse infallibilem ut Ecclesiæ sua constet authoritas, quæ aliundè sufficienter probari non potest. Hoc est (ut brevius dicam) vultis Scripturæ authoritatem necessariò ab Ecclesia pendere, sicut contrà Ecclesiæ authoritas à Scriptura necessariò pendet, quod nimis absurdum est. Nam si hoc verum est, sequetur Scripturæ authoritatem non posse credi nisi prius credatur Ecclesiæ infallibilitas ; & rursus Ecclesiæ infallibilitatem non posse credi, nisi prius credatur Scripturæ authoritas, quod planè inimaginabile est.

4. Quod ad tertium attinet, regressus ille quem in diversis generibus causarum probat Aristoteles, Lib. 2. Poster. Cap. 11. (ut verbi gratia, cum ex deambulatione tanquam ex causa efficiente demonstratur sanitas ; & rursus ex sanitate tanquam ex causa finali demonstratur deambulatio) multùm dissimilis est ridiculo vestro Circulo. Primò enim in regressu illo Aristotelico nova acquiritur cognitio, ut monet Smiglecius vester, in sua Logica, Disput. 15. Quæst. 6. At in vestro Circulari progressu nulla nova cognitio acquiritur. Nam, ut patet ex mea DISPVT. SECT. 8. §. 2. proceditis ab authoritate Verbi DEI credita fide divina ad eandem Verbi authoritatem fide divina creditam.

5. Secundò, in prædicto progressu Aristotelico non solum variatur cognitio, sed etiam ipsi termini materiales mutantur : & non ipsa conclusio primi processus, sed alia sensu ab ea distincta assumitur ad sui antecedentis probationem. Nam prior syllogismus istius processus sic formatur : Qui cibos digerit, is est sanus. At deambulans cibos digerit. Ergo est sanus. Posterior verò sic formatur : Qui vult esse sanus, facit ut cibi non supernatent ad os ventriculi, seu ut digerantur. At deambulans à cœna, vult esse sanus. Ergo, is facit ut cibi digerantur. Hunc syllogismum ita format Zaba-

Zabarella, in Lib. 2. Poster. Anal. Contex. 51. & 52.

6. Tertiò, quamvis nonnunquam accidat in hujusmodi circulari demonstratione, ut non varientur termini materiales (ut verbi causa, cum demonstro hominem esse destinatum ad beatitudinem, quia est rationalis; & rursus, hominem esse rationalem demonstro, quia esse destinatus ad beatudinem: quo exemplo utitur Masius, in 1. Poster. Cap. 3. Conclus. 2.) tamen nunquam accidit, aut accidere potest, in ullo regressu, ut hæc conclusio necessariò pendeat ab illa quoad cognitionem distinctam; & illa rursus, necessariò pendeat ab hac. Nam sic illa conclusio respectu hujus simul esset natura prior, et posterior, item, notior et ignotior cognitione distincta. Sic in exemplo proximè allato hæc conclusio, *homo est rationalis*, non necessariò pendet quoad cognitionem distinctam ab illa, *homo est destinatus ad beatitudinem*. Nam aliundè haberi potest certa, et distincta cognitio istius conclusionis. At in vestro circulari progressu non ita se res habet. Nam secundùm vestram Theologiam certa et distincta cognitio fidei haberi non potest de Scripturæ authoritate, nisi per infallibilitatem Ecclesiæ perhibentis testimonium Scripturæ: et vice versa distincta cognitio fidei haberi non potest de Ecclesiæ infallibilitate, nisi per Scripturam.

7. Quartò, cum Scriptura demonstratur per Ecclesiam, et contrà Ecclesia per Scripturam, tunc non per diversa genera causarum, (ut fit in imperfecto et materiali illo Circulo Aristotelico) sed juxta idem genus causæ credendi formatur demonstratio. Nam utrobiqùe argumentamini ab uno et eodem genere principii fidei; videlicet à regula ad prudenter credendum necessaria. Hinc primò sequitur Circulum vestrum non esse talem, qualis est ille Aristotelicus: Secundò Circulum vestrum esse ridiculum, et vitiosum. Nam *juxta idem genus causæ* (inquit Masius vester, loco citato) *candemque*

demonstrandi rationem nullo pacto potest demonstratio in orbem observari.

8. Quintò, cum dicis diversas fidei regulas esse *sibi invicem causas*, vel intelligis eas esse causas mutuò se confirmantes, et illustrantes; vel intelligis eas esse causas necessariò à se invicem dependentes quoad distinctam fidei cognitionem. Si prius; vera quidem est tua assertio, sed non sufficit ad vestrum Circulum à nostris argumentis vindicandum, ut patet ex iis quæ dicta sunt §. 3. hujus Capitis. Si posterius; apertè falsa, absurda, et ridicula est tua assertio, ut patet ex iis omnibus quæ hoc Capite, et præcedentibus, dicta sunt.

CAPUT VII.

Examinatur sententia Francisci Suarez, qui ut absurditatem Circuli Papistici vitaret, fateri coactus est fidem qua creditur Scripturæ authoritas niti internis ipsius Scripturæ Criteriis.

1. FRANCISCUS SUAREZ, Disput. 5. de Fide, Sect. 2. §. 1. Contra communem & receptam doctrinam de regula Fidei, quod videlicet aliqua infallibilis fidei regula sit necessaria in Ecclesia, objectiones aliquot affert, quarum secunda ab ipso sic proponitur: *Secundò, videtur talis regula esse impossibilis, vel inutilis, quia illa regula, cum sit quid creatum, non habet ex se talem authoritatem infallibilem. Ergo, oportet ut aliundè illam habeat. Ergo, necessarium est, ut hoc ipsum de fide sit certum.*

Ergo,

Ergo, necessaria erit regula, per quam id constet: quæ igitur erit talis regula? Non enim sufficiet ipsamet, quia nemo potest de se testimonium perhibere, nec potest esse alia, quia eadem difficultas, vel interrogatio de illa fiet, & si in infinitum procedetur, vel inter ipsas regulas committetur vitiosus circulus, si sibi mutuò testimonium præbeant Ergo, nullo modo potest intelligi utilitas talis regulæ.

2. Ad hanc objectionem respondet ibidem §. 4. his verbis. *Ad secundum, pro nunc dicimus, regulas fidei sese mutuò juvare, & unam alteri authoritatem conciliare, & hoc sine defectu certitudinis, quia sunt diversarum rationum, & singulæ sunt sufficienter propositæ, & omnes simul inter se collatæ faciunt quandam evidentiam credibilitatis, quod omnino sufficiant in suo genere ad confirmandam fidem, ut ex sequentibus patebit. Addi etiam potest, quod licet homo non possit de seipso testimonium ferre, DEUS tamen potest, propter suam infinitam authoritatem, & ita etiam regula fidei, quatenus est speciale organum per quod DEUS loquitur, interdum potest testimonium præbere, & in se habet aliquid peculiare ex divina providentia, & ordinatione, unde fiat evidenter credibile, talem esse regulam fidei, & divinam assistentiam habere, ut est in Scriptura, v. g. concordia Prophetiarum, cum eventibus, & sic de aliis, quæ postea explicabimus.*

3. Hæc responsio duabus partibus constat, quarum priore absurditatem Circuli Papistici palliare & tegere conatur; sed frustra. Nam primò, regulæ fidei, ex Pontificiorum doctrina, non tantum *se mutuo juvant*, illustrant, & confirmant: sed etiam sibi invicem authoritatem conciliant, mutuoque sibi perhibent testimonium necessarium; ita videlicet ut hujus regulæ authoritas ab illius regulæ testimonio; & rursus illius regulæ authoritas ab hujus regulæ testimonio, necessariò pendeat. Secundò, quamvis regulæ illæ quodam respectu sint *diversarum rationum*, tamen ad idem genus principii fidei, seu causæ credendi pertinent,

ut præcedente Capite monui. Tertiò, falsò asserit Suarez singulas regulas fidei esse per se sufficienter propositas à Pontificiis. Nam illi hanc regulam proponunt ut fide divina credendam propter illam; & rursus illam regulam proponunt ut fide divina credendam propter hanc. Vnde sequitur hanc regulam esse illa posteriorem creditu; & rursus illam regulam esse hac posteriorem creditu ordine naturæ, et sic idem respectu ejusdem esse prius, & posterius, notius, & ignotius.

4. Vidit procul dubio subtilissimus Suarez in priori hac suæ responsionis parte inexplicabilium difficultatum abyssum, ideoque parte posteriori veritatem nostræ sententiæ agnoscit, eamqúe amplectitur. Primò enim generatim dicit DEVM per ipsam fidei regulam nos certos reddere de divina & infallibili istius regulæ authoritate. Hoc necessariò dicendum est: nam alioqui, ut sæpè monui, vel progrediemur in infinitum credentes hanc regulam propter illam, & illam propter aliam, & sic in infinitum; vel in Circulum redibimus, credentes hanc regulam propter illam, & vicissim illam regulam propter hanc.

5. Deinde, speciatim hoc applicat Sacræ Scripturæ agnoscens *eam in se habere aliquid peculiare ex divina providentia, & ordinatione; unde fiat evidenter credibile eam esse regulam fidei, & divinam assistentiam habere, ut verbi gratia, concordiam Prophetiarum, cum eventibus*, de qua illic loquitur; item, *mirabilem consonantiam omnium librorum canonicorum inter se, & sanctitatem ac puritatem doctrinæ*, de quibus loquitur eadem DISPVTATIONE, SECTIONE 3. PARAGR. 8. Meritò profectò generalem suam Assertionem de regulis fidei Sacræ Scripturæ applicavit Suarez, tum quia nulla alia regula verè divina nunc extat, tum quia (ut omnes fatentur) nulla alia regula in se habet tam clara, & illustria divinitatis indicia ac criteria: & proinde in ea potius, quam in ulla alia regula fides nostra sistere & acquiescere debet.

TRACT.

TRACTATVS NONVS,

De Scripturæ authoritate.

DISPVTATIONIS PARS SECVNDA;

In qua Evangelicorum doctrina de formali fidei objecto, hoc est, de Verbi DEI Divina, & Canonica authoritate proponitur & explicatur.

QVÆSTIO I.

An fides nostra qua credimus Scripturæ Divinam, & Canonicam authoritatem, nitatur, Ecclesiæ testimonio, ut fundamento suo principali?

1. *Respondetur negative.* 1. *quia Ecclesiæ testimonium, fatentibus ipsis Pontificiis, nullius assensus fidei Divinæ principale fundamentum est: vel ut planius dicam non est formalis ratio propter quam ullum fidei dogma, creditur. Ergo non est formalis ratio, aut principalis propter quam hoc dogma*

de Scripturæ authoritate creditur. Consequentia probatione non eget : patet antecedens ex testimoniis Bellarm. Staplet. Gretſ. Malderi, Becan. Vaſqueſ. Cani, Valent. *& aliorum à me citatis, sect. 2. primæ partis.*

2. *Secundò, Ecclesiæ testimonium esse* merè, *aut* ſimpliciter *Divinum nondum ausi sunt Pontificii affirmare. Quomodo ergo hoc fidei principium*, Scriptura eſt Dei Verbum, *illo Ecclesiæ testimonio nitetur ? Consequentia manifestissima est, quia fides* purè Divina *nititur testimonio*, merè & ſimpliciter Divino. *Patet antecedens ex confessione* Bellarm. lib. 3. de Verbo, cap. 10. reſponſ. ad argumentum, 15. Staplet. lib. 1. de authoritate Script. cap. 1. §. 12. & lib. 3. ejuſdem operis, cap. 12. §. 14. Gretſer. in defenſione, lib. 5. de verbo, colum. 1440. & in tractatu de agnoſcendis Scripturis Canonicis, cap. 7. colum. 1908. Valent. tom. 3. diſp. 1. quæſt. 1. punct. 7. §. 2. & Becani in Summa Theologiæ, Parte ſecunda, Tom. poſter. Tractatu 1. Cap. 1. Quæſt. 2. §. 9. & Cap. 8. Quæſt. 8. §. 8. *Hi omnes fatentur Ecclesiæ Testimonium non esse* ſimpliciter Divinum, *sed* ſuo quodam modo : *&* Becanus *apertè asserit fidem eam quæ Ecclesiæ testimonio nititur, non esse Theologicam aut Divinam; sed alterius inferioris ordinis.* Reſpondeo (*inquit*) ſi credis propter authoritatem Eccleſiæ, non eſt aſſenſus fidei Theologicæ, ſed alterius inferioris ordinis.

3. *Tertiò, si propter authoritatem Ecclesiæ Script. authoritas credenda est : sequetur* ultimam fidei reſolutionem *fieri in authoritatem Ecclesiæ : nam sic in resolutione fidei* ultimum credibile *non esset*, DEVS hoc revelavit, *seu* hoc DEI Verbum eſt : *sed*, Eccleſia quæ infallibilis eſt dicit DEVM hoc revelaſſe, aut hoc DEI Verbum eſſe. *At consequens hoc est absurdum; ergo & antecedens. Major manifestissima est. Probatur minor : Primò, ratione manifestissima, quia illa imaginaria Ecclesiæ infallibilitas creditur à Pontificiis propter aliud; hoc est, propter revelationem Divinam :*

Divinam: quia videlicet (ut illi imaginantur), DEUS in Verbo suo revelavit Ecclesiæ infallibilitatem. Ergo non est ultimum credibile : *nam* ultimum credibile *est illud quo non datur ulterius credibile, & proinde non propter aliud, sed propter se creditur. Secundò, ex ipsorum Adversariorum confessione, qui hoc dogma, ut impium, & absurdum rejiciunt. Vide* Melchiorem Canum, Lib. 2. de Locis, CAP. 8. Pag. 46. Gregorium de Valent. Tomo. 3. Disput. 1. Quæst. 1. Punct. 1. §. 9. & Staplet. Lib. 3. de Authoritate Script. Cap. 12. §. 11.

4. *Quartò, si* Fides Verbi DEI, *seu Fides qua credimus verbum hoc esse verè DEI ipsius Verbum, nititur infallibili Ecclesiæ testificatione: vel dicendum est fidem totius Verbi DEI, (prout sub se complectitur ex Pontificiorum sententia, tam scriptum, quam non scriptum Verbum) vel fidem certæ tantum alicujus partis Verbi, ea testificatione niti. At neutram dici potest : non hoc: qua nulla idonea ratio reddi potest, cur fides unius partis Verbi Divini nitatur Ecclesiæ testimonio, potius quam fides reliquarum partium Verbi. Unde* Bellarm. Lib. 3. de Verbo, Cap. 10. Responf. ad Argumentum 13. *generaliter loquens, de universo DEI Verbo,* Neq; enim *(inquit)* scimus certo, quid DEUS revelaverit, nisi ex Ecclesiæ testimonio. *Quam* Bellarm. *audacissimam assertionem,* Gretserus *in illum locum tuetur, & approbat. Præterea si aliquæ sunt partes Verbi DEI, quarum authoritas ab Ecclesiæ testimonio non pendet; verbi gratia, si authoritas earum partium, quæ Ecclesiæ, Pontifici, aut Conciliis generalibus infallibilitatem tribuere videntur, ab Ecclesiæ testimonio non pendet, quæritur, quo fundamento nitatur fides nostra qua istarum partium authoritatem Divinam credimus? Respondebunt fortassis eas Scripturæ partes credi propter seipsas, quia videlicet plenè & sufficienter divinitatem suam nobis manifestant. At inquam ego, sunt aliæ, & penè infinitæ Scripturæ sententiæ non minus claræ, ac perspicuæ, immò clariores, & minus controversæ, in quibus, etiam magis insignia, Divinæ*

authoritatis indicia apparent. Ergo etiam illæ, credi debent propter se.

5. *At neque illud dici potest : hoc est, nemo potest tueri,* Fidem totius Verbi DEI, niti infallibili Ecclesiæ testificatione. *Quia si* Fides totius Verbi Divini *infallibili Ecclesiæ testificatione nitatur, oportet Ecclesiæ testificationem infallibilem, seu Ecclesiæ infallibilitatem in testificando, à nobis credi antequam credamus ullam partem Verbi DEI esse verè Divinam, seu Divinitus revelatam : cujus consequentiæ ratio manifesta est ; quia Ecclesiæ testificatio non potest esse idoneum, aut sufficiens fidei Divinæ fundamentum ; quamdiu ejus infallibilitas nobis ignota est : aut quamdiu de ejus certitudine non constat. Ergo oportet*, ut de ejus certitudine constet, idque fide Divina, antequam propter ejus certitudinem, firma fide credamus aliquam partem Verbi DEI, aut totum Verbum DEI, esse Divinæ authoritatis.

6. *Hanc rationem consequentiæ istius ipsi Adversarii nostri negare non audent : tum quia ratio suadet, nullius testis asseverationem aliquid roboris aut ponderis apud nos habere posse, quamdiu de ejus veracitate non constat : tum quia* Bellarm. Lib. 4. de Verbo, Cap. 4. §. Quartò, necesse est ; et Gretſ. Tractatu de Agnoscendis Scripturis Canonicis, Cap. 4. Colum. 1885. *dicunt*, Nos non posse certò credere ea vera esse quæ Scriptura dicit, nisi prius credamus Scripturam quæ ea dicit, esse infallibilem. *Pari igitur ratione nos certò credere non possumus, illud infallibiliter verum esse quod Ecclesia de Scripturæ aut Traditionis Divina authoritate dicit, nisi prius credamus, Ecclesiam quæ hoc dicit, esse infallibilem.*

7. *Ex hoc consectario absurdissimo, quod, videlicet,* Fides infallibilitatis Ecclesiæ præcedat fidem cujuslibet revelationis Divinæ, seu totius Verbi DEI, *pullulat et enascitur aliud consectarium, non minus, imò magis absurdum, videlicet, eum qui nondum ullius revelationis Divinæ, vel ut alii loquuntur, ullius*

nullius partis Verbi DEI, authoritatem cognitam, et perspectum habet; posse certò scire, et credere, Ecclesiæ testimonium esse infallibile. At quo fundamento tunc nititur, ejus fides qua credit Ecclesiæ infallibilitatem? Non nititur, ulla revelatione Divina, aut aliqua parte Verbi DEI, quia is de quo loquimur nullius partis Verbi Divini authoritatem cognitam, & perspectam habet: agitur enim hìc de ea fide, infallibilitatis Ecclesiæ, quæ prior est, fide totius Verbi DEI.

8. *At neque nititur ejus fides* communibus (*ut vocant*) fidei motivis, *qualia sunt, gloria miraculorum, sanctitas vitæ, constantia Martyrum, multitudo professorum, aliaque similia. Primò, quia ista motiva probabiliter quidem indicant veram Ecclesiam, sed eam esse infallibilem non docent, nec docere possunt. Secundò, nihil est idoneum fidei Divinæ fundamentum, præter revelationem Divinam, aut DEI testimonium. Ergo probabilia illa fidei motiva, quæ sunt aliquid distinctum à revelatione Divina (ut omnes fatentur) non sunt fundamentum illius fidei qua creditur Ecclesiæ infallibilitas. Tertiò, ipsi Pontificii hoc agnoscunt:* Durand. 3. Sentent. Dist. 24. Quæst. 3. §. 8. *dicit hæc argumenta esse petita à ratione humana*, quæ dictat ex apparentibus quod doctrina confirmata per tot signa, &c. Becan. in Summa, parte secuuda Tom. Poster. Tractatu de Fide, Cap. 1. Quæst. 2. § 8. *dicit hæc motiva* facere ut aliquid prudenter credi possit: non verò ut infallibiliter credi possit. Valent. Tom. 3. Disput. 1. Quæst. 1. Punct. 1. §. 8. Colum. 35. *dicit fidem quæ ex his motivis oritur. Primò*, non esse Divinam, seu infusam, sed acquisitam. *Secundò*, eam esse ex suo genere incertam, & fallibilem. *Tertiò*, eam ne quidem esse fundamentum fidei christianæ.

9. *Denique hæc fides infallibilitatis Ecclesiæ, quæ juxta suppositionem jam factam; prior est fide totius Verbi DEI, non nititur ipsius Ecclesiæ testimonio. Primò, quia ut observavimus* §. 1. *hujus Quæstionis, testimonium Ecclesiæ non est fundamentum principale*

nullius

ullius assensus fidei Divinæ. Secundò, *quia quamvis Ecclesia de seipsa testetur quod videlicet sit infallibilis, adhuc tamen de illo testimonio quo videlicet testatur se esse infallibilem, quæstio moveri potest; an illud Ecclesiæ testimonium, de propria sua infallibilitate, sit certum & infallibile? et unde nobis constet, illud esse tale? Tertiò, quia Ecclesiæ infallibilitas non creditur propter Ecclesiæ testimonium, sed contra Ecclesiæ testimonium de quacunque re creditur propter ejus infallibilitatem. Nam (ut prius monui) nos non possumus certò credere illud verum esse quod Ecclesia dicit, nisi prius credamus Ecclesiam quæ hoc dicit esse infallibilem.* Gretser. Defens. Cap. 4. Lib. 4. de Verbo, Colum. 1575. *dicit*, Neminem posse fidem habere Scripturæ, quantumvis serio & asseveranter, de sua divinitate testificanti, *nisi prius credat Scripturam quæ hoc dicit* esse Divinam & infallibilem. *Ergo, pari ratione*, nemo potest fidem habere Eccl. de sua infallibilitate testificanti, nisi prius credat Ecclesiam quæ hoc testimonium dat, esse infallibilem.

10. *Quinta & postrema, ratio nostra principalis petenda est ab Adversariorum ipsorum confessione: illi enim ultro fatentur testimonium Ecclesiæ non esse* fundamentum ptincipale, *quo nititur fides ea, qua credimus Scripturam esse DEI Verbum.* Staplet. Lib. 1. de authoritate Scripturæ, Cap. 1. §. 12. *negat Ecclesiæ testimonium esse aut solam aut præcipuam causam propter quam credimus Scripturam esse DEI Verbum.* Becanus in Tract. de Circulo Calvinistico, §. 25. 26. & 29. *dicit*, Causam formalem cur infallibiliter credimus Scripturam esse DEI Verbum, non esse Ecclesiæ testimonium, sed revelationem Divinam, aut DEI revelantis authoritatem. Valent. Tom. 3. Disp. 1. Quæst. 1. Punct. 1. §. 10. *dicit* se credere revelationi in Scriptura factæ, non ob aliam revelationem, sed propter seipsam. *Item dicit* Ecclesiæ testimonium non esse causam propter quam credimus Scripturam esse DEI Verbum, sed esse conditionem ad hoc creden-

dum

dum requisitam. Gretserus Append. 2. ad Lib. 1. Bellarm. Col. 395. Itaque (*inquit*) propositio Ecclesiæ non est ratio credendi propriè loquendo, sed est conditio, sine qua ego fide Divina nunquam crederem, hunc aut illum Librum, esse Canonicum; *et* Append. 2. ad Lib. 3. Col. 1514. Catholici (*inquit*) principaliter Scripturis fidem habent, easque ut Divinas venerantur, & suspiciunt, propter divinam revelationem: at ob Ecclesiæ authoritatem, non aliter, quam ob conditionem, sine qua non (*ut in Scholis appellamus*) *denique* Melchior Canus, Lib. 2. de Locis, Cap. 8. Pag. 47. Quare (*inquit*) ne mens nostra vacillet, altius petenda, quam ab hominis, vel ratione, vel authoritate, Scripturæ Divina authoritas est: *et* Pag. 51. Nec si nobis aditum præbet Ecclesia, ad hujusmodi Sacros Libros cognoscendos, protinus ibi acquiescendum est, sed ultra oportet progredi, & solida DEI veritate niti.

REPLI-

REPLICATIO TVRNEBVLLI,

Quam non toti quæstioni præcedenti, sed duobus argumentis in ea propositis, videlicet 3. & 4. opposuit Capite 8. §. 10. & 11. item Cap. 12.

PVNCTVM PRIMVM,

De Ecclesiæ testimonio, ex

CAP. VIII.

Cap. 8. Sect. 10. et 11.

1. QVARTA objectio. *Si propter Ecclesiæ auctoritatem creditur Scripturæ auctoritas, sequitur ultimam Fidei resolutionem fieri in auctoritatem Ecclesiæ, nam sic ultimum credibile non esset, Deus hoc revelavit, sed Ecclesia quæ infallibilis est, dicit Deum hoc revelasse. At consequens hoc est absurdum, ergo & antecedens. Major*, inquis, *est manifestissima. Probatur minor, Quia illa imaginaria Ecclesiæ infallibilitas creditur à Pontificiis, & propter aliud, hoc est propter revelationem Divinam, quia videlicet ut illi imaginantur, Deus in verbo suo revelavit Ecclesiæ infallibilitatem. Ergo non est ultimum credibile. Vnde*

Melchior

Melchior Canus, Gregorius à Valentia, & alii Pontificii hoc ut absurdum rejiciunt.

2. Sed huic argumento jam satis à nobis responsum est, quando ex omnibus hactenus dictis constat non resolvi Fidem in Ecclesiam, tanquam in formale objectum Fidei, sed tanquam in universalem regulam credendi, quippe quæ proponit Prudentiæ hominis credituri, quid credere debeat, discernitq; revelatum à non revelato, ut credi possit, alioqui si sermo fiat de resolutione in rationem specificam assensus infusi, ea semper sistitur ultimò in auctoritate Dei revelantis, nec ulteriùs procedit, sive complexum quod creditur sit hoc, *Christi Ecclesia est infallibilis regula credendi*, sive quodvis aliud. Tuus autem error, quo fingis hanc Ecclesiæ infallibilitatem esse imaginariam, est contra Scripturas, ut satis ante probatum est, & tibi cum omnibus hæreticis communis.

3. Quinta principalis objectio fusiùs à te deducta potest ita breviter tota satis exprimi. Quando Fides verbi Dei dicitur niti infallibili testimonio Ecclesiæ, tanquam fundamento, vel intelligitur de Fide totius verbi Dei, vel de Fide alicujus tantùm partis. At neutrum potest dici. Non hoc posterius, quia eadem est ratio omnium partium, ubi de fundamento Fidei necessario agitur. Nec etiam prius, quia magno alioqui absurdo priùs oporteret credi Ecclesiæ infallibilitatem, quàm ulla pars totiùs verbi posset credi, unde præterea non minori cum absurdo sequeretur eum, qui nondum credit ullam partem verbi Dei, posse credere infallibilitatem Ecclesiæ, quod quàm absurdum sit ostenditur remotione omnium fundamentorum, quibus talis Fides de infallibilitate, Ecclesiæ niti possit, antequam ulla pars verbi Dei credatur.

4. Respondeo, Catholicam assertionem intelligendam esse de toto verbo Dei, tam scripto, quàm tradito, totius nempe Fidem fundari in auctoritate Ecclesiæ, tanquam in universali regula credendi, & proponente nobis quid credi debeat, nec hinc se-

quitur ullum è duobus absurdis, quæ tu hinc videris tibi colligere, ut satis patet ex responsione jam data secundo tuo argumento, à quo quintum hoc vix distinguitur, vel enim loqueris de primò accedentibus ad Fidem, vel de fidelibus jam habitu, animiqúe præparatione credentibus in genere omnia divinitùs revelata, sed aliqua fortè in particulari nescientibus esse revelata. Primò, accedentes ad Fidem nunquam priùs tempore credunt Fide divina, & Theologica, vel Deum esse revelatorem, remuneratorem, &c. vel Ecclesiam esse custodem divinarum revelationum, regulamq; credendi, quàm generaliter credant totam Ecclesiæ doctrinam esse veram, sed sicut uno, eodemque actu piæ voluntatis divinitùs excitatæ sibi eligunt Ecclesiam in regulam credendi omnia revelata, ita uno assensu intellectus inde imperato credunt universè Deum revelasse omnia cum veritate. Fateor ante hanc universalem animi conversionem præcedere dispositiones, quibus discuntur credenda alia priùs, alia posteriùs, & tam Ecclesiæ Dei, quàm Deus ipse creditur Fide humana, & inferioris ordinis. Sed quando venitur ad actum divini ordinis, quo conversio peragitur, animus simul & semel in totum, quod didicit esse credendum, fertur efficaciter, illudq; pariter credit Fide divina. Alii autem Fideles, qui jam supponuntur conversi ad Fidem, debent pariter supponi conversi ad Ecclesiam, tanquam ad regulam credendi. Sed sive de his, sive de illis loquaris, videris in eo deceptus, quod non advertas discrimen inter discere quid sit credendum, & ipsum credere. Priùs illud fit successivè tam in Neophytis, & Catechumenis, quam in aliis, ut experientia docet. At posteriùs nunquam ita limitatur ad unum credibile, ut implicitè, animiqúe præparatione non extendatur ad omnia, quæ credit Ecclesia, ut rectè declarat S. Thomas 2. 2. quæst. 5. art. 3. Esto in explicitè creditis proficiant quotidie fideles, ut idem S. Doctor ante declaraverat quæst. 2.

PVNCTVM

PVNCTVM SECVNDVM,

De communibus fidei motivis, & speciatim de miraculis.

CAPUT XII.

1. NEC ille tuus error dissimulandus est, quo Sect. 7. §. 2. & quæst. 1. §. 8. videris universè supponere persuasionem de rebus credendis, quam communia motiva Fidei gignunt, esse simpliciter incertam, & fallibilem. Contra ego contendo ex se, objectoque suo esse omninò certam, & infallibilem, sive de sola credibilitate sive de ipsa etiam veritate rerum credendarum habeatur. Nam imprimis communia motiva Fidei sunt gloria tot miraculorum, impletio tot Prophetiarum; constantia tot Martyrum; augustissima majestas Ecclesiæ Christianæ orbe toto fusæ comparata cum tenebris adversarum omnium factionum & sectarum; sanctitas & integritas doctrinæ Christianæ; divinus & supernaturalis splendor internarum inspirationum, quibus & præveniuntur accedentes ad Fidem, & stantes in Fide confirmantur, & tam hi, quàm illi efficaciter moventur ad externa signa prudenter perpendenda, tanquam divinitus procurata. Persuasio autem à tot, & tantis motivis partim internis, partim externis orta non potest dici ex se, objectoque suo fallax vel incerta, nisi ab errore fingente Deum posse signis mendacibus homines ad se allicere; vel negante quod affirmat Scriptura, omne Dei testimonium esse fidele, & sapientiam dare parvulis.

Vnde Richardus de S. Victore lib. 1. de Trinit. cap. 2. *Domine, inquit, si error est, quem credimus, à te decepti sumus. Hæc enim nobis iis signis confirmata sunt, quæ non nisi à te fieri potuerunt.*

2. Præterea persuasio proximè, per se, & non per accidens, obligans totam Ecclesiam ad credendum ex Fide Divina non potest esse incerta, & fallax. At talis est persuasio, ad quam fundandam per se ordinantur communia motiva Fidei. Ergo, &c. Major probatur. Quia ultimum complementum divinæ Legis hominem ad supernaturalem assensum obligantis, debet esse paris cum ipsa Dei Lege certitudinis & firmitatis. Lex enim Domini tota tam quoad initium, quàm quoad complementum, est immaculata, convertens animas, & omne testimonium Dei fidele sapientiam præstans parvulis, ut patet Psalm. 18. Persuasio autem proxime & per se, & non per accidens, obligans ad credendum, est tale complementum, taleque testimonium. Est enim ipsa ratio proximè intimans singulis supernaturalem Legem credendi. Vnde nisi nitatur regulâ pariter infallibili, non potest quemlibet obligare ad tantam certitudinem assensus, quanta debetur præcepto Fidei divinæ. Minor patet ex terminis. Cum enim in rebus à Deo revelatis credendis, duplex distinguatur assensus, alter in solam earum credibilitatem, quo res taliter propositæ priusquam credantur, prudenter judicantur credibiles, posseque vel debere credi, alter in ipsarum earumdem veritatem, qui vocatur credere ob auctoritatem revelantis. Communia motiva Fidei fundant proximè priorem illum assensum prudentis credibilitatis, qui sicut præcedit piam voluntatem credendi, ita intimat obligationem divinæ Legis ad credendum.

3. Tertiò, Vnanimi consensu fatentur nostri Theologi, quod & ex Scripturis convincitur, res Fidei nostræ spectatis omnibus, quibus eas Deus confirmavit, esse videnter credibiles evidentia practicâ, & morali, quæ sufficit ad arguendos apertæ imprudentiæ

dentiæ non credentes post proposita illis communia motiva Fidei. (Hoc enim ad minimum sensu Psal. 92. dixit Regius Propheta, *Testimonia DEI* esse *credibilia nimis*, ubi licet sermo ad literam sit de primo mundi opificio, rerumque ordine per Moysen descripto, sicut & de signis, quibus Deus confirmavit Propheticam Moysis descriptionem; fateri tamen oportet non minori jure idem dici posse de veritate prædicationis Evangelicæ, tot signis & portentis à Christo, & Apostolis confirmatæ.) At cum tali & tanta evidentia signorum in divino præcepto credendi hominibus proponendo, non potest stare moralis dubitatio de vi, & veritate obligationis. Iudicium ergo in tali evidentia fundatum, est omninò certum, & infallibile.

4. Dicet fortè quispiam, Licet cum evidentia credibilitatis nequeat stare dubitatio credibilitatis, posse tamen stare dubitationem de ipsa rerum non apparentium veritate. Cùm enim hæc veritas non fiat ex communibus Fidei motivis evidens, sed his non obstantibus maneat in se occulta, non cogitur intellectus advertens communia motiva Fidei ad assensum præbendum ipsi rerum veritati, sed soli earum credibilitati.

Vnde sicut in rebus humanis ab humana, v.g. testium auctoritate in publico judicio pendentibus, falsa quandoque fiunt credibiliora veris latentibus, immò evidenter credibilia, ut patet in Judice debente secundum allegata & probata ferre sententiam; Quidni etiam in rebus divina Fide credi debitis potest mens hominis advertentis credibilitatem obligationemque credendi, dubitare de ipsa eorum veritate?

5. Respondeo. Licet sola evidentia credibilitatis non expellat formaliter formidinem oppositam certitudini latentis veritatis, nec per se, proximeque cogat intellectum ad assentiendum eidem veritati, ut objectio bene probat. Expellit tamen formaliter dubitationem de supernaturali obligatione credendi. Quatenus autem obligat ad certum, & indubita-

tum

tum assensum præbendum rebus propositis, pariter etiam obligat ad omnem contrariam dubitationem, & formidinem expellendam. Cæterum ex hac obligatione tanquam principio taliter per motiva Fidei præcognito, & prudenter, liberè tamen perpenso per Theologicum postea, vel Catechisticum discursum deducitur veritas rerum alioqui non apparentium, assumendo aliud principium, vel ex Philosophia notum, quo constat divina Lege per se loquendo, neminem posse obligari ad assensum Fidei divinæ præbendum ulli falsitati. Vnde assensus qui vi talis discursus præbetur ipsi rerum latentium veritati est ex se certus, & infallibilis, & ex motivis Fidei consequens, quamvis inferior eo, quem postea Theologica Fides præbet ex immediato imperio piæ voluntatis eidem veritati ob auctoritatem revelantis. Nec est simile, quod opponitur de obligatione humani Iudicis ad credendum, quod per testes probatur, licet sæpe reipsa falsum. Quia obligatio hæc humani Iudicis non est ad speculativam dubitationem de sinceritate testium ab animo suo expellendam, sed duntaxat ad practicam conformitatem externæ sententiæ cum publicis probationibus præcisam à latente veritate fortasse per iniquos testes adulterata vel negata.

6. Postremò contra te argumentor ex proprio fine doni miraculorum dati primùm Prophetis veteris Testamenti, tum Apostolis novi Testamenti ad missionem suam populo, cui prædicarunt, monstrandam tanquam legitimam, et à Deo, ut patet in miraculis Moysis Exod. 4. in eum finem factis, ut crederent Israelitæ Dominum apparuisse Moysi, & eumdem misisse. Quam ob causam passim in Scripturis miracula vocantur signa, quia nempe spectatoribus notificant primùm divinam missionem facientis, tum veritatem à misso promulgatam.

Vnde 2 Corinth. 12. *Signo*, inquit, *Apostolatus mei facta sunt super vos in omni patientia, in signis, & prodigiis, & virtutibus.* Et Marci ultim. *Illi*

autem

autem profecti prædicaverunt ubique Domino cooperante, & sermonem confirmante sequentibus signis. Hebr. 2. prædicatio Evangelii dicitur *in nos confirmata contestante Deo signis, & prodigiis, & variis virtutibus, & Spiritus sancti distributionibus.*

Certè miracula non fuissent huic fini apta media, si ex se persuasionem tantùm genuissent incertam & fallibilem, ut tu fingis, nec obligassent spectatores ad credendum Fide divina. Nec enim rationabilis obligatio credendi aliquid summa certitudine fundari potest in signo fallibili, vel in persuasione Incerta ex hujusmodi signa per conjecturam incertam deducta. Vnde sicut Christus quando Ioan. 10. *Si non facio,* inquit, *opera patris mei, nolite credere mihi.* Et Ioan. 15. *Si opera,* inquit, *non fecissem in eis, quæ nemo alius fecit, peccatum non haberent.* Supposuit ex miraculis a se patratis colligi potuisse à Iudæis certissimam persuasionem tum de credibilitate, tum de veritate suæ prædicationis, nisi perversis illi affectibus excæcati restitissent Spiritui sancto. Pari modo nos possumus supponere non tantùm de omnibus, qui visis signis Apostolorum sua nova culpa credere noluerunt, sed etiam de omnibus hodie Sectariis, qui non obstante gloria miraculorum tum veterum, quibus incæpit, tum recentiorum, quibus per singula sæcula noviter confirmat Deus veritatem Ecclesiæ suæ visibilis, sese ab hac unitate separarunt.

7. Confirmari potest, & illustrari hoc argumentum distinguendo duplicem persuasionem à muliere illa 3 Reg. 17. formatam de Propheta Elia, unam priusquam miraculo recipisset filium à mortuis, fundatam utpote in viri probitate, moribusque externis, tanquam in signo tantùm probabili; alteram post redivivum filium, quando non amplius timide opinans, sed cum omni certitudine credens dixit: *Nunc in isto cognovi, quoniam vir Dei es, & verbum Domini in ore tuo verum est.* Vbi patet in miraculo tanqùam signo ex se certo fundatam fuisse certitudinem posterioris illius persuasionis priore longè perfectioris.

8. vide

8. Video à te in tui erroris patrocinium allegari è nostris Durandum, Becanum, Gregorium à Valentia, sed magna sapientissimorum virorum injuria, qui nihil minus intenderunt, quam quod tu illis affingis. Et Durandus quidem loco à te citato 3. sent. dist.24. quæst.3.n.8. postquam dixisset Ecclesiam regi à Spiritu sancto, ut non decipiatur in Fide hoc sensu interpretatus illud Luc. 23. *Ego pro te rogavi Petre, ut non deficiat fides tua.* Mox subdit, *Ad hoc autem clarè, & concorditer concurrit ratio humana, quæ dicta ex apparentibus, quod doctrina confirmata per tot signa, conservata à Martyribus inter tot supplicia sit vera, &c.* Vbi perparam tu particula *ex apparentibus*, putas à Durando intelligi nudam speciem probabilitatis topicæ destitutam omni certitudine medii ex se infallibilis; quasi miracula tibi sint signa in speciem probabilia, sed simpliciter incerta. Sensum certè hunc exclusit Durandus adverbio clarè. Vbi enim est qualiscumque claritas, & evidentia, non potest deesse certitudo ejusdem generis, licet vicissim certitudo esse possit sine claritate. Sensus ergo Durandi est, quem ipsemet explicat opponens signa visibilia rebus invisibilibus ex divina revelatione credendis, quæ propter obscuritatem latentis in se veritatis dicuntur non apparentes, nequaquam tuo sensu, id est, improbabiles, vel incredibiles. Sensus enim hic absurdior est, quàm ut refutari debeat, sed duntaxat quia sensibus & principiis Philosophicis absconduntur, quibus alioqui miracula, & alia similia signa sunt obvia. Quo sensu ipsa Fides Hebr. 11. dicitur *non apparentium.* Nec tibi favet Durandus, quando rationem hanc ex visibilibus signis rerum invisibilium petitam, quam Fides supponit præviam, negat esse demonstrativam: loquitur enim de demonstratione physica, quæ per locum intrinsecum se sola convincit intellectum: demonstrationem vero Theologicam vel Catechisticam ex medio extrinseco, & morali liberè quidem perpenso, & persuaso ex se tamen infallibili non negat Durandus, sed potius supponit.

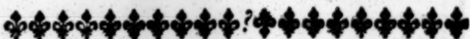
Non

Non minus longè aberras à mente Becani, & Gregorii à Valentia. Nam Becanus non negat quod tu fingis eum negare, communia motiva Fidei facere, ut aliquid infallibiliter credi possit, in actu saltem exercito, sed duntaxat postquam distinxit duplex judicium de credibilitate rerum revelatarum, alterum priorem assensu Fidei divinæ, propriumque præviæ prudentiæ, alterum ab ipsa Fide divina elicitum ex Dei auctoritate, consequenter duplicem distinguit credibilitatem objecti materialis, alteram præviæ prudentiæ præsentatam per miracula, & alia motiva; alteram verò, quæ ab ipsa Fide attingitur tanquam in actu signato jam infallibilis ex Dei testantis auctoritate.

Gregorius à Valentia non loquitur universè, nec sensu à te apprehenso, quasi persuasio ex omnibus simul motivis, vel eorum præcipuis sit ex se incerta, sed duntaxat in casu particulari, quo per accidens ratione subjecti quandoque contingit, ut quis ad Fidem accedens ex prævia persuasione timida, & probaliter opinativa formata de particulari aliquo motivo Fidei, prudenter moveatur ad volendum credere fide divina, priusquam totam vim persuasivam præcipuorum signorum Fidei percipiat. Sicut enim in humanis disciplinis sæpe contingit, ut quis conclusioni ex se demonstratæ, atque scibili assensum præbeat tantum opinativum, & timidum, sive quia medium ex se alioqui demonstrativum propter ingenii tarditatem non penetrat, sive quia medio alio quam demonstrativo nititur, ita etiam in addiscendis rebus Fidei frequenter contingit, ut quis ad Fidem accedens fundet præviam suam prudentiam in opinione, quam præconcipit de sapientia & probitate immediati præconis, indeqúe moveatur ad volendum credere Fide certissima. Verum non hinc sequitur omnem persuasionem, quam præcipua motiva Fidei sunt apta ex se gignere, esse taliter incertam, & fallibilem.

Ne:

Nec enim hinc infirmatur vis & necessitas consequentiæ in discursu Catechistico, vel Theologico paulò ante declarato, per quem quivis mediocriter instructus, & erga ea quæ Dei sunt, affectus potest ex præcipuis motivis Fidei deducere persuasionem penitus certam, & infallibilem, ut probatum est.

AUCTORIS DUPLICATIO.

PUNCTUM PRIMUM.

An propter Ecclesiæ testimonium credi debeat Sacræ Scripturæ authoritas?

1. QVinque argumenta in medium attuli Disput. Part. 2. Quæst. 1. ad confutandam eorum sententiam qui docent Ecclesiæ testimonium esse principale fundamentum illius fidei qua creditur Sacræ Scripturæ authoritas. Ex his, tu tribus prætermissis, duo solummodo, videlicet tertium & quartum, vellicare ausus es. Quod quam feliciter præstiteris nunc videbimus.

2. Tertium nostrum argumentum, quod apud te est quarta objectio (confundis enim argumenta à me proposita Part. 2. Quæst. 1. cum iis quæ à me allata sunt Part. 1. Sect. 7.) concludebat Ecclesiæ testimonium non esse fundamentum principale illius fidei qua creditur Scripturæ authoritas, quia inde sequeretur vltimam resolutionem fidei fieri in authoritatem Ecclesiæ. Respondes fidem vestram non resolvi in Ecclesiam tanquam in formale

male objectum fidei, sed tanquam in vniversalem regulam credendi, qua discernitis id quod vere est Verbum DEI, ab eo quod non est DEI Verbum.

3. Hoc tuum effugium jam sæpius est à me confutatum; præsertim Tract. 4. Cap. 2. §. 4. vbi probavi Ecclesiæ testimonium ex communi vestrorum Theologorum sententia esse formale fidei objectum, quia revelatio divina ex communi eorundem sententia est formale fidei objectum: Ecclesiæ enim testimonium vobis est revelatio divina, seu Verbum DEI; Ergo Ecclesiæ testimonium ex vestra sententia est formale fidei objectum. Videat lector ea à me dicta sunt Tractatu præcedenti Cap. 1. vbi ex tuis etiam verbis probavi Ecclesiæ testimonium esse formale fidei objectum.

4. Quarto argumento, quod tibi est quinta objectio principalis, (tria enim reliqua argumenta à me proposita Quæst. 1. tanquam *objectiones minus principales* data opera transilis) probabam fidem totius Verbi Divini non niti authoritate Ecclesiæ; quia inde sequeretur Ecclesiæ authoritatem à nobis credi debere prius, saltem ordine naturæ, quam credamus ullam partem Verbi DEI esse vere divinam, seu divinitus revelatam. Hoc autem esse impossibile ex eo demonstravi, quod nullum fundamentum assignari possit quo nitatur fides illa de infallibilitate Ecclesiæ quæ præcedit fidem totius verbi Divini. Hoc argumentum eludere conaris repetendo tuum delirium *de simultate credendi*, hoc est, asserendo Ecclesiæ infallibilitatem, Verbi DEI authoritatem, & omnia materialia fidei objecta *simul*, & *semel* credi ab ijs qui incipiunt credere. Sed hoc effugium tibi eripui Tract. 6. qui est *de ordine credendi*: & proinde jam constringeris inevitabili necessitate respondendi ad quæstionem à me propositam de fundamento illius fidei qua creditur Ecclesiæ infallibilitas antequam ulla pars Verbi Divini credatur. Prodi igitur gloriose miles ex

tuo latibulo, nam formidabilem illam quæstionem amplius defugere non potes. Qui pleniorem hujus responsionis confutationem desiderat, legat CAP. 22. quinti Tract. & CAP. 5. sexti Tractatus.

PUNCTUM SECUNDUM.

An disputatio Turnebulli de Motivis fidei sit hîc necessaria? An sit plena & perfecta? An denique doctrina in ea tradita sit sana, & orthodoxa?

1. DE hac tua disputatione qua probare conaris, *præviam persuasionem quam communia motiva fidei gignunt, ex se, objectóque suo esse certam, & infallibilem*, tria dico: Primò, assero eam non esse plenam & perfectam; idque quia loco à te citato, videlicet Part. 2 Quæst 1. §. 8. tribus argumentis demonstravi communia fidei motiva non posse proximè fundare illam fidem infallibilitatis Ecclesiasticæ, quæ præcedit fidem totius Verbi Divini. Tu duo priora silentiò involvens, solum tertium sugillas & insectaris. Hæc igitur tua disputatio de prævia illa persuasione quæ communibus fidei motivis nititur, parum, aut nihil tuam causam juvat. Quamvis enim tertio illo argumento cederem, & faterer persuasionem quam gignunt communia fidei motiva esse certam & infallibilem; adhuc tamen mea positio de communibus fidei motivis, qua videlicet assero *infallibilitatem Ecclesiæ non posse propter ea credi fide divina*, firma, & inconcussa maneret: quia videlicet munita est duabus rationibus

rationibus illîc propositis ad quas tu nondum respondere ausus es : et nunc Tract. 7. CAP. 5. quatuor aliis argumentis confirmata est.

2. Secundò, dico eam non esse hîc necessariam : nam locis à te citatis non tam meam quam vestrorum Theologorum sententiam de communibus fidei motivis proposui. Dixi enim Part. 1. Sect. 7. persuasionem quæ communibus fidei motivis nititur *fatentibus ipsis Adversariis*, seu ex Adversariorum confessione, esse incertam & fallibilem. Et ne gratis hoc asserere viderer in meæ assertionis confirmationem allegavi Durandum, Becanum, & Valentianum, Parte 2. Quæst. 1. §. 8.

3. Dicis id à me factum esse *magna sapientissimorum virorum injuria, eósque nihil minus intendisse, quam quod ego illis affingo.* At certè eorum scripta testantur eos apertè profiteri illam sententiam quam ipsis ascribo.

4. Et primò quidem quod ad Durandum attinet, non tantum negat rationem à communibus fidei motivis petitam ad confirmandam veritatem religionis Christianæ esse *demonstrationem Physicam*, ut tu nimis impudenter asseris §. 8. Capitis 12. sed generaliter negat eam esse *demonstrativam*, & disertè asserit eam esse *probabilem*, seu *topicam*. *Ratio* (inquit) *inducta pro fide, & præcedens fidem, aut est demonstrativa, & tunc totaliter tollitur meritum fidei, quia tollit libertatem, & inducit necessitatem assentiendi, tollit etiam necessitatem fidei, quia sciens demonstrativè DEUM esse unum non indiget fide ad hoc credendum.*———————————— *Si verò ratio non sit* demonstrativa, *sed solùm* probabilis & persuasiva, *& accipiatur ut talis, sic non tollit meritum fidei, nec minuit.* Hæc ille Lib. 3. Sentent. Distinct. 24. Quæst. 3. §. 9. Idem etiam §. 5. illius Quæstionis rationes à communibus fidei motivis petitas ad suadendam Religionis Christianæ credibilitatem, *quasdam probabilitates* vocat : *Quamvis* (inquit) *ea quæ proprie sunt fidei sint supra rationem, ita ut ad ea non possit* ratio demon-

ſtrativa, vel omnino efficax *adduci, non ſunt tamen ſic ſupra rationem quin poſsint per* aliquas probabilitates *declarari.* Perpende, mi Turnebulle, hæc verba Durandi, & tua mendacia, ac fraudes erubeſce, ſi quid tibi frontis, aut pudoris eſt.

5. Nec minus longè aberras à mente Becani, & Valentiani. Nam Becanus loco à me citato, non tantum diſtinguit duplex judicium de credibilitate rerum revelatarum, & conſequenter duplicem credibilitatem objecti materialis Fidei, ut tu ais; ſed etiam judicium fidei à judicio præviæ prudentiæ diſtinguens, judicio fidei hoc tanquam quid ei proprium, & peculiare aſcribit, quod eo judicemus, *hoc objectum infallibiliter credi poſſe.* Ergo non putavit hoc competere judicio præviæ prudentiæ, hoc eſt, non tecum putavit judicium præviæ prudentiæ eſſe judicium evidens, & infallibile de obligatione divinæ legis ad credendum, & de veritate rerum credendarum. Manifeſtum igitur eſt diſcrimen inter tuam, & illius ſententiam. Ille enim ex communibus motivis fidei hanc ſolam perſuaſionem colligi poſſe putat, *Iudico hoc prudenter credi poſſe.* Tu verò ex iis illam ipſam perſuaſionem colligis (ut patebit ex puncto ſequenti) quam Becanus fidei divinæ attribuit, viz. *Iudico hoc infallibiliter credi poſſe, & debere.*

6. Præterea, ut magis de mente Becani conſtet conſulat lector caput 8. illius libri. Ibi enim quæſtione 5. §. 5. dicit; *intellectum non determinari ſufficienter per motiva fidei, ut credat myſteria religionis Chriſtianæ eſſe vera.* Ergo non tecum putavit infallibilem, & evidentem perſuaſionem de veritate dogmatum fidei ex motivis communibus haberi poſſe. Nam ubi talis perſuaſio habetur, ibi intellectus efficaciter ad aſſentiendum determinatur. Ibidem etiam dicit evidentiam quam ex communibus motivis habemus de credibilitate dogmatum fidei eſſe ſimilem evidentiæ quam quis habet de credibilitate duarum opinionum contrariarum quando ei ita proponuntur, ut ambæ magnorum

virorum

virorum authoritate & plausibilibus argumentis confirmentur. *Tunc enim* (inquit) *intellectus ejus propter ejusmodi motiva, evidenter cognoscit utramq; opinionem esse probabilem, & credibilem* (ecce pro eodem accipit probabile, & credibile) *& tamen ex eo non potest determinatè judicare, hanc esse veram, & illam esse falsam, sed quasi suspensus hæret.* Perceptis igitur motivis fidei intellectus, ex Becani sententia, suspensus hæret, nec potest determinate judicare doctrinam quam profitetur Ecclesia esse veram, & necessariò credendam, sed tantum esse probabilem, seu credibilem.

7. Gregorius de Valentia loquitur universè, & generatim affirmat persuasionem quæ ex communibus fidei motivis habetur esse ex se suoq; genere incertam & fallibilem. *Tertiò* (inquit) *potest ex dictis intelligi non esse absurdum quod quis fide acquisita ex motivis ad credendum inducatur,* quamvis fides hujusmodi sit ex suo genere incerta, & fallibilis. *Ratio est: Nam hujusmodi cognitio fidei acquisitæ non est fundamentum fidei Christianæ secundum se, sed ratio duntaxat ob quam amplectimur fidem. Nullum autem absurdum est, ut homo ratione, aut fundamento alioqui fallibili prudenter inducatur ad aliquid faciendum, atque adeo ad fidem amplectendam secundum se infallibilem: is enim est consuetus modus actionum humanarum.*

8. Præterea quæ fuerit Valentiani sententia patet ex aliis ejus dictis: Nam eodem Tomo Disput. 1. quæst. 1. puncto 4. §. 4. Col. 69. dicit evidentiam propriè dictam de credibilitate fidei haberi ex argumentis probabilibus. *Quare* (inquit) *ad eam Minorem astruendam opus non erit evidentia argumenta adferre pro fide nostra. Satis erit si* probabilia, *aut ex historia, aut ex authoritate humana attulerimus. Nam evidens est etiam argumenta probabilia esse gravia, & fide digna apud homines.* Item ibidem Col. 95. dicit, *Motiva fidei non cogere ut assentiamur* Et quæst. 2. punct. 7. Col. 316. dicit motiva fidei *non convincere, nec demonstrare ipsam fidei veritatem.*

9. Tertiò dico tuam ſententiam quam hic tueris eſſe variis, iiſque non levibus difficultatibus, imò incommodis, & abſurditatibus obnoxiam. Hujus aſſertionis veritas patebit ex duobus punctis ſequentibus.

PVNCTVM TERTIVM.

Turnebulli ſententia de perſuaſione quam communia fidei motiva gignunt quinque aſſertionibus explicatur.

1. TVAM ſententiam quatuor aſſertionibus comprehendam : prima eſt hæc. *Ex communibus fidei motivis habetur infallibilis certitudo de obligatione credendi :* Hoc eſt, certò, & infallibiliter ex motivis fidei ſcire poſſumus, quod ea dogmata quæ à Paſtoribus Eccleſiæ proponuntur, à nobis fide divina credi, & poſſint, & debeant. Hanc aſſertionem ſatis apertè, & directè proponis cum dicis §. 5. evidentiam credibilitatis quæ ex motivis fidei oritur, *expellere formaliter dubitationem de ſupernaturali oblig..tione credendi.*

2. Secunda aſſertio : *Ex hac certitudine de obligatione credendi naſcitur alia non minus infallibilis de veritate ipſarum rerum credendarum.* Hoc eſt, ſicut ex motivis fidei percipimus dogmata quæ proponuntur eſſe credenda, ita etiam ex iiſdem certò, & infallibiliter colligimus ea eſſe vera. Hanc aſſertionem manifeſtè lectori exhibes illis verbis : *Cæterum ex hoc obligatione tanquam principio taliter per motiva fidei præcognito, & prudenter, liberè tamen perpenſo per Theologicum poſtea, vel Catechiſticum*

techisticum discursum deducitur veritas rerum alioqui non apparentium assumendo aliud principium vel ex Philosophia notum, quo constat divina lege per se loquendo, neminem posse obligari ad assensum fidei divinæ præbendum ulli falsitati. Quasi diceres; Quicquid fide divina credi debet, verum est. At ex motivis fidei evidenter percipimus hæc, & illa dogmata credenda esse fide divina. Ergo ex iisdem etiam evidenter colligimus ea esse vera.

3. Tertio assertio: Non solum prior illa persuasio quæ est *de credibilitate doctrinæ Christianæ*, sed etiam illa altera quæ est *de veritate ipsarum rerum credendarum*, est judicium evidens, hoc est, intellectus qui illud judicium elicit convincitur ad præbendum assensum, ita ut non indigeat imperio voluntatis. Priorem enim persuasionem hoc syllogismo colligitis: *Doctrina multis & efficacibus motivis seu argumentis confirmata necessariò est credenda. At talis est doctrina religionis Christiana. Ergo ea est necessariò credenda.* Posteriorem verò hoc syllogismo stabilitis. *Doctrina necessariò credenda est vera. At talis est doctrina religionis Christianæ. Ergo est vera.* In utroque hoc syllogismo præmissæ sunt, ex tua sententia, naturaliter evidentes: & per consequens conclusiones quæ ex iis inferuntur etiam evidentes sunt. Nam ubi tota ratio formalis propter quam assentimur alicui conclusioni est evidens, assensus qui isti conclusioni præbetur necessariò est evidens, ut rectè observat Becanus, Tract. de Fide, Cap. 1. quæst. 3. §. 8. & 13.

4. Quarta assertio. Vtrumque hoc judicium est naturale secundum substantiam suam, & elici potest naturali discursu & lumine intellectus cum generali auxilio & concursu Dei. Hæc assertio non à te directè proponitur, attamen ex præcedentibus assertionibus & earum confirmationibus manifestè colligitur. Iudicium enim illud quod fundatur in humano discursu; & in principiis humano modo cognitis, est judicium naturale, ut sæpiùs docet

 Suarez,

Suarez, Dispnt. 4, de fide, Sect. 6. & Disput 6. Sect. 8. At tale est utrumque illud judicium de quo hic agimus, ut patet ex confirmatione assertionis præcedentis. Ergo utrumque est judicium naturale. Præterea, vestri Theologi, ut v. g. Suarez locis citatis, et Becanus Tract. de fide, Cap. 8. quæst. 6. §. 3. docent prius illud judicium esse naturale, seu *solis naturæ viribus haberi posse*. Ergo etiam dicendum est posterius judicium esse naturale: quia viz. id etiam habetur per naturalem discursum, et ex principiis naturaliter, ac evidenter cognitis.

5. Quinta assertio: Solis naturæ viribus absq; auxilio speciali haberi potest, et ordinariè habetur infallibilis, et evidens certitudo de veritate omnium Articulorum fidei. Hanc etiam assertionem, quamvis directè eam non proponis, meritò tibi ascribo: idque quia ex fundamentis à te positis ea necessariò colligitur, ut patet ex omnibus assertionibus præcedentibus, præcipuè vero ex assertione 2, et 4.

PVNCTVM QVARTVM.

Confutatur sententia capite præcedente proposita.

1. DOCTRINA jam proposita et explicata de infallibilitate, et evidentia istius persuasionis quam communia fidei motiva gignunt, ex Scholis Theologicis, explodenda est. Primò enim ex ea sequitur fidem divinam esse tantum eorum quæ *videntur*, hoc est, eorum quæ demonstrativè cognoscuntur; imò hanc *demonstrabilitatem*, et evidentiam cognitionis esse conditionem necessariò requisitam

requisitam in objecto fidei. At hoc non solum est novum, et ante hac inauditum in Theologia, sed etiam adversari videtur Apostolo dicenti, *Fidem esse argumentum rerum non apparentium.* Ergo &c. Ratio propositionis est, quia *credibilitas*, seu esse quid prudenter credibile, est conditio necessariò requisita in objecto fidei. At, ex te, ea sola dogmata sunt credibilia, seu prudenter credi possunt de quibus evidentem, & infallibilem persuasionem ex motivis fidei habemus quod credi possint, & debeant, atque adeo quod vera sint.

2. Secundò, ex ea etiam sequitur actum scientiæ, seu evidentis cognitionis non solum stare posse cum actu fidei, sed etiam esse necessariò & inseparabiliter cum eo conjunctum; quod etiam novum est, & nunquam ante hac auditum. Ratio est, quia cum actu fidei quo aliquod dogma creditur necessariò conjuncta est voluntas credendi: & cum voluntate credendi necessariò, ex tua sententia, conjuncta est evidens, & infallibilis persuasio, atque adeo scientia de veritate istius dogmatis. Ergo, à primo ad ultimum, cum actu fidei necessariò conjunctus est actus scientiæ. Hoc consequens, non solum in se absurdum est, sed etiam majori Theologorum Pontificiorum parti absurdum videbitur. Nam ut testatur Smiglecius in sua Logica parte 2. Disput. 16. quæst. 14. *Theologorum, imò & sanctorum Patrum communis sententia est, non posse actum fidei stare cum scientia.* Si autem illi negant hos actus esse compossibiles, proculdubiò multò magis negabunt eos esse necessariò, & inseparabiliter conjunctos.

3. Tertiò, per hanc doctrinam extenuatur necessitas gratiæ ad credendum requisitæ, & nimium tribuitur viribus naturæ. Primò enim quid opus est auxilio gratiæ ad assentiendum dogmatis fidei, ubi homines lumine naturæ percipiunt ea esse necessariò credenda, atque adeo esse vera, idque tam evidenter ut intellectus convincatur, & necessitetur ad as-

sentiendum. Secundò, si homo lumine naturæ certò & evidenter scire potest, ea quæ à Pastoribus Ecclesiæ proponuntur esse credenda, atque adeo esse vera, poterit etiam firmiter iis assentiri naturæ viribus, seu absque illuminatione, & inspiratione Spiritus sancti. At posterius est absurdum, & directè contradicit Canoni 7. Concilii Arausicani, quo definitum est, *Hominem non posse consentire prædicationi salutari absque illuminatione & inspiratione Spiritus sancti.* Ergo etiam absurdum est prius. Ratio propositionis est, quia non solum possibile est intellectum assentire objecto sibi evidenter cognito, sed etiam impossibile est eum dissentire, ut omnes fatentur. Tertiò, Quicquid intellectus solo lumine naturæ judicat esse utile, aut necessarium, id voluntas per solas naturæ vires potest appetere. At intellectus solo lumine naturali, ex tua sententia, judicat esse utile, imò necessarium credere dogmata fidei Christianæ, idque *fide divina* ut docet Suarez, Disp.4. de fide, Sect.5. §.2. Ergo, voluntas potest hoc velle: id est, potest appetere talem actum credendi. Hæc conclusio evidenter ex tua doctrina colligitur, ut patet ex isto argumento; attamen non audes ut opinor eam tueri. Nam in Concilio Arausicano, Canone 5. definitum est (ut fatentur Vasquez in 1. 2. Disp.186. Cap.2. Becanus Tract. de fide, Cap. 8. quæst. 5. Bellarm. lib. 6. de Gratia, Cap.2. & alii) non solum ipsum fidei divinæ actum, sed etiam voluntatem, seu affectum credendi esse *Donum gratiæ*, & nobis inesse per inspirationem Spiritus sancti.

4. Quartò, per hanc tuam doctrinam manifestè tollitur ea libertas quam vestri Theologi in actu credendi requirunt. Nam cum veritas aliqua ita proponitur intellectui, ut intellectus convincatur, & ad assentiendum necessitetur vi argumentorum quibus ea confirmatur, tunc manifestè excluditur libertas assentiendi. At, ex tua sententia, sic proponi possunt, & debent veritates fidei: hoc est, debent dogmata fidei proponi cum suis *motivis*, ex

quibus

quibus certò & evidenter percipimus ea esse necessariò credenda, atque adeo esse vera. Ergo, assensus fidei non est liber, & voluntarius: quia viz. cum intellectus elicit actum fidei, non potest dissentire; Quomodo enim potest quis iis dissentire de quibus *evidenter* scit quod sint vera, & credenda fide divina, *tanquam dicta à DEO*, ut loquitur Suarez loco citato. Nec satisfacit quod illic dicit hic author, viz. voluntatem posse efficere ut intellectus dissentiat Articulis fidei, idque *avertendo intellectum ab actuali judicio credibilitatis*, seu à consideratione eorum motivorum quæ evidenter demonstrant articulos illos esse credendos. Primò enim impossibile est intellectum iis Articulis dissentire quorum veritatem non solum certò, sed etiam evidenter ex motivis fidei percipit: nam ut rectè docet Ruvius, quæst.8. in 1. cap.1. Poster. *Sicut voluntas non potest odio prosequi bonum, ut bonum sibi representatum: ita intellectus non potest dissentire vero, ac necessario, ut tali sibi proposito.* Secundò, ex eo quod voluntas potest avertere intellectum ab actuali consideratione motivorum, non sequitur assensum fidei esse liberum quoad *specificationem*, sed tantum quoad *exercitium*: hoc est, non sequitur voluntatem posse efficere ut intellectus dissentiat articulis fidei, sed tantum ut assensum suspendat & ad tempus cohibeat. Sic Ruvius loco citato, & Conimbricensis in 1. Poster. Cap.1. quæst.4. Art.4. dicunt, *Intellectum positis assensibus præmissarum posse suspendere assensum conclusionis voluntate cum divertente ab actuali consideratione præmissarum ad operandum circa aliud abjectum.* At nihilominus docent hi Autores, & communis Philosophorum sententia est, assensum qui præbetur conclusioni, habitis assensibus præmissarum, non est liberum *quoad specificationem*, sed *quoad exercitium* tantum. Erit igitur assensus fidei, ex isto fundamento Suarezii, liber quoad *exercitium* tantum, & non quoad *specificationem*; quod tamen esse falsum ipse docet, Disput.6. de Fide, Sect.6. §.5.

3. Quintò,

5. Quintò, ex hac tua doctrina, sequitur infallibilem Ecclesiæ propositionem non esse necessariam ad certitudinem fidei nostræ. Possumus enim ex motivis fidei, seclusa Ecclesiæ testificatione, certam, & infallibilem, imò evidentem persuasionem habere de veritate dogmatum fidei: & per consequens possumus sine ea cautè, & prudenter credere. Malè igitur dixisti, cap. 3. §. 6. Ecclesiæ testimonium *esse regulam prudentiæ necessariam, ut cautè, non temerè, ut religiosè, non superstitiosè velit, possitque quis credere.*

PUNCTUM QUINTUM.

Expenduntur objectiones Adversarii.

1. PRima tua objectio adversus assertionem à me propositam de Motivis fidei est hujusmodi. Si persuasio à tot, & tantis motivis partim internis partim externis orta sit incerta, sequetur Deum homines ad se allicere *signis mendacibus*. At absurdum est hoc. Ergo & illud. Respondeo vitiosam & ineptam esse connexionem illam majoris propositionis. Primò enim argumenta, & motiva probabilia ineptè dicuntur *signa mendacia*. Dialecticus utitur medio probabili, non tamen dicitur uti medio mendaci, aut fallaci. Alii aliis motivis ad credendum inducuntur, ut notat Valent. Tom. 3. Disput. 1. quæst. 1 punct. 1. §. 8. & quidam iis motivis alliciuntur quæ nihil ferè certitudinis hominibus adferre possunt, ut v. g. *præconcepta opinione de sapientia, & probitate immediati præconis,* ut ipse fateris sub finem Cap. 12. An igitur dicendum est Deum hos ad se

mendacibus

mendacibus signis, allicere? Secundò, laudabile est, & divinæ prudentiæ congruum à confusis ad distincta, ab imperfectis ad perfecta procedere, ut patet ex historia creationis Ergo non est quid Deo indignum, aut ab ejus prudentia alienum, homines ad se primò allicere mediis minus efficacibus, id est, motivis probabilibus, modo postea adhibeat medium aliquod certum & infallibile. Et sic revera facit: nam quos primò ad persuasionem probabilem de veritate Religionis Christianæ per communia fidei motiva adduxit, eosdem postea ad perfectam & infallibilem fidei certitudinem per verbum suum perducit.

2. Secunda objectio. Persuasio proximè, per se, & non per accidens obligans totam Ecclesiam ad credendum ex fide divina non potest esse incerta, & fallax. At talis est persuasio quæ ex communibus motivis fidei habetur. Ergo &c. Respondeo minorem esse falsam. Persuasio enim *proximè, & per se* obligans homines ad credendum, non est naturalis illa, seu humana persuasio quæ ex motivis fidei habetur, sed est persuasio supernaturalis, & obscura quæ oritur ex illustratione divina, & immediatè versatur circa credibilitatem mysteriorum fidei, non propter motiva, sed propter revelationem Dei. Duplex enim est judicium de credibilitate doctrinæ Christianæ, ut docent Suarez, Disp. 6. de fide, Sect. 8. §. 6. & Becanus Tract. de fide Cap. 8. quæst. 6. Vnum naturale, quod fundatur per se in motivis creatis. Alterum supernaturale quod fundatur in authoritate Dei revelantis. Posterius hoc judicium seu posterior hæc persuasio, proximè & per se obligat ad credendum. At priorem illam talis obligatio non consequitur. Non enim tenemur ea omnia dogmata credere quæ hujusmodi motiva, credibilia faciunt: nisi etiam ex Verbo Dei de eorum veritate constet.

3. Tertiò, Vnanimi (inquis) consensu fatentur nostri Theologi, quod & ex Scripturis convincitur, res fidei nostræ spectatis omnibus quibus De-

us eas confirmavit esse evidenter credibiles evidentia practica & morali. *&c.* Respondeo vestros Theologos dicere doctrinam fidei esse evidenter credibilem, non quod ex eorum sententia evidens sit eam esse necessariò credendam, atque adeo esse in se veram, sed quod evidens sit eam gravibus, id est, valde probabilibus argumentis confirmari (nam ut notat Valent. Tomo.3. Disput. 1. quæst. 1. punct. . §.3. *argumenta etiam probabilia gravia sunt, & fide digna apud homines*) Item, quod evidens sit eam esse probabilem, imò probabiliorem omnibus sectis oppositis. Hoc certè vestri Theologi asserunt, & ego libenter tantundem concedo. Vide Valent. loco citato, Colum.698. §. *Secundo eisdem*, et Colum.95. §. *Ad Secundum.*

4. Quæ à te ex Scripturis afferuntur ad confirmandam generalem tuam assertionem de motivis fidei, ea nihil pro te faciunt. Nam illud Psalmi 19. *Testimonium Dei fidele est, sapientiam præstans parvulis*, intelligendum est (ut ipse fateris §.2.) de lege Domini, & per consequens ineptè à te adhibetur §.1. ad probandam infallibilitatem istius persuasionis quam communia motiva fidei gignunt. Illud etiam Psalmi 93. *Testimonia tua sunt credibilia nimis* (quod ab aliis rectius legitur sic, *Testimonia tua sunt firma valde*) commendat legem Dei non ab humana credibilitate quam habet ex motivis fidei, sed ab eminentiori illa, & planè divina credibilitate quæ ut loquitur Suarez, Disput.6. de fide Sect.8. §.6. *resultat ex authoritate Dei*, qui viz. legem illam tulit, & populo Israelitico tradidit.

Punctum

PUNCTUM SEXTUM.

An ex miraculis firmum, & certum argumentum sumi possit ad demonstrandam Ecclesiæ alicujus veritatem & infallibilitatem?

I. PRima assertio. Gloria miraculorum, seu fama, & celebritas quam hæc, vel illa Ecclesia apud homines habet ob miracula quæ in ea fieri dicuntur, non est certa & infallibilis veræ Ecclesiæ nota. Hic miraculorum gloriam (intellige humanam, quæ viz. in hominum æstimatione, & laude consistit, ut docet Thomas Prima Secundæ, quæst.2. Art.3. Nam ea miraculorum gloria quam Ecclesia aliqua apud Deum habet, est ex se arcana, & nobis incognita, & proinde non ita proprie inter motiva fidei numerari potest) ab ipso miraculorum dono non sine ratione distinguo. Potest enim Ecclesia aliqua celebrari ob miracula quæ in ea fieri dicuntur, quamvis verè, et à parte rei instructa non sit virtute faciendi miracula.

Patet veritas hujus assertionis: *Primò*, quia fama illa, seu celebritas quam Ecclesia aliqua habet ob miracula quæ in ea fieri dicuntur nititur iis historiis et narrationibus, de quarum veritate illi qui non adfuerunt dum miracula illa fierent, firmam et infallibilem certitudinem habere non possunt. Secundò, illi etiam qui hujusmodi spectaculis intersunt facile decipi possunt. Nam, ut fatetur Bellarm. Lib. de Notis Ecclesiæ, Cap.14. non constat nobis

certi-

certitudine cui non potest subesse falsum, ea quæ nobis videntur esse miracula, revera esse talia, et non esse præstigias, seu illusiones Dæmonum. *Dæmon enim* (inquit) *etsi non potest facere verè miracula, tamen potest facere apparenter etiam maxima quæque.*

3. Secunda assertio :Vera et propriè dicta miracula fieri possunt extra veram Ecclesiam, viz. in cœtibus hæreticorum : et proinde miracula nudè, et in se spectata non sunt genuina, et infallibilis veræ, seu orthodoxæ Ecclesiæ nota. Hæc assertio Enthymematicè proponitur, et antecedente. ac consequente constat. Consequentis illatio ex antecedente est ex se manifesta; veritas etiam antecedentis ex ipsorum adversariorum confessione patet. Quamvis enim quidam ex illis (ut statim patebit) negent vera miracula posse fieri ab hæreticis pro confirmatione erroris, seu ad errorem confirmandum, fatentur tamen ea ab illis fieri posse ad alios fines, ut v.g. propter hominum utilitatem, quando viz. illi ab hæreticis miraculosè sanantur ; Item ad confirmandam veritatem aliquam fidei in qua illi hæretici cum orthodoxis conveniunt. Ita docet Bellar. lib. de notis Ecclesiæ, Cap.14. §. *Ad postremum.* Estius in 2.Sent. Dist.7: §.19. Suarez. Disput. 4 de fide, Sect.3. §.10. Malderus in Sancti Thomæ 2. 2. Quæst.1. Art.5. Dubio 4. Sect.3. et alii.

4. Teria assertio. Ex veris, et propriè dictis miraculis non potest sumi firmum, et certum argumentum ad demonstrandam hujus, aut illius Ecclesiæ infallibilitatem. Patet hoc primò ex Assertione præcedente : Si enim miracula non demonstrant certò & infallibiliter veritatem illius Ecclesiæ in qua fiunt, multo minus demostrant ejus infallibilitatem in docendo : Sique miracula verè divina Ecclesiis actu errantibus conveniunt proculdubio etiam quibuslibet Ecclesiis errori obnoxiis competere possunt. Secundò, miracula non sunt à Deo instituta ad demonstrandam eorum infallibilitatem per quos fiunt miracula. Nam si hoc verum

esset.

esset, sequeretur eos omnes qui olim miraculorum gloria fulserunt, etiam infallibilitate docendi præditos fuisse. At hoc apertè falsum est: Nam in primitiva Ecclesia non solum Apostoli (qui infallibiles veritatis testes fuerunt) sed etiam alii pastores, imò et laici credentes miracula faciebant. Tertiò ipsi Pontificii non solent ex miraculis demonstrare Ecclesiæ suæ infallibilitatem, sed ex iis solummodo probare conantur eam esse veram, atque unicam Christi Ecclesiam.

Hæ tres assertiones abunde sufficiunt ad vindicandam positionem nostram de miraculis ab adversarii abjectionibus. Dixi enim, parte 2. Disput. quæst. 1. §. 8. fidem eam qua creditur Ecclesiæ infallibilitas in testificando non niti miraculorum gloria, tanquam firmo, et certo assensus nostri fundamneto. &t non solum id nunc probavi, sed etiam (quod majus est) ostendi ex veris, & propriè sic dictis miraculis, si modo nudè, & in se ea spectentur, Ecclesiæ alicujus veritatem non posse efficaciter probari, & multò minus eius infallibilitatem. Cæterùm ut Lectori magis satisfiat, alias aliquot Assertiones addam *Puncto* sequenti.

PUNCTUM

PVNCTVM SEPTIMVM.

An ex miraculis in testimonium alicujus doctrinæ factis firmum, & certum argumentum sumi possit ad probandam illius doctrinæ veritatem?

1. QVARTA assertio: Non certò constat, nec inter ipsos Adversarios convenit, num miracula in testimonium alicujus doctrinæ facta, evidenter nobis demonstrent illius doctrinæ veritatem? Vt hæc assertio melius intelligatur subjiciam Suarezii distinctionem de miraculis quam is in medium affert. Disput 4. de fide Sect. 3. §. 10. *Respondetur* (inquit) *duobus modis posse fieri miraculum. Primùm sine ullo respectu ad veritatem aliquam per illud confirmandam, sed solum propter alicujus hominis utilitatem, ut ad conferendam sanitatem, vel quid simile. Secundò, fit miraculum in testimonium alicujus doctrinæ, ut eam veram esse confirmet. Priori modo verum est, Deum posse facere miracula per pravos homines* (hîc sub pravis hominibus, comprehendit etiam deceptores, seu hæreticos, ut patet ex verbis quæ hanc responsionem immediatè præcedunt) *et hoc modo procedit objectio facta, quamvis fortasse rarissimè hoc contingat & quando evenit, magis est ex fide recipientis, quam ex virtute operantis. Posteriori autem modo fieri non potest ut miraculum fiat in confirmationem falsitatis, quia alias Deus cooperaretur mendacio, & esset testis ejus.* Vult igitur Suarez miracula quæcunque propriè sic dicta & in testimonium

monium doctrinæ facta, esse certum & infallibile veræ doctrinæ signum, quia viz. vera miracula in confirmationem falsæ doctrinæ fieri non possunt.

2. At contra primò, Vnde sciemus miracula ea quæ fieri videntur in hujus, aut illius doctrinæ confirmationem esse vera, et proprie dicta miracula? Bellarm. Lib. de Notis Ecclesiæ, cap. 14. dicit *non constare nobis certitudine, cui non possit subesse falsum, ea non esse illusiones Dæmonis.* Et Suarez in Defensione fidei Catholicæ, Lib. 1. Cap. 7. §. 3. asserit, *opera miraculorum adulterari posse, & ita exterius fingi, ut non sint necessaria signa veræ fidei.*

3. Secundò, Non possumus evidenter scire hoc, vel illud miraculum factum esse in confirmationem talis doctrinæ. Ergo miraculum hoc, vel illud factum esse in confirmationem talis doctrinæ, non est nobis, seu respectu nostri, certum & evidens signum veræ doctrinæ. Ratio consequentiæ est, quia id de quo non certò constat, nec constare potest, utrum sit an verò non sit, non est signum idoneum ad evidenter demonstrandam doctrinæ veritatem. Probatur antecedens; quia cum Deus (*cujus inscrutabilia sunt judicia, & viæ impervestigabiles*, Rom. 11. 33.) varios fines sibi propositos in producendis miraculis habere possit, ut fatetur Suareæ, loco citato, nos qui *non cognovimus mentem Domini, nec ei à consiliis sumus*, evidenter scire non possumus utrum miraculum hoc, vel illud ab eo factum sit ad confirmandam talem doctrinam, an verò in aliquem alium finem? Hoc diserte asserit Valentianus, Tom. 3. Disput. 1. quæst. 1. punct. 4. §. 3. Col. 79. *Quod autem* (inquit) *in argumento sumebamus miracula hæc ad eam rem divinitus facta per Christum fuisse, ut Christiana firmaretur doctrina: id verò si non evidenter* (*quis enim, præsertim citra lumen fidei, ut ad fidem ipsam jam persuadendam loquimur, cognovit penitus, atque vidit sensum & consilium Domini*) *at ita certè compertum*

est

est ut non nisi imprudenter, ac temerè in dubium vocari possit.

Tertiò, quamvis certum sit Deum nunquam facere miracula in confirmationem erroris (ipsa enim veritas non potest hoc sibi propositum habere, ut errorem confirmet, vel stabiliat) dubitari tamen potest, utrum Deus ad tentandos homines, seu ad probandam eorum fidem Deuter. 13. 3. facere possit miracula per hæreticos falsam doctrinam confirmare intendentes, seu ut alii loquuntur, utrum Deus unquam exaudiat petitionem hominis volentis ad confirmandum errorem miraculum adhibere. Et certè hac de re inter ipsos Adversarios, ut dixi, non convenit. Quamvis enim Bellar: Estius, Suarez, & alii, cum concedunt hæreticos posse facere vera miracula, hoc addant, miracula ab iis fieri, non in erroris quem tuentur, sed in alicujus veritatis quam retinent confirmationem, aut in aliquem alium finem, ut patet ex Assert. 2. tamem Gerson, & Stapletonus longius progrediuntur, dicuntque vera miracula in erroris confirmationem ab hæreticis fieri posse. Item, quamvis Suarez, Malderus, & quidam alii, affirment miracula *in testimonium veritatis facta*, esse infallibile signum veræ fidei, tamen major est numerus eorum Pontificiorum qui aliter sentiunt.

4. Quod igitur vera miracula fieri possint ab hæreticis in erroris confirmationem docet Stapl. in Prompt. Morali Dominica 24. post Pentecost. *Signa autem* (inquit) *& prodigia quæ dabunt pseudo-prophetæ, ut majorem electis tentationem inferant, sunt quidem ex parte opera miraculosa de quibus Apostolus dicit*, 2. *Thess.* 2. *ipsum Antichristum venturum secundum operationem Satanæ, in omni virtute, & signis, & prodigiis mendacibus : vel sanè quia non vera, sed falsa erunt miracula, & potius miranda quam miracula, ac nil nisi præstigiæ, & oculorum deceptiones, vel quia et si* vera sint prodigia, quoad actus supernaturales, *non nisi mendacia tamen*

erunt

erunt, quia non nisi mendacio servient. *Certè ad majorem fidelium probationem, etiam* vera miracula *non solum Antichristus ipse, ejusque proximi praecursores, sed quilibet haeretici, non secus quam Magi, Deo permittente operari potuerunt.* Et infra. *Sed si aliqua fortè* veri nominis miracula *Haeretici hodiè proferre poterunt ab ipsis facta, fugiendi nihilominus sunt ut seductores, propter ea quae jam dicta sunt.*

5. Iohannes Gerson parte 2. Sermone de quatuor Domibus etiam asserit Deum facere vera miracula per Haereticos falsam doctrinam confirmare intendentes; Sed cautius loquitur quam Stapletonus: dicit enim Deum nunquam hoc facere quin per Scripturas, aut aliquo alio modo *reclamet*, & doctrinam illam non esse credendam doceat. Hoc enim casu, et non aliter potest Deus, ex Gersonis sententia, ad probandam suorum fidem exaudire petitionem hominis volentis ad confirmandum errorem miraculum adhibere. *Amplius* (inquit) *scire convenit quod sicut apud homines moris est quod in attestationem literarum sigillum appenditur, vel apponitur signum proprium; Non aliter Deus miraculorum verorum operationem, veluti sigillum, & signum proprium inducit in robur veritatis illius quam jubet credi: Et nulla unquam invocatione, miraculorum conditor est, vel erit in opere mendoso, quin reclamet: & quin per Scripturas, per prophetias, per revelationem, vel aliter, illam falsitatem non esse credendam edoceat.* Et infra, *Haec ita quamvis se habeant, quod per mendaces miraculi Author esset Deus; nunquam tamen sigillum proprium sic falsari, nunquam homines eo abuti in mendacio fineret, quin & reclamaret & contradiceret.*

6. In hac etiam sententia fuisse videtur Durandus: nam quaest. 1. in Prologum Sentent. §. 46. de miraculis sic disserit: *Tertium est quod quamvis esset per se notum aliquod esse fieri à solo Deo, sicut fuit resuscitatio Lazari; tamen non esset per se notum. quod hoc fieret ad testificandum hoc quod diceret iste; vel ille qui praediceret miraculum.* Et infra ibidem;

ibidem: *Posito ergo quod Christus dixisset, quod Deus resuscitaret Lazarum ad testificandum quod ipse Christus esset verus Deus, & constaret evidenter de resuscitatione Lazari facta à Deo, & quoque de veritate Christi prædicentis talem resuscitationem, non tamen propterea esset per se notum quod Christus veram dixisset pro illo addito, scilicet quod resuscitatio fieret in testimonium quod ipse Deus esset.* Item §. 47. *Sed quantumcunque concurrant talis invocatio, & miraculum, non est tamen propter hoc per se notum quod miraculum fiat ob talem invocationem.* Et infra de pseudopropheta dicente Deum facturum, miraculum in confirmationem suæ doctrinæ, sic scribit: *Talis sic dicens, falsum dicit sed Deus faciens miraculum quod prædicitur, non testificatur falsum: quia non facit miraculum propter id quod alius dicit quamvis simul concurrant; & sic non est per se notum quod miraculum fiat ad testificandum dictum cujuscunque hominis, etiam Christi, &c.*

7. Similiter quod miracula per se non efficiant infallibilem certitudinem de veritate doctrinæ, docent multi Scriptores Pontificii, idque absolutè, & sine ulla limitatione. Bellarm lib. de Notis Ecclesiæ. Cap. 14. §. Est autem, dicit. *Ecclesiam Orthodoxam non demonstrari ex miraculis quoad certitudinem rei, sed tantum quoad certitudinem credibilitatis*, hoc est, nos non posse ex miraculis certò, & infallibiliter scire hunc particularem hominum cœtum esse veram Ecclesiam, sed tantum quod credibile, seu valde probabile sit eum esse talem. Nam *certitudo credibilitatis*, prout contradistinguitur à *cretitudine rei*, est qua ita certò scio hoc esse credibile, ut tamen non certò sciam id esse verum. Nec solum hoc dicit Bellarm. sed etiam id hac ratione confirmat: *Cujus rei ratio est, quia ante approbatienem Ecclesiæ non est evidens, aut certum certitudine fidei de ullo miraculo, quod sit verum miraculum.*

8. Maldonatus in Cap. 7. Matth. v. 22. scribit Hieronymum, Chrysostomum, Euthymium, & The-

Theophylactum, *multis probare exemplis, etiam per homines infideles vera fieri miracula.* Item ex illo Matthæi loco quem interpretatur, probari posse, *falsos illos prophetas de quibus Christus loquitur vera miracula fecisse, verè prophetasse, verè Dæmonia ejecisse.* Et addit, *Nec magnum esset, si moneret nos, ne falsa facientibus miracula crederemus: magnum omnino, & admirabile quod moneat, ne falsis prophetis credamus vera etiam miracula facientibus: nec ex solis miraculis, sed etiam ex fructibus, id est, ex moribus ipsorum, veros falsosque prophetas discernamus.* Postea hic Author quæstionem subjicit, *An ergo nullum ad probandam veram doctrinam argumentum ex miraculis sumi possit?* Cui respondet hoc modò: *Non sequitur omnino nullum, sed non necessarium sumi posse.* Et infra: *Probabile igitur fidei argumentum est, quod ex miraculis sumitur, quia per fidem sæpè, sine fide raro fieri solent.*

9. Andradius Defens. Fid. Trid. lib. 2 pag. 349. expendens Augustini sententiam de miraculorum usu in demonstranda vera Ecclesia, sic disserit *Augustinus contendit Ecclesiæ certa, atq; firma indicia è sacris literis petenda esse, quia ab omni sunt falsitatis suspicione libera. Nam cum miracula, stupendáque prodigia quæ sæpe à viris fiunt sanctissimis, Dæmonum opera à perditis etiam, & facinorosis fieri posse dicat, & futurarum rerum prædictiones non modo piis, sed impiis quoque, & flagitiosis hominibus accidere aliquando soleant, FALSA profectò sunt hæc plerumq; INFIRMA etiam SEMPER, Ecclesiæ veræ indicia.*

10. Ioannes Ferus, Lib. 3. Comment. in Math. Cap. 24. v. 23. & 24. audacter affirmat, non doctrinam ex miraculis, sed contrà miracula ex doctrina probari debere. *Habes* (inquit) *hic textum unde internoscas inter vera & falsa miracula. Vera miracula sunt, si qui facit, verbo DEI contraria non docet: falsa autem, si contra verbum DEI jamdum miraculis confirmatum docet. Non igitur doctrina ex miraculis, sed miracula ex doctrina probanda sunt.*

Gregorius de Valentia, Tomo 3. Disput. 1 quæst. 1. Punct. 4. §. 3. Colum. 80. suam sententiam de miraculis, sic proponit. *Nam quamvis ipsa per se miracula non efficiant certitudinem infallibilem de veritate doctrinæ, & de Ecclesia legitima, sed contrà potius Ecclesia vera, & legitima certos nos de veritate miraculorum faciat, ut Divus Augustinus lib. de unitate Eccles. Cap. 16. indicat, tamen prudenter homines moventur miraculis, & aliis argumentis, ad credendum certò veræ doctrinæ, ob revelationem divinam sicut supra exemplicavimus.*

11. Quinta assertio: Certum tamen est, & fatentur omnes miraculorum donum à DEO in Prophetas, & Apostolos ideo collatum fuisse, ut eorum divina missio, veritasque doctrinæ ab iis prædicatæ per miracula credibiles fierent; Nam, ut rectè monet Bellarm. Lib. 6. de Gratia & libero Arbitrio, Cap. 1. *non satis est ad hoc quod homines credere teneantur, si solùm iis doctrina à DEO revelata proponatur, sed necesse est, ut accedat etiam aliquid quod eam doctrinam credibilem faciat. Sic enim Dominus Exodi 4. Cum mitteret Mosem ad prædicandum, dedit illi potestatem faciendi miracula, quibus fidem faceret prædicationem suam esse verè divinam.* Hæc assertio exprimit verum & proprium finem doni miraculorum: miracula enim à Deo instituta sunt, non ut iis nitatur infallibilis certitudo de veritate doctrinæ ad quam confirmandam illa fiunt. Nam, ut fatetur Bellarm. loco citato, *miracula non possunt mentem omnino convincere:* Sed ut illi qui non adhuc crediderunt, attentiores & dociliores reddantur, utque doctrinam sibi propositam non aspernentur, sed reverenter de ea sentiant, judicentque eam prudenter credi posse.

13. Sexta assertio: Ad veram seu orthodoxam Ecclesiam certo & infallibiliter demonstrandam cum miraculis necessariò conjungenda est doctrinæ veritas: nam sic miracula, & veritas doctrinæ se mutuò illustrabunt, & confirmabunt Bellarm. Lib. de Notis Ecclesiæ, Cap. 14. *dicit ex miraculis Ec-*

clesiam,

clesiam, & ex Ecclesia miracula demonstrari, sed diverso genere demonstrationis. Ergo similiter assero, *veram doctrinam per miracula, & miracula per veram doctrinam confirmari.* Nam miracula ab iis facta qui veram doctrinam prædicant efficiunt, ut homines judicent doctrinam illam esse credibilem, id est, eam prudenter credi posse. At veritas doctrinæ lumine fidei cognita, & credita efficit ut certò, & infallibiliter sciant miracula quæ ad doctrinam illam confirmandam eduntur verè esse divina. Nam si doctrina in cujus confirmationem miracula fiunt convenit cum ea quæ per Mosen, Prophetas, Christum, & Apostolos revelata est, tunc etiam miracula quibus ea confirmatur pro divinis sunt habenda. Miracula igitur, ut Bellarmini distinctionem supra allatam meæ sententiæ accommodem, demonstrant veritatem doctrinæ tantum quoad *certitudinem credibilitatis.* At ex veritate doctrinæ demonstratur miraculum quoad *certitudinem rei,* hoc est, certò & infallibiliter probatur, id verè esse divinum.

14. Ex his patet miracula, si non habeant doctrinæ veritatem conjunctam, non demonstrare certò & infallibiliter veram Ecclesiam. Sunt enim miracula doctrinæ sigilla, ac tesseræ. Quemadmodum igitur sigillum à literis avulsum nihil probat, ita quoque miracula sine doctrina nihil valent. Atque hinc est quod Christus ipse non ad sola miracula provocavit, sed ad Mosen & Prophetas ex quorum scriptis dogmata sua confirmavit. Disserit hac de re egregiè Tertullianus Lib. 3. adversus Marcionem in principio. *Non fuit, inquis, ordo ejusmodi necessarius, quia statim se & filium, & missum, & DEI CHRISTVM rebus ipsis esset probaturus per documenta virtutum. At ego negabo* solam *hanc illi speciem ad testimonium competisse, quam & ipse postmodum* exautoravit. *Siquidem edicens multos venturos, & signa facturos, nec tamen ideo admittendos, temerariam signorum, & virtutum fidem ostendit, ut etiam apud Pseudo-Christos facillimam.*

mam. Sic Apostoli dono miraculorum instructi ex Mosaicis, & Propheticis scriptis doctrinam suam demonstrabant, Actor.26. v. 22. idque exemplo Christi, & ex ejus præscripto. Vnde rectè scribit Theophylactus, in Cap.9. Lucæ v. 2. Christum mandasse Discipulis suis, ut cum miraculis conjungerent prædicationem veræ doctrinæ: *Dans autem* (inquit) *iis potestatem contra malos spiritus, non illo contentus fuit, sed jussit Evangelium prædicare. Docet enim ut is, cui concredita est doctrina, & prædicare, & miracula patrare debeat. Tunc enim prædicatio per miracula confirmatur, miracula autem per prædicationem. Multi enim sæpenumero miracula per Dæmonas fecerunt, sed illorum prædicatio sana non fuit, quare neque illorum miracula ex Deo fuerunt.* Ecce Theophylactus apertè nobiscum asserit doctrinam ex miraculis,& vicissim miracula ex doctrina probari, & confirmari.

15. Septima assertio: Cum miracula no semper ac perpetuò Ecclesiæ conveniant (neque enim semper sunt necessaria, imò non semper sunt utilia, ut observant ipsi scriptores Pontificii viz. Stella in Cap.11. Luc.Acosta Lib. 2. de procuranda Indorum salute, Cap.9. Roffensis adversus Lutherum, de Capt. Babylonica, Cap.10. Cornel. Mussus in conc. Dominic. Pentecost. Abluensis Levitic. 9. quæst. 14. Barradius Tomo 4. Comment. in Concor. Evangel. Lib.9. Cap.8 pag.394. & Cap.9. pag. 396. & alii) cumque veræ doctrinæ probatio per miracula multis modis nunc sit incerta, omnino necessarium est ut pro comperto habeamus quæ sit illa doctrina quæ tot miraculis olim comprobata fuit à Mose, Prophetis,Christo & Apostolis. Illi enim Ecclesiæ miraculorum gloria verissimè debetur, quæ profitetur doctrinam à Christo, Prophetis, & Apostolis Ecclesiæ traditam, & tot, tamque stupendis miraculis confirmatam: Nam, ut notat Barradius, loco proximè citato, *miracula quæ in Ecclesia Primitiva facta sunt, omnibus etiam posteris facta sunt.* Dixi veræ doctrinæ probationem per

miracula *nunc* esse valdè incertam et dubiam, quia nulla extat divina promissio, quod miracula his postremis Ecclesiæ temporibus à verè fidelibus facienda sint, sed contra prædictum est, Matth 24. v. 24. *Pseudo-Christos & Pseudo-prophetas facturos esse signa magna, & miracula.* Item, *Antichristi adventum fore secundum operationem Satanæ in omni virtute, & signis, & prodigiis mendacibus.* 2 Thess. Cap. 2. v. 9. Vnde Gerson. in Tractatu contra Sectam se flagellantium pulcherrimè notat, *quod mundus senescens patiatur phantasias falsorum miraculorum, sicut homo senex phantasiatur in somno.* Item, *quod nunc miracula sunt habenda valde suspecta, nisi facta priùs examinatione diligenti.* Hactenus de Quæstione prima.

QUÆSTIO SECUNDA.

An fundamentum principale illius Fidei qua Sacræ Scripturæ authoritas creditur, sit Traditio aliqua divina non scripta, ab Apostolis ad nostra tempora derivata.

1. NON quæritur hic an detur ulla talis Traditio, sed hoc posito, aut dato, quod detur talis Traditio non scripta de Scripturæ authoritate, quæritur an fides qua credimus Scripturæ authoritatem, ea nitatur tanquam principali suo fundamento. Affirmant Pontificii: negant Orthodoxi. Horum sententia ut intelligatur, tenendum est nullum verbum DEI, sive scriptum, sive non scriptum, esse idoneum fidei nostræ fundamentum quamdiu de ejus authotitate non constat *certò*, idque

certitudine fidei. Necesse est igitur ut fide divina credamus illam Traditionem vere esse Divinam, priusquam propter illam Traditionem credamus Scripturam esse Dei verbum. Quamobrem merito quærunt Orthodoxi, quo fundamento nitatur eorum fides qui credunt illam Traditionem non scriptam esse Divinam, quæ testatur Scripturam esse DEI ipsius verbum. Fides enim illius traditionis non scriptæ vel nititur illa ipsa traditione non scripta; vel traditione aliqua in sacro codice scripta, vel aliqua alia traditione non scripta; vel regulis illis, quibus traditiones veræ, ab adulterinis distinguuntur; vel denique præsentis Ecclesiæ testimonio. At nihil horum dici potest. Ergo, *&c.*

2. Primò, igitur fides qua illius traditionis Divina authoritas, creditur, non nititur illa ipsa traditione: idque quia Sacra Scriptura (ex Pontificiorum sententia) non potest nos de Divina sua authoritate, certos reddere: Ergo multo minus illa traditio non scripta hoc præstare poterit. Vnde *Valent. Tom.*3. *Disp.*1. *Quæst.*1. *Punct.* 7. §.12. sic de hac quæstione disserit. *Sicut de authoritate Scripturæ necesse est per aliquam aliam certam authoritatem constare: ita etiam de authoritate traditionis. Non enim traditio loquitur clare, et perspicuè de sese, ut neque ipsa Scriptura.*

3. Secundò, fides illius traditionis non scriptæ, non nititur traditione aliqua scripta, seu aliqua sententia in sacris literis proposita. Primò, quia Sacra Scriptura non potest satisfacere homini dubitanti, de authoritate illius traditionis, à cujus authoritate, ipsius Scripturæ authoritas pendet: quamdiu enim de illius traditionis non scriptæ authoritate dubitamus, tamdiu ipsius Scripturæ authoritatem (juxta Pontificiorum Doctrinam) dubiam & incertam esse necesse est. Ridiculum autem est, petere confirmationem alicujus doctrinæ ex Scriptura, donec prius de Scripturæ authoritate constet. At de Scripturæ authoritate constare non potest (si vera sit Pontificiorum doctrina) quamdiu de authoritate hujus traditionis non constat: ergo quamdiu de illius traditionis

traditionis non scriptæ authoritate dubitamus, nullum firmum, aut validum argumentum ex Scriptura peti potest ad illam traditionem stabiliendam. Secundò, quamvis ex Scriptura demonstrari possit esse aliquas traditiones dogmaticas non scriptas, ab Apostolis originem trahentes, & proinde divinæ authoritatis (quod sane concedendum non est) nunquam tamen ex Scripturis demonstrari potest, *traditionem illam particularem quæ est de librorum Canonicorum numero, deque ipsius Scripturæ authoritate, esse verè Apostolicam, aut divinam*: idque quia Scriptura nusquam de illa particulari traditione loquitur: hoc est, nullibi asserit eam traditionem ab Apostolis descendisse. Tertiò, *Qui credit Scripturæ authoritatem propter traditionem*, & rursus, *Traditionis authoritatem propter Scripturam*, ille ridicule admodum admittit *Circularem progressum* in stabilienda fide.

4. *Tertiò, Fides illius traditionis non scriptæ non nititur alia aliqua traditione non scripta: quia si authoritas Scripturæ pendeat à traditione non scripta, & illius traditionis non scriptæ authoritas pendeat ab alia traditione non scripta; etiam illius alterius traditionis non scriptæ authoritas pendebit ab alia traditione non scripta, & illius rursus ab alia, & sic dabitur processus in infinitum.*

5. *Quartò, Non nititur illis regulis quas* Bellar. Lib. 4. de Verbo. Cap. 9. & Valent. Tom. 3. Disp. 1. quæst. 1. Punct. 7. §. 44. Col. 268. *adducunt ad distinguendas veras traditiones ab adulterinis: illæ enim regulæ vel sunt* Divinæ, *vel sunt* Humanæ: *si* Divinæ, *eadem quæstio de istarum regularem authoritate moveri potest; unde, videlicet, constet eas esse* Divinas: *si* Humanæ, *non sunt* idoneum fundamentum *fidei Christianæ*.

6. Quintò, non nititur, Ecclesiæ præsentis testimonio: quia ut superiore quæstione monui, Ecclesiæ testimonium non est idoneum fidei Divinæ fundamentum, saltem principale: & ipsi Pontifici fatentur fidem eam quæ Ecclesiæ testimonio nititur,

tur, non esse *Divinam*, sed *alterius inferioris ordinis*. Ex his patet; Traditionis non scriptæ Divinam authoritatem non minus dubiam esse, & incertam quam est ipsius Scripturæ authoritas, & proinde eam non posse esse principale fundamentum fidei nostræ qua credimus Scripturæ authoritatem.

Mirari satis non possum (candide Lector) quod huic secundæ quæstioni nihil opposuerit Turnebullus, nec solvere conatus sit argumentum istud §. 1. propositum, quo tam evidenter contra communem Pontificiorum Theologorum sententiam (ut patet ex Bellarm. de verbo Dei, lib. 4. cap. 4. Gretf. in Defensione ejusdem Capitis, Becano Tract. de Fide, Cap. 4. §. 14. Suarezio Disput. 5. de fide, Sect. 4. §. 9. & aliis) probatur *fidem qua creditur sacræ Scripturæ authoritas non niti Traditione aliqua non scripta, ut fundamento suo principali.* Fuit hic nodus vindice dignus, sed Adversarius eum nec solvere, nec dissecare potuit.

QUÆSTIO TERTIA.

An Fides qua credimus Scripturam esse DEI Verbum, nitatur interno sancti Spiritus testimonio, ut fundamento suo principali?

1. RESPONDETUR negativè 1. quia DEUS nihil ordinariè per Spiritum suum, intus revelat, nisi quod prius extrinsecus in Verbo suo revelavit: Ergo Scripturæ authoritas quæ intus per Spiritum revelatur, prius in ipsa Scriptura, aut per eam revelata est: Si autem prius in ipsa Scriptura, aut per ipsam revelata est; proculdubio dicendum

dicendum est illam revelationem authoritatis sacræ Scripturæ quæ per ipsam Scripturam facta est, potius esse formale objectum fidei nostræ de Scripturæ authoritate, quam illam revelationem quæ intus in corde fit. Nam formale objectum fidei omnium Christianorum, seu formalis ratio propter quam omnes credunt, & in quam omnes fidem suam resolvunt, non debet esse quid privatum, aut internum, sed publicum, externum, omnibusque fidelibus obvium & expositum.

2. Secundò, Formale objectum fidei est causa principalis, & quasi fons omnis certitudinis fidei. At internum hoc testimonium Spiritus (*quod non est nova revelatio, sed revelationis prius factæ applicatio*) non est tale: illud enim *probare*, & ad *externam revelationem in Scriptura factam, examinare* debemus. Ergo certitudo fidei pendet potius ab externa revelatione.

3. Tertiò, formale objectum fidei creditur propter se. At internæ motiones, & instinctus Spiritus sancti, non creduntur propter se, sed propter conformitatem suam, cum Spiritu in Scripturis loquente. Tunc enim certò scimus hunc cordis nostri instinctum à Spiritu sancto proficisci, quando quidem convenit cum Spiritu in Scripturis loquente.

4. *Denique, distinguendum est sedulò inter* principalem causam effectivam *assensus fidei, &* causam principalem objectivam assensus fidei. *Spiritus sanctus per internam illuminationem intellectus & efficacem motionem voluntatis humanæ, est* principalis causa effectiva *assensus fidei: at ipsum Verbum* DEI *insita sua luce, virtute, & majestate Divinitatem suam nobis manifestans est* principalis causa objectiva, *seu est* principale fundamentum *assensus Fidei.*

QUÆSTIO

QUÆSTIO QUARTA.

An ex sola Scriptura, aut per eam solam, perfecte scire valeamus librorum Canonicorum Numerum, Authores & Authoritatem?

CAVTE *hic utendum est, præpositionibus* per *&* propter: *nam præpositio* per *importat usum mediorum sine quibus, fides ordinarie non producitur: at præpositio* propter *importat principale fidei fundamentum. Hac observatione præmissa, ad quæstionem in titulo propositam assertionibus aliquot respondebo. Prima sit hæc.*

1. Scripturæ Divina authoritas, creditur *per* Ecclesiæ præsentis testificationem, primitivæ Ecclesiæ traditionem, & internam Spiritus sancti operationem, non tamen *propter* aliquid horum: quia videlicet nihil horum est principale fidei nostræ fundamentum.

2. *Propter* Scripturam solam, non tamen *per* eam solam, credimus Scripturam esse DEI Verbum: idq; quia nemo juxta ordinarium credendi modum à DEO institutum, ex Scriptura sola, aut *per* eam solam, absq; Ecclesiæ testificatione, certo scire aut credere potest Scripturæ Divinam authoritatem.

Probatur hæc assertio: Primo, quia hoc principium, Deus dixit, *seu* hoc Dei Verbum est, *non est simile* communissimis principiis, *quorum veritas omnibus vel primo intuitu patet, sed potius est simile* particularium scientiarum principiis, *quorum cognitionem non nisi per præceptorum instructionem assequimur.*

assequimur. Secundò, pastorum Ecclesiæ testimonium est medium ordinarium à Deo institutum, ad fidem in cordibus nostris ingenerandam : nam ut docet Apost. Rom. 10. *fides est ex auditu. Deus autem ordinariè non operatur nisi per media à seipso instituta. Ergo fides illa, qua Scripturæ authoritas creditur, absq; Ecclesiæ testificatione non producitur ordinariè. Tertiò, experientia docet neminem credere Scripturam esse Dei Verbum, nisi qui Ecclesiæ vocem prius audiat & amplectatur.*

3. Ipsa Scriptura, præeunte aut præsupposita *Ecclesiæ testificatione*, & *Spiritus sancti illuminatione*, interna sua luce, majestate, virtute, sufficienter Divinitatem suam nobis manifestat : nosque de ea certos reddit : & proinde creditur esse Divina, non propter aliud, sed propter se.

4. Quædam sunt ad canonis cognitionem, aut potius ad illius cognitionis perfectionem pertinentia, quæ etiam *præsupposita Ecclesiæ testificatione*, nequaquam ex Scriptura colligi, aut per eam certo sciri possunt.

5. Qui enim fuerint singulorum librorum Canonicorum authores ; & an revera ab iis, quorum nomina in titulis præferunt, hi libri scripti fuerint ; an omnes isti authores aliquid scripserint ; aut an eorum scripta non interciderint, sed ad nos pervenerint, non ex Scriptura, sed ex sola Traditione constat.

6. Ex librorum titulis, & inscriptionibus, constare non potest, quinam singulorum librorum authores fuerint. Statim enim obrepit dubitatio de illorum titulorum veritate : an videlicet, genuini & legitimi sint. Sic dubitant non solum Orthodoxi, sed etiam Pontificii (teste *Melchiore Cano, Lib. 2. de Locis, cap. 11. pag. 76.*) de veritate tituli Epistolæ ad *Hebræos*. Sic titulum libri Sapientiæ falsitatis arguunt non solum Orthodoxi moderni, sed etiam antiqui patres, teste *August. lib. 17. de Civit. Dei, cap. 20.*

7. Quamvis (ut supra monui) verum sit, singulos

libros Canonicos suam Divinitatem nobis manifestare, & proinde nos singulos libros percurrendo, facilè integrum librorum canonicorum, qui nunc extant, numerum colligere posse, præsupposita videlicet Ecclesiæ attestatione : tamen si quæratur, an Ecclesia Catholica semper usa sit, eodem illo canone, quo nos utimur, an verò olim aut plures, aut pauciores libros pro canonicis habuerit. Item, an in hac Scriptura quam nos habemus extent omnes libri quos Apostoli, ut Canonicos Ecclesiæ commendarunt, an vero partes aliquot illius Canonis qui tunc extabat perierint, tempore alicujus gravis persecutionis : si (inquam) hoc quæratur quæstio hæc, aliæque similes de librorum Canonicorum numero, non ex Scriptura, sed ex sola Traditione dirimi poterint.

QUÆSTIO QVINTA.

An quia Quæstiones de Librorum Canonicorum Authoribus, & Numero ex Scriptura dirimi nequeunt, sacra Scriptura imperfectionis arguenda est?

1. RESPONDETVR *negativè*, 1. *quia harum rerum cognitio non est simpliciter omnibus necessaria. Hæc sententia est* Whitakeri, Controvers. 1. quæst. 6. cap. 9. Resp. ad arg. 5. & 6. *eamque esse veram fatetur* Melchior Canus. Lib. 2. de Locis, Cap. 11. Responsi. ad Argum. 5. pag. 75. *Deinde (inquit) librum esse hujus & illius Scriptoris, non admodum interest Catholicæ fidei. Nec diffitetur* Gretf.

Gretſ. *nam in defenſione*, Lib. 4. de Verbo, Cap. 4. Col. 1579. *dicit*, neceſſarium non eſſe ut omnes formaliter, & explicite ſciant quinam ſunt Libri Canonici, & Colum. 1583. *fatetur*, non eſſe neceſſarium ut Evangelium quod D. Marci, nomine circumfertur, & legitur, credamus revera eſſe D. Marci.

2. *At (inquit Gretſerus) quamvis harum rerum cognitio non ſit omnibus neceſſaria, eſt tamen neceſſaria nonnullis ut v. g. populi doctoribus, & inſtitutoribus, & proinde ſi Scriptura nos de his certos reddere nequeat; proculdubio fatendum eſt, ſcripturam non eſſe plenum & perfectum fidei canonem.* Reſp. *iſtarum rerum non* Fidem, *ſed* notitiam Hiſtoricam *eſſe doctoribus Eccleſiæ neceſſariam:* cognoſci *enim debent hæc à doctoribus & paſtoribus: at vero ab iis* credi *nec debent, nec poſſunt: idq; quia notitia quam de iis habemus non divina, ſed humana eſt: non enim Dei, ſed hominum authoritate nititur, priſcorum videlicet patrum, Doctorum, & Hiſtoricorum, qui ſuis ſcriptis, & monumentis harum rerum cognitionem, ad nos tranſmiſerunt*

3. *Illud autem conſequens quod inde inferre conantur doctores Pontificii, de imperfectione S. Scripturæ, quia videlicet hæc ſuo ambitu non complectitur, planè ridiculum eſt. Scriptura enim quamvis ſit perfectiſſima regula fidei, non tamen complectitur ea omnia quæ Doctores Eccleſiæ* ſcire *debent, ſed ea ſola, quæ* credere *debent fide Divina. Doctores Eccleſiæ debent eſſe trium principalium linguarum, hiſtoriæ Eccleſiaſticæ, & doctrinæ veteris ac purioris Eccleſiæ gnari ac periti: at nemo tam abſurdus eſt ut dicere audeat Canonem fidei hæc omnia complecti debere.*

4. Hactenus fuit prima noſtra ratio. Secunda non minus valida eſt. Nullus enim Canon quantumvis perfectus nobis ſatisfacere poteſt in iis quæſtionibus quas diximus ex Scriptura dirimi non poſſe. Quamvis enim Deus hoc noſtro ſeculo per aliquem infallibilem, & divinitus inſpiratum Scriptorem perfectiſſimum Canonem fidei nobis conſignaret, ea

omnia videlicet expresse & manifeste complectentem, quæ Adversarii nostri in sacra Scriptura desiderant: nihilominus tamen, seculis sequentibus, si quis ex posteris nostris quærat, quomodo sciant hunc Canonem à tali Scriptore esse exaratum, quomodo item sciant se omnes illius Canonis partes apud se habere; certe illi non per ipsum Canonem scriptum, sed per traditionem non scriptam illis quæstionibus satisfacere poterunt. Sic igitur, contra Pontificios concludimns.

Quod perfectissimns Canon præstare non potest, illud ad Canonis perfectionem non requiritur.

At perfectissimus Canon satisfacere nequit quæstionibus quæ moventur de numero, & auctoribus partium ipsius.

Ergo hoc ad Cononis perfectionem non requiritur.

REPLICATIO TURNEBULLI.

Quam quæstioni quintæ opposuit Cap .9. à §. 3. ad finem.

1. OBIICIS 2. parte tuæ Disput. quæst. 5. duo. Primum. Quamvis quæstiones de numero, & auctoribus librorum Canonicorum dirimi nequeant ex Scriptura, sed ex Traditione, non inde probatur Scripturam non esse plenum Canonem rerum credendarum Fide divinâ. Quia solutio talium quæstionum non ex DEI auctoritate habetur, sed hominum. Vnde non ad Fidem, sed ad notitiam historicam spectat præcognoscenda quidem à Doctoribus Ecclesiæ, non tamen credenda; nec enim Scriptura quamvis sit perfectissima regula Fidei, complectitur ea omnia, quæ Doctores Ecclesiæ scire debent, sed ea sola quæ credere debent.

Alioqui

Alioqui trium principalium linguarum, historiæ Ecclesiasticæ, doctrinæ veteris, & purioris Ecclesiæ debent esse gnari, & periti. At nemo absurdus tam est, ut dicere audeat Canonem Fidei hæc omnia complecti debere.

4. Respondeo plures hac ratiuncula involvi errores, quibus sublatis sponte sua evanescet. Primum, quod non distinguat divinam Traditionem, cujus auctor, & revelator est Deus, ad humana, cujus auctor est homo historicus, vel Ecclesia. Contendimus nos, pluribusque jam ostendimus necessitatem Traditionis divinæ, id est, verbi à Deo revelati, & in Ecclesia semper crediti, distincti à Scriptura, omnibusque Ecclesiæ decretis antiquioris, eademque proinde Fide credendi, qua creditur Scriptura.

Alter tuus error est, quo supponis Traditionem, qua Catalogus librorum Canonicorum, nominaqúe eorum, qui eos ex dictamine Spiritus sancti conscripserunt, nobis proponuntur, esse merè humanam, nec nisi fide historica, aut humana niti. Certè si totus hic Catalogus est ex dictamine Spiritus sancti datus Ecclesiæ, prima ejus Traditio non hominum, sed Dei auctoritate nititur. Esse autem totum ex dictamine Spiritus sancti certissimum est, Quia totum nihil est præter omnes, & singulas ejus partes. Omnes autem singulæque partes sunt totidem Dei verba ex dictamine Spiritus sancti excepta. Quod de libris dictum est, idem dicendum de præcipuis scriptoribus communi Ecclesiæ semper consensu creditis, tanquam totidem Dei amanuensibus. Nec enim nisi divina Traditione nititur tam constans, & antiqua Fides. Dixi signanter (præcipuis scriptoribus communi Ecclesiæ consensu semper creditis) quia non negamus de auctoribus quarumdam partium Scripturæ, salva fide ipsius textus sæpè dubitatum esse.

5. Tertius, nimisqúe absurdus tuus error est, quo supponis non alia necessitate requiri in Ecclesia notitiam Traditionum non scriptarum, quàm requiratur

quiratur peritia trium linguarum principalium, & Ecclesiasticæ historiæ, quasi ubique non divinæ, sed humanæ tantum fidei ratio habeatur. Certè neutra peritia, id est, nec trium linguarum, nec Ecclesiasticæ historiæ notitia connectitur cum veritatibus divina fide creditis, tanquam conclusio necessariò consequens, vel principium necessariò præsuppositum, & in iisdem implicitè inclusum, qualiter tamen connecti veritates plurium Traditionum non scriptarum, tanquam pariter implicitè, saltem revelatas discursus tam hujus cap. quàm septimi omnino demonstrat. Vnde omnis in istis error est contra Fidem divinam, in illis autem non nisi contra Grammaticam, vel humanam historiam, v. g. Qui negaret quatuor Evangelia, esse eadem quoad verba, & sensum, ejusdemque auctoritatis cum autographis, quæ suis manibus quatuor Evangelistæ dictante Spiritu sancto exceperunt, erraret contra Fidem non tantum humanæ historiæ, sed etiam Traditionis divinæ in Ecclesia conservatæ. Nam veritas affirmans hanc identitatem, licet non sit scripta; quia tamen negari non potest, nisi pariter negetur certitudo Fidei divinæ debitæ transcriptis, quibus præsens utitur Ecclesia, ideò error contrarius huic affirmationi est contra Fidem divinam. Dices, Non potest hæc Traditio esse auctoritatis divinæ, nisi Deus eam sit testatus. At non apparet ubi, vel quando est eam testatus.

6. Respondeo. Incepit Deus hoc testari, quando primùm dictavit Evangelistis quid scriberent, & Ecclesiam constituit custodem, & interpretem, hujus sui dictaminis; perrexit verò postea, pergitque quotidie idem testimonium absolvere, quando per Ecclesiam, tanquam per sponsam & interpretem nobis loquitur quam constituit tum custodem, tum judicem depositi apud eam thesauri. Pro qua re melius capienda, cogitandus est Deus post datum Ecclesiæ primum autographum, assistere deinde invisibiliter transcriptionibus aliis post alias per singula sæcula necessariis, totamque manuum huma-

narum,

narum, per quas fit ista traditio, catenam cœlesti sua manu texere. Nec aliunde contrarius huic veritati error tibi obrepsit, quàm quod antea non agnoveris Ecclesiæ definitionem, & declarationem in hujusmodi quæstionibus esse infallibile Dei verbum; Et qui Ecclesiam de his loquentem spernit, ipsius Dei auctoritatem spernere.

7. Altera tua objectio est hujusmodi. *Quod perfectissimus Canon præstare non potest, illud ad Canonis perfectionem non requiritur. At perfectissimus Canon satisfacere nequit quæstionibus, quæ moventur de numero, & auctoribus Scripturæ. Quamvis enim Deus hoc nostro sæculo per aliquem infallibilem, & divinitùs inspiratum scriptorem perfectissimum Canonem nobis consignaret ea omnia expresse complectentem, quæ adversarii nostri in sacra Scriptura desiderant, tamen si sæculis consequentibus quis ex posteris nostris quærat, quomodo sciant hunc Canonem à tali Scriptore esse exaratum, quomodo item sciant se omnes illius Canonis partes apud se habere? Certe illi non per ipsum Canonem scriptum, sed per traditionem non scriptam illis quæstionibus satisfacere poterunt.*

Verum & ad hanc objectionem obvia est responsio ex dictis præcedenti capite. Neganda enim est minor. Nec quod ad ejus probationem affertur, aliud probat quàm nullum Canonem inanimatum, qualis est omnis Scriptura, posse satisfacere quæstionibus deinceps de hac ipsa Scriptura movendis, sed necessarium esse alium Canonem vivum per modum Iudicis. At vel hinc nos concludimus nullam Scripturam esse posse plenum, & ultimum Canonem omnium credendorum.

AUCTORIS

AUCTORIS DUPLICATIO.

PUNCTUM PRIMUM.

An Traditio absoluta de Librorum Canonicorum numero sit verè divina? Et an sit re distincta à sacra Scriptura?

1. CAPUT nonum tui libri, Iesuita Turnebulle, pro diversitate rerum in eo tractatarum, in duas partes dividi poteſt. Parte. 1. quæ. §. 1. & 2. habetur, tractas quæſtionem generalem de neceſſitate Traditionum non ſcriptarum, ſeu de imperfectione S. Scripturæ. Hanc meritò hîc rejicio tanquam alienam, & minimè pertinentem ad præſens inſtitutum; idque partim ne liber hic in nimiam molem excreſcat (requirit enim quæſtio illa prolixam, & accuratam variarum rerum tractationem) partim quia ea pertinet ad controverſias de Regula Fidei, & perfectione S. Scripturæ, de quibus plenum ac integrum tractatum adornare, & in lucem emittere, ſi Dominus voluerit, decrevi. Parte 2. quæ à §. 3. uſque ad finem iſtius capitis extenditur, vellicas ea quæ à me dicta ſunt Quæſt. 5. ideoque iſtius quæſtionis defenſionem, & uberiorem explicationem hîc ſubjiciam.

2. Dixi §. 1. prædictæ quæſtionis, Scripturam non eſſe ideo imperfectionis arguendam quod quæſtiones omnes de librorum Canonicorum numero, &

& authoribus, ex ea dirimi nequeant ; idque duabus rationibus confirmavi. Prior est, quia harum rerum cognitio (intellige cognitionem fidei Divinæ) non est omnibus simpliciter necessaria, imò non est possibilis. Nam de his habere non possumus certitudinem fidei Divinæ, sed tantum notitiam Historicam, quæ humana traditione, & authoritate nititur. Posterior est; quia nullus canon quantumvis perfectus nobis satisfacere potest in hujusmodi quæstionibus. Priore illa ratione tres errores involvi affirmas. Primus est quod non distinguam Traditionem Divinam ab humana, & quod non agnoscam necessitatem Traditionis Divinæ non scriptæ. Secundus est quod supponam Traditiones de numero & authoribus librorum Canonicorum esse merè humanas, nec nisi fide historica, aut humana niti. Tertius est quod supponam non alia necessitate requiri in Ecclesia notitiam Traditionum non scriptarum, quam requiritur peritia trium linguarum principalium, & Ecclesiasticæ Historiæ.

3. Primum errorem ridiculè admodum, & ineptè mihi affingis. Nunquam enim negavi Traditionem divinam ab humana esse distinguendam: imò apertè hanc ab illa distinxi § 2. quæstionis hujus, ubi docui traditiones de numero, & authoribus librorum Canonicorum esse merè humanas. Qui enim dicit traditionem aliquam non esse divinam, sed merè humanam, is traditiones divinas ab humanis manifestè distinguit. At (inquis) non agnoscis necessitatem Traditionis divinæ non scriptæ. Respondeo: Alia est ista quæstio, sed aliena à præsenti instituto. Nam neq; hic, neque in ulla alia meæ disputationis parte quæstionem illam tractavi, aut tractandam suscepi. Non enim generatim disserui de Traditionibus divinis non scriptis, aut de earum necessitate, sed speciatim consideravi traditiones illas quibus numerus & authores librorum Canonicorum nobis proponuntur: & ostendi nihil ex iis colligi posse contra doctrinam

nam Ecclesiæ reformatæ de perfectione sacræ Scripturæ.

4. Quod ad secundum errorem attinet, ut tuam calumniam commodius obteram, & contundam, Primò de Traditione illa quæ est de librorum Canonicorum numero, & deinde de Traditionibus eis, quibus eorum nomina exprimuntur, qui libros sacros dictante Spiritu sancto conscripserunt, verba faciam.

5. Traditio de librorum Canonicorum numero duplex est. Una *absoluta*, qua simpliciter, & absolutè proponitur numerus librorum Canonicorum qui nunc extant. Alia *relativa*, seu *comparativa*, qua numerus librorum Canonicorum qui nunc extant confertur cum numero librorum Canonicorum qui olim vel in Ecclesia Iudaica, vel in primitiva Ecclesia Christiana extiterunt, & qua declaratur tot libros Canonicos nunc extare, quot olim extiterunt, atque adeo nullos libros Canonicos intercidisse.

6. De priori Traditione dicimus primò eam esse verè divinam. Secundò eam non esse Traditionem distinctam, quoad rem ipsam à Scriptura : quia viz. ex ipsa Scriptura, præeunte Ecclesiæ testificatione, habetur sufficiens cognitio, & certitudo fidei de veritate hujus Traditionis. Nam (ut monui Quæst. 4. Assert. 7.) *Singuli libri Canonici divinitatem suam nobis manifestant : & proinde nos, singulos libros percurrendo, facile integrum librorum Canonicorum nunc extantium numerum colligere possumus, præsupposita videlicet Ecclesiæ attestatione.* Hinc patet te frustra laborare ut probes divinam authoritatem hujus Traditionis. Nam nos eam libenter admittimus, sed interim negamus hanc Traditionem esse Traditionem verè et propriè non scriptam, seu distinctam quoad rem ipsam à Scriptura. Dico *quoad rem ipsam*, quia hæc Traditio differt à Scriptura *quoad modum tradendi :* directè enim, & expressè proponit librorum Canonicorum numerum ; quod de Scriptura dici non potest. Dicet aliquis:

aliquis : Tu supra, quæst. 2. §. 3. asseruisti hujus Traditionis divinam authoritatem ex Scriptura probari non posse. Resp. me illic locutum esse de Traditione hac quatenus ea ex Pontificiorum sententia est traditio non scripta, & à Scriptura re distincta, quo sensu verum est ejus divinam authoritatem ex Scriptura probari non posse. Quamvis enim Adversarii ex Scriptura probare conentur, esse aliquas traditiones non scriptas verè divinas, nunquam tamen ex Scripturis probare conabuntur, hanc vel illam Traditionem non scriptam in specie esse verè divinam. Nam hoc repugnat naturæ Traditionis non scriptæ.

PVNCTVM SECVNDVM.

An Traditio Relativa, seu Comparativa de librorum Canonicorum numero sit Divina, & Catholica?

1. DE posteriori Traditione dicimus primò, eam non esse verè Divinam : Nam dogma istud de identitate & convenientia Canonis nunc extantis *quoad numerum librorum*, cum Canone qui in Ecclesia Iudaica, aut in Ecclesia primitiva Christiana extitit, non fuit olim à Deo per Prophetas & Apostolos revelatum, neque de eo extat aliqua revelatio recens facta, neque potest ejus veritas per necessariam & evidentem consequentiam colligi ex iis quæ in sacra Scriptura revelata sunt, ut omnes fatentur. Ergo non est Traditio verè divina, nec de eo haberi potest plena & absoluta fidei certitudo.

2. Præterea,

2. Præterea, nulla Ecclesiæ de hac re (argumentum est *ad hominem*, ut loquuntur) extat definitio. Ergo non est de fide. Vnde Stapletonus Princip. Doctrinalium Lib. 9. Cap. 14. & in Controversiarum Relectione Controv. 5. quæst. 2. Artic. 4. dicit Ecclesiam præsentem posse in Scripturarum Canonem aliquos libros referre qui nondum in eum recepti sunt. Et in Defensione authoritatis Ecclesiasticæ, Lib. 2. Cap. 11. sect. 5. hoc explicans sic scribit: *Negamus sacræ Scripturæ Canonem vel Apostolorum temporibus, vel postea in alais Conciliis sic plenum, & integrum consignatum esse, ut novum aliquem librum Apostolorum tempore scriptum, & nunquam ab antiquis Ecclesiis approbatum in Canonem referre Ecclesia non potuerit.* Hîc negat numerum librorum Canonicorum qui nunc extant esse ab Ecclesia definitum. Ergo multò minus putavit numerum omnium librorum Canonicorum qui vel nunc extant, vel aliquando in Ecclesia extiterunt plenè & sufficienter ab Ecclesia definitum esse. Nam si eorum numerus plenè & sufficienter ab Ecclesia definitus esset, non liceret eum novi libri adjectione augere.

3. Scundò dicimus hanc Traditionem non esse Catholicam, seu universaliter receptam: nam de ea variæ, & discrepantes sunt, tum Patrum, tum recentiorum Theologorum sententiæ, Chrysostomus Homilia 9. in Math. & Homil. 7. in priorem ad Corinthios dicit, *multa ex Propheticis periisse monumentis*; seu multos libros Canonicos intercidisse. Hanc ejus sententiam sequuntur quidam scriptores Pontificii, videlicet Bellar. Lib. 4. de Verbo Dei, Cap. 4. Gretserus in Defensione istius capitis, Col. 1565. & Becanus Lib. de Iudice Controv. §. 36. ubi enumerat novendecim libros qui sunt ex Canone amissi. Quidam etiam ex nostris Theologis, ut Whittakerus Controv. 1. quæst. 6. cap. 9. & in Duplicatione adversus Staplet. Lib. 2. Cap. 1. §. 7. Contrariam sententiam tenent Origenes in Præfatione in Cant. Canticorum, & Augustinus

Lib.

Lib. 18. de Civitate Dei, Cap. 38. quos sequuntur Abulensis in Comment. in 1. Paralip. Cap. ultimo. quæst. 30. Salmeron. Proleg. 9. Can. 4. Staplet. Princip. Doctrinalium, Lib, 9. Cap. 5. & in Defens. authoritatis Ecclesiasticæ Lib. 2. Cap. 1. §. 7. Quidam etiam ex nostris Theologis ut, v. g. Junius contra Bellarm. Lib. 4. de Verbo, Cap. 4. Nota 17. Polanus in Syntagmate, Lib. 1. Cap. 46. resp. ad object. 1. Chamierus Tomo 1. Lib. 9. Cap. 5. Pag. 292. Gerardus in Exegesi loci primi de Scriptura sacra, Cap. 6. §. 110. Ioh. Camero Tomo 3. in Prælectionibus de Verbo Dei, Cap. 13. Rivetus in Isagoge ad S. Scripturam Cap. 6. §. 6. & in Summa Controversiarum Tom. 1. Tract. 1. Quæst. 1. §. 6.

PVNCTVM TERTIUM.

An Traditiones de scriptoribus librorum Canonicorum sint necessariæ creditu? & an sint verè Divinæ?

1. PRIMA Assertio: Traditiones illæ quibus proponuntur eorum nomina qui libros sacros ex dictamine Spiritus sancti conscripserunt, non sunt simpliciter omnibus necessariæ scitu, aut creditu. Hoc diserte asserit Hieronymus in Epistola ad Dardanum de terra promissionis. *Illud* (inquit) *nostris dicendum est hanc Epistolam ad Hebræos non solum ab Ecclesiis Orientis, sed ab omnibus retrò Græci sermonis scriptoribus, quasi Pauli Apostoli, suscipi, &* nihil interesse cujus sit, *cum Ecclesiastici viri sit, & quotidie Ecclesiarum lectione celebretur.* Idem dicit, &

& egregiè confirmat Gregorius in Præfat. in expositionem libri Iob. Cap. 1. *Si* (inquit) *magni cujusdam viri susceptis Epistolis, legeremus verba, eaque quo calamo fuissent scripta quæreremus, ridiculum profectò esset, si non Epistolarum auctorem scire, sensumque cognoscere, sed quali calamo earum verba impressa fuerint, indagare studeremus. Cum ergo rem cognoscimus; ejusq; rei Spiritum sanctum auctorem tenemus, quia scriptorem quærimus, quid aliud agimus nisi legentes literas de calamo perscrutamur.*

2. Ita etiam docent Gretserus, & Melchior Canus locis à me citatis, quæst. 5. quibus adde Tannerum in Examine Relationis Humanæ, Cap. 18. Pag. 184. sic scribentem. *Si ex sola Scriptura agnoscitur an & quænam Scriptura sit Canonica; ex Traditione verò tantum authores librorum Canonicorum cognoscuntur, cadet Traditionis Ecclesiasticæ in gravissimis ejusmodi controversiis, quæ de Scriptura oriri possunt, necessitas. Hac enim cognitione facile carere potest Ecclesia, Quis sit scriptor hujus vel illius libri Canonici?*

3. Secunda Assertio: Hæ Traditiones, magna ex parte, non sunt divinæ, nec à fidelibus ut tales acceptari possunt; idque quia plenam & firmam fidei certitudinem habere non possumus de earum veritate, & divinitate, seu divina authoritate. Patet hoc primò, quia, ut ipsi Pontificii docent, quamvis quidam Scripturæ libri eorum nomina præferant qui eos scripserunt, tamen de titulorum veritate dubitari potest. Secundò, in multorum librorum titulis nomina scriptorum non exprimuntur. Tertiò, nihil de librorum authoribus ab Ecclesia definitum est. Ergo secundum ipsorum Pontificiorum hypothesin non potest de iis haberi certitudo fidei divinæ. Quartò, communis sententia, aut consensus Theologorum & Pastorum Ecclesiæ Romanæ de scriptore hujus aut illius libri Canonici, hîc nobis satisfacere non potest, quia non est infallibilis. Vnde Hieronymus in Epistola ad Dardanum

num communi sententiæ Ecclesiæ Romanæ præfert auctoritatem veterum scriptorum idque in quæstione majoris momenti, *Quod si* (inquit) *Epistolam ad Hebræos Latinorum consuetudo non recipit inter scripturas Canonicas, nec Græcorum Ecclesiæ Apocalypsin Ioannis eadem liberate suscipiunt: & tamen nos utramque suscipimus, nequaquam hujus temporis consuetudinem, sed veterum scriptorum authoritatem sequentes.* Quintò, Ipsi Pontificii non consentiunt inter se de authoribus multorum librorum Canonicorum: nam, ut taceam veteris Testamenti libros, dubitant quidam etiam inter eos de authoribus quarundam Epistolarum, videlicet Epistolæ ad Hebræos, secundæ Epistolæ Petri, secundæ & tertiæ Iohannis. Item de authore Apocalypseos. Vide Melchiorem Canum Lib. 2. de Locis. Cap. 11. respons. ad argumentum 8. 9. 10. & 11.

4. At (inquis) non nisi divina fide nititur tam constans & antiqua fides. Respondeo: fides divina non nititur nisi Traditione Divina. At fides humana, qualis est ea quam de plerisque librorum Canonicorum scriptoribus habemus, niti potest traditione humana, etiam quamvis constans & antiqua sit. Nam constante & antiqua fide novimus libros Platonis, Aristotelis, Ciceronis, esse ab istis authoribus conscriptos. Imò tam constans & certa est hæc humana fides, *ut de istorum librorum authoribus dubitare dementis sit, utq; ridendus sit, non refellendus, qui de iis quæstionem movet.* Ita loquitur Augustinus contra Faustum Manichæum, Lib. 32. Cap. 21. & Lib. 33. Cap. 6. ubi etiam apertè docet nos eodem modo *scire has literas esse Apostolorum*, quo Manichæi sciebant literas Manichæi esse Manichæi, videlicet, fide humana fundata in *temporum sibimet succedentium contestatione continua.*

PVNCTVM.

PVNCTVM QVARTVM.

An Traditio de integritate, seu puritate, & perfectione Scripturæ sit verè Divina? & an sit in numerum Traditionum non scriptarum ascribenda?

1: TERTIVM illum errorem, de quo loqueris §. 5. pessima fide mihi attribuis. Primò enim, loco à te citato, non loquor universaliter de omnibus Traditionibus non scriptis, sed speciatim de Traditionibus illis quibus numerus, & auctores librorum Canonicorum nobis proponuntur. Secundò, non doceo quam necessaria sit harum Traditionum notitia, aut an magis vel minus necessaria sit quam peritia trium Linguarum principalium, Ecclesiasticæ Historiæ, & doctrinæ veteris Ecclesiæ, sed tantum generaliter, & absolutè affirmo earum notitiam Historicam, non verò fidem divinam esse necessariam in Ecclesia: atque sic indico eas cum tribus prædictis exemplis in hoc convenire, quod tam de his, quam de illis, in Pastoribus Ecclesiæ requiratur notitia humana, seu naturalis, non vero fides divina.

2. At (inquis) *neutra peritia, id est, nec trium linguarum, nec Ecclesiasticæ Historiæ notitia connectitur cum veritatibus fide divina creditis, tanquam conclusio necessariò consequens, vel principium necessariò præsuppositum, & in iisdem implicitè inclusum, qualiter tamen connectuntur veritates plurium Traditionum non scriptarum cum dogmatibus divina fide creditis.*

creditis. Hinc infers omnem in istis, id est, in traditionibus non scriptis, errorem esse contra fidem divinam, in illis verò, id est, in linguis principalibus. & in Ecclesiastica Historia non nisi contra Grammaticam, vel humanam historiam. Idque illustras, ac confirmas hoc exemplo: *Qui negaret quatuor Evangelia quæ hodie extant, & leguntur in Ecclesia, esse eadem quod verba & sensum cum autographis quoad suis manibus quatuor Evangelistæ dictante Spiritu sancto exceperunt, erraret contra fidem divinam*, &c.

3. Respondeo primò: Quod in antecedente argumenti tui asseris de connexione plurium Traditionum cum veritatibus fide divina creditis, id nihil contra me facit. Nam Traditio comparativa de numero librorum Canonicorum, & Traditiones de eorundem scriptoribus (de quibus solis ego dissero loco citato) nequaquam sic connectuntur cum veritatibus fidei: hoc est, neque sunt conclusiones necessariò ex iis consequentes; neque principia necessariò præsupposita, & in iisdem implicite inclusa. Secundò consequenter dico eos qui in his Traditionibus errant, non errare contra fidem divinam. Qui enim negant tot libros Canonicos nunc extare quot olim extiterunt, aut Epistolam ad Hebræos esse Pauli, aut secundam & tertiam Iohannis esse Iohannis Apostoli, illi multis gravibus & eruditis viris errare videntur: at non videntur errare contra fidem divinam, nec ob id hæretici vocantur.

4. Quod ad exemplum illud in contrarium à te allatum attinet; Respondeo te hîc ea confundere quæ distinguenda sunt. Primò enim aliud est negare hæc quatuor Evangelia, quæ nunc extant, esse ejusdem authoritatis cum autographis primò Ecclesiæ datis: aliud vero negare hæc quatuor Evangelia esse eadem quoad verba & sensum cum prædictis autographis, atque adeo ea nullam unquam mutationem passa esse: Prius illud est error contra fidem Traditionis verè divinæ. Nam Traditio

de divina authoritate Evangeliorum quæ hodie extant est vere divina, sed non est annumeranda Traditionibus non scriptis, ut patet ex iis quæ dicta sunt puncto 1. §. *6.* at posterius contingere potest absque ullo errore contra fidem, ut patebit ex distinctione sequente.

5. Secundò, aliud est negare Evangelia, quæ hodie extant, esse eadem quoad verba et sensum cum primis seu Apostolicis exemplaribus, in rebus ad fidem et mores pertinentibus, aliud vero negare ea esse eadem cum prædictis exemplaribus seu autographis, in aliis quæ minoris momenti sunt, et non pertinent ad substantiam doctrinæ. Hoc posterius fieri potest sine ullo errore in fide. Nam v. g. si quis diceret editionem originalem quatuor Evangeliorum esse quibusdam in locis vitiatam et corruptam, additione, vel detractione vocum quarundam, aut forte etiam sententiarum, salva interim manente substantia doctrinæ, et Evangelicæ Historiæ veritate, is non erraret contra fidem, nec labefactaret divinam et Canonicam authoritatem istius editionis. Ipsi enim Pontificii non diffitentur hujusmodi defectus et vitia observari posse in vulgata editione Latina quam Concilium Tridentinum declaravit esse authenticam. Vnde Bellarm. Lib. 2. de verbo Dei, Cap. 11. §. *Nam vulgata*, de vulgata editione Latina sic scribit: *Nec ita tamen hanc editionem approbavit Ecclesia, ut asseruerit nullos in ea librariorum errores reperiri, sed certos nos reddere voluit, in iis præsertim, quæ ad fidem, & mores pertinent nulla esse in hac versione interpretum errata.* Non negat igitur Bellarminus librariorum errores, imo et interpretum errata in iis quæ ad fidem et mores non pertinent, reperiri in vulgata editione Latina, quam tamen, hoc non obstante, authenticam et infallibilem esse docet. Idem etiam sæpius affirmat Gretserus in Defensione Lib. 2. de Verbo Dei, Cap. 11. Colum. 560. 573. et 574. Item Sixtus Senensis Lib. 8. Bibliothecæ, Andradius, in Defens. Concil. Tridentini, Lib. 4. Pag. 618. Vega et Marcellus

Papa 2. ab Andradio illic citati, Franc. Lucas Brugensis, in Epistola Dedicatoria quam præfixit libello 2. de variis lectionibus in Latinis Bibliis, et alii multi de quibus vide Gretserum Tractatu de novis translationibus, et Franciscum Lucam loco citato.

6. At prius illud manifestum errorem contra fidem involvit. Quicunque enim dicit historiam Evangelicam esse in rebus ad fidem et mores pertinentibus corruptam et adulteratam, is errat contra fidem Traditionis vere divinæ de substantiali integritate, seu puritate, et perfectione sacri Canonis. Cujus veritatem (ne forte videatur vobis esse Traditio non scripta) ex ipsa Scriptura demonstrare possumus. Patet enim ea primò ex conspiratione et consensu omnium dogmatum in Scriptura propositorum, quæ sanè consistere nequit cum corruptione sacri contextus in rebus ad fidem et mores pertinentibus. Nam ubi falsa veris, et humana divinis admiscentur, ibi manifesta apparet non tantum dissimilitudo, sed etiam discrepantia, et contrarietas dogmatum. Secundò, sacræ Scripturæ finis (quem Deus Scripturæ author sibi propositum habet) est ut nos *credamus* seu veram fidem amplectamur, *& ut credentes vitam æternam habeamus in nomine Christi*, Ioan. 20. 31. Item, *ut perfectus sit homo Dei, ad omne opus bonum perfectè instructus*, 2. Timoth. 3. 17. et *ut habeamus* ἀσφάλειαν *earum rerum de quibus instituimur*, à pastoribus Ecclesiæ, Luc. 1. 4. At Deus hunc finem non assequetur per Scripturam, si contingat eam aliquando corrumpi, aut vitiari in rebus ad fidem & mores pertinentibus. Tertiò, Deus vult Scripturam esse nobis regulam fidei usque ad diem judicii. Ergò non patietur eam ita mutari, aut corrumpi ut fiat inepta ad regulandam & dirigendam fidem nostram. Probatur antecedens ex verbis Petri 2. Epist. Cap. 1. v. 19. *Habemus firmiorem sermonem Propheticum: cui rectè facitis quod attendatis, velut lucernæ splendenti in obscuro loco, usquedum dies illucescat, &*

lucifer exoriatur in cordibus vestris, id est, usque ad *diem judicii, & fœlicitatis æternæ*, ut interpretantur Augustinus, ac Prosper, *& major pars expositorum*, fatente Lorino in Comment. in 2. Petri Cap. 1. v. 19. pag. 660. Quartò, Ecclesia est extructa super fundamentum Prophetarum & Apostolorum. Ergo Deus non patietur libros Prophetarum & Apostolorum corrumpi ac depravari, alias fundamentum Ecclesiæ labefactaretur & convelleretur.

7. Gretserus in Defensione Cap. 12. Lib. 4. de Verbo, Col. 1840. ex prepetua conservatione Ecclesiæ colligit perpetuam conservationem traditionum: *Omnia (inquit) illa Scripturæ loca quæ Ecclesiæ perpetuam conservationem pollicentur; pollicentur itidem traditionum non interruptam conservationem.* Et hanc suæ assertionis rationem reddit, *Ecclesia (inquit) subsistere non potest sine veritate doctrinæ; ad veritatem vero doctrinæ spectant quoq; traditiones:* quasi diceret, ad veritatem doctrinæ spectant non solum Scripturæ, sed etiam Traditiones. Argumentum itaque Gretseri de Traditionibus divinis petitum à promissionibus, quæ in Scriptura extant de perpetua Ecclesiæ conservatione, non excludit, sed manifestè includit Scripturas sacras, & pariter probat eas perpetuò incorruptas servari. Vnde ut Gretseri verbis utar sic argumentor. *Ecclesia subsistere non potest, sine veritate doctrinæ; ad veritatem vero Doctrinæ imprimis spectant Scripturæ sacræ. Ergo necesse est eas incorruptas conservari* (intellige quoad substantiam doctrinæ) *si Ecclesia incorrupta conservanda est, et si implendum est illud*, Et portæ inferi non prævalebunt adversus eam.

PVNCTVM

PUNCTUM QUINTUM.

An possibile sit regulam aliquam inanimatam, qualis est Scriptura, esse perfectam, & sufficientem fidei regulam.

1. DE Priori ratione à me proposita ad probandum, *Scripturam sacram non esse ideo imperfectionis arguendam, quia satisfacere nequit quæstionibus, quæ moventur de numero, & auctoribus partium ipsius*, satis ad necessitudinem rei dictum est. Nunc progredior ad posteriorem rationem, quam hoc syllogismo expressi: Quod perfectissimus Canon præstare non potest, illud ad Canonis perfectionem non requiritur. At perfectissimus Canon satisfacere nequit quæstionibus, quæ moventur de numero & auctoribus partium ipsius. Ergo hoc ad Canonis perfectionem non requiritur. Major hujus syllogismi per se clara & manifesta est: Minorem confirmavi §. 4. istius quæstionis de qua nunc agitur. Tu eam negas; sed ejus confirmationem in tantum admittis, quantum sat est ad stabiliendam assertionem nostram. *Neganda* (inquis) *est minor. Nec quod ad ejus probationem affertur aliud probat quam nullum Canonem inanimatum, qualis est omnis Scriptura, posse satisfacere quæstionibus deinceps de hac ipsa Scriptura movendis, sed necessarium esse alium Canonem vivum per modum Iudicis.*

2. Hîc tria dicis, aut saltem innuis: Primò medium hujus syllogismi à me propositi nihil probare contra vos; Secundò id contra nos demon-

de divina authoritate Evangeliorum quæ hodie extant est verè divina, sed non est annumeranda Traditionibus non scriptis, ut patet ex iis quæ dicta sunt puncto 1. §. 6. at posterius contingere potest absque ullo errore contra fidem, ut patebit ex distinctione sequente.

5. Secundò, aliud est negare Evangelia, quæ hodie extant, esse eadem quoad verba et sensum cum primis seu Apostolicis exemplaribus, in rebus ad fidem et mores pertinentibus, aliud vero negare ea esse eadem cum prædictis exemplaribus seu autographis, in aliis quæ minoris momenti sunt, et non pertinent ad substantiam doctrinæ. Hoc posterius fieri potest sine ullo errore in fide. Nam v. g. si quis diceret editionem originalem quatuor Evangeliorum esse quibusdam in locis vitiatam et corruptam, additione, vel detractione vocum quarundam, aut forte etiam sententiarum, salva interim manente substantia doctrinæ, et Evangelicæ Historiæ veritate, is non erraret contra fidem, nec labefactaret divinam et Canonicam authoritatem istius editionis. Ipsi enim Pontificii non diffitentur hujusmodi defectus et vitia observari posse in vulgata editione Latina quam Concilium Tridentinum declaravit esse authenticam. Vnde Bellarm. Lib. 2. de verbo Dei, Cap. 11. §. *Nam vulgata*, de vulgata editione Latina sic scribit: *Nec ita tamen hanc editionem approbavit Ecclesia, ut asseruerit nullos in ea librariorum errores reperiri, sed certos nos reddere voluit, in iis præsertim, quæ ad fidem, & mores pertinent nulla esse in hac versione interpretum errata.* Non negat igitur Bellarminus librariorum errores, imo et interpretum errata in iis quæ ad fidem et mores non pertinent, reperiri in vulgata editione Latina, quam tamen, hoc non obstante, authenticam et infallibilem esse docet. Idem etiam sæpius affirmat Gretserus in Defensione Lib. 2. de Verbo Dei, Cap. 11. Colum. 560. 573. et 574. Item Sixtus Senensis Lib. 8. Bibliothecæ, Andradius, in Defens. Concil. Tridentini, Lib. 4. Pag. 618. Vega et Marcellus

Papa 2. ab Andradio illic citati, Franc. Lucas Brugensis, in Epistola Dedicatoria quam præfixit libello 2. de variis lectionibus in Latinis Bibliis, et alii multi de quibus vide Gretserum Tractatu de novis translationibus, et Franciscum Lucam loco citato.

6. At prius illud manifestum errorem contra fidem involvit. Quicunque enim dicit historiam Evangelicam esse in rebus ad fidem et mores pertinentibus corruptam et adulteratam, is errat contra fidem Traditionis vere divinæ de substantiali integritate, seu puritate, et perfectione sacri Canonis. Cujus veritatem (ne forte videatur vobis esse Traditio non scripta) ex ipsa Scriptura demonstrare possumus. Patet enim ea primò ex conspiratione et consensu omnium dogmatum in Scriptura propositorum, quæ sanè consistere nequit cum corruptione sacri contextus in rebus ad fidem et mores pertinentibus. Nam ubi falsa veris, et humana divinis admiscentur, ibi manifesta apparet non tantum dissimilitudo, sed etiam discrepantia, et contrarietas dogmatum. Secundò, sacræ Scripturæ finis (quem Deus Scripturæ author sibi propositum habet) est ut nos *credamus* seu veram fidem amplectamur, *& ut credentes vitam æternam habeamus in nomine Christi*, Ioan. 20. 31. Item, *ut perfectus sit homo Dei, ad omne opus bonum perfectè instructus*, 2. Timoth. 3. 17. et *ut habeamus* ἀσφάλειαν *earum rerum de quibus instituimur*, à pastoribus Ecclesiæ, Luc. 1. 4. At Deus hunc finem non assequetur per Scripturam, si contingat eam aliquando corrumpi, aut vitiari in rebus ad fidem & mores pertinentibus. Tertiò, Deus vult Scripturam esse nobis regulam fidei usque ad diem judicii. Ergo non patietur eam ita mutari, aut corrumpi ut fiat inepta ad regulandam & dirigendam fidem nostram. Probatur antecedens ex verbis Petri 2. Epist. Cap. 1. v. 19. *Habemus firmiorem sermonem Propheticum: cui rectè facitis quod attendatis, velut lucernæ splendenti in obscuro loco, usquedum dies illucescat, &*

lucifer exoriatur in cordibus vestris, id est, usque ad *diem judicii, & fœlicitatis æternæ*, ut interpretantur Augustinus, ac Prosper, *& major pars expositorum*, fatente Lorino in Comment. in 2. Petri Cap. 1. v. 19. pag. 660. Quartò, Ecclesia est extructa super fundamentum Prophetarum & Apostolorum. Ergo Deus non patietur libros Prophetarum & Apostolorum corrumpi ac depravari, alias fundamentum Ecclesiæ labefactaretur & convelleretur.

7. Gretserus in Defensione Cap. 12. Lib. 4. de Verbo, Col. 1840. ex prepetua conservatione Ecclesiæ colligit perpetuam conservationem traditionum: *Omnia* (*inquit*) *illa scripturæ loca quæ Ecclesiæ perpetuam conservationem pollicentur; pollicentur itidem traditionum non interruptam conservationem.* Et hanc suæ assertionis rationem reddit, *Ecclesia* (*inquit*) *subsistere non potest sine veritate doctrinæ; ad veritatem vero doctrinæ spectant quoq; traditiones:* quasi diceret, ad veritatem doctrinæ spectant non solum Scripturæ, sed etiam Traditiones. Argumentum itaque Gretseri de Traditionibus divinis petitum à promissionibus, quæ in Scriptura extant de perpetua Ecclesiæ conservatione, non excludit, sed manifestè includit Scripturas sacras, & pariter probat eas perpetuò incorruptas servari. Vnde ut Gretseri verbis utar sic argumentor. *Ecclesia subsistere non potest, sine veritate doctrinæ; ad veritatem vero Doctrinæ imprimis spectant Scripturæ sacræ. Ergo necesse est eas incorruptas conservari* (intellige quoad substantiam doctrinæ) *si Ecclesia incorrupta conservanda est, et si implendum est illud*, Et portæ inferi non prævalebunt adversus eam.

PUNCTUM QUINTUM.

An possibile sit regulam aliquam inanimatam, qualis est Scriptura, esse perfectam, & sufficientem fidei regulam.

1. DE Priori ratione à me proposita ad probandum, *Scripturam sacram non esse ideo imperfectionis arguendam, quia satisfacere nequit quæstionibus, quæ moventur de numero, & auctoribus partium ipsius*, satis ad necessitudinem rei dictum est. Nunc progredior ad posteriorem rationem, quam hoc syllogismo expressi: Quod perfectissimus Canon præstare non potest, illud ad Canonis perfectionem non requiritur. At perfectissimus Canon satisfacere nequit quæstionibus, quæ moventur de numero & auctoribus partium ipsius. Ergo hoc ad Canonis perfectionem non requiritur. Major hujus syllogismi per se clara & manifesta est: Minorem confirmavi §. 4. istius quæstionis de qua nunc agitur. Tu eam negas; sed ejus confirmationem in tantum admittis, quantum sat est ad stabiliendam assertionem nostram. *Neganda* (inquis) *est minor. Nec quod ad ejus probationem affertur aliud probat quam nullum Canonem inanimatum, qualis est omnis Scriptura, posse satisfacere quæstionibus deinceps de hac ipsa Scriptura movendis, sed necessarium esse alium Canonem vivum per modum Iudicis.*

2. Hîc tria dicis, aut saltem innuis: Primò medium hujus syllogismi à me propositi nihil probare contra vos; Secundò id contra nos demon-

strare necessitatem regulæ animatæ; Tertiò nullam regulam inanimatam posse esse plenam, & sufficientem fidei regulam.

Ego contra dico, Primò hoc argumentum sufficienter contra vos probare Scripturam non esse ideo imperfectionis arguendam quia, quæstiones de numero & auctoribus librorum Canonicorum ex ea dirimi nequeunt. Nullus enim Canon *inanimatus*, ut ipse fateris, hoc præstare potest. Ergo hoc non requiritur ad perfectionem Canonis *inanimati*, qualis est Scriptura; & per consequens argumenta vestra hinc allata ad demonstrandam Scripturæ imperfectionem, non sunt valida.

3. Secundò, dico id non probare contra nos necessitatem regulæ animatæ. Nam quæstiones illæ de numero & authoribus librorum Canonicorum, de quibus procedit argumentum, non sunt de rebus necessariò credendis; imò non sunt de iis rebus quæ fide divina credi possunt: & proinde non necessariò requiritur aliqua fidei regula, sive animata, sive inanimata, ad hujusmodi quæstiones determinandas. Possunt enim manere (sicut revera manent) indeterminatæ, sine ullo Ecclesiæ dispendio, aut detrimento.

4. Tertiò dico te falsò asserere nullam regulam inanimatam posse esse perfectam fidei regulam. Primò enim ratio qua nititur hæc tam audax assertio, videlicet ratio petita ab ineptitudine Canonis inanimati ad satisfaciendum quæstionibus quæ moventur de numero & authoribus partium ipsius, jam est confutata. Secundò eadem ratio multò verius, & efficacius probat regulam vestram animatam non esse perfectam. Ecclesia enim Romana non potest satisfacere quæstionibus quæ de ea moventur, ut patet ex Tract. 5. Cap. 22. §. 3. 4. 5. & 9. Tract. 7. Cap. 6. & Tract. 8. Cap. 4. Tertiò cum dicis nullam regulam inanimatam posse esse perfectam & sufficientem fidei divinæ regulam, contradicis Scholasticis, ut v. g. Thomæ parte 1. quæst. 1. Art. 8. & parte 3. quæst. 1. Art. 3. Scoto

quæst.

quæst. 2. Prologi in libros Sententiarum, Cameracensi in 1. Sentent. quæst. 1. Liter. EE. Durando in præfat. in libros Sententiarum, Anton. Florent. Tom. 3. Tit. 18. Cap. 3. §. 3. & aliis, asserentibus Scripturam esse perfectam regulam credendorum.

5. Contradicis etiam Bellarm. Lib. 4. de Verbo Dei, Cap. 12. Becano Tract. de fide Cap. 7. §. 5. Coppensteinio in Epitome Controv. part 1. quæst. 5. omnibusque aliis, qui docent ex Scriptura & Traditione non scripta constitui unam perfectam & totalem fidei regulam: Nam non solum Scriptura, sed etiam Traditio non scripta, hoc est, *doctrina quæ non est scripta à primo suo authore* (ita enim ipse definis Traditionem Cap. 4. §. 6.) ad regulas inanimatas spectat. Imò, quod minus ferendum est in homine Romano Catholico, repugnat hæc tua assertio Decreto primò Sessionis 4 Concilii Tridentini, ubi definitum est, *salutarem veritatem & morum disciplinam contineri in libris scriptis, & sine scripto Traditionibus, quæ ab Apostolis acceptæ sunt.* Quibus verbis apertè indicant Tridentini patres perfectam & totalem fidei regulam, constitui ex Scriptura & Traditionibus non scriptis. Eorum enim scopus illic est assignare plenam et perfectam fidei regulam, ut omnes fatentur.

6. At ex tua sententia sequitur plenam ac perfectam fidei regulam ex Scriptura & Traditionibus non scriptis non posse constitui. Primò enim neque ex Scriptura, neque ex Traditionibus non scriptis dirimi possunt quæstiones omnes quæ moventur de numero et auctoribus librorum Canonicorum; item de numero verarum Traditionum divinarum. Nam de hujusmodi rebus neque extat satis aperta revelatio in Scriptura, neq; habetur constans et perpetua Traditio ab Apostolis derivata. Verbi gratia non habetur constans, et perpetua Traditio de authore Epistolæ ad Hebræos, nec de numero librorum Canonicorum, qui olim in Ecclesia Iudaica, et in primitiva Ecclesia Christiana extabant. Similiter

liter nihil certi, vel ex Patrum scriptis, vel ex Conciliorum Decretis, vel ex definitionibus præsentis Ecclesiæ de numero Traditionum non scriptarum colligi potest.

7. Secundò regula constans ex Scriptura et Traditionibus non scriptis est regula inanimata. Ergo, secundum te, non potest esse perfecta. Novi equidem te Cap. 4. tui libri §. 5. revocare Traditiones non scriptas ad regulam fidei animatam; Sed ridiculè et ineptè; Nam Traditiones nihil aliud sunt nisi dogmata fidei non scripta: seu, ut ipse loqueris, loco citato, *doctrina quæ non est scripta à primo suo authore.* At doctrina est quid inanimatum, ut cuivis per se patet. Præterea Traditio ex vestra sententia est regula Ecclesiæ, saltem partialis. Ergo est quid distinctum ab Ecclesia.

QUÆSTIO SEXTA.

An praeunte externa Ecclesia testificatione, & interna Spiritus sancti illuminatione, ipsa Scriptura, insita sua luce, virtute, & majestate, divinam suam authoritatem nobis sufficienter manifestet?

1. RESPONDENT *Orthodoxi affirmativè, suamque sententiam probant luculenter validissimis argumentis ex Scriptura petitis: videlicet ex* 19. Psal. vers. 7. 8. 9. 10. Psal. 119. versus 105. 125. 129. et 140. Hebr. 4. 12. 1. ad Thess. 2. 13. 1. Cor. 2. 4. *&c. Ego iis omissis, quæ ab aliis tam fusè tractata sunt, hanc nostram Assertionem ipsorum Adversariorum confessionibus*

confessionibus confirmabo. Multi enim Pontificii Doctores fatentur ipsam Scripturam esse suæ divinitatis testem sufficientem, præsupposita videlicet Ecclesiæ testificatione : Bellarm. Lib. 1. de Verbo Dei, cap. 2. *tribus argumentis ex ipsa Scriptura petitis probat, libris qui Canonici nominantur Verbum DEI contineri : videlicet, Primò ex veritate vaticiniorum. Secundò ex incredibili concordia tot virorum qui diversis locis, temporibus, occasionibus, linguis, sacra volumina conscripserunt. Tertiò ex Prophetarum, & Apostolorum asseveratione, qui affirmant sua scripta esse DEI ipsius Verbum.*

2. MVLHVSINVS, in Auctario primo speculi miseriarum DAVIDIS PARÆI, & GRETSERVS, in Defensione, capitis secundi, libri primi de Verbo, colum. 37. *aperte asserunt* ex ipsis Scripturis, saltem apud aliquos fideles videlicet, probari posse eas Dei Verbum continere. Staplet. apud Whitt. lib. 1. de authorit. Scripturæ cap. 9. §. 8. *dicit* Sacram Scripturam seipsam, fidelibus probare, et commendare. *Et* Lib. 2. cap. 5. §. 8. *manifestè agnoscit illa interna criteria, & divinitatis indicia, ex quibus nostri Theologi sacræ Scripturæ Canonicam authoritatem colligere solent : videlicet,* phrasin Propheticam et Apostolicam, rerum divinarum et gravissimarum tractationem, scribendi gravitatem, sermonis castitatem

3. Gretserus in tractatu de agnoscendis Scripturis Canonicis, Cap. 4. colum. 1886. *non solum illa criteria, seu divinitatis certissima indicia in Scripturis agnoscit, sed etiam iis maximam efficaciam, & inflammatoriam virtutem ad persuasionem de Divina Scripturæ authoritate, in animis nostris* continuandam, & intendendam *tribuit. Vult quidem nos primò Scripturis ut Divinis assentiri propter Ecclesiæ testimonium : postea tamen hunc assensum* continuari & intendi, *hoc est, magis, aut firmius, nos credere Scripturis, propter* insitas illas Divinitatis notas *affirmat.*

5. *Denique*, Gregorius de Valentia, Tom. 3. Disp. 1. quæst. 1. Punct. 4. colum. 89 *de doctrina Christiana in sacro codice scripta sic loquitur*: Et si enim est scripta verbis simplicibus, et caret fere artificio orationis, et ornamentis; nihilominus ita vehementer lectoris mentem commovet, ut alia nulla doctrina, quod argumento est, illius authoritatem omnino divinam esse, non humanam: hæc enim sine verborum arte, et orationis quasi lenociniis ad efficiendum animorum motum non valet.

QUÆSTIO SEPTIMA.

An sacra Scriptura credatur esse Divina & Canonica propter se.

1. RESPONDETUR *affirmativè*. 1. *enim scriptura in doctrina religionis principii locum habet, ut fatetur* Staplet. Lib. 3. de authorit. Script. Cap. 16. §. 1. *&* 3. *Ergo creditur propter se. Respondet* Staplet. ibidem: *Quemadmodum scientiarum principia propter tarditatem nostram demonstrantur à posteriori, & primò à nobis creduntur propter authoritatem professorum, & magistrorum qui scientias docent; sic Scripturæ per Ecclesiam, ejusq; testimonium à posteriori demonstrantur, ut à nobis videlicet acceptentur. & ut divinæ suscipiantur. Hæc responsio non satisfacit: quamvis enim scientiarum principia primò suscipiantur, & vera esse credantur propter authoritatem docentium, & argumenta à posteriori, postea tamen iis assentimur, non propter aliquod externum medium, sed propter seipsa: quia, videlicet sua luce clara sunt. Pari igitur ratione, quamvis hoc primarium Theologiæ principium,* S. Scriptura est Dei verbum,

verbum, *primò credatur propter authoritatem docentium, hoc est, pastorum Ecclesiæ, postea tamen sancto Spiritu mentes nostras illustrante, ut illius principii indemonstrabilem veritatem percipiamus, isti principio non propter aliud, sed propter se assentimur.*

2. *Et certè si huic propositioni*, S. Scriptura est Dei Verbum, *semper propter aliud, & nunquam propter se, assentiremur, illa plane indigna esset quæ principium vocetur. Nam principium, definiente* Aristotele 1. Top. Cap. 1. est quod non ab alio, sed à seipso fidem habet. *Vel igitur tandem huic propositioni propter se assentiendum est; vel dicendum est eam verè & proprie non esse principium.* Staplet. *loco jam citato hoc percipiens aperte asserit*, Scripturam ita esse in religione principium, ut tamen vox Ecclesiæ prior sit. *Hujus assertionis duplex esse potest sensus: cum enim dicit* Ecclesiæ vocem esse priorem, *vel intelligit Ecclesiæ vocem, ac testificationem esse medium solummodo a DEO institutum ad fidem eam producendam, qua Scripturæ authoritas creditur, & sic ejus assertio vera est: nihilq; derogat dignitati, aut indemonstrabilitati hujus principii*, Scriptura est DEI Verbum. *Professorum enim, seu Magistrorum instructio præcedit assensum quem Discipuli scientiarum principiis præbent, est que medium ordinarium, ad illum assensum producendum, institutum: ut nihilominus illa principia verè & propriè dicantur principia, quia videlicet, tandem iis propter se assentiuntur Discipuli. Vel intelligit Ecclesiæ testimonium esse primarium, &* principale fundamentum *assensus nostri, quem præbemus huic principio*, Scriptura est DEI Verbum, *seu ut planius dicam, esse* formalem rationem *propter quam huic principio assentimur: Et sic ejus assertio falsissima est; ut patet tum ex argumentis contra hanc sententiam* quæst. 1. *allatis, tum ex adversariorum confessionibus ibidem propositis, & citatis.*

3. *Secundò revelatio Divina creditur propter se, ut fatentur ipsi Adversarii; videlicet* Valentianus

Tom.

Tom. 3. Disp. 1. quæst. 1. puncti 1. §. 10. & Becanus in Summa Theologiæ, parte secunda, Tom. post. Tract. 1. Cap. 1. quæst. 2. §. 9. & Cap. 8. quæst. 8. §. 8. *aliiqúe omnes, qui dicunt revelationem Divinam esse formale fidei objectum : nam formale objectum fidei non propter aliud, sed propter se creditur. Ergo etiam revelatio scripta, seu revelatio in Scriptura facta creditur propter se.*

4. *Tertiò, revelatio Divina revelat seipsam, hoc est, divinam suam authoritatem nobis manifestat. Unde* Valent. *loco jam citato*, §. 5. colum. 28. *dicit* Fidem præbere assensum revelationi ut revelatæ, non per aliam revelationem, sed per seipsam. *Ergo etiam revelatio in Scriptura facta, seu doctrina sacris literis comprehensa, seipsam revelat.*

5. *Quartò, fatentur Pontificii in revelatione Divina quiescendum, & non ulterius progrediendum esse. Vide* Becan. *Iesuitam loco jam citato, & in Opusculo de circulo* Calvinistico, §. 25. *At in revelatione divina, sive scripta, sive non scripta, fides nostra quiescere non potest, nisi illa revelatio nos de divina sua authoritate certos reddat. Si enim certitudo nostra de divina ejus authoritate aliunde petenda est, fides nostra in illa ipsa revelatione tanquam in ultimo resolutionis termino, sistere aut quiescere non poterit ; sed necessario ad alia externa media progredietur, ex quibus plenam certitudinem de illius revelationis divina authoritate haurire potest.*

6. Quinto aut admittendus est *processus in infinitum* in revelationibus divinis, aut tandem deveniendum est ad revelationem aliquam quæ propter se creditur nosq; de divina sua authoritate certos reddit. Ratio manifesta est : quia fides nostra sola DEI revelatione, seu DEI solius testimonio nititur : Fides igitur qua credimus hanc revelationem esse divinam nititur aliqua revelatione divina, seu aliquo Dei testimonio, & proinde vel nititur hac ipsa revelatione vel aliqua alia. Si nititur hac ipsa revelatione, habemus quod volumus : nam sic hæc revelatio nos de divina sua authoritate certos

reddet. Si aliqua alia, eadem quæstio de illa altera revelatione movebitur; unde videlicet constet eam esse divinam. Si ex ea ipsa revelatione hoc constet, habemus rursus id quod volumus: videlicet revelationem divinam nos de divina sua authoritate certos reddere. Si ex aliqua alia revelatione hoc constet, eadem quæstio recurret de illa revelatione, unde videlicet constet eam esse divinam? & sic aut dabitur *progressus in infinitum*, aut deveniendum est tandem ad aliquam revelationem, quæ *propter se creditur*, quæque de divina sua authoritate nos certos reddit. Si autem ulla revelatio est talis, proculdubio ea est revelatio scripta: seu S. Scriptura: in ea enim sunt maxime illustria, & clara divinitatis indicia: ideoq; si ea nos de divina sua authoritate certos reddere nequeat, multo minus hoc expectandum erit, ab aliqua revelatione non scripta seu traditione.

6. Sextò, Pontificii profitentur se credere Scripturæ divinam authoritatem, non propter Ecclesiæ testimonium, sed propter revelationem divinam, ut supra sub finem quæstionis primæ ex *Becan.* & *Valent.* observavi. Quærimus igitur ubi inveniatur revelatio ista propter quam credere debemus, Scripturam esse DEI Verbum? Si dixerint eam inveniri in Scriptura, habemus quod volumus: videlicet, Scripturam nos de divina sua authoritate certos reddere. Si dixerint eam esse revelationem, aut traditionem non scriptam, statim quæremus unde constet eam revelationem non scriptam esse divinam? Denique si dixerint eam revelationem neque verbo scripto, neque traditione contineri, sed esse internam, & arcanam revelationem, immediatè in singulorum fidelium cordibus à sancto Spiritu factam, si inquam hoc dixerint, merito ab omnibus piis, & prudentibus viris, cum *Anabaptistis*, *Swenckfeldianis*, & *Libertinis* explodentur.

7. *Septimò, hujus sententiæ veritas patet ex aliarum refutatione, fides enim qua Scripturæ authoritas creditur,*

creditur, *neque nititur* Ecclesiæ testimonio, *neque* Traditione non scripta, *neque* interno sancti Spiritus testimonio, *ut fundamento suo principali, aut formali ratione assentiendi, ut jam probatum est. Ergo nititur* ipsa sacra Scriptura, *& internis ejus criteriis.*

REPLICATIO TVRNEBVLLI.

Quam quæstioni 7. opposuit Cap. 10. sui Libri.

PVNCTVM PRIMVM.

Scripturam non credi propter se, sed propter increatam inspiratoris auctoritatem.

Cap. 10. §. 1.

1. QVOMODO non vereris, Minister Baro, ne quis te suspicetur factum Idololatram, quando prima parte tuæ Disput. Sect. 5. §. 5. & iterum secunda parte quæ. 7. contendis Scripturam non propter aliud, sed propter seipsam credi?

Quia nec major, nec planior idololatria fingi potest, quàm qua honor uni Deo debitus, tribuitur creaturæ, præsertim inanimatæ, ut si quis diceret creaturam aliquam in ratione ultimi finis. & summi boni esse propter se diligendam. Tu autem citatis locis quiddam simile pronuncias, quando quod Deo spectato in ratione primæ veritatis est proprium, tribuis inanimatæ Scripturæ. Loqueris ergo tanquam

tanquam idololatra, Major notior est ex terminis quam ut negari possit. Probatur minor, quia esse formale objectum, quod à virtute Theologica propter se, & non propter aliud attingitur, & propter quod attinguntur cætera objecta materialia ejusdem virtutis, est proprium solius Dei. Fides autem, de qua disputas, est virtus Theologica. Solus ergo Deos in ratione primæ veritatis est, qui propter se creditur, & propter quem creduntur cætera revelata.

2. Quomodo suspicionem ejusdem in te superstitionis non auges, quando quæst. ibidem 8. *Ipsa, inquis, Scriptura interna sua luce, virtute, & majestate divinitatem suam manifestans est principale fundamentum illius Fidei, qua sacræ Scripturæ divina auctoritas creditur?*

Dic quid nomine internæ lucis, quam hic Scripturæ tribuis ad excludendam necessitatem externi objecti formalis intelligis?

Visne dicere Scripturam seipsa ita ubique manifestam esse, ut nullibi sit obscura, & de numero non apparentium? At sic te condemnat uterque Apostolus Hebr. 11. & 2. Petri 3. Dic iterum quid nomine divinitatis ibidem significes? Num aliquid cum interna illa luce conjunctum pariterque Scripturæ internum? At qnomodo sic Scriptura non sit vobis numen, non apparet? Num increatam perfectionem inspiratoris, quam vocamus primam in testando veritatem? At sic manifestum est Scripturam non credi propter seipsam, & internam ei lucem, sed propter externam æternamque inspiratoris auctoritatem. Forte nescis quid dicis, vel de quo affirmas, uti de sui temporis novatoribus dixit Apostolus. Tribuat tibi Deus intellectum primi principii, primæque in testando veritatis, in quam tanquam in formale objectum, nisi fatearis retexi Fidem, quæ Scripturis debetur, velis, nolis, censeberis Idololatra.

3 *Objicis multa, quæ tamen reipsa non sunt plura duobus, si tautologiis liberentur, Primum.* Dicunt

Pontificii

Pontificii Scripturæ auctoritatem credi debere propter revelationem divinam. Attamen nec docent, noc docere possunt, ubinam inveniatur illa divina revelatio? Vel enim est ipsa Scriptura, vel est Traditio aliqua divina non scripta. Si est Scriptura, habemus *inquis*, quod volumus, &c. Si est Traditio non scripta, eadem quæstio movebitur de illa Traditione, Unde videlicet constet eam esse divinam? Illa enim Traditio non potest esse idoneum Fidei meæ fundamentum, nisi firma & certa Fide credam eam esse Dei ipsius verbum. At unde hoc sciam? non ex illa Traditione: quia sacra Scriptura (ut docent Pontificii) nos de divina sua authoritate certos reddere nequit. Ergo pari ratione hæc Traditio non scripta non potest nos de divina sua auctoritate certos reddere.

4. Hujus argumenti laqueos jactitas esse nobis inexplicabiles, iisque constrictum & coactum Gregor. à Valentia concessisse, quod vos contenditis. At ego contendo, &c.

Vide cætera Tract. 4. hujus operis pag. 149, 150, & 151. Vide etiam ibidem pag. 169. & sequentibus partem illam nostræ Duplicationis, in qua argumentum supra propositum ab adversarii cavillis vindicatur.

PVNCTVM SECVNDVM.

Scripturam ita esse principium in doctrina Religionis, ut tamen credatur propter aliud.

6. ALTERA tua objectio. *Scriptura in doctrina Religionis habet locum principii. Ergo propter se creditur esse Dei verbum.* Consequentiam probas à paritate rationis in principiis Scientiarum, *quæ licet primo addiscantur ex auctoritate docentium, vel argumentis à posteriori, postea tamen iis assentimur, non propter aliud externum medium, sed propter se ipsa: quia videlicet sua luce clara sunt. Pari ratione quamvis hoc Theologiæ principium, Scriptura est Dei verbum primò credatur propter auctoritatem Pastorum Ecclesiæ, postea tamen Spiritu sancto mentes nostras illustrante, ut illius principii indemonstrabilem veritatem percipiamus, tunc isti principio non propter aliud, sed propter se assentimur. Secundò ab incommodo, quia alioquin indigna esset Scriptura quæ vocetur principium definiente Aristotele 1. Topic. Cap. 1. principium esse, quod non aliunde, sed à seipso fidem habet.*

7. Respondeo, nec valere consequentiam, nec vel vera, vel à contradictione libera esse, quæ in ejus probationem assumuntur. Infirmitas consequentiæ patet in quavis alia regula credendi, quæ simul cum credi potest ob Dei testantis auctoritatem, tum esse principium credendi aliud, inde Theologica demonstratione deductum. Nam Theologica demonstratio licet immediatè non gignat actum fidei, ostendit tamen conclusionem, quæ credi potest & debet eadem Fide, & propter eandem auctoritatem, propter quam creditum est illud principium.

Cæterùm

Cæterùm quàm fallaci comparatione nitantur, quæ ad probandam hanc consequentiam à te proferuntur, vel inde patet quod comparationem instituas inter principia penitus heterogenea. Quorum diversitas vel teste Philosopho 7. Physic. solet sua æquivocatione fallere impertios. Quàm enim distat divina Fides ab humana scientia, tam utriusqúe principia distant ab invicem in ratione, modoqúe dandi originem suis actibus.

8. Sed speciatim prior tua probatio trifariam refellitur. Primò. Quia vel est sermo de primis & indemonstrabilibus principiis scientiarum simplicium nulli superiori subalternatarum, sed sibi alias subalternantium? At hoc sensu neganda est paritas rationis. Nam talium principiorum philosophicorum non est scientia, sed intelligentia, ut patet 6. Ethic. Scriptura verò creditur esse Dei verbum per eandem Fidem, per quam creditur res per Scripturam revelata. Vel extenditur tuus sermo ad principia quarumvis scientiarum etiam superioribus subalternatarum? At hic sensus nihil confert ad consequentiam probandam, sed potiùs obstat. Nam sicut principia scientiarum inferiorum sunt conclusiones à superioribus demonstratæ, ita quævis regula Fidei potest tum uno actu credi propter Dei testantis auctoritatem tanquam conclusio, tum esse principium exemplare credendi alio actu veritatem inde consequentem.

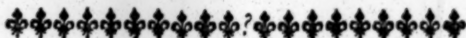
9. Præterea primorum principiorum philosophicorum termini sunt ex natura sua connexi. Vnde ut ab intellectu connectantur, non indigent nisi debita singulorum apprehensione definitiva. At hoc principium Fidei *Scriptura est verbum Dei*, non est notum ex terminis, nisi subintelligatur divinitus inspirata. In particulari autem discretio Scripturæ divinitus inspiratæ à non inspirata, non habetur ex apprehensione terminorum, sed aliunde. Nam indiget ope alterius regulæ non scriptæ, ut contra omnes Sectarios probatum est.

10. Deniqúe

10. Deniqúe apertè tibi contradicis, quando contendis principium hoc de quo est quæstio, quando creditur Fide humana propter auctoritatem Pastorum Ecclesiæ credi propter medium externum, quando verò creditur Fide divina non credi propter aliud, sed propter seipsum. Certè non potest credi Fide divina, nisi propter Dei testantis auctoritatem, sicut nec fide humana nisi propter humanam auctoritatem. At non minùs increata Dei auctoritas est externum medium, quàm humana rebus ab utroq; teste distinctis. Scripturam verò tam à Deo, quàm ab Ecclesia distingui manifestum est.

11. Altera probatio non minùs clarè claudicat. Nam ut tuam in te comparationem retorqueam. Sicut conclusio scientiæ subalternantis non est indigna vocari principium scientiæ subalternatæ, licet non ex se, vel vi terminorum, sed per medium scientiale, nec fortè sine disciplina magistrorum innotuerit; ita nec Scriptura censeri debet indigna nomine principii, quamvis non propter se, sed propter inspirantis auctoritatem aliunde revelatam, aliaqúe regula propositam credatur. Philosophus verò 1. Topic non loquitur de quibusvis principiis, sed de omnium tantùm primis, ut ibidem patet. Scripturam autem non esse primum principium credendi satis ante ostendimus.

AUTHORIS

AUTHORIS DUPLICATIO.

PVNCTVM PRIMVM.

Demonstratur Adversariorum imprudentia in agitanda adversus nos hac quæstione de ratione credendi Scripturæ authoritatem. Et primùm quia argumenta quibus contra nos hîc utuntur, non tantum contra nos, sed etiam contra totam Christi Ecclesiam militant.

1. ADVERSARIORVM imprudentia in agitanda hac quæstione, *Vnde scis Scripturam esse DEI Verbum*? ex eo patet quod tres scopos, seu fines in hac Disputatione sibi propositos habeant, quos neutiquam assequuntur. Primus est probare Scripturam non esse perfectam & principalem fidei regulam, idqúe quia non potest satisfacere iis, qui dubitant de ejus authoritate, & proinde oportet eam ab alia regula superiori authoritatem suam emendicere. Secundus est ostendere fidem Evangelicorum, quam habent de primo Christianæ religionis principio, unde cæterorum omnium dogmatum firmitas pendet, id est, de Scripturæ authoritate, esse omnino incertam & instabilem: idque quia contemnunt præcipuum medium agnoscendæ Scripturæ Canonicæ, videlicet testimonium Ecclesiæ

Ecclesiæ Romanæ. Tertius est demonstrare necessitatem regulæ animatæ, quòd videlicet necessariò agnoscenda sit judiciaria & infallibilis authoritas Ecclesiæ, quæ tanquam regula animata, in hac, & in omnibus aliis fidei controversiis consulenda est

2. Quod ad primum eorum scopum attinet, manifestum est eos spe sua frustrari Primo enim (ut patet ex iis quæ dicta sunt quæst 7. & infra magis patebit) fides qua credimus hanc revelationem esse verè divinam, seu hoc verbum esse Dei verbum, non nititur alia revelatione sed hac ipsa. Ergo fides qua credimus verbum scriptum, seu sacram Scripturam esse verè Dei verbum, nititur ipsa Scriptura: & per consequens Scriptura aliquid in se habet, quod nos de ejus divina authoritate certos reddere possit,

3. Secundò, si ad agnoscendam Scripturæ authoritatem, quando ea in dubium vocatur, opus est alia regula infallibili, viz. Ecclesia, tunc etiam ad agnoscendam Ecclesiæ authoritatem, quando ea in dubium vocatur, opus erit alia regula: & sic aut dabitur processus in infinitum, aut inter ipsas fidei regulas committetur vitiosus circulus, probando hanc regulam per illam, & illam rursus per hanc. Ratio propositionis est, Primò quia quemadmodum Scripturæ, ita etiam Ecclesiæ Catholicæ (& multò magis Ecclesiæ Romanæ, aut Romani Pontificis) authoritas in dubium vocari potest. Secundò Ecclesia per se, & seclusis aliis fidei regulis, non magis, imò minùs quam Scriptura, satisfacere potest illis qui de ejus authoritate dubitant, ut probatum est Tract. 5. hujus operis, Cap. 22. & Tract. 7. Cap. 6.

4. Ex his patet argumenta vestra quibus contra nos hic pugnatis, non tantum contra nos, sed etiam contra vos ipsos, imò contra totam Christi Ecclesiam militare. Probant enim nullam dari perfectam, & principalem fidei regulam, in qua fides sistere, & acquiescere possit: quia nimirum nulla

fidei

fidei regula potest (si Scriptura non potest) nos de divina sua authoritate certos reddere. Satius igitur esset Scripturæ divinam & Canonicam authoritatem, tanquam primum fidei principium supponere, & abstinere spinosis illis quæstionibus de ratione & modo credendi Scripturæ authoritatem, quæ molestos & periculosos, imò perniciosos, & ad ipsum atheismum viam aperientes scrupulos Christianorum animis injiciunt. Et certè cùm alicujus regulæ authoritas necessariò in S. S. Theologia supponenda sit, tanquam primum totius fidei principium, æquum est ut *hunc honorem timoremque* (phrasis est Augustini) sacræ Scripturæ deferamus. Primò enim ea *nihil est notius, nihil certius*, ut ait Bellar. Lib. 1. de Verbo, Cap. 2. & ejus authoritatem nullus Patrum, nullus Scholasticorum, nullus Canonistarum vel ignoravit, vel negavit, vel in dubium vocavit. At de infallibilitate Ecclesiæ in definiendis fidei controversiis, hoc dici non potest, ut patet ex Tract. 5. Cap. 18. & 19. Secundò quemadmodum in hac universi fabrica Deus exstare voluit certissimas notas potentiæ, sapientiæ, & bonitatis suæ, ita etiam in Dei verbo elucent veluti vivis coloribus depicta arcanæ illius & reconditæ in Deo sapientiæ lineamenta. At de decretis seu definitionibus Ecclesiæ hoc dici non potest: nam tam expressas atq; indubitatas divinitatis notas iis in esse ne ipsi quidem Pontificii dixerint.

5. Miranda est igitur impudentia Thomæ Stapletoni, qui Lib. 9. Princip. Doctr. Cap. 4. respondens ad id quod supra à me est observatum de Ecclesiæ infallibilitate, quod videlicet ea, non minus quam Scripturæ authoritas, in dubium vocari possit; audacter affirmat nullum Christianum Ecclesiæ authoritatem ignorare, vel simpliciter negare. *Respondetur* (inquit) *simile hoc non esse. Nam qui Ecclesiæ authoritatem vel omnino ignorat, vel simpliciter negat, fidelis omnino aut Christianus non est.* ——— *Dico autem omnino ignorare, vel simpliciter*

pliciter negare. Nullus enim hæreticus est. qui vel omnino ignorat, vel simpliciter negat Ecclesiam (talis enim Ethnicus & infidelis potius dicendus est, quam hæreticus) sed aut falsam pro vera credit vel audit; aut ipsi veræ Ecclesiæ minus tribuit quam oportet. Fidelis autem & Christianus esse potest, & sunt multi, qui in reliqua fide à prima ætate instructi Scripturas nesciunt, donec vel studii, vel alia aliqua ex causa, eas legere, vel audire incipiunt. Alii etiam qui per totam ætatem eas nesciunt, &c. Hæc responsio Stapletoni duabus partibus constat. Prior est de Ecclesia; posterior de Scriptura.

6. Prior pars apertè falsa est. Primò, quia multi Catholici seu orthodoxi (intelligo eos qui vel revera orthodoxi sunt, vel saltem ab adversariis pro talibus habentur) tum Patres, tum Scholastici Doctores, Ecclesiæ infallibilitatem in definiendis fidei controversiis simpliciter negarunt, ut fusè probatum est Tract. 5. Cap. 18. & 19. Secundò, quia judiciariam infallibilitatem Papæ, quam Adversarii per Ecclesiam intelligunt (ut patet ex Valent. Tom. 3. Disput. 1. quæst. 1. Punct. 1. §. 6. & Gretsero in Defens. Lib. 3. de Verbo Dei, Cap. 10. Col. 1450.) Patres ignorarunt, multique Theologi Pontificii negarunt: imò hodie ab Ecclesia Romanæ tolerantur, & Catholici habentur, qui eam negant, ut patet ex Bellar. Lib. 4. de Pontifice, Cap. 2. Tertiò Stapletonus loco citato dicit Hæreticos *ipsi veræ Ecclesiæ minus tribuere quam oportet.* Ergo quidam Christiani Ecclesiæ infallibilem authoritatem negant. Nam hæretici non sunt infideles, aut Ethnici, ut ipse disertè illic asserit.

7. Ad posteriorem partem respondeo cum Whitakero Lib. 1. de authoritate Scripturæ, Cap 14. Sect. 2. non esse Christianum quempiam, qui Scripturas omnino ignoret. Omnes enim Christiani firmiter credunt divinam & infallibilem authoritatem Scripturæ *materialiter* acceptæ, id est, doctrinæ quæ in Canone Scripturarum continetur. Quod ad Scripturam *formaliter* acceptam, id est, systema seu

seu collectionem librorum Canonicorum attinet, quamvis quidam indocti invincibili ignorantia illius laborent, tamen nullus unquam Catholicus cui eam legere contigit, ejus infallibilem & divinam authoritatem negavit, aut in dubium vocavit. At multi Catholici de Ecclesiæ infallibilitate dubitarunt, imò multi eam apertè negarunt, ut supra sæpius dictum est.

PUNCTUM SECUNDUM.

Eadem demonstratur, quia Evangelici utuntur omnibus necessariis & germanis mediis agnoscendi Scripturas Canonicas, quibus utuntur ipsi Pontificii.

1. PROGREDIOR nunc ad secundum adversariorum scopum, quem etiam frustra attingere conantur. Nam si certa & firma est fides quam ipsi de Scripturæ authoritate habent, nostram etiam fidem de eadem firmam & certam esse necesse est: quia nimirum nos utimur omnibus mediis agnoscendæ Scripturæ Canonicæ, quibus utuntur Pontificii, uno tantum excepto, quod quale sit, infra videbimus.

2. Profitentur Pontificii se quinque modis agnoscere librorum Canonicorum divinam authoritatem. Primò, per Ecclesiæ testimonium. Secundò, per traditionem Apostolicam de numero librorum Canonicorum. Tertiò, per communia & externa fidei motiva: de quibus vide Scot. quæst. 2. Prologi in Libros Sentent. Bellar. Lib. 1, de Verbo Dei, Cap.

Cap. 2. Valent. Tom. 3. Disput. 1. quæst. 1. Punct. 4. §. 3. Et Becan. Tract. de fide Cap. 6. Quartò per interna criteria, seu argumenta ipsi Scripturæ insita: & per revelationem in ipsa Scriptura factam. Nam interna criteria, seu divinitatis indicia in Scripturis agnoscunt, dicuntq; ea valere *ad Scripturam probandam, & commendandam fidelibus, & ad persuasionem de Scripturæ auctoritate in eorum animis continuandam & intendendam*, Staplet. in Defens. Auctoritatis Ecclesiast. Lib. 1. Cap. 9. Sect. 8. & Lib. 2. Cap. 5. Sect. 8. Grets. in Tract. de agnoscendis Scripturis Canonicis. Col. 1886. Valent. Tom. 3. Disp. 1. quæst. 1. Punct. 4. §. 3. Et Suarez. Tract. de Fide Disp. 5. Sect. 2. §. 4. & Sect. 3. §. 8. & 9. Similiter revelationem in ipsa Scriptura factam esse *rationem, in quam propriè respicit illa fides qua creditur Scripturæ auctoritas* docet Valentia Tom. 3. Disp. 1. quæst. 1. punct. 7. §. 43. Col. 1245. Quinto per internum testimonium Spiritus sancti, seu fidei ipsius lumen: ei enim summam efficaciam tribuunt, ad certitudinem fidei de Scripturæ authoritate, & de omnibus aliis fidei dogmatibus, animis nostris ingenerandam, Hosius in Confess. Petricov. Cap. 16. Canus Lib. 2. de Locis, Cap. 8. pag. 47. et 48. Bellarm. de lumine fidei Concione 1. Staplet. Lib. 8. princip. Doctr. Cap. 2. et 3. et in Defens. Auctoritatis Ecclesiast. Lib. 1. Cap. 1. Sect. 7. et Lib. 3. Cap. 12. §. 11. Malderus in Secundam Secundæ Divi Thomæ Quæst. 1. Art. 1. Sect. 8. & alii.

3. Evangelici hæc omnia media agnoscendæ Scripturæ Canonicæ admittunt, & iis omnibus utuntur ad stabiliendam & confirmandam suam fidem de Scripturæ auctoritate. Et proinde eorum fides de primo hoc fidei principio non minus certa est quam fides Pontificiorum: quia videlicet eodem modo, quo Pontificii, sciunt Scripturam esse DEI Verbum.

De Ecclesiæ testimonio.

4. ET primò quidem, quod ad Ecclesiæ testimonium de Scripturæ auctoritate attinet, de eo hæc profitemur. Primò testificationem Ecclesiæ præsentis esse conditionem necessariò requisitam ad credendam Scripturæ auctoritatem, quia viz. fides ex auditu est, ut docet Apostolus, Rom. 10. Secundò, ex universali totius Ecclesiæ præsentis, seu omnium Christianorum nunc viventium consensu firmum peti posse argumentum, ad probandam alicujus libri Canonici auctoritatem. Vnde Augustinus Lib. 2. de Doctrina Christiana, Cap. 8. dicit eas Scripturas, *quæ ab omnibus accipiuntur Ecclesiis, præponendas esse iis, quas quædam non accipiunt*. Tertiò, ex perpetua & universali traditione, ac praxi totius Ecclesiæ ab Apostolorum sæculo usque ad hæc nostra tempora, haberi posse persuasionem humanam, eamque certam & infallibilem de divina et Canonica auctoritate eorum librorum, qui semper indubitati fuerunt, quique à nonnullis distinctionis gratia protocanonici appellantur: atque adeo perpetuam hanc Ecclesiæ Traditionem, singularem usum et efficaciam habere, tum ad stabiliendam, et confirmandam illam fidem qua librorum Canonicorum divina authoritas creditur, tum ad redarguendos et convincendos errores contrarios. Quartò, neque præsentis Ecclesiæ testificationem, neque perpetuam Ecclesiæ Traditionem esse principale medium per quod Deus librorum Canonicorum authoritatem revelat; atque adeo neque in hanc, neque in illam ultimò resolvendam esse illam fidem qua Canonicorum librorum authoritas creditur. *Non enim si aditum nobis præbet Ecclesia* (verba sunt Melch. Cani, Lib. 2. Cap. 8. pag. 51.) *ad hujusmodi sacros libros cognoscendos, protinus ibi acquiescendum est, sed ultra oportet progredi, & solida Dei veritate niti*

De

De Traditione Apostolica.

5. DE Traditione Apostolica, qua singulorum librorum Canonicorum authoritas declarata est, et Ecclesiæ proposita, tria tenenda sunt. Primò eos qui vixerunt Apostolorum sæculo habuisse ex eorum testimonio plenam et perfectam fidei certitudinem de librorum Canonicorum authoritate. Secundò talem ac tantam fidei certitudinem de librorum Canonicorum authoritate, ex Apostolica Traditione nunc haberi non posse. Tertiò ultimum et plenum assensum fidei illius, qua Scripturæ authoritas creditur, non in Traditionem hanc Apostolicam, sed in interna divinitatis indicia, et argumenta quæ in ipsa Scriptura inveniuntur, resolvi. Vide clarissimum Episcopum Norwicensem in Replicatione contra Fisherum Iesuitam pag. 14. et 16. Et Authorem responsionis ad Fisheri Iesuitæ Relationem de tertio suo colloquio pag. 25. 26. et 29.

6. Dixi talem et tantam certitudinem de librorum Canonicorum authoritate ex Apostolica Traditione nunc haberi non posse, quia (ut rectè monet Norwicensis Episcopus loco citato) hæc Traditio innotescit nobis per scripta Patrum, et acta Conciliorum, ex quibus non fidei divinæ, sed humanæ persuasionis certitudo haberi potest. Immò nec universaliter verum est, hanc certitudinem ex iis haberi posse. Nam multi Patres de quibusdam libris verè Canonicis dubitarunt: quidam etiam eos à Sacro Canone excluserunt. Sic de Epistola Iacobi, et Iudæ diu dubitatum fuit in antiqua Ecclesia, idque quia *non multi ex veteribus earum meminerunt*, ut loquitur Eusebius, Lib. 2. Historia Ecclesiast. Cap. 22. Sic Græci Apocalypsin Iohannis *non susceperunt in Canonicam*: Et Latini Epistolam ad Hebræos *inter Scripturas Canonicas*

non receperunt, teste Hieronymo in Epistola ad Dardanum. Cum igitur variæ et discrepantes sint Patrum sententiæ, de istorum librorum authoritate, impossibile est ex eorum scriptis certò scire, quid Apostoli ea de re tradiderint, aut docuerint.

7. Atque hinc est quod quidam ex Adversariis affirment, alii vero negent hos libros ab Apostolis in Canonem receptos fuisse. Staplet. in Controv. Relectione, Controv. 5. quæst. 2. Art. 3. dicit, *varias Scripturas receptas esse in Canonem à multis sæculis, idque authoritate decernentis Ecclesiæ, quæ ab Apostolis & eorum proximis successoribus receptæ non erant*: ejusque sententiam sequuntur Becanus, Tract. de Fide, Cap. 3. quæst. 1. §. 6. Et Bailius Iesuita, in Epitome, seu Catechismo Controversiarum, quæst. 13. Contrà vero Bellar. Lib. 4. de verbo. Cap. 9. dicit, *omnia quæ Ecclesia fide tenet tradita esse ab Apostolis*: Et speciatim asserit, *numerum librorum Canonicorum* haberi ex traditione Apostolica: hunc sequutus Gretf. in Defens. Lib. 1. de Verbo, Cap. 10. Col. 183. dicit, *Christum & Apostolos pro Ecclesia Christiana Canonem condidisse* (intelligit Canonem comprehendentem omnes libros, quos Concilium Tridentinum declaravit esse Canonicos) *Concilium vero Tridentinum denuo sanxisse ac promulgasse Canonem à Christo & Apostolis conditum*. Item ibid. Col. 186 Ecclesiam cum definit librum aliquem, ut v. g. librum Tobiæ, esse Ecclesiastico Canoni accensendum, declarare librum illum à *Christo & Apostolis in Canone positum fuisse*.

8. Hîc certè aqua hæret adversariis: Nam neque Bellarmini, neque Stapletoni sententiam commodè tueri possunt. Primò enim ex Bellarm. sententia (quæ in se quidem vera est, sed quibusdam dogmatibus Ecclesiæ Romanæ repugnat) sequitur Ecclesiam quæ subsequuta est Apostolos, non fuisse fidelem custodem traditionis Apostolicæ de numero librorum Canonicorum, Nam si Traditionem illam diligente

diligenter conservasset, et observasset, nunquam de quorundam librorum verè Canonicorum authoritate dubitasset. Hinc obiter percipiet lector veram esse sententiam nostrorum Theologorum contra Pontificios asserentium, Traditiones non scriptas non posse diu puras conservari, propter hominum perversitatem, negligentiam, & ignorantiam. Secundò, decretum Ecclesiæ Canonem Scripturarum consignantis obligat omnes, ex adversariorum sententia, ut libros ab ea in Canonem relatos pro Canonicis habeant & agnoscant. Ergo constitutio Apostolorum multò magis obligat omnes, ut libros ab iis in Canonem relatos, tanquam Canonicos suscipiant. Et proinde falsò asserunt Pontificii liberum fuisse Patribus ante definitionem Innocentii 1. et Concilii Carthaginensis 3. quosdam libros verè Canonicos pro non Canonicis habere. Vide Melchiorem Canum, Lib. 2. de Locis, Cap. 11. Resp. ad Arg. 4. Et Becanum in Opusculo de Titulis Calvinistarum, Titulo 1 §. 27.

9. Similiter ex sententia Stapletoni sequitur primò fidem qua creditur multorum librorum Canonicorum authoritas, non niti Traditione Apostolica: quod sanè repugnat communi Pontificiorum sententiæ. Secundò ex ea etiam sequitur Ecclesiam præsentem regi novis revelationibus: & non tantùm antiquæ fidei inniti; quia videlicet quædam fide tenet, quæ neque ab Apostolis, neque à Prophetis tradita sunt, ut v. g. quorundam librorum Canonicorum auctoritatem. At hoc absurdum esse docent celeberrimi scriptores Pontificii, videlicet Bellar. Lib. 4 de Verbo, Cap. 9. Gretſ. in Defens. illius capitis, Col. 1714 Suarez Disp. 2. de Fide, Sect 6. §. 16. ubi ex Irenæo, Hieronymo, & Vincentio Lirinensi probat Ecclesiam non debere *novam fidem tradere, sed antiquam semper stabilire.* Tertiò, ex eadem sequitur Ecclesiam Christianam per annos quadringentos sine certo Canone fuisse, & per consequens toto illo tempore (ut rectè observat doctissimus Rivetus in Isagoge ad sacram

Scripturam, Cap. 7. §. 13.) miram fuisse Pontificum Romanorum oscitantiam, qui tamdiu Ecclesiam in dubio reliquerunt, cum tamen uno verbo potuissent litem totam dirimere. Quartò etiam ex ea sequitur, Apostolos Ecclesiæ & muneri suo defuisse in consignando Scripturarum Canone; quod sane blasphemum & impium dictu est. Debent enim illi qui in perpetuum Ecclesiæ usum Canonem consignant, eos omnes libros in Canonem referre, quos sciunt esse Canonicos, reliquosq; omnes à Canone excludere. At Apostoli perspectam & exploratam habuerunt omnium librorum Canonicorum auctoritatem. Ergo debuerunt omnes libros verè Canonicos in Canonem referre, reliquosque omnes ab eo excludere.

10. Nec satisfacit quod dicit Stapletonus Controv. 5. quæst. 2. Art. 3. resp. ad Arg. 1. Apostolos ideo non retulisse in Canonem eos libros, quos probè sciverunt esse Canonicos, *quia sanctus Spiritus voluit eorum publicationem in aliud tempus differri.* Non enim possibile est Spiritum sanctum aliquid velle quod librorum verè divinorum auctoritati derogat. At cum ita consignatur, aut constituitur Scripturæ Canon, ut aliqui libri verè divini omittantur, & in Canonem non referuntur, multum derogatur auctoritati eorum librorum: quia videlicet illi censentur rejici & damnari tanquam Apocryphi. Cum enim consignatur Canon, illi libri qui non admittuntur in Canonem, rejici censentur. Nam cum Ecclesia Canonem consignat, non solet speciatim, & expresse omnes libros apocryphos enumerare, sed quos omittit, eos rejicere censetur. Vnde Staplet. Controv. 5. q. 2. Art. 2. respondens ad argumentum quo probari videtur, Ecclesiam sua auctoritate non rejecisse libros certò Apocryphos, quia nullum speciale decretum de iis edidit, sic scribit: *Ad primum ergo dicendum, quod etsi tales Apocryphos nullo fortasse Canone rejecit Ecclesia, tamen satis est quod nulla testificatione eos, admiserit, ut dictum est. Posito enim certo Canone Scripturarum,* *quicquid*

quicquid extra illum est damnari censetur, ut ex Athanasio dictum est. Unde & Augustinus, &c.

De communibus fidei motivis.

11. QVod ad communia fidei motiva attinet, nobis cum adversariis convenit. Primò ea multum valere ad suadendam credibilitatem hujus principii, *Scriptura est Dei verbum.* Secundò ea non esse principale fundamentum illius fidei qua sacræ Scripturæ authoritas creditur. Vide Melchiorem Canum Lib. 2. de Locis, Cap. 8. respons. ad Arg. 4. & Valent. Tom. 3. Disp. 1. quæst. 1. Punct. 7. §. 43. Col. 245.

De internis ipsius Scripturæ criteriis.

12. DE motivis illis internis, quæ videlicet ipsi Scripturæ insunt, non solum cum Pontificiis dicimus Scripturam per ea *seipsam fidelibus probare & commendare*; Item ea valere ad persuasionem de Scripturæ auctoritate in eorum animis *continuandam & intendendam*, sed etiam hoc addimus, ea nos infallibiliter certos reddere de Scripturæ auctoritate, ultimamque resolutionem illius fidei, qua Scripturæ auctoritas creditur, fieri in Deum ut per illa motiva vel criteria revelantem sacræ Scripturæ auctoritatem. Interim fatemur neminem posse propter illa criteria credere divinam & Canonicam Scripturæ auctoritatem, nisi prius mens ejus præparetur & disponatur extrinsecus per communia fidei motiva, per præsentis Ecclesiæ testificationem, aut per antiquæ Ecclesiæ traditionem; nisi etiam intrinsecus illuminetur, & ad assentiendum moveatur per habitum fidei, & auxilium speciale gratiæ. Ita doctissimus Author Responsionis

ad Relationem Fisheri Iesuitæ, de tertio suo Colloquio, proponit & explicat sententiam nostrarum Ecclesiarum, de internis illis Scripturæ criteriis, pag. 25. & 26. sui libelli.

De Deo intus revelante

13. DE habitu fidei, & auxilio gratiæ illuminantis intellectum, & moventis voluntatem ad assentiendum huic principio, *Scriptura est Dei verbum* (quæ à nostris Theologis internum testimonium Spiritus sancti appellantur) dicimus primò ea esse simpliciter necessaria ad hoc ut quis fide divina credat Scripturam esse Dei verbum. Secundò ea non esse principium vel causam fidei ex parte objecti, sed ex parte potentiæ intellectivæ, seu (ut supra dictum est quæst. 3. §. 4. & infra fusius dicetur quæst. 8. §. 3. & 4.) ea non pertinere ad principalem causam objectivam, sed ad principalem causam effectivam fidei. In priori illo puncto habemus omnes Pontificios consentientes. Fatentur enim neminem posse credere Scripturam esse Dei verbum, sine habitu fidei & auxilio gratiæ. In posteriori vero quidam scriptores Ecclesiæ Romanæ non solum à nobis, sed etiam ab aliis doctoribus illius Ecclesiæ apertè dissentiunt. Nam Canus Lib. 2. de Locis, Cap. 8. Staplet. in Controv. Relectione, Controv. 4. quæst. 3. Art. 2. resp. ad Arg. 1. & in Defens. auctoritatis Ecclesiast. Lib. 3. Cap. 12. §. 11. Et Malderus in Secundam Secundæ, quæst. 1. Art. 1. Sect. 8. referunt lumen seu habitum fidei (nihil enim aliud est lumen fidei quam habitus fidei) & internum auxilium gratiæ, ad formale objectum fidei: dicunt enim Deum ut intus auxiliantem, & lumen fidei infundentem esse formale fidei divinæ objectum. Contra vero Vega; Lib. 9. de justificatione, Cap. 47. Valent. Tom. 3. Disp. 1. quæst. 1. punct. 1. §. 5. & Suarez. Disp.

3.

3. de Fide. Sect. 3. hæc ad causam fidei efficientem referunt.

14. Hæc posterior sententia multò probabilior nobis videtur: nam, ut rectè observat Suarez, loco citato §. 5. duo ad credendum sunt necessaria: unum ex parte objecti, aliud ex parte potentiæ: nam ex parte objecti necessario præcedere debet aliqua ostensio, seu propositio ejus sub divina auctoritate: ex parte vero potentiæ requiritur virtus effectiva actus, sive illa virtus sit habitus fidei, sive auxilium gratiæ.

15. Dicet aliquis: Nonne Deus etiam intùs revelat ea quæ exterius credenda proponuntur. Resp. Deum non aliter ea intus revelare, quam auferendo velum ignorantiæ & infidelitatis ab intellectu, eumque confortando & elevando ad præbendum fidei assensum, et ad percipienda illa divinitatis indicia quæ ipse doctrinæ à se revelatæ impressit. Nam (ut ex Hieronymo observat Suarez loco citato §. 7.) revelare nihil est aliud quam velum removere, quo res occultabatur; Potest autem, ut in visu apparet, occultari objectum, vel quia ipsum velatum est, vel quia velum est super oculos positum, & ita revelari potest, et ex parte objecti, et ex parte oculorum; Ita ergo in fide contingit: nam objectum ejus est nobis occultum, quatenus absens, vel excellens est, ut notavit D. Tho. q. 14. de Verit. Art. 9. et potentia nostra est improportionata, et quasi cæca respectu illius objecti; et ideo dixit ipse D. Tho. 2. ad Cor 3. ignorantiam, seu cæcitatem mentis esse quasi velamen ejus. Primum ergo velamen tollitur per revelationem objecti fidei: nam per illam fit aliquo modo cognoscibile sub testimonio divino. Per infusionem autem fidei tollitur ignorantia mentis, quæ, ut dictum est, est quasi velamen ejus.

De infallibili Testimonio Romanæ Ecclesiæ

16. PErcurri jam omnia necessaria, & germana media agnoscendæ Scripturæ Canonicæ, quibus utuntur Pontificii: & ostendi Evangelicos iis omnibus uti, omnemque certitudinem de authoritate Scripturæ ex iis elicere & depromere, quam revera ea fidelibus afferre, aut suppeditare possunt. Præter hæc, excogitarunt Pontificii aliud indicium agnoscendi Canonicas divinasque Scripturas, videlicet praxin, & decretum, seu definitionem Romanæ Ecclesiæ de libris Canonicis.

17. Hoc solum criterion à nostris Ecclesiis damnatur & rejicitur. Primò quia non est necessarium: nam aliunde haberi potest sufficiens, atque adeo infallibilis certitudo de librorum Canonicorum auctoritate, videlicet ex communibus fidei motivis, ex communi omnium Christianorum nunc viventium consensu, ex Traditione Apostolica, ex perpetua traditione & praxi Ecclesiæ, quatenus per eam Traditio Apostolica nobis innotescit; atque his præsuppositis, ex internis ipsius Scripturæ criteriis: Secundò quia incertum & fallax est, ut patet ex iis, quæ Tract. 5. hujus operis contra infallibilitatem Papæ & Conciliorum ex Patribus, Conciliis, Scholasticis, & Canonistis disputata sunt. Tertiò, quia ridiculum & absurdum est. Ridiculum enim est dicere, *Credimus hos libros esse Canonicos, quia nos ipsi definivimus eos esse tales:* Ridiculum est in agnoscendis Scripturis Canonicis plus tribuere judicio unius particularis Ecclesiæ, id est Romanæ, & unius particularis hominis, id est, Papæ, quam consensui omnium Christianorum nunc viventium, & perpetuæ Traditioni, ac praxi Ecclesiæ. At hoc faciunt Pontificii: nam cum

cum dicunt Ecclesiæ testimonium esse certissimum indicium agnoscendi Scripturas. Canonicas, augusto illo nomine Ecclesiæ intelligunt solum Romanam Ecclesiam præsentem, imò solum Romanum Pontificem. Vide Tract. 1. cap. 2. §. 11. & Tract. 5. cap. 8. Quartò quia antiqua Ecclesia non usa est hoc criterio agnoscendi Scripturas Canonicas. Nam Patres in enumerandis libris Canonicis, iisque discernendis ab Apocryphis, non sequuti sunt Romanam Ecclesiam, tanquam certam & infallibilem veritatis normam; quod variis ipsorum testimoniis demonstrari potest.

18. Augustinus Lib. 2. de Doctrina Christiana Cap. 8. proponit regulam quandam quam in dijudicandis libris Canonicis observari vult: *Tenebit* (inquit) *hunc modum in Scripturis Canonicis, ut eas quæ ab omnibus accipiuntur Ecclesiis, præponat iis, quas quædam, non accipiunt. In eis verò quæ non accipiuntur ab omnibus, præponat eas, quas plures gravioresq; accipiunt, eis quas pauciores, minorisve authoritatis Ecclesiæ tenent.* Hic Augustinus neq; Romanæ Ecclesiæ, neque Romani Pontificis meminit. Ergo non putavit eorum judicium aut praxin esse certissimum criterion agnoscendi Scripturas Canonicas. Nam si facilem hanc & compendiosam viam eas discernendi cognovisset, non usus fuisset tot diverticulis in tradenda illa regula de librorum Canonicorum auctoritate: potuisset enim uno verbo litem totam dirimere.

19. Idem Author in controversia illa, quæ diu in antiqua Ecclesia agitata fuit, de auctoritate Epistolæ ad Hebræos, præfert judicium & praxin Ecclesiarum Orientalium authoritati Ecclesiæ Romanæ: *Ad Hebræos* (inquit) *quoque Epistola, quanquam nonnullis incerta sit, tamen quoniam legi quosdam huic nostræ de Baptismo parvulorum, sententiæ contraria sentientes, etiam istam quibusdam opinionibus suis testem adhibere voluisse*, magisque me movet authoritas Ecclesiarum Orientalium, *quæ hanc etiam in Canonicis habent, quanta pro nobis testimonia*

testimonia contineat, advertendum est. Lib 1. de Pec. Meritis, Cap. 27.

8. Similiter Hieronymus in Epistola ad Dardanum, communi sententiæ Ecclesiæ Romanæ de illa ipsa Epistola ad Hebræos præfert authoritatem veterum scriptorum. *Quod si* (inquit) *Epistolam ad Hebræos Latinorum consuetudo non recipit inter Scripturas Canonicas, nec Græcorum Ecclesiæ Apocalypsin Ioanis eadem libertate suscipiunt: & tamen nos utramque suscipimus, nequaquam hujus temporis consuetudinem, sed veterum scriptorum auctoritatem sequentes.*

21. Bellar. Lib. 1. de verbo Dei. Cap. 10. Baronius anno 494. Becanus Tract. de fide, cap. 3. quæst. 1. & alii Scriptores Pontificii dicunt numerum librorum Canonicorum definitum fuisse, librosque Tobiæ, Sapientiæ, Ecclesiastici, Machabærum, &c. in Canonem esse relatos, ab Innocentio 1. Gelasio 1. & Concilio Romano sub eo celebrato. At multi scriptores, tum Græci, tum Latini, qui eos subsecuti sunt, libros illos pro Apocryphis habuerunt, videlicet Damascenus, Anastasius Bibliothec. Ambrosius Ansbertus, Radulphus Flaviacensis, Hugo Cardinalis, Richardus & Hugo de Sancto Victore, Guliel. Occam, Antoninus Florentinus, Franciscus Picus Mirand. Lyranus, Carthusianus, Cardinalis Ximenius, Tostatus Abulensis, Ferus, Cajetanus, & alii multi. Imò ipse Gregorius Lib. 19. Moral. Cap. 17. nulla habita ratione sententiæ à suis prædecessoribus pronunciatæ, libros Machabæorum inter non Canonicos reposuit: *De qua re* (inquit) *non inordinatè agimus, si ex libris, licet non Canonicis, sed tamen ad ædificationem Ecclesiarum editis, testimonium proferamus.* Ergo hi Patres, et Doctores non putarunt decreta Romanorum Pontificum, aut Romanæ Ecclesiæ, de numero ac auctoritate librorum Canonicorum, esse certam et infallibilem fidei nostræ regulam.

PVNC-

PUNCTUM TERTIUM.

Eadem demonstratur, quia per Ecclesiam haberi potest infallibilis certitudo, de librorum Canonicorum auctoritate, quamvis ipsa Ecclesia non sit infallibilis controversiarum judex.

1. AT neque tertium finem, quem sibi in hac Disputatione proposuerunt, assequi possunt Pontificii. Concedimus enim infallibilem certitudinem persuasionis et fidei humanæ de librorum Canonicorum authoritate, per Ecclesiam haberi posse, imò actu haberi, et tamen negamus id quod Adversarii inde colligunt, videlicet judiciariam infallibilitatem Ecclesiæ in consignando Scripturarum Canone. Non enim ex judiciali aliqua, seu definitiva Ecclesiæ sententia (de cujus infallibilitate meritò dubitari potest, ut patet ex Tract. 5. Cap. 18. et sequentibus) habetur hæc certitudo de librorum Canonicorum authoritate, sed partim ex communi omnium Christianorum nunc viventium consensu, partim verò ex perpetua Traditione et praxi totius Ecclesiæ ab Apostolorum sæculo usq; ad hæc nostra tempora.

2. Nam in hac quæstione non recurrimus ad Ecclesiam, ut ad authoritativum & infallibilem judicem, ut videamus quos libros illa decernet, vel declaret esse Canonicos : sed eam consulimus, ut testem, custodem, & promptuarium librorum Canonicorum, ut sciamus quibus libris illa jam utatur

utatur semperque usa fuerit tanquam Canonicis. Certum enim est eos libros esse verè Canonicos, *qui semper ubique, & ab omnibus* pro verè Canonicis sunt habiti, ut patet ex celebri illa regula Vincentii Lirinensis, de qua vide Tract. 5. Cap. 18. §. 17. & sequentibus. Cæterum quia hoc Ecclesiæ de librorum Canonicorum authoritate testimonium, quod potius *reale* quam *verbale* est, egregiè explicatur ab Archiepiscopo Spalatensi, Lib. 7. de Repub. Eccles. Cap. 1. fruar eruditissimo ejus labore, & fruendo, laborem qui mihi subeundus fuisset, minuam.

3. Sic igitur scribit vir doctissimus loco citato, §. 9. *Ecclesiam habere potestatem definiendi in actu signato circa libros sacros, ita ut qui pro divino non fuerit universaliter à tota Ecclesia ante definitionem Ecclesiæ habitus, jam fiat divinus, & pro tali in tota Ecclesia habeatur, nullo modo est asserendum. Quod enim de fide non est, ut de fide sit, Ecclesia facere non potest, novos enim fidei articulos formare & proponere Ecclesia non potest. Omnes enim articuli fidei, in tantum sunt articuli fidei, in quantum sunt à Deo revelati. Ecclesia vero non potest efficere, ut revelatum sit, quod aut revelatum non est à Deo, aut non constat esse revelatum. Declarare potest Ecclesia, post diligentissima & exactissimam inquisitionem, & postquam revelationem jam à Deo factam clare agnovit, aliquid fide tenendum; non quod jam non esset de fide, sed quod clare non constabat esse de fide, cum tamen revera revelatum, & de fide esset. Itaque si Ecclesia vult definire declaratoriè duntaxat (nam aliter non potest) hunc vel illum librum, seu partem libri, de quo, vel de qua dubia sit Ecclesia, an sit Scriptura divina; inquirere debet prius, & clare invenire librum illum vel illam partem esse divinam, & Spiritu sancto dictante conscriptam. Ad hoc autem inquirendum, vel inveniendum, illam solam unicam, & singularem habet regulam, ut Ecclesia universalis seipsam consulat, & quid ipsa in actu exercito teneat, non quid in actu signato definierit, quærat, & planè*

cog-

cognoscat.——————————Quia sola universalitas Catholicarum Ecclesiarum, in actu, ut dixi, exercito, custos est librorum Canonicorum; eodem ferme modo, quo Arca testamenti, erat custos certa, & fidelis legis Mosaicæ. Si quis enim ambigeret, num exemplum legis quod haberet, sit exemplum fidele & penitus conveniat cum exemplari quod Moyses à Deo accepit, consulere debuisset Arcam, & suum exemplum conferre cum exemplari in Arca servato, & sic omne dubium Arca auferre poterat, non quidem in actu signato definiendo sua propria auctoritate, ac pronunciando exemplum illud esse fidele, & veritatem legis vere divinæ continere; sed in actu exercito, per ostensionem veri originalis, quod in ipsa Arca contineretur.

§. 12. Ac quemadmodum veteris testamenti eloquia Dei tradita sunt Iudæis, ita ut apud illos solos tanquam in propria Arca à Deo instituta servarentur: Sic apud Ecclesiam Christianorum, maxima ex parte ex gentilibus congregatam, divina eloquia novi testamenti, tanquam in alia nova Arca sunt reposita. Neq; alia regula est discernendi novi testamenti Scripturas Canonicas, à non Canonicis, nisi ut videamus, quid in hac Arca universali servetur; Non quæramus ex Ecclesia Christianorum Catholica, ut ipsa suo decreto, in actu signato dicat nobis, illos & illos libros ut divinos admittite, alios vero respuite: sed totum quod ab ipsa petimus est, ut sciamus, quibus ipsa libris tanquam divinis universaliter & indubitanter utitur: ut hoc pacto in actu exercito videamus nos ipsi, ipsa etiam tacente, quinam libri in ipsius sinu, ut indubitatè divini serventur: illi enim soli nobis esse debent vere divini.

PVNC-

PVNCTVM QVARTUM.

Proponuntur variæ Theologorum responsiones ad quæstionem, Cur credis Scripturam esse Dei verbum? *& primùm confutatur eorum error, qui respondent se id credere fide humana, seu acquisita, propter humanam traditionem, & alia motiva humana.*

1. HACTENUS de Pontificiorum imprudentia in agitanda adversus nos hac quæstione, *Vnde scis*? *&c.* disseruimus. Nunc videamus quomodo ad quæstionem illam respondendum sit. Quippe cum variæ & discrepantes sint Theologorum de hac re sententiæ, expedit ut eas percurramus, & singillatim consideremus.

2. Primò enim non convenit inter eos de natura illius fidei qua credimus *Scripturam esse Dei verbum.* Nam quidam asserunt principia illa, quibus formale fidei objectum exprimitur (qualia v. g. sunt hæc axiomata *Deus hoc revelavit*, *Hoc Dei verbum est*, *Scriptura sacra est Dei verbum*) credi fide humana, seu acquisita, propter Traditionem humanam, aliaque humana motiva seu argumenta: & hoc satis esse, ut illa fundare ac terminare possint fidem divinam, seu infusam, qua ipsarum rerum revelatarum veritas creditur. Alii verò dicunt nos non posse fide divina credere veritatem rerum revelatarum, nisi eadem fide credamus earum revelationem,

lationem, hoc est, nisi fide divina credamus Deum illas revelasse: & speciatim affirmant, neminem posse propter Scripturæ authoritatem fide divina credere veritatem eorum dogmatum quæ in Scriptura revelantur, nisi eadem fide divina credat *Scripturam esse Dei verbum*, seu Deum per Scripturam, tanquam per instrumentum infallibile, revelare dogmata fidei.

3. Secundò, qui posteriorem hanc sententiam sequuntur, dissentiunt etiam inter se. Nam eorum alii ad quæstionem, *Cur credis Scripturam esse Dei verbum?* Respondent se id credere propter Dei veracitatem: Alii verò indefinitè & confusè dicunt se id credere propter revelationem divinam: non tamen docet definitè quæ vel qualis sit illa revelatio, propter quam credunt Scripturam esse Dei verbum: Alii denique distinctè & nominatim exprimunt illam revelationem propter quam credunt Scripturam esse Dei verbum, dicuntque se credere Scripturæ divinam authoritatem, quia Deus per hoc, vel illud medium in specie, eam revelavit.

4. Tertiò, illi etiam qui tertium seu ultimum hunc respondendi modum sequuntur dissentiunt inter se. Nam eorum alii internum lumen fidei, seu instinctum specialem Spiritus sancti alii traditionem Apostolicam, alii Ecclesiæ testimonium, alii denique ipsam Scripturam internis suis criteriis vestitam, & per ea divinitatem suam manifestantem, dicunt esse principale medium, per quod Deus Scripturæ authoritatem revelat, atque adeo propter quod nos eam credimus.

5. Primus ille respondendi modus tribui solet Scoto in 3. Sentent. Dist. 23. quæst. unica, Gabrieli Biel ibid quæst. 2. Art. 1. & Art. 2. conclus. 1. Durando in 3. Sent. Dist. 24. quæst. 1. §. 8. & Dist. 25. quæst. 3. §. 4. Apertissime vero eum tradit & fusè explicat Archiepiscopus Spalatensis, Lib. 7. de Repub. Eccles. Cap. 1. §. 17. 18. & sequentibus. Item Cap. 2. §. 8. & 22. ubi dicit ipsa dogmata

a

à Deo revelata credi fide divina, idque propter internam locutionem, seu testimonium Spiritus sancti : Deum vero illa dogmata revelasse, seu hoc aut illud dixisse, non credi fide divina, sed sciri aut percipi sensata cognitione per Traditionem humanam. Videat Lector, & perpendat ea quæ ab isto Authore dicuntur, Cap. 1. §. 21. & Cap. 2. §. 22. Contrariam sententiam tuentur Thomas Aquinas, Marsil. Capreol. Cajetanus, Canus, Valent. Vasquez, Suarez, Gretserus, Staplet. Becanus, omnesque alii quos me legisse memini. Nos etiam eam libenter amplectimur, & priorem illam sententiam tanquam periculosam, & ipsam naturam fidei divinæ evertentem, damnamus ac rejicimus.

6. Primò enim, actus fidei divinæ, si in propria & specifica sua essentia consideretur, est assensus quem præbemus doctrinæ Legis & Evangelii, non tantum *ut veræ*, sed etiam *ut divinitus revelatæ* : vel ut planius dicam, est actus quo credimus doctrinam illam non tantùm esse veram, sed etiam esse divinitus revelatam. Ergo actus fidei pro objecto habet non tantùm veritatem doctrinæ, sed etiam ejus revelationem . & per consequens notitia quam habemus de revelatione doctrinæ, seu qua scimus doctrinam esse divinitus revelatam, non est naturalis aut sensata notitia, sed est notitia fidei divinæ. Probatur antecedens (nam consequentia per se patet) ex verbis Apostoli 1. Thessal. 2. 13. ubi Deo gratias agit, quod Thessalonicenses *excepissent verbum Evangelii, non ut verbum hominum, sed ut verbum Dei,* atque adeo quod verè illud credidissent. Ergo verè credere est assentiri verbo prædicato, non ut verbo hominum, sed ut verbo Dei, seu verbo divinitus revelato. Idem etiam probatur ratione manifestissima : Nam si credere nihil aliud esset quam certò & infallibiliter assentiri doctrinæ alicui tanquam veræ, sequeretur fidem qua Christiani credunt Deum esse, eumque esse cæli & terræ creatorem, non differre essentialiter à scientia

quam

quam Philosophus infidelis per naturales demonstrationes habet de existentia Dei, & creatione mundi. Nam is etiam certò & infallibiliter assentitur doctrinæ de existentia Dei & creatione mundi tanquam veræ.

7. Secundò, si certitudo quam habemus de revelatione divina est certitudo naturalis, vel, quod eodem redit, si est certitudo sensatæ notitiæ, seu humanæ persuasionis; talis etiam erit certitudo quam habemus de veritate ipsarum rerum revelatarum. At absurdum est posterius, ut omnes fatentur. Ergo et prius. Probatur propositio: Tota certitudo quam habemus de veritate rerum revelatarum, seu articulorum fidei, fundatur in revelatione divina, tanquam in formali objecto, et in cognitione ac certitudine quam de ea habemus: nam revelatio divina non potest nos objectivè movere ad assentiendum rebus revelatis, nisi à nobis cognoscatur et apprehendatur. Ergo certitudo quam habemus de rebus revelatis non potest esse major quam certitudo quam habemus de earum revelatione: et per consequens si hæc certitudo est naturalis, illa etiam erit naturalis. Ratio consequentiæ est, quia major certitudo non potest per se fundari in minori: Tota enim perfectio effectus est ex causa, & firmitas ædificii est ex fundamento. Ergo impossibile est ut cognitio fundata in alia sit certior, quam sit ea in qua fundatur.

PVNCTVM QVINTVM.

Considerantur assertiones aliquot Archiepiscopi Spalatensis, de sensata seu naturali cognitione hujus principii, Scriptura est Dei verbum.

1. PRIMA Assertio : *Vt sciamus an Deus se revelaverit externè, nec ne ; & an dixerit seu revelaverit ista, & ista, nec ne ; sola fides humana requiritur, & sola sufficit.* Hæc assertio habetur Libro 7. Cap. 2. §. 22. ibique satis eleganter & artificiose explicatur : non tamen est tenenda ut vera, imò nec ut probabilis defendenda. Nam, *Deum revelasse ea quæ credimus,* est formale objectum fidei nostræ, & in cognitione ac certitudine, quam de isto principio habemus, fundatur tota certitndo fidei nostræ. Ergo certitudo, quam de eo habemus, non est sola certitudo fidei humanæ. Nam sic sequetur majorem certitudinem fundari in minori, & ædificium esse firmius fundamento suo. Respondet Spalatensis loco citato certitudinem fidei divinæ quam habemus de veritate rerum revelatarum non fundari in revelatione aliqua externa, sivè ea scripta sit, sive non scripta ; sed in locutione, seu revelatione interna Spiritus sancti. Idem etiam asserit §. 8. istius capitis, sub finem.

2. At si vera est hæc responsio, falsa est thesis, seu assertio, quam propugnat Spalatensis. Si enim certitudo fidei divinæ quam habemus de veritate doctrinæ

doctrinæ Christianæ fundatur in revelatione interna tanquam in formali objecto, necesse est hanc revelationem internam à nobis percipi & cognosci: idque quia non possumus aliquid credere propter internam locutionem sancti Spiritus, nisi certò sciamus Spiritum sanctum id nobis in corde loqui, seu revelare. Quæro igitur quo lumine hoc sciamus, seu percipiamus? Non lumine naturæ: quia locutio interna Spiritus sancti est spiritualis & supernaturalis. Ergo lumine fidei hoc percipimus: & sic habemus quod volumus, videlicet nos fide non humana, sed divina credere *dogmata fidei nostræ esse à Deo nobis revelata*. Cæterum an rectè asserat Spalatensis internam revelationem sancti Spiritus esse formale objectum fidei divinæ, infra videbimus.

3. Secunda assertio: *Quod Deus dixit Abrahamo Genes. 15. v. 5. semen ipsius fore maximopere multiplicandum, erat revelatio, & hoc dictum Dei fuit Abramo articulus fidei. At verò illud Dei dicere, seu, Deum illa proloqui & promittere, non erat Abramo fide credendum: hoc enim Abram sensu ipso percipiebat non fide credebat.* Quod de Abrahamo hic dicit, idem de aliis Patriarchis, Prophetis, & Apostolis, quibus Deus extraordinariè voluntatem suam revelavit, dictum vult: videlicet eos fide divina credidisse res revelatas: earum vero revelationem sensu ipso percepisse. Quemadmodum igitur præcedenti assertione dixit nos sensata cognitione, & fide humana scire quod Deus articulos fidei nostræ revelavit, ita etiam hic asserit cognitionem, quam Patriarchæ, Prophetæ, & Apostoli de Deo *ut revelante*, seu de revelatione divina habuerunt, fuisse sensatam & naturalem. Vide Lib. 7. hujus Authoris, Cap. 1. §. 21.

4. Hæc etiam assertio apertè falsa est. Primò enim tota certitudo quam Abraham habuit de multiplicatione seminis sui fundata fuit in promissione Dei. Ergo si Abraham habuit certitudinem fidei de re promissa, eandem certitudinem habuit

habuit de promissione Dei, &, ut planius dicam, si fide divina credidit semen suum fore multiplicandum, eadem etiam fide credidit Deum id promisisse & prolocutum esse. Nam alioqui, ut dictum est, sequetur majorem certitudinem fundari in minori, & ædificium esse firmius fundamento suo.

5. Secundò Spalatensis Cap. 2. §. 22. dicit formalem rationem cur dogmata fidei credimus, esse, *quia Spiritus Dei id nobis in corde loquitur, quod humana vox in auribus sonat.* Ergo etiam formalis ratio illius fidei, qua Patriarchæ, & Prophetæ credebant veritates à Deo extraordinariè revelatas, fuit interna locutio seu revelatio Spiritus sancti. Eorum enim fides, ex hujus Authoris sententia, non potuit fundari, in externa Dei locutione, quia de ea solam naturalem seu sensatam cognitionem habuerunt. At interna illa locutio Spiritus sancti, ut patet ex iis quæ supra dicta sunt, non potuit iis esse formalis ratio credendi, nisi lumine fidei eam percepissent, seu cognovissent. Nihil enim potest objectivè movere intellectum ad assentiendum, nisi quod ab illo apprehenditur & cognoscitur. Ergo fide divina credebant Deum, seu, Dei Spiritum veritates illas sibi revelare, saltem revelatione interna.

6. Tertiò, falso asserit Abrahamum, aliosque quos Deus externa & audibili voce allocutus est ipso sensu percepisse, illam locutionem esse Dei locutionem, seu Deum ea revelare quæ audiebant. Primò enim quamvis ipsam vocem perceperunt sensu, seu sensata cognitione, tamen vocem illam esse Dei vocem, sensu non perceperunt: hoc enim non est quid sensibile. Secundò, non potuerunt sensu discernere utrum illa vox in aere formata esset ab Angelo malo, an vero à Deo, aut ab Angelo bono. Tertiò, Samuel audita voce Dei se vocantis, putavit se ab Eli vocari, 1. Sam. Cap. 3. & Zacharias Luc. 1. dubitavit de veritate revelationis sibi per Angelum factæ. Ergo hi non evidenter,

atque

atque adeo non ſenſu percipiebant revelationes illas eſſe divinas. Denique quædam ſunt ſpecies extraordinariæ, ſeu Propheticæ revelationis, quæ nequaquam poſſunt ſenſu percipi. Quemadmodum enim tres ſunt, potentiæ cognoſcitivæ in homine, videlicet ſenſus, imaginatio, & intellectus; ita etiam tres ſunt principales modi, ſeu ſpecies Propheticæ revelationis (ut obſervat Thomas Secunda Secundæ quæſt. 174. Art. 1. et poſt eum Abulenſis, Thyræus, Suarez, et alii) viz. 1. revelatio quæ fit per objecta ſenſuum externorum, ut v. g. per externam & audibilem propoſitionem: 2. per imaginariam repræſentationem, ſeu per rerum corporalium ſpecies phantaſiæ hominum, tum vigilantium, tum dormientium impreſſas: ſicut quando Hieremias vidit incendium civitatis Hieruſalem ſub ſimilitudine ollæ ferventis (quæ ejus imaginationi impreſſa erat) ut 1. Hier. habetur. 3. per puram intellectualem illuſtrationem, quæ fit quando Deus immediatè & per ſe in intellectum hominis agit, eique ſpecies earum rerum, quas revelare vult, infundit.

7. Harum ſpecierum ultima procul omni dubio ſenſu percipi nequit. Vnde Gregor. Lib. 28, Moral. cap. 2. *Sed cum* (inquit) *per ſemetipſum loquitur, ſola nobis vis internæ inſpirationis aperitur. Cum per ſemetipſum loquitur, de verbo ejus ſine verbis ac ſyllabis cor docetur: quia virtus ejus intima quadam ſublevatione cognoſcitur.* Quod ad ſecundam ſpeciem attinet, quando revelatio prophetica fit per imaginariam repræſentationem, tres actus concurrere ſolent: 1. apprehenſio rerum corporalium quæ per phantaſmata imaginationi impreſſa repreſentantur. 2. cognitio, qua ſcimus, & credimus hoc vel illud ſignificari per res illas corporales in imaginatione apprehenſas. Hic actus manifeſtè eſt diverſus à priori. Nam Pharao, exempli gratia, in phantaſia ſeu imaginatione ſua apprehendit ſeptem vaccas pingues, & ſeptem ſpicas plenas, non tamen intellexit earum ſignificatum, quod videlicet ſignifi-

significarent septem annos saturitatis ; & proinde hæc repræsentatio illi facta, non fuit revelatio. At Iosepho, qui somnium ejus interpretatus est, facta est revelatio propriè dicta. 3. judicium quo *Propheta* judicat id revera futurum, seu eventurum esse, quod per res in imaginatione apprehensas significatur. Horum actuum duo postremi manifestè ad intellectum pertinent, & sine lumine aliquo supernaturali intellectum illustrante perfici nequeunt, atque adeo non sunt sensatæ seu naturales cognitiones. Primus etiam non est talis sensata cognitio qualem intelligit Spalatensis ; fit enim sine ullo usu aut exercitio sensum externorum. Nam, ut rectè observat Thomas Secunda Secundæ, quæst. 173. Art. 3. non solum in *somniis* dormientium, sed etiam in *visionibus* vigilantium, revelatio quæ fit per formas seu species imaginarias, conjuncta est cum ecstasi, seu alienatione à sensibus externis ; idque ut illi quibus fit hujusmodi revelatio possint sufficienter apprehendere res illas, quarum formæ, seu species phantasiæ imprimuntur.

8. Tertia assertio Spalatensis est de formali objecto fidei nostræ, et habetur Cap. 2. §. 22. *Credo* (inquit) *Christum esse filium Dei, non propter Traditionem, sive non scriptam, sive scriptam : sed quia Spiritus Dei id mihi in corde loquitur, quod humana vox in auribus sonat.* Hanc assertionem probare non possum. Primò quia internis afflatibus et enthusiasmis viam aperit dicendo certitudinem fidei non inniti verbo Dei olim tradito per Prophetas, et Apostolos (quia videlicet non nisi naturali et sensata cognitione, scimus illud verbum esse Dei verbum) sed internis et privatis revelationibus. At contrà Apostolus Ephes. 2. 20. dicit fideles esse superædificatos, supra fundamentum Prophetarum et Apostolorum. Secundò interna hæc locutio seu revelatio Spiritus sancti non est formale fidei objectum, ut patet ex iis quæ dicta sunt quæst. 3. et infra magis patebit. Tertiò, si est

formale

formale fidei objectum, et si credimus articulos fidei, quia Deus nobis eos interna locutione Spiritus sui revelat, necesse est ut fide divina credamus articulos illos nobis interna locutione Sancti Spiritus revelati, atque adeo illam locutionem esse Spiritus sancti locutionem. Impossibile enim est ut intellectus moveatur et trahatur ad assensum re aliqua, seu medio assentiendi, quod non cognoscit. Nam ad assensum movetur mediante cognitione rationis propter quam assentimur; et proinde necesse est ut medium, quod intellectum movet ad assensum, sit ab intellectu præcognitum. Si autem hoc verum est, hoc est, si fide divina credimus illam locutionem esse sancti Spiritus locutionem, illosque articulos esse nobis à sancto Spiritu revelatos, falsò asserit Spalatensis nos sola naturali et sensata cognitione scire *Deum hoc, vel illud proloqui, seu dicere*; Item, *Deum ista, & ista nunciavisse*, seu revelasse. Vide Cap. 1. §. 21. et Cap. 2. §. 22. Quartò, Si fide divina credimus internam illam revelationem esse Dei ipsius revelationem, cur non etiam fide divina credere possumus externam revelationem, qua per Scripturam veritates fidei nobis revelantur, esse Dei revelationem? Et si fide divina credimus id quod Spiritus sanctus nobis in corde loquitur esse Dei verbum; cur non etiam fide divina credere possumus id quod Spiritus sanctus extrinsecus loquitur in Scriptura, esse Dei verbum? Idem enim extrinsecus in Scriptura, et intrinsecus in corde nostro loquitur.

9. Quarta assertio est de authoritate illorum librorum, qui, ut Augustinus ait Epistola 19. ad Hieronymum, *jam Canonici appellantur*, et habetur cap. 1. libri citati §. 18. *Est* (inquit) *in genere fidei articulus, Scripturas omnes, veras divinas revelationes continentes, esse divinas, & iis esse credendum; sed in particulari hunc, & illum librum esse unum ex illis, in quibus divinæ scriptæ sunt revelationes, & divina mysteria consignata, non est articulus fidei, sed*

X *humana,*

humana, & sensata notitia. At contrà, Primò inanis est illa fides generalis de divina librorum Canonicorum authoritate, si non potest applicari his libris in particulari, qui jam exstant, & Canonici appellantur. Quid enim prodest in genere credere, omnes libros, qui vere divinas revelationes continent, esse divinos, si in particulari credere non possumus hos libros divinas revelationes continere, atque adeo esse divinos. Secundò, si fide divina non credimus hos libros in particulari esse divinos, non possumus aliquid credere fide divina ob horum librorum authoritatem. At hoc absurdum est, & communi fidelium consensui repugnat. Ergo & illud. Tertiò, Augustinus Lib. 6. Confess. Cap. 5. sic scribit, *Persuasisti mihi, non qui crederent libris tuis, sed qui non crederent esse culpandos, nec audiendos esse si qui mihi fortè dicerent, Vnde scis illos libros* (ecce loquitur de libris illis in particulari qui tunc Canonici appellabantur) *unius veri & veracissimi Dei Spiritu esse humano generi ministratos. Id ipsum enim maximè credendum erat.* Hic dicit cognitionem quam habebat de authoritate illorum librorum qui tunc Canonici appellabantur fuisse *persuasionem divinam.* Item, eorum divinam autoritatem esse *maximè credendam.* Similiter Gregorius Cap. 1. Præfationis in libros Moral. differens de libro Iob in particulari, dicit Ecclesiam credere Spiritum sanctum esse illius libri authorem: *Sed quis* (inquit) *hæc scripserit, valde supervacuè quæritur, cum tamen author libri Spiritus sanctus fideliter credatur.* Hic non loquitur de humana & sensata notitia. Nam sensu percipere non possumus Spiritum sanctum esse hujus aut illius libri authorem.

10. Quinta quoque assertio est de Scripturæ authoritate, & habetur ibid. §. 17. *Qui primò fide humana, propter Ecclesiæ Traditionem credit Evangelium Iohannis revera esse Iohannis, is postea, Spiritu sancto operante, credit iis quæ in Evangelio Iohannis scripta sunt, non amplius authoritate Ecclesiæ, sed*

authoritate

authoritate propria divinæ Scripturæ, quia Spiritus sancti assistentia scripta sit, & consequenter non nisi vera in ea scripta esse assentitur. Hæc assertio repugnat præcedenti. Non enim possumus propter propriam Scripturæ authoritatem fide verè divina credere iis quæ in Evangelio Iohannis continentur, nisi etiam fide divina credamus propriam illam Scripturæ authoritatem (quam habet, quatenus Spiritus sancti assistentia scripta est) competere Evangelio Iohannis. At hoc repugnat assertioni præcedenti, qua asserit dogma generale de authoritate divina librorum Canonicorum esse de fide: dogma vero speciale de authoritate hujus, aut illius libri in specie, non esse de fide; hoc est, non divina, sed humana tantùm fide credi. Certitudo igitur fidei quam habemus de veritate eorum, quæ in Evangelio Iohannis scripta sunt, hoc syllogismo, ex sententia Archiep. Spalatensis, colligitur: Quicquid DEUS, aut homo divinus jussu DEI revelavit, id verum est. At homo divinus, videlicet Ioannes Apostolus DEI jussu ea revelavit, quæ in Evangelio Ioannis scripta sunt. Ergo omnia, quæ in Evangelio Ioannis sunt scripta, vera sunt. Major hujus syllogismi directè & expresse proponitur à Spalatensi loco citato, omnesq. eam esse certam certitudine fidei fatentur: nam fide verè divina creditur. Minor verò non divina, sed humana fide, ex Spalatensis sententia, creditur. Cum igitur conclusio semper sequatur debiliorem partem; necesse est certitudinem, quam habemus de veritate istius conclusionis, atque adeo de veritate eorum, quæ in Evangelio Ioannis scripta sunt, esse certitudinem solius fidei humanæ, aut ad summum, esse certitudinem illam, quam in Scholis *Theologicam* vocamus.

11. Conabitur fortassis aliquis argumenti hujus vim effugere dicendo regulam illam Logicam, quæ asserit conclusionem syllogismi sequi debiliorem præmissam, non esse universaliter veram in Theo-

humana, & sensata notitia. At contrà, Primò inanis est illa fides generalis de divina librorum Canonicorum authoritate, si non potest applicari his libris in particulari, qui jam exstant, & Canonici appellantur. Quid enim prodest in genere credere, omnes libros, qui vere divinas revelationes continent, esse divinos, si in particulari credere non possumus hos libros divinas revelationes continere, atque adeo esse divinos. Secundò, si fide divina non credimus hos libros in particulari esse divinos, non possumus aliquid credere fide divina ob horum librorum authoritatem. At hoc absurdum est, & communi fidelium consensui repugnat. Ergo & illud. Tertiò, Augustinus Lib. 6. Confess. Cap. 5. sic scribit, *Persuasisti mihi, non qui crederent libris tuis, sed qui non crederent esse culpandos, nec audiendos esse si qui mihi fortè dicerent, Vnde scis illos libros* (ecce loquitur de libris illis in particulari qui tunc Canonici appellabantur) *unius veri & veracissimi Dei Spiritu esse humano generi ministratos. Id ipsum enim maximè credendum erat.* Hic dicit cognitionem quam habebat de authoritate illorum librorum qui tunc Canonici appellabantur fuisse *persuasionem divinam.* Item, eorum divinam authoritatem esse *maximè credendam.* Similiter Gregorius Cap. 1. Præfationis in libros Moral. differens de libro Iob in particulari, dicit Ecclesiam credere Spiritum sanctum esse illius libri authorem: *Sed quis* (inquit) *hæc scripserit, valde supervacuè quæritur, cum tamen author libri Spiritus sanctus fideliter credatur.* Hic non loquitur de humana & sensata notitia. Nam sensu percipere non possumus Spiritum sanctum esse hujus aut illius libri authorem.

10. Quinta quoque assertio est de Scripturæ authoritate, & habetur ibid. §. 17. *Qui primò fide humana, propter Ecclesiæ Traditionem credit Evangelium Iohannis revera esse Iohannis, is postea, Spiritu sancto operante, credit iis quæ in Evangelio Iohannis scripta sunt, non amplius authoritate Ecclesiæ, sed authoritate*

authoritate propria divinæ Scripturæ, quia Spiritus sancti assistentia scripta sit, & consequenter non nisi vera in ea scripta esse assentitur. Hæc assertio repugnat præcedenti. Non enim possumus propter propriam Scripturæ authoritatem fide verè divina credere iis quæ in Evangelio Iohannis continentur, nisi etiam fide divina credamus propriam illam Scripturæ authoritatem (quam habet, quatenus Spiritus sancti assistentia scripta est) competere Evangelio Iohannis. At hoc repugnat assertioni præcedenti, qua asserit dogma generale de authoritate divina librorum Canonicorum esse de fide: dogma vero speciale de authoritate hujus, aut illius libri in specie, non esse de fide; hoc est, non divina, sed humana tantùm fide credi. Certitudo igitur fidei quam habemus de veritate eorum, quæ in Evangelio Iohannis scripta sunt, hoc syllogismo, ex sententia Archiep. Spalatensis, colligitur: Quicquid DEUS, aut homo divinus jussu DEI revelavit, id verum est. At homo divinus, videlicet Ioannes Apostolus DEI jussu ea revelavit, quæ in Evangelio Ioannis scripta sunt. Ergo omnia, quæ in Evangelio Ioannis sunt scripta, vera sunt. Major hujus syllogismi directè & expresse proponitur à Spalatensi loco citato, omnesq. eam esse certam certitudine fidei fatentur: nam fide verè divina creditur. Minor verò non divina, sed humana fide, ex Spalatensis sententia, creditur. Cum igitur conclusio semper sequatur debiliorem partem; necesse est certitudinem, quam habemus de veritate istius conclusionis, atque adeo de veritate eorum, quæ in Evangelio Ioannis scripta sunt, esse certitudinem solius fidei humanæ, aut ad summum, esse certitudinem illam, quam in Scholis *Theologicam* vocamus.

11. Conabitur fortassis aliquis argumenti hujus vim effugere dicendo regulam illam Logicam, quæ asserit conclusionem syllogismi sequi debiliorem præmissam, non esse universaliter veram in Theologia;

logia, atque adeo ex duabus præmissis, quarum una fide divina, altera fide humana creditur, posse inferri conclusionem fide divina credendam. Sed qui sententiam Archiepiscopi Spalatensis tueri vult, is hac responsione uti non potest. Nam si ex duabus præmissis, quarum una fide divina, altera fide humana creditur, inferri potest conclusio credibilis fide divina, facilè contra Spalatensem probabimus non solum dogma istud generale de divina authoritate librorum veras divinas revelationes continentium, sed etiam dogma speciale de divina authoritate hujus aut illius libri in particulari, ut verbi gratia, libri Apocalyps. fide divina credi posse. Hujus enim libri divina authoritas sic demonstrari potest: *Omnes libri, qui verè continent divinas revelationes, sunt divinas revelationes, sunt divini & Canonici. At liber Apocal. est talis. Ergo est divinus, & Canonicus.* Hujus syllogismi utramque præmissam proponit Spalatensis libro citato, cap. 1. §. 18. dicitque priorem fide divina, posteriorem verò fide humana credi. Si igitur ex propositione credibile fide divina, & Assumptione credibili fide humana inferri potest conclusio credibilis fide divina, necessariò sequetur conclusionem illam quæ est divina & Canonica authoritate Apocalypseos esse certam certitudine fidei divinæ.

Cæterum quod ad rem ipsam attinet, si quis scire velit, utrum regula illa Logica, *Conclusio sequitur debiliorem præmissam*, sit universaliter vera, etiam in Theologia, consulat Smiglecii Logicam, Disp. 13. Quæst. 8, 12. & 13. ubi egregiè probat debilitatem alterius præmissæ, semper, et in omni materia, redundare in conclusionem.

PUNCTUM

PUNCTUM SEXTUM.

Confutantur reliqui Theologorum errores, de ratione credendi Sacræ Scripturæ divinam & Canonicam authoritatem.

1. PRIMA ASSERTIO: *Non satisfaciunt quæstioni,* Cur credis Scripturam esse DEI Verbum? *Qui dicunt se id credere propter increatam & æternam DEI perfectionem, seu propter ejus veracitatem.* Ratio manifesta est, quia tota et completa ratio formalis, propter quam credimus fidei dogmata, non est sola DEI veracitas, seu infallibilitas seclusa videlicet ejus revelatione, seu testificatione, ut contra Turnebullum fusè probatum est Tract. 3. cap. 1. 3. & 4.

2. SECVNDA ASSERTIO. *Illi etiam huic quæstioni non satisfaciunt, qui indefinitè & confusè dicunt se credere Scripturam esse DEI Verbum propter divinam revelationem; & non docent, quæ vel qualis sit illa revelatio, propter quam Scripturæ divina authoritas creditur.* Probatur hæc ASSERTIO, quia in generali illa responsione non potest Christianorum fides sistere, et acquiescere. Quando enim audimus DEVM revelasse Scripturæ divinam et Canonicam authoritatem, non acquiescimus, sed ancipites fluctuamus, donec sciamus quomodo, seu per quod medium externum Scripturæ Authoritas à DEO revelata sit. Et confirmatur hæc ratio, quia non in communi notione, seu conceptu revelationis divinæ, sed in particulari aliqua revelatione fun-

datur Christianorum fides, ut omnes fatentur. Meritò igitur parte prima Disputationis meæ, Sect. 5. (quam Lector videre potest Tract.4. hujus libri, Pag.135) dixi Gretserum, Becanum, et alios Pontificios ambiguè ac dolosè loqui, cum dicunt se credere Scripturæ divinam et Canonicam authoritatem propter revelationem divinam. Nam ut illic monui, non docent, immò nec docere possunt, ubinam inveniatur illa revelatio divina, propter quam Scripturæ authoritas creditur.

3. Tertia Assertio: *Ineptè ad quæstionem hanc respondent illi, qui dicunt formalem rationem, propter quam credimus Scripturæ authoritatem, & reliqua omnia fidei dogmata esse internum Spiritus Sancti testimonium.* Damnamus hîc primò Scotum qui in 3. Sentent. Distinct. 23. Quæst. unica, dicit intellectum assentiri omnibus fidei dogmatibus, atque adeo huic principio, *Scriptura est DEI Verbum*, non propter aliquod motivum, aut argumentum quod objectivè movet ad credendum & ostendit dogmata fidei esse infallibiliter vera, ac credenda; sed quia intellectus ad assensum inclinatur ac movetur per lumen fidei, hoc est, per habitum fidei à Spiritu Sancto infusum. Dico hanc sententiam damnandam esse, quia sicut impossibile est voluntatem appetere aliquid, quod bonum non videtur, ita etiam, ut rectè monet Durandus, Lib.3. Sent. Dist.24. Quæst.3. §. 8. impossibile est intellectum assentiri alicui objecto, quod verum non videtur, hoc est, cujus veritas nobis nondum apparet: et per consequens, assensum intellectus necessariò præcedit aliqua ostensio, seu manifestatio veritatis objecti credendi, per sufficiens assentiendi motivum.

4. Secundò damnamus eos, qui concedunt quidem intellectum non posse assentiri dogmatibus fidei, nisi videat et cognoscat aliquod sufficiens motivum assentiendi, dicunt tamen formalem et principalem rationem, propter quam credimus, et in quam fides ultimò resolvitur, non esse illud assentiendi

endi motivum (putant enim id tantùm esse conditionem ad credendum requisitam) sed esse ipsummet lumen seu habitum fidei, et gratiam auxilii specialis, quo Spiritus Sanctus cum voluntate et intellectu nostro concurrit ad producendum fidei actum. Hanc sententiam tuetur Canus, Lib 2. de Locis, cap. 8. Resp. ad argu. 4. Conclus. 4. ubi sic scribit: *Huic articulo, DEVS est trinus, assentior per infusam fidem, non quod Ioannes dixerit, aut quivis alius homo, sed quod DEVS revelaverit. Huic autem,* DEVS revelavit, *immediatè credo à DEO motus per instinctum specialem, seu per interius lumen infusum à Spiritu Sancto, quo firmissimè & certissimè movemur ad credendum.* Idem ferè docent Aragon. 2. 2. Quæst. 1. Art. 1. Bannez. ibid. Stapletonus in Controv. Relectione, Controv. 4. Quæst. 3. Art. 2. Resp. ad argum. 1 et Malderus 2. 2. Quæst. 1. Art. 1. Sect. 8.

5. Damnanda tamen, ut dixi, est hæc sententia: Primò, quia habitus fidei, qui est ipsum lumen fidei, in propria ac specifica sua natura constituitur, et ab omnibus aliis habitibus distinguitur per respectum ad formale objectum fidei. Ergo præsupponit formale objectum fidei, et est quid ab eo distinctum. Impossibile enim est ut habitus fidei constituatur in suo esse specifico per respectum ad se ipsum. Absurdè igitur loquuntur, qui dicunt habitum fidei esse formale objectum fidei. Nam sic habitus fidei, erit formale objectum sui ipsius. Secundò, nos ideo assensum fidei præbemus alicui dogmati, quia id nobis verum apparet. Id igitur quod ostendit nobis veritatem dogmatis nosque de ea certos reddit, est formale objectum assensus nostri. At habitus fidei non manifestat nobis veritatem dogmatum fidei, sed hanc manifestationem præsupponit, et propter eam, aut potius propter motivum, per quod hæc veritatis manifestatio fit, intellectum movet et inclinat ad præbendum assensum. Tertiò formale objectum fidei (ut patet vel ex ipsa ratione nominis) *objectivè* movet intelle-

ctum ad assensum. At habitus fidei, et auxilium gratiæ, seu internus concursus Spiritus Sancti, non *objectivè*, sed *effectivè* concurrunt ad assensum fidei producendum. Ergo non sunt formale objectum fidei. Probatur assumptio, (nam propositio manifesta est) quia id quod *objectivè* movet ad præbendum assensum, est *medium cognitum*, ut loquuntur. Nam, ut supra monui, nihil potest *objectivè* movere intellectum ad assensum, nisi quod ab intellectu apprehenditur, et cognoscitur. At habitus fidei, et auxilium gratiæ à Theologis appellantur *media incognita assentiendi*, quia possunt cooperari ad producendum assensum fidei, quamvis ea à nobis non sentiantur aut cognoscantur.

6. Tertiò maximopere damnamus eos, qui, cum dicunt internum Spiritus Sancti testimonium esse formale objectum fidei, per testimonium Spiritus Sancti non intelligunt habitum seu lumen fidei, neque auxilium gratiæ, sed internam revelationem propriè sic dictam. Notet hic Lector duplicem esse revelationem divinam: fit enim ea vel *ex parte potentiæ*, vel *ex parte objecti*. Revelatio *ex parte potentiæ* posita est in infusione luminis seu habitus fidei, & in collatione auxilii specialis ad credendum necessarii. Nam per geminam hanc gratiam, *habitualem* videlicet, & *actualem*, *revelatur* potentia intellectiva, hoc est, velum cæcitatis spiritualis quo tecta fuit aufertur, & sic ea habilis & apta redditur ad ea percipienda quæ antea non percipiebat, atque adeo ad præbendum fidei assensum, juxta illud PSAL. 119. 18 *Revela oculos meos, ut intuear mirabilia ex lege tua*; hoc est, ut explicat Musculus, *Aperi mihi oculos mentis luce intelligentiæ*, seu lumine fidei. Revelatio *ex parte objecti credendi*, est quando id proponitur intellectui ut verum, & à DEO dictum. Vnde Suarez Disput. 3. de Fide, Sect. 3. §. 6. dicit illuminationem seu revelationem, quæ est ex parte objecti, *fieri manifestando in objecto veritatem ejus, vel rationem assentiendi illi: Sic enim* (inquit) *præceptor illuminat auditores, & Angelus*

superior

superior illuminat inferiorem. Sola hæc posterior revelatio, est revelatio propriè, simpliciter, et juxta frequentiorem modum loquendi Scripturæ sic dicta, ut cuivis in Scripturis versato patet: & per consequens revelatio interna proprie sic dicta, est revelatio aliqua ex parte objecti credendi, hoc est, est manifestatio aliqua veritatis in objecto credendo. Hoc magis patebit ex distinctione sequenti.

7. Nam revelatio quæ est ex parte objecti, vel est *externa*, vel *interna*. Revelatio *externa* ex parte objecti, est quando dogma credendum, extrinsecus à DEO, vel in Scriptura, vel in doctrina, & prædicatione Ecclesiæ proponitur, & intellectui objicitur ut verum & divinitus revelatum. Revelatio *interna* ex parte objecti, est quando dogma credendum intrinsecus proponitur intellectui, ut verum & à DEO dictum, idque per realem, & arcanam actionem Spiritus Sancti, immediate & per se in intellectum agentis, eique intellectualiter loquentis. Cum priori modo revelatur dogma credendum, ejus veritas intellectui objicitur & repræsentatur per species intelligibiles *naturales*, seu naturali modo productas, hoc est, *intellectui impressas à Verbo externo* quod legimus vel audimus. Cum posteriori modo revelatur dogma credendum, ejus veritas intellectui objicitur, ac repræsentatur per species intelligibiles *supernaturales*, hoc est, *ab ipso Spiritu Sancto immediatè infusas*. Non enim excogitari potest alius modus, quo dogmatis credendi veritas per revelationem internam propriè sic dictam intellectui objici, ac repræsentari possit. Nam intellectus nihil intelligere potest sine speciebus intelligibilibus. Vnde Thomas Aquinas 2. 2. Quæst. 173. Art. 2. & cum eo omnes Theologi Scholastici dicunt illam speciem Revelationis Propheticæ, quæ posita est in pura intellectuali illustratione non posse aliter fieri, quam per infusionem specierum intelligibilium. Vide Suarezium Disput. 8. de Fide, Sect. 6. §. 8. & 2.

8. His positis facillimè confutatur eorum error, qui dicunt formalem & principalem credendi rationem objectivam, in quam fides ultimò resolvitur, esse internam Spiritus Sancti revelationem propriè sic dictam. Primò enim hic modus cognoscendi veritatem dogmatum fidei est extraordinarius & propheticus, ut ex supra dictis patet: & per consequens doctrinæ Christianæ veritas ordinariè & communiter non sic innotescit fidelibus. Secundò qui hunc errorem amplectuntur, illi donum Prophetiæ, & donum fidei confundunt. Nam nobilissima species propheticæ revelationis est ea, quæ fit per intellectualem locutionem seu illustrationem, ut docent Thomas secunda secundæ, Quæst. 174. Art. 2. & Suarez Disp. 8. de Fide, Sect. 8. §. 2. Tertiò nimis apertè favet hæc sententia Swenckfeldianis, Anabaptistis, et aliis internos afflatus, seu enthusiasmos jactantibus. Nam illa interna revelatio quæ est *ex parte objecti*, quæq. semper fit per supernaturales et divinitus infusas species, verè et propriè enthusiasmus est. Quartò hinc sequitur totam Ecclesiam, hoc est omnes fideles regi novis revelationibus. Quintò revelatio interna non magis potest nos certos reddere de divina sua authoritate, quam revelatio externa. Ergo si revelatio externa non propter se, sed propter revelationem internam credenda est, interna etiam revelatio credenda non est propter se, sed propter aliam aliquam revelationem: & sic aut dabitur processus in infinitum in revelationibus divinis, aut inter ipsas revelationes divinas committetur vitiosus circulus.

9. QVARTA ASSERTIO: *Non approbamus eorum sententiam, qui asserunt ultimam resolutionem illius fidei, qua Scripturæ authoritas creditur, necessariò fieri in traditionem Apostolicam non scriptam.* Hujus assertionis veritas abundè patet, partim ex argumento ad eam probandam allato parte 2. Disput. Quæst. 2. ad quod Turnebullus respondere non potuit, ut supra notavi Pag. 624. partim verò

ex

ex iis quæ dicta sunt Puncto 2. hujus Duplicationis, §. 6. Pag. 688. & 586.

10. QVINTA ASSERTIO : *Graviter errant illi, qui docent Ecclesiæ testimonium, aut decretum seu definitionem, esse principale medium, per quod DEVS Scripturæ authoritatem revelat; nósque de ea certos reddit.* Primò enim non certò constat certitudine fidei decreta Ecclesiæ esse infallibilia, ut patet ex iis quæ dicta sunt TRACT. 5. hujus LIBRI. Secundò, testimonium Ecclesiæ non est simpliciter, sed tantùm suo modo divinum, ut docet BELLARM. Lib. 3. de Verbo DEI, Cap. 10. Resp. ad Arg. 15. Tertiò, idem Author loco citato, Resp. ad Arg. 13. dicit Ecclesiæ testimonium non esse primarium, sed secundarium fidei nostræ fundamentum. Absurdum autem est dicere authoritatem fundamenti primarii fidei pendere à secundario ejusdem fundamento. Quartò fides divina, qua talis est, nititur sola DEI revelatione. At ipsi Adversarii fatentur, Ecclesiæ testimonium esse quid distinctum seu diversum à revelatione divina. Vide Tract. 4. Cap. 3. §. 3. Quintò fides, qua creditur Scripturæ authoritas est verè divina. At fidem quæ nititur Ecclesiæ testimonio, non esse divinam fatetur Becanus Tract. de Fide, Cap. 1. Quæst. 2. §. 9. & Cap. 8. Quæst. 8. §. 8. Sextò, authoritas Ecclesiæ quoad nos pendet à Scriptura. Ergo non potest contrà authoritas Scripturæ quoad nos pendere ab Ecclesia. Nam sic inter regulas fidei committeretur vitiosus circulus. Septimò, nulla Principis lex authoritatem suam habet à subditorum judicio. At Scriptura Sacra respectu Ecclesiæ habet rationem legis. Ergo non habet suam authoritatem ab Ecclesiæ judicio. Denique si ad credendam Scripturæ authoritatem necessaria est regula aliqua distincta à Scriptura, tunc etiam ad credendam istius regulæ authoritatem opus erit alia regula, ab ea realiter diversa; & rursus, ad credendam hujus authoritatem, opus erit alia. Et sic aut dabitur processus in infinitum, aut inter

ipsas fidei regulas committetur vitiosus circulus. At utrumque hoc consequens est absurdum. Ergo etiam & antecedens istud.

PUNCTUM SEPTIMUM.

Proponitur vera sententia de ratione credendi Scripturæ authoritatem, & à cavillis Turnebulli vindicatur.

1. EX confutatione prædictorum errorum patet veritas istius sententiæ, quæ asserit, medium externum et principale, per quod Sacræ Scripturæ authoritas revelatur, esse ipsam Scripturam: atque adeo fideles credere Scripturam esse DEI Verbum, non propter Ecclesiam, aut aliquam regulam à Scriptura distinctam, sed proper ipsam Scripturam. Hanc sententiam proposui parte 2. Disp. Quæst. 6. eamqúe variis argumentis confirmavi ibidem Qu.7. Adversarius ad hæc respondens, inverso penitus controversiæ statu, impias & blasphemas assertiones mihi affingit: & in eas acerbè ac impotenter debacchatur. Interim veram et genuinam nostrorum Theologorum sententiam dissimulat: et argumenta ad eam confirmandam allata turpi silentio transmittit. Nam ex iis omnibus unum tantum, videlicet id quod Quæst. 7. §. 1. & 2. propositum est attingit, et in eo solvendo se miserè ac infœliciter torquet.

2. Vt igitur Thesis, quam propugno Quæst. 6. & 7. ab Adversarii cavillationibus vindicetur, notet hic Lector, Primò objectum formale fidei nostræ,

ex mea ſententia, non eſſe Scripturam Sacram nude et in ſe conſideratam, ſed tantùm conſideratam quatenus eſt DEI Verbum, ſeu quatenus DEVM ipſum authorem habet. Hoc patet ex tota ferè mea Diſputatione de formali fidei objecto: nam vix ulla eſt pagina iſtius Diſputationis, in qua non dico formalem rationem, proptar quam credimus ea quæ in Scriptura credenda proponuntur, eſſe *quia Scriptura eſt DEI Verbum*. Vnde in ipſo Diſputationis titulo non dico *Scripturam*, ſed *Scripturæ divinam authoritatem* eſſe formale fidei objectum.

3. Secundò notet Lector in Verbo DEI duplicem ſpectari poſſe authoritatem, quarum una eſt externa, et de ipſo verbo ſcripto prædicatur tantùm *per denominationem extrinſecam*: Hec eſt ſuprema, et increata authoritas DEI Optimi, Maximi, qui hujus Verbi author et inſpirator eſt. Altera eſt interna, ipſiq́ue Verbo ſcripto intrinſeca; quæ nihil aliud eſt, quam eminentia quædam, aut dignitas ipſius Verbi, quam à ſuo authore habet, quaque omni alio verbo excellentius eſt. Vtraque hæc authoritas dici poteſt divina. Prior enim propriè & formaliter eſt divina, quia *in ipſo DEO eſt*. Sic etiam poſterior divina dici poteſt, quia etſi *non in DEO*, tamen *à DEO eſt*, & verbo illi competit quatenus DEVM authorem habet, ſeu quia DEI Verbum eſt. Prior authoritas ſic exprimitur: *Hoc Verbum, eſt DEI Verbum: DEVM authorem habet: DEVS per illud loquitur: omnia quæ in eo continentur, à DEO revelata ſunt*. Poſterior verò ſic exprimitur: *Hoc Verbum eſt certum, eſt infallibile, eſt omni alio verbo certius*. Hac diſtinctione utuntur; ſed perperam eam applicant Eccleſiæ. Suarez Diſp. 3. de Fide, Sect. 10. §. 8. et ipſe Turnebullus cap. 7. §. 1.

4. Si quis igitur quærat, utra harum authoritatum ſit formale fidei objectum? Reſp. Prior illa; id eſt increata & æterna DEI authoritas, non quidem nudè & abſtractè conſiderata, ſed ipſi verbo applicatam

applicata per denominationem quandam extrinsecam, quæ his propositionibus exprimi solet: *Hoc verbum, est DEI Verbum: DEVS, qui prima veritas est, per illud loquitur, &c.* Hoc fateri videtur Turnebullus Cap. 10. §. 2. ubi dicit Scripturam à nobis credi *non propter seipsam, sed propter externam æternamq; inspiratoris authoritatem.* Et quid quæso hoc aliud est, quam, quod ego dico, Scripturam, & ea omnia, quæ in ipsa credenda proponuntur à nobis credi, quia Scriptura DEI Verbum est. Hoc etiam fatetur Bellarm. Lib. 3. de Iustificatione, cap. 8. §. 1. Ratione 1. *Fides* (inquit) *non est, nisi Verbi divini auctoritate nitatur.* Et Valent. Tom. 3. Disp. 1. Quæst 1. Punct. 1. §. 4 Col. 22. ubi dicit *omnem certitudinem assensionum fidei ascribi in Sacris Scripturis auctoritati divinæ revelationis id est, Verbi DEI.* Et apertius Malderus in secundæ D. Tho. Quæst. 1. Art. 1. Sect. 3. ubi ait *ex Scripturæ testimoniis apertè constare nos id, quod fide credimus, credere tanquam Verbum DEI, id est, propter authoritatem, quam apud nos habet Verbum DEI, quæ nihil est aliud, quam authoritas primæ & summæ Veritatis.* Hi authores dicunt authoritatem Verbi DEI, esse authoritatem ipsius DEI; & per consequens, esse formale fidei objectum.

5 Hinc patet, Iesuita Turnebulle, te impudenter calumniari, meamque sententiam pessima fide proponere, cum ita contra meas positiones de formali fidei objecto disseris, quasi dixissem ipsam Scripturam simpliciter, & in se spectatam esse formale fidei nostræ objectum: item eam à nobis credi propter seipsam, & non propter aliud. Vnde colligis me esse idololatram, Cap. 10. §. 1. & 2. itaque quia honorem primæ Veritati proprium tribuo creaturæ inanimatæ, id est Scripturæ.

6. At verò parum tibi tuæque famæ consules, Turnebulle, si palam sic mentiri pergas. Mendacia non diu fallunt, ut dici solet, præsertim si aperta & manifesta sunt: Tale esse hoc tuum mendaci-

um,

ftm, & ex mea Disputatione, & ex tua Replicatione facilè cuivis patere potest. Nam, quod ad Disputationem meam attinet, ubi quæso dico Scripturam nudè et in se consideratam esse formale fidei objectum? In ipso disputationis titulo, ut jam monui, dico non *ipsam Scripturam*, sed *Scripturæ divinam & canonicam authoritatem* esse formale fidei objectum. Et in toto disputationis progressu doceo formalem rationem, propter quam credimus ea, quæ credimus, non esse quia in Sacra Scriptura continentur, sed quia Scriptura in qua continentur, & nobis credenda proponuntur, non hominis, sed DEI ipsius verbum est.

7. Similiter dic, sodes, ubinam asseram Scripturam credi *propter se ipsam*, eo sensu, quo me id asserere fingis. Assero quidem locis à te citatis nos credere Scripturam esse Divinam & Canonicam; hoc est, esse DEI Verbum, *non propter aliam revelationem à Scriptura distinctam, sed propter seipsam*; vel, ut planiùs dicam, fidem qua credimus Scripturam esse DEI Verbum, non necessariò niti revelatione aliqua à Scriptura distincta, sed niti ipsa Scriptura: quod sanè verissimum est, ut infra probabo. At nullibi dico nos fidem adhibere Scripturæ, iisque quæ in Scriptura continentur, propter ipsam Scripturam: immò ubique assero nos credere ea quæ in Scriptura continentur, quia Scriptura DEI Verbum est. Vnde posteriori loco à te citato sic propono quæstionem, *An Scriptura credatur esse divina & canonica propter se?* & ad eam respondeo affirmative.

8. Disce igitur, Turnebulle, inter hæc duo distinguere, *Scripturam credi propter se*, et *Scripturam credi esse divinam propter se*. Prius significat Scripturæ fidem esse adhibendam propter se, et est falsum. Posterius significat hoc principium, *Scriptura est DEI Verbum*, non credi propter aliud prius principium ab hoc distinctum, sed propter se; vel, quod eodem redit, Scripturæ divinam auctorita-

tem

rem non credi propter revelationem aliquam à Scriptura distinctam, sed propter ipsam Scripturam.

9. At dicet aliquis: Non semel asseris revelationem divinam à nobis credi propter seipsam. Resp. Verba mea quibus hoc assero locis à te citatis, id est, parte 1. Sect. 5. §. 5. & parte 2. Quæst. 7. §. 6. apertè indicant me non loqui de revelatione externa *nudè & in se spectata*, sed *quatenus DEI authoritas ei applicatur*, seu quatenus DEUM authorem habet: hoc est, quatenus est divina, & quatenus hac propositione exprimitur, *hæc revelatio est divina*, vel *hoc verbum, DEI Verbum est*.

10. Hoc patet ex argumento, quod efficaciter contra vos illic urgeo, & ad quod tu nondum respondere ausus es. Illud sic se habet: Aut admittendus est processus in infinitum, in revelationibus divinis, aut tandem deveneniendum est ad aliquam revelationem, quæ propter se creditur, supple, *esse divina*, aut, ut illic me ipsum explico, *quæ nos de divina sua authoritate certos reddit*: & infra: Fides igitur qua credimus hanc revelationem *esse divinam*, nititur aliqua revelatione divina, & proinde vel nititur hac ipsa revelatione, vel aliqua alia. At non nititur aliqua alia, quia sic daretur processus in infinitum. Ergo nititur hac ipsa revelatione, id est, propter hanc ipsam revelationem, & non propter aliquam aliam ab ea distinctam, credimus hanc revelationem esse divinam. Patet igitur ex mea disputatione sententiam illam, quam mihi affingis, nequaquam à me, locis à te citatis, assertam aut defensam fuisse.

11. Patet etiam hoc ex tuo libello, nam cum sententiam meam, de formali fidei objecto, Cap. 2. §. 5. oppugnas, hoc in mea doctrina reprehendis, quod dixerim formale objectum fidei, respectu eorum quæ in Scriptura credenda proponuntur, esse hoc principium, *Tota Scriptura est DEI Verbum*.

bum. Non igitur censeo fidem adhibendam esse Scripturæ, iisq; quæ in Scriptura credenda proponuntur, propter ipsam Scripturam, sed *propter Scripturæ divinam authoritatem*, seu quia Scriptura DEI Verbum est.

12. At dices; si Scriptura creditur esse DEI Verbum propter seipsam, idem incommodum manet, videlicet Scripturam ipsam simpliciter, & in se spectatam, esse formale fidei meæ objectum. Si enim Scripturam esse veram & infallibilem credimus, quia ea DEI Verbum est; eam autem esse DEI Verbum credimus propter seipsam, manifestè sequitur à primo ad ultimum Scripturam à nobis credi propter seipsam; hoc est, nos propter ipsam Scripturam, credere Scripturam esse veram & infallibilem Ecce, Turnebulle, nervosius & acutius pro te, tuæque objectiunculæ confirmatione dissero, quam tu in tuo opusculo disseruisti. Sed nihil hoc tibi profuerit: magna est veritas & prævalet, & quo acrius oppugnatur, eo amplior & commodior occasio offertur veritatis assertoribus ipsam illustrandi.

13. Breviter igitur respondeo, Theologos orthodoxos, cum dicunt se credere Scripturam esse DEI Verbum, non propter aliquid aliud, sed propter seipsam, non excludere DEUM aut *summam DEI veracitatem* ab assensu fidei, sed tantum *revelationem à Scriptura distinctam*. Illa enim assertio, *Credo Scripturam esse DEI Verbum, non propter aliquid aliud, sed propter seipsam*: illa, inquam, assertio hunc habet sensum, Credo Scripturam esse DEI Verbum, seu, quod eodem redit, omnia quæ Scriptura continentur esse divinitus revelata, quia Prima Veritas id revelavit, non per aliquam revelationem à Scriptura distinctam, sed per ipsam Scripturam.

14. Cæterum quod attinet ad quæstionem à te propositam Quæst. 10. §. 2. qua videlicet quæris quid intelligam nomine *internæ lucis*, & *divinitatis*, quas S. Scripturæ attribuo parte 2. Disp. Quæst.

8. §. 3. breviter & apertè respondeo, Primò, me nomine *divinitatis*, intelligere *externam, æternamque* (ut tu loqueris) *inspiratoris authoritatem*, quæ de Scriptura prædicatur per denominationem extrinsecam. Quod autem inde colligis Scripturam non credi propter se ipsam, id non me, sed umbram tuam, cum qua toto fere tuo libello animosè, & fortiter decertas, ferit. Secundò, dico me nomine *internæ lucis*, intelligere eximiam illam Scripturæ qualitatem seu proprietatem, propter quam ea dicitur esse *lucida & illuminare oculos*, Psal. 19. 8. item *lumen, & lucerna lucens in caliginoso loco*, Psal. 119. v. 105. Proverb. 6. 23. & 2. Petri, Cap. 1. v. 19. Hæc autem proprietas competit Sacræ Scripturæ quatenus ea est manifestativa rerum sublimium, supernaturalium, & ad æternam salutem utilium, quas Philosophi gentiles, aliique, qui extra Ecclesiam vixerunt, obscuro humanæ rationis lumine percipere non potuerunt.

PVNCTVM

PUNCTUM OCTAVUM.

Confutatur alterum Punctum Replicationis Turnebullianæ, & ostenditur quo sensu verum sit primum fidei principium non credi propter aliud, sed propter se.

QVod ad primum istud argumentum à me Quæst. 7. propositum attinet, ut infirmitas replicationis, quam tu ei opposuisti, appareat, teneantur hæc fundamenta.

2. Primò, nulla credendi regula est primum principium fidei, sed potius divina authoritas primariæ seu principalis regulæ credendi, est primum fidei principium: verbi gratia, ipsa Scriptura nudè & in se considerata, non est primum fidei principium: ejus enim veritas seu infallibilitas creditur propter aliud, videlicet propter divinam ejus authoritatem. Ideo enim credimus ea quæ Scriptura nobis credenda proponit, quia Scriptura DEI Verbum est, seu quia DEVS per Scripturam ea quæ credenda sunt revelat. Fides autem, qua creditur hoc principium, non resolvitur in aliud prius principium. Nam DEVS per ipsam Scripturam revelat Scripturam esse DEI Verbum.

3. Secundò, quamvis primum fidei principium in omnibus non conveniat cum primis scientiarum principiis, in hoc tamen cum iis convenit, quod certitudo, quam de ejus veritate habemus, in aliud principium ab eo distinctum non resolvatur. Ex his duobus fundamentis patet falsitas eorum quæ contra consequentiam argumenti nostri à te dicta sunt cap. 10. §. 7.

Tertiò,

4. Tertiò, in priori illa probatione argumenti nostri loquor de primis & indemonstrabilibus principiis scientiarum simplicium, nulli superiori subalternatarum. Nam primum fidei principium refert naturam et conditionem primorum & indemonstrabilium principiorum: in hoc tamen ab iis differt, quod assensus, quem præbemus conclusioni demonstrationis, specie differat ab assensu, quem præbemus principiis seu præmissis; contrà verò assensus, quem prebemus primo fidei principio, ejusdem naturæ sit cum assensu, quem præbemus specialibus dogmatibus quæ propter hoc principium creduntur. Hæc observatio diluit ea quæ à te dicta sunt, cap.10. §. 8.

5. Quarto, hoc principium fidei, Scriptura est DEI Verbum, non est *notum ex terminis*, ut rectè observas loco citato §. 9. & proinde non est *per se notum evidenter*. At nihilominus est *per se notum inevidenter*, ut loquitur Valent. Tom.3.Disp.1. Qu.1. Punct.4. §.1. & ut loquitur Suarez, Disp.3 de Fide, Sect. 2. §. 11. *est per se creditum, & sibi ratio credendi*. Est igitur primum fidei principium aloquo modo per se notum, et in hoc convenit cum primis principiis Philosophicis. At non est per se notum evidenter, & in hoc ab iis discrepat.

6. Quintò, cum dico principium hoc *Scriptura est DEI Verbum*, quando creditur fide divina, non credi proper aliud sed proper se ipsum; per illam particulam *non propter aliud*, non excludo DEI testantis seu revelantis authoritatem, ut tu imaginaris ibidem §. 10. sed tantum externa revelationis media vel instrumenta, per quæ alii putant Scripturæ authoritatem principaliter nobis revelari, ut patet ex iis quæ dicta sunt Puncto præcedenti, sub finem. Non igitur hic mihi contradico, sed fundamentis supra positis constanter inhæreo ac insisto.

7. Denique

7. Denique primum fidei Christianæ principium, non est simile principiis sententiarum subalternatarum, quæ in scientia aliqua superiori demonstrantur, ut tu supponis §. 11. Capitis citati; sed potius, ut supra dictum est, refert naturam & conditionem primorum et indemonstrabilium principiorum, quæ in scientiis subalternantibus supponuntur. Quicquid igitur non propter aliud, sed propter se creditur, id omnino indignum est nomine primi principii fidei. Nam primum fidei Christianæ principium, non resolvitur in aliud principium à se distinctum, ut ex apertis ipsorum Adversariorum confessionibus patebit Puncto sequenti.

PVNCTVM

PUNCTUM NONUM.

Fidem, qua credimus Scripturam esse DEI Verbum, ultimatè resolvi in ipsam Scripturam, tanquam in medium externum & principale, per quod DEUS Scripturæ authoritatem revelat, manifestè probatur ex doctrina Capreoli, Cajetani, Valentiani, Becani, & Suarezij.

1. IOHANNES CAPREOLUS, (qui Thomistarum princeps in vestris Scholis appellatur) de illo fidei actu, quo primis principiis fidei assentimur, sic scribit, Lib. 3. Sentent. Dist. 24. Quæst. unica, Art. 3. *Et cum ulterius quæritur quomodo assentio huic, DEUS revelavit hoc, &c. dicitur quod fides assentit illi propter seipsam, & non propter aliquam aliam propositionem, ex cujus assensu causetur assensus istius DEUS revelavit hoc. Hoc est enim primum credibile DEUS vel Veritas prima revelavit quicquid continetur in S. Script. & in doctrina Ecclesiæ. Nec assensus hujus propositionis effectivè & principaliter causatur ex alio assensu præcedente, &c.*

2. CAIETANUS, in 2. 2. Quæst. 1. Art. 1. Resp. ad dubium 4. de eodem fidei actu sic scribit: *Vera tamen responsio est, quod sicut in transcendentibus unitas est una, & bonitas est bona: sic divina revelatio est quo, & quod creditur, ita quod sicut unitas est una seipsa, & ibi est status: ita divina revelatio, qua cætera creduntur, est credita seipsa, & non per aliam revelationem.*

3. VALEN-

3. VALENTIANVS, Tom. 3. Disput. 1. Quæst. 1. Punct. 1. §. 5. Difficult. 8. *Possumus* (inquit) *secundò ad argumentum respondere, concedendo quod fides præbeat assensum revelationi ut revelatæ, non per aliam relationem, sed per seipsam.* Item Punct. 4. istius Quæst. §. 1. Col. 61. *Secundò,* (inquit) *negandum est id esse per se notum evidenter (sicut hic loquimur) quod per se creditur, seu primò seu secundò: sed est id per se notum inevidenter. Iam enim diximus, cognitionem latius patere, quam cognitionem evidentem. Itaque quamvis divinam revelationem de aliqua propositione fidei, per se ipsam cognoscimus, & credimus per fidem sine alia revelatione, ut Puncto primo explicuimus: tamen non illam per se cognoscimus evidenter.* Et Punct. 7. ejusdem Quæst. §. 43. Col. 245. ubi de authoritate Scripturæ ex professo agit: *Quibus* (inquit) *rebus ita explicatis, facilè id etiam patet, quod tertio loco declarandum proposuimus. nempe quanta sit Scripturæ auctoritas. Est enim divina prorsus, ac proinde omnino infallibilis, ut magis Capite sequente explicabitur, & defendetur. Quod ipsum quidem ex fide nobis constat, tum ob revelationem divinam in eadem Scriptura contentam, tanquam ob rationem, in quam propriè ipsa fides respicit: tum etiam ob Ecclesiæ propositionem, tanquam ob conditionem quandam requisitam, ut id ipsa Christiana fide credamus, tum postremò ob communia fidei motiva, tanquam propter argumenta videlicet quibus animum inducimus credere non modo quæ in Scripturis continentur, esse omnia verissima, sed inprimis etiam Scripturas ipsas esse divinas.*

4. BECANVS Tract. de Fide, Cap. 1. Quæst. 2. §. 9. *Assensus* (inquit) *fidei, videtur ultimò resolvi in authoritatem Ecclesiæ. Nam si quæram, quare credis articulos fidei? Respondebis, quia DEVS revelavit. Si iterum quæram, quare credis DEVM revelasse? Respondebis, quia Ecclesia Catholica hoc dicit. Ergo ultima resolutio fit in Ecclesiam. Respondeo. Tripliciter credi potest, DEVM hoc vel illud revelasse. Primo, propter se: & tunc est assensus fidei*

Theologicæ,

Theologicæ, de quo hic agimus. Secundò, propter authoritatem Ecclesiæ dicentis: & tunc non est assensus fidei Theologicæ, sed alterius inferioris ordinis. Tertiò, propter authoritatem hominis: & tunc est assensus fidei humanæ, Primus assensus sic explicatur; Credo DEVM hoc revelasse, non propter aliud, sed immediatè propter se. Scundus sic; Credo DEVM hoc revelasse, quia Ecclesia dicit. Tertius sic; Credo DEVM hoc revelasse, quia homo dicit. Itaque primus assensus non resolvitur vlterius, sed sistit in ipsa revelatione divina, quæ creditur propter seipsam. Secundus resolvitur in authoritatem Ecclesiæ. Tertius in authoritatem hominis.

5. SVAREZ, Disp. 3. de Fide, Sect. 12. §. 11. de hac ipsa materia sic scribit: *Et in primo argumento postulatur difficultas sæpè inculcata, & in hac materia valdè obscura reputata, quomodo possit eadem propositio & esse credita, & ratio credendi ne in infinitum procedatur. Ad quod poimò dicimus necessarium esse, ut authores primæ sententiæ, hunc etiam nodum solvant: quia non possunt negare primam assertionem à nobis positam, ut revera non negant, quia est fide certissima, & tamen in illa potest fieri idem argumentum. Nam si fide credimus DEVM dixisse mysteria fidei, ex quo quæso principio, vel ratione illud credimus? Nam si ex alio distincto, de illo iterum quæram, & sic procedam in infinitum. Si autem ibi sistimus, jam eadem propositio quamvis per se nota non sit, erit per se credita, & sibi ipsi ratio credendi.*

6. Item §. 12. ejusdem Sect. *Dico* (inquit) *ergo principium illud non resolvi in aliud principium à se distinctum, sed seipso credi, ut rectè explicarunt Capr. & Cajet. citati in numero 7. Neq. refert quod objicitur quod illud principium non est per se notum: quia esto hoc ita sit, nihilominus potest esse, & est per se credibile.* Et infra: *Hoc ergo* (inquit) *modo divinum verbum & rem dictam, & seipsum dicit, & hac ratione per fidem infusam creditur, non per resolutionem in aliud verbum, sed per se ipsum.*

7. Similiter

7. Similiter Disp. 5. de Fide, Sect. 2. §. 4. fatetur Scripturam habere in se aliquid peculiare unde fiat evidenter credibile, atque adeo certum certitudine infallibili (nam evidentia credibilitatis ex sententia Suarezii, sine hac certitudine consistere nequit, ut patet ex ejus Disp. 5. de Fide, Sect. 2. §. 4.) eam esse DEI Verbum. *Ita etiam* (inquit) *regula fidei quatenus est speciale organum per quod DEUS loquitur, interdum potest sibi testimonium praebere, & in se habet aliquid peculiare ex divina providentia, & ordinatione, unde fiat evidenter credibile, eam esse regulam fidei, & divinam assistentiam habere, ut est in Script. verbi gratia, concordia Prophetiarum cum eventibus, & sic de aliis quae postea explicabimus.*

8. Item Sect. 3. ejusdem Disput. §. 8. sic disserit, de Internis Scripturae Criteriis: *Ultra haec verò possunt addi rationes credibilitatis, quarum praecipua est, quae sumitur ex Prophetiis rerum futurarum. Nam cum Scriptura praedixerit futura, quae postea videntur impleta, evidens argumentum est, solo authore DEO scribi potuisse. Accedit praeterea mirabilis concordia, & consonantia omnium librorum inter se. Nam inde fit valdè credibile, fuisse instrumenta ipsius DEI principaliter scribentis. Expendi etiam potest sanctitas, & puritas doctrinae, &c.*

9. Denique ibidem §. 9. de authoritate illorum librorum, quos quidam distinctionis gratia Protocanonicos vocant, sic scribit: *De primo ordine librorum nihil est quod dicamus, quia habent summam authoritatem (quam habere possunt) tam ex se, quam ex Traditione, & Ecclesiae approbatione.* Hic loquitur Suarez, de authoritate horum librorum *quoad nos*, dicitque eos habere summam hanc authoritatem apud nos, non solum *ex Traditione, & approbatione Ecclesiae*, sed etiam (quod valdè notandum est) *ex se*, hoc est, ex internis illis motivis, quae ipsi Scripturae insunt, & de quibus §. 8. locutus est.

 10. Ex

10. Ex his Scriptorum Pontificiorum testimoniis facilè colligi possunt assertiones aliquot, quæ Evangelicorum doctrinam de ratione credendi Scripturæ authoritatem, mirificè confirmant & illustrant: videlicet 1. principium illud, *DEUS dixit seu revelavit mysteria fidei*, non resolvi in aliud ulterius principium. 2. illud esse *per creditum*, & sibi ipsi rationem credendi. 3. revelationem divinam *revelare seipsam*. 4. ex internis rationibus credibilitatis, quæ videlicet ipsi Scripturæ insunt, ut verbi gratia, ex concordia Prophetiarum cum eventibus, *evidens argumentum* sumi posse, ad probandum libros illos sacros *solo authore DEO scribi potuisse*. 5. Sacræ Scripturæ divinam & Canonicam authoritatem nobis ex fide constare ob revelationem divinam in ipsa Scriptura contentam, *tanquam ob rationem, in quam propriè respicit ipsa fides*: Ecclesiæ verò propositionem solùm esse *conditionem quandam requisitam* ut Christiana fide credamus Scripturam esse DEI Verbum.

11. Fateor equidem quosdam ex Authoribus citatis revera id damnasse quod nos tuemur de ratione credendi Scripturæ authoritatem; Interim ex te, mi Turnebulle, scire velim, utrum dicendum sit assertiones illas cum sententia vestra de Scripturæ authoritate conciliari posse? An verò ingenuè confitendum sit ineluctabilem veritatis vim ea authoribus istis extorsisse, quæ communem Ecclesiæ Romanæ de ipso primo fidei principio doctrinam funditus evertunt? Huic quæstioni plenè, & perspicuè satisfacito, *& eris mihi magnus Apollo.*

QUÆ-

QUÆSTIO VIII.

An Becanus, Gretſerus, *aliique Pontificii Doctores, rectè nobis objiciant Circularem progreſſum in ſtabilienda fide.*

1. GRETSERVS *in tractatu de agnoſcendis Scripturis canonicis cap. 4. colum.* 1887. Et *Becanus*, tum in *Opuſculo de Circulo Calviniſtico*, §. 6 tum in *Compendio Manualis lib.* 3. *cap.* 10. §. 2. objiciunt nobis Circulum: quod videlicet credamus Scripturam eſſe DEI Verbum propter internum ſancti Spiritus teſtimonium; & rurſus illud internum ſancti Spiritus teſtimonium credamus propter Scripturam, in qua (ut loquitur *Gretſerus*) ſanctus Spiritus credentibus eſt promiſſus. Hic igitur duo conſideranda ſunt: primò, Quid hic intelligant Orthodoxi per internum S. Spiritus teſtimonium? Secundò, an Orthodoxi Theologi credant Scripturæ divinam authoritatem propter internum Spiritus teſtimonium.

2. Quod ad prius attinet, Evangelici per internum illud ſancti Spiritus teſtimonium, non intelligunt *novam aliquam & extraordinariam revelationem* immediatè à ſancto Spiritu profectam; ſed revelationis prius in ipſa Scriptura factæ *applicationem efficacem.* DEVS enim, qui Sacræ Scripturæ Author eſt, eam lucem, virtutem, & majeſtatem Scripturæ indidit, quæ ſufficere poſſit ad Scripturæ authoritatem manifeſtandam & ſuadendam, præſuppoſita videlicet Eccleſiæ teſtificatione; ſine qua DEVS ordinariè iſtam fidem non producit. Cæterum, quia

nemo *intueri potest mirabilia ex Lege DOMINI*, donec ipse DEUS per Spiritum suum *ejus oculos retegat, Psal.* 119.18. ideo illam revelationem auctoritatis Sacræ Scripturæ extrinsecus in ipsa Scriptura factam necesse est intrinsecus applicari, & in cordibus nostris obsignari per gratiosam operationem sancti Spiritus intellectum nostrum illuminantis, ad percipiendam Scripturæ divinitatem in ipsa Scriptura revelatam; & volunatem nostram efficaciter moventis, ad eam amplectendam.

3. Quod ad posterius attinet, patet ex quæstione tertia hujus secundæ partis, internum illud sancti Spiritus testimonium esse quidem *principalem causam effectivam* illius actus fidei, quo creditur Scrip. authoritas: non vero esse ejus principalem causam *objectivam*, seu fundamentum ejus principale. Ipsa enim Scriptura interna sua luce, virtute, & majestate divinitatem suam nobis manifestans, est principale fundamentum illius Fidei, qua Sacræ Scripturæ divina authoritas creditur. Hinc patet nos, in Fide nostra resolvenda neque *progredi in infinitum*, neque in *Circulo agitari*: quia videlicet, nos tandem *sistimus* in quodam *ultimo credibili*, quod non propter aliud, sed propter se creditur: nimirum in ipsa Sacra Scriptura quæ creditur esse DEI Verbum, non propter aliud, sed propter se. Verbi gratia, Credo CHRISTVM habere duas voluntates, quia habet duas naturas, Divinam, & Humanam: Credo autem eum habere duas naturas, quia Scriptura, quæ DEI Verbum est, ei duas naturas tribuit. Scripturam autem esse DEI Verbum credo, non propter aliud, sed immediatè proper se: quamvis ad hoc credendum maxime necessaria sit interna illa operatio sancti Spiritus, qui intellectum efficaciter movet in genere *causæ effectivæ*, ad Sacræ Scripturæ authoritatem credendam, eum videlicet illustrando, ut possit percipere mirabilia de Lege DOMINI, quæ in genere *causæ objectivæ* movent intellectum ad assentiendum. Sic assentimur Scientiarum principiis propter se: attamen ad illum assensum producendum

cendum necessarius est habitus ille mentis, qui habitus principiorum, & intellectus dicitur. Sicut enim ipsa principia *objective* movent intellectum ad sentiendum, ita hic habitus *effective* concurrit ad illum assensum producendum.

4. His positis nos facillimè perrumpimus stramineum illum Circulum, in quem Pontificii nos includere satagunt. Falsò enim asserunt nos credere Scripturæ authoritatem propter internum sancti Spiritus testimonium: nam ut jam monui nos credimus Scripturæ divinam authoritatem, non *propter aliud*, sed *propter ipsam Scripturam*: quia nimirum actus ille fidei, quo Scripturæ authoritas creditur, ipsa Scriptura nititur, ut fundamento suo principali. Dicet aliquis; Quidam Orthodoxi Theologi longè aliter loquuntur. Asserunt enim sæpissime Scripturæ authoritatem credi, *propter* internum sancti Spiritus testimonium. *Resp.* Quamvis aliter loquantur, non tamen aliter sentiunt: Illud enim *propter*, ambiguum est, & aliquando importat respectum, ad *causam effectivam* assensus: aliquando vero, immo sæpius, ad *causam objectivam*, seu ad fundamentum, quo nititur assensus mentis nostræ. Cum igitur dicunt nos credere Scripturæ authoritatem, propter internum sancti Spiritus testimonium, nihil aliud volunt quam Spiritus sancti testimonium esse principalem causam effectivam, quæ nos ad assentiendum movet.

REPLICATIO TURNEBULLI,

Quam octavæ huic Quæstioni opposuit, Cap. 16. sui Libri.

1. VNA mihi tecum superest quæstio, Minister Baro, Vtrum Catholici Doctores tuæ sectæ Professoribus rectè objiciant circulum, v. g. Davidi Paræo Heidelbergensi olim Professori, quando rogatus unde sciret Scripturam esse Verbum DEI? respondit, Per internum Spiritus sancti testimonium; iterumque rogatus, Vnde sciret internum hoc testimonium, esse à Spiritu Sancto? Respondit per Scripturam. Quod tu responsum ut à circulo liberes, 2. parte tuæ disputat quæst. 8. ais Scripturam esse principalem causam objectivam credendi, ultimumq. credibile, quod non propter aliud, sed propter seipsam creditur. Internum verò testimonium Spiritus sancti esse principalem caussam duntaxat effectivam, quæ nos ad assensum movet, non autem objectivam, propter quam assentimur. Atque ita cum per diversa causarum genera dentur ambæ responsi partes, concludis nullum à tuis ita respondentibus committi circulum.

2. Ego tamen contendo, tam hanc distinctionem, quàm omnem aliam viam esse inutilem ad vos liberandos à circulo, qualem describit Esaias Propheta cap. 19. in Ægyptiis insipienti suorum optimatum consilio ita seductis, & spiritu vertiginis ita correptis, ut *errarent in omni opere suo, sicut errat ebrius, & vomens*; atque armati contra seinvicem in mutuam perniciem concurrerent. Et specialis quidem inutilitas hujus distinctionis à nostris alioqui mendicatæ, facilè ostenditur bifariam. Primò, quia licet hæc distinctio à nostris in aliorum terminorum usu rectè adhibeatur, manifesto tamen abusu termi-

terminorum tu eam usurpas. Nam omne testimonium tam divinum, quàm humanum testantis authoritatem exhibet, & hac exhibitione objectiva gignit Fidem testanti debitam. Ergo & testimonium Spiritus sancti, quando à tuæ sectæ Patriarchis affertur pro ratione credendi Scripturam, in eundem finem affertur.

Quomodo ergo à te fingitur denotare solam caussam effectivam? Non advertis nomine testimonii significari Verbum testantis, quod à respectu ad auctoritatem per tale signum loquentis, non potest sine contradictione præscindi. Videris, mi Baro, loqui, & non advertere ad vim propriæ vocis

3. Deinde non advertis discrimen inter discere, Quid sit credendum, & ipsum credere. Quæstio nostrorum objecta vestris, Vnde constat Scripturam esse Verbum DEI? non quærit proximam rationem credendi, vel formale objectum Fidei Scripturis debitæ, quod nemo ante te negavit esse DEVM quatenus est prima veritas. Sed quærit regulam credendi tanquam principium disciplinæ Catechisticæ precedentis Fidem, quâ Prudentia credentis gubernetur, & infallibiliter discernatur ab omni temeritate communi hæreticis in ejusdem alioqui Scripturæ corticem nobiscum ut plurimùm consentientibus. At sic intellectæ quæstioni nondum responsum esse à vestris nisi per circulum evidens est. Nam distinctio à te allata inter duplex caussæ genus effectivæ, & objectivæ non potest accommodari huic sensui quæstionis ex se determinato ad solam regulam per modum objecti exemplaris præsuppositum Prudentiæ, piæq; affectioni credentium.

Quæ à Paragrapho hoc tertio, ad finem hujus Capitis habentur, ea pertinent ad quæstionem de Regula fidei, quam in specialem tractatum de Sacræ Scripturæ perfectione, postmodum, si DOMINVS voluerit, edendum, supra rejeci.

AUTHORIS DUPLICATIO,

In qua

Evangelicorum fides ab omni Circulo liberatur, & Adversarii impostura in pervertendo hujus controversiæ statu detegitur.

1. RESPONSIONEM meam ad argumentum, quo Becanus, Gretserus, & alii Doctores Pontificii probare conantur nostrum progressum in stabilienda fide esse circularem, duabus rationibus impugnas Cap. 16. §. 2. & 3. Prima ratio nititur falso, aut saltem ambiguo fundamento, quod videlicet *omne testimonium divinum DEI testantis authoritatem exhibeat*, atque adeo quod sit *objectiva ratio credendi.* Id enim verum est, si testimonium divinum strictè & propriè accipiatur pro revelatione ea quæ est *ex parte objecti*, quaque DEUS ipsas res credendas nobis manifestat seu revelat. Falsum verò est, si testimonium divinum latè et impropriè accipiatur pro revelatione ea quæ est *ex parte potentiæ intellectivæ*, quæque, ut supra monui, posita est in infusione habitus fidei, & collatione auxilii specialis ad credendum necessarii. Nam habitum fidei, & gratiam auxilii specialis, non ad objectivam, sed ad solam effectivam credendi causam pertinere, abunde probatum est Duplicat. præcedenti, Puncto 6. §. 5. Pag. 731. Posteriori

ſteriori hoc modo in hac controverſia accipitur internum teſtimonium Spiritus Sancti non ſolum à Pontificiis, ſed etiam ab Evangelicis Theologis, ut patet ex Whittakero, Controv. 1. Quæſt. 3. Cap. 11. Argum. 18. ubi dicit, *fidem infuſam nihil aliud eſſe, quam teſtimonium Spiritus Sancti.*

2. Secunda tua ratio multa falſa & abſurda continet. Primò enim miſere invertis & pervertis ſtatum hujus controverſiæ, §. 3. Capitis citati; ubi dicis hic quæſtionem præcipue moveri, non *de formali objecto fidei Scripturis debitæ*, ſed *de principio diſciplinæ Catechiſticæ*, quæ neceſſaria eſt, ut non temere, ſed prudenter credamus librorum Canonicorum auctoritatem. Nam quod ad principium diſciplinæ Catechiſticæ attinet, nos ultro fatemur Eccleſiæ teſtimonium *eſſe primam januam ad cognitionem librorum Canonicorum*, ut loquitur Gretſerus veſter, Append. 2. ad Lib. 3. de Verbo DEI, Col. 1515. *eſſe conditionem neceſſariò requiſitam ad prudenter credendam eorum authoritatem*: atque adeo neminem prudenter credere hujus aut illius libri auctoritatem, niſi prius conſuluerit Eccleſiam, non quidem *ut auctoritativum & infallibilem judicem*, ſed *ut teſtem, cuſtodem, & promptuarium librorum Canonicorum*. Vide ea quæ dicta ſunt præcedente Duplicatione, Punct. 2 §. 4. Pag. 686. & Puncto 3 §. 1. & 2. Vide etiam Tract. 4. Cap. 6. §. 1. Pag. 185.

3. At de formali objecto fidei Scripturis debitæ longè à vobis diſſentimus. Nam ex ſententia Evangelicorum formale objectum illius fidei, qua Scripturæ authoritas creditur, eſt *DEUS per ipſam Scripturam revelans Scripturæ authoritatem*: atque adeo medium principale per quod DEUS objectivè revelat Scripturæ authoritatem eſt ipſa Scriptura. vos contrà dicitis, Primò, ex ipſa Scriptura non poſſe haberi infallibilem certitudinem de divina authoritate librorum Canonicorum: Secundò, Scripturam non eſſe perfectam & principalem fidei Regulam, quia ejus authoritas non per eam

 ipſam,

ipsam, sed per aliam credendi Regulam nobis innotescit.

4. Secundò, falsò asseris formale objectum fidei Scripturis debitæ esse solam DEI veracitatem, seu *DEVM quatenus est prima veritas*. Nam tota & completa ratio formalis, propter quam credimus, est *DEVS quatenus est prima veritas revelans*, seu primæ veritatis revelatio, ut patet ex Tract. 3. Cap. 3. & 4.

5. Tertiò, nimis abjectè loqueris de regula credendi, cum eam à formali fidei objecto excludis, & ad solam disciplinam Catechisticam quæ fidem præcedit, & prudentiam credentis gubernat refers. Certum enim est, & ipse fateris Cap. 7. §. 3. & 6. regulam credendi, quatenus est instrumentum externum, per quod DEVS veritates credendas revelat, vel, ut tua phrasi utar, quatenus per eam DEI loquentis authoritas rebus credendis applicatur, pertinere ad formale fidei objectum. Præterea prudentia credentis non tantùm dirigitur & gubernatur *regula credendi*, sed etiam *humanis & evidenter cognitis motivis*. Imò prudens illud judicium de credibilitate doctrinæ Christianæ, quod fidei actum præcedit, solis hujusmodi motivis dirigi videtur.

6. Vt autem hoc intelligatur tenendum est aliquem duobus modis posse prudenter judicare hanc vel illam doctrinam esse credibilem: Primò, si videat eam multis argumentis humanis & naturalibus confirmari: Secundò, si videat eam in principali credendi regula, seu per eam, esse à DEO revelatam. Prius illud judicium de credibilitate doctrinæ non est actus fidei, sed est dispositio quædam fidem præcedens, ut communiter docent Theologi: & per consequens prudentia, quæ in eo cernitur, verè & propriè dici potest *prudentia prævia*, quia præcedit fidei actus. Posterius judicium est actus fidei divinæ, ut docent Cajetanus, in 2. 2. Quæst. 1. Art 4. ad 3. Suarez, Disput 6. de Fide, Sect. 8. §. 6. & Becanus, Tract. de Fide, Cap. 8.

8. Quæst. 6. & per consequens hujus judicij prudentia, non est dispositio præcedens fidem, sed est proprietas, seu affectio ipsorum actuum fidei.

7. Ex his patet testimonium Ecclesiæ ex sententia Evangelicorum *esse principium directivum prudentiæ præviæ*, quæ videlicet credendi actus præcedit. Dicimus enim neminem prudenter credere aliquod dogma fidei, nisi prius ex communibus fidei motivis, & speciatim ex Ecclesiæ præsentis testimonio, aut Ecclesiæ antiquæ doctrina & praxi id credendum esse aliquo modo percipiat. Vnde supra §. 2. dixi neminem prudenter credere librorum Canonicorum authoritatem, nisi prius consuluerit Ecclesiam, ut testem, custodem, & promptuarium librorum Canonicorum.

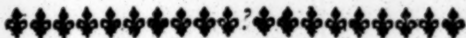
8. Si igitur Quæstio moveatur non de principali medio per quod DEVS Scripturæ authoritatem revelat, sed de via & ratione, qua discimus, qui libri pro Canonicis habendi sunt, deque principio directivo præviæ prudentiæ, quæ videlicet præcedere debet illum fidei actum, quo Scripturæ authoritas creditur; si, inquam, sic concipiatur hæc quæstio de Scripturæ authoritate, libenter concedimus ad eam respondendum esse non per ipsam Scripturam, sed per Ecclesiæ testimonium.

9. Si verò Quæstio proponatur de principali medio, per quod DEVS Scripturæ authoritatem revelat, longe aliter respondendum est. Nam, ut ex præcedenti Duplicatione patet, neque internum Sancti Spiritus testimonium, neque Traditio aliqua non scripta, neque præsentis Ecclesiæ judicium, sed ipsa Scriptura, quatenus est internis suis criteriis vestita, est principale medium per quod DEVS Scripturæ authoritatem revelat: Et per consequens fides qua Scripturæ authoritas creditur, non resolvitur in aliquod medium divinæ revelationis à Scriptura distinctum; sed in ipsa Scrip-

Scriptura ſiſtit & acquieſcit. Hinc patet nos in fide noſtra reſolvenda, neque progredi in infinitum, neque in Circulo agitari; quia videlicet nos tandem ſiſtimus in quodam ultimo credibili: nimirum in DEO quatenus per Scripturam revelat, non ſolum dogmatum credendorum veritatem; ſed etiam ipſius Scripturæ authoritatem.

APPEN-

APPENDIX,

De propositione Ecclesiæ, qua sacræ Scripturæ authoritatem nobis credendam proponit, quæque, ut loquuntur Pontificii, est conditio annexa formali objecto fidei.

QVÆSTIO I.

An infallibilitas judicii requiratur in Ecclesia, qua Verbi DEI authoritatem nobis credendam proponit?

1. RE spondetur negativè, Primò, quia Ecclesiæ testimonium non est formale objectivum fidei nostræ, aut principale ejus fundamentum, sed tantum conditio requisita ad assensum fidei, ut fatentur ipsi adversarii. Ergo certitudo fidei nostræ ab eo intrinsecè & essentialiter non pendet: & proinde sublata infallibilitate hujus testimonii, plenè & sufficienter sua fidei certitudo constabit. Illustratur hoc à simili. Nam quemadmodum infallibilitas judicii in Philosophiæ Professoribus non requiritur; quia nimirum non eorum asseveratio, sed prin-

principiorum evidens veritas est principale fundamentum scientiæ discipulorum. Ita etiam infallibilitas judicii non requiritur in Ecclesiæ Pastoribus; quia, videlicet, non eorum testificatio, sed Primæ Veritatis revelatio est principale fundamentum fidei Christianorum, ut ipsi Pontificii profitentur.

2. Secundò, Ecclesiæ propositio, quæ proponit Verbi DEI authoritatem, vel est instituta ad instruendum & docendum tantum, vel etiam ad certificandum, & firmam fidem faciendam de veritate rei propositæ. Si Ecclesiæ propositio est *informativa* tantum, & non *certificativa*, *infallibilitas* judicii in ea non requiritur, ut cuivis manifestum est. Si verò etiam est *certificativa*, & firmam rei propositæ fidem facit, jam non *conditio* tantum, sed & *causa credendi* est: quod falsum & absurdum est, fatentibus ipsis Adversariis, qui palam asserunt Ecclesiæ testimonium non esse causam assensus fidei, sed esse conditionem necessariò requisitam ad assensum fidei eliciendum.

QUÆSTIO II.

An ob Ecclesiæ propositionem infallibilem, tanquam ob conditionem necessariò prærequisitam, Verbi DEI authoritas credenda sit?

1. Respondetur negativè. Idque quia, si ob Ecclesiæ infallibilem propositionem, tanquam ob conditionem prærequisitam, Verbi DEI authoritas credenda sit, necessariò sequetur Ecclesiæ infallibilitatem credendam esse, antequam credamus Verbi DEI authoritatem. At hoc est absurdum. Ergo,

Ergo, & illud. Probatur propositio, quia testimonium Ecclesiæ, ex Pontificiorum sententia, nihil roboris, aut efficaciæ ad suadendam Scripturæ divinam authoritatem habere potest, nisi & in se infallibile sit, & nobis tale videatur, hoc est, nisi firmam persuasionem de ejus authoritate primus habeamus. Ergo si ob illud testimonium, tanquam ob conditionem prærequisitam, Verbi DEI authoritas credenda sit, illius testimonii infallibilitatem prius à nobis credi oportet.

2. Probatur assumptum, quia si Ecclesiæ infallibilitas credatur ante ipsum formale fidei objectum, hoc est, ante totius Verbi DEI authoritatem, sequetur Ecclesiæ infallibilitatem credi, ante omnia materialia fidei objecta, & proinde etiam ante seipsam. Hoc autem sic colligitur: Ecclesiæ infallibilitas, ex Pontificiorum sententia, credenda est ante totius Verbi DEI authoritatem: & Verbi DEI authoritas credenda est antequam credamus aliquid quod in verbo revelatum est. Ergo, à primò ad ultimum, Ecclesiæ infallibilitas credenda est, antequam credamus aliquid quod in Verbo DEI revelatum est. At ipsa Ecclesiæ infallibilitas in Verbo DEI revelata est. Ergo Ecclesiæ infallibilitas credenda est, antequam credamus Ecclesiæ infallibilitatem: & sic idem credetur ante seipsum, eritque notius seipso: quod absurdum est, & contradictionem implicat. Hoc argumentum aliter proponi potest ad hunc modum; Priusquam credamus Ecclesiæ infallibilitatem quæ in Verbo DEI revelata est, oportet ut credamus Verbi Dei authoritatem: & priusquam credamus Verbi DEI authoritatem, oportet ut credamus infallibilitatem Ecclesiæ, quæ Verbi DEI authoritatem nobis commendat. Ergo, à primo ad ultimum, priusquam credamus Ecclesiæ infallibilitatem, oportet ut credamus Ecclesiæ infallibilitatem, oportet ut credamus Ecclesiæ infallibilitatem.

3. Bellarm. Lib. 3. de Verbo, Cap. 10. Respons. ad Argum. 15. dicit propositionem fidei hoc est syl-

logismo

logismo concludi : Quicquid DEUS in Verbo suo revelavit, est verum. At DEUS hoc in Verbo suo revelavit. Ergo hoc est verum. Ex propositionibus hujus sollogismi (*inquit* Bellarm.) prima certa est apud omnes : secunda etiam apud Catholicos firmissima est : nititur enim testimonio Ecclesiæ, Concilii, aut Pontificis, de quibus habemus in Scripturis apertas promissiones quod videlicet errare non possint. *Propositio igitur fidei Pontificiæ, qua Ecclesiæ infallibilitas creditur, hoc syllogismo concluditur : Quicquid DEUS in Verbo suo revelavit, illud est verum. At DEUS in Verbo suo revelavit Ecclesiæ infallibilitatem. Ergo verum est Ecclesiam esse infallibilem. Major certa est apud omnes. Minor etiam firmissima est apud Pontificios. Quare? Quia nititur testimonio Ecclesiæ. At testimonium Ecclesiæ non potest firmam istius assumptionis fidem facere, nisi ejus infallibilitatem cognitam & perspectam habeamus. Eam autem cognitam habere non possumus, nisi prius pleno & firmo fidei assensu assentiamur conclusioni syllogismi jam adducti, quæ videlicet asserit Ecclesiæ testimonium esse infallibile. Ergo non possumus firmiter assentiri assumptioni istius syllogismi, nisi prius assentiamur ejus conclusioni : & sic assensus conclusionis præcedet assensum præmissarum ; quod planè ridiculum est.*

REPLI-

REPLICATIO TVRNEBVLLI,

Qua occurere conatur duobus argumentis ab Authore propositis Quæst. I. Appendicis: Nam posteriori Quæstioni, quæ causæ Pontificiæ jugulum petit, nihil speciatim opponere voluit.

AD prius argumentum sic respondet, Cap. 8. §. 13. & 14.

Respondeo, & dico duo: Primum, in Fide Catholica distinguendas esse duas rationes, unam naturæ physicæ præcisæ à toto genere moris, & à prudentia eam dirigente, alteram boni, prudentis, & Catholici moris positam in conformitate cum universali regula credendi omnibus CHRISTI membris præfixa. Si prior tantùm ejus ratio spectetur, fateor essentiam Fidei divinæ stare totam potuisse, quamvis DEVS non nisi unicum hominem, vel unicum tantùm Angelum condidisset, cui sua mysteria revelasset credenda. Quo in casu non fuisset opus Catholicâ regulâ, ubi sola personalis fuisset in usu. Sicut etiam modò contingit in privatis revelationibus, quibus DEVS extraordinariè dignatur aliquando suos servos nobiscum viventes, qui ex eadem Fide secundum Physicam speciem infusi habitus credunt, tum ejusmodi privatas revelationes, tum communem Ecclesiæ doctrinam sub diversis tantùm regulis credendi.

Si autem consideretur posterior ejus ratio in genere boni, & prudentis moris ex divina ordinatione jam debiti, nego eam vel stare, vel concipi posse sine conformatione cum judicio Ecclesiæ, tan-

tanquam cum exemplari causa Fidei Catholicæ, quatenus Catholica est, omnibus, qui Catholici volunt esse, vel dici, divinitùs præscripta, ut totus discursus quinti nostri capitis satis ostendit, presertim in secunda ejus demonstratione.

14. Dico deinde, similitudinem Professoris Philosophi, quâ tuam objectionem illustrasti, posse in te optime retorqueri, si distinguamus viam disciplinæ à tota via propriæ inventionis. Nam per solam viam disciplinæ non potest ullus auditor, v. g. elementorum Euclidis pervenire ad evidentiam alicujus theorematis, nisi præeunte infallibili judicio Magistri, tanquam exemplari principio, quod imitetur discipulus.

Alioqui si non obstante lapsu Magistri imperitè utentis radio, perveniat ad evidentiam quæsitam, perventio debebitur viæ propriæ inventionis, non solius disciplinæ à præeunte Magistro acceptæ, ut per se patet.

At doctrinam Fidei nullatenus habemus per viam humanæ inventionis, sed duntaxat cœlestis disciplinæ, cùm tota *sit exauditu*, Rom. 10. Igitur sine infallibili judicio Magistrorum divinitus edoctorum eam non habemus. Contra verò hæretici omnes, ideò sunt hæretici, quia relictâ via disciplinæ, quæ judicium sequitur Magistrorum, viam ingrediuntur propriæ inventionis, quando aliam sibi fingunt regulam, quàm à DEO constitutam.

15. Posteriori argumento occurrit his verbis: Respondeo, nihil esse in hac objectione novum, vel difficile advertentibus discrimen, jam sæpius traditum inter discere quid sit credendum, & ipsum credere. Nam declaratio Ecclesiæ non tantùm informat, sed etiam nos certos facit, quid credi debeat.

Immò inseparabilis hîc est informatio à certificatione, quia est informatio authentica. Vnde uno eodemque Ecclesiæ magisterio certi reddimur, tum divinæ revelationis, tum nostræ obligationis ad

ad credendum quod revelatur. Quamvis ipse postea credendi actus non nitatur Ecclesiæ magisterio, nisi tanquam principio exemplari nobis ad imitandum divinitus ordinato. Ergo magisterium Ecclesiæ non est, ut tu sæpe fingis, nuda conditio accidentaria Fidei Catholicæ, qua Catholica est, sed principium essentialiter præsuppositum toti laudi, & significationi hujus epitheti.

AUTHORIS DUPLICATIO.

PUNCTUM PRIMUM.

Diluuntur Adversarii cavillationes contra Quæstionem primam Appendicis.

1. DUABUS distinctionibus eludere conaris vim prioris argumenti à me propositi Quæst. 1. Appendicis. Prima distinctio, qua distinguis inter fidem consideratam *in genere naturæ*, & fidem consideratam *in genere boni, prudentis, & Catholici moris*, vel, ut aliter dicam, inter *naturam fidei* præcise ac in se consideratam, & *moralem illam bonitatem*, quæ in actu fidei requiritur ad hoc, ut prius, prudens, & verè Catholicus assensus dici possit; hæc, inquam, distinctio in se quidem bona est, sed malè eam applicas, cum dicis conformitatem cum infallibili Ecclesiæ judicio esse de ratione fidei posteriori modo consideratæ, non verò esse de ejus ratione, nec necessariò ei competere, si priori modo ea consideretur.

2. Dico

2. Dico distinctionem hanc in se bonam ac utilem esse; quia conformitas cum externa & communi credendi regula non est de ratione fidei præcisè & in se consideratæ, ut patet ex iis qui fide verè divina olim crediderunt res sibi immediatè à DEO revelatas, non propter publicam aliquam revelationem in Scriptura factam, sed propter privatas & arcanas revelationes; est tamen de ratione fidei Catholicæ quatenus est Catholica seu universalis: Nam qua talis est, ad communem seu Catholicam credendi regulam est alligata.

3. Dico eam malè à te applicari; quia Ecclesiæ judicium seu definitio non est catholica credendi regula; &, ut ex Puncto sequenti patebit, possibile est alicujus fidem esse prudentem & verè Catholicam, quamvis uon nitatur infallibili Ecclesiæ judicio.

4. Quod ad secundam distinctionem attinet, rectè distinguis *viam disciplinæ à via propriæ inventionis*: rectè etiam observas doctrinam fidei nullatenus haberi per viam humanæ inventionis. Ineptè tamen hinc colligis eam non haberi sine infallibili judicio Pastorum Ecclesiæ, quos tu hîc per *Magistros divinitus edoctos intelligis*. Hoc consequens non infertur necessario ex illo antecedente. Nam *Magistri divinitus edocti* & infallibiles, à quibus doctrinam Evangelii *per viam cœlestis disciplinæ habemus*, non sunt ordinarii Pastores Ecclesiæ, sed Apostoli & Evangelistæ, qui, ut scribit Irenæus, Lib. 3. Cap. 1. *Evangelium quod primum præconiaverunt, per DEI voluntatem in Scripturis tradiderunt, fundamentum & columnam fidei nostræ futurum*. Hinc patet similitudinem illam Professorum Philosophiæ rectè à me adhiberi ad illustrandum primum illud argumentum. Nam quemadmodum asseveratio Professorum Philosophiæ non est principale fundamentum scientiæ discipulorum, ita etiam testificatio Pastorum Ecclesiæ non est principale fundamentum fidei Christianorum: Et per consequens infallibilitas judicii non magis in his, quam in illis requiritur.

5. Ad

5. Ad ſolvendum poſterius argumentum fruſtra afſers diſtinctionem illam inter *diſcere quid ſit credendum*, & *ipſum credere*. Nam, ex veſtra ſententia, fideles non ſolùm per Eccleſiæ teſtimonium diſcunt quid ſit credendum, ſed etiam propter illud credunt ea quæ credunt. Vnde ipſe hic aſſeris Eccleſiæ propoſitionem eſſe inſtitutam non tantùm ad inſtruendum, ſed etiam ad certificandum, & firmam fidem faciendum. At hinc, ut in confirmatione argumenti monui, manifeſte ſequitur Eccleſiæ teſtimonium non tantùm eſſe *conditionem*, ſed etiam eſſe *cauſam objectivam credendi*, & pertinere ad formalem rationem propter quam credimus. Nam id per quod DEVS principaliter res credendas revelat, noſque de earum veritate certos reddit, id, inquam, nos objectivè ad credendum movet: & per conſequens verè & propriè ad formale fidei objectum refertur.

PUNCTUM

PVNCTVM SECUNDUM.

Variis exemplis ostenditur fidem Catholicam, qua talis est, stare & concipi posse sine conformatione cum infallibili aliquo judicio Ecclesiæ.

1. VT Fides alicujus natatur Ecclesiæ judicio aut definitione, tanquam infallibili fidei regula, quinque necessaria sunt. Primò enim requiritur necessariò ut Ecclesia illa, cujus vocem is audit, revera sit infallibilis. Secundo, requiritur ut Ecclesia illa judicialiter et authoritativè sententiam suam de rebus credendis pronunciet. Tertiò, ut is qui Ecclesiæ istius vocem audit, firmiter credat eam esse infallibilem. Nam qui Ecclesiæ infallibilitatem negat, aut de ea dubitat, is non potest dici Ecclesiam tanquam exemplarem credendi causam, & infallibilem fidei regulam sequi. Quartò, ut certò sciat doctrinam, quam explicitè & distinctè credit, esse ab Ecclesia truditam, & definitam. Nam qui hoc ignorat, is non potest dici credere ea, quæ credit, ob infallibilem Ecclesiæ authoritatem. Quintò, ut nihil credat vel tempore vel natura prius quam Ecclesiæ infallibilitatem. Nam quicunque aliquod dogma credit, antequam fidem adhibeat Ecclesiæ testimonio, is non potest dici illud dogma credere ob Ecclesiæ testimonium. Ex his facilè percipiet prudens Lector, multos olim habuisse, & nunc etiam habere fidem verè Catholicam sine conformatione cum infallibili aliquo judicio Ecclesiæ. Tales fuerunt.

Primò,

2. Primò, illi qui in DEVM crediderunt ante Legem scriptam: Illis enim temporibus Ecclesia non fuit infallibilis, ut patet; Primò, quia nihil tale ex Scripturis colligi potest: Secundò, quia ea sæpius defecit à verò DEI cultu ad colenda idola, ut ex Genes. 4.26. Iosuæ 24.2. Ezechielis 20. vers. 7. colligi potest. Unde Augustinus, Lib. 16 de Civitate DEI, cap. 12. *Apud Chaldæos* (inquit) *jam tunc etiam superstitiones impiæ prævalebant, quemadmodum per cæteras Gentes. Una igitur Tharæ domus erat, de qua natus est Abraham, in qua unius veri DEI cultus, & quantum credibile est, in qua jam sola etiam Hæbrea lingua remanserat, quamvis & ipse, sicut jam manifestior DEI populus in Ægypto, ita in Mesopotamia serviisse diis alienis Jesu Nave narrante refertur, &c. Proinde sicut per aquarum diluvium una domus Noæ remanserat ad reparandum genus humanum, sic in diluvio multarum superstitionum per universum mundum remanserat domus Tharæ, in qua custodita est plantatio civitatis DEI.* Idem in Psal. 128. *Aliquando in solo Abel Ecclesia erat, & expugnatus est à fratre malo & perdito Cain, aliquando in solo Enoch Ecclesia erat, & translatus est ab iniquis, aliquando in sola domo Noæ Ecclesia erat, & sola arca natavit in fluctibus, aliquando in solo Abraham.*

3. Secundò, illi qui post promulgationem legis, & constitutionem politiæ Judaicæ, in DEVM crediderunt: Nam Ecclesia Iudaica non fuit infallibilis fidei & morum regula, ut patet, Primò, quia ea etiam à vera fide & religionis puritate subinde defecit: Imò ita defecit, ut nuspiam in ea inveniri potuerit purum verbi ministerium, ab idololatria penitus immune. Patet hoc ex statu istius Ecclesiæ post mortem Ioschuæ. *Nam cum mortuus esset Ioschua, & tota illa ætas aggregati essent ad majores suos, & surrexisset ætas altera post eos, qui non agnoscebant JEHOVAM, nec etiam opus illud quod fecerat Israeli, tunc fecerunt filii Israelis id quod malum videtur in conspectu DOMINI, & relinquentes JEHOVAM DEUM majorum suorum secuti sunt Deos alios.* Iudic. c. 2. v. 10. & sequent. Simi-

4. Similiter ex ſtatu iſtius Eccleſiæ tempore Regum: Nam Ieroboamus, Rex Iſraelis, *non ſolum ipſe dereliquit DOMINVM, verum etiam univerſum Iſraelem ad idola colenda perduxit*, ut loquitur Torniellus, Annalium ſacrorum ſcriptor Pontificius, Tomo 2. Anno mundi 3060. §. 4. & duravit publicum illud idololatrici cultus exercitium in regno Iſraelis, ſeu Samariæ uſque ad Babylonicam captivitatem, ut patet ex libris Regum, à Cap. 12. primi libri, ad Cap. 17. ſecundi libri.

5. Quod Adverſarii hîc excipiunt etiam illis temporibus fuiſſe Eccleſiam puram, & ab idololatria immunem in Iudæa, omninò nugatorium eſt. Nam regnante Ieroboamo *qui ad peccandum induxit populum Iſraelem*. 1. Reg. 14. 16. Rehoboam *cum populo ſuo dereliquit legem DOMINI*, (verba ſunt Tornielli, loco citato, anno 3063.) *feceruntque Rex pariter & populus malum coram DOMINO ſuper omnia quæ fecerunt patres eorum.* Nam ut habetur verſ. 23. Cap. citati, *extruxerunt etiam ſibi excelſa, & ſtatuas ac lucos*, &c. Rehoboamo ſucceſſit filius ejus Abiiam, *& is etiam ambulavit in omnibus peccatis patris ſui*, ut patet ex Cap. 15. illius libri, verſ. 3. Poſt eum regnarunt Aſa & Iehoſophat, pii Reges, de iis tamen dicitur quod non *abſtulerint excelſa*, & quod iis regnantibus populus contra expreſſam DEI legem *ſacrificarit, & incenſum adoleverit in excelſis*, 1. Regum, Cap. 15. verſ. 14. & Cap. 22. verſ. 44. His ſucceſſit Ioram, Rex impius, et idololatra, qui accuſatur 2. Paralip. 21. 13. quod ambulaverit in via Regum Iſraelis, & effecerit ut ſcortarentur Iehuda, & habitatores Hieruſalem, imitatus ſcortationem domus Achab. Idem fecerunt non pauci ex ſucceſſoribus ejus, videlicet Achazia, 2. Paralip. 22. 3. Athalia ibidem Cap. 24. 7. Ioaſch. ibid. verſ. 18. 19. Achaz, quo regnante, *etiam Iehuda non obſervabat præcepta IEHOVÆ, ſed ambulabat in ſtatutis Iſraelitarum quæ fecerant.* 2. Regum 17. verſ. 19.

6. Præ-

6. Præterea ipsi Pontificii, quamvis in disputationibus suis, de Iudice Controversiarum, & de infallibilitate Ecclesiæ, audacter negent Synagogam aliquando errasse, aut à fide defecisse, tamen nonnunquam disertè asserunt contrarium. Sic Becanus opusculorum Tomo 5. Opusc. 5. de Ecclesia, Quæst. 1. Conclus. 4. §. 81. dicit *Ecclesiam Christianam habere promissionem de sua firmitate ac stabilitate, quam Synagoga non habuit.* Et ante eum Stapletonus, Princip. Doctrinal. Lib. 2. Cap. 13. dicit *Synagogam non habuisse stabiles repromissiones: Imo* (inquit) *aperte prædictum est fore ut ad idola subinde converteretur, pariterq. ut à DEO subinde desereretur.* Et in Controvers. Relectione, Controv. 1. Quæst. 3. Art. 2. Notab. 1. dicit Ecclesiam habere *firmissimas promissiones de Spiritu veritatis in æternum permanente in ea, quales Synagoga non habuit.*

7. Hinc manifestè sequitur eos qui sub vetere Testamento verè in DEUM crediderunt non habuisse plenam, et perfectam fidei certitudinem de infallibilitate Ecclesiæ Iudaicæ, et per consequens habuisse veram et Catholicam fidem, sine conformitate cum infallibili judicio Ecclesiæ. Quomodo enim potuerunt illi sequi eam Ecclesiam, tanquam infallibilem fidei, et religionis normam, *quæ non habebat stabiles promissiones de Spiritu Veritatis in ea permanente, quamque sciebant subinde à DEO deseri propter Apostasiam suam à puritate religionis à DEO præscriptæ.*

8. Tertiò, Sancti Patres, qui tribus primis seculis Ecclesiæ Christianæ vixerunt, veram & Catholicam fidem habuerunt, etiam de iis dogmatibus quæ tunc non erant ab Ecclesia judicialiter definita. At hanc fidem habuerunt absque conformatione cum infallibili Ecclesiæ judicio. Tunc enim nulla extabat Ecclesiæ definitio nisi de duabus, aut tribus controversiis, videlicet, de Paschate, de lapsis post Baptismum, & de rebaptizatione eorum qui ab Hæreticis baptizati erant,

ut patet ex Bellarm. Lib. 3. de Verbo, Cap. 6.

9. Dices fortassis eorum fidem tunc fundatam fuisse in Ecclesiæ testimonio, quia nitebatur traditione majorum, seu eorum qui ipsos præcesserant. At contra vestri Theologi, cum dicunt Ecclesiæ infallibile judicium esse supremam & principalem fidei regulam, cui fides Catholica qua talis est, conformari debet; per Ecclesiæ judicium non intelligunt præteritam aliquam traditionem, sed Ecclesiæ, pro tempore, præsentis judicialem sententiam & definitionem, ut patet ex testimoniis Bellarm. Gretseri, & Valentiani, à me citatis, Tract. 5. hujus Libri, Cap. 8. Pag. 252. & 253. Quibus tu etiam manifestè astipularis, Cap. 5. tui libelli, §. 1. Præterea Traditio Patrum præcedentium seu consensus Doctorum qui antea vixerunt est quid distinctum à judiciaria authoritate Ecclesiæ, quam vos dicitis esse supremam fidei regulam, ut patet ex Staplet. Lib. 7. Princip. Doctrin. Cap. 1. Valent. Tom. 3. Disp. 1. Quæst. 1. Punct. 7. §. 42. Nam hi authores dicunt consensum Patrum non esse judicium Ecclesiæ de rebus fidei, sed esse medium quoddam judicii Ecclesiastici.

10. Dices etiam fortassis eorum fidem fundatam fuisse in communi & recepta doctrina Ecclesiæ in qua vixerunt. Sed neque hæc responsio satisfacit. Nam consensus fidelium non est authoritativum judicium Ecclesiæ. Unde Valent. Puncto citato §. 16. Col. 145. dicit *infallibilem authoritatem Ecclesiæ ad definiendum non esse in omnibus omninò fidelibus*: & Suarez. Disput. 5. de Fide, Sect. 6. §. 9. dicit *Ecclesiam acceptam secundùm se totam non esse sufficientem vivam regulam fidei in docendo*. Præterea Patres fide divina credebant varia dogmata quæ non solum non erant ab Ecclesia definita, sed etiam eo tempore non erant communi fidelium consensu recepta, ut cuivis in eorum scriptis versato patet. Denique consensus fidelium præcipuè æstimandus est ex consensu Pastorum qui eis præsunt. At *quidam Catho-*

lici

lii affirmant omnes Episcopos Ecclesiæ posse convenire in aliquo errore, teste Suarezio, Sect. proximè citata, §. 10. ubi etiam profitetur neque eorum sententiam qui hoc affirmant, neque eorum sententiam qui hoc negant sibi satis exploratam videri. Ergo ex multorum Pontificiorum sententia consensus Episcoporum non est certa & indubitata fidei regula.

11. Quartò: Illi etiam non nitebantur infallibili judicio Ecclesiæ, qui judiciariam infallibilitatem Papæ & Conciliorum aut ignorarunt, aut apertè negarunt. Tales erant plurimi Patres, & Scholastici Doctores à me citati, Tract. 5. Cap. 12. 13. 18. 19. 20. 21. & Tract. 7. Cap. 12. §. 2. et 3.

12. Quintò, non est probabile fidem eorum qui olim vixerunt in insulis ab Italia ac urbe Roma procul dissitis, et nullum ferè commercium habentibus cum aliis Europæ regionibus, fundatam fuisse in authoritate Ecclesiæ Romanæ, aut Pontificis Romani. Tales erant prisci Christiani qui hic in BRITANNIA, HIBERNIA, et circumjacentibus Insulis, 1300. aut 1400. ab hinc annis vixerunt. Nam ante adventum Palladii, et post eum, Augustini Monachi in hanc Insulam, perrarò iis innotuit judicium Ecclesiæ Romanæ de rebus ad religionem pertinentibus. Imò, quando iis per Augustinum et ejus socios innotuit, ut ei obtemperarent induci non potuerunt. Patet hoc ex Epistola quam Laurentius Augustini successor, cum Coepiscopis suis misit ad SCOTOS, cujus Principium apud Bedam, Lib. 2. Histor. Eccles. Cap. 4. sic extat:

Dominis Charissimis, Fratribus, Episcopis vel Abbatibus, per universam Scotiam, Laurentius, Mellitus, & Iustus, Episcopi servi servorum DEI.

Dum nos sedes Apostolica more suo, sicut in universo orbe terrarum, in his occiduis partibus ad prædicandum

dicandum gentibus paganis dirigeret, atque in hanc Insulam, quæ Britannia *nuncupatur, contigit introisse, antequam cognosceremus credentes, quòd juxta morem universalis Ecclesiæ ingrederemur, in magna reverentia sanctitatis tam* Britones *quàm* Scotos *venerati sumus. Sed cognoscentes* Britones, Scotos *meliores putavimus.* Scotos *verò per Dagamum Episcopum in hanc quam superius memoravimus insulam, & Columbanum Abbatem in Gallias venientem, nihil discrepare à* Britonibus *in eorum conversatione didicimus. Nam Dagamus Episcopus ad nos veniens non solum cibum nobiscum, sed nec in eodem hospitio, quo vescebamur, sumere voluit.*

13. Sextò, etiam Laici illiterati fidem Catholicam habent sine conformatione cum judicio aut definitione Ecclesiæ: nam hi non possunt certò & infallibiliter scire quid ab Ecclesia definitum sit, ut patet ex Tract. 1. Cap. 3. & 4.

14. Septimò, etiam Hæretici, qui piis & legitimis Ecclesiæ decretis obtemperare nolunt. Hi enim fide verè divina & Catholica credunt articulos illos in quibus non errant, quamvis Ecclesiam non sequantur tanquam certam & infallibilem fidei regulam, ut, post Durandum, efficaciter probavit Estius, in Comment. 1. Epist. Ioannis, Cap. 4. et in 3. Sent. Dist. 23. §. 13.

15. Octavò, etiam Pastores in Concilio definientes controversiam nunquam antea definitam. Hi enim fide verè divina et Catholica credunt id verum esse quod definiunt: & tamen eorum fides non nititur ullo priori decreto aut definitione Ecclesiæ, ut patet ex Tract. 5. Cap. 22. à §. 12. ad finem.

16. Nonò, Pontificii fide Catholica, ut ipsi opinantur, credunt Ecclesiæ suæ judiciariam infallibilitatem, propter authoritatem Verbi divini olim Ecclesiæ traditi, quo eam revelatam esse putant. Ergo ipsius Verbi divini authoritatem eadem fide Catholica credere debent ante Ecclesiæ infallibilitatem. Non enim possunt fide Catholica credere id verum esse, quod de Ecclesiæ infallibilitate

bilitate Verbo DEI revelatum eſt, niſi prius credant illud Verbum revera eſſe DEI ipſius Verbum. Si autem fide Catholica credere debent Verbi divini authoritatem ante Eccleſiæ in teſtificando infallibilitatem, non debent eam credere propter infallibilitatem alicujus teſtimonii, aut judicii Eccleſiaſtici, ut per ſe patet. *Et* per conſequens ipſi Pontificii habere debent fidem vere Catholicam de primo religionis Chriſtianæ principio ſine conformatione cum infallibili aliquo judicio aut teſtimonio Eccleſiæ.

EPILOGUS,

In quo efficaciter demonstratur Pontificios neque credere Ecclesiæ infallibilitatem, neque Scripturæ authoritatem fide verè divina, hoc est, certa & infallibili.

1. PONTIFICII *dicunt se fide firmissima credere & Verbi DEI authoritatem, & Ecclesiæ infallibilitatem : nos verò nihil omninò firma & certa fide credere audacter affirmant. Ita docet* Bellarm. Lib. 3. de Verbo, Cap. 10. Responsione ad Argumentum 15 & Lib. 6. de libero arbitrio, Cap. 3. §. At Catholici. *At facilè est ostendere, Pontificiorum fidem, qua credunt, vel Verbi DEI authoritatem, vel Ecclesiæ infallibilitatem, non esse divinam, hoc est certam & infallibilem ; sed conjecturalem, & incertam ; immò absurdam, ridiculam, & incomprehensibilem.*

2. *Si enim Pontificii credunt ista* duo credibilia, *videlicet, Verbi DEI authoritatem, & Ecclesiæ infallibilitatem fide verè divina ; vel credunt hæc* simul & semel ; *vel credunt* eorum unum ante alterum. *At neutrum dici potest. Ergo non credunt hæc fide divina. Major manifestissima est : probatur Minor per partes. Primò enim non credunt hæc simul & semel, tum quia intellectus humanus non potest simul plura intelligere, ut docet* Aristoteles,

teles, Lib. 2. Topic. Cap. 4. Loco 32. *tum quia horum unum creditur propter alterum. Ergo eorum unum creditur ante alterum. Nam* propter quod aliquid scimus, aut credimus, illud prius à nobis sciri, & credi oportet; prius *(inquam) vel* prioritate temporis, *vel saltem,* prioritate naturæ. *Hanc limitationem addo, quia non solum antiquiores Scholastici, ut* Scotus, in 2. Sent. Dist. 7. Quæst. 1. Gregorius Arminensis, in 2 Sent. Dist. 7. Quæst. 5 Art. 2. Ockam, in 2. Sent. Quæst. 16. Gabriel Biel, in 2. Sent. Dist. 3. Quæst. 2. Art. 3. *&c. Sed etiam recentiores quidam Pontificii, ut* Gabriel Vasquez. in 1. Part. Thomæ. Tom. 2. Disput. 222. cap. 2. & 3. Ruvius in Logica Mexicana, Part. 2. Quæst. 7. in 2. Cap. 1. Poster. & Philippus Faber Faventinus, in 2. Sent. Dist. 9. Disput. 41. Cap. 1. *dicunt nos posse simul & in eodem instanti duo diversa objecta credere, quorum tamen unum propter alterum credimus.*

3. *Secundò, non credunt eorum unum ante alterum: quia neque credere possunt Verbi DEI authoritatem ante Ecclesiæ infallibilitatem: neque Ecclesiæ infallibilitatem ante Verbi DEI authoritatem. Non possunt credere Verbi DEI authoritatem ante Ecclesiæ infallibilitatem: quia authoritas Sacræ Scripturæ creditur à Pontificiis propter Ecclesiæ infallibile testimonium. Ergo ipsius Ecclesiæ infallibilitas in testificando prius credenda est: prius, inquam,* prioritate naturæ; *quia videlicet, est fundamentum principale, propter quod Pontificii credunt Sacram Scripturam esse DEI Verbum*

4. *At neque credunt, neque credere possunt Ecclesiæ infallibilitatem ante Verbi DEI authoritatem: quia videlicet, Ecclesiæ infallibilitas, quæ in Verbo revelata est (ut illi somniant) propter Verbi authoritatem creditur. Ergo ipsius Verbi authoritatem prius, saltem prioritate naturæ, à nobis cognitam & creditam esse oportet.*

5. *Ecce quam mirabiles, & sibi invicem repugnantes sunt hæ conclusiones, Verbi DEI authoritas*

necessario credatur ante Ecclesiæ infallibilitatem: & rursus, Ecclesiæ infallibilitas necessario creditur ante Verbi DEI authoritatem. Item fides infallibilitatis Ecclesiæ natura prior est fide Verbi Divini: & rursus, fides Verbi Divini natura prior est fide infallibilitatis Ecclesiæ. Item fides infallibilitatis Ecclesiæ natura prior est fide Verbi Divini: Fides verò Verbi Divini natura est prior fide infallibilitatis Ecclesiæ. Ergo à primo ad ultimum, fides infallibilitatis Ecclesiæ est, natura prior se ipsa.

6. Denique firmum, validum, & immotum stat nostrum hoc argumentum: Pontificii neque credere possunt Verbi DEI authoritatem ante Ecclesiæ infallibilitatem, neque Ecclesiæ infallibilitatem ante Verbi authoritatem: neque possunt hæc duo credibilia simul credere. Ergo non omninò credunt fide Divina, aut Verbi DEI authoritatem, aut Ecclesiæ infallibilitatem.

Obstupescite Cœli de hac re, & horrescite, desolemini valde, dicit IOHOVAH

Nam duo mala fecit populus meus: me dereliquerunt scaturignem aquarum viventium, ut efioderent sibi cisternas, cisternas fractas, quæ non capiunt aquas, IEREM. II 12. 13.

REPLI-

REPLICATIO TVRNEBVLLI.

Qua ad argumentum in Epilogo Disputationis propositum respondere conatur Cap. 15. sui libri, à §. 2. ad finem.

2. AD hoc argumentum, quod à 2. & 5. objectione cap. nostro 8. satis solutis vix distinguitur. Respondeo primò, nisi esset frivolum, plus contra te probaturum, quàm tu audeas concedere, nempe Calvinistas nulla omnino Fide, sive certa, sive incerta; sive divina, sive humana credere vetus, & novum Testamentum. Item teipsum non posse vera Fide credere Scripturæ, ut tu loqueris, divinitatem; & Ecclesiæ, ut idem tu opinaris, fallibilitatem. Si enim Calvinistæ priora illa duo credibilia, nempe vetus & novum Testamentum ullatenus credunt, vel ea credunt simul, & semel, vel eorum unum ante alterum. At neutrum dici potest. Ergo nulla omnino Fide alterutrum credunt. Major patet. Minor tuo argumento probatur per partes. Primò enim, ea non credunt simul & semel, tum quia intellectus humanus non potest simul plura intelligere, ut docet Aristoteles, tum quia horum unum creditur propter alterum.

Nam & novum ex veteri, & vetus ex novo habet testimonium suæ veritatis. Secundò, non credunt eorum unum ante alterum, quia neque credere possunt veteris Testamenti authoritatem ante novi testimonium de veteri, neque vicissim, &c. Simile argumentum formari, & in te retorqueri

potest de aliis duobus tuis credibilibus, Divinitate nempe Scripturæ, & Ecclesiæ fallibilitate, Vel enim vtrumque simul tu credis, vel alterum altero prius? At neutrum dici potest, &c.

Quod tu responsum his argumentis adversus te, sectamque tuam objectis dares, finge jam datum tuæ adversus nos objectioni, & videbis ridendam ejus vanitatem.

3. Secundò, & directè respondeo assumi à te Minorem apertè falsam, & jam à me satis refutatam. Nam utrumque, quod tu per partes negas, debet in diversis circumstantiis præsertim personarum affirmari tanquam verum. Nam à primò accedentibus ad Fidem utrumque credibile tum Scripturæ veritas, tum Ecclesiæ infallibilitas simul, & semel creditur, quatenus ambæ simul uniuntur in uno generali principio, ad quod tanquam ad primum creditum quis ab infidelitate convertitur. Ab aliis verò jam habitu, & generatim omnia revelat credentibus, nihil novi priùs in seipso, & expresse non crediti potest expresse credi Fide divina, nisi ex regula discernente revelatum divinitus, à non revelato. Et hoc sensu verum est priùs à talibus credi auctoritatem Ecclesiæ, quàm novi quidpiam illis ante non propositum, nunc autem propositum in seipso creditur. Quod adversus priorem partem hujus responsi de simultate vtriusque credibilis opponis ex Aristotele, frivolum est. Nam licet in plura quatenus plura, & nullatenus unita ferri simul nequeat intellectus, in plura tamen aliquatenus unita, nisi fatearis ferri posse simul, uti fatetur S Thomas 1. part. quæst. 58. art. 2. & quæst. 85. art. 4. negabit jure quispiam te habere intellectum.

4. Quod adversus alteram partem ejusdem responsi de ordine credibilium opponis, totam vel in æquivoca tua definitione formalis objecti Fidei fundatur, & satis à nobis jam refutatum est capit. nostro 3. & sequentibus. Vel sanè supponit nullo alio DEI verbo revelatam nobis esse infallibilitatem

litatem Ecclesiæ, quâm scripto. At hanc etiam suppositionem refutavimus, ostensâ necessitate alterius Verbi Scriptura prioris, antiquioris, clarioris. Testatur quidem Scriptura Ecclesiam esse columnam, & regulam infallibilem veritatis. Hoc tamen Scripturæ testimonium applicatum iis, qui jam supponuntur habitu, & generatim omnia revelata credere, non est principium primò gignens, sed tantùm augens, vel confirmans eorumdem Fidem de infallibili Ecclesiæ auctoritate priùs ex generaliori principio credita, ut vel patet ex terminis.

AUTHO-

AUTHORIS DUPLICATIO.

1. DVOBUS modis respondes, Iesuita Turnebulle, ad argumentum in Disputationis Epilogo propositum, videlicet, primò, retortione argumenti nostri; deinde directa, ut vocas, responsione.

2. In retortione tua nihil judicii, nihil acuminis est. Nam ex meris & nudis asseverationibus constat, quibus quivis tyrunculus obviam ire potest dicendo; Primo, & vetus Testamentum credi posse ante Novum, & Novum ante Vetus, idque quia, quamvis sibi mutuò testimonium perhibeant, seque invicem confirment & illustrent, non tamen sibi mutuò perhibent *testimonium necessarium*. Quid autem sit perhibere testimonium necessarium, patet ex Tract. 6. Cap. 5. §. 2. Secundò, Scripturæ authoritatem credi ante Ecclesiæ fallibilitatem, quia videlicet ex apertis Sacræ Scripturæ testimoniis demonstratur Eccl. fallibilitas.

3. Specialis & directa tua responsio bimembris est. Primò enim disseris de simultate credendi Verbi divini authoritatem, & Ecclesiæ infallibilitatem. Secundò, agis de ordine seu ratione credendi earum unam ante alteram. Priori membro repetis tuum errorem, (quem supra confutavi Tract. 5. Cap. 22. §. 7. & 8. Item Tract 6. per totum & speciatim Cap. 3. 5. & 6.) *de primò accedentibus ad fidem*, asserisque eos simul & semel credere Verbi divini authoritatem, Ecclesiæ infallibilitatem, & omnia alia quæ à DEO revelata sunt. Interim non respondes ad gravem illum & efficacem rationem, *qua probo istorum duorum credibilium unum necessariò credi prius natura quam alterum, quia eorum unum creditur propter alterum.* Ad illam

illam alteram rationem, quæ priore loco à me est proposita, aliquid respondere videris: non tamen mihi plenè satisfacit tua responsio; idq. quia non doces quomodo in communi illo principio, id est, in DEI veracitate, hæc duo credibilia, Script authoritas, & Eccl. infallibilitas ita nnitantur, ut simul & semel credi possint.

4 Posteriore membro turpissimè tergiversaris, & Lectorem mendacibus effugiis fallere studes. Primò enim vis argumenti istius, quo probo Pontificios non posse credere unum horum credibilium ante alterum, non pendet, ut tu asseris, à definitione formalis objecti fidei. Quamvis enim abstinerem vocabulo *formalis objecti*, solumque uterer nomine *Regulæ fidei*, nihil omninò de vi & efficacia argumenti nostri decederet. Vos enim, qui inter ipsas credendi regulas circulum committitis, credentes hanc regulam propter illam, & illam rursus propter hanc, ut patet ex Tract. 8. Cap. 1. §. 8. & Cap. 6. §. 3. 6. 7 & 8. Neq. potestis hanc regulam credere ante illam, neq. illam ante hanc; quia viz. hæc regula apud vos præsupponit illam, ut prius natura creditam, & illa rursus præsupponit hanc, etiam ut prius natura creditam.

5. Secundò, argumentum meum non supponit (ut tu fingis) Ecclesiæ infallibilitatem nobis esse revelatam solo Verbo scripto, sed generaliter supponit eam esse revelatam aliqua parte verbi antiquitus Ecclesiæ traditi, hoc est vel verbo scripto, vel traditione. Patet hoc, quia in Epilogo non confero Ecclesiam speciatim cum solo verbo scripto, sed in genere cum Verbo DEI antiquitus Ecclesiæ tradito, quod, ex vestra sententia, constat ex Scriptura & Traditione. Potui equidem Ecclesiam conferre cum solo DEI Verbo scripto, idque quia Verbum scriptum, seu Scriptura Sacra est totalis et perfecta fidei nostræ regula, sed nolui sic comparationem instituere, ne vobis cavil-

landi,

landi, & in quæstiones à Proposito alienas digrediendi ansam præberem.

6. Dic igitur, mi Turnebulle, qua parte Verbi divini, Ecclesiæ infallibilitas revelata sit, et utrum illius partis Verbi divini authoritas, an verò Ecclesiæ infallibilitas prius vel naturæ vel temporis ordine credatur? Non dices authoritatem illius partis credi ante Ecclesiæ infallibilitatem. Nam ex tua sententia, fides totius Verbi divini fundatur in authoritate Ecclesiæ tanquam in universali credendi regula, ut patet ex Cap. 8 tui Libri, §. 11. Non autem potest ea fides fundari in authoritate Ecclesiæ, nisi Ecclesiæ infallibilitas præcognoscatur, certoque et infallibiliter prius credatur. Non enim possumus sequi Ecclesiam ut infallibilem credendi regulam, quandiu de ejus infallibilitate certam et firmam persuasionem non habemus. At neque dicere potes Ecclesiæ infallibilitatem credi ante authoritatem illius partis Verbi DEI qua Ecclesiæ infallibilitas revelata est: idque quia Ecclesiæ infallibilitas ideo à vobis creditur, quod putetis eam aliqua parte Verbi divini, hoc est, vel verbo scripto, vel traditione aliqua non scripta revelatam esse. Ergo non potestis credere Eccl. infallibilitatem, nisi prius credatis divinam authoritatem illius partis Verbi divini, qua Ecclesiæ infallibilitas revelata est. Non enim possumus credere id verum esse, quod illa pars Verbi divini de Ecclesiæ infallibilitate dicit, nisi prius credamus illam partem Verbi divini revera esse divinæ & infallibilis authoritatis. Vide testimonia Bellarm. & Gretseri à me ad hanc veritatem confirmandam citata initio hujus Tractatus noni, Quæst. 1. Pag 562.

FINIS.

Index præcipuarum quæstionum, quæ in hoc Libro agitantur & explicantur.

11. An

bus

In

In D. BARONII Apodeixin Catholicam,

Ad Georgii Turnebulli Tetragonismum Pseudographum.

BARONII *laus ante fuit mens ensbea, pectus*
Labe vacans, puris æmula lingua favis.
Nunc lauda calamum, sacri certamina circi
Dum movet, & limæ nobilioris opus.
Aureus huic nitor est, vis fulminis instar, acumen
Diva quod invideat vertice nata Iovis.
Nil nitor hic fuci, nil dia potentia fastus,
Viperei nil hic fellis acumen habet.

Hic sacra Baronius, *movet hic* Turnbullius *arma,*
Penè sub Icariis natus uterque rotis.
Ambo Sacerdotes divinæ Palladis, ambo
Artibus & calami dexteritate pares.
Hoc discrimen habes: magno molimine causam
Hic agit Ausonii præsulis, ille DEI.

Ne ruat in præceps Tarpeiæ bellua rupis
*Undique,*Turnbulli,*fulcra superba paras.*
Cæde Caledonii se gens Turnbullia *tauri*
Extulit, & strato de bove nomen habet:
Pone supercilium; qui tecum dimicat hostis
Per tua Romuleam transfigit exta lupam.

ARTHURUS IOHNSTONUS,
M. D.

In

IN EANDEM.

ROmvna occlusus cavea sine compede mastix
  Exilit in circum, voce minante polum.
Attonitæ tremuere lupi, stupuere leones,
  Frendent sq; feræ perculit astra timor.
Sed novus Alcides Baronius Herculis ausu
  Constrinxit monstrum, prostituitq; solo.
Quis dubitat natos etiam plus posse Deorum?
  Et nostrum Alcidem dixeris esse Iovis.

GULIELMUS IOHNSTONUS,
M. D.

Ad-

Admonitio ad Lectorem.

DVO ſunt, Chriſtiane Lector, quæ te paucis monitum velim. Vnum eſt, partes aliquot Replicationis Turnebullianæ (viz. Cap. 4. & 5. item paragraphos quoſdam Cap. 9. & 16) à me ideo hîc omiſſas eſſe, quòd Adverſarius in iis à Diſputationis meæ materia, ſeu proprio ſubjecto, divertat in controverſias de Regula fidei & S. Scripturæ perfectione, quas, ne liber hic in nimiam excreſceret molem, alibi tractare volui. Alterum eſt capita Replicationis Turnebullianæ non eſſe à me eo ordine hîc propoſita, quo in ipſius libro exſtant. Vt enim ſcires, quid ſingulis Sectionibus & Quæſtionibus Diſputationis noſtræ ab Adverſario reſponſum ſit, in omnibus fere Tractatibus, primò partem aliquam prædictæ Diſputationis in medium affero: Deinde ea Replicationis Turnebullianæ capita, quæ iſti parti oppoſita ſunt, ſubjicio: Poſtremò tibi Duplicationem meam exhibeo, in qua Adverſarii fraudes detego, argumenta ſolvo, & effugia, ne poſthac in ea ſe recipiat, præcludo.
